

Miklosich Fr: Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen I Band: Vergleichende Lautlehre. Wien 1852. 8° (Ladpr. 7 fl Cmz)
II. Band: Vergleichende Formenlehre. Wien 1856. 8°

Fröhlich R. A. Kurzgefaßte Anleitung zur schnellen Erlernung der vier slavischen (böhmischen, polnischen, illirischen und russischen) Hauptsprachen. Wien 1847. 8° (Ladpr. 1 fl 24 kr. Cm)

Dobrowsky Jos: Entwurf zu einem allgemeinen Etymologicon der slawischen Sprachen. Prag 1813. 8° (Ldpr. 45 kr Cm)

Frisch Johan. Leonhard: Origo characteris sclavonici vulgo cirulici et glagolitici, tanquam eximia Historiae linguae sclavonicae pars. Berolini 1728. 4°

Frisch Joh. L: Historiae linguae sclavonicae continuatio (de cultura linguae sclavonicae et de dialecto russica). Berolini 1727. 4°

Frisch J. L. Historiae linguae sclavonicae continuatio secunda (Historia dialecti venedicae meridionalis in provinciis austr.) Berolini 1729. 4°

Frisch J. L. Historiae linguae sclavonicae continuatio tertia (De dialectis Venedorum in Lusatia) Berolini 1730. 4°

Frisch J. L. Historiae sclavonicae continuatio quarta (De dialecto bohemica) Berolini 1734. 4°

Schaffarik Paul Jos: Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten. Ofen 1826. 8° (Ldpr. 4 fl Cm)
" " , 2ter Abdruck. Prag 1869. 8vo

Geschichtliche Uebersicht der slavischen Sprache in ihren verschiedenen Mundarten und der slavischen Literatur von E. v. O. (Colberg) Leipzig 1837. 8º (Ldpr. 2 fl CMz)

Tyszynski A: Rys historyczny oświecenia Słowian. Warszawa 1841. 8º (Ldpr. 1 fl 40 Kr. CM)

Olszewski Michał: Oświata Słowian pogańskich. Kraków 1838. 8º (mit 1 Tafel)

Dobrowsky's Slawin. Bothschaft aus Böhmen an alle slavischen Völker, oder Beiträge zu ihrer Charakteristik, zur Kenntniss ihrer Mythologie, Geschichte, Literatur und Sprachkunde. Zweite Auflage. Prag 1834. 8º mit Kupf. (Ldpr. 2 fl CM)

Dobrowsky J: Slowanka; zur Kenntniss der alten und neuen slawischen Literatur, der Sprachkunde nach allen Mundarten, der Geschichte und Alterthümer. Prag 1814-1815. 8º 2 Bände, mit Kupf. (Ldpr. 1 f 15 Xr CM)

Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft Herausgegeben von J. P. Jordan. Leipzig 1844-1846. 8º
I^r Jahrgang (Heft 1-6) 1843 complet
II^r Jahrgang (Heft 1-4-6) ~~1843~~ 1844 (Ladenpr. 1 f 30 Kr CM)
IV Jahrgang (Heft. 1-12) 1846 (complett) in 4 Bändchen (Ldpr. 6 fl CMz)
Jahrgang 1854 (Heft 1-8) complet Neue Folge II^r Band
1855-1856 (Heft 1-2) " " III^r Band

Kollar Johann: "Ueber die literarische Wechselseitigkeit zwischen den verschiedenen Stämmen und Mundarten der slawischen Nation; aus dem slawischen. Pesth 1837. 8º (Ldpr. 1 fl CM.)

Robert Cyprien: Les deux Panslavismes; situation actuelle des peuples slaves vis-à-vis de la Russie. Paris 1847. 8º (Ldpr. 40 Kr. CMz)

(Terlecki:) Słowo Rusina ku wszej braci szczepu słowiańskiego o rzeczach słowiańskich. Paryż 1849. 8º (Ldpr. 27 Kr. CMz)

Berndt Ch. S. Theod: Die Verwandschaft der germanischen und slavischen Sprachen mit einander und zugleich mit der griechischen und römischen dargethan. Bonn 1822. 8º (Ldpr. 1 f 45 Xr CM)

II dubl. 1.45

Čelakowsky Fr. L: Slowanské narodni písně sebrane. Praha 1822–1827. 8º Díl I. II. III.

Čelakowski Fr. L: Mudrosloví narodu slovanskeho ve přís=lovich. Praha 1852. 8º (Ldp. 2 fl. Mz)

Hanuš Ign. Jan: Literatura přislovnictvi slovanskeho a německeho. Praha 1853. 8º (Ldpr. 1 f 10 Kr. CMz)

Šafařik Pawel Josef: Slowansky Narodopis. Druhe wydani Praha 1842. 8º (Ldpr. 2 fl. 40 Kr. CM)

Szafarzyk P. J. Słowiański narodopis, przełożył z czeskie=go Piotr Dahlmann. Wrocław 1843. 8º

Fröhlich R. A. Historisch-ethnographisch statistische Er=läuterungen zur neuesten National- und Sprachen=karte des österreichischen Kaiserstaates. Wien 1849. 8º

Šafařyk P. J: Slowanske starožitnosti. Oddjl dĕgepisny Praha 1836. 8º 2 Tomy. (Ldpr. 5 f CM)

Szafarzyk P. J: Starożytności słowiańskie; Oddział dziejo=pisny; przełożył z czeskiego H. N. Bonkowski. Poz=nan 1844. 8º Tom I (St. 1-350.)

Schaffarik Paul Jos: Ueber die Abkunft der Slawen nach Lorenz Surowiecki. Ofen 1828. 8º

Kollar Jan: Slawa bohyně a puwod gmena Slawuw čili Slawjanuw. Pešt 1839. 8º mit 1. Kupf.

Papanek Georgius: De regno regibusque Slavorum (Histo=ria gentis slavae) Quinque-Ecclesiis 1780. 4º

Anton Karl Gotl: Erste Linien eines Versuchs über der alten Slawen Ursprung, Sitten, Gebräuche. Leipzig 1783. 8º mit 2 Kupf.

Hanka Wacław: Kratka historie slowanskych narodu sta=rych času, dle Rühsa. Praha 1818. 12º

Gebhardi Ludw. Albr: Geschichte aller wendisch-slavischen Staaten. I Band (Geschichte des Reichs der Wenden in Teutschland) Halle 1790. 4º

Schafarik P. J. Namen und Lage der Stadt Wineta, auch Jumin, Julin, Jomsburg. Leipzig 1846. 8o.

dubl Chodakowski Z. D.: O Słowiańszczyźnie przed Chrześciaństwem i W. Surowieckiego zdanie o piśmie temże. Kraków 1835. 8o.

dubl Hanusch Ignaz Johann: Die Wissenschaft des slavischen Mythus. Lemberg 1842. 8o.

Masch Andr. Gotl. Die gottesdienstlichen Alterthümer der Obotriten aus dem Tempel zu Rhetra nebst Erläuterung derselben. Berlin 1771. 4o mit 52 Kupfertafeln.

Masch A. G.: Beyträge zur Erläuterung der obotritischen Alterthümer. Schwerin 1774. 4o.

Levezow Konrad: Ueber die Aechtheit der sogenannten obotritischen Runendenkmaeler zu Neu-Strelitz. Berlin 1835. 4o. (Ldpr. 30 Kr. Cm)

Maciejowski Wacł. Alex: Istorija perwobytnoj christianskoj cerkwi u Sławian, perewel Orest Jeweckij Warszawa 1840. 8o. (russ. Druck)

Maciejowski Wacł. Alex: Historya prawodawstw słowiańskich. Warszawa 1832–1835. 8o. 4 Tomy. (Laderpr.

Kucharski Andrzej: Najdawniejsze pomniki prawodawstwa słowiańskiego (ruskiego, serbskiego, czeskiego) Warszawa 1838. 8o.

Čelakowsky Frant. Ladisl: Čteni o srovnavaci mluvnici slovanske. Praha 1853. 8o. (Ldpr. 1 f 50 kr Cm)

Štur Ludevit: O narodnich pisnich a pověstech plemen slovanskych. Praha 1853. 8o. (Ldpr. 45 kr. Cm)

Erben Karel Jaromir: Slovanska čitanka. Vybor z prostonarodnich pohadek a pověsti slovanskich v našečich původnich. Sešit I. Praha 1863. 8o. (Ldpr. 72 Kr. ÖW)

Slaven, Russen, Germanen. Ihre gegenseitigen Verhältnisse in der Gegenwart und Zukunft. Leipzig 1843. 8o.

Talvj: Uebersichtliches Handbuch einer Geschichte der Slavischen Sprachen und Literatur; nebst einer Skizze ihrer Volks-Poesie. Mit einer Vorrede von Eduard Robinson. Deutsche Ausgabe übertragen von Dr. B. K. Brühl. Leipzig 1852. 8o. 1/2 Thlr.

Dankowsky Gregorius: Matris Slavicae filia erudita vulgo lingua graeca, seu Grammatica cunctarum slavicarum et graecarum dialectorum. Posonii 1836. 8o.

Křížek Vaclaw: Dějiny narodů slovanských v přehledu synchronistickém. Praha 1872. 8o.

Miklosich Fr: Slavische Bibliothek oder Beiträge zur slavischen Philologie und Geschichte. Erster Band. Wien 1851. 8o. – Zweiter Band 1858. 8o.

Ginzel J. A.: Geschichte der Slawenapostel Cyrill und Method und der slavischen Liturgie. Leitmeritz 1857. 8o. ~~7~~

Herkel Joannes: Elementa universalis lingvae slavicae e vivis dialectis eruta et sanis logicae principiis suffulta. Budae 1826. 8o.

Hattala M.: O ablativě ve Slovančině a Litvančině. Praha 1858. 8o.

Origo et formatio lingvae ugoricae-ungaricae, rectius magiaricae dictae historice, philo- et etymologice ac grammatice deducta. Viennae 1834. 8o.

Muhňa Wojciech: Pogląd na dzieje Słowian i ich stosunki z sąsiadami od pierwotnych aż do naszych czasów. Kraków 1873. 8o.

Kirkor A. H. O literaturze pobratymczych narodów słowiańs: Kih. Odczyty publiczne. Kraków 1874. 8o. 2 f. 50 kr.

Boduen-de Kurtene J.: Niekotoryje otdiely srawnitelnoj grammatyki słowianskich języków. Warszawa 1881. 8vo (Einige Abtheilungen einer vergleichenden Grammatik der slavischen Sprachen.)

Boduen-de Kurtene J.: Podrobnaja Programma lekcij (o sławianskom jazykowiedienii) w 1876–1877 godu.
I) Kazań 1878. 8vo (Programm der Vorlesungen über slavische Linguistik, nebst Bibliographie).
II) " Kazań " 1881. 8vo " w 1877–1878 godu. ~~8vo~~

Mikuckij S. P. Otczety o filologiczeskom puteszestwii po zapadnym krajam Rossii. Tetrad' IVtaja (Vorlesungen über philologische Ergebnisse einer Reise in West-Russland. 4tes Heft.) Sanktpeterburg 1856. 8vo

Sobotka Primus: Rostlinstwo a jeho wyznam v národních písních, pověstech, bájích, obřadech a pověrách slovanských. Příspěvek k slovanské symbolice. (Die Pflanzen und ihre Bedeutung in den Volsliedern, Sagen, Märchen, Volksgebräuchen und Vorurtheilen der slavischen Völker.) Praha 1879. 8vo 2 fl 20 Kr.

Vymazal Fr.: Počátky slovanštiny (deviti řečí spisovných) a litevštiny. Brno 1884. 12° 70 Kr.

Bambas Vaceslav: Tvarosklad jazyka slovanského, to jest systematický vyvin grammatických lexikalných tvarův všech nářečí slovanských. — Die Formbildung der slavischen Sprache, das ist: systematische Entwickelung der grammatischen und lexikalischen Formen aller slavischen Dialekte. Praha 1861. 8vo

Perwolf Josef: Staroslovanské řády a obyčeje. Praha 1885. 8vo pag. 60.

Gotowacki Jakow: Geograficzeskij słowar zapadno-sławianskich i jugo-sławianskich zemel i prylezaszczych stran. Wilna 1884. 8vo 2 Karten. 2 Rub. 50 Kop.

a) Altbulgarisch oder Kirchenslavisch.

Schleicher Aug: Die Formenlehre der Kirchenslavischen Sprache, erklärend und vergleichend dargestellt. Bonn 1852. 8º. (Ldpr. 4f 12 kr. Cmz)

Joannovics Eugen: Grammatica linguae ecclesiastico-slavicae. Viennae 1851. 8º. (cyrillischer Druck) Ldpr. 2 f 48 kr.

Miklosich Fr: Lautlehre der altslovenischen Sprache. Wien 1850. 8º. (Ldpr. 40 kr. Cmz)

Hanka Wiaczesław: Naczała swiaszczennago jazyka Słowian. Praga. 1846. 12º. (russischer Druck) (Ladenpr. 15 kr. Cmz) Wtoroje izdanie. Praga 1859. 12º.

D(obrzański) A: Grammatyka języka Starosławiańskiego. Przemyśl. 1837. 8º.

Dobrowsky Joseph: Institutiones linguae slavicae dialecti veteris. Vindobonae. 1822. 8º. (Ldpr. 5 f Cm)

Miklosich F: Lexicon linguae slovenicae veteris dialecti. Vindobonae 1850. fol.

(Lewicki): Priruczny słowar sławeno-polskij. — Słownik słowiańsko-polski, zawierający w sobie mniej teraz zrozumiałe w księgach cerkiewnych znajdujące się słowa. Lwów 1830. 8º. (Ldpr. 1 f Cmz)

Leksykon sirjecz słowesnyk sławenskij imjejuszcz w sebie słowesa perwoje sławenskaja po sem že polskaja. Poczajew. 1804. 8°
(Kirchenslawisch-polnisches Lexikon)

Gospoda naszego Isusa Christa Nowyj zawiet, na sławianskom i ruskom jazykie. Sanktpetersburg. 1822. 8°. (Kirchenslavisch und neurussisch)

Czyn parastasa s prylożeniem Pogrebenia tiet mirskich. Peremyszl. 1835. 8°. (Der Gottesdienst für die Verstorbenen – kirchenslawisch.) (cyrillischer Druck)

(Ohilewicz:) Ecphonemata liturgii greckiej, albo tego wszystkiego co przy liturgii spiewają, wykład językiem słowieńskim a charakterem polskim z nowém na język polski przełożeniem sporządzone. Przemyśl. 1842. 8°.

Schafarik Paul Jos: Kurze Uebersicht der ältesten Kirchenslavischen Literatur. Leipzig 1848. 8°.

Durich Fortunat: Bibliotheca slavica antiquissimae dialecti communis et ecclesiasticae universae Slavorum gentis. Volumen I (et unicum) Vindobonae 1795. 8°. (Zur Geschichte der alt-slavischen Litteratur.)

Kopitar Bartholom: Glagolita Clozianus, id est codicis glagolitici antiquissimi ΛΕΙΨΑΝΟΝ, amplissimis prolegomenis historicis et philologicis, utriusque ritus ecclesiasticae brevi grammatica et lexico illustratum. Vindobonae 1836. fol.

(Dobrowsky Jos:) (Ldpr. 5 fl em) Glagolitica, ueber die glagolitische Literatur, das Alter der Bukwitza, den Ursprung der römisch-slavischen Liturgie. Prag 1807. 8°.

Šafařik P. J. Památky hlaholského písemnictví. Praha 1853. 8°. (Ldpr. 3 fl em)

Miklosich Franc: Vitae sanctorum e codice antiquissimo (XI saec.) palaeoslovenice cum notis criticis et glossario. Viennae 1847. 8°. (Ldp. 1 fl em)

Peninskij Iwan: Slawianskaja grammatika zaimstwowannaja preimuszczestwenno iz grammatiki g. Dobrowskago. Sanktpeterburg. 1825. 8o. (Kirchenslawische Grammatik in russischer Sprache) 6

Rozonow Thoma: Sokraszczenije slawianskoj etymologii. Moskwa 1810. 8o. (Kircheslawische Grammatik in russischer Sprache)

Gotowackij: Chrestomatija cerkowno-slowenskaja i drewno-ruskaja. (Kirchenslavische und altrussische Chrestomathie aus den J. 912-1353.) Wiedeń. 1854. 8o. (cyrill. Druck) (Ladenpr. 1 fl 15 kr. CM)

Hanka Wacław: Zprawa o slowanskem ewangelium w Remeši. Praha 1839. 8o.

Hanka Wenceslaw: Božestwennaja služba. Praga 1854. 16o. (Divinum Officium; Liturgisches Buch - glagolitischer Druck) Ldpr. 10 kr. CM.

~~Miklosich Franciscus: Vitae sanctorum e codice antiquissimo palaeoslovenice cum notis et glossario Viennae 1847. 8o.~~ 1 fl CM.

Hanusz Ignac Jan: Sv. Kyril nepsal Kyrilsky než hlaholsky. Praha 1857. 4o. (Beweis, dass der h. Cyrill nicht mit Kyrillischen sondern mit glagolitischen Buchstaben schrieb) (böhmisch)

Hanka Vaceslav: Počatky posvatneho jazyka slovanskeho. Praha 1846. 8o. (Anfangsgründe der Kirchenslawischen Sprache)

Miklosich Fr: Chrestomathia palaeoslovenica. Vindobonae 1854. 8o.

Lexikon sirjecz Slowesnik slawenskii imjejuszcz w sebje slowesa perwoje slawenskaja po sem že polskaja. Poczajew 1804. 8o.

Czyn utrni i wieczerni. Lwow 1820. 8º (Morgen- und Abend-Gottesdienst) (cyrillischer Druck)

Aleksiejew Petr: Cerkownyj Slowar, ili tołkowanie sławenskich, także mało razumitelnych drewnych i inojazycznych rjeczenij. Izdanije czetwertoje. Sankpeterburg 1817–1819. 8º Czast 1–5 (w 3 tomach) (Alt-slawisches Kirchen-lexikon). 30 Rub.

Winogradow Petr: Kratkaja sławjanskaja grammatyka. Sanktpeterburg. 1825. 8º 2 R. 50 K.

Biblia ili Knigi Swiaszczennago Pisanija Wetchago i Nowago Zawjeta. Sankpeterburg 1819. 8º (Altslavische Bibelübersetzung, nach der Moskauer Ausgabe von 1663 aufs neue herausgegeben) 6 Rub.

Chodzko Alexandre: Grammaire paléoslave suivie de textes paléoslaves, tirés, pour la plupart des manuscrits de la bibliothèque impériale de Paris et du Psautier de Bologne. Paris, 1869. 8º (4 Thlr. 20 Sgr.)

Hanka Wacław: Sazavo-Emmauzskoje swiatoje błagovjestvovanije, nyneże remeskoje. Praga 1846. 8º 2 f 50 Cm.

Hanka Wiaszczesław: Swiatoje ewanhelije po Ostromirowu spisku 1056 i 1057 ljet. Praga 1853. 8º

Miklosich Fr.: Evangelium S. Mathaei palaeoslovenice (e codicibus). Vindobonae 1856. 8º 1 f. 30 Kr

~~Miklosich Fr.: Lautlehre der altslovenischen Sprache. Wien 1850. 8º~~ 36 Kr.

Miklosich Fr.: Formenlehre der altslovenischen Sprache. Zweite Auflage. Wien 1854. 8º 2 fl

Hanka Vaceslav: Počátky posvatneho jazyka slovanskeho. Druhe popravene vydani. Praha 1860. 8º

Miklosich Franc: Radices linguae slovenicae veteris dialecti. Lipsiae 1845. 8o. 1 Pfen.

Peninskij Iwan: Sławianskaja Christomatija ili izbrannyja mjesta iz proizwedenii drewniago oteczestwennago narjeczia. Izdanie wtoroje. Sanktpeterburg 1832. 8vo ppg. XXX. 501 (Altslavische und altrussische Chrestomatie) 3 Rub.

Boduen-de-Kurtene J. A. Podrobnaja programma lekcij w 1876-1877 uczebnom godu. Kazań 1878. 8vo (Programm der Vorlesungen über Sprachwissenschaft und russische Grammatik) 1 Mark 80 Pfen.

Boduen-de-Kurtene J. A. Podrobnaja programma lekcij w 1877-78 uczebnom godu. Kazań 1881. 8vo (Bibliographia, und Programm der Vorlesungen über vergleichende Sprachwissenschaft und slavische Dialektologie) 7 Mark.

Kołosow M.: Staro-sławianskaja Grammatyka. Uczebnik dla Gimnazij. Izdanije 3e. Wilna 1873. 8vo pp. 100. 75 Kop.

Hanka Wiaczesław: Naczatki swiaszczennago jazyka Słowian. Wtoroje ispraw[l]ennoje izdanie. Czeska Praga 1859. 8vo

Hanka Wiaczesław: Ostatky słowianskago bohosłuženija u Czechow. Praha 1859. 8vo ppg. 74, 2 ryc. (Reliquiae slavici cultus divini in Bohemia) (cyryl. et glagolit.) 1 Fhl. 14 gr.

Šafařik Pavel Josef: Památky dřevního písemnictví jihoslovanův. Praha 1851. 8vo

Wostokow A. Ch.: Filologiczeskija nabludenija. Izdat. I. Sreznewskij. (Razsużdenije o sławianskom jazykie - Gramatyczeskija prawiła sławianskago jazyka - Opisanie rukopisej.) Sanktpeterburg 1865. 8vo

Czerneckij Wasylij: Cerkownyj Słowarec do pojasnenij czasto upotrebljajemych słów w swiaszczennych knihach cerkownych. Lwow 1889. 12o

Gołowacki Jakow Th.: Czyn swiaszczennyja i bożestwennyja liturgii, s prewodom niemeckim i polskim. Lwow 1858. 8vo

Utrenja wo swiatuju i wełykuju nediłu Paschy. - Jutrznia we swiętą i wielką niedzielę Zmartwychwstania Chrystusowego. Lwow 1860. 8vo

Berčić Ivan: Čitanka staroslovenskoga jezika. U Zlatnom Pragu 1864. 8vo (glagolitice)

b) Neu-bůlgarisch.

Čankof A. und D. Kyriak: Grammatik der bulgarischen Sprache. Wien 1852. 8°.

Wuk Stefanowitsch: Dodatak k Sanktpeterburgskim sravniteljnim rječnicima svijù jezika i narječia s osobitim ogledima bugarskog jezika. Beč 1822. 4°. (Ueber die neubulgarische Sprache sammt Wörtersammlung und Volksliedern) (serbischer Druck)

Bogoev Ivan: Bъlgarski narodni pjesni i poslovici. Knižka pъrwa. Pešča 1842. 8°. (serbischer Druck)

Hibner Joan: Svjaščennoje cvjetoobranie, ili sto i četyre svjaščenny istorii izbranny iz vetchiat i novyat zavjet perevedeny na slaveno-bolgarskiat jazyk ot Anastasa Stojanoviča Kotljanina. Čast vtoraja (Novyat zavjet) Budin. 1825. 8°. (cyrillischer Druck)

Fenelon: Priključenija Telemacha sina Odisseevago; prevedesja ot francuskij na slavjanobolgarskij jazyk. Čast perva. Vienna 1845. 8°. (russischer Druck.)

Dobrovič Joan: Mirozrenie, spisanie pomesjačno. Sek I. Slistek 1.2.3. Viena 1850. 4°. (Weltpanorama – eine bulgarische literärische Zeitschrift – Heft 1.2.3.) (russischer Druck.)

Engel Joh. Christ: Fortsetzung der allgemeinen Welthistorie XLIX Theil. (Geschichte der Bulgaren in Mösien) Halle 1797. 4o. (mit Kupf.)

Neskovitsch Athanas: Istoria slawenno-bolgarskog naroda iz G. Raicza Istorie prostim jazykom spisana. Budim. 1801. 8o. (Geschichte von Bulgarien – in serbischer Sprache – cyrillischer Druck)

Hilferding A. Geschichte der Serben und Bulgaren; aus dem russischen (von J. E. Schmaler) Bautzen 1856. 8o. I Abtheilung.

Bezsonow Petr: Bolgarskija pjesni iz sbornikow Ju. I. Wenelina, N. D. Katranowa i drugich Bolgar. (Wypusk wtoroj) (Moskwa 1855.) 8o. (Bulgarische Volkslieder, nebst Idiotikon – russischer Druck.)

Zachariew Stefan: Geografiko-istoriko-statisticesko Opisanie na Tatar-Pazardzicku-tu Kaazu. Wiena 1870. 8o. (mit 1 Tafel und 1 Karte)

Jireczek Jos. Konst.: Knigopis na Nowobolgarska-ta knizina 1806-1870. (Bibliographie de la littérature bulgare moderne 1806-1870). Wiena, 1872. 8o. maj 80

Miladinowcy Konstantin i Dimitrij: Bulgarski narodni pjesni. Zagreb, 1861. 8o. (Bulgarische Volkslieder)

Karawelow Ljuben: Pamiatniki narodnago byta Bolgar. Kniga perwaja. Moskwa 1861. 8o. (Bulgarische Ethnographie: Sprichwörter, Volkskalender, Volksnamen; Legenden, Idiotikon) 1 Rub. 50 Kop.

Rakowski Georgij Stojkow: Bolgarska starina. Kniga perwa. Bukureszt 1865. 4to. (Bulgarische Alterthümer aus dem Gebiete der Geschichte, Lingvistik und Ethnographie) 3 Rub.

9

Rakowski Georgij Stojkow: Bolgarski-tje Chajduti, tjehno-to naczjalo i tjehna-ta postoiana borba s Turcy-tje ot padenija Bolgarij de dnjeszny-tje wremena. Bukureszcz. 1867. (Ueber bulgarische Räuber und Freiheitskämpfer) 8º.

Wojwodow Skarlat J.: Swatba-ta Chajdut Janczja, powjest, spodirena ot njekolko bolgarski pjesni. Braila 1863. 12º. (Die Hochzeit des Chajduken Janczjo, eine Erzählung, übersetzt aus J. Laprade)

Manzow J. J.: Metodiczeski razgowori bulgarski i rumunski. ~~Bucurest~~ Braila, 1864. 8º. (Bulgarisch-walachische Gespräche)

Bolgarsky knižici, powrjemenno spisanije. Redaktor J. Stojanow-Burmow. Carigrad 1860. Godina III, Czast II i III (Broj 13-24). 8º (Bulgarische Bibliothek-literärisch-politische Zeitschrift)

Periodiczesko spisanie na bolgarsko-to knižowno družestwo urežda se ot W. D. Stojanowa. Braila 1870-1873. Godina I. Knižka I II. IV. V i VI. VII i VIII. IX i X. (1874) 8º. (Zeitschrift des bulgarischen literärischen Vereins) (9 Hefte) 2½ Thlr.

Wojnikow D. P. Kratka bolgarska grammatika s upražnenija. Braila 1864. 12º. (Kleine bulgarische Grammatik in Fragen)

Drinow Marin: Istoriczeski pregled na Bolgarska-ta crkwa ot samo-to i naczalo i do dnes. Wiena 1869. 8º. (Geschichte der bulgarischen Kirche)

Drinow M. C. Zaselenie Balkanskago poluostrowa Slawianami. Moskwa 1873. 8º. (Colonisation der Balkan-Halbinsel durch Slaven)

Ilowajski D.: O slawianskom proischoždenii Dunajskich Bolgar. (Ueber slavische Abstammung der Donau-Bulgaren). Moskwa 1874. 8º.

Rakowski Georgij Stojkow: Gorskij putnik, powiestwitelen spiew, Nowyj Sad 1857. 8vo (Der Gebirgswanderer, ein historisches Gedicht, mit histor. Anmerkungen) 5 Mark.

Werkowicz Stefan I.: Weda Slowena. Bolgarski narodni pesni ot predistoriczno i predchristiansko doba, otkril w Trakija i Makedonija i izdat S. I. Werkowicz. Kniga I. – La Veda Slave. Chants populaires des Bulgares de Thrace et de Macedoine. – Beograd 1874. 8vo ppg. 545.

Dozon Auguste: Bŏlgarski narodni pjesni. – Chansons populaires bulgares inédites, publiées et traduites. Paris (Vienne) 1875. 8vo ppg. 427.

Filaretov S.: Karmannaja kniga dla russkich woinow nachodiaszczych sia w pochodach protyw Turok po Bolgarskim zemlam. (Razgovory – Slowar russko-bolgarskij – Osnowyja pravila nowo-Bolgarskago jazyka.) Sanktpeterburg 1854. 12o

Wenelin (Guca) Jurij: Drewnyje i nynieszyje Bolgare w polityczeskom, narodopisnom istoriczeskom i religioznom ich otnoszeniu k Rossijanam. Izdanie wtoroje. Moskwa 1856. 8vo

Undolskij W. M.: Oczerk slawiano-russkoj bibliografii. (Chronologiczeskij Ukazatel slawiano-russkich knig cerkownoj peczati s 1491 po 1864 g.). Moskwa 1871. 8vo

a) Serbisch

Novaković Stojan: Srpska biblijografija za noviju književnost 1741–1867. Biograd 1869. 8vo pag. 642.

Wuk Stephanowitsch: Kleine serbische Grammatik verdeutscht von Jac. Grimm; nebst Bemerkungen über die neueste Auffassung langer Heldenlieder des serbischen Volks. Leipzig 1824. 8o (Ldpr. 1 fl 15 kr. Cm)

Wuk Stefanović: Pismenica serbskoga jezika po govoru prostoga naroda. Vienna 1814. 8o (Serbische Grammatik – serbischer Druck)

Wuk Stefanović: Srpski rječnik; Serbisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch. Wien 1818. 8o (Ldpr. 10 fl Cm)

Schaffarik P. J. Serbische Lesekörner oder historisch-kritische Beleuchtung der serbischen Mundart. Pesth 1833. 8o (Ldpr. 1 fl 30 kr. Cm)

Wuk Stef. Karadžić i Sava Tekelija: Pisma Platonu Atanackoviću o srpskome pravopisu sa osobitijem dodacima o srpskom jeziku. Beč. 1845. 8o (Briefe über serbische Ortographie und Sprache – serbischer Druck) (pag. 95)

Wuk Stef. Karadžić: Gospodinu sa dva krsta (odgovor na osuđenija prijevoda Novoga zavjeta na srpski jezik) Beč. 1848. 8o (Antwort auf eine Rezension der serbischen Uebersetzung des neuen Testaments – serbischer Druck) pag. 8.

Daničić Đ: ~~D~~ V. Laziću (Odgovor na osuždenija
Wukovog prijevoda Novago zavjeta) Beč 1848.
Svezak I i II. (Antwort auf die Rezension La=
zić's der Wukischen Uebersetzung des neuen
Testaments - serbischer Druck - I und II Heft)
(pag. 20. 16)

Milovuk Josif: Knigoimenik. Budim 1833. 8º
~~[illegible]~~ (Bibliographie serbischer
Werke - serbischer Druck.) pag. 40.
(Ladenpreis 15 kr. CM.)

Subbotić J: Einige Grundzüge aus der Geschichte
der serbischen Literatur. Wien 1850. 12º
(Ladenpreis 20 kr CM.)

W(uk) S(tefanović) K(aradžić): Kovčežić za istoriju,
jezik i običaje Srba sva tri zakona. I. Beč
1849. 8º Schatzkästchen für serbische Geschich=
te, Sprache und Etnographie; mit 1 Kupfer -
serbischer Druck.) (Ladenpreis 1 fl. CM)

Wuk Stef. Karadžić: Srpske narodne pjesme. Knjiga
I. II. III. Beč 1841-1846. 8º (Serbische
Volkslieder. 3 Bände - serbischer Druck)
(Ladenpreis 9 fl. CM)

III dubl

Čojković Čubro (Milutinović Sim.): Pjevannija cer=
nogorska i chercegovačka. Lajpcig. 1837
8º (Volkslieder der Montenegriner und Her=
zegoviner - serbischer Druck.) (Ladenpreis
3 fl. 48 kr. CM.)

Frankl Ludwig August: Gusle, serbische National=
lieder (übersezt) Wien 1852. 12º (Ladenpr. 1 fl. 20 kr. CM)

Talvj (Jakobs Therese): Volkslieder der Serben metrisch über=
setzt. Halle 1825. 8º (Die Übersetzerin heißt
T(herese) A(malie) L(ouise) V(on) Jacobs)

Wuk Stef. Karadžić: Srpske narodne poslovice. Beč. 1849. 8o. (Serbische Sprüchwörter – serbischer Druck.) (Ladenpr. 1 fl. 45 kr. CM.)

Wuk Stef. Karadžić: ~~[illegible]~~ Narodne srpske poslovice i druge različne riječi. Cetinja 1836. 8o. (Serbische Sprüchwörter – cyrillischer und serbischer Druck) (Ladenpr. 2 fl CM.)

Muškatirović Joan: Pričte iliti po prostomu poslovice. Budin 1807. 8o. (Serbische Sprüchwörter – cyrillischer Druck) (Ladenpr. 30 kr. CM)

Njegoš Petr Petrović: Lažni car Šćepan mali; istoričesko zbitije. Zagreb 1851. 8o. Der falsche Fürst Stefan der Kleine; ein historisches Dramma in Versen – serbischer Druck) (Ladenpr. 1 fl. CM.)

Ilijć Joksim plem. Nović: Lazarica ili boj na Kosovu 1389 godine. Novi Sad 1847. 8o. (Die Frau des Lazar, oder die Schlacht auf dem Amselfelde; ein Heldengedicht – serbischer Druck) (Ladenpr. 36 kr. CM.)

Subbotić Joan: Lira. Pešt 1837. 12o. (Gedichte von Subbotić einem der besseren neueren serb. Dichtern – serbischer Druck.) (Ladenpr. 30 kr. CM)

Relković Anton: Satyr, to jest ukoritelj zlich nravov; preveden na prostyj serbskij jezik Stefanom Raić. Budin 1807. 8o. (Der Satir als Verbesserer schlechter Sitten; ein Gedicht aus dem slavonischen des A. Relković übersezt ins serbische – cyrillischer Druck) (Ladenpr. 40 kr. CM)

Maletić Djordje: Kritičeskij pregled nagradom uvienčanog diela: Kralj dečanskij, epos. Novi-Sad 1846. 8o. (Kritische Uebersicht des Heldengedichts: Der König von Dečan – serbischer Druck) (Ladenpr. 36 kr. CM.)

Ignjatović Mojsije: pozoriszna igra u 3 djejstw. prewedena. W Budimje pissKr. wseucz. 1813.

Artello pridvornyj šaljivčina, igrokaz 8o. (Artello der Hofnarr; ein Schauspiel – serbischer Druck – ohne Titel.) (Verfasser: Ignatović Moisej)

Chranislav Gavrjil: Povarnaja Kniga, z njemeckago slaveno-serbski prevedena. Budin 1805. 8o. (Kochbuch – serbischer Druck) (ratum)

Magaraševič Georgij: Serbski ljetopis za god 1825. Perva častica. Budim 1824. 8o. (Serbischer Almanach, mit literärischen Beiträgen – serbischer Druck)

Nikolajević Georgij: Ljubitelj prosvještenija; srbsko-dalmatinski Magazin, za lieta 1843 i 1844. Zadar 1843–1844. 8o. Knjiga I i II – (Der Freund der Aufklärung; eine serbisch-dalmatinische literärische Zeitschrift. – 2 Bände – serbischer Druck) (Ladenpreis 1 fl 30 Kr. Cm.)

Popović Miloš: Podunavka; srbski list, za god 1844. Beograd. 1844 4o. No. 1–18 Die Donaubewohnerin; ein serbisches literärisches Blatt. – serbischer Druck)

Popović Miloš: Podunavka; srbski list za god 1848 Beograd 1848. 4o. No. 25–26. 33–43. 45–50.

Maletić Djordje: Istoričesko-kritičesko opisanije bitke kosovopoljske od g. 1389. Novi-Sad 1847 8o. (Historische Beschreibung der Schlacht am Amselfelde im J. 1389 mit einem Plane von Kosovopolje – serbischer Druck)

Radič Irinej: Pověst kratka o fruškogorskom manastiru Čhopovu. Budin 1847. 8o. (Geschichte des serbischen Klosters Čhopovo – cyrillischer Druck) (Ladenpreis 18 Kr. Cm)

Nikolič Isidor: Vojvodstvo Serba austrijski. Vienna 1849. 8o. (Geschichte der oesterreichischen-serbischen Wojewodina – serbischer Druck) (Ladenpr. 1 fl. 20 Kr. Cm)

Jugović Slavoljub: Razlaganja o sadašnosti i budućnosti Slavena. Zagreb 1850. 12º (Gedanken über die Gegenwart und Zukunft der Slaven – serbischer Druck) (Ladenpr. 12 Kr. CM)

(Wuk Stef. Karadžić): Pzstuplenija M. Svetića u utuku II (Obrana knjaza Miloša Obrenovića) Beč 1845. 8º Die Fehler des M. Svetić; Eine Vertheidigung ~~schrift~~ des serbischen Fürten Milosch Obrenovitsch. – serbischer Druck) pag. 24.

Metzl Heinrich: Staniza; historische Erzählung aus den Kriegen der Serben mit den Türcken. Wien 1847. 8º

Ranke Leopold: Die serbische Revolution; aus serbischen Papieren und Mittheilungen. Hamburg 1829. 8º (mit einer Karte Serbiens)

Sor Ch. v: Serbiens Freiheitskrieg und Milosch; aus dem Französischen. Leipzig 1845. 8º (Ladenpr. 1 Thlr.)

Bystrzonowski L. v. Szafraniec: Serbien, seine europäische Beziehungen und die orientalische Frage. Leipzig 1845. 8º (Ladenpr. 1 Thlr.)

Serbien, Rußland und die Türkei. Berlin 1843. 8º (Ladenpr. 25 Sgr.)

Thal Emanuel: Serbiens Neuzeit in geschichtlicher, politischer, topographischer, statistischer und culturhistorischer Hinsicht. Leipzig 1840. 8º

Poßart P. A. Fed. Konst: Das Fürstenthum Serbien, seine Bewohner, deren Sitten und Gebräuche. I Abtheilung: Historisches und geographisches. Darmstadt. 1837. 8º

Pirch Otto v: Reise in Serbien im Spätherbst 1829. Berlin 1830. 8º I und II Band.

Robert Cyprien: Die Slawen der Türkei, nämlich Serbier, Montenegriner, Bosniaken, Albanesen und Bulgaren. Aus dem französischen. Stuttgart 1844. 12°. VI Theile in 2 Bänden.

Laić und Scherb: Černagora (geographische und historische Beschreibung von Montenegro) Agram 1846. 8°.

(Wuk Stefan. Karadž.) Montenegro und die Montenegriner; ein Beitrag zur Kenntniß der europäischen Türkei und des serbischen Volkes. Stuttgart 1837. 8°.

Andrić Alexander: Geschichte des Fürstenthums Montenegro von der ältesten Zeit bis zum Jahre 1852. Wien 1853. 8°. (Ladenpr. 1 fl. 30 kr. Cm)

Subbotić J. Dr.: Spomenici stare jugoslavenske književnosti. Beč 1853. 8°. (Südslavische Schrift-Denkmähler aus der J. 1189 bis 1699 – cyrillischer Druck) (Ladenpr. 12 Kr. Cm)

(Popović Aka): Srbske narodne pjesme sa prevodom českijem a části poljskijem izdala jugoslavjanska mladež. Praga 1852. 8°. (Serbische Volkslieder – serbischer Druck)

Wuk Stefanović: Mala prostonarodnja slaveno-serbska pesnarica. Wiena 1814. 8°. (Serbische Volkslieder) – (serbischer Druck)

W(uk) S(tefanović): Narodne srpske pripovjetke. Becz 1821. 8°. (Serbische Volkssagen und Volksräthseln) – (serbischer Druck)

Wuk Stefanović Karadžić: Srpski rječnik istumačen njemačkijem i latinskijem riječima, Becz 1852. 8°. ppg. XIV. 862 1. (Lexicon serbico-germanico-latinum.)

Wuk Stefanović Karadžić: Danica, zabavnik za godinu 1826 i 1827 i 1828 (Perva i druga i tretja godina) Beč 1826-1827-1828. 12º (Aurora; serbischer Almanach mit historischen und etnografischen Aufsätzen – III Bände – serbischer Druck)

Frušić Stevan: Slavoljub. Zagreb 1850. 12º (Der Slawenfreund; serbische Gedichte und Novellen – serbischer Druck) (Ladenpr. 20 kr. Cm)

Obradović Dositej (r. 1739 + 1811) Basne, s někim malim proměnami. (izdane Stankom Vrazem) Knjižica I. Zagreb. 1847. 8º (Fabeln – lateinisch. Druck) (Ladenpr. 10 kr. Cmz)

Subbotić Jovan: Srbska čitanka za gimnazije. II Kniga za 3 i 4 nizu klassu. Beč 1855. 8º (Serbisches Lesebuch – serbischer Druck. Ladenpr. 56 kr. Cm.

Subbotić Jovan: Cvjetnik srbske slovesnosti. Čitanka za vyše gimnazije. I Svezak. Beč 1853. 8º Anthologie der serbischen Literatur a. d. J. 1189 – 1850. – serbischer Druck) (Ladenpr. 1 fl. 2 kr. Cm)

Nović Joksim: Lazarice ili Dogadjaji za vremena Kneza Lazara. Drugo izdanje. Novi-Sad 1860. 8º (Heldensagen aus den Zeiten Lasars – Gedicht) (serbischer Druck mit 1 Kupf.)

Ignatović Jakov: Trideset godina iz života Milana Narandžića; Roman. Novi-Sad 1860. 12º (serb. Druck)

Lazarević Svetolik: Spomenak. Izvorne pesme I Novi-Sad. 1860. 12º (Erinnerungen – Original-Gedichte) (serb. Druck)

Raić Joann: (r. 1726 + 1801) Istoria raznych slawenskich narodow, najpacze že Bolgar, Chorwatow i Serbow. Budin 1823 8º čast 1-4. (Geschichte der Südslawischen Völker) (serb. Druck, mit Kupf. Vignet. u. Tafeln) 4 Bände

Novi zavjet gospoda naszega Isusa Christa preveo Wuk Stef. Karadžić. Beč 1847. 8º. (Serbische Übersetzung des neuen Testaments) – (serbischer Druck) (Ledbd.)

Dawidowić Dimitri: Djela. Kniga I. Istoria naroda srbskog. Beograd 1846. 8º. (Geschichte Serbiens) (Titel fehlt) (Serbischer Druck)

Érdy Janos: A Boszna es Szerb regi érmek. Budan 1857. 4º. (Münzen der bosnischen und serbischen Könige mit 63 Abbildungen – ungarisch) Lpr. 1 f. 36 kr.

Chadzić-Swetić: Sitnice jezykoslowne I. Nowi-Sad, 1837. 8º.
2) Wukow Odgowor na Utuk G. M. Swetića. Becz 1843. 8º.
3) Wukow Odgowor na laži i opadanje u srbskome ulaku. Becz 1844. 8º.
4) Swetić M.: Utuk II ili Odgowor na Wukow Odgowor. Beograd 1844. 8º.
5) Swetić M. Utuk III jezykoslownyj. Nowi-Sad 1846. 8º.
6) Szeroglić Pawel: Replika na odgowor g. Milosza Swetića u Utuku III, ili Pregled Zakonnika gradjanskog za Serbiju. Nowi-Sad, 1847. 8º.
7) Daniczić Dj.: Rat za srbski jezik i prawopis. Budim 1847. 8º.

Ilić Samuil: Poslovice (Serbische Sprichwörter). Wiena 1820. 8vo.

Aleksijević Dimitrije: Staro-Srbi (Alt-Serbien in etnographischer und linguist. Beziehung). Beograd 1878. 8vo.

Hilferding A. Bosnija, Putewyja zamietki (Bosnien-Reisenotizen). Moskwa 1858. 8vo.

Besalda (Soerbska) u latinskom pismu. Jedan književni Sbornik za ogled novog typa organicke Latinice. Becz 1860. 8vo. ppg. 164 (Sammlung literärischer Artikeln – latein. Druck).

Boszkowić Jowan: Wuk Stef. Karadzić (r. 1787 † 1864) po razlicznim piscima. Beograd 1888. 12º (Biographie des Wuk St. Karadzić.)

Vrčević Wuk: Niz srpskih pripovijedaka, večinom o narodnom sudjenju po Boki, Crnoj Gori i Hercegovini. Panczevo, 1881. 8vo. ppg. 339.

b) Neu-illirisch (Kroatisch, dalmatinisch)

Berlić Ignatz Al: Grammatik der ilirischen Sprache wie solche in den südslavischen Ländern gesprochen wird. Dritte Auflage. Agram 1850. 8°. (Ladenpr. 2 fl. Cm)

Berlich Ignatz Al: Grammatik der illyrischen Sprache. Ofen 1833. 8°. (Ladenpr. 2 fl Cm)

Kriztianovich Ignaz: Grammatik der Kroatischen Mundart. Agram 1837. 8°. (Ladenpr. 1 fl 15 Kr. Cm.)

Kriztianovich Ignaz: Anhang zur Grammatik der Kroatischen Mundart, enthaltend eine Sammlung der nothwendigsten Wörter nebst verschiedenen Ausdrücken und Redensarten. Agram 1840. 8°. (Ladenpr. 1 fl. 15 Kr. Cm)

Drobnić Josip: Ilirsko-němačko-talianski mali rěčnik – Ilirisch-deutsch-italienisches Taschen-Wörterbuch. Beč. 1846–1849. 12°. (samt Grundzügen der illirischen Sprachlehre von Věkoslav Babukić) (Ladenpr. 3 fl [illegible] Cm.)

Richter Adolph Friedr. und Ballmann Adolph Jos: Illyrisch-deutsches und deutsch-illyrisches Handwörterbuch Wien 1839–1840. 8°. 2 Bände (Ladenpr.

Fröhlich Rud. A.: Handwörterbuch der deutschen und illyrischen Sprache. Wien 1854. 12°. (I Theil: Illyrisch deutsch – II Th. Deutsch-illyr.)

Augustinović Gj. Misli o ilirskom pravopisu. Beč. 1846. 12°. Gedanken über die illirische Ortographie – mit einer Tafel) (Ladenpr. 15 Kr. CM.)

Zakon vinodolski od lěta 1280 priobćen od Ant. Mazuranića. Zagreb 1843. 8°. (Das Statut von Vinodol vom J. 1280; eins der ältesten illyrischen Sprachdenkmäler – nebst Faximile)

Pocić Orsat Knez: Slavjanska antologia iz rukopisah dubrovačkih pjesnikah XV i XVI vjeka. Knjiga parva. Beč. 1844. 8°. (Anthologie aus ragusinischen Dichtern des 15 und 16 Jahrhunderts) (Ladenpr. 1 fl CMz)

Gundulić Ivan (r. 1588 + 1638): Osman; u dvadeset pievanjah. Zagreb. 1844. 8°. Die Osmanide ein Heldengedicht – mit dem Portrait des Verfassers) [illegible] herausgegeben von V. Babukić) (Ladenpr. 3 fl 50 Kr. CM) (2e Auflage)

Gundulić Ivan: Osman spjevagne vitescko. Dubrovnik 1826. 8°. Rasdjelak I. II. III. (Die Osmanide; herausgegeben von Ambr. Markovich – 3 Bände, mit historischen Anmerkungen) (Ladenpr. 6 fl CMz)

Gundulić Ivan: Različite piesni. Zagreb. 1847. 8°. (Verschiedene Gedichte) (Ladenpr. 1 fl 30 kr. CMz)

Gundulić Ivan: Ariadna polusgjalostivo prikasagne spjevano 1632. Dubrovnik 1829. 8°. (Ariadne; ein dramatisches Gedicht) (Ladenpr. 1 fl CM)

Gundulić Ivan: Gljubovnik sramescgliv. Dubrovnik 1838. 8°. (Der schamhafte Liebhaber; ein Gedicht.) (Ladenpr. 20 Kr. CM)

Gundulić Ivan: Pjesan visini privedroj Ferdinanda II velikoga Knesa od Toskane. Dubrovnik. 1838. 8°. (Lobgedicht zu Ehren Ferdinand des II Großherzogs von Toskana) (Ladenpr. 20 Kr. CM)

Palmotta Giono Gioro (Palmotić Junio r. 1606 + 1657): Elena, polusgjalostivo prikasagne. Dubrovnik 1839. 8°. (Helena; ein drammatisches Gedicht) (Ladenpr. 1 fl CM)

Minčetić Vladislav (+ 1666) Trublja slovinska, god. 1665. Zagreb 1844. 12º. (Die slavische Trompete; ein lyrisches Gedicht) (Ladenpr. 16 Kr. CM)

Gjorgjić Ignacio (herausg. v. J. K. Sakcinski) ~~[illegible]~~ (r. 1675 + 1737): Uzdasi Mandaljene pokornice i razlike pjesni duhovne i dielo-izpravne. Zagreb. 1851. 8º. (Die Seufzer der Büsserinn Magdalena nebst anderen Gedichten) (Ladenpr. 1 fl. 30 Kr. CMz)

Gjorgjić Ignac. Bern: Marunko, scpotna-pjesan (K' tom prilosgene: Derviscjata od Stiepana Giorgi Ghimana (g. 1630) ili od Stiepana Gozze (g. 1525), i pjesni Marka Bruerevichja (g. 1805) – Dubrovnik 1839. 8º. (Marunko, ein satyrisches Gedicht von I. Gjorgjić; die Dervischiade, ein Gedicht von St. Ghimani oder St. Gozzi; und Lieder von M. Brujerević.) (Ladenpr. 1 fl. CMz)

Vitezović Pavel: ~~[illegible]~~ (+ 1715): Odiljenja sigetskoga četiri děla; s uvodom o životu, činih i smerti Nikole kneza Zrinjskoga. Zagreb 1836. 8º. (Die Belagerung von Sigeth; ein Gedicht in 4 Gesängen, mit einer Lebensbeschreibung des Nicol. Zriny, mit 1 Kupfer) (3º Ausgabe) (Ladenpr. 1 fl CM)

Kačić Miošić Andrija (g. +1760 ~~[illegible]~~): Razgovor ugodni naroda slovinskoga u komu se ukazuje početak i sverha kraljah slovinskih i različitim pismam od kraljah, banah i slovinskih vitezovah; izdao Venceslav J. Dunder. Beč 1836. 8º. Knjiga I i II (~~[illegible]~~ mithige Erzählungen des slavischen Volkes von slavischen Königen, sammt Heldenliedern – 2 Bände) (Ldpr. 5 fl CM) (8º Ausgabe)

Kermpotich Jose: Katherine II i Jose II put u Krim izpjevan. Becs. 1788. 8º. (Reise der russ. Kaiserin Katharina II und des röm. Kaisers Joseph II nach Cherson; ein Gedicht.) (enthält manches über Pohlen)

Philippovich Adam: Život velikoga biskupa Antuna Mandichia. Pecsuh 1823. 8°. (Leben des Bischofs A. Mandić, in Versen) (Ladenpr. 36 Kr. MC.)

Topalović Mata: Odziv rodoljubnog serca iliti vlastitih pěsničkih pokušenjah Knjižica I. Osěk 1842. 12°. (Das Echo des patriotischen Herzen; eine Sammlung von Gedichten.) (Ladenp. 30 Kr. CM)

Tarnski Ivan: Piesme. Zagreb 1842. 12°. (Gedichte) (Ladenpr. 40 Kr. CM)

Vidović Anna: Piesme. Zadar 1844. 8°. (Gedichte mit italiënischer Übersetzung)

Vraz Stanko: Gusle i tambura; različite pěsni. Zlatni Prag 1845. 12°. (Die Leyer und die Tamburine; Sammlung verschiedener Gedichte) (Ladenpr. 50 Kr. CM)

Politička doraslost. Lipsiae 1845. 12°. (Die politische Mündigkeit; ein Gedicht.)

Preradović P.: Pervenci; različne piesme. Zadar 1846. 8°. (Die Erstlinge; verschiedene Gedichte) (Ladenpr. 1 fl. CM)

Preradović P. Nove pjesme. Zagreb. 1851. 8°. (Neue Gedichte) (Ladenpr. 40 Kr. CM)

Tommaseo Nikola: Iskrice. Drugo popravljeno izdenje. Zagreb. 1841. 12°. (Die Funken; polit. Aphorismen) (Ladenpr. 24 Kr. CM)

(Kukuljević Sakčinski Ivan): Slavjanke, od Xa. Zagreb 1848. 12°. (Slavische Blüthen; Gedichte) (Ladenpr. 30 Kr. CM)

Lozić Vinko: Slavonske napitnice. Svezak II. Zagreb 1844. 16°. (Slavonische Trinclieder) (Ladenpr. 15 Kr. CMz)

Slavončević Slavoljub (Ilić Luka): Slavonske varoške pěsme. Svezak III. Zagreb 1845. 16°. (Slavonische Stadtlieder) (Ladenpr. 15 Kr. CM)

Kušlan Dragutin: Prijatelj puka; listna god. 1848. Zagreb 1848. 8°. Broj 1.3–7.9 [illegible] 13.15. (Der Volksfreund; eine politisch literärische Zeitschrift) (Ladenpr. 1 fl. CM) (nur 15 Kr.)

Danica ilirska, izdavana Ljudevitjem Gajom za god. 1835. 1836. 1837. 1838. Zagreb. 1835–1838. 4º. 4 Knjige (Der illirische Morgenstern, eine literärische Zeitschrift, herausgegeben von L. Gaj. Jahrgang 1835–1838. IV Bände – complet) (Ladenpr. 12 fl CMz) (do r. 1844 i r. 1849)

Danica horvatska, slavonska i dalmatinska, izdavana Ljud. Gajom, za god. 1848. Zagreb 1848 Broj 13. ~~*~~ 35–52. 4º.

Kolo, članci za literaturu, umětnost i narodni život Knjige IV. V. VI. VII (izdane Stankom Vrazom) VIII (izd. And. Tork. ~~[illegible]~~ Brlićem) IX (izd. Mirkom Bogovićem) Zagreb 1847 – 185~~2~~3 8º. (Der Reigen, eine literärische Zeitschrift herausgegeben von S. Vraz und A. T. Brlić und M. Bogović) (Ladenpr. ~~2~~ 3 fl. ~~30~~ 18 Kr. CM.) (9 ostatni)

Dubrovnik, cviet narodnog književstva. Svezak drugi za godinu 1850 (izd. Mat. Ban) Zagreb 1851. 8º. (Ragusa, die Blüthe der nationalen Literatur; eine literärische Zeitschrift – enthält unter andern die Lieder des Giono ~~[illegible]~~ Palmotić † 1657 und einen Abriss der allgemeinen slavischen Litteratur) (Ladenpr. 1 fl. 30 Kr. CMz)

Arkiv za pověstnicu jugoslavensku, uredio Jv. Kukuljević Sakcinski. Zagreb 1851–185~~4~~9. Knjiga I: II. III 1. 2. V. XI. u ~~4~~ 5 Svez. 8º. (Archiv für die südslavische Geschichte – ~~4~~ 5 Bände) (Ladenpr. ~~[illegible]~~ 6 fl 48 xr CMz)

Seljan Dragutin: Zemljopis pokrajinah ilirskih. Dio I Pokrajine austriansko-ilirske. Zagreb. 1843. 8º. (Geographisch-historische Beschreibung der oesterreichisch-illirischen Provinzen) (Ladenpr. 2 fl CMz)

Ilić Luka: Narodni slavonski običaji. Zagreb 1846. 8º. (Schilderung der Sitten und Gebräuche des gemeinen Volkes in Slavonien, nebst Volksliedern) (Ladenpr. 1 fl CM)

Ljubić S. Običaji kod Morlakah u Dalmacii. Zadar 1846. 8º. (Sitten und Gebräuche der Morlaken in Dalmazien) Ladenpr. 48 kr. CMz.

Wynne J. Gräfinn von Ursini: Die Morlaken, aus dem französischen übersetzt von S. G. Bürde. Breslau 1790. 8º. 2 Theile mit 1 Kupfer.

(Fortis Alb.): Die Sitten der Morlacken, aus dem italiänischen übersezt. Bern 1775. 8º.

Stieglitz Heinr.: Istrien und Dalmatien; Briefe und Erinnerungen. Stuttgart. 1845. 8º.

Csaplovics Johann v.: Slavonien und zum Theil Croatien; ein Beitrag zur Völker und Länderkunde. Pesth 1819. 8º. 2 Theile.

Vogl Johann N: Volksmährchen (aus Slavonien) Wien 1837. 8º.

Seljan Dragutin: Početak, naprědak i vrědnost literature ilirske. Zagreb 1840. 8º. (Der Anfang, Fortschritt und Werth der ilirischen Litteratur) (Ldpr. 40 kr. CMz)

Drašković Janko hrab: Starši dějepis a ~~ve~~ nejnowějši literarni obnowa naroda ilirskeho. Praha 1845. 12º. (Geschichte der älteren und neueren ilirischen Volksliteratur- böhmisch) (Ldpr 15 kr. CMz.)

~~Katinelli K. Južno-slavjanske pučke pěsme za pianoforte priredjene. Beč (1850) fol. pagg. 4 (Melodien südslavischer Volks-Lieder auf das ~~[illegible]~~ Pianoforte – litogr.) (Ladenpr. 40 kr. CMz)~~

Narodne pjesme, sabranje svijuh do sad izdatih i više nikada još neizšavših pjesamah hrvatskih, dalmatinskih, bosanskih i srbskih; izdanje Lavoslava Župana. Knjiga I (Svezak 1-4) Zagreb 1848. (Illyrische Volkslieder – eigentlich der I Band der Wuk'schen Samlung, mit latein. Druck) (Ladenpr. 48 kr CMz)

Lucić Hanibal Hvaranin (1495–1525): Skladanja. Zagreb 1847. 8º (Gedichte) (Ladenpr. 1 f 15 kr. Cm)

Vetranić Mavro (r. 1482 + 1576): Hekuba i Posvetilište Abramovo. Zagreb. 1853. 8º (Hekuba und Abrahams Opfer, zwei drammatische Gedichte) (Ladenpr. 40 kr. Cmze)

Zlatarić Dominiko (r. 1556 + 1610) Diela: Elektra, tragedia od Sofokla; Piram i Tisba piesan od Ovida; Ljubomir od Torkv. Tassa; Različite piesme izvorne) Zagreb. 1852–1853. 8º Svezak I–III (Poetische Werke) (Ladenpr. 1 fl 30 kr. Cmz)

Vitezović Pavel (+1715) Lado horvatski, iliti Sibilla zverhu mnenja dojdučeh pripetčenj na devet Vil razlučena. Zagreb 1849. 4º (Kroatische Orakel in Versen) (Ladenpr. 20 kr. Cmz)

Voltiggi Jose: (5º Ausgabe) Ricsoslovnik iliricskoga italianskoga i nimacskoga jezika s grammatikom. Becs 1802. 8º (Illirisch-italienisch und deutsches Wörterbuch und Grammatik)

Michl Josef Justin: Pravopis illyrsky – Razlika medju jezikom czeskim i ilirskim. Praha 1836. 12º (Illyrische Sprachlehre in böhmischer Sprache) (Ladenpr. 20 kr Cm)

Kanavelović Petar (+1719) Ivanu Sobieski kralju poljačkomu oslobodítelju Beča (piesan) Dubrovnik 1850. 8º (Lobgedicht zu Ehren Johann Sobieski's) (Ladenpr. 24 kr. Cm)

Gliubich Simeone: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia. Vienna 1856. 8º (Ladenpr. 2 f Cm)

Valentinelli Giuseppe: Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro. Zagabria 1855. 8º (Ladenpr. 2 f 12 kr Cm)

[illegible] Čitanka ilirska, za gornje gimnazije. Knjiga I. Beč. 1856 8º (Illirische Chrestomathie a. d. J. 1100–1841 zusammengestellt von A. Mažuranić. Wien) Ladenpr. 1 f [illegible] 49 kr Cm

Kukuljević-Sakcinski Ivan: Pjesnici hrvatski XV vieka. Zagreb 1856 (-1858 Svezak I i II) 8º. (Anthologie aus illyrischen Dichtern des XV Jahrhunderts) 2 Hefte (50 kr 180 kr.)

Gondulića Ivana: Osman, u dwadeset pievanjah. Drugo izdanje. Zagreb 1854. 12º. (Osmanide- eine Epopoë) (Ladenpr. 56 kr. Cm)

Kukuljević Ivan Sakcinski: Bibliografia hrvatska Dio prvi. Tiskane knjige. Zagreb 1860. 8º. Ladenpr. 1 f. 20 kr.
" " " " Dodatak. Zagreb 1863. 8º.

Jagić V.: Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga. Knjiga prva. Staro doba. Zagreb 1867. 8º. (Geschichte der illyrischen Nationallitteratur) (1 f 20 kr. ÖW)

Jihoslované. Obraz narodopisno-literarni. Praha 1864. 12º. (1 fl. 56 kr. ÖW)

Gjorgjić Ignatio (1695+1737): Saltjer slovinski. Drugo izdanje. Zagreb, 1851. 8º.

Zora dalmatinska (Časopis). I i II godina. Zadar, 1844-1845. 4º. (red. J. A. Kaznačić) 2 Bdn. (8 flm)

Daničić Gj.: Poslovice. Zagreb, 1871. 8º. (Sammlung von 5935 dalmatinischen Sprüchwörtern) 1 fl.

Kurelac Fran: Jačke ili narodne pěsme prostoga i neprostoga puka hrvatskoga po županah šoprunskoj, mošonjskoj i želěznoj na Ugrih. Zagreb 1871. 8º. (Volkslieder der Kroaten in Ungarn) 1 fl. 20

Sveto Pismo Staroga i Novoga Uvita, iz latinskoga iztumačeno po Ivanu Matiju Skarich. Beč 1858-1861. 8º. Slog I-XII (Bibel, illyrisch 12 Bdn, mit lithogr. Bildern, [illegible]) (katholisch mit Anmerkungen) (ryciny od 4-12 tomu po jednej)

Kasich Ivan: Prodechtvo na dan blagoszlavlyanya czirkve Sz. Imbriha pod Koztel gradom znova podignyene, dan 25 Grudna 1830. Zagreb 1831. 4º. (Predigt bei der Einweihung der Kirche)

Křížek Vacslav: Anthologie jihoslovanska (slovinska, chorvatska, srbska, s předchazejici kratkou srovnavaci naukou o tvarech a připojenym slovničkem. Praha (Kober) 1863. 8vo (cf. 50 kr.)

Okrugić Ilije: Sriemska Vila. Osiek 1863. 8vo pp. 148 (Gedichte)

Babukić Věkoslav: Grundzüge der ilirischen Grammatik. Mit einer sprachvergleichenden Vorrede von Rudolph Fröhlich. Wien 1839. 8vo pp. 80.

Berlić Andreas Torquat: Grammatik der illyrischen Sprache wie solche im Munde und Schrift der Serben und Kroaten gebräuchlich ist. Wien 1854. 8vo

Pesmarica (Velika srpska i hrvatska) namenjena narodu našem koji latinicom čita. U kojoj ima 400 pesama. Novi Sad (izdanje Braće M. Popovića) 1880. 12o ppg. 192. 40 kr.

Hörmann Kosta: Narodne pjesne Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini. Knjiga prva (Junačke pjesne). Sarajevo 1888. 8vo

c) Neuslovenisch, windisch, oder Krainerisch.

Potočnik Blasius: Grammatik der slowenischen Sprache. Laibach 1849. 8º (Ladenpr. 1 fl CM)

Muršec J: Kratka slovenska slovnica za pervence Gradac 1847. 8º. (Slovenische Grammatik) (Ladenpr. 18 Kr. CMz.)

Murko A. J: Theoretisch-practische Grammatik der slowenischen Sprache. Zweite Auflage. Grätz 1843. 8º. (Ladenpr. 1 fl 15 Kr. CM)

Gutsmann Oswald: Windische Sprachlehre. Sechste Auflage. Klagenfurt 1829. 8º. (nach der ~~[illegible]~~ Ortographie des Bohorić) (Ladenpr. 24 Kr. CMz)

Dainko Peter: Lehrbuch der windischen Sprache. Grätz 1824. 8º (Ladenpr. 1 fl 12 Kr. CMz)

Janežić Anton: Vollständiges Wörterbuch der slovenischen und deutschen Sprache. Klagenfurt 1850-1851. 12º. 2 Bände. (Deutsch-slovenisch und slovenisch deutsch) (Ladenpr. 4 fl CM)

Gutsmann Oswald: Deutsch-windisches Wörterbuch mit einer Sammlung der verdeutschten windischen Stammwörter. Klagenfurt 1789. 4º. (nach der Ortographie des Bohorić.) Ladenpr. 3 fl 30 Kr. CM.

Janežić Anton: Cvetje slovanskega naroda: Slovenske narodne pesme, prislovice in zastavice. Knjižica I. Celovac 1852. 12º. (Volkslieder, Sprüchwörter und Räthseln der Slovenen) (Ladenpr. 20 Kr. CM)

Vraz Stanko: Narodne pěsni ilirske, koje se pěvaju po Štajerskoj, Kranjskoj, Koruškoj i zapadnoj strani Ugarske. Razdělak I. Zagreb 1839. 8º. (Illirische Volkslieder, welche in Steiermark, Krain, Kärnthen und dem westlichen Theile Ungarns gesungen werden.) (Ladenpr. 1 fl. 20 Kr. CM)

(Koritko Emil, Poljak): Slovenske pesmi krajnskiga naroda. Svesik I. II. III. IV. V. ~~Ljubl~~ Ljubljana. 1839. – 1844. 8º. (Slovenische Volkslieder aus Krain, 5 Bände) (Ladenpr. 3 fl CMz)

Prešerin Francet (+1849): Poezije. Ljubljana 1847. 8º. (Gedichte) (Ladenpr. 1 fl 40 Kr. CMz)

Toman Lovre (+1870): Glasi domorodni. Ljubljana 1849. 8º. (Vaterländische Stimmen; Gedichte) (Ladenpr. 1 f. 20 Kr. CMz)

Uredba besede od slavjanskich rodoljubov napravljene. Gradac 1851. 8º. pag. 15. (Sammlung slavischer Gedichte)

Dve igri za slovensko gledišče: I Juran in Sofija, ali Turki pri Sisku. II Štepan Šubic ali Bela IV na Horvaškim; iz ilirskiga. Ljubljana 1850. 8º. (Juran und Sophie oder die Türken bei Siseg – Stefan Schubitsch oder König Bela IV in Kroatien, zwei Schauspiele) (Ladenpr. 20 Kr. CM)

Razlag Radoslav: Zvězdice. Gradac 1851. 12º. (Die Sterne, patriotische Dichtungen in Prosa) (Ladenpr. 24 Kr. CMz)

Pravi Slovenec, listi za podučenje naroda, izdane od Fr. Malavašiča ~~ed~~ za leto 1849. Ljubljana 1849. 8º. List 1–52. (Der echte Slovene, eine literärische Zeitschrift. Jahrgang 1849. mit 4 Kupfern, in 2 Theilen) (Ladenpr. 1 fl 40 Kr. CM.)

Slovenija (politički i književen list) za leto 1849 izdana od Matevza Cigale. Ljublana 1849. fol. List 53–61. 63–80. 82–87. 90–91. 94–95. 97. (Slovenia eine politische und literärische Zeitschrift. Jahrgang 1849) (Ladenpr. halbjähr. 3 fl 30 Kr. CMz)

Krempl Anton: Dogodivšine štajerske zemle z posebnim pogledom na Slovence. Gradac 1845. 8º. (Geschichte Steiermarks mit besonderer Rücksicht auf die slovenischen Bewohner; mit 5 Stahlstichen) (Ladenpr. 1 fl 30 Kr. CMz)

Macun Ivan: Cvetje slovenskiga pesničtva. Terst 1850. 8º. (Blüthen slovenischer Dichtung; eine Anthologie aus den besten südslavischen Dichtern nebst Poetik)

Turnier (der) zwischen den beyden Rittern Lamberg und Pegam. Ein krainerisches Volkslied mit einer deutschen Übersetzung (von J. A. Suppantschitsch) Laibach 1807. 8º. —

Janežič Anton: Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter z malim cirilskim in glagoliškim berilom za Slovence. Celovec 1854. 8º. (Slovenische Grammatik, nebst Geschichte der slovenischen Litteratur und Anthologie.) (Ladenpr. 1 fl CM.)

Ahacel Matija: Koroške in štajerske pesmi. Tretji natis pomnoženi. Celovac 1855. 8º. (Kärnthnerische und steierische Lieder) mit Noten)

Miklošič Fr: Slovensko berilo za peti gimnazijalni razred. Dunaj 1853. 8º. (Slovenische Anthologie. Wien) Ldpr. 24 Kr.

Podšavniški: Slovenske pripovedke iz Motnika. Celovec, 1874. 8º. (Slovenische Volkssagen)

a) Böhmisch oder
čechisch.

Konečny J. N: Theoretisch-practische Anleitung zur schnellen und gründlichen Erlernung der čechisch-~~sl~~ slavischen Sprache. Wien 1842. 8º. (Ldpr. 2 f 40 kr.)

Hanka Waclaw: Prawopis česky. Čtwrte wydanj. Praha 1835. 16º. (Grammatik und Rechtschreibung der böhmischen Sprache) (Ldpr. 10 kr. C.Mz)

Hanka Waclaw: Grammatika čili mluwnice česKeho gazyka podle Dobrowského. Praha 1831. 12º. (Grammatik der böhmischen Sprache) (Ldpr. 40 kr. C.Mz)

Dobrowsky Joseph: Lehrgebäude der böhmischen Sprache. Prag 1819. 8º. (Ldpr. 1 f C.M)

Konečny J. N: Vollständiges Taschen-Wörterbuch der čechoslawischen und deutschen Sprache. Zweite vermehrte Auflage. Wien 1850. 2 Bände. 12º. ~~[illegible]~~ (Böhmisch-deutsch und Deutsch-böhmisch) (Ladenpr. 3 f 30 kr. C.Mz)

Špatny František: Slowník hospodářsko-technicky česko-německy. Praha 1843. 8º. (Deutsch-böhmisches ~~[illegible]~~ oekonomisch-technisches Wörterbuch) (Ldpr. 1 f 10 kr. C.Mz)

Špatny Franz: Deutsch-böhmisches Wörterbuch für Wirthschaftsbeamte, Thierärzte, Technologen. Prag 1851. 8º. ~~[illegible]~~ (Ladenpr. 3 f C.M)

Hanka Waclaw: Zbjrka neydawněgšjh slownjku latinsko-českych. Praha 1833. 8º. (Sammlung der ältesten lateinisch-böhmischen Glossarien) (Ldpr. 2 f 30 kr. C.M)

(~~Hanka Waclaw~~) Přehled literatury české. Praha 1852. 8º. (Uebersicht der böhmischen Litteratur) (12 kr. C.Mz) (vor Hanka)

Jungmann Josef: Historie literatury české. Druhe wydani. Praha 1849. 8º. (Ldpr. 6 f C.Mz)

Šumavski Joseph Franta: Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache: Böhmisch-deutscher Theil. Prag. 1854. 12º.

Michl J. W. J: Auplny literaturnj lètopis, čili Obraz slowesnosti Slowanuw nařečj českeho od leta 1825 do leta 1837. Praha 1839. 8o. (Uebersicht der böhmischen Litteratur vom J. 1825 bis 1837) 4 Hefte. (Ldpr. 3fl ClMz)

Winařicky Karl: Ueber den gegenwärtigen Zustand der böhmischen Literatur. Prag 1831. 8o. pp. 23.

~~Winarzycki Karol: O stanie obecnym literatury czeskiej, z niemieckiego przełożył Józef Lomczkowski. Kraków 1834. 8o. pp. 35.~~

Dobrowsky Joseph: Geschichte der böhmischen Sprache und Litteratur. Prag 1792. 8o. (Ldpr. 45 Xr Clm)

Ungar R. K: Allgemeine böhmische Bibliothek. Prag 1786. 8o. (Beschreibung aller böhmischen Bibelausgaben)

Palacky Franz: Würdigung der alten böhmischen Geschichtschreiber; eine gekrönte Preisschrift. Prag 1830. 8o.

Kampelik Frant. Cyril: Krasa a wybornosti českoslowenského jazyka. Praha 1847. 8o. (Ueber die Schönheit und die Vorzüge der böhmischen Sprache) (Ldpr. 12 Kr Clm)

Slowo v čas o vlastenectvi, o češtině a o narodu českoslovanskem s ohledem na spolek německy zvlaště celni. Lipsko 1845. 12o. (Ein Wort über die Nationalität und über das Čechenthum)

Die Rechte der böhmisch-čechischen Sprache an den politischen und Gerichtsämtern so wie Schulen Böhmens, Mährens und Schlesiens. Leipzig 1846. 8o. pp. 8 (Ldpr. 4 Kr ClMz)

Zprawa o sjezdu slowanskem. Praha 1848. 8o. (Bericht über die slavische Versammlung)

Zap K. Vl.: Vojna v Grammatice, zabavne vypravovani ku prospěchu a potěšeni všech latinařuw, podle Jakuba Pontana. Praha 1853. 12o. (Der grammatische Krieg, für lateinisch lernende)

Biblia sacra, to gest Biblj swata aneb wšsecka swata pjsma stareho y noweho zakona. Halla magdeburská 1722. 8o. (Böhmische Bibel für Hussiten oder böhmische Brüder – sehr selten und gesucht – fehlt Titel und erstes Blatt.)

Erben Karel Jaromír: Prostonarodní české písně a říkadla. Praha 1864. 8vo pp. X. 2. 543. (Böhmische Volkslieder.)

Erben Karel Jaromir: Pjsne narodnj w Čechach. Swazek I. II. III. (Praha 1842-1845. 8°. (Böhmische Volkslieder) (compl.)

(Sušjl Frant.): Morawske narodnj pjsně. Brno 1835 8°. (Mährische Volkslieder - mit Noten)

Liblinsky Jan Slawibor: Česka přislowi a pořekadla. Praha 1848. 8°. (Böhmische Sprüchwörter) (Ladenpr. 20 Kr. CMz)

(Dobrowsky J.:) Českych přjslowj zbjrka. Praha 1804. 8°. (Böhmische Sprüchwörter)

Sumlork W. S. (Krolmus): Staročeske powěsti, zpěwy, hry, obyčege, slawnosti a napěwy. Praha 1845-1847. Čast I (Sešitek 1.2.3.4.) II (S. 6. 9). 8°. (Altböhmische ~~Erzählungen~~ Sagen, Lieder, Spiele, Gebräuche) (Ldpr. 1 fl 6 Kr. CMz) wszystko 13 sześcytów

Maly J. B.: Sebrane bachorky a powěsti narodni Swazek I. II. III. IV. Praha 1845-1846. 12°. (Sammlung böhmischer ~~Sa~~ Volksmährchen und Sagen; mit 2 Kupf.) (Ladenpr. 36 Kr CM) (complet)

Němcowa ~~Swazek~~ Božena: Narodni bachorky a powěsti. ~~Praha~~ Swazek I. II. V. VI. VII. Praha 1845-1848. 12°. (Sammlung böhmischer Volksmährchen und Sagen) (Ladenpr. 1 fl CMz) (14 sześcytów wszystkich)

Mikssjček M: Narodnj bachorky. ~~[illegible]~~ Swazek I. II. Znogm 1845. 8°. (Mährische Volksmährchen) (complet) (Ldpr. 32 Kr. CMz)
Swazek III. IV Druhe wydani. Praha 1854. 12°.

Mikssjček M.: Sbjrka powěsti morawskych a slezkych. Swazek I. II. III. IV. Brno i Holomauc 1843-1845. 8°. (Mährische und schlesische Volkssagen, mit 3 Kupf.) (complet)

Sonnewend Friedr.: Sagen von der Elbe. Prag 1842; mit 1 Kupf. Ldpr

Rukopis Kralodworski a gine wytečněgši narodnj basne wěrně w puwodnjm starem gazyku též w obnowenem wydan od Waclawa Hanky. Praha 1835. 12°. (Die Königinhofer Handschrift und andere altböhmische Dichtungen) (Ldpr. 20 Kr. CMze)

Königinhofer Handschrift; Sammlung altböhmischer lyrisch-epischer Gesänge herausgegeben von W. Hanka, verteutscht von W. A. Swoboda. Prag 1829. 8°. (Ldpr. 1 fl CMz)

Starobyla skladanie; pamatka XII – XV stoletj (Tandarias, Hynka z Poděbrad Magowy sen, Mastičkař i t.d.) wydane od Wacl. Hanky. Praha 1823. 12º (Altböhmische Gedichte aus dem XII – XV Jahrhunderte)

Kollař Jan: Slawy dcera; lyricko-epicka baseň w 5 zpěwjch. Pešt 1832. 8º (Slawa's Tochter, ein lyrisch-episches Gedicht)

Kollař Jan: Wyklad čili přjmětky a wyswětlivky ku Slawy dceře. Pešt 1832. 8º (Erläuterungen und Noten zum Gedichte: Slawa's Tochter; mit 6 Kupfern)

Hankowy Pjsně. Čtwrte wydanj. Praha 1841. 16º (Lieder von Hanka) (Ldpr. 20 Kr. CMz)

Čelakowsky F. L: Ruže stolista; baseň a prawda. Praha 1840. 8º (Die Centifolie, ein Gedicht) (Ldpr. 36 Kr. CMz)

Wocel J. Erazim: Meč a kalich (epicka baseň) Praha 1843. 8º (Schwert und Kelch; ein Heldengedicht) (Ldpr. 1 fl 30 Kr. CM)

Jablonsky Boleslaw (Tupy) Basně; druhe wydani. Praha 1846. 12º (Gedichte)

Winařicky Karel: Warito a lyra ~~[illegible]~~; basně a pisně. Praha 1843. 12º (Harfe und Leyer; Gedichte) (Ldpr. 24 Kr. CM)

Wratislaw A. H: Lyra Czecho-slovanska; Bohemian poems, ancient and modern, translated from the original. London 1849. 8º

~~Tyl J. K: Pani Marjanka matka pluku aneb: ženske srdce; puwodni činohra. Praha 1845. 8º (Frau Marie die Mutter des Regiments oder das weibliche Herz, ein Schauspiel) (Ldpr. 16 Kr. CMz)~~

Wocel J. E. Posledni Orebita; obraz historicky. Praha 1843. 16º (Der lezte ~~[illegible]~~ Horebite, eine historische Erzählung) (Ladenpr. 10 Kr. CMz)

(wyszło 6 Zeszytów) Ehrenberger P. Josef: Puwodni wlastenske powidky, powěsti a bachory. Praha 1844 – 1846. 12º Swazek I. II. III. IV. (Originelle vaterländische Sagen, Erzählungen und Märchen) (Ladenpr. 48 Kr. CMz)

Zap Kar. Ladisl. Popsanj kr. hlawnjho města Prahy. Praha 1835. 12º (mit 1 Kupf. u. 1 Karte)

Chocholoušek Pr: Hajduci; sceny z Bosny. Praha 1847. 12º (Die serbischen Räuber; eine bosnische Erzählung.) (Ldpr. 8 Kr. CMz)

Chocholoušek Pr: Drak notjaisky; powěst z boju srbskych. Praha 1846. 12º (Der notjaische Drache; eine serbische Erzählung) (Ldpr. 6 Kr. CMz)

Chocholoušek Pr. Černohorci, puwodnj dějepisna powěst. Praha 1844. 12º (Die Montenegriner, eine Erzählung) (Ladenpr. 6 Kr. CMz)

Čechoslaw, wsseobecny zabawnjk: Swazek druhy. Praha 1830. 8º (Čechoslaw, eine literärische Unterhaltungsschrift - zweites Heft - defect.) Ldpr. 12 Kr. CMz.

Česka wčela; časopis literarni, wydawany od Fr. L. Čelakowskeho Rok 1834. Praha 1834. 4º Nº 1-16. 17-52. (Die böhmische Biene, ein Literaturblatt.)

Časopis českeho museum. Praha 1837 - 1844. 8º (Swazk. 11) (à 30 Kr. CMz)

Ročnjk XI 1837 Swazek 3. (Slow. přislow)
" XII 1838. Sw. 4.
" XIII 1839 Sw. 4. (Cesta do Lužic)
" XV 1841. Sw. 1. 2. (Cesta pouher. Rus) 3. (Cesta pouher. Rus)
" XVI 1842. Sw. 1. 2. 3.
" XVII 1843. Sw. 1. 4.
" XVIII 1844. Sw. 1.

XX. 1846 Sw. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
XXI. 1847. T. I Sw. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
" " " II Sw. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
XXII. 1848 " I. Sw. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
" " II Sw. 1. 2. 3.
XXVI. 1852. Sw. 1.

Lipa slovanska, časopis politicko-literarni. Rok 1848 wydaw. Podlipsky a J. S. Vavra. Praha 1848 fol. Nº 7. 9-18. 24-26 (Die slavische Linde; eine politische Zeitschrift)

Pražsky večerni list wydaw. Pr. Chocholoušek. Rok 1849. Praha 1849. 4º Nº 154-163. 165-198. (Das prager Abendblatt; eine politische Zeitschrift.)

Tomek Wladiwoj: Děje země česke. Praha 1843. 8º (Geschichte Böhmens, mit 3 Karten) (Ldpr. 45 Kr. CMz)

Jordan J. P: Böhmen, Geschichte des Landes und seines Volkes von der frühesten bis auf die neueste Zeit. Leipzig. 12º 3 Bände mit 18 Stahlstichen (1836)

Dalimilova Chronika česka, v nejdavnější čteni navracena od Vaceslava Hanky. Otisk druhy. Praha 1851. 8º (Dalimils Reimchronik von Böhmen 1282-1314

Sommer J. W. Obssjrny žiwotopis mistra Jana z Husince wubec Hus nazwaneho; dle Aug. Zitte wzdělane. Praha 1850. 8º (Leben des Huss; mit 1 Kupfer) (Ldpr. 24 Kr. CMz)

Jordan J. P. Die Vorläufer des Hussitenthums in Böhmen; aus den Quellen bearbeitet. Leipzig 1846. 8º

Parkas V: Samo, Svatopluk und Vlasta (Volksbücher alter und neuer Zeitgeschichte) Wien 1855. 8º mit Holzschnitt. . . Ldpr. 12 Kr. CM.

Bilegowsky Bohuslaw: Kronyka cyrkewnj, w njž se přj=
běhowe a přjhody cyrkwe česke od gegicho počátku až
do leta 1532 wyprawugj, wydana od Jozefa Skalickeho.
Praha 1816. 8o. (Kirchengeschichte Böhmens bis 1532
– hussitisch – fehlt das letzte Blatt)

Zimmermann Josef: Žiwotopis swateho Prokopa dědice čes=
keho. Praha 1845. 8o. (Leben des heil. Prokop, mit 1 Kupf.)

Sumlork (Krolmus) S. W: Oslawnosti narodnj sw. Prokopa. Praha 1844.
8o. (Ueber die Nationalfeyer des h. Procops-Festes) (Ladenp. 8 Kr. Cm)

Krolmus S. W: Pamatky twrze Hassšteynske w Žatecku ginak Lucku.
Praha 1844. 8o. (Denkwürdigkeiten der Burg Hassenstein) (Ldpr. 4 Kr. Cm.)

Krolmus S. W. Hrad Hora Hwězdna ginek Strmelice. Praha 1844.
8o. (Die Burg Sternberg) (Ldpr. 6 Kr. Cm.)

Chojecki Edmund: Czechja i Czechowie przy końcu pierwszej połowy
XIX stulecia. Berlin 1847. 8o. 2 tomy (Böhmen und seine
Bewohner geschildert) (Ldpr. 3 f 15 Kr Cm)

Gerle W. A.: Böhmen ~~[illegible]~~ beschrieben. Pesth 1823. 12o. I Theil
mit 1 Kupf.

Mehoffer Ignaz v. Erdkunde der Markgrafschaft Mähren
Brünn 1814. 8o.

Zap Karel Lad: Stručny zeměpisny obraz mocnarstwj rakaus=
keho. Praha 1836. 8o. (Geographie von Oestreich) (Ldpr. 1 f. 20 Kr. Cm)

brak (D. II) Swaz. 2 Zap K. W: Wšeobecny zeměpis. Dil I. Praha 1846 / 1843. 8o. (Allgemeine
Erdkunde) Dilu II Swazek I. (Ldpr. 1 f Cm 45 Kr Cm.

Balbi Hadrian: Zeměpis čili auplne popsanj oboru zemskeho. Praha
1835–1836. 8o. Dil I (Swazeček I. 6.) (Geographie) –
(Allgemeine und Oestreichs) (Ldpr. 40 Kr. Cm.)

Pohled na Bosnu čili kratka cesta do one krajiny; z ilirskeho
přeložil W. D. Lambl. Praha 1845. 8o. (Reise nach Bosnien)
(Ldpr.) (autor Mažuranić Matija)

Kollar Jan: Cestopis obsahujici cestu do horni Italie a odtud přes
Tyrolsko a Baworsko, z ohledem na slawjanske žiwly r.
1841. Pešt 1843. 8o. (Reise nach Ober-Italien, mit 3 Kupf.)
(Ldpr. 2 fl 20 Kr. Cm)

~~Staněk Waclaw: Zakladowe pitwy. Praha 1840. 8o. (Handbuch
der Anatomie)~~

Přehled soudůw pro Morawu a Slezko. Brno 1849. fol. (Ortsver-
zeichniss von Mähren und Schlesien)

Šembera Alois Vojtěch: Dějiny řeči a literatury československé. Věk starší. Od r. 58 př. Kr. do r. 1409 po Kr. Viden. 1858. 8°.

Hanka Waclaw: Děginy české w obrazech předstawené, s obgasněnjm. (Prwnj oddělenj: Od přjchodu Čechůw až do Bořiwoge) Praha 1824. 4°. (Geschichte Böhmens, erklärt – böhmisch und deutsch)

Zap Karel Wladisl: Cesty a procházky po Halické zemi. Praha. 1844. 8°. (Reise durch Galizien)

Zap Karel Wlad: Pomněnky na Prahu, popsání nejpřednějších pamatností tohoto města. Praha 1846. 8°. (Erinnerungen an Prag – mit 21 Stahlstichen und 1 Plane)

Kral Jozef Mirowit: Wypsanj žiwota swatých Cyrilla a Strachoty. Hradec Kralowé 1825. 12°. (Leben Cyryl und Methods – mit 1 Kupfer)

Štulc Waclaw: Žiwot sw. Wojtěcha patrona národu českého. Praha 1849. 8°. (Leben des heil. Adalbert)

Erben Karel Jaromír: Kytice z pověstí národních. Praha 1853. 16°. (Blumenstrauss aus Volkssagen – in Versen) Ladenpr. 28 Kr. CM.

~~[illegible]~~

Blahoslaw Jan: Žiwot Jana Augusty staršjho a sprawce gednoty bratrské w Čechách. Praha. 1837. 8°. (Leben des J. Augusta Bischofs der böhmischen Brüdergemeinde † 1572 – mit 1 Stahlstich)

Tham Karl Ignatz: Neuestes böhmisch-deutsches Wörterbuch. Prag 1805–1807. 8°. 2 Bände.

Rozum Jan Václav: Staročeská bibliotéka. Díl I obsahuje: Katona mravní naučení od Komenského (+1621), Isokrata řeč o povinnostech od Píseckého (+1511), Cicerona o přátelství a paradoxa od Hrubého z Jelení (+1514) Zlomky z evangelia svatého Jana několikerými jazyky vyloženy. Praha 1853. 16°. (Altböhmische Bibliothek) mit dem Bildnisse Komenskys Stahlstich. Ladenpr. 40 Kr.

wyszło 12 [illegible]

Pohadky (narodni) od J. K. z Radostova. Praha 1856. 12°.
Swazek I–VI. (Böhmische Volkssagen) Ldpr. 48 kr.

Komensky Jan Amos: Didaktika, tehož o obnowení škol a přislovi. Praha 1849. 8°. (Pädagogie) Ladenpr. 1 flm.

Březan Wacslaw (†611): Žiwot Wilema z Rosenberka. Praha 1847. 8°. Ladenpr. 1 flm.

Tomek W. Wladiwoj: Děje university pražske. Díl I. Praha 1849. 8°. Ladenpr. 1 flm.

*Klatego dziela zesz. 5. 6. 7. brak tytułu głown.)

Palacký František: Dějiny narodu českeho. Dílu I (Dil I zesz. 1.2) (1225–1253)* částka 1 (až do r. 1125.) Praha 1848. 8°. Dílu I částk. 2 p. 1–288. Díl III částka 1. 2. (r. 1403–1439) Díl. IV. č. 1. 2. (r. 1439–1471) Díl V. č. 1. (1471–1500)

Sloboda Daniel: Rostlinnictwi čili navod k snadnemu určeni a pojmenovani rostlin v Čechach domacich. Praha 1852. 8°. (Flora Böhmens) Ldpr. 2 flm.

Opiz Filip Max: Seznam rostlin květeny česke. Praha 1852. 8°. (Verzeichniss der böhmischen Flora) Ladenpr. 40 kr.

Špatny František: Česko-německy slownik řemeslnicky. Swazeček I. Šewcowske řemeslo. Praha 1849. 12°. (Böhmisch-deutsches und deutsch-böhmisches Wörterbuch des Schuhmacherhandwerks) Ldpr. 15 kr. Cm.

Špatny František: Přiručni knižka k uřadowani představenych obecnich. Praha 1851. 12°. (Handbuch für Gemeindebeamte) Ldpr. 20 kr. Cm

Amerling Karel: Fauna čili zviřena česka. Praha 1852. 12°. (Fauna Böhmens) (I) Ldpr. 30 kr. Cm.

Amerling Karel: Přirodněna česka. Popsani všech hornin, kamů. Praha 1851. 12°. (Gaea Böhmens) IV Ldpr. 24 kr. Cm.

Amerling Karel: Prumysl v Čechach. Praha 1851. 12°. (Böhmens Landesindustrie) (V)..

Hašťalsky J. Il: Stručny obrys historie česke literatury Praha 1856. 12°. (Kurzer Abriss der böhmischen Litteratur mit 1 Bildniss) Ldpr. 12 kr. Cm.

Rozum J. V. [illegible] Seznam českych knih. Praha 1854. 8°. (Böhmische Bibliographie) Ldpr. 24 kr. Cm.

Kořeňowsky Josef: Novelly; z polskeho přeložil F. L. Vorliček. Praha 1854–1855. 12°. [Swazek I (Aninka. Podkowani) Swazek II (Kříž na stepi) Swazek III (Uterek a patek. Dopisy) Ldpr. à 20 kr.

Krolmus Vaceslav: Poslední božiště Černoboha s runami na Skalsku v Čechach. Praha. 1857. 8o. (Archeologische Beschreibung des heidnischen Tempels in Skalsko und der daselbst entdeckten Runeninschrift) – mit lithogr. Taf.

Ladenpr. 24 kr. Cm.

Škroup J. N.: Počatky hudební. 1850. 8o. (Anfangsgründe der Musik)

Wenzig Joseph: Westslawischer Märchenschatz. Ein Charakterbild der Böhmen, Mährer und Slowaken in ihren Märchen, Sagen, Geschichten, Volksgesängen und Sprüchwörtern deutsch bearbeitet. Leipzig 1857. 8o.

Rybička Antonin: Život a působení Vaclava Mateje Krameriusa. Praha 1859. 8o.

Kampelik Frant. Cyrill: Průmyslne navrhy, jakby zamožni a chudi občane z Čech, Moravy, Slezka i Slovenska nove osady na končinach rakouske říše zakladati měli. Hradec Kralowe 1859. 8o.

Jezbera Frant. Jan: Obrana proti uvaham o spisu „Kyril a Method nepsali nikdy hlaholsky než kyrilsky." Praha 1859. 8o.

Magistri Joannis Hus Orthographia bohemica, edidit Al. Adalb. Šembera. Vindobonae 1857. 8o. pp. 47 34 kr.

Kalina von Jäthenstein Mathias: Winke über den Zustand der Landwirthschaft Böhmens in der heidnischen Vorzeit. Prag 1839. 8o. pp. 39.

Kollar Jan: Dila básnická, we dwau djljch. Budin, 1845. 8o. (Poetische Werke)

Čelakowsky. Frant. Lad: Spisu basnickych Knihy šestery. Praha 1847. 8º.

Jablonsky Boleslaw (Tupy Eugen.): Basně. Čtvrté značně rozmnožene vydani. Praha 1864. 12º. (Sarsenetbd mit Goldschnitt)

Šembera Alois Vojtěch: Zakladové dialektologie česko-slovenske. Viden 1864. 8º. (1 f. 50 kr. OW)

Wybor z literatury česke. Díl prwni, od nejstaršich časůw až do počátku XV století. Praha 1845. 8º maj. (Altböhmische Chrestomathie bis zum Anfange des XV Jahrhund. mit der Altböhmischen Grammatik von P. J. Šafařík).

Vilema hraběte Slavaty Děje kralovství uherského za panování Ferdinanda I, z rukopisu vydal Josef Jireček. Svazek I. od leta 1526-1546. Viden 1857 8º. (Wilhelm Slavata's Geschichte Ungarns unter Ferdinand I.) (3 f. 30 kr CM.)

~~Konečny J. N. Theoretisch practische Anleitung zur schnellen und gründlichen Erlernung der čechisch=slavischen Sprache. Wien (Lehrmann) 1842. 8º.~~

Koubka Jana Pravoslava Sebrané spisy veršem i prozou. K vydáni spořadil František Lad. Vorliček. Praha (Bellmann) 1857. Díl I. II. III. 12º. (Lwdbd)

Čeyp Jan Bohumil: Zvuky večerni. Cyklus ballad. Praha 1856. 12º.

Bibli svata, aneb Všecka Svata Písma Stareho i Noveho Zakona. Praha 1866. 8º.

Slavik Frant Aug.: Dějiny českeho Studentstva. Praha 1877. 8º.

Jireček Josef: Rukovet k dějinam literatury česke do konce XVIII věku. Praha 1875. 8º. Svazek I. (A-L) kr. 489.

Hamerssmid Jan Florian: Allegoria. Protheus felicitatis et miseriae Čechicae. Staročeska země. Satyra leta 1715 složena, podruhé do tisku dana od Jana Hybla. Praha 1829. 8vo. ppg. 15. (Macaronium)

Lupač Prokop z Hlavačova (1584): Historia o Císaři Karlovi toho jmena Čtvrtem, Krali Českem; podruhe vydana od Vaclava Hanky. Praha, 1848. 8vo ppg. 120 (z ryc. sztych. i faxilil.)

Šumavsky Jos. Franta: Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache: Böhmisch deutscher Theil (Díl českoněmecky). Praha (Haase) 1854. 12o. pp. 728 (1 f. 54 kr. CM.)

Sedlecky Pr.: Ilia. Wyjewy z turecko-slowanskych zemí. Praha (Pospíšil) 1846. 8o. pp. 30. (Ilia, eine bulgarische Erzählung).

Špatny Franz: Sammlung der deutsch-böhmischen technischen hauptsächlich mechanischen Nomenklatur. Prag 1871. (Řivnač) 12o. 60 kr.

Wocel Jan Erazim: Pravěk země česke (Se 194 dřevorytinami a s mapou). Praha (Tempsky) 1868. 8vo. (Böhmens Urzeit.) i dubl. II Oddělení p. 213–576.

Jireček Hermenegild Dr.: Slovanské právo v Čechach a na Moravě. Doba nejstarší: Od prvních zpráv do konce X. století. Praha (Bellmann) 1863. 8vo. (Das böhmische Recht in Böhmen und Mähren. Die älteste Epoche bis zu Ende des X. Jahrhunderts) (mit Karte) 2 f ÖW.

Lexikon (Topographisches) von Böhmen. Ein alphabetisches Verzeichniß sämmtlicher Ortschaften des Landes mit Angabe der Einwohnerzahl. Prag 1852. 8vo.

Bartoš Frant.: Moravsky lid. Sebrane rozpravy z oboru moravske lidovědy. V Telči (Emil Šolc) 1892. 12mo.

Ďoucha Frant.: Knihopisny Slovnik česko-slovensky od r. 1774 až do nejnovějši doby. Praha 1865. +8vo (ž fl. 80 Kr.)

Kuba Ludvik: Slovanstvo ve svych zpěvech. Praha 1884 + 8vo
Písně česke (Knihy I Sešit 1.)
Písně polske (Knihy IV. Sešit 1. 2. 3. 4.) (á 40 Kr. Heft)

Kuchařstwij o rozličnych krmijch (r. 1570). Nove imprimowano pečij Dra Čenka Zibrta. Praha (Šimaček) 1891. 12o.

Klika Josef: O slavnem Čechu Komenském (J. A.). Praha 1892. 12o. z chromolit. (12 Kr.)

b) Slowakisch oder
čecho-slowakisch.

Dianiška Kašpar: Theoretisch-praktische Grammatik der slowakischen Sprache. Wien 1850. 8º. (Ldpr. 1 fl CM)

Lausstjak O. H.: Šturowčina a posauzeni knihy Narečja Slowenskuo. Budjn 1847. 8º. (Rezension des Werkes über die slowakische Mundart von Štur.) (Ldpr. 20 kr CM)

Kollar Jan: Narodnie zpiewanky čili Pjsně swětske Slowaku w Uhrach. Budjn 1834 ~~-~~ 1835. 8º. Djl I. II (Volkslieder der Slowaken, mit 2 Kupf.)

Trnka Frant.: Porekadla (prjslovia) Slovakov moravsko-uherskych. Brno 1831. 8º. (Sprüchwörter der Slowaken) (Ladenpr. 12 Kr. CMz)

Červenak Benj. Prawoslaw: Zrcadlo Slowenska. Pešt 1844. 8º. (Spiegel der Slowakei; Etnographie Geschichte und Litteratur) (Ldpr. ~~[illegible]~~ 40 kr)

Hodža M. M.: Der Slowak; Beiträge zur Beleuchtung der slavischen Frage in Ungarn. Prag 1848. 8º. (Ldpr.

Hurban Miloslaw Josef: Cesta Slowaka ku bratrum slawenskym na Morawě a w Čechach. Pešt 1841. (Reise nach Mähren und Böhmen) (Ldpr. 36 Kr. CMz)

Bernolak Anton (†1812): Schlowakische Grammatik aus dem Lateinischen ins Deutsche übersetzet (von Andr. Brestyansky) Ofen 1817. 8º.

Hattala Martinus: Grammatica linguae slovenicae collatae cum proxime cognata bohemica. Schemnicii. 1850. 8º. (Ladenpr. 1 fl CMz)

Hodža Michael Miloslav: Epigenes slovenicus; liber primus: Tentamen orthographiae slovenicae (cum aliis slavicis dialectis comparatae) Leutschoviae 1847. 4º. Ladenpr. 1 fl. Mz

Hodža Michal Miloslav: Dobruo slovo Slovakom sucim na slovo. Levoča. 1847. 8º. (über die politische und literärische Stellung der Slowaken) (Ladenpr. 10 kr. CMz)

— Matuška Janko: Siroti; mala činohra v 3 dějstvach. Levoča. 1846. 12º. (Die Waisen, ein Schauspiel in Prosa) (Ladenpr. 8 kr. CMz)

— Bende Laszlaw: Kratkj wjpis prjhody aneboližto historie kragny a kralow uherskjch. Presspork. 1837. 8º. (Geschichte Ungarns) (Ladenpr. 20 kr. CMz)

(wyszło 10 Zeszytów) Němcova Božena: Slovenske pohadky a pověsti (Slovakische Volkssagen und Volkserzählungen) Praha 1857. 16º. Svažek I–VII (Ladenpr. à 8 kr. CM)
(I Bd. Heft 1–5. II Bd. Heft 6.7.) 8. 9. 10.

Jančovič Štefan: Novi madarsko slovenski a slovensko madarski slovnik (Ungarisch-slovakisches und slovakisch-ungarisches Wörterbuch nebst kurzer Grammatik beider Sprachen) Sarvaš 1848. 12º. Oddjel I i II. (Ladenpreis 3 fl. 12 kr CMze)

Loos Josef: Wörterbuch der deutschen, ungarischen und slovakischen Sprache. II Deutsch-ungarisch-slovakischer Theil. Pesth 1870.–[illegible] 1871. 12º. 3 Theile (I [illegible] Ung.-deut.-slovak. – II Deut. ung. slovak. – III Slovak. ung. deutsch. Theil) (7 f. 60 kr)

Jasinek Franz V.: Die Slowaken. Eine ethnographische Skizze. Turec Sct. Martin 1875. 8º. 20 kr.

Dobšinsky Pavol: Uvahy o slovenskych povestiach. (vydala Matica Slovenska, Čislo 28). Turč. Sv. Martin 1871. 8º. (Ueber slovakische Volkssagen) 1 fl.

Sbornik slovenskych narodnich piesni, povesti, prislovi, porekadiel, hadok, hier, obyčajov a povier (vydala Matica Slovenska, Čislo 22). Sväzok I. Wo Wiedni 1870. 8vo.

Slovensky společensky Spevnik z narodnich a prosto=narodnich piesni. Sostavil A. H. K. W Banske By=strici 1871. 12º.

Sbirky prostonarodni, ktere pořada pohadkova kommisse liter. řečn. spolku „Slavia" v Praze. Řady druhe Oddělení V: Pisně slovenske. Praha 1880. 12mo. pg. 294. 12. 1 fl. 10 kr. (Sešit I. II. III)

Hattala Martin. Mluvnica jazyka slovenskeho. Druhy diel: Skladba. V Banske Bystrici 1865. 8vo. str. 157–268.

c) Schlesisch.

Łepkowski Józef: Wiadomości o Szlązku (Warszawa 1849.) 8o: (Nachrichten über die Etnographie Schlesiens – polnisch)

b) Kassubisch

Wójkasen (Cejnowa): Trze rosprave przez Stanjisława woros Kile słow wo Kaszebach e jich zemji przez Wójkasena. Kraków 1850. 8º. (Abhand: str. 61 z rycin. lungen über die Kaszuben) (Ladenpr. 30 Kr. Cmz)

Wójkasen (Cejnowa): Kile słow wó Kaszebach e jich zemi; tudzież rzecz o języku Kaszubskim ze zdania sprawy Prajsa. Kraków 1850. 12º. str. 36. (Ueber die kaszubische Sprache) (Ldpr. 15 Kr. Cmz)

Szulc D.: O Pomorzu zaodrzanskiem. Warszawa 1850. 8º. (Ueber das Pommernland hinter der Oder; mit 1 Karte)

Wójkasen (Cejnowa Flor.): Sto frantovek z potudnjovej częsci Pomorza Kaszubskjego, osoblivje z zjemj Svjeckjej, Krajni, Koczevja i Borov. Svjecje (b. r.) 8vo str. 80.

Cenova Florjan: Skorb Kaszebskoslovjnskje move. Svjecé, 1866. 8vo Nr 1–12. str. 198.

Cenova Florjan: Zarés do Grammatiki Kašébsko-Słovjnskjé move. Poznan 1879. 8vo str. 79. – (Adligat.)

(Cenova Florjan): Cztéry Rozprawy i jednę Szętopórkę wydał Kaszuba, gburzczan. 8º. b. m. i r. str. 16 –

" " Dorade lekarzkje v rożnech chórobach. V Svjecu 1862. 8vo str. 16.

" " Dwie rozprawy o poddanych Królestwa Polskiego. Gdańsk 1864. 8vo str. 15.

(Cejnowa Flor.): Xążeczka dlo Kaszebow przez Wójkasena. Gdansk 1850. 8º. str. 14. (Elementarz)

" Pjnc głovnech wóddzałov Evangjelickjeho Katechizmu. Z Njemjeckjeho przełożeł Wójkasin ze Sławóšena. V Svjecu 1861. 8vo. str. 16.

(Cejnowa Flor.): Rozmova Pólocha s Kaszëbą napisąna przez s.p. Xędza Szmuka z Pucka a do drëku pódąno przez Sëna Wójkwójca ze Stawószena. Drëgjë vedenjë. V Svjecu, 1865. 8vo str. 16 z mapką litograf.

Pobłocki G. x.: Słownik Kaszubski z dodatkiem idyotyzmów chełmińskich i kociewskich. Chełmno 1887. 8vo str. 160.

Nadmorski Dr.: Kaszuby i Kociewie. Język, zwyczaje, przesądy, podania, zagadki i pieśni ludowe w północnej części Prus zachodnich. Poznań 1892. 8vo str. 167.

a) Oberlausitzisch oder
sächsisch-wendisch.

Seiler Andr. Kurzgefaßte Grammatik der sorben-wendischen Sprache nach dem budissiner dialekte. Budissin 1830. 8° (Ladenpr. 1 fl 10 Kr. CMz)

Schmaler J. E: Deutsch-wendisches Wörterbuch. Bautzen 1843. 8°

(Jordan J. P.) Serbske pěsničžki zezberane. Budyschin 1841. 12° ~~[illegible]~~ (Sorben-wendische Volkslieder) (Ldpr. 12 Kr. CMz)

Biblia, to je Zyte sswjate piszmo stareho a noweho sakonja pschełožena wot njektorych evangelskich prjedarjow we ljezi 1727. Budeschin 1820. 8° (Sorbenwendische Bibel) (Ladenpr. 2 fl CMz)

Jakub Ernst Bohuwjer: Sserbske horne Lužizy aby statistiski Sapisk wschitkich Szerbskich evangelskich a katholskich wosadow. Budyschin 1848. 8° (Statistische Etnographie der Ober-Lausitz)

Meissner G. B: Gemälde von der Ober-Lausiz. Zweite Ausgabe. Leipzig 1800. mit 1. Kupf.

Časopis towarstwa macicy serbskeje, wudawany wot J. E. Smolera. I Lětnik 1848 (Zešiwk 1. 2. 3. 4.) ~~ćeskeje~~ Budyšin 1848. 8° (Literärische Zeitschrift der sorben-wendischen Gesellschaft 1848 (II Bänderung) 3 Hefte (Ldpr. 1 fl 15 Kr. CMz)

II a III. Lětn. 1849–1850. (Zeš. 1. 2. 3. 4) (Band à 1 Thlr)

–1850 IV a V Lětnik 1851–1852 (Zešiwki 1. (9)
VI a VII " 1853–1854 " 2 (11)
VIII " 1855 " 1 (13)

Serbska jutnička, wudawana wot J. P. Jordana. I Lětnik 1842 (Zwjazk 1. 2) Lipsk. 1842. 8° (Die sorbenwendische Morgenröthe; eine literärische Zeitschrift 1842; 2 Hefte) (Ldpr. 30 Kr. CMz) (Nicht mehr erschienen)

— Tydženske nowiny, wudawane wot J. E. Smolera. Ljeto 1849. Budyšin. 1849. 4º. Nº. 1. 14. 15. 17. 20. 21. (Wöchentliche Nachrichten, eine sorben-wendische politische Zeitschrift) (Ldpr. 8 Kr. Cmz)

— Nutyrne modlenja k' Jesuszej, k' kotrymž szu pschistajene: maly katechismus knesa D'. Mertyna Luthera a Kscheszijanske spjewarske kniwchki, wot knesa Gottharda Schustera pschetožene. Budeschin. 1782. 16º. (Evang. Gebethbuch, Katechismus und Lieder)

A. Th. Hilferding:
Narodnoje wozroždenije Serbow-Łužyczan w Saksonii. Moskwa 1856. 8º. (Die nationelle Wiedergeburt der Sorben-Wenden in der Lausitz – in russischer Sprache – russischer Druck.)

Bogusławski W. Rys dziejów Serbo-Łużyckich. Petersburg, 1861. 8º. z 2 map. 2 fl 50 kr.

b) Niederlausitzisch oder
preussisch-wendisch.

Zwahr J. G: Niederlausitz-wendisch-deutsches Handwörterbuch. Spremberg 1847. 8°. 5 Hefte (complett)

Fedrusowe Basnicki z łatyńskjeje do serbskjeje rěcy dotojenych Łužycow přełožone přez Chr. Fr. Stempla. Bautzen 1854. 8°.

Jenč K. A.: Pismowstwo a spisowarjo delnjołužiskich Serbow wot (1548) 1574–1880. Lipsk 1881. 8°.
1 Mrk 50 ₰.

a) Gross-russisch.

Wostokow Alexander: Russkaja grammatika; izdanie sedmoje. Sanktpeterburg. 1848. 8° (Russische Grammatik – russ. Druck.) (Ladenpr. 1 f. 40 kr. CM)

Noakowski Fr: Grammatyka rossyjska dla użytku Polaków. Lipsk 1837. 8° (Russische Grammatik für Pohlen)

Puchmayer Anton Jaroslaw: Lehrgebäude der russischen Sprache; nach dem Lehrgebäude des H. Dobrowsky. Prag (1843.) 8° (1 f CM)

Heym Joh. v: Russische Sprachlehre für Deutsche neu bearbeitet von Samuel Weltzien. Riga 1816. 8° (Ldpr. 1 f. 30 kr. CM)

Jakubowicz Antoni: Słownik rossyjsko-polski, ułożony podług słowników akademii rossyjskiej. Warszawa 1825–1828. 8° 2 Tomy (Russisch-polnisches Wörterbuch)

(Górski Stanisł. Chodźko Domin. i Sadowski Leon i Waliszkiewicz Bartł.): Słownik polsko-rossyjsko-francuzki, ułożony na wzór słownika Lindego i słowników akademii rossyjskiej przez Towarzystwo kilku uczonych. Wilno 1840. 8° 3 Tomy. (Polnisch-russisch-französisches Wörterbuch)

Schmidt J. A. E. Russisch-deutsches und deutsch-russisches Wörterbuch. Zweite Ausgabe. Leipzig 1844. 8° 2 Theile

Sreznewski J: Mysli ob istorii russkago jazyka. Sankt=peterburg 1850. 8º (Gedanken über die Geschichte der russischen Sprache - russ. Druck.) (Ladenpr. 3 fl 30 Kr. CM)

Grecz Mikołaj: Rys historyczny literatury rossyjskiej; z rossyjskiego przez Sam. Bog. Linde. Warszawa 1823. 8º (Grundriss einer Geschichte der russischen litteratur; mit 1 Kupf. - polnisch)

Strahl Philipp: Das gelehrte Russland. Leipzig 1828. 8º (Ladenpr.

Otto Friedr: Lehrbuch der russischen Litteratur. Leipzig 1837. 8º (Ldpr. 2 fl 15 Kr CM) (1½ Thlr)

Jordan J. P: Geschichte der (neueren) russischen Literatur (nach Schewirjew bearbeitet) Leipzig 1846. 8º

(Sacharow J.) Obozrienie slawjano-russkoj bibliografii. Tom perwoj, Kniga wtoraja. Sanktpeterburg 1849. 4º (Bibliographische Beschreibung aller vom J. 1491 - 1655 mit cyrillisch. Buchstaben gedruckter Bücher) (russ. Druck.) (Ladenpr. 5 f 30 Kr. CM)

Bacmeister Hartw. L. Chr: Russische Bibliothek zur Kenntniss des gegenwärtigen Zustandes der Litteratur in Russland. St. Petersburg 1781 - 1787. 8º Siebenter Band (4 Stücke) - Zehnter Band (4. und 5 Stück)

Gawrijl archimandryt: Istorija russkoj filosofij. Kazan. 1840. 8º ~~[illegible]~~ (Geschichte der russischen Philosophie) (russ. Druk) (Ladenpr. 1 fl. 40 Kr. CMz)

Galachow A: Polnaja russkaja Chrestomatija. Izdanie tretje. Moskwa 1846/1849 8º 3 Tomy. (Vollständige russische Chrestomatie: I Band: Prosa - II Bd: Poesie - III Bd: Biographien russischer Schriftsteller) (russ. Druk)

Rklicki Wasyli: Russkaja Chrestomatija, ili izbrannyja miesta iz lucszych russkih pisatelej w prozie i stychach. Warszawa 1837 - 1839. 8º Tom I i II (Kniga II) (Russische Chrestomatie: I Bd. Prosa - II Bd. Poesie)

Plaksyn Wasilij: Uczebnyj kurs slowesnosty. Kniga perwaja. Sanktpeterburg 1843. 8o. (Lehr-Curs der russisch. Aesthetik) (russ. Druck) (Ladenpr. 2 fl. CMze)

Bulgarin Thaddej: Rossija w istoriczeskom statisticzeskom, geograficzeskom i literaturnom otnoszenijach. Sanktpeterburg 1837. Czast I. (Istorija) II (Fiziczeskaja kultura) III. IV (Istorija) 8o. (Russland in historischer, statistischer, geographischer und literarischer Beziehung – enthält die Geschichte Russlands bis zum J. 1054, und fisische Cultur Russlands – mit 3 Karten und 4 Kupfertaf.) (russ. Druck) (Ladenpr. 10 fl 25 kr CM)

Haxthausen August Freiherr v: Studien über die inneren Zustände, das Volksleben und insbesondere die ländlichen Einrichtungen Russlands. Hannover 1847. 8o. 2 Bände

Tereszczenko A: Byt russkago naroda: Sanktpeterburg 1848. 8o. Czast I–VII. (Das Leben des russischen Volkes; Beschreibung seiner Sitten und Gebräuche in 7 Bänden) (russ. Druck)

Guthrie Matthieu: Dissertations sur les antiquités de Russie, contenant l'ancienne mythologie, les rites païens, les fêtes sacrées, les jeux. St. Petersbourg 1795. 8o. (mit 6 Kupfertafeln)

Nowjejszij rossijskij izbrannyj pjesennik, soderżaszczij w sebie polnoje sobranije luczszych raznago roda pjesen. Moskwa 1817. 8o. Czast I i II (Das neueste russische Liederbuch; eine Sammlung gross-russischer Volkslieder – mit Kupfern) (russ. Druck)

(Busse:) Fürst Wladimir und dessen Tafelrunde; alt-russische Heldenlieder. Leipzig 1819. 8o.

Dietrich Anton: Russische Volksmärchen ins Deutsche übersezt, mit einem Vorwort von Jakob Grimm. Leipzig 1831. 12o.

Vogl Johann N: Die ältesten Volksmärchen der Russen. Wien 1841. 8°

Słowo o połku Igorewie, w podlinnom jazycie s czeskym i niemeckym prewodom izdano Wiaczesławom Hankoju. Praga 1821. 8° (Das Lied vom Heereszuge Igors; ein russisches Heldengedicht aus dem XII Jahrhundert, mit böhmischer und deutscher Uebersetzung) (Ldpr. 10 Kr. CM)

Wyprawa Igora na Połowców, poemat sławiański wydany przez Augustyna Bielowskiego. Lwów. 1833. 8° (Das Lied vom Heereszuge Igors; ins polnische übersetzt)

Lermontow M: Stichotworenija. Sanktpeterburg 1842. 8° Czast I. II. III. (Die Gedichte Lermontoffs mit seinem Bildnisse; 3 Theile) (russ. Druck) (Ladenpr. 5 fl CMz 50 Kr CM)

Puszkin Aleksander: Soczynenija. Sanktpeterburg 1838. 8° Tom II (Poemy i powjesti) – (Puschkin's Werke: Poemen und Erzählungen in Versen) (Ladenpr. 3 fl 20 Kr. CM)

~~[illegible]~~

Puschkin Alexander: Gedichte; aus dem russischen übersetzt von E. v. O. Berlin 1840. 8° (Ladenpr. 1 Thlr.)

(Żukowskij W.) Undina, starinnaja powjest razkazanna ja na russkom w stychach. (Sanktpeterburg 1837.) 8° (Undine, eine alte Erzählung in Versen) (russ. Druck) (Ladenpr. 2 fl. CMz)

Sensacij i zamjeczanija gospoži Kurdjukowoj za granice ju dan l'etranže. Tambow (St. Petersburg) 1841. 8° (Gefühle und Bemerkungen der Frau Kurdjukow im Auslande; ein satirisches Gedicht) (russ Druck) (Ladenpr. 2 fl CMz) (autor anon: Apollon Majkow)

Damskij Albom, sostawlennyj iz otbornych stranic russkoj poezii. Sanktpeterburg 1844. 12° (Frauen-Album; bestehend aus den Gedichten der vorzüglichsten russischen Dichtern.) (russ. Druck)

Ustrjalow J: Naczertanie russkoj istorii. Izdanie czetwertoje. Sanktpeterburg 1842. 8° (Abriss der russischen Geschichte mit 1 Karte) (russ. Druck) (Ladenpr. 1 fl. 40 kr. CM)

Akty otnosjaszczije sia k istorii zapadnoj Rossii, sobrannyje i izdannyje archeograficzeskoju kommissijeju. Sanktpeterburg 1846–1851. 4° Tom I (god. 1340–1506) II (1506–1544) III (1544–1587) IV (1588–1632) – (Sammlung historischer Aktenstücke und Dokumente, welche auf die Geschichte des westlichen Russlands Bezug haben, herausgegeben von der archeografischen Comission 4 Bände – Ein für die Geschichte Pohlens und Littauens ungemein wichtiges Werk) (russ. Druck) (Ladenpr. 20 fl CM)

Polnoje sobranije russkich ljetopisej, izdannoje archeograficzeskoju kommissijeju. Sanktpeterburg 1843–1846. 4° Tom I (Lawrentijewskaja i troickaja ljetopis) Tom II (Ipatijewskaja ljetopis) – Vollständige Sammlung russischer Chroniken, herausgegeben von der archeographischen Gesellschaft. I Band: Chronik Nestors. II Band: Volhynische und südrussische Annalen – mit Faximil.) (russ Druck) (Ladenpr. 10 fl CM)

Nestor; russische Annalen in ihrer slavonischen Grundsprache verglichen, übersezt und erklärt von A. L. Schlözer Göttingen 1802–1809. 8° V Theile in 3 Bänden (vom J. 858–980)

Nestor's und der Fortsetzer desselben älteste Jahrbücher der russischen Geschichte vom J. 858 bis 1203, übersetzt von J. B. Scherer. Leipzig 1774. 4°

Strahl Phil: Geschichte der russischen Kirche. I Theil (bis 1588) Halle 1830. 8° (nicht mehr erschienen)

Strahl Phil: Beyträge zur russischen Kirchengeschichte. I Band
Halle 1827. 8°. (nichts mehr erschienen)

Muralt Edw. v: Briefe über den Gottesdienst der morgenlän=
dischen Kirche, aus dem russischen (des And. Nikol. Mu=
rawiew) Leipzig 1838. 8°.

Muralt Edw. v: Lexidion der morgenländischen Kirche (Erklä=
render Anhang zu den Briefen) Leipzig 1838. 8°. mit Abbil=
dungen.

Neumann Karl Fried: Die Völker des südlichen Rußlands
in ihrer geschichtlichen Entwickelung. Eine gekrönte
Preisschrift. Leipzig 1847. 8°.

— Welp (Pelz) Treumund: Petersburger Skizzen. Leipzig 1842.
8°. 2 Bände.

Otecestwennyja zapiski (Uczenno-literaturnyj zurnal, iz=
dawajemyj A. Krajewskym) na god 1841. Sanktpieter=
burg 1841. 8°. No. 4. (Apriel) – (Vaterländische Notizen
ein Litteraturblatt 1841. No. 4 Aprilband) enthält
unter andern eine russische Uebersetzung ruthenischer
historischer Volkslieder aus der Sammlung des Żegota
Pauli (russ. Dr.) (Ladenpr. 2 fl 10 kr CMz)

Otecestwennyja zapiski na god 1849. Sanktpeterburg 1849.
8°. No. 2 (Fewral). (Enthält unter andern: Geschichte
Kleinrußlands unter Chmielnicki) (Ladenpr. 2 fl 10 kr. CMz)
(russ. Druck)

Sowremennik; literaturnyj zurnal izdawajemyj Panaje=
wym i Nekrasowym. Sanktpeterburg 1847. Tom III
8°. (Der Zeitgenosse, ein Literaturblatt. 3r Band 1847
enthält unterandern eine Abhandlung über Kleinrußland
nach den Memoiren Müllers und Rigelmanns) (russ. Druck.)

Dubl Smirdin Alexand: Rejestr russkim knigam. Sanktpeterburg
1833. 8°. pag. 288 (Russisches Bücherverzeichniss sammt
Buchhändlerpreisen) (russ. Druck.)

Pelz: Katalog russkim knigam napeczetannym s 1835 po 1837.
god. Santpeterburg 1838. 8°. pag. XIII. 36 (Verzeichniss aller
im J. 1835–1837 erschienenen russ. Werke; nebst Notizen über
das russ. Buchhändlerwesen) (russ. Druck.)

Kraszennikow Petr. Iwanowicz: Katalog russkich knig. Sanktpeter=
burg 1851. 8°. (Verzeichniss russischer in den J. 1832–1851 erschie=
nener Bücher, sammt Preisen) pag. 144. (russ. Druck)

38

Swiesznikow: Rejestr rossijskim knigam prodajuszczym sia w Sanktpeterburgie. Moskwa 1818. 8o. (Russischer Bücherkatalog) pag. 62.

Swiesznikow: Rejestr rossijskim knigam prodajuszczym sia w S. Peterburgie. Moskwa 1823. 8o. (Russischer Bücherkatalog) pag. 90.

Zaikin Iwan: Polnyj katalog 1831 goda rossijskim knigam. Sanktpeterburg 1831. 8o. (Vollständiger russischer Bücherkatalog) pag. 376. 16. (Ladenpr. 48 kr. CMz)

— Élemens de la langue russe, ou méthode courte et facile pour apprendre cette langue. Quatrième édition. Saint-Pétersbourg 1805. 8o.

Puszkin Aleksander: Ewgenij Onjegin, roman w stichach. Sanktpeterburg. 1825. 12o. (Eugen Onegin, eine poetische Erzählung) Ladenpr. 2 fl. CMz

Kozlow Iwan: Czernec, kijewskaja powjest. Izdanije tretije. Sanktpeterburg 1827. 8o. (Der Mönch eine poetische Erzählung) Ladenpr. 2 fl. CMz.

Ryljejew K.: Dumy; stychotworenija. Moskwa 1825. 8o. (Balladen aus der Geschichte Russlands)

Ryljejew K.: Wojnarowskij; poema. Moskwa 1825. 8o. (Wojnarowski; ein historisches Gedicht)

— Ozerow Aleksander: Edip w Afinach, tragedia w stichach. Sanktpeterburg 1822. 8o. (Oedip in Athen, ein Trauerspiel in Versen)

— (Gizel Inokentij): Sinopsis ili kratkoje opysanije ot razlycznych ljetopiscew o naczalje slawenskago narodach, o perwych kijewskich knjazech i o żytij swiatago knjazja Władymyra i o jego nasljednykach daże do Carja Theodora Aleksiewycza – dewjatym tysnenijem izdannoje. Sanktpeterburg. 1810. 8o. (Chronik von Russland bis zum J. 1679)

— Lyseck Adolf: Skazanije o posolstwie ot imperatora rimskago Leopolda k carju Aleksiju Michajłowyczu w 1675 godu; perewet s łatynskago J. Tarnawa Boryczewskij. S. Peterburg. 1837. 8o. (Bericht über die Gesandschaft nach Russland)

Szyszkow A. Admirał: Kratkija zapiski wedennyja wo wremja prebywanija pry gosudarje imperatorje Aleksandrje I w byposzuju s Francuzami w 1812 wojnu. – Izdanije wtoroje. Sanktpeterburg 1832. 8°. (Notizen über den Kaiser Alexander I)

Wsewołożskij J. S: Puteszestwije czrez Jużnuju Rossiju, Krym i Odessu w Konstantynopol, małuju Aziju, Sjewernuju Afryku, Maltu, Siciliju, Italiju w 1836 i 1837 godach. Moskwa 1839. 8°. Tom I (Reise nach Italien)

Gołuchowski Josif: Filosofija otnosjaszczaja sia k żyzni cjełych narodow i każdago czełowjeka, perewedeno s njemeckago jazyka Danjiłom Bełłanskim. Sanktpeterburg 1834. 8°. (Die Philosophie im Verhältnisse zum Volksleben)

Wozsojedinenije Uniatow s prawosławnoju cerkwiju w rossijskoj imperii. 1839. 8°. (Geschichte der Wiedervereinigung der Unirten mit der russischen Kirche)

Morew Aleksij: Sozercanije ili izjasnitełnoje opysanije łyturgii. Sanktpeterburg 1806. 4°. (Erklärung des russischen Gottesdienstes)

Awdjewaja K: Karmannaja powarennaja kniga. S. Peterburg 1846. 12°. (Taschenausgabe des Kochbuchs)

Żurnał ministerstwa narodnago proswjeszczenija 1840. Fewrał. Sanktpeterburg 1840. (Czast XXV. Otd. I) 8°.

Słowo o połku Igorewie. – Lied vom Heereszuge Igors gegen die Polowzer, im Urtexte mit Commentar, Grammatik, Glosar und einer metrischen Uebersetzung von August Boltz. Berlin 1854. 4°.

Słowo o połku Igoria Swiatosławicza piesnotwor staroruskij iz XII stolietija izdano Joannom Guszalewiczem. Lwów 1850. 8°. (cyrillisches Druck – mit kleinrussischem Kommentar) (Ladenpr. 10 Kr.)

Keppen Petr: Spisok ruskim pamiatnikam. Moskwa 1822. 8°. (Beschreibung russischer Alterthümer) (Ladenpr. 2 fl 24 Kr. Mze)

Nazatki christianskago uczenija ili kratkaja swiaszczennaja istorija i kratkij katichizis. Sanktpeterburg 1827. 8°. (cyrill. Druck) (Russische Glaubenslehre)

– Wiskowatow Stepan: Hamlet, tragedija w piaty djeistwijach, w stychach, podrażanije Szekspiru. Sanktpeterburg 1811. 8o. (Hamlet, ein Trauerspiel in 5 Akten in Versen)

Istorija (kratkaja rossijskaja) w połzu narodnych uczyliszcz. Sanktpeterburg 1799. 8o. (Kurze Geschichte Rußlands) –

dubl

Slovo o polku Igorevie, vydal Martin Hattala. Praha 1858. 8o. (Lied vom Heereszuge Igors – kyrillischer Druck – mit böhmischer Übersetzung und Noten) (Ldpr. 16 kr. ö. W.)

Opisanie (kratkoje) Kijewo-sofijskago sobora i monastyra. Kijew 1825. 8o. (Beschreibung der Sophien-Kirche in Kijew – russ. Druck.) mit gestoch. Taf. (Ldpr. 30 kr. ö. W.)

Djetskij teatr. S. Peterburg 1834. 16o. (Kindertheater – russ. Druck – mit Kupf.) (Ldpr. 1 Rub. 60 Kop.)

~~Slowo o połku Igorewje. Lied vom Heereszuge Igors gegen die Polowzer; im Urtexte mit Commentar, Grammatik, Glossar und einer metrischen Übersetzung von Dr. August Boltz. Berlin 1854. +8o.~~

Pjesń ob opołczenii Igorja syna Swjatosława wnuka Olegowa; perełożenije Michaiła de La-Rju. Odessa 1839. 8o. (Lied vom Heereszuge Igors, im Urtexte und neu-russischer Übersetzung)

Markow A.: Mjateżniki, powjest' wzjataja iz wojny s polskimi mjateżnikami. Sanktpeterburg 1832. 8o. (Die Empörer, ein Gedicht)

Swjatyja gory i Optyna pustyń. Sanktpeterburg 1852. 8o. (Beschreibung des Swiatogorskischen und Optyna-Klosters)

Lermontow M. Ju: Demon, poema. Berlin 1856. 8o.

Bezsonow P.: Typografskaja bibliotheka w Moskwje; istoriczeskij oczerk. Moskwa 1859. +8o.

Sawinow W: Dwa goda plijenu u gorcew; Wospominanija o žyzni i pochoždenijach w Kawkazskich gorach sztabs-kapitana Nowosetowa. Sanktpeterburg 1851. 8º. (Zwei Jahre in der Gefangenschaft bei den Tscherkessen)

Rafaitowicz A: Puteszestwije po nižnemu-Egiptu i wnutrennym oblastjam Delty. Sanktpeterburg 1850. 8º.

Kramarew Grigor: O wlijanii christianskoj wjery na politiczeskoje moguszczestwo Rossii. Kijew 1849. 8º.

Katichizis (Prostrannyj christianskij) prawoslawnyja katholiczeskija wostocznyja greko-rossijskija cerkwi. 23º Izdanije. Moskwa 1833. 8º.

Rospis rossijskim knigam dla cztenija iz biblioteki W. Plawilszczykowa. Sankpeterburg 1820-1823. 8º pp. 619. - 1 Rub. 50 K.

Putewodytel (Nowyj) po Moskwje. Moskwa 1833 8º. Czast I-II (Beschreibung von Moskau - 2 Bände mit Plan)

Katajdowicz K. i Strojew P: Obstojatelnoje Opisanie slawiano-rossijskich rukopisej chraniaszczych sia w Moskwie w bibliotekje grafa Theod. Andrejew. Tolstago - z paleograficzeskimi tablicami. Moskwa 1825. 8º. et 4º. (Atlas facsimil.) 12 Rubl.

Russie (extr. du Géographie universelle de Malte-Brun) Paris 8º. maj. pp. 96 mit 18 Holzschnit. u 6 Karten. 2 frcs 50 cent.

Weltman Al. Dostopamiatnosty moskowskago Kremla. Moskwa 1843. + 8º. pp. 1-79. Adligat: Moskowskaja orużejnaja palata. Moskwa 1844. + 8º. pp. 1-171. 1-74.

Żal po Francu de Fronsberg Bablu Dokt. med. prestawlsze= mu sia 13 Aprilia 1841. Lwow. 4º. pagg. 4 (Gedicht zur Todtes= feier des Franz Babel Dr. Med. – cyrill. Druck) (Ladpr. 3 kr. CM)

Lewicki Josif: Stych wo czest Grigorija Jachimowycza epis= kopa pompejopolitajskaho wo den postawlenia jeho wo episkopy. Lemberg 1841. 4º. pagg. 16. (Gedicht zu Ehren des Gregor Jachimowicz Bischofs von Pompejopolis am Tage seiner Weihe zum Bischofe; ruthenisch und deutsch – cyrill. Druck) (Ladenpr. 12 kr. CMz)

Nadgrobnoje poema Joannu Snigurskomu episkopu pere= myslskomu, od Stef. S..... Lwihrad 1847. 4º. pagg. 8. (Gedicht auf den Todt des Joh. Snigurski Bischofs von Przemysl – cyrill. Druck.) (Ladenpr. 6 kr. CMz)

Zhadka za Markiana Szaszkewicza ~~[illegible]~~ od Nikoly z Nikolajowa. Lwow 1848. 8º. pagg. 16 (Zum Andenken des Marc. Szaszkiewicz; ein Gedicht ruthenisch und polnisch – cyrill. Druck) (Ladenpr. 10 kr. CMz)

Huszalewicz: Piesni na den 3/15 Maja 1849. (Lwow 1849. 8º. pagg. 8 (Drei Lieder zum ruthenischen Nationalfeste – mit Noten – cyrill. Druck) (Ladenpr. 6 kr. CMz)

Osnowjanenko Hrycko (Kwjetka Grigorij r. 1778 † 1843): Marusia powjest maloruska. Lwow 1849. 8º. (Marusia, eine Kleinrussische Erzählung, mit einem Kupfer – cyrill. Druck) (Ladenpr. 45 kr. CMz)

Treszczakowski Lew: Selo Lypowyci, abo jak to lehko moż w neszczastje wpasty; powiest. Lwow 1849. 8º. (Das Dorf Lipowice, oder Wie leicht man ins Unglück fal= len kann; eine Erzählung – cyrill. Druck)

Zorja halycka; pysmo powremennoje dla spraw narodnych polityczeskych i cerkownych, slowesnosty i hospo= darstwa selskoho halycko-uhorsko-i bukowinsko- ruskoho naroda wydawane A. Pawenckim Rok I 1848 Lwow. 1848. fol. Nro 1–33. (Die galizische Morgenröthe; eine politische und literärische Zeit= schrift – cyrill. Druck) (Ladenpr. 1 fl 36 kr. CMz)

Zorja halycka. Rok II 1849. Lwow 1849. 4º Nº 1-104. (cyrill. Druck)
(Ladenpr. 5fl CMz)

Zorja halycka. Rok III 1850 Lwow 1850. 4º Nº 50-68
(cyrill. Druck)

Dnewnyk ruskij, pysmo peryodyczeskoje ruskoho Sobora wydawane Iwanom Wahylewyczem 1848. Lwow 1848. fol. Nº 1-9 (Ruthenisches Tagesblatt; eine politisch literärische Zeitschrift - complett - polnisches Druck.) (Ladenpr. 50 kr. CMz)

Nowyny; pysmo czasowoje poswiaszczennoje polityci i słowesnosti, wydawane Iwanem Huszalewiczem 1849. Lwow 1849. 8º Nº 1-26 (Die Neuigkeiten; ein politisch-literärisches Blatt - complett - cyrill. Druck) (Ladenpr. 40 kr. CMz)

Pczoła; pysmo czasowoje poswiaszczennoje słowesnosty narodnoj, izdawane Iwanem Huszalewiczem 1849. Lwow 1849. 8º Nº 1-19 (Die Biene; eine literärische Zeitschrift. - complett - russ. Druck.) (Ladenpr. 2 fl CMz)

Miesiacosłow na rok 1850. Lwow 1850. 4º (Ruthenischer National-Kalender 1850) (Ladenpr. 20 kr. CMz)

Katichisis małyj dla uczyliszcz parafialnych. Lwow 1843. 8º (Kleiner ruthenischer Katechismus - cyrill. Druck) (Ladenpr.

Malinowski Michaił: Izjasnenije na bożestwennuju liturgiju Lwow 1845. 8º (Erklärung des griechisch-katholisch-ruthenischen Gottesdienstes - cyrill. Druck.) (Ladenpr. 1 fl CMz)

Jachimowicz Grigorij: Peczalnoje słowo w den blagogowienija o duszy upokojenij Franciszka I Kesara austrijskaho wieszczennoje, Stefanom Siemaszem iz jazyka niemeckaho na ruskij perewedennoje. Lwihrad 1835. 8º (Predigt während der Todtesandacht für Kaiser Franz I - cyrill. Druck)

Malinowski Michaił: Słowo na prazdnyk Pokrowa preswiatyja Bohorodycy. Lwow 1844. 8º (Predigt am Himmelfahrtstage der h. Maria - cyrill. Druck)

Hawryszkewicz W: Rukowodstwo ko umnożenju i hodowaniu sadowyny. Peremysz 1844. 8º (Anleitung zum Obstbaue - cyrill. Druck) (Ladenpr. 20 kr. CMz)

Masson Moryc: Mudrost narodnaja w postowicach u Njemcew, Russkich, Francuzow. (Die Weisheit des Volks. Einiges aus dem Sprichwörterschatz der Deutschen, Russen, Franzosen und anderer Nationen). St. Petersburg 1868. 8o. (Deutsch, französisch, russisch und slavisch) 1 Rub. 75 Kop.

Ragozin Ewgenij: Istoria tabaka i systemy natoga na nego w Europie i Amerykie. S. Peterburg 1871. 8o. (Geschichte des Tabaks und seiner Besteuerung). 2 Rub.

Boduen-de-Kurtene J. A.: Otczet o zaniatijach po jazykowjedjeniju w teczenije 1872 i 1873 gg. Wypusk I. Kazań 1876. 8o. (Bericht über linguistische Forschungen)

Procenko N. Th.: Monastyry w Rossii i Sobory w Moskwie, s obzorom ih istorii. Moskwa 1863. 8o. (Die Klöster Russlands und die Stiftskichen Moskau's)

Boduen-de-Kurtene J.: Otrywki iz lekcij po fonetykie i morfologii russkago jazyka. Wypusk I. Woronež, 1882. 8vo. (Fragmente aus den Vorlesungen über Fonetik und Morphologie der russischen Sprache. I Heft.) 2 Mrk. 40 Pfen.

Smirdyn Aleksandr: Rospis rossijskim knigam dla cztenija, iz Biblioteki Al. Smirdyna, sistematyczeskim poriadkom raspotożennaja. Sanktpeterburg 1828. 8vo. pp. III. V. 712. XCIII. (Systematisches Verzeichniss 9934 russ. Bücher.)

Isakow J. A. Katalog russkago otdietenija kniżnago magazyna Sanktpeterburg 1863. 8vo. pp. 185. (Russischer Bücher-Katalog)

Meżow W. I.: Literatura russkoj istorii za 1859–1864 g. Tom I. Sanktpeterburg 1866. 8o. pp. 418. (Bibliographie der russischen Geschichte)

Bielajew D. Cz. I.: O Skomorochach (über Volksmusikanten). (s. l.) 8vo.

Fabr Andrej: Dostopamiatniejszija drewnosti Kryma. Odessa, 1859. 8vo. (Alterthümer Krim's)

Sbornik russkich stychotworenij dla cztenija prostoludinam. Sostawil P. A. Sanktpeterburg 1862. 8vo

Maksimow S.: Kraj kreszczenago swieta. II. Dremuczije ljesa ili Razskaz o narodach naselajuszczych russkije ljesa. Sanktpeterburg 1866. 8vo

Kalendar (Noworossijskij) na 1852 god, izdawajemyj ot Riszeljewskago Liceja. Odessa 1851. 8vo

Ljetopis (Ruskaja) po Nikonowu spisku (izdaw. A. Szlecer i S. Baszylow). Sanktpeterburg 1767 – 1791. (8 svaz.) 4to 20 Rubl

Czast I do 1094 goda.

II " 1237 "

III

IV

V. " 1462 "

VI " 1534 "

Vymazal Frant.: Ruský slabikář čili úplný návod ku správnému čtení a psaní ruským jazykem s vytknutím hlavních rozdílův mezi ruštinou a češtinou. Praha 1868. 8vo 48 Kr.

Mikšíček Fr. Ot.: Mluvnice ruského jazyka. Čtvrté znova upravené vydání. Praha 1867. 8vo Sešit I. II. III. 75 Kr.

Rank Josef: Rukověť ku poznání ruského jazyka. I. Navedení ke čtení. Praha 1867. 8vo 20 Kr.

Rank Josef: Rukověť ku poznání ruského jazyka. Navedení k rychlému psaní ruského písma. Litografoval J. Fářský. Druhé vydání. Praha 1868. 8vo 40 Kr.

Puchmír Jaroslav: Pravopis rusko-český. Vydání opravené i doplněné. Praha 1851. 8vo

Undolskij W. M.: Oczerk slawiano-russkoj bibliografii, s dopolnenijami A. Th. Byczkowa i A. Wiktorowa. (Chronologiczeskij Ukazatel slawiano-russkich knig cerkownoj peczati s 1491 po 1864 g.) Moskwa 1871. 8vo

Petruszewicz A. S.: Chronologiczeskaja rospiś cerkownych i mirskich russko-słowenskich knig napeczatannych kirytłowskimi bukwami w gorodie Lwowie naczynaja s 1574 do 1800 goda. Lwow 1885. 8vo pag. 113–133. (Wyjinek z Wremennika Stauropigijsk. Instytuta 1885)

Karatajew I.: Osmogłasnik 1491 goda napeczetanyj w Krakowie kiryłłowskimi bukwami. Sanktpeterburg 1876. 8o

Karantow J.: Oczerk istorii russkoj literatury. Izdanie wtoroje. Tom I (Literatura drewniago perioda i nowago do Puszkina. Odessa 1870. 8vo

Pamiatnik (Christianskij) soderżaszczyj w sebie: Iszczyslenie prazdnikow i swiatych prosławlajemych prawosławnoju greko-rossijskoju cerkwiju. Izdanie tretje. Moskwa (izdywaniem N. Kuznetowoj). Moskwa 1863. 8vo z rycinami litograf. (Swiaty).

Kalendar (Sławiański) na 1891 god. Izdanie S.-Peterburgskago błagotworytelnago Obszczestwa). Petrograd 1891. 4to

Sopików Wasylij: Opyt rossyjskoj bibliografii. Czast I (Sławiano-russkaja bibliografia cerkownoj peczati). Sanktpeterburg 1813. 8vo

Staryna russkoj zemli. Kniga perwaja. Słowo o starynie nezapamiatnoj. Moskwa 1867. 8vo z drzeworytami.

~~??~~ Miesiacosłow (Chołmskij greko-unjatskij). Warszawa 1866 – 1869. ~~???~~ – 1871. 8o

1) na 1866 god.

2) na 1868 god. (z rycinami, drzeworytem i mapą)

3) na 1869 god (defekt)

4) na 1871 god. (God sedmoj z rycinami i mapą.)

~~???~~ Kalendar (Russkij) na 1882 god. A. Suworina. S.-Peterburg 1882. 8vo z rycinami.

Dominikan: Otczet o sowremennom sostojanii wodosnabżenija w izwiestnych Jewropejskich gorodach i o najwygodniejszem sposobie wodosnabżenija Odesy. Odessa 1869. 4to

Ptaszyckij S. L.: Opisanie knig i aktow Litowskoj Metryki. Sankt-Peterburg 1887. 8vo

Wostokow A. Ch. Fiłologiczeskija nabludenija; izdat I. Sreznewskij. Sanktpeterburg 1865. 8vo

Bez-Kornilowicz Mich. O.: Istoriczeskija swiedienija o prymieczatelniejszych miestach w Bielorussii. S.-Peterburg 1855. 8vo str. VIII. 355.

Sementowskij A.: Pamiatniki staryny (Witebskoj Gubernii. S.-Peterburg 1867. 8vo z drzeworyc. i mapą.

" " Etnograficzeskij Obzor Witebskoj Gubernii. S.-Peterburg 1872. 8vo z drzeworyc. i mapą.

Kulakowskij J.: Zamietki o zapadnoj czasti Grodnenskoj Gubernii. S. Peterburg 1858. 8vo z mapą.

Stolpianskij N.: Dewiat' gubernij Zapadno-russkago Kraja w topograficzeskom, geognostyczeskom, ekonomiczeskom, etnograficzeskom i istoriczeskom otnoszenijach. Izdanie W. Derikera. S.-Peterburg, 1866. 8vo str. XVI. 200, z mapą. (Opis Kowieńskiej, Wileńskiej, Grodzieńskiej, Mińskiej, Witebskiej, Mohilewskiej, Kijowskiej, Wołyńskiej i Podolskiej Gubernii)

Adligat:

de Liwron W.: Statystyczeskoje Obozrienie Rossijskoj Imperii. Izdanie Kartograficzeskago Zawedenija A. Ilina. S.-Peterburg 1874. 8vo str. VIII. 307. 48.

Taranowskij: Topograficzesko-statystyczeskije Materyaly z przyłożeniem 4 Kart Jugo-zapadnago Kraja (Kijewskaja, Podolskaja i Wołyńskaja Gubernija) po officialnym swiedienijam. Kijew 1882. 8vo z Aut. str. XIII. 2 tabl. i 4 mappy.

Korewa A.: Materiały dla geografii i statystyki Rossii, sobrannyje oficerami Generalnago Sztaba. Wilenskaja Gubernija. Sanktpeterburg 1861. 8vo str. VIII. V. 804 z 3 mapami.

Afanasjew D.: Materiały dla geografii i statystyki Rossii, sobrannyje oficerami Generalnago Sztaba. Kowenskaja Gubernija. Sanktpeterburg, 1861. 8vo str. X. VII. 743. 2. z 3 mapami.

Zelenskij I.: Materiały dla geografii i statystyki Rossii, sobrannyje oficerami Generalnago Sztaba: Minskaja Gubernija. Sanktpeterburg 1864. 8vo Czast I. str. V. 672, z mapą (complet) — Czast II str. VIII. IV. V. 1-674. 679-682. [: brak str. 675-678. 683-701, i tabl. druk. do str. 683, i mapa litogr. Gubernii :]

Pochilewicz L.: Skazanij o naselennych miestnostiach Kijewskoj Gubernii, ili statystyczeskija, istoryczeskija i cerkownyja zamietki o wsiech derewniach, selach, miesteczkach i gorodach. Kijew 1864. 4to str. V. 763, i ryc. litogr. 4 Rub. 50 Kop.

Agejew P.: Kratkij Ukazatel dostoprymieczatelnostej bolszago Kremlewskago Dworca w Moskwie. Moskwa 1872. 12o str. 98.

Sołowjew Sergij: Istorija Rossii s drewniejszych wremen. Tom VIty (Joan IV Wasyljewicz 1534-1584). Moskwa 1856. 8vo 2 Rub. 50 Kop.

b) Klein-russisch oder ruthenisch.

Gotowacki Jakow: Grammatika ruskoho jazyka. Lwow 1849. 8°. I Swiazok. (Grammatik der ruthenischen Sprache – cyrill. Druck.) (Ladenpr. 12 Kr. CMz.

Łozinski Józef: Grammatyka języka ruskiego (małoruskiego) Przemyśl. 1846. 8°. (Ladenpr. 1 fl CMz)

Wagilewicz Jan: Grammatyka języka małoruskiego w Galicii Lwów 1845. 8°. (Ldpr 1 fl 15 Kr CMz)

Lewicki Joseph: Grammatik der ruthenischen oder Kleinrussischen Sprache in Galizien. Przemyśl. 1834. 8°.

Lutskay Michael: Grammatica slavo-ruthena, seu vetero-slavicae, et actu in montibus carpathicis parvo-russicae seu dialecti vigentis linguae. Budae 1830. 8°. (Ladenpr. 54 Kr. CM)

Fogarassy Iwan: Rusko-ugorska ili madjarska grammatika. Wienna 1833. 8°. (Ungarische Grammatik in ruthenischer Sprache – cyrill. Druck.)

Rusko-slawenskij Bukwar. Lwihrad 1847. 8°. (Ruthenisches Elementarbuch – cyrill. Druck.) (Ldpr. 12 Kr CMz)

Bukwar jazyka slaweno-ruskaho. Lwow 1837. 8°. (Ruthenisches Elementarbuch, – verschieden – cyrill. Druck)

Bukwar jazyka ruskaho. Budin 1846. 8°. (Elementarbuch für Ruthenen in Ungarn – cyrill. Druck) 8°. (12 Kr. CMz)

Bukwar nowym sposobom ułożenyj. Lwow 1842. 8°. (Ruthenisches Elementarbuch, auf neue Art verfasst. – cyrill. Druck) (Ldpr. 4 Kr. CMz)

Sposob borzo wyuczyty czytaty. Lwów 1842. 8°. (Methode auf leichte Weise das Lesen zu lehren – cyrill. und russ. Druck.) (Ldpr. 8 Kr. CMz)

Mogilnicki Jan: Rozprawa o języku ruskim. Lwów 1848. 8o.
(Abhandlung über die ruthenische Sprache) (Ldpr. 10 Kr. CMz)

Łozinski Józ: O obrazowanju jazyka ruskoho. Peremyszl 1849. 8o. (Ueber die Bildung der ruthen. Sprache – cyrill. Druck)

Golowacki Jakow: Try wstupytelnyi predpodawanija o ruskoj słowesnosty. Lwów 1849. 8o. Drey Antritts-Vorträge über die ruthenische Litteratur. – russ. Druck) (Ldpr. 10 Kr. CMz)

Lewicki Józef: Listy tyczące się piśmiennictwa ruskiego w Galicyi. Przemyśl 1843. 8o. (Briefe über die ruthenische Litteratur in Galizien – polnisch) (Ldpr.

Pauli Żegota: Pieśni ludu ruskiego w Galicyi. Lwów 183 – 1840. 2 Tomy (Volkslieder der Ruthenen in Galizien – poln. Druck)

Wacław z Oleska (Zaleski) Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego, z muzyką. Lwów 1833. 8o. 2 Tomy (Polnische und ruthenische Volkslieder Galiziens – polnischer Druck)

Turowski Józef: Dodatek do zbiorów pieśni ludu polskiego i ruskiego. Lwów 1846. 8o. (Nachtrag zu den Sammlungen polnischer und ruthenischer Volkslieder – polnischer Druck)

Łozinski J.: Ruskoje wesile opysanoje. Peremyszl 1835. 8o. (Beschreibung ruthenischer Hochzeitsgebräuche sammt Volksliedern – poln. Druck)

(Sreznewski J.) Zaporoskaja staryna, Czast I. (Piesni i dumy o [illegible] sobytijach do Bogdana Chmelnickago) Charkow 1833. 8o. (Das Zaporoger Alterthum: Heldenlieder aus der Ukraine – russ. Druck) (Ldpr. 1 fl CMz)

Ilkiewicz Grigori: Halickii prypowidky i zagadky Wieden 1841. 8o. (Galizisch-ruthenische Sprüchwörter und Räthseln – russ. Druck.) (Ladenpr. 20 Kr. CMz)

(Gotowacki J. i Jan Wagilewicz): Rusałka Dniestrowaja. Budim 1837. 8°. (Die Dniester Nymphe; eine Sammlung ruthenischer Gedichte, Erzählungen und Volksliedern – russ. Druck)

Gotowacki Iwan: Wienok Rusinam na obżinki. Wieden 1846–1847. 12°. Czast I i II. (Der ruthenische Erndte-Kranz; eine Sammlung literärischer ruthenischer Aufsätze in Versen und Prosa von verschiedenen Verfassern. 2 Bände – russ. Druck) (Ladenpr. 2 fl. CM)

Kotliarewski I. P.: Moskal – czarywnyk; małorossijskaja opera. Moskwa 1841. 8°. (Der Grossrusse als Zauberer; eine Kleinrussische Oper – russ. Druck)

Ajtalewicz Iwan (Witoszyński Iwan?): Kozak i ochotnyk radospiew w jednom djejstwiju. Peremyszl. 1849. 8°. (Der Kosak und der Freiwillige, eine ruthenische Oper – russ. Druck) (Ladenpr.

Molière Pocquelin J. Ch.: Hryc Maznycia, abo Muż zamanennyj Komedija w 3 djejstwijach iz francuskoho peretożena Iwanom Naumowyczem. Lwow 1849. 8°. (Georg Maznica oder der betrogene Ehemann, ein Lustspiel aus dem französischen – russ. Druck.) (Ladpr. 20 Kr. CMz)

Chomjakow Aleksej: Jermak, sumo-hljad w 5 djejstwach perewod na jazyk ruskij Kelestinom Dołynianenkom. Lwow 1849. 8°. (Jermak, ein Trauerspiel aus dem gross-russischen übersetzt. – russ. Druck) (Ladenpr. 48 Kr. CMze)

Moch Rudolf: Sprawa w selje Klekotynie. Lwow 1849. 8°. Der Rechtsstreit im Dorfe Klekotyn; ein dramatisch-satyrisches Gedicht – cyrill. Druck) (Ladenpr. 40 Kr. CMze)

Moch Rudolf: Motyl; na małoruskom jazycie. Lwow 1841. 8°. (Der Schmetterling; eine Sammlung kleinrussischer Gedichte – cyrill. Druck)

Lisenecki Symeon Teof. Wozzrjenije straszytyszcza wo Pestie i Budie 1838 goda wo wremia razlitija Dunaja. Wieden 1838. 8°. Das Bild der Verwüstung in Pesth und Ofen während der Ueberschwemmung im J. 1838; ein Gedicht – russ. Druck – (Ladenpr. 20 Kr. CMz)

Goethe: Bohynia (Erlkönig ins Kleinrussische übersetzt von Joseph Lewicki) Przemyśl 1838. 8º (cyrill. Druck) pp. 8.

Schiller: Balljady: Nurok, Chod do zaliznoj huty, Rukawyczka, Borba so smokom, Poruka, Zwon; s nimeckoho na jazyk hałycko-russkij perewedeny Josifom Lewickim. Peremyszl 1839–1844. 8º (Balladen: Der Taucher, Der Gang nach dem Eisenhammer, Der Handschuh, Der Kampf mit dem Drachen, Die Bürgschaft, Das Lied von der Glocke übersetzt. – cyrill. Druck) (Ladenpr. 20 Kr. CMz)

Narodnaja pjesn: Boże sochranjaj nam Krola. Peremyszl 1832. 8º pag. 4. (Das Volkslied: Gott erhalte; deutsch und ruthenisch – cyrill. Druck) (Ladenpr. 3 Kr CMz)

(Szaszkiewicz Markian:) Holos Hałyczan w den rożdestwa Franca I cisara awstrijskoho. Lwihorod 1835. 8º pag. 4. (Stimme der Galizier zum Geburtsfeste Franz des I Kaisers von Oesterreich; Gedicht – cyrill. Druck (Ladenpr. 3 Kr CMz)

Lewicki Josif: Stych wo czest Joannu Snigurskomu biskupowi peremyskomu w den jeho tezoimenitstwa. Lwow 1837. 4º pagg. 12. (Gedicht zum Namensfeste Joh. Snigurski's Bischofs von Przemyśl – cyrill. Druck) (Ladenpr. 10 Kr. CMz)

Pieśn radostna s prygody postawlenija Wasilija Popowicza na epyskopa Mukaczowskoj eparchii. Lwow 1838. 4º pagg. 8. (Freudenlied aus Anlass der Weihe des Basil Popowicz zum Bischofe von Munkacz – cyrill. Druck) (Ladenpr. 6 Kr. CMz)

Lewicki Josif: Stych wo czest Michaiłu Lewickomu mytropolitie hałyckomu wo den jeho tezoimenitstwa. Peremyszl 1838. 4º pagg. 10 (Gedicht zum Namensfeste des Michael Lewicki Metropoliten von Halicz – cyrill. Druck.) (Ladenpr. 10 Kr. CMz)

Lisenecki Teofil: Wjenec błagodarnoj mylosty wo prazdnyk tezoimenitstwa Michaiła Lewickoho mytropolita hałyckoho. Wieden 1840. 4º pagg. 8. (Kranz der wolthätigen Liebe, ein Gedicht zum Namensfeste Michael Lewicki's. – ~~cyrill~~ russ. Druck) (Ladenpr. 6 Kr. CMz)

Zubrycki Denys: Istorija drewniaho halyczsko-russkaho Knjażestwa. Lwow 1852-~~1~~-1855 8º Czast I i II i III Geschichte des galizischen Fürstenthums - russ. Druck) Ladenpr.

Hatyckij istoryczeskij sbornyk izdawajemyj obszczestwom hatycko-russkoj matycy. Wjepusk I. II. III (Antonia Petruszewycza: Istoryczeskaja rospys russkym cerkwam w Lwowie i Osobornoj cerkwje w Hatyczje.) Lwow 1853.-1854-1860 (12º (Historisches Archiv von Galizien - russ. Druck.) ~~3~~ Drei Bände)

Wesna; Sbornik rastycznych soczyneniy stychom i prozoju. Lwow 1852. 12º (Der Frühling; eine Sammlung von Gedichten und Prosa - russ. Druck) Ladenpr. (wydał Feodor Bilous)

~~Het het het~~
Sawczyński G: Het! het! het! razkaz. Lwów 1851. 8º (Het! het! het! eine Erzählung in Prosa) - (cyrill. Druck mit 2 Kupf.)

Lozinski Josyf: Żytje Joanna Snigurskoho władyki peremyskoho. Lwow 1851. 8º (Leben des Bischofs J. Snigurski - russ. Druck.)

Janowski Amworozyj: Słowo na zakluczytelnom zasiedaniju ruskoho obszczestwa lubitelej narodnoho proswieszczenija. Lwow 1850. 8º (Rede bei der Schlussitzung der ruthenischen Gesellschaft der Volksaufklährung - ~~[illegible]~~ cyrill. Druck.)

Gołowacki Jakow: Rozprawa o jazycie jużnoruskim i jeho nariecziach. Lwow 1849. 8º (Ueber die südrussische Sprache und ihre Dialecte - russ. Druck)

Kowalski Wasylij: Ruska czytanka dla niższoj gymnazyi. Wiedeń 1852. 8º Czast I Ruthenische ~~[illegible]~~ Chrestomathie - cyrill. Druck) (Ladenpr. 41 kr. Cmze)

Zubrycki Denis: Anonim gneznenskij i Joan Długosz; wypyski iz ih soczynenij, statej, otnosiaszczych sia k'istorii hatyczsko-władymirskoj Rusi, za period ot 1337 po 1387 god. Wmjesto czetwertoj czasti hatyczskoj Istorii. Lwow 1855. 8o. (Der Anonymus von Gnesen und Johann Długosz; Auszüge aus ihren Schriften betrefend die Geschichte von Galizien 1337–1387 – russischer Druck)

Ozarkewicz Joan: Dary ~~[illegible]~~ predkow; Allegoria w deń roideniја Jego Welycz. Franc Josyfa I; na uzor Meгerle. Czernowcy 1850. 8o. (Die Gaben der Ahnen, eine allegorisch drammatische Scene. – russisch. Druck)

Maksymowicz Michail: Ukrainskija narodnyja pjesni czast I. Moskwa 1834. 8o. (Ukrainische Volkslieder – russisch. Druck – mehr nicht erschienen) 2 Rubl

Klewanow Aleksander: Istorija jugo-zapadnoj Rusi ot jeja naczata do połowiny XIV wjeka. Moskwa 1849. 8o. (Geschichte des südwestlichen Russlands – in russ. Sprache und russ. Druck)

Burmajster Hermann: ~~[illegible]~~ Naczatnoje osnowanije zwjerosłowija perewet na russkij jazyk W. A. Wolan. Wieden 1852. 8o. (Anfangsgründe der Naturgeschichte des Thierreichs, übersetzt – russ. Druck)
Ladenpr. 29 Kr.

(Kobyliański Anton): Hołos na hołos dlia Hałyčyny. Černivci 1861. 8o. pp. 16 (Stimme für Galizien, betrefend die Einführung des lateinischen Alphabets – latein. Druck)

Hołowacki) Ja. H.: Oczerk starostawjanskoho basnosłowija ili mithologii. Lwów 1860. 8o. pp. 105 35 Kr.

Słow (njeskolko) o ihrach obszczestwennych na Rusi. Wtoroje

~~Kulisz P.~~ izdanije. Lwow 1860. 8o. pp. 24 20 Kr.

(Hrihorij Kwitka (Osnowjanenko) i jeho powisti. Sanktpeterburg 1858. 8o.

Peremyszlanin. Mjesiacostowec dostopamjatnostej narodnych. Peremyszl.

Rok 1850. 12º.
God 1854. Cf. Peremyszl 1853. 8º. (Dzieje bisk. przem.)
" 1860 " 1860. 8º } (Meletius Smotrycki)
" 1861. " 1861. 8º }
" 1862 " 1861. 8º
" 1863 " 1862.
(Lizr. à 40 kr. Ow.)

Dobrjanski Antonij: Nauki cerkownyi na wsi ne: djeli citoho roku dla żytelej selskich. Pere: myszl 1861. 8º. 2 Tomy (Lizr. 4 f Ow.)

Dobrjanski Antonij: Nauki cerkownyi na wsi prazd: nyki w roci dla żytelej selskich. Peremyszl. 1860. 8º. (Lizr. 2 f. 20 kr. Ow)

Terlecki Władymir (Ippolit) Andrejew: Oczerk prazdnycz: nych propowidej. Peremyszl 1862. 8º. (cyryl. Druck) (Lizr. 75 kr. Ow)

Obwjeszczenie apostolskaho postanija Grigorija XVI papy Rymskago (Ku Michaïlu Lewickomu archiepis: kopu metropolitu lwowskomu). Peremyszl 1843. 8º.

Stych na torżestwo tezoimenija Thomy Polanskoho episkopa peremyskoho dnia 6. (18) Żowtnia 1864 pitomcami ruskimi gr. kath. peremyskoj Semi: narii predłożennyj. Peremyszl. 1864. 4º.

Werchratskij Iwan: Znadoby do Słowaria jużnoruskoho. I. Lwów 1877. 8vo (Materialien zum süd-russischen Wörter: buche)

Werchratskij Iwan: Poczatki ułoženija nomenklatury i terminologii pryrodopisnoj narodnej (Materialien zu einer naturgeschichtlichen Terminologie Galiziens). Lwow 1864–1879. 8º. Wypusk I. II. III. IV. V. VI. 1 f. 25 kr.

Petruszewicz A. S. Obszczeruskij Dnewnik cerkownych, narodnych semejnych prazdnikow i choziajstwennych zaniatej, prymit i hadanij. Lwów 1865. 8º. (Ethnographischer Kalender der Südrussen) 40 kr.

Bilous Theodor: Cerkwi russkija w Galicii i na Bukowinie w srawnenii s chramami i zdanijami u innych Kolomyja 1877. 8º. (Ruthenische Kirchen Galiziens) (mit Holzschnitten) 2 fl.

Nomis M.: Ukraiński prykazki, prysliwja i take insze. Sbirniki O. W. Markowicza i druhych. S. Peterburg 1864. 8º. (Ukrainische Sprichwörter)

Kocipiński Ant.: Piśni, dumki i szumki ruskoho naroda na Podoli, Ukráini i w Małorossyi. Ia Sotnia 6ty Désiatok (dla samoho śpiwu). Lipsk 1861. 8º. (Ruthenische Volkslieder, mit Melodien) (latein. u. russ. Druck) 25 Kop. sr.

(Bilous Theodor:): Narodnyj prazdnyk Kupała opysannyj i objasnenyj. Lwow 1861. 12º. (Beschreibung des Volksfestes Kupało) 30 Kr.

Inok Nikoła: Okružnoje Posłanije jedynyja swiatyja soborn yja apostolskija drewle-prawosławno-katoliczeskija Cerkwi. Kolomyja 1877. 8º. (Hirtenbrief dogmatischer des altgläubigen Metropoliten Cyryl von Bielokrynica, zur Geschichte des russischen Sektenwesen) (Kyryllischer Druck)

Hubczak Ihnatij: Kôlka słôw z powodu nazwanija Sela Znesjenia. Lwôw 1861. 8º. (Zur Geschichte des Dorfes Znie= sienie) (cyril. Druck) 20 Kr.

Hołowacki Jakow Th.: Niesko[l]ko słôw o Biblii Skoryny i o rukopisnoj russkoj Biblii iz XVI stolitia. Lwôw 1865. 8º. 20 Kr.

Hołowacki Jakow Th.: Pamiatnyky dyplomatyczeskoho i su= debno-diłowoho jazyka russkoho w drewnem hałycko-wołodymirskom kniażestwi i w smeżnych russkich obłastiach w XIV i XV stolitiach. Lwow 1867. 8º. (Sammlung von 55 ruthenischen Urkunden aus den J. 1350-1451)

Szaranewicz Isidor: Izsljedowanie na poli oteczestwennoj geografii i istorii. Lwôw 1869. 8º. (Beiträge zur historischen Geographie Galiziens) 50 Kr.

Petruszewicz A. S.: Wołyńsko-hałyckaja Ljetopis (1205-1292). Lwow 1871. 8º. Wypusk I (pag. 1-96) i II (pag. 97-176)

Sbornik nabożnych pjesnej. Lwôw 1867. 12mo. (Sammlung geistlicher Lieder - cyrill. Druck)

Dragomanow M.: Nowi ukraińśki pisni pro hromadśki sprawy. (1764-1880). Żenewa 1881. 8vo.

Podolinskij S.: Remesła i chwabryki na Ukraini. Żenewa 1880. 8vo.

Swiate Pismo: Ewanhelija po Sw. Matfejewi. Perekład ukra= inśkij (P. Kulisza). Wideń 1871. 12mo.

Nod Nikołaj: Russkij Sołowiej I. Pjenie. Wieden, 1857. 12º.

W odin czas nauczyt sia Małorusynu po welykorusski. Wtoroje izdanije. Lwow 1866. 12mo.

Naukowyj Sbornik izdawajemyj Literaturnym Obszcze=
stwom Hałycko-Russkoj Matycy. Lwow 1865-1868. 8vo

Hod I 1865. Wypusk 1.2.3.4. 2f50
" II 1866 " 1.2.3.4.
" III 1867 " 1.2.3.4.
" IV 1868 " 1.2.3.4.

Literaturnyj Sbornik izdawajemyj Hałycko-Russkoju
Matyceju. Lwow 1869. 8vo

Hod 1869 Wypusk 1.2.3.4. 1f80.
" 1870..
" 1871.
" 1872 i 1873
" 1885. Wypusk 1.2.3.4.
" 1886 Wypusk 1.2.
" 1887

Djedicki Bohdan A.: Narodnaja Istorija Rusi ot
naczała do nowiejszych. wremen, pôsla najłucz=
szych istorykôw. Lwow 1868-1870. 8vo
Czast I (hod 862-1533). II (h. 1533-1645). III (1645-1654)

Guszalewicz Iwan: Stychotworenija. Peremyszl 1848.
8vo (Cyrill. Druck)

O russkoj prawdie i polskoj krywdie. Moskwa
1863. 8vo (autor anonim: Melnikow P.)

Szaranewicz Isydor: Istorija hałycko-wołodymirskoj
Rusi ôt najdawniejszych wremen do roku 1453.
Na pôdstawie żereł. Lwow 1863. 8vo (z mappą)

Starodawnyi hałyckii horody. Lwow 1861-1862. 8vo
Czast I (Starodawnyj Zwenihorod, soczyn. Wasyl Iłnic=
kij) z mappą. - Czast II (Starodawnyj Lwôw ôt r. 1250-1350)
opis. Isid. Szaraniewicz) z mappą. - Czast III (Starodawna Tere=
bowla, napis. Wasyl Iłnickij) z mappą.

Szaranewicz Isidor: Starodawnyj Hałycz. Lwow 1860. 8vo
(Odbitka z Zory hałyckoj. Album, na h. 1860)

Pochilewicz L.: Skazanija o nasełennych mjestnostjach Kijewskoj gubernii. Kijew 1864. +8º. (Topographie des Kiever Gouvernements)
4 Rbl. 50 Kop.

Zapiska dla obozrjenija russkih drewnostej. Sanktpeterburg 1851. 8º. (Grundriß der russischen Archäologie) (autor: Sacharow J.)
20 Kop.

Ikonopisanii. Moskwa 1845. 8º. (Über die russischen religiösen Bildermaler). (autor Pogodin M.)
95 Kop.

Konstantynowicz Joan.
(~~Bjełous Th. J.~~): Opisanie ikon po cerkwach ruskich w stołycznom ~~p~~ gradje Lwowoje. Lwow 1858. 8º. (Beschreibung der Bilder in den ruthenischen Kirchen Lembergs). (cyryl. Druck) (nakład Biłousa)

(Gołowackij Jakow): Lwowskaja ruskaja eparchia pered stoma ljety opisana Lwom Szeptyckim episkopom lwowskim. Lwow 1860. 8º. (Beschreibung der Lemberger ruthenischen Diözese vor 100 Jahren) (cyryl. Druck) (Odbitka z Zorja hałyckaja. Album)

Płoszczanskij Wenedykt M.: Korolewskij wolnyj horod Drohobycz po czasti istorii, topografii i statistiki. Lwów 1867. 8vo
(Odbitka z Naukowyj Sbornik 1867 Wyp. 2)

Płoszczanskij Wenedykt M.: Dobromil. Monastyr czyna Sw. Wasylija wełykoho i nieskolko słow ob otnoszeniach horoda. Lwow 1867. 8vo
40 Kr
(Odbitka z Naukowyj Sbornik 1867 Wyp. 3 i 4.)

Iwanowicz Th.: Zapiski szkolara-putnika, otnosiaszczyjsia do Hałyckoj Rusi. Lwów 1860. 8vo

Płoszczanskij Wenedykt M.: Busk, horod i b. kniażestwo t. im. na Hałyckoj Rusi po dannym iz obłasti istorii, topografii i statystyki. Lwow 1872. 8vo

Sbornik pryvietstwowanij i żełanij k upotrebleniju ruskoho junoszestwa. Lwów 1851. 12° (Sammlung von Glückwünschen) ppg. 106.

Zaklinskij Roman: Geografija Rusi. Czast I. Ruś hałycka, bukowinśka i uhorska. Lwow 1887. 8° (Geographie der galizisch. bukowin. und ungar. Rutheniens - mit Karte). 45 Kr.

Gołowacki Ja. Th.: O narodnoj odeżdie i ubranstwie Rusinow ili Russkih w Hałyczynie i siewiero-wostocznoj Wengrii. S. Peterburg 1877. 8° (Über die National-Costüme der Ruthenen in Galizien und Ungarn) mit 5 Holzschn. 50 Kr.

Kupczanko Grigorij: Russkij narôd. Wiedeń 1889. 8° (Das russische Volk - mit zahlreichen Holzschnitten) 10 Kr.

Monastyr Czyna sw. Wasilija Welykoho na Jasnoj Horie w Hoszewie. Lwow 1878. 8° (Beschreibung des Klosters Hoszow) 10 Kr.

~~O czudotwornoj ikonie Presviatoj Djewy Marii w Dáleszewie. Kołomyja 1876. 8° (Das wunderthätige Muttergottesbild in Dáleszewa Kolomeer Kreises - Geschichte - mit Abbildung).~~

Kulisz P. A.: Kraszanka Rusinam i Polakam na Welykdeń 1882 roku. Lwow 1882. 8°

Petruszewicz A. S.: Lwowskaja Ljetopiś s 1498 po 1649 hod. Wypusk I. Lwow 1868. 8°

Jakimeńko Borys: Kraszanka za Kraszanku Pantelejmonu Kuliszu Postanje. Druhaja odbitka popołnena Obrazkami z Postanja hałyckim sobratjam. Lwow 1882. 8° 25 Kr. öW.

Petruszewicz A. S.: Swodnaja hałycko-russkaja lietopis
(I) s 1600 po 1700 hod. (Literaturnyj Sbornik 1872 i 1873). Lwow 1874. 8° ppg. 700. 2 fl. öW.
(II) s 1700 do konca Awhusta 1772 hoda. Czast I. Lwow 1887. 8° ppg. 329. 1 fl 30 Kr. öW.
(III) s 1772 do konca 1800 hoda. Czast II. Lwow 1889. 8° ppg. 434.
(IV) Dopołnenija do Swodnoj hałycko-russkoj lietopisi s 1600 po 1800 hod. Lwow 1891. 8° ppg. 939.

~~Ptaksyn Wasilij: Uczebnyj kurs slowesnosti. Kniga perwaja. Sanktpeterburg 1843. (Lehrbuch Kurs der Literatur)~~ 2 Rub. 85 Kop.

Ossowski Gotfred: Motrunia operetka w 1m djejstwij na małoros: sijskom jazykie, podrażenie francuzskomu Michel et Christinne. Żytomir 1867. 8vo

Lewickij Iwan Jem.: Obozrjenie obszczestwenno-ekonomicznoho stroja na jużnoj Rusi w knjażeskij period i w wremia polskoho władyczestwa. Lwow 1881. 12o ppg. 36. 20 kr.

Lewickij Iwan.: Unija i Petro Mohila kijowskij mitropolit. Kijew, 1875. 8vo ppg. 40. 6 Kop.

Djed (wierszem). Kołomyja 1870. 12o ppg. 8.

Łuć Podhorbocznyj naczalnik hromady, czlen Rady powietowoj i byw[sz]yj posoł sojmowyj; napysaw Dmytro z nad Dniestra. Kołomyja 1871. 12o pp. 15. (wierszem)

Hołowackij Jakow Th.: Lwowskoje stawropigijskoje Bratstwo i Kniaź Ostrożskij: Lwow 1866. 8o ppg. 19 (Oddruk z Wremennika na h. 1867.)

Petruszewicz A. S.: Akty otnosiaszczije sia k istorii jużno-zapadnoj Rusi. Lwow 1868. 8o (od r. 1544-1348)

" " Sobornoje postanie ruskoho duchowenstwa i mirian k rymskomu Papie Sykstu IV pisannoje iz Wilna 14 marta 1476 hoda. Lwow 1870. 8vo

" " Filip Orlik poslednij polskij hetman Zapadnoj Ukrainy (1709-1742 h.). Lwow 1872. 8vo

" " Istoriczeskoje izwiestije o cerkwi sw. Pantelejmona błyz horoda Hałycza, teper kostelie sw. Stanisława OO. Franciskanow. Lwow, 1881. 8vo

" " Kratkoje istoriczeskoje izwiestije o wwedenii Christianstwa w predkarpatskich stranach wowremena sw. Kyrylla i Methodija. Lwow 1882. 8vo

" " Lingwistyczno-istoriczeskii razsużdenija. Lwow 1887. 8vo z portr. litogr.

" " Kratkoje istoriczeskoje izwiestije o wremeni wwedenia Christianstwa na Hałyczskoj Rusi. Lwow 1882. 8vo

Ogonowskij Omelian: Istorija literatury ruskoj. Czast I. Lwów 1887. 8vo z portr. litograf.

(Dragomanow M. i Wł. Antonowicz): Istoriczeskija piesni małoruskago naroda. Tom II. Wypusk 1. Kijew 1875. 8vo

Sposób borzo wynozyty czytaty. Lwow 1842. 8vo

(Kulisz P.): Gramatka (Elementarz małoruski). S. Peterburg 1857. 8vo

Worobkewicz Jewhenij: Kratkij istoriczesko-statystyczeskij poklad na hr.-prawost. Archieparchiju Bukowinsko-Dałmatynskuju. Lwow 1893. 8vo z rycin.

Bitous Teodor: Putewyi zapiski iz puteszestwija Hałyczanyna na Wostok w 1888 hodu. Czast III. Lwow i Kołomyja 1889. 8vo str. 196.

Jakimenko Borys: Szczodryj weczer. Lwow 1883. 8vo str. 54 60 ct
(wierszem – Taninskiemi literami)

Beseda na jarmarku w Żaszkowi, Sawy z Monasteryszcz z Chrestiangnom z Humańszczyny; rozkazaw Ukrainei z pid Humanja. Krakow 1881. 8vo str. 36.
(wierszem – Taninskiemi literami.)

Szaranewicz Isidor: Geograficzesko-istoriczeskii Statyi. Lwow 1877. 8vo str. 35.

Neczuj Iwan (Lewicki): W Karpatach. Obrazki z podorożi. Lwów 1885. 12o str. 64 10 kr.

Ploszczanskij Wenedykt M.: Prykarpatskaja Rus'. Cz. 3. Lwow 1885. 8vo str. 24. (między innemi monografie Sokolowiy i Bełza)

Pichler Karl Wladimir: Kurzgefasste Russinische Sprachlehre. Lemberg 1849. 8vo str. 35 (Korygl. Druck)

Halka Ignatij: Narodnyi zwyczai i obriady z okolyć nad Zbruczem. Czast wtoraja. Lwow 1862. 12o str. 56. 25 kr.

c) Weiss-russisch oder Krewitzisch.

Rypinski Alexander: Białorus; kilka słów o poezii prostego ludu tej naszej polskiej prowincii, o jego muzyce, spiewie, tańcach. Paryż 1840. 12o. (Weissrussland; oder Abhandlung über die Volkslieder, Musik, Sitten und Gebräuche jener Provinz — poln.) (pieśni i przysłowia) (Ladenpr. 2 fl 15 Kr CMz)

(Czeczot Jan): Piosnki wieśniacze z nad Dźwiny. Książeczka III. Wilno 1840. 8o. (Die Volkslieder gesammelt in den Gegenden am Düna fluss, ins polnische übersetzt.) (Ladenpr. 1 fl CM)

(Czeczot Jan): Piosnki wieśniacze z nad Niemna i Dźwiny z dołączeniem pierwotwórnych w mowie sławiano-krewickiej. (Książeczka IV) Wilno 1844. 8o. (Die Volkslieder gesammelt am Memel- und Dünafluss; weissrussisch und polnisch) Ladenpr. 1 fl CM

Czeczot Jan: Piosnki wieśniacze z nad Niemna i Dźwiny, niektóre przysłowia i idiotyzmy w mowie sławiano-krewickiej z postrzeżeniami nad nią uczynionemi. ~~Wilno~~ (Książeczka VI) Wilno 1846. 8o. (Volkslieder gesammelt am Memel und der Düna, weissrussische Sprichwörter und Idiotikon, nebst sprachlichen Bemerkungen; weissrussisch.) (Ladenpr. 1 fl CMz)

Barszczewski Jan: Szlachcic Zawalnia, czyli Biało=
ruś w fantastycznych opowiadaniach, poprze=
dzone krytycznym rzutem oka na literaturę biało=
ruską. Petersburg 1844. 8º. 4 Tomy z rycinq. (Der
Edelmann Zawalnia, oder Sammlung weissrussi=
scher Volksmährchen, nebst Abhandlung über
die weissrussische Litteratur; polnisch)
(Ladenpr. 3 fl 30 Kr. Cm)

Rypiński Alexander: Niaczysćik, ballada bia=
łoruska. Wydanie trzecie akcentowane.
(London. 1857.) 12º. (Der Lügen-Nickel; eine
weissrussische Ballade)

Marcinkiewicz Wincenty Dunin: Hapon, powieść (wierszem)
w języku białoruskiego ludu napisana. Mińsk
1855, z 4 ryc.

Tralalonaczka. Kraków 1892. 8vo. str. 11
(Obraz obyczajowy białoruski ~~proza~~)

Szejn P.: Bielorusskija narodnyja piesni. S. Peterburg
1877. 8vo. str. 566.

Zienkowicz Romuald: Piosenki gminne ludu Pińskiego
Kowno 1851. 8vo. str. XVII. 424. (z tłomaczeniem polskim)

Tyszkiewicz Eustach. hr.: Opisanie powiatu Borysowskiego.
Wilno 1847. 8º. str. 446. 43. z mappą (pieśni i przysłowia)

Dybowski Władysław: Przysłowia białoruskie z powiatu Nowo=
grodzkiego. Kraków 1881. 8º. str. 23 (768 przysłów)

Księstwo bulgarskie (Kniażestwo Blgarsko) utworzone uchwałą Kongresu berlińskiego z d. 13 Lipca 1878, zajmujące 63.972 kilometrów □, po wcieleniu (unii) dawnej tureckiej prowincyi Wschodniej Rumelii w r. 1885 liczącej 35.900 kilometr. □, posiada obecnie w r. 1891 obszaru 99.276 kilometr. □. Rządzi się Ustawą konstytucyjną ogłoszoną r. 1879 w Trnowie. Herb państwa: Złoty ukoronowany lew w czerwonem polu. Barwy narodowe: biała, zielona, czerwona. Panujący Książe ma tytuł: Carsko Visoczestvo (Königliche Hoheit)

Góry: Rila planina (2930 metr.) dawne Rhodope, którego południowo-wschodnia strona zowie się Rupczos; a południowo-zachodnia Osogow (dawny Orbelos) z najwyższym szczytem Vitosza (2291 metr.). Środkiem kraju ciągnie się pasmo gór Stara planina czyli Balkan od geografów zwany (balkan = po turecku: góra), dawny Haemus, od Serbii aż do Morza czarnego, którego najwyższe szczyty dochodzą 2374 metr. Pod nim leży pasmo przedgórz zwane Sredna Góra wysokie do 1572 metr. W ogóle Bułgarzy zowią górę = planina (połonina, polana, Alpentrift); las = gora; werch = szczyt; berdo = wzgórze; mogila (tureckie: tepe) = pagórek; preslop = przesmyk (Joch, Pass); pesztera = pieczara; dolina = dolina; dol = dolina lub potok; suchodol = polsk. sudoł (Trockenbach, Giessbach); skok = wodospad; wir = głębia; zawoj = zakręt; izwor = źródło; kladenec = studnia; liwada = łąka; pole = równina; blato = bagno. — Pomiędzy miastami Szumen (Schumla) a Silistryą ciągnie się potężny las bukowy i dębowy zwany Deli-Orman (po turecku: Dziki czyli Szalony las, Urwald) schodzący aż do stepowej niziny Dobrudża zwanej (200–70 metr.). — Główniejsze rzeki Bulgaryi są: Dunaj, Lom, Isker, Wid, Osem, Jantra, Marica.

Ludność księstwa bulgarskiego wynosiła r. 1888 podług spisu urzędowego: 3,154.375 dusz (1,605.389 mężczyzn i 1,548.986 kobiet). Pomiędzy temi było

Bułgarów ...	2,326.250	= 73.74	procent.
Turków	607.331	= 19.25	"
Greków	58.326	= 1.85	"
Cyganów	50.291	= 1.60	
Innych Słowian ...	5.768	= 0.18	
Obcych (Rumunów, niemców, francuzów i t. d.)	82.868	= 2.63.	

Żydów hiszpańskich 23.541 = 0.75 procent.

Na 1 Kilometr □ wypada 31.7 mieszkańców. – Kraj podzielony jest na 23 obwodów (Okrug – Kreis) jako to: Sofia, Trn, Küstendil, Vidin, [Lom-Palanka) Lomf, Rachovo (czyli Orjachovo), Vraca, Pleven, Lovecz, Sevlijevo, F F(Selvi) Swisztow, Trnovo, Ruszczuk (czyli Ruse), Razgrad, Silistria, Szumen, Varna; – a w dawnej Wschodniej Rumelii: Plovdiw (Philippopel), Tatar-Pazardzik, Chaskovo (Chasköi), Stara Zagora, Sliven, Burgas. = Obwody te podzielone są na 84 małych powiatów (Okolija). Okrugami rządzą Prefekci, a Okolijami Naczelnicy. = Całe Księstwo składa się z 1795 gmin; każdej gminy przełożonym jest Kmet.

Ludność. a) Bułgarzy między którymi wielka spostrzegać się daje rozmaitość. Prawie każdy obwód i każda dolina ma swój własny dyalekt, właściwe typy twarzy, własny temperament i właściwe stroje. Mieszkańcy gór zowią się Balkandzije (balkan = góra) lub Planinci (mieszkańcy połonin); mieszkańcy równin zowią się Polci lub Poljaci. Zachodnich Bułgarów koło Sofii, Trn zowią Zagorci (albowiem kraj ten tworzył dawną Zagorię). Mieszkańcy gór koło Küstendil i Kratowo zowią się Szopi; a mieszkańcy gór Rhodopskich: Rupczenci lub Rupci. Używane są także nazwy pochodzące z dyalektycznych wyrażeń n.p. Tokunci (koło Sofii, od przysłówka: toku = prawie), Ninjowci nad rzeką Osem (od przysłówka nine = teraz; podobnie jak u Kroatów Sztokavci, Czakavci, Kajkavci, od przysłówka: szto, cza, kaj = co?; – albo u Albańczyków Mirediti od „mire dita" = dobry dzień.) – Odrębnego typu twarzy nie posiadają Bułgarzy; najpiękniejsze kobiety napotyka się koło miejscowości: Szumen, Karlovo, Vraca. Zwykłym ubiorem Bułgara jest czapka futrzana (Kalpak), brunatna lub biała gunia (szajak), spodnie (opięte, szerokie (gaszti)) (brevenci) na szwach kolorowemi sznurkami wyszyte, brunatno czerwony szal służący za pas (pojas), białe wełniane skarpetki (czorapi) i skórzane chodaki (opinci) rzemykami ściągnięte i umocowane, oraz biała koszula (riza, koszula). Kobiety noszą długie koszule, kaftany bez rękawów, sprzączki ozdobne (prestilka, futa, sukman), skórzany pas z srebrnemi puklami (pafti) i ozdoby w włosach. Mężczyźni noszą długi kij (sopa) do poganiania bydła i bawołów. W stosunkach rodowych panuje głównie południowo-słowiańska zadruga, której naczelnikiem w familii jest członek najstarszy (domakin, starejszina, czorbadżija). Powszechnie używanym instrumentem muzycznym jest kobza (gajda), piszczałka (kaval), gęśla (gadulka, cigulka). Taniec narodowy zowie się choro (serbskie kolo, rumuńskie hora, nowogreckie choros).

Do obrachunku używa chłop bułgarski laski z nacinaniami czyli karbo-
wańca (Kleczka) (Kerbholz).
α) Pomaci, są to Bułgarowie mahometańskiego wyznania, w ilości
28,000 dusz, osiedli w górach rhodopskich i wschodniej Macedonii, przyjęli
wyznanie Islamu około r. 1512–1520 za sułtana Selima I. M. Czajkowski
twierdzi, iż Pomacy są to poturczeni (poturnaki) jeńce polscy. Inni od-
noszą ich poturczenie do czasów Mohameda IV. (r. 1656–1661). To pewna
iż w języku, którym mówią, zachowało się wiele pierwiastków pols-
kich n.p. strzemię zowie się po bułgarsku z turecka zengija; Pomacy
zaś w okolicy Lovecz, mówią: strjame [1]. Pomimo wyznania mahome-
tańskiego, obchodzą Pomacy chrześciańskie święta: S. Bazylego, S. Jerze-
go, Św. Dymitra, Św. 40 Męczenników i Wielkanoc. Pomacy piszą lite-
rami tureckiemi w języku bułgarskim.

[1] człowek zamiast bułgar. czovek.

β) Pawlikiani, Bułgarowie rzymsko-katolickiego wyznania w
okolicy Philippopolu i Nikopola [2], w ilości 14000 dusz, potomkowie
dawnych Bogomiłów i Patarenów, których około r. 1592–1603 bos-
niacki bernardyn fra Piotr z Soli (Tuzla) biskup sofijski nawrócił.
Obecnie zowią ich Bułgarokatolikami, księżami są u nich kapucyni
włochy, Francuzi i Zmartwychwstańcy Polacy. Biskup ich dyecezyi Sar-
dyki (Sofii) mieszka w Płowdiwie (Philippopol).

[2] i Swisztowa,

b) Grecy (Gerci) po największej części mieszkają w miastach zajmu-
jąc się handlem i rzemiosłami, głównie koło Burgas, Warny i Stani-
maka (Stanimachos), do 58326 dusz.
c) Rumuni czyli Wołosi [illegible] dzielą się na takzwanych
Rumunów naddunajskich i Makedorumunów (Kutzowlachy [3]) w gó-
rach rhodopskich i bałkańskich. Wołochów liczą w Bułgaryi do 49.070 dusz.
Wołochy naddunajscy (Dakorumuni) pochodzą z nowszych osadników.
Macedorumuni, z których niektórzy osiedli w Peszterа (w górach Rhodops-
kich) wywędrowawszy z zburzonego przez Kyrdżalich miasta Moskopo-
lis czyli Voskopolis (na południe od Ochrydy) mówią językiem rumuńskim
zanieczyszczonym mocno słowami greckiemi i bułgarskiemi, trudnią się karczmarstwem
(Handżyja), kramarstwem, farbiarstwem. Bardzo wiele Wołochów koczujących
w lecie na górach bałkańskich zajmuje się pasterstwem i chowem owiec.
Bułgarzy zowią ich Vlasi (Vlach) lub z turecka Ćurucci (pasterze wędrowni),
mówiących czyściej po rumuńsku zowią Kuciovlasi (Kulawi Wołosi), zaima-
jących zaś Grecyzną: Karakaczani. W Grecyi zowią tych koczujących wołos-
kich pasterzy: Karaguuides, a w Serbii Crnovuni, w Dalmacyi Maurowlachi

[3] Cyncary. Są oni także w Albanii, Macedonii, Serbii, w Besarabii, w Bułgaryi koło miasta Vakarel.

czyli Morlachi (od ciemnego wełnianego ubioru). W dzień św. Jerzego (Giorgiov den, 23 Kwietnia) wypędzają oni owce z nizin w góry, spędzają je zaś z gór w dzień S. Krzyża (Kerstov den, 14 Września) na zimę w niziny koło Burgas, Anchialos, Vidinu. W lecie mieszkają ci pasterze górscy w glinianych lepiankach nakrytych deskami (Koliba, Kleti) tworząc gminy z 60–100 osób złożone, których naczelnik zowie się z turecka Kehaja lub czelnik; kilka takich gmin tworzy powiat (Katun). Należą oni do Kościoła greckiego, a znaćnie ~~[illegible]~~ między niemi rozpowszechnione jest pobratymstwo. Pasterstwo wołoskie sięga bardzo odległych czasów: podług świadectwa bizantyńskiego pisarza Kekaumenos, już w XI stóleciu Włachy Tessalii udawali się na lato z owcami w góry bułgarskie; w Serbii i nad Adryatykiem w XIII wieku trudnili się Vlachy pasterstwem i skotarstwem. (Ob: Weigand Gustav: Die Sprache der Olympo-Walachen nebst einer Einleitung über Land und Leute. Leipzig 1888 – Jung Julius: Römer und Romanen in den Donauländern 2e Aufl. Insbruck 1887 – Jireček Konstant.: Cesty po Bulharsku. Praha 1888 – Wasiljewski: Opowiadania byzantyńskiego szlachcica (Kekaumenos) w XI wieku. Petersburg 1888.)

d) Albańczyki (Arbanasin, Arnautin, Albanec) w ilości do 500 dusz żyją w kilku koloniach, trudnią się malarstwem, sukiennictwem; mówią po między sobą językiem albańskim czyli szkipetarskim w narzeczu Tosków. Większa część Albańczyków bułgarskich przesiedliła się r. 1829 do Bessarabii; wyszli oni z miasta Moschopolis (Moskopolje) zrujnowanego z końcem zeszłego wieku przez tureckich Kirdżaliów.

e) Ormianie (Ermenec) w ilości 5200 dusz, należą do Kościoła gregoryańskiego; mówią po między sobą po turecku i drukują nawet dzienniki po turecku ormiańskiemi czcionkami; w kościele jednak i w szkołach posługują się ormiańskim językiem. Ormianie bywają lekarzami, urzędnikami kolejowymi, tłomaczami, kupcami, wekslarzami, rzemieślnikami, służącymi.

f) Cyganie (Ciganin, po turecku Czingene, w Macedonii Gjupec, w Rhodope: Aguptin, po nowogrecku Gyptos) 50.291 dusz po większej części mahometańskiej wiary; mieszkają przy miastach, zajmując się muzyką, kowalstwem, rostrucharstwem, noszą się po turecku. Wędrownych czyli koczujących Cyganów, chodzących z niedźwiedziami, zajmujących się kotlarstwem lub wyrabianiem łyżek drewnianych zowią: [illegible] Czergarin, Katunarin. Cyganie mówią między sobą narzeczem indyjskim; w Bułgaryi pojawili się dopiero w XIV stóleciu, przybywszy według ich podania z Egiptu.

g) Z innych narodowości indo-europejskich przebywają w Bułgaryi:

Serbowie do 2142 dusz nad rzeką Timok; Rossyanie 1069 dusz, pomiędzy którémi 387 dusz Kozaków ~~starowierców~~ niekrasowców (tureck. Inat-Kazaklar) mieszka we wsi Tatarica, pochodzących z Dobrudży, gdzie w XVIII w. osiedli; Czesi są tu inżynierami, professorami, piwowarami; Niemcy zajmujący się handlem; Włosi (Lewantyńcy) mówią po francusku; Polacy do 90 dusz.

h) Żydzi semickiego pokolenia, pochodzą z Hiszpanii (Szpaniole) osiedli na początku XVI wieku w Turcyi, lubo już dawniej w XIII wieku mieszkali tu Żydzi Krymscy, a nawet przedostatni car bulgarski Jan Alexander miał za żonę wychrzczoną Żydówkę. Żydzi (Evrejin, Jevrejin) (Szpaniolin) hiszpańscy po największej części Kupcy i Kramarze, noszą się z turecka, mówią między sobą narzeczem hiszpańsko-Kastylijskiem z przymieszką słów hebrajskich i tureckich. W tym narzeczu też wychodzą ich dzienniki drukowane literami tureckiemi; w bożnicy używają języka hebrajskiego. Nadrabin ich (Chacham-baszi) mieszka w Sofii; ludność zaś wynosząca 23.541 dusz (pomiędzy niemi tylko 811 Żydów niemieckich) osiadła po miastach, mieszczące się dawniej w osobnych Ghettach (Evrejska Mahla).

i) Turcy czyli Osmani (Turczin) 607.331 dusz, osiedli około r. 1461 z Małej Azyi w Bulgaryi, lubo już około r. 1389-1402 sultan Bajezid I osiedlił koczujących i pasterstwem się trudniących Muzułmanów (Jürük = wędrowiec; Konjari, po nowogrecku Koniarides, od tureck. słowa: Kojun = owca) z dawnej Lidyi w okolicach Philippopolu. Po r. 1881 ludność turecka znacznie się w Bulgaryi zmniejszyła. Chłop turecki nosi zwykle biały turban (czalma) i zowie Bulgarów chodzących w czarnych kołpakach: Karakalpaklar. Turcy posiadają w Bulgaryi zupełną wolność wyznania: mają swe dżamije (meczety) tekke (klasztory), seminarium teologiczne mahometańskie w Szumen (Szumli), swych kapłanów (mufti) i ich pomocników (naib). — Pomiędzy Turkami w Bulgaryi istnieje w okolicach Stara-Zagora, Karnobad, Deliorman, Gerlovo, osobna sekta religijna zwana Kyzylbaszi (t.j. czerwonogłowi) którzy nie zachowują ścisłych przepisów Koranu, piją wino, pozwalają kobietom bez zakrycia chodzić, rozlew krwi uważają za grzech; są to ludzie spokojni, trudniący się rolnictwem i nie są Szyitami. Początek ich odnoszą do Persyi

K) Tatarzy 11600 dusz mieszkają w okolicach nadmorskich w Bulgaryi, osiedlili się oni tutaj dopiero r. 1861 z Krymu.

l) Gagauzi, po turecku mówiący Chrześcijanie, 7776 dusz, mieszkają

w okolicach Warny, Balczik, Dobricz, Provadija, we wsi Akdere (Aspro czyli Bjała), Kavarna, Vojvoda-Koi, w Sylistryi. Trudnią się po więk=szej części chodowaniem wina, rolnictwem, rybactwem. Noszą się z turecka. Mowa ich turecka pomieszana z wyrazami tatarskiemi; w kościele prawi ksiądz katolicki dla nich kazania po turecku. Oprócz Bułgaryi mieszkają jeszcze Gagauzi w rumuńskiej Dobrudży i w południo=wej Bessarabii (gdzie ich do 15–20.000 mieszka w 19 wsiach: Tabak, Kongas, Kubej, Kopkuj [Wolkaneszt, i t.d.). Są to potomkowie dawnych Kumanów (Pieczyngów i Połowców) pokolenia tureckiego, które osiadło począwszy od ~~Alutyw~~ Siedmiogrodzie aż do Krymu i niższej Wołgi i które przez napad Mongołów r. 1239 rozbite zostało. Okolice w Mołdawii i Wołoszczyźnie oraz północny brzeg morza Azowskiego zwano ~~zwały się~~ dłu=gi czas: Cumania. Kumanie ci mówili osobnym dyalektem tatarskim (Kipczackim). Zabytkiem tej mowy jest „Alphabetum cumanicum” spis=sane przez kupców genueńskich r. 1303 a dochowane w bibliotece ~~św~~ Mar=ka w Wenecyi. (Ob. Codex cumanicus bibliothecae ad templum Divi Mar=ci Venetiarum. ~~Primum~~ ex integro edidit comes Geza Kuun. – Buda=pest 1880. – Radlow W. rozprawa w Mémoires de l'Acad. impériale de St. Petersbourg 1887 Tom 35 № 6)*). Nazwę Gagauz wywodzi Slavejkow od narodu Uzów albo Oguzów. W Dobrudży i w Bessarabii zowią tych Gagauzów: Černi Bolgare. – Koło Adryanopola żyją w 5 czy 6 wsiach Gagauzy, których tam zowią Surgucsi; pochodzą oni z owych 10000 Kumanów których cesarz Joannes Dukas Vatatzes po napadzie mongolskim w Tracyi jako kolonie wojskowe osadził. W Węgrzech istnieją dotąd jeszcze potomki Kumanów, którzy już swą mowę utracili.**) Zdaje się, iż Chazarowie w Krymie (Karaimy?) i chrześcian=cy Bazarjanie mieszkający na północnem wybrzeżu Azowskiego morza należeli do szczepu Kumanów.

m) Czerkiesi osiedli z Kaukazu r. 1864 także i w Bułgaryi, lecz po 14 latach wynieśli się z kraju do Turcyi.

<u>Wsie</u> bułgarskie prawie wszystkie założone bez planu z ulicami nie=regularnemi i z wolnym placem (chorisztè) przed cerkwią. W wsiach z mieszaną ludnością, mieszkają Bułgarzy, Turcy, Tatarzy i Cyganie w osobnych dzielnicach (mahala) podobnie jak w miastach. Pojedynczo stoją tylko karcz=my (han), młyny, klasztory, lub folwarki (czyflik). W górzystych okolicach bałkańskich mieszkają pasterze w chatach (Kolibi, Koszari) rozrzuconych.

*) W miejskiem archi=wum w Kun-Szent-Miklos w małokumań=skim dystrykcie nad Du=najem, dochowało się jeszcze odpis modlitwy Ojcze nasz w języku Kumanów, podobnym do tatarskiego.
We wsi Kesterica nad morzem (2½ mili od Warny) zaludnionej przez Gagau=zów, są ruiny takzwa=nego pstrego monaste=ru z 6 kaplicami wy=kutemi w skale leśis=tej.

Miasteczka w których się odbywają targi (panair, (turcz. pazar) πανήγυρις) mają pla-
ce i ulice targowe (czarszija), a jeżeli są opalisadowane zowią się palanka.
Wogóle zowią miasteczko mające więcej niż 2000 mieszkańców: gradec. W
Konstantynopolu w archiwum państwa są złożone dawne tureckie księ-
gi katastralne (Kütük) sporządzone r. 1451–1516 za cesarzy Mohammeda
II i Bajezyda II, poprawione r. 1575 za Murada III; w tych księgach
opisane są w języku tureckim wszystkie wsi całego państwa tureckie-
go w Europie i Azyi, z wymienieniem pojedyńczych posiadłości i ich
granic. Główniejsze miasta Bułgaryi: Philippopel (Plovdiv, zało-
żone przez Filipa II macedońskiego około 340 r. przed Chryst., z 33.032 miesz-
kańcami; od Rzymian zwane Trimontium, od Turków Filibé), Sofia sto-
lica państwa (Sredec, założone przez cesarza Trajana, z 30.428 mieszk.;
dawniej zwane Ulpia, Sardica, Triaditza, z grobem Stefana Urosza II Mi-
lutyna cara serbskiego w cerkwi katedralnej); Ruszczuk (Ruse, założone
około r. 1350, z 27.194 miesz., dawniejszy Czerven); Varna (założone w VI wie-
ku przed Chrystusem przez Milezyjczyków, z 25.256 mieszkańc., dawniejsze
Odyssos) od którego to miasta o 5 kilometrów na północnej stronie jeziora
Devna, leży pobojowisko na którem r. 1444 zginął Władysław Warneńczyk; tu
widać jeszcze gołą mogiłę, na której niegdyś stał pomnik tej bitwy; a nie-
daleko z tamtąd [illegible] ruiny zamku Petricz (Petrecz); Szumla (Szumen
z [illegible] 23.161 mieszkańców); Sliwno (Sliven, z 20.893 mieszkańc.); Stara-
Zagora (dawniejsze Beroe, Trajanopolis, Augusta Trajana, Eski-Zagra, Stambol) dawniej sto-
Zeleznik); Tatar-Pasardžik (założony r. 1485, dawne Bessapara); Vidin (daw-
ne Vidyni); Plevna (Pleven); Chasköi; Razgrad; Svisztov (dawne Sisztova,
Novae); Stanimaka (dawne Stenimachos); Silistria (dawne Dorostol);
Vraca; Tirnovo (dawne Nicopolis, stolica państwa [illegible], Trnovo); [illegible]
Čirpan; Dobricz (Hadži-Oglu-Pazardžik); Küstendil (dawne Ulpia
Pautalia, Velbužd, Konstantinova Banja); Sozopolis (dawniej Apollo-
nia); Burgas (Pyrgos); Anchialos (Aquae Calidae); Mesembria z ruinami starych cer-
(Misivri); Balczik (dawne Krunoi, Dyonisopolis, Karbona, Karvuna)
– w pobliżu leży Kavarna miasteczko zaludnione przez Gagauców 1706 miesz-
kańców (dawne Bizone); Devna (Marcianopolis), Provadija (Pravadi, Provaton,
Ovecz); Sevlijevo (Selvi); Lovecz; Jambol (Dampolis, Dubilino); Kotel
(Kazan); Karnobad (Karnovo); Gabrovo; Kopriysztica; Panagjuriszte; Samokov;
Perusztica; Braigovo; Peszteva; Batak; Srn (Srnebol); Radomir; Dupnica
(w pobliżu wieś Skrino miejsce urodzenia św. Jana Rylskiego i wieś Saparevska
Banja dawna Germaneia gdzie się Belizaryusz urodził); Rila (w pobliżu wielki monas-
ter św. Jana Rylskiego z 300 celami. Św. Jan Rylski ur. 876 † 946 leży tu w cerkwi;

panair (jarmark doroczny), pazar (targ tygodniowy)

(wieś mająca 2818 mieszkańców [illegible]) w pobliżu Preslaw veliki [illegible] (Eski-Stambol) dawniej sto-łeczne miasto; i Eski-Dżumaja miasto; Elena miasto;

Novipazar (Jenipazar) miasto; Lom; Rachovo; Caribrod; Zlatica; Samokov; Kazanlyk;

z ruinami starych cerkwi byzantyńskich w których ciekawe mozaiki i ornamentowane akustyczne naczynia koło kopuły (Ob. Sbornik bulg. ministeff. oświecania III. 1890 z rysunkami)

Osmanpazar, Pirdop, Izvor, Peszteva, Novo-sela; Trojan miasteczko; Orchanie

święto jego odbywa się 20 Października; uczniami jego byli św. Prochor z Pči=
nja, św. Gabriel z Lesnovo pod Kratowem i św. Joakim z Osogowa czyli Saran=
dapor'u. Klasztor ten na wzór ~~…~~ [chilandarskiego] na górze Athos, przez bułgarskich
carów Asena II, Kalimana, Sziszmana i innych [wybudowany]. Wieżę wystawił serbski wo=
(protosewastos) jewoda (Chrelja pan na Strumicy i Melniku, który tu r. 1343 zmarł jako zakon=
nik Chariton. W głównej cerkwi Narodzenia Bogarodzicy cudowny obraz P. Marji
zwany Osenovica. Za monasterem w górze są w skale wykute cele zwane Sta=
ra Postnica czyli Stary Skit (właśc. Alaufr). Cerkiew cała wymalowana freska=
mi, pomiędzy któremi na ścianie zewnątrz obraz piekła. Dziś żyje tu 70 mni=
chów, którzy rano i popołudniu zbierają się na nabożeństwo za znakiem
danym przez młotek na desce (klepalo-symantron); w niedzielę i święta jadają ra=
zem w refektarzu (trapezaria) potrawy podane z kuchni (magernica). Ciało
św. Jana Rylskiego wywiozł Piotr car bułgarski około r. 950 do Sofii czyli daw=
nej Sardiki albo Sredec, później przeniesione do Tyrnowy a r. 1469 za staraniem
cesarzowy Mary wdowy sułtana Murada II a córki Jerzego Brankowicza des=
poty serbskiego, do monasteru Rila. Legendę o św. Janie Rylskim napisał
po grecku Georgios Skylitzes za czasów Manuela Komnena, a po starosłowiańsk
napisana w XIII wieku znajduje się w Prologu. — Varna miasto, o 5 kilometrów
od takowego ku zachodowi leży pole sławne pobojowiskiem na którym zgi=
nął r. 1444 Władysław Warneńczyk i Karadża-Pasza beglerbeg anatolski.
Głowę Władysława Warneńczyka odciętą posłali wtedy Turcy do Brussy, a
ciało — podług świadectwa Michała Beheim — pochowali Chrześcianie w grec=
kiej kaplicy, której dziś niema. Kalimach Filip opisując bitwę warneńską, mówi
że na pobojowisku postawili Turcy słup zwycięztwa z napisem tureckim, któ=
rego dziś niema. R. 1829 i podczas wojny krymskiej postawili tu Polacy pom=
nik murowany, którego także dziś niema; jedyną pamiątką są tylko 2
mogiły, z których jedna goła kryje ciała poległych w bitwie warneńskiej
Polaków, druga zaś krzewami zarosła, zwana: Kara-papaz-mezara jest
grobem poległych Turków. Bitwę warneńską opisują: Długosz, Palatio, Ka=
limach, Beheim, tureccy historycy, a z nowszych Hamer. — Miasto Hadži
Oglu-Pazardžik od r. 1882 zowie się Dobricz (na pamiątkę kumańsko-bul=
garskiego księcia Dobroticz dziedzica Kaliakry, Warny i Emony r. 1346);
wieś Bali-Effendi koło Sofii zowie się od r. 1881 Knjaževo. W miastach
bułgarskich kamienice mają piętra (kat), pokryte są dachówką giętą (keremi=
lub tupkiem; mają balkony (kjoszk) z oknami (prozorec, pendżer), od dziedzi=
ca werandę czyli galerię (czardak); posadzka (pod) deskami, gliną lub ceglami pokr.
Do całkiem bułgarskich, narodowych miast liczą się: Gabrovo, Kotel, Kopriw=
ština, Trnovo, Panagjurište, Elena oraz miasteczko Batak, gdzie r. 1876
tureckie bandy Baszybozuków pod dowództwem Achmet Aghi do 6000 bułgarskiej
ludności wymordowali.

Podział Bułgaryi pod względem administracyjnym (r. 1890)

Cyfry rzymskie oznaczają Obwody (Okrugi) – arabskie zaś Powiaty (Okolije).

A) Północna Bułgarya (pierwotne Księstwo) — 63.972 □ Kilometr.

I. Sofija. 1) Sofijski. 2) Nowoselski (sofijski). 3) Iskrecki (siedziba wieś Buczino). 4) Złatiszki (Złatica). 5) Samokowski. — 5587 □ Kil.

II. Tyrn (Ternski). 6) Ternski. 7) Caribrodski. 8) Brezniszki. — 2183 □ K.

III. Kjustendil. 9) Kjustendilski. 10) Radomirski. 11) Dubniszski. 12) Izworski. — 5319 □ K.

IV. Widyn. 13) Widynski. 14) Kulski. 15) Bielogradczykski. — 3122 □ K.

V. Łom. 16) Łomski (Łompalanka). 17) Kutłowski (Kutłowica). 18) Berkowski (Berkowica). — 3550 □ K.

VI. Rachowo (lub Orjachowo). 19) Rachowski. 20) Bjełosłatinski (Bjeła Słatina). — 2908 □ K.

VII. Wracza. 21) Wratczanski. 22) Orchanijski. — 2610 □ K.

VIII. Plewen. 23) Pljewneński. 24) Łukowitski. — 2694 □ K.

IX. Łowecz. 25) Łowczański. 26) Tetewenski. 27) Trojanski. — 4191 □ K.

X. Sewlijewo. 28) Sewlijewski. ~~[illegible]~~ (turek. Selvi). 29) Gabrowski. — 1898 □ K.

XI. Swiszczow (Swisztow). 30) Swiszczowski. 31) Nikopolski. — 2729 □ K.

XII. Tyrnowo. 32) Tyrnowski. 33) Gorni Orjechowski (Gornja Rjachowica). 34) Elenski (Elena). 35) Drjenowski (Drjanowo). 36) Trjewnenski (Trjavna). 37) Kiesarowski (Kiesarowo). — 4879 □ K.

~~[illegible]~~

XIII. Ruszczuk (Russe). 38) Russenski. 39) Bjelenski (Bjała). 40) Bałbunarski. 41) Tutrakanski. — 3906 □ K.

XIV. Razgrad. 42) Razgradski. 43) Kemanlarski. 44) Popowski. — 2860 □ K.

XV. Silistria. 45) Silistreński. 46) Ak-Kadynlarski. 47) Kurt-Bunarski. — 2783 □ K.

XVI. Szumen (Szumla). 48) Szumneński. 49) Eski-Dżumajski. 50) Osman-Pazarski. 51) Przesławski. 52) Nowopazarski (Novipazar, Jenipazar). — 4896 □ K.

XVII. Warna. 53) Warneński. 54) Bałczikski. 55) Dobriczki. 56) Prowadijski. 57) Nowoselski (warnenski – Jeni Köi.) — 8378 □ K.

35.900 □ Kilometr.

B) Południowa Bulgarya (dawna Wschodnia Rumelia).

6954 □ K. XVIII. Płowdiw (Philippopolis). 58) Płowdiwski. 59) Karlowski (Karlowo). 60) Konuszski (siedziba: Stanimaka) 61) Sernenogorski (Sernena-Gora = Karadżadag); siedziba: Brezowo = Abraszlar). 62) Owczechelmski (Owczechelm = Kojuntepe); siedziba Staro-Nowoselo). 63) Rupczosski (Rupczos; siedziba: Czepelare).

5753 □ K. XIX. Tatar-Pazardżik. 64) Tatar-Pazardżikski. 65) Panagjurski (Panagjuriszte). 66) Ichtimański. 67) Peszczerski (Peszera).

3517 □ K. XX. Chaskowo (Chasköi). 68) Chaskowski. 69) Chadżi-Elerski. 70) Charmanlijski (Harmanli).

6445 □ K. XXI. Stara-Zagora. 71) Stara-Zagorski. 72) Czirpański. 73) Sejmenski. 74) Kazanljuiski (Kazanlyk). 75) Nowo-Zagorski.

6232 □ K. XXII. Sliwen. 76) Sliweński. 77) Jambolski. 78) Kyzyl-Agacski. 79) Kawaklijski. 80) Koteloki.

5878 □ K. XXIII. Burgas. 81) Burgasski. 82) Anchialski. 83) Ajtosski. 84) Karnobadski.

Przez połączenie drobniejszych miejscowości utworzono r. 1887
w całej Bulgaryi 1795 gmin. Na czele każdego obwodu jest pre-
fekt z 2 członkami rady obwodowej (okrużen sowet); na czele zaś
każdego powiatu naczelnik; a na czele każdej gminy: kmet,
rodzaj wójta trudniącego się policyją i odbiorem podatków. Urzę-
dnicy ci mają do pomocy żandarmów (policyjska straża), których jest
przeszło 3000. Za czasów tureckich aż do r. 1878 prowincya Bulgaryi
(Dunajski Wilajet)
którą rządził gubernator (Mutessarif), podzielona była na [5 sandża-
katów, czyli 31 okręgów (Kaza), z których każdy miał swego naczel-
nika (Kajmakam czyli mudir). – Wschodniej Rumelii przedprzyłą-
czeniem jej do Bułgaryi w r. 1885 był gubernator prowincyi podzielo-
nej na 2 sandżakaty, czyli 14 okręgów (Kaza). Cała Bulgaryja (Księ-
stwo) rządzi się Konstytucyją uchwaloną d. 16/28 Kwietnia 1879 w Tyrnowie
z Księciem na czele]: Alexander I. 1879–1886 syn Księcia Aleksandra Hessen
Darmstadt + 1888 (którego siostra Maria Alexandrowna była za carem ross. Ale-
ksandrem II) jenerała rossyjsk. i austryjack., oraz Julii córki jenerała Mauryc-
ego hr. Hauke, której mąż nadał tytuł Księżny Battenberg – Ferdynand I
od 25 Czerw./7 Lipca 1887, syn (urodz. 1861) Księcia Augusta Koburg-Kohary (+1881) i Klementy-

[margin note:] E z Sandżakatów (Ruszczuk, Widdin, Nisch, Sofia, Tyrnova, Warna, Tultscha) z których przypadło Bulgaryi; okręgi podzielone były na gminy (nahaje) którymi rządzili mudirowie. Za rządów okupacyi rossyjskiej r. 1878 byli gubernatorami cywilnemi: Cankow, Balabanow, M. Drinow, P. Karawelow, Burmow, pod naczelnictwem Księcia Włodzimierza Czerkaskiego (+1878).

księżniczki Orleańsko-Bourbońskiej córki francuskiego króla Ludwi:
ka Filipa.:/, który ma tytuł Carsko Visoczestvo i 6 ministrami: 1) Spraw
wewnętrznych, wyznań, poczty, telegrafów. 2) Finansów, Komunikacyi, Rol:
nictwa i handlu. 3) Sprawiedliwości. 4) Oświaty. 5) Spraw wewnętrznych.
6) Wojny. Sądy postępują się kodexem tureckim przerobionym z Kodexu Na:
poleona i procedurą rosyjską. Najwyższy Sąd Kassacyjny urzęduje w Sofii,
pod którym stoją 3 sądy apelacyjne, oraz Sądy okręgowe z prokura:
torami, sędziami i notariuszami. Najniższe sądy są Sądy pokoju, których
jest 93. — Wojsko. Cała armia bulgarska wynosi dziś 34093 wojsko:
wych i 4924 koni. Piechoty jest 24 pułków (każdy po 2 bataliony czyli
drużyny, mające po 4 kompanije czyli roty; pułki że podzielone są na 6
brygad czyli sztabów i mają 1190 oficerów; każdym pułkiem uzbrojonym
w karabiny systemu Manlichera dowodzi major. Artylerya liczy 6
regimentów polowych, z których każdy składa się z 4 bateryj mających
po 6 armat (razem 144 armat i 162 oficerów) oraz z 1 bateryi oblężniczej
ciężkiej. — Kawaleria liczy 1 szwadron gwardyj książęcej czyli czerwonych
huzarów (200 ludzi i 7 oficerów), 4 pułki dragonów (każdy o 4 szwadronach)
czyli 2324 konnicy z 96 oficerami. Pułk pionierów (mający 2 bataliony
każdy o 6 kompaniach oraz 1 kompanią telegrafów i 1 kompanią kolei
żelaznej) z 50 oficerami. Całem wojskiem dowodzi pułkownik i pod:
pułkownik. — Do obrony krajowej czyli landwery (narodno opołczenie)
należą wszyscy mieszkańcy od 20 do 40 lat, którzy nie należą do wojska
liniowego lub rezerwy. Ta obrona krajowa podzielona jest na kompanie
(czeta) o 100 do 200 ludziach. — Czas obowiązującej służby wojennej (od 20
do 40 roku) wynosi 2 lata w czynnej służbie, 8 lat w rezerwie (zapas)
i 10 lat w obronie krajowej. Konnica i artyleria służy tylko 3 lat w czyn:
nej służbie i 5 lat w rezerwie. Mahometanie mogą się wykupić od
służby wojennej. Uczniowie średnich szkół służą tylko 1 rok, a wyż:
szych szkół pół roku. — Szkołę wojenną założono r. 1878 w Sofii. —
Co roku dostarcza Bulgaria 5-7000, a Rumelia 4000 kontyngensu do re:
zerwy; liczba rezerwistów wynosiła 1889 r. 65,000. Obecnie wynosi roczny
kontyngens rekrutów 14,000, tak iż w razie mobilizacyi Bulgarskie
Księstwo może wystawić 100000 wojska. Po ukończeniu 20 letniej periody
będzie Bulgaria w stanie wystawić 360000 wojska, t.j. 120000 stałej armii,
120,000 landwery (z wysłużonych żołnierzy) i 10,000 popisowych (którzy jeszcze
nie służyli). Do wojska należy także flotylla na Dunaju składająca się z
15 statków (pomiędzy którémi 4 większe statki parowe), i przeszło 3000 żandarmów.

Finanse.: Dochody wynosiły r. 1890 = 81,093.175 franków, i tyleż rozchody (z tych szło na wojsko 23,908.121 franków, na szkoły 4,682.26[illegible] franków. Bulgaria posiada koleje żelazne: a) z Ruszczuku do Warny 221 kilometrów r. 1867 zbudowana. b) Konstantynopolska, poczyna się od Cari= brodu (naprzeciw serbskiego Pirotu, biegnie przez Sofią, Vakarel, Belovo, Tatar-Pazardzik, Philippopol, Sarambej, Sejmen — do Adrianopola i Konstantynopola) dziś jest bulgarsko-rządową, r. 1888 wykończona. c) Kolej od Sarambej, Sejmen, Jambol, Karnabad, Ajtos, Burgas r. 1890 wy= kończona. — Monety podobnie jak w Rumunii, Serbii, Grecyi bite są na francuski system frankowy: 1 Frank (Lev, rumuńsk. Leu) srebrny ma 100 centimow (Stotinka). Srebrne są 5, 2, 1, ½ franki bite w Peters= burgu; miedziane 10, 5, 2 centimy bite w Birmingham, od r. 1888 bito niklowe zdawkowe monety w Bruxelli; i od r. 1885 bank narodowy bulgarski puścił w kurs papierowe noty bankowe. Lud prosty liczy na Grosze. 1 Grosz

100 Para = 25 Ct. w. a. czyli Piaster = 40 Para. 1 Frank srebrny = 5 Groszow; 1 Grosz = 20 cen=

4 " = 1 Ct. w. a. timow miedzianych; 1 Lira = 100 Piastrów, a z agio 133 Piastrów. — Miarą powierzchni jest 1 Uvrat tureck. Dönüm = 1600 metrów □) mający 4 Lechá (grządki). — Miarą długości jest Arszin (68 centymetrów) = 8 Rup = 16 Grech = 32 Perst (palec). — Miary płynne i sypkie 1 Okka 400 Dram (tureck. dirhem = drachma); 1 Drachma = 16 Kret (karatów); 1 Krat

1 OKKa = 2½ funt. wied. 32 Zerno.; — 1 Kantar = 44 OKKa (78 OKKa = 100 Kilogramów czyli 100 Litr); — 1 Kilo (1 Hektoliter); — 1 Kona czyli Szinik = 10 OKKa (czyli 128 Lit[r]) — 1 Korab (winogron) = 500 OKKa; — 1 Mjara (wina) = 16 OKKa.

R. 1889 przywóz towarów czynił 72,869.245 frank.; wywóz 80.581,036. Towa= rów najwięcej z Austryi, potem z Anglii. Właściwym produktem wywozowym bulgarskim jest olejek różany (trandafilovo, rozovo maslo) którego r. 188[illegible] wyprodukowano 1687 OKKa. 1 Muskal (1½ drachmy) różanego olejku, za który potrzebowano 10 OKKa kwiatu, sprzedawano po 10 Groszów (2 Franki). — Najwięcej róż chodują koło Kazanlyku, Karlowo, Tatar-Pazardzik, Sofia. Pola zasiane różami (Rosa damascena, sempervirens, moschata) wynoszą 20425 Uvrat. Zbiór odbywa się w maju i czerwcu. Dziś ten przemysł podupada. Ważnym oddziałem przemysłu bulgarskiego jest ogrodnictwo, w Laskovec i okolicy Tyrnowy. R. 1888 wyszło z tych okolic 9555 mężczyzn trudniących się ogrod= nictwem, którzy do Serbii, Kroacyi, Rossyi aż do Charkowa i Petersburga, do Węgier, Wiednia, aż do Bruxelli szli za zarobkiem. Wino najwięcej czerwone. Dobre wina białe chodują na północnej stronie Bałkanu mianowicie koło Swistowa, Plewny. Na południowej stronie Bałkanu rosną latorośle wydające ciemno-czerwone doskonałe wino mianowicie koło Stanimaka, Peruszica, Stara-Zagora. R. 1888 wyprodukowano w Bulgaryi 3,621.282 hektolitrów wina, które spotrzebowano w kraju.

<u>Wyznania religijne w Bulgaryi.</u> – Podług wykazów urzędowych
z r. 1888 było w Bulgaryi: Chrześcian wyznania wschodnio-prawo=
sławnego 2,424.371; Katolików rzymsk. Kość. 18.505; protestantów 1358;
innych Chrześcian 7300 (pomiędzy temi 5200 gregoryańskich Ormian);
Mahometanów 676.215; Żydów 24.352. Chociaż podług §. 40 Konstytucyi
bulgarskiej zabezpieczona jest wolność wyznania, jednakże podług §. 37
tejże Konstytucyi religią państwową jest wyznanie prawosławne wschod=
niego obrządku, którego exarchat czyli niezawisłość od patryarchatu Kon=
stantynopolitańskiego potwierdził Sułtan Abdul-Aziz fermanem z d.
27 Lutego 1870: w skutek czego grecki Patryarcha w Konstantyno=
polu wyklął exarchat bulgarski, a wielki Synod patryarchalny d.
14 Września 1872 Bulgarów za Schizmatyków ogłosił. – Kościół bul=
garski prawosławny stoi pod zarządem Exarchy bulgarskiego*) do=
żywotniego, obranego z pomiędzy z arcybiskupów (metropolitów) i biskupów
bulgarskich. Ma on swą siedzibę w Ortaköi pod Konstantynopolem;
dzisiejszy Exarcha jest zarazem stary biskupem w Lowcz. Exarchat
bulgarski składa się z następujących dyecezyi (eparchii): 1) Metropo=
lia w Sofii, do której r. 1878 wcielono eparchię dawną Niszava z katedrą
w Pirocie i r. 1884 eparchię Küstendil. 2) Metropolia w Samokowie.
3) Metropolia w Widyniu. 4) Metropolia w Wraca: 5) Metropolia w
Lowcz. 6) Metropolia w Tyrnowo. 7) Metropolia w Dorostol (Sylis=
tryi) i Czerwen (zamek pod Ruszczukiem). 8) Metropolia w Warnie i
Preslawiu. 9) Metropolia w Plowdywie (Philippopolu). 10) Metro=
polia w Sliwnie r. 1870 nowo utworzona. 11) Eparchia Stara Zago=
ra utworzona r. 1881 z części Metropolii tyrnowskiej. 12) Eparchia w
Hermanli utworzona r. 1886 z części eparchii adryanopolskiej. –
Cerkwi parafialnych w całym bulgarskim exarchacie jest 1819 (r. 1870
1860 było tylko 676 cerkwi parafialnych), duchownych 2350 (między tymi
11 biskupów, 24 archimandrytów, 28 ikonomów, 70 protojerejów, 1951 po=
pów, 20 dyakonów, 264 mnichów), męskich monasterów 78 (między któremi naj=
większy jest Św. Jana Rylskiego stauropigialny, podlegający tylko
Exarchowi, z 78 Kaługierami; inne monastery są małe, poczęści pus=
telnie czyli skity, lub połączone z parafią); żeńskich monasterów 14
z 348 mniszkami (Kaługerkami) mieszkającemi w chatach bez klauzury. –
Językiem kościelnym exarchatu bulgarskiego jest starosławiański. –
Grecy podlegli patryarchatowi Konstantynopolitańskiemu, z językiem
kościelnym greckim, mają 5 dyecezyi czyli eparchii metropolitalnych:

*) Exarchat bulgarski utworzony r. 1870. Do exarchatu bulgarskiego od r. 1872 należeli biskupi w Ochrydzie i Skopiu w Macedonii i Albanii; lecz r. 1876 znieśli Turcy te biskupstwa bulgarskie i obsadzili je Grekami. R. 1889 podlegały exarchatowi bulgarskiemu 6 dekanatów (protojereji) w Macedonii: Ochrida, Skoplje, Debar, Weles, Bitol i Solun, w których 228 cerkwi podlega patriarchatowi greckiemu, a 20 exarchatowi bulgarskiemu. Śpiewają zaś po wsiach bulgarskich w Macedonii w 123 cerkwiach po grecku, w 30 c. po bulgarsku, a w 41 cerkwiach po grecku i po bulgarsku.

1) Philippopolis. 2) Anchialos i Burgas. 3) Sozopolis. 4) Mesembria.
5) Warna (W eparchii Philippopolis jest 22 cerkwi, 5 monasterów, 50 księ=
ży świeckich i 11 mnichów; – w eparchii Warna: 12 cerkwi, 1 kaplica
(paraklisia) i 19 księży świeckich.) — Ormianie gregoryańskiego Kości=
ła mają swego biskupa w Ruszczuku, który podlega ormiańskie=
mu dyzunickiemu patryarsze w Konstantynopolu. — Katolicy
rzymskiego Kościoła w Bulgaryi mają 2 biskupów (tytularnego bis=
kupa z Sofii, który ma katedrę w Philippopolu, i tytularnego bis=
kupa z Nicopolis, który ma katedrę w Ruszczuku) 17 kościołów,
53 księży i 87 zakonnic. Do rzymskiego Kościoła należą także Pauli=
kianie w Philippopolu, Swisztowie, Topuzlari, oraz bulgarscy Unici
nowonawróceni z Adryanopola (Odryń – Edirne) osiedli jako koloniści
we wsiach: Dovrukli, Soudżak, Gadżiłowo. Zmartwychwstańcy zakon=
nicy z Adrianopola mają ~~[illegible]~~ szkoły w Jambol i Burgas, w których
uczą także języka francuzkiego. — Protestanci (głównie metodyści
amerykańscy) mają w Bulgaryi 15 kościołów i 24 kaznodziei, oraz
szkołę bulgarską w Samokowie. — Żydzi podlegają swemu (głównemu wielkiemu)
rabinowi w Sofii. — Mahometanie posiadają własne meczety (dża=
mije) i klasztory (tekké) dobrze dotowane z funduszu religijnego tu=
reckiego (vakuf). Podlegają oni naczelnemu Muftemu w Sofii, muf=
tym miejscowym, ich pomocnikom (naib). Mają oni swą teologiczną
turecką szkołę w Szumli.

<u>Szkoły.</u> Pierwsze szkoły założyli w Bulgaryi bogatsi kupcy z Odessy i Bu=
kareszta. Taką była szkoła w Gabrowie założona na wzór europejski
pod dyrekcyją czernca Neofita (+ 1881), dla której książki szkolne drukow=
wano za granicą. Dr. Med. Piotr Beron czyli Berović (+ 1871) sam zapisał

Rodem z Panagjuriszte (mój znajomy)

400,000 franków na utworzenie szkół. Najwięcej jednak do zaprowadzenia
szkół przyczynił się charkowski professor Marin S. Drinov (minister oświecenia 1879) podczas
okupacyi rosyjskiej. Dziś ma każda gmina szkołę ludową (pervonaczalno
uczilisztе) o 4 klassach z płatnymi nauczycielami, albowiem uczęszczanie
do szkół od 6 do 12 lat jest dla chłopców i dziewcząt obowiązujące; w szkołach
tych uczą czytania, pisania, religii, rachunków, rysunków, historyi naturalnej,
jeografii i historyi krajowej oraz gimnastyki i śpiewu. Szkół tych jest do
1800 z 4386 nauczycielami i 537 nauczycielkami: uczęszcza do nich (r. 1889)
129977 chłopców i 42206 dziewcząt. Pomiędzy temi szkołami ludowemi tureckie
szkoły elementarne (medressé) ~~[illegible]~~ są w liczbie 957; greckie 24, ży=
dowskie 23, katolickie 16, protestanckie 16 (między niemi sławna szkoła
amerykańskich metodystów w Samokowie), ormiańskie 6, w których jednak nau=
ka początkowa języka bulgarskiego jest obowiązująca, obok właściwej nauki
swego wyznania religijnego. Rządowi inspektorzy szkolni mają dozór nad szkołami
ludowemi.

Drugi oddział szkół są takzwane Szkoły główne (glavno uczi:
liszte) czyli Niższe szkoły realne o 3 klasach, w których uczą także
początków chemii, fizyki, geometryi. Szkół tych męskich i żeńskich
przeważnie w miastach jest 108 bulgarskich (z 206 nauczycielami i
59 nauczycielkami), 9 greckich, 5 żydowskich, 2 katolickich, 3
tureckich (ruždie). — Szkoły średnie czyli Gimnazya są następujące: 1)
2 kompletne gimnazya z klasycznym i realnym oddziałem o 7 klasach
w Sofii (529 uczniów) i Filipopolu (417 uczniów). 2) 4 kompletne realne gimna:
zya o 7 klasach w Gabrowie, Tyrnowie, Ruszczuku i Widyniu.
3) 2 realne gimnazya o 5 klasach w Warnie i Sliwnie. 4) 6 niższe
szkoły realne o 3 klasach w Küstendil, Łomie, Kazanlyku, Sylistryi,
Stanimaka i Burgas. — Teologiczne bulgarskie szkoły o 2 klasach
są 2, w Tyrnowie i Samokowie. — Szkoła handlowa jest w Swisztowie.
— 2 Szkoły agronomiczne o 3 letnim kursie w Ruszczuku i Filipopolu;
oprócz tego jest 5 podróżujących dla wykładu po wsiach profesorów agro=
nomii. — Szkoły przemysłowe: 1 Szkoła przemysłowa dla wyrobów
drzewianych i żelaznych o 4 kursach w Kniaževo; 1 Szkoła przemysłowa
dla wyrobów kruszcowych w Starej-Zagorze; 1 Szkoła stolarska
w Kazanlyku, 1 Szkoła tkacka w Sliwnie. — Gimnazya i Szkoły
przemysłowe miały 1890 r. 4683 uczniów. — Oprócz tego jest 5 Gimnazyów
żeńskich (dla kształcenia nauczycielek) w Sofii, Tyrnowie, Warnie, Filipo:
polu i Starej Zagorze, do których r. 1890 uczęszczało 986 uczennic. —
R. 1889 otworzono w Sofii tak zwaną Wyższą Szkołę, czyli Wyższy pedago:
giczny kurs z historyczno-filologicznym i matematyczno-fizycznym od:
działami, o 12 profesorach i o 3 kursach rocznych, w których po złożeniu
examinu rządowego otrzymuje się dyplom upoważniający na profesorstwo.
Pensyje nauczycieli gimnazyalnych są 5400 franków dyrektor, nauczyciel
I klassy 4560 frank., II klassy 3600 frank. III klassy 3000 frank. prócz
tego w Sofii dodatek drożyzny. Po 20 letniej służbie otrzymują pensyje.
W gimnazyach zaprowadzone są examina dojrzałości. — Akademiczne
i Uniwersyteckie nauki zmuszeni są Bułgarowie jeszcze dotąd
pobierać za granicą w Rossyi, Austryi, Niemczech, Francyi.

Jarzyny uprawiane w Bulgaryi: piperka (papryka – Capsicum annuum), luk (cebula), czesen (czosnek), zelje (Kapusta), Krastawica (ogórki), tikwa (dynie), praz (pory – Allium porrum), Kerevis (selery), morkow (marchew), repa lub cveklo (rzepa, wikła), redekwa (rzodkiew), spanak (greck. szpinak), majdanos (greck. pietruszka), Kopar (Koper), dinja (melony), lubenica (harbuzy), mak (mak), tütün (tureck. tytoń), loza (wino), pamuk (bawełna), pczenka (Kukurydza), rŭż (żyto), pszenica, owes, jeczmik, proso, oriz (ryż), len, patati ziemniaki

Literatura.

Nowobulgarskiej literaturze dali początek dwaj skromni autodydakci duchownego stanu: mnich Paizyj [proigumen chilendarski] który († 1762) napisał Kronikę i jego uczeń Sofronij biskup wraczański (ur. 1739 † 1815), niespracowany autor (od r. 1806) wielu popularnych książek. Do wskrzesicieli piśmiennictwa nowobulgarskiego należą: Aprylow w Odessie, Jurij Wenelin (właściwie Georgij Guca, węgierski Karpatorusin 1803 † 1839), (znany mi ze Lwowa) Neofit Chilandarski opat z góry Athos († 1847), Neofit Rilski syn popa ze wsi Bansko (obwód Tatar-Pazardzik.) nauczyciel pierwszej bulgarskiej szkoły w Gabrowie † w styczniu 1881 jako opat monasteru Rila mając około 90 lat. Literatura owa ograniczała się pierwotnie na tłomaczeniach i kompilacyjach bulgarskich, na dziełkach pedagogicznych i popularnych; uprawiali ją nauczyciele, duchowni, lekarze, kupcy. Największy rozkwit nadali jej dopiero rewolucyjni emigranci. Za rządów tureckich dusiła sroga cenzura turecka wszelki rozkwit literacki; książki drukowano za granicą na Wołoszczyźnie, w Rossyi, w Lipsku, Wiedniu, Budzyniu w Węgrzech, w Kragujewcu i Belgradzie w Serbii; w Konstantynopolu gdzie istniało 11 bulgarskich drukarn. W całem Księstwie Bulgarskiem do 1877 była tylko jedna drukarnia w Ruszczuku, w której wychodził rządowy dziennik: Dunav. Prócz tego istniała mała tajemna drukarnia w Samokowie, założona r. 1847 przez Karastojanowa, oraz druga w Soluniu (Salonik) w której drukowano religijne książeczki czcionkami cerkiewno-sławiańskiemi. Dopiero z uwolnieniem Bulgaryi i utworzeniem własnego Księstwa wzrosła literatura bulgarska do niezwykłych rozmiarów, tak iż do r. 1890 liczba wydanych dzieł do 3000 wynosi. Bibliografię dzieł od 1806–1870 wydał Józef Konstant. Jireček (Knigopis na Nowobolgarska-ta Knižina 1806–1870. Wiena 1872. 8vo) (mam) Bibliografią od r. 1871–1890 zajmuje się Dr. A. Teodorov i próbki takowej drukował w Periodičesko Spisanie. Zeszyt XVI i nast. – R. 1890 było w Księstwie około 30 drukarni bulgarskich: w Sofii 7 (między temi najznaczniejsza rządowa), w Płowdiwie (Philippopol) 5, w Warnie 3, w Widyniu 2, w Ruszczuku (Russe) 2, w Stara-Zagora 2, w Szumen, Razgrad, Trnowo, Silistria, Swisztow, Nikopol, Lowcz, Sliwen i Burgas pojedyń.

Główne i największe Księgarnie są 2 w Philippopolu: Christo G. Danov
i D. V. Manczov, które od r. 1858 trudnią się także nakładami i
mają swe filije w głowniejszych miastach. – Pod wpływem dziennikarstwa
wyrobił się styl gładki. Wzory stylu nowobulgarskiego w wyjątkach z pi-
sarzy lepszych [są w obszernych dwutomowych Chrestomatiach dla szkół
wydanych przez pp. Vazov i Veliczkov, (Philippopol 1884) – i pp. Kostov
i Miszov (Philippopol 1889). Bulgarską beletrystykę i poezyją zaczęli gł-
nie uprawiać dowódzcy powstania narodowego począwszy od wojny Krym-
kiej. Najden Gerov z Kopriszticy, nauczyciel bulgarskiej szkoły
później wicekonzul rosyjski w Plowdiwie, który od r. 1845 ogła-
szał swe liryczne i polityczne poezye. – Petko Raczov Slavejkow
ur. 1827 w Trjavna, był najprzód czeladnikiem kotlarskim, potem nauczycielem
ludowym, pisarzem do dzienników w Konstantynopolu, sławny mowca, od r.
1852 ogłaszał swe poezyje erotyczne, autodydakt żyje 1891. – Rajko Žin-
zifov + 1877 jako profesor gimnaz. w Moskwie, pisał ballady, pieśni
historyczne w dyalekcie macedońskim (od r. 1863). – Nikola Kozlov rodem z Ljas-
kovca poeta, twórca epicznych pieśni historycznych w duchu narodowym. –
Georgij Stojkov (zwał się właściwie Sava Georgiev) Rakovski rodem
z miasta Kotel, ur. 1818, fantastyczny poeta, historyk, główny dowódca powstań-
ców i partyzant, (od r. 1862) kształcił się w Grecyi i w Paryżu kosztem bogatego
rodaka Stefana Vogoridi (Księcia z Samos, rodem z Kotlu, który będąc
w górach rhodopskich tureckim dzierżawcą dziesięciny pasterskiej be-
zebrał wielki majątek; syn jego Aleksander Vogoridi, czyli Aleko-Basza
zostałe Gre-
sza, [r. 1879 od Turcyi mianowany gubernatorem Rumelii; Przemyśliwając
kiem ożeniwszy się z majętną Fanaryotką Aspazyą). Przemyśliwając
ciągle nad oswobodzeniem Bulgaryi z pod (jarzma) Turków, wiódł Rakowski życie
awanturnicze, przebywając w Turcyi, Rumelii, Rossyi, Serbii i w
Węgrzech; wydawał w Nowym Sadzie, Belgradzie i Ruszczuku (1857)
pisma wolne od cenzury tureckiej; znosił się w Serbii z Risticzem i
w Rumunii z Bratiano. Podczas bombardowania Belgradu, utworzył
kosztem kupców bulgarskich legią bulgarską złożoną z studentów
i hajduków (rozbójników serbskich). W celu wywalczenia wolności dla
Bulgaryi, zorganizował w górach bałkańskich, przy pomocy przyjaciela
swego Panajota Chitov ze Sliwna, bandy hajduków, z którymi żył ro-
biąc wyprawy na Turków. Ścigany przez Turków, zmuszony był uciec
do Rumunii, gdzie w Bukareszcie w nędzy i biedzie, nękany chorobą pier-
siową d. 15 (27) Października 1867 mając około lat 50 życie zakończył.

[i w tłomaczeniach z różnych języków (między temi i z polskiego)

[wykształcony w Paryżu,

Czyny Rakowskiego zjednały mu w kraju rodzinnym rozgłos i powszech=
ne uznanie. R. 1885 sprowadzono z uroczystością zwłoki jego do Sofii,
gdzie mu publiczny pomnik wystawiono. Rakowski wydał wiele pism (mam niektóre)
historycznej, etnograficznej i archeologicznej treści; a między innemi
poemat epiczny o hajdukach r. 1857 napisany w jędrnym języku.
Ljuben Karavelov z Kopriwszticy ur. 1836 syn zamożnego baglikdżii + 1879 d. 2 lutego
(dzierżawcy poboru) Stojco Karavela, za młodu poświęciwszy się kupiectwu (brat ministra Petk
podróżował po całej Bulgaryi, później kształcił się na wydziale historyczno-
filozoficznym w Moskwie; mąż słusznego wzrostu mający brodę i wło=
sy kędzierzawe czarne, niedbały w stroju, sanguinicznego tempera=
mentu, lecz przytem uczciwy i otwarty. Zrazu wydawał w języku rossyj= (mam)
kim swe pisma etnograficzne (Pamiatniki narodnago byta Bolgar. I.
Moskwa 1861. 8o) i powieści z życia. Wróciwszy do kraju organizował
powstanie, występując nieprzyjaźnie przeciw partyi rossyjskiej i starych
konserwatystów, mówiąc iż Bulgaria własną siłą, bez obcej pomocy powinna
się oswobodzić. W Bukareszcie założył r. 1870 z dyjakonem Vasilim
Ivanov-Levski z Karlowa (ur. 1837 + 1873) tajny komitet rewolucyjny
i tajną drukarnię, który to komitet naczelny był w związku z 200 ko=
mitetami rozsianemi po Bulgaryi; dla których to komitetów ogłosił Kara=
velov Statut (Ustav) organizacyjny. Karavelov wydawał w Bukareszcie
rewolucyjne pismo Svoboda, a od r. 1873 Nezavisimost. Gdy wskutek
zdrady Turcy przyszli na ślad komitetów, pochwycili Levskiego i r. 1873
w Sofii powiesili. Niesnaski pomiędzy sprzysiężonymi związkowymi,
którzy nawet Karavelowa o sprzeniewierzenie pieniędzy składkowych
posądzali, ostudziły zapał Karavelowa, który zaprzestawszy wydaw=
nictwa, znękany chorobą (umarł w Ruszczuku r. 1879 d. 2 lutego) (Pisma zebrane L. Karavelova
w języku bulgarskim wydał Zacharias Stojanov w 8 tomach r. 1886 w
Ruszczuku. — Christo Botjov urodzony 1847 w Kalofer, syn nau=
czyciela, kształcił się w odesskim gimnazyum, prowadząc życie awantur=
nicze, był najprzód nauczycielem wiejskim, potem zaciągnął się do Nekra=
sowców dońskich, służył jakiś czas w legii turecko-polskich Kozaków (Kazak-Ałaj)
Sadyka Paszy (Mich. Czajkowskiego), później był korrektorem w drukarni,
artystą dramatycznym w Rumunii, wreszcie przystał do bandy hajdu=
ków bulgarskich (rozbójników), z którymi należał do fałszerstwa mo=
net i do wyłamywania kas. R. 1875 wciągnął go L. Karavelov do związ=
ku komitetowego w Bukareszcie. Botjov utworzywszy legion powstańców
wtargnął z nim r. 1876 z Braiły do Bulgaryi. Pod monasterem Czerepisz
koło miasta Vraca padł Botjov d. 20 maja (1 czerwca) 1876 w potyczce
z Turkami ugodzony kulą czerkieską. Botjov ma sławę niepospolitego

poety bułgarskiego. Mianowicie jego patryotyczne pieśni: „Molitwa” i „Borba” (Walka) zyskały powszechną wziętość. Poezyje Christo Botjova razem z poezyami jego przyjaciela Stefana Nikolov Stambulova wyszły w drugiem wydaniu w Filipopolu 1880. Biografię Botjova wydał Zacharias Stojanov w Ruszczuku. (Christo Botjev, opit za biografija ot Z. Stojanov. Pervo izdanie. Russe, peczatnica N. L. Karavelova i Cie 1889. 8vo str. 478). — Stefan Nikolov Stambulov ur. 1855 w Tyrnowie, syn oberzysty, kształcił się w szkołach bułgarskich i w odesskiem seminarium. R. 1875 zaciągnął się do legii powstańców bułgarskich pod dowództwem Botjova, r. 1884 został prezydentem sejmu narodowego bułgarskiego, od r. 1890 prezydentem ministrów. Pisał poezyje i gorzką satyrę na pierwszego ministra Marko Balabanov pod tytułem: Vojevoda Dolaban przez niegniewającego się poetę. — Dobrija P. Vojnikov rodem z Szumli (Szumen) nauczyciel zaczął r. 1868 pierwszy pisać historyczne dramata i komedyje. — Vasil Drumev (teraz biskup Klement) od r. 1860 pisywał powieści. Najlep: szym jest jego dramat: Ivanko morderca Asena I. Braila 1872. Do lepszych poetów należą: D. Velikoin około r. 1870 emigrant w Braila, zwany bułgarskim Anakreonem. — Vasil Popovicz profesor w szkole wojskowej w Sofii — R. J. Bleskov ojciec i syn autorowie powieści moralnych z życia ludu — Ivan Vazov rodem z Sopotu najcelniejszy poeta od r. 1870: ukończywszy szkoły w Bułgaryi, żył na emigracyi w Rumunii, po utworzeniu Księstwa bułgarskiego został prezesem sądu w Berkovicy, deputowanym i członkiem stałego Komitetu oraz dziennikarzem w Sofii. W poezyjach swych które się odznaczają wzniosłemi myślami, pięknym gładkim stylem, wzniósł się do ideałów nowoczesnej poezyi. Dzieła jego poetyczne: Oswobodzenie (Bukarest 1878), Vidal, tracka sielanka (Sofia 1879), Gramada, epopeja z zachodnio-bułgarskiego żywota ludowego; Gusla zbiór poezyj 1881, Z pola i lasu, poezyje 1884, Italia, wspomnienia z podróży 1885, Slivnica, poezyje z czasów wojny 1886, tłomaczenia poezyj z różnych języków, począwszy od Homera aż do V. Hugo; Pod jarzmem, romans obszerny z czasów powstania r. 1876 (druk. w Sofii 1890), powieści i obrazy z życia bułgarskiego odznaczające się zajmującą treścią. — Konstantyn Veliczkov rodem z Tatar-Pazardżiku, dyrektor zakładów naukowych w wschodniej Rumelii, żyjący obecnie jako malarz w Florencyi, w poezyjach swych naśladował szkołę francuską. — Stojan Michajlovski rodem z Eleny, wykształciwszy się we Francyi, pisze pod pseudonimem „De Profundis” poezyje mistyczne.

[Margin notes:]
„Molitva-ta”
„Borba”
r. „Chadżi-Dimitr” (oda)
r. „Pod igo-to, roman”

Nowsi żyjący (1890) poeci bulgarscy są: Ivan D. Sziszmanov Dr.
Filoz. rodem z Swisztova, tłomacz poezyj niemieckich Schillera, Goethego,
Rückerta, Bürgera, Lessinga; – Slavejkov młodszy – D. Miszev-
Kitancev z Ochrydy – Karanov Macedończyk z Kratova.
– Powieści z życia ludu pisuje Ivan Evstratiev Geszov wykształcony
w Anglii w Collegium Oven'a i w Uniwersytecie w Manchester, najprzód
wicekonsul amerykańskich Stanów Zjednoczonych w Filipopolu, 1877
uwięziony przez Turków w Konstantynopolu, r. 1879 prezydent sejmu
rumelijskiego, dyrektor finansów i banku bulgarskiego 1885. – Veselin
pseudonim wydał powieści i obrazy z życia ludu w okolicach Zlaticy. –
Płodnym lecz miernym pisarzem dramatycznym jest Theodor Ch. Stanczov
drukarz i żurnalista w Ruszczuku; lubo dotąd w Bulgaryi niema
stałego teatru (jak Serbii), a przedstawienia dramatyczne dają tylko
czasami amatorowie na cele dobroczynne.
Przy tak bujnym i nagłym rozkwicie dziennikarstwa i beletrystyki,
od czasów powstania narodowego, mianowicie na polu poezyi i powieścio-
pisarstwa, uderza brak dzieł oryginalnych naukowych. – W oddziale
teologii ukazało się zaledwie parę dziełek biskupa braniczewskiego
Klimenta (Vasil Drumev urodz. r. 1839 w Szumen, obecnie administra-
tor biskupstwa tyrnowskiego) i popa Teodora Mitov w Sofii. –
W oddziale filozofii wyszły r. 1861 dwa liche podręczniki logiki, i r.
1884 przekład podręcznika angielskiego przez Katarzynę Karavelov
żonę Piotra (Petko Karavelov młodszy brat Ljubena, ur. 1840 kształcił
się na wydziale prawnym Uniwersytetu w Moskwie, bawił 20 lat w Rosyi
jako nauczyciel, później profesor gimnazyalny i burmistrz w Filipopolu, w końcu
prezydent ministrów). – W oddziale przyrodniczym ogłosili swe prace:
Jerzy N. Zlatarski z Tyrnowy geolog (piszący po niemiecku) – Józef Pančić
rodem Serb (ur. 1814 + 1888), Józef Velenovsky (piszący po niemiecku), Javaszov, St.
Georgiev (1890) botanicy. – W oddziale lingwistyki pomimo wydanych gra-
matyk braci Dragana i Kiriaka Cankov 1852 (Dragan Cankov ur.
1830 w Swisztovie, był najprzód kupcem w Wiedniu, później dziennikarzem
w Konstantynopolu, r. 1861 jeździł z bulgarską deputacyą do Piusa IX do Rzymu
w celu przyjęcia unii; następnie urzędnikiem tureckim w Widyniu, od r. 1893
profesorem bulgarskiego języka przy cesarskim otomańskim liceum w Kon-
stantynopolu i cenzorem gazet), J. N. Momcilova 1881 i S. D. Wjezenova
1880 brak jeszcze porządnie naukowo opracowanej gramatyki. Również
zbywa na dobrym słowniku, pomimo że istnieje bulgarsko-francuski
słownik Bogorova 1871, Wasilieva C. i Morse'go C. bulgarsko angielski
słownik 1860, A. Djuvernua bulgarsko-rosyjskiego słownika (1890)

Dr. Vasil Ch. Stojanov Beron Dr. Med. wydał Archeologiczne i historyczne Badania. Tyrnowo 1887. 8vo str. 461 (obszerny opis i dzieje miasta Tyrnowy)

[Kształcił się w Moskiewskim Uniwersytecie]

~~chyba jeszcze dotąd nie dobrego słownika~~. — Najmniej wydano dzieł w przedmiocie geografii krajowej: Monografie jak Stefana Zacharjewa: Geografiko-istoriko-statističesko Opisanie na Tatar-Pazardžiškoj Kaazu. Wiena 1870. 8o — A. Szopov: Bulgaria pod względem cerkiewnym. Philippopol 1889. 8vo str. 47 — Konstantin: Opis eparchii filippolskiej 1819 po grecku) należą do rzadkości. Najliczniejszych pracowników znajdujemy na polu etnograficznem: Rakovski, Slavejkov, bracia Miładinow, Ljuben Karavelov i inni zbierali pieśni gminne, podania, zwyczaje ludu bulgarskiego. W oddziale dawnej historji także niewielu pracowników. Prócz Rakowskiego, pierwsze miejsce w tym względzie zajmuje Marin Drinov rodem z Panagjuriszte, w r. 1878 za czasów okupacji rosyjskiej prezydent wydziału oświecenia, obecnie profesor w Charkowie. Za to nowsze czasy historyczne znalazły dużo uprawiaczy. Sławny powstaniec Rakowski pozostawił w rękopisie swą autobiografię dotąd jeszcze niewydaną. Znane są też Pamiętniki jego druha, wojewody hajduków (rozbojników) Panajot'a Hitov urodzonego w Sliven, żyjącego dotąd w Ruszczuku, dowódcy legii powstańczej r. 1876 (w którym bandy Baszybozuków w 20 dniach zniszczyły 58 wsi bulgarskich i 4 monastery, 15,000 ludzi wymordowały i do 50,000 wołów zrabowały; miasto Batak spaliły, pod dowództwem Achmeda Burutunlija — uwięzili wtedy Turcy do 4000 Bułgarów, wielu powiesili) o powstaniu, wydane (spisane właściwie przez Ljubena Karavelov — przełożył na niemieckie Rosen). Svetoslav Milarov wydał w Sofii 1881 ciekawe Wspomnienia z więzień konstantynopolitańskich. — Stojan Zaimov znany w powstaniu pod imieniem Apostolov, rodem z Türkmiszli koło Czirpana, dziś prokuror w Küstendil, wydał w Warnie 1884 w 4 Zeszytach (wszystkich ma być 13), „Minalo-to" (Przeszłość czyli Szkice z bułgarskiego powstania 1870 - 1877). — Zachariaś Stojanov rodem z Medven koło miasta Kotel, powstaniec, jeden z detronizatorów Księcia Aleksandra I., prezydent Izby Państwa † 8 Września 1889 w Paryżu, wydał: Christo Botjev opit za bijografija. Russe (Ruszczuk), peczatnica N. L. Karavelova i Sie 1889. 8vo str. 478. — Tegoż: Zapiski-tie po bolgarski-tie vozstanija 1870-1876. Tom I 1884. Tom II 1888 (niedokończone dzieło z powodu śmierci autora). — Stefan Nikolov Stambulov ur. 1855 w Tyrnowie, już r. 1875 należał do powstania bułgarskiego i walczył pod dowództwem Hitova i Botjeva, będąc synem oberżysty, po krótkiem wykształceniu się w Odeskiem Seminarium jest dziś prezydentem ministrów; są wydane jego poezyje oraz przekład dzieła: Mac Gahan: The turkisch atrocities in Bulgaria. London 1876 (bulgarskie: Klanija)

I. Boboczev wydał w Tyrnowie 1879 Historię wojny rossyjskiej, oraz
pisał Żywoty znakomitych Bulgarów. – Teodor [redacted] Stojanov
Burmov rodem z Gabrowa, uczeń Kijowskiej duchownej Akademii, urzęd:
nik poselstwa rossyjskiego w Konstantynopolu, od r. 1879 minister spraw
wewnętrznych wydał Dzieje bulgarskiej sprawy kościelnej (w Zbiorze pism
Towarzystwa literackiego w Sofii). – Todor Ikonomov syn popa z Że:
ravny koło Kotlu, r. 1879 minister spraw wewnętrznych, za młodu dyakon
unicki w Konstantynopolu, uczeń Kijowskiej Akademii duchownej, wydał:
Listy o Serbii (z podróży) Ruszczuk 1883. – W oddziale polityki pracują:
Petko (Pioti) Karavelov ur. 1840 młodszy brat Ljubena i ojczyzną jego
okolice Średnej-Góry, kształcił się w historyi i w prawie w Uniwersytecie
Moskiewskim, bawił przez 20 lat w Rossyi, jako nauczyciel prywatny;
Konstytucyjny i radykalny monarchista, dziś minister (niedbały w stroju;
ma czarne kędzierzawe włosy i brodę, dobry mowca oczytany) wydaje w pra:
sopismach rozprawy o Konstytucyonaliźmie – Ivan Evstratiev Gešow
dyrektor banku i minister finansów pisze o socyalnych stosunkach
Bulgaryi artykuły. – Ljudskanov (zięć ministra Dragana Čankova) i
Ofejkov piszą artykuły polityczne. – Literatura jurydyczna
bardzo uboga, równie jak i wojskowa, która się zaledwie r. 1882
zdobyła na tłomaczenie taktyki Brialmont'a.

Pierwszy zawiązek literackiego stowarzyszenia do wydawania ksią:
żek bulgarskich utworzyli r. 1852 w Petersburgu dwaj Bulgarowie
z Macedonii: Petkovicz późniejszy konsul rossyjski i mnich Natha:
nail późniejszy metropolita Ochrydy. Przystąpili do tego związku bo:
gaci kupcy z Odessy i Wiednia mianowicie bracia Dragan i Kiriak
Čankov oraz Bulgarzy z Konstantynopola; lecz wojna Krymska
przecięła te zamiary. R. 1857 utworzyło się w Konstantynopolu (Carogrodzie)
Towarzystwo literackie (Knižovna obsztina) które pod redakcyą
Gavrila Krstjovicza, Todora (Stojanowa) Burmova, Petka Slavejkova wyda:
wało literackie pismo „Bulgarski Knižici" 1852–1862. – Bulgarzy
w Rumunii utworzyli w Braiłowie r. 1869 Bulgarskie literackie
Towarzystwo (Knižovno Družestvo) i subskrybowali 200,000 franków
na wydanie czasopisma: „Periodiczesko Spisanie". Po utworzeniu
Księstwa przeniosła się redakcyja do Sofii r. 1882. Pisma tego literackiego
bulgarskiego najlepszego wyszło w Braiłowie 12 zeszytów, a w Sofii do
1890 r. 35 zeszytów w 2000 exemplarzach. Redaktorem jest Vasil Dimitr. Stojanov
z Żeravny dyrektor Bulgarskiej narodowej Biblioteki w Sofii (przejeżdżając z Pragi, bawił w Krakowie)

Z belletrystycznych pism czasowych wychodziła 1881-1884 „Nauka" w Filipopolu w miesięcznych zeszytach. Podobne pismo miesięczne „Zora" wydawał poeta Ivan Vazov rodem z Sopotu r. 1885 w Filipopolu, które krótko trwało, a od r. 1890 wydaje tenże takież pismo „Dennica" w Sofii. Pomiędzy ludowemi czasopismami nauczającemi celujo: „Biblioteka Sv. Klimenta" r. 1890 dobrze redagowana 6 Zeszytów rocznie (5 franków). W Tyrnowie wychodzi pedagogiczny miesięcznik „Trud" (Praca); prócz tego istnieją pisemka towarzystw jurydycznego, medycznego i stenograficznego. Najlepszém czasopismem literackim jest „Sbornik za narodni umotvorenija, nauka i Knižnina" (Sofia, deržavna pecsatnica 1889) wydawane przez Ministerstwo narodnego oświecenia pod redakcią Ivana D. Sziszmanov Dra i A. T. Ilieva w grubych kwartalnych tomach, obejmujące naukowe, beletrystyczne artykuły oraz folklorystyczne materiały. (Tom I 1889 za rok 1890. 8vo str. x. 330. 268. 167 i 7 tabl. litogr. = Cena 5 lewa, obejmuje między innemi: Dra Iv. D. Sziszmanowa: Przegląd literatury etnograficznej bulgarskiej; At. T. Ilieva: Opis dawnych bulgarskich monet; Iv. Vazova romans: Pod igo-to, i t. d.)

Bibliotekę narodową w Sofii założył r. 1879 Marin Drinov; posiada ona dziś 20000 tomów i do 4000 rękopisów tureckich, oraz małe Muzeum narodowe i do 50 rękopisów staro-bulgarskich. Przy bibliotece Czytelnia otwarta r. 1885 miewa dziennie do 70 czytelników. Bibliotekarzem czyli Dyrektorem tej Biblioteki narodowej jest Vasil (Veljo) Dim. Stojanov rodem z Żeravny koło miasta Sliven. — W Filippopolu jest także Biblioteka publiczna Krajowa (Rumelii) i Muzeum narodowe, a w Warnie biblioteka miejska.

Pierwsze bulgarskie Gazety ukazały się 1846 w Lipsku i 1849 w Konstantynopolu, później w Rumanii. Po utworzeniu Księstwa zaczęła wychodzić w Konstantynopolu „Zornica" (Gwiazda poranna) r. 1876 która jeszcze 1890 wychodzi wydawana przez amerykańskich Missyonerzy. — W Filipopolu wydawał Księgarz Danov 1878-1885 dziennik „Marica". — R. 1890 wychodziło w Bulgaryi 41 pism czasowych (z tych 38 w języku bulgarskim). Politycznej treści wychodziło 16 bulgarskich dzienników (6 w Sofii, 4 w Filipopolu, 2 w Ruszczuku, po 1 w Razgrad, Pleven, Nikopol, Lovecz) i francuski, i grecki i i turecki dziennik — i Dziennik urzędowy, 2 Buletyny Gmin, i humorystyczne czasopismo, i 18 naukowych, beletrystycznych i pedagogicznych pism czasowych. Pomiędzy Dziennikami niema ani jednego któryby codziennie wychodził.

R. 1890 otwarto w Sofii stały teatr bulgarski.

Literatura bulgarska.

Język bulgarski dzieli się dziś na 2 narzecza: 1) zachodnie czyli macedońskie, pełniejsze i dźwięczniejsze 2) wschodnie. Stosunek narzecza macedońskiego do wschodniego jest taki jak narzecza słowackiego do czeskiego. Narzecze wschodnie używa zwłaszcza na końcu słów głosek nosowych ѫ i ѭ, podczas gdy macedońskie ma czyste a i ю, które ~~[illegible]~~ te głoski w narzeczu wschodnim często brzmią jak ъ i jъ. Główniejsi nowocześni pisarze bulgarscy są:

ъ = o lub oe albo e
ѫ = a lub ą
ѭ = ja lub ją

Petko (Piotr) Raczow Sławejkow (z Trjavna) ur. 1825, autodydakt, najlepszy poeta bulgarski narodowy, pisze czystym językiem. R. 1852 wydał w Konstantynopolu: Bulgarski Śpiewnik (Бѫлгарска Пѣснопойка) zbiór poezyj swych, które doczekały się już 3go wydania, i które rozszerzyły się pomiędzy ludem bulgarskim śpiewane. Wybór z tych poezyj (Bolgarskija Pjesni. Sbornik Petra Raczowa Sławejkowa. Sanktpeterburg 1855) ogłosiła ces. akademia nauk II Oddziału w sprawozdaniach. R. 1857 wydał w Konstantynopolu humorystyczno-satyryczny almanach (Nova moda Kalendar za 1857 astronomisan i napisan ot Petka R. Slavejkova). Prócz tego pisywał wiele artykułów do czasopisma bulgarskiego „Бѫлгарскы Книжици" wychodzącego od r. 1858–1862 w Carigrad-Galata; mianowicie w 1 roczniku 1858 kilka rozpraw filologicznych o języku nowobulgarskim (Nr 20) Opis prisowskiego

monasteru bulgarskiego w okolicy Wielkiego Ternowa (Nr. 13) - w 2gim roczniku 1858: Opis i oddruk kilku starych bulgarskich rękopisów (Nr. 9. 13. 15) Zbiór pieśni gminnych, Zbiór znaczny przysłów i przymówek bulgarskich (Nr. 17, 18, 19, 20, 21) Kilka starych rękopisów bulgarskich odkrytych w obwodzie wielko-ternowskim (Nr. 9. 13). Od r. 1863 wydawał w Carogrodzie pismo humorystyczne: Gajdi (Kobza) - R. 1865 został nauczycielem ~~[illegible]~~ w mieście Gabrowie leżącem w północnej Bulgaryi u stóp Starej-Planiny (Wielkiego Bałkanu).

r. 1880 był ministrem spraw wewnętrznych — por. 1881 profesor gimnazyalny w Płowdiwie.

Dragan Cankow ur. 1830 w Swisztowie, był najprzód kupcem w Wiedniu, piszący w narzeczu wschodnim. R. 1852 wspólnie z bratem swym Kiriakiem Cankow wydał w Wiedniu gramatykę bulgarską w języku niemieckim. R. 1857 wydał w Carogrodzie Kalendarz bulgarski w którym przy końcu: Pogląd na dzieje bulgarskie; r. 1859 wydał 2gi rocznik tego kalendarza. - R. 1859 na wiosnę zaczął wydawać pismo: „Българія, Вѣстникъ за българскы-тѣ интереси" które z końcem r. 1861 przestało wychodzić. R. 1862 zostawszy urzędnikiem w Swisztowie nad Dunajem (rodzinnem swem mieście) wydawał w Ruszczuku (Rusi) nad Dunajem przez kilka miesięcy jako główny redaktor bulgarsko-turecką gazetę „Дунавъ." Później został nauczycielem w mieście Jelenie, ~~[illegible]~~ profesorem w szkole bulgarskiej w Ruszczuku; później od 1873 profesorem języka bulgarskiego przy cesarsko-otomańskiem liceum w Konstantynopolu i cenzorem ksiąg bulgarskich i gazet.

Tłomaczył na bulgarskie Silvio Pellico: Miei prigioni.

Dimitrj i **Konstantin Miladinow** bracia kształcili się początkowo w Atenach, później w Moskwie na uniwersytecie, pisali w narzeczu macedońskim, gorliwi zbieracze pieśni gminnych, podań, przysłów, obyczajów, zwyczajów i starożytności bulgarskich. Byli gorliwemi współpracowni=

kami czasopisma bulgarskiego: Братски Трудъ które r. 1860 i 1862 w Moskwie wychodziło. R. 1861 wydali nakładem Jego Excelencyi biskupa Josefa Juraja Strossmayera, w Zagrzebiu wielki zbiór pieśni gminnych bulgarskich, obejmujący F przeszło 700 pieśni, jako to: mitologicznych i starych 28, nabożnych 27, rycerskich 148, pasterskich 6, rozbójniczych 19, smętnych 33, humorystycznych 22, miłosnych 236, weselnych 65, lazarskich 60, obżynkowych 26. Do tego dodane opisy zabaw i gier dziecinnych, obrzędów weselnych i innych, zabobonów podania, Spis własnych imion narodowych (pag. 528-529) Przysłowia i zagadki (pag. 530-532) i Słowniczek (pag. 533-547). Pieśni te i opisy pochodzą z południowo-zachodnich stron Bulgaryi czyli Macedonii gdzie najprzód S. Cyryl i Metody apostołowali. – W czasopiśmie: Bolgarsky Knižici, mieszczą się też ich prace w Roczniku I: Myśli o bulgarskim języku (Nr. 1) Życie św. Klementa, przekład z greckiego (Nr. 1, 2, 3, 4, 7, 9, 10), Narodne pieśni (Nr. 1) – w Roczniku II r. 1859 Poezyje (Nr. 22). Po wydaniu Zbioru pieśni udał się Konstantin Miladinow do Brata swego Dymitra, który był nauczycielem w bulgarskiem miasteczku Struga leżącem w Macedonii na pograniczu Albanii. Władza turecka mając w podejrzeniu braci, iż spisek knują, kazała ich pojmać i okutych najprzód do więzienia w Solunin, a r. 1861 w lecie do najcięższego więzienia Tersane zwanego w Konstantynopolu wtrącić. Przyczyniła się głównie do tego denuncyjacyja duchownych greckich, fanaryotów, którzy w wydanym Zbiorze Pieśni gminnych bulgarskich upatrywali podburzanie [ludu] do buntu przeciw Turkom i Grekom.

F (Przedmowa p. I-VIII; dalej przeszło 600 pieśni p. 1-511; dodatki p. 512-547) Część nakładu spalona przez Greków w Konstantynopolu – druga część w Wiedniu została.

Szanowny biskup Strossmajer przez generalnego konsula austriackiego w Carogrodzie starał się usilnie o ich uwolnienie, na co także rząd rossyjski nalegał; lecz za nim wyszedł wyrok ich uwolnienia, obaj bracia w więzieniu pomarli, młodszy Konstanty nie mając jeszcze z pełna 30 lat, a Dymitr nieco starszy zostawiwszy wdowę ubogą z kilkoma dziatkami. — Oprócz tego zbioru pieśni gminnych bulgarskich wydał jeszcze drugi zbiór Stefan J. Werkowic (z Serbii rodem) (Народне Песме македонски Бугара. Скупio Стефанъ И. Верковићъ. Книга прва. Женске песме. У Београду 1860) F gdzie jako przykład śpiewności ludu przytacza, iż od jednej Bulgarki Dafina zwanej z Serezu w Macedonii słyszał 270 pieśni. — Trzeci zbiór pieśni bulgarskich z okolic północnozachodniej Bulgaryi czyli Krainy wydał przed 5 laty w Moskwie, ukształcony Bulgar: Ljuben Karavelov (z Koprivsztycy + 1879) pod tytułem: Памятники народнаго быта Болгар. Книга первая. Москва 1861, w którym się mieści I) 3000 bulgarskich przysłów i przypowieści alfabetycznie ułożonych (str. 1-158) II) Przypisy (45) do przysłów (str. 158-172*) III) Kalendarz ludowy opisujący narodowe uroczystości obyczaje, obrzędy, zabobony i t. d. (str. 173-284) IV) Własne imiona bulgarskie (str. 285-296) V) Bulgarskie legendy narodowe (str. 297-300) VI) Słownik bulgarsko-ruski, obejmujący do 2500 słów.(**) Koszta na wydanie tego dzieła łożył J. S. Aksak. W drugim tomie tychże Pamiątników obiecuje autor wydać: Żeńskie pieśni, Wesele, Bulgarsko serbskie mithy o Samowilach, Wilach i innych żeńskich bajecznych ~~[illegible]~~ istotach, Dalszy ciąg przysłów, Zagadki, Dalszy ciąg Kalendarza narodowego, Legendy, Słownik. — Dzieło to nader ważne dla poznania wschodniej i północnej Bulgaryi.

Dymitr ur. 1810 + 7 Stycznia 1862
Konstanty ur. 1830 + 11 Czerwca 1862.
(gdzie pochowani — nie wiedzieć)

F (pp I-XIX Przedmowa 323. dalej 135 pieśni żeńskich i objaśnienie wyrazów) wydane kosztem Julii żony Księcia Michała Obrenowicza.

*) między temi i pieśni

**) Współpracownikiem był Pryżow.

Prócz tego był Karavelov współpracownikiem pisma „Bratski Trud."

(Macedończyk z Veles (ur. 1838 † 1878 profesor gimnaz. w Moskwie)

Rajko Žinzifov pisze mieszaniną obu narzeczy bulgarskich, współpracownik pisma „Bratski Trud," wydał r. 1863 w Moskwie: „Новобългарска Сбирка" w której się mieszczą tłomaczenia: Słowa o połku Igora, Kralodworskiego rukopisu, Gusli Szewczenki (z małoruskiego) i Bolgarska Gusla, zbiór poezyi własnych. „отъ Жинзифова" Prócz tego są jego poezyje w pismach: Българскы Книжици. Цариградъ-Беюглу 1860 (str. 264-273) Българска Пчела 1863 (Nr. 24. str. 96.). Poezyje Žinzifova mają więcej estetycznego smaku, lecz brak im tej narodowej jędrności i stalowej satyry jakie się mieszczą w poezyjach Slavejkowa. — Prócz tego mieści się w piśmie Врѣмя r. 1866 w Carogrodzie wydawanem (Nr. 28, 29, 30) historyczna rozprawa Žinzifowa: „Otnoszenija-ta na wizantijski-tje imperatory kem Bolgarija pri posljedni-tje i carewi."

Vasil Čolakov rodem z północno-zachodniej Tracyi, dziś jest nauczycielem w bulgarskiem mieście Panagjurisztie (między Adrianopolem a Filipopolem) czyli w Otłuk-Kjoj (pod Bałkanem); podróżował po Bulgaryi zbierając pieśni gminne i przysłowia; ma lat 33. Zbiór pieśni bulgarskich miał wydać w Bukareszcie. Pisywał artykuły do czasopisma Bolgarski Knižici jako to: O Słowniku O. Neofita Rylskiego (Rok 1859 Nr. 22, 24. — Rok 1860 Nr. 1, 2) Opis starobulgarskich rękopisów w klasztorze na górze Ryl (Rok 1859 Nr. 21)

Pavel S. Kaljandži, kształcił się na uniwersytecie kijowskim i jest nauczycielem w jednej z główniejszych osad bulgarskich w Rossyi t. j. w Komratie. Pisywał artykuły do pism: Българска Пчела wychodzącego w Brailowie, do pisma Съвѣтникъ wychodzącego w Carogrodzie. W piśmie Bołgarski

Bolgarskija piesni, izdał P. Bezsonow. Moskwa 1855. 8o Tom I str. XVIII. 268. — Tom II str. XII. 48. IV. 46.

Narodne pesme Makedonski Bugara, skupio Stefan J. Verković. Beograd 1860. 8vo str. XIX. 373. (W przedmowie napisanej po serbsku są ciekawe wiadomości o Bulgarach w Macedonii i o ich narzeczach — jest tu zbiór 335 pieśni, z których 270 podyktowała mu kobieta Dafina z Serez, cały ten zbiór pieśni żeńskich i miłosnych tworzy część pierwszą, — druga nie wyszła.) (8 Mrk)

(Kniga prwa. Żenske pesme)

Weda Slowena. Bolgarski narodni pesni, ot predistoriczno i predchristijansko doba. Otkril w Trakija i Makedonija i izdał Stefan J. Werković. Kniga I. Beograd, drżawna sztamparija, 1874. — Le Veda Slave. Chants populaires des Bulgares de Thrace et de Macédoine de l'epoque prehistorique et prechrétienne. Découverts et édités par Etienne J. Verkovitch. Volume I. Belgrad, imprimerie de l'état, 1874. 8vo str. XVIII. II. 545. (Obejmuje 15 pieśni historyczno-mitologicznych z których najdłuższa ma 1532 wierszy, z tłomaczeniem obok francuskim przez D[ra] Jana Šafařika. Pieśni te w których przychodzą bóstwa: Wisznu, Koleda, Dożd-Bog, Wodna-Bog, Słońce, Miesiąc, Samowile, Judy: Surwalia, Żywa, Mora; Krolowie Czytaju, Sindie, Riz-na, Sada, Brachil, Rinda, Samandar, Fejski, Sitski Krol; dziewice: Dorida, Taliana, Rosida, Wulkana; bohater Furkler; muzyk Ufren czyli Orfene (Orfeusz), starzec Charo (Charon); Dewy, Lamije i t. p. narobiły wiele krzyku w świecie literackim. Stefan Werković urodzony w Bosnii, kształcił się w seminaryum w Zagrzebiu, porzuciwszy zakon Franciszkanów i habit, osiadł w Bulgaryi w Serezu, gdzie ma handel antykwarski. Zbierając pieśni gminne r. 1866 natrafił na pieśń o Orfeuszu i inne starożytne, które mu podyktowali Marwacy z Serezkiego obwodu i Pomacy z Demir-Hissarskiego powiatu. Później polecił niejakiemu Bulgarowi Ekonomow czyli Gologanow Kramarzowi w Krusowie aby mu spisywał pieśni i podania od trackich Pomaków, płacąc mu po kilka piastrów za arkusz. Przez lat 20 spisał mu Gologanow 5872 kart in fol. czyli 2936 arkuszy, któreby do 367 arkuszy drukowanych wyniosły. Werković przesłał ten rękopis Akademii umiejętności w Zagrzebiu na sprzedaż. Cały ten zbiór wynosi 250000 wierszy, a niektóre pieśni mają po 4000 wierszy.

Tom drugi wyszedł pod tytułem:
Weda Slowenach. Obriadny pesni ot jazyczesko wriemia. Upazeni so ustno predanije pri Makedonsko-Rodopski-te Bolgaro Pomaci. Sobrani i izdani Stefanom Il. Werkowiczem. Kniga druga. St. Peterburg, 1881. 8vo maj. str. XVI. 4 i 583. (16 Mark)
(pieśni spisane przez Gologanowa — obrzędowe, pogańskie)

Vasil Ht. Stojanov-Beron Dr. med. i rektor bulgarskiego gimnasium w Bolgradzie, Todor Stojanov-Burmov redaktor bulgarskiego dziennika Врѣмя w Carogrodzie, J. Grujov nauczyciel v Plovdivie, Christo Danov księgarz bulgarski, Botjo Petkov nauczyciel w Karlovie w Tracyi, Ivan Momčilov nauczyciel w Jelenie (obwodzie wielko-ternowskim) kształcił się w Odessie, S. Radulov nauczyciel gimnasialny w Bolgradzie, N. Kasapski, S. Zafirov profesor w Plovdivie, Rajno Popovič profesor w Karlovie +, A. Stojanov Kipilovski starzec majętny pod Bukareształem, P. J. Blъskov redaktor pisma teologicznego Духовны Книжици wychodzącego w Braitowie.

rodem z Gabrowa uczeń Kijowskiej akademii duchownej, minister spraw wewnętrznych 1879

Ţ. Bolgarski Knižici. Carigrad 1860.

Neofyt Chilandarski opat bulgarskiego klasztoru Chilandar na gorze Athos, jeden z głównych wskrzesicieli narodowości bulgarskiej, zginął śmiercią męczeńską r. 1847.

Stojko Vladislavov zwał się Sofronius ur. 1739 był biskupem bulgarskim v Plevni koło Vratci +1816 zaczął pierwszy pisać po nowobulgarsku (Obacz żywot jego w piśmie czeskiem Lumir 1865 Nr. 14-21)

Rakovsky Georgij Stojkov obfity pisarz 1857-1867.

Neofyt Rilski +1881 (opat bulgarskiego monasteru na górze Ryl w północnowschodniej Macedonii, wydał Таблици за взаимны-тѣ училища (66 tablic dla szkół lankastrowskich). Kragujevac 1835. — Свѧщенный краткій Катихисисъ. Kragujevac 1835. — Болгарска Грамматіка. Kragujevac 1835. — Служба и житіе преподобнаго отца Іоанна Рылскаго. Belgrad 1835. — Кратка греческа Грамматіка. Belgrad 1835. — Кратко изложеніе на греческій языкъ. Belgrad 1835. — Новый Завѣтъ Господа

нашего Іисуса Христа. Smyrna 1842 (odbito w 3000 exemplarzach; wydanie trzecie 1853 w Bukareszcie; jest i wydanie czwarte. Starzec Neofit już przez 35 lat pracuje nad słownikiem bulgarsko greckim; wydanie takowego byłoby nader pożądane, zwłaszcza gdy Bulgarowie jeszcze pod cielesnem barbarzyńskim jarzmem tureckim, i duchownie pod ciężarem gnuśnej władzy wyższego duchowieństwa greckiego.

S. Palauzov historyk bulgarski żyjący w Petersburgu wydał: Синодикъ Царя Бориса; рукописъ XIV вѣка (w piśmie: Wremennik imperat. moskowsk. Obszczestwa istorii i drewnostej rossijskich. Kniga 21ª Moskwa 1855) – Унита въ царуване-то на Іоанна I Асѣна (w piśmie Bolgarski Knižici 1858 Nr 2) – Юго-Востокъ Европы въ XIV столѣтiи (w piśmie: Żurnał Min. nar. prosw. 1857 Nr 4 i 10) – Вѣкъ Болгарскаго царя Симеона. Peterburg 1852.

Jurij Wenelin ur. 1803 + 1839 Karpato-Rusin węgierski zwał się właściwie Georgij Guca, dziełem swem: Drevnije i nynjesznije Bolgary 1829 rzucił pierwsze światło na dzisiejszy stan Bulgarów pomiędzy którymi podróżował.

Drinov Marin profesor uniwers. w Charkowie, jeden z lepszych historyków bulgarskich (odwiedził mnie w Krakowie) rodem z Panagjuriszte

Poznajme sa sinca (wszyscy), da ne sa izgubi nikoj ot nas! (Przysłowie bulgarskie)

Veljo (Vasil) D. im. Stojanov z Żeravna (żyjący w Pradze r. 1866 podał wiadomość o nowoczesnéj literaturze bulgarskiéj

(znany mi osobiście) dyrektor biblioteki narodowej w Sofii, wydawał: Periodiczesko spisanie. Braila 1880.

Bulgarskie grammatyki i słowniki:

Momcilov J. N. Grammatyka nowobulgarskiego języka. 4ª edycya Tirnowo 1881. 8º 4 Mk. 50 f.

Wjezenow S. D. Grammatika za bulgarskij jazyk. Philippolis 1880. 8º str. 106. (3 ...

Bogoroff: Dictionnaire bulgare-français. Vienne 1871 royal 8º ppg. 506. - - 12 Mk.

" " français-bulgare. Vienne 1873 roy. 8º ppg. VIII. 512. - - 12 Mk.

Iliev Stef. i D. Chranow: Słowar francusko-bulgarsko-turski. Rustschuk 1869. 8º pp. 20...

Morse C. F. and C. Vasilief: Engl. bulgarian and bulgarian-engl. Vocabulary. Constantinople 1860 8º pp. 252 6 Mk 50 pf. 7 M...

Wagnerowa: Bulharska mluvnice. Praha 1883.

Ikonomow T. Bulgarska gramatyka. Plovdiv 1882.

Wörterbuch bulgar. deutsches u. deutsch-bulgar. Sophia 1861. 2 Thle (1 Bd) 8º 3 Mk.

Żywot domowy Bułgarów. – Najważniejszemi świętami są: Boże Narodzenie (Koleda) i Wielkanoc (Velik den). Podczas posuchy w lecie oprowadzają po wsi młodą dziewczynę nagą, okrytą po całem ciele trawą, ziołami i kwiatami, która przed każdą chatą śpiewa i tańczy; gospodyni chaty wylewa na nią skopiec wody. Dziewczyna taka zowie się peperuga (w Serbii: dodola, w Dalmacyi: prporusza), u Nowogreków: perperuna, w Rumunii: paparuga). W ostatnie dwie niedziele przed postem wielkanocnym oblatują chłopaki pola z zapalonemi wiechciami słomy na tykach. W wilią S. Jana Chrzciciela (Jenev den = 24 Czerwca) i S. Konstantyna, palą na drogach ognie, przeskakując takowe (polskie Sobótki). W dzień S. Eliasza, S. Jerzego biesiadują koło cerkwi, zapalając ogień, zabijają barana, którego upiekłszy pożywają (Kurban). – Wielkiej wziętości zażywają Św. Nedelja (Kyriake – Dominica) i S. Petka (Paraskeue – rusk. Piatnica). W nocy przed Zwiastowaniem P. Maryi (Blagovest = 25 Marca) okadzają ziołami bydło dla ochrony od zarazy. Wiara w uroki (uroci), wróżki, w czarownice (vraczka, baba), w czarowników (vražalec, dedo), w wilkołaki (vampir, ferkuljak – nowogreck. vurkolakas) mocno jest rozszerzona. Wielką rolę odgrywają w podaniach duchy górskie w postaci dziewic (w wschodniej Bułgaryi: Samodiva, w zachodniej Samovila (w Serbii Vila) które w nocy na leśistych polanach (Samodivsko choro, choriszte, igrilo – angielsk.: fairy-rings – francusk. cercles de fées) tańczą; są też ich zaczarowane źródła (Samovilski kladenec – Elfenquelle niemieck.); istoty te mają się żywić czerwonemi owocami jarzębiny (brekini – Pirus aucuparia – Eberesche), lubią macierzankę (masztерiga, riganina – Thymus serpillum); w maju obchodzą ich święta (Samovilski praznici, Rusalja); (u Rossian, Serbów, Rumunów: rusale, u Albańczyków: rszai = Zielone Świątki, co ma pochodzić z łacińskiego: rosalia, Pascha rosarum); są nawet mogiły: Rusalski – te grobiszta, i gaje (Rusalski leg = łęg). Są także Rusałki wodne, zwane Brodnica, które mamiąc podróżnych sprowadzają do topieli. Poglav czyli Coglaf zowie się potwór z psią głową o jednem oku; mitycznych olbrzymów zowią Żid, Židovec; małe duchy mające się zowią się: duchove, Karakonczolci (ruskie karłuki; czeskie pidimużik). Duchy kobiece krzątające się koło porodów zowią Orisnica lub Narecznica. Smok zowie się Lamija (z greck. lamia). Węże (smok, zmej) strzegą ukrytych skarbów; jest także Królowa węży (zemska carica). Każde sioło i każda rodzina ma swego patrona lub patronkę (svetec, svetica)

Tichow N. Z.: Bolgarskij dom i otnosiaszczyja sia k nemu postrojki, podannym jazyka i narodnych piesen. Kazan 1891. 8vo str. VIII. 520 40 kop.

Škorpil (bracia nauczyciele szkół realnych, rodem Czesi): Lametnici iz Bulgarsko. Sofia 1888. (opis starych mogił, dolmen'ów, cromlech'ów i innych starożytności.)

Jireček Konstant.: Cesty po Bulharsku. Praha 1888. 8vo str. XVI i 710.

Jireček Konstantin: Das Fürstenthum Bulgarien, seine Bodengestaltung, Natur, Bevölkerung, wirthschaftliche Zustände, geistige Cultur, Staatsverfassung, Staatsverwaltung und neueste Geschichte. Mit 42 Abbildungen und einer Karte. Prag, Wien, F. Tempsky 1891. 8vo str. XVI. 573.

Słowniki bulgarskie: Pierwsza próba: 1) Wuk Stefanowić Karadzić: Dodatak k Sankt-petersburskim rječnicima swiju jazyka s osobitim ogledima Bugarskog jazyka. Becz 1822. 4to 2) Cankow A. i D.: Kiryak: Grammatik der bulgarischen Sprache. Wien 1852. 8vo — 3) Bezsonow Petr: Bolgarskija piesni. Moskwa 1855. 8o Tom II. — 4) Miladinovcy Konstant. i Dimitrij: Bulgarski narodni pjesni. Zagreb 1861. 8vo 5) Filaretow S. W. Karmanna-ta knižka dla ruskich wojnow. 1864. 6) Djuvernua A.: Słowar bulgarskago jazyka po pamiatnikam narodnoj słowesnosti i proizwedenijam nowiejszej peczati. Moskwa 1885. 8vo wypusk I. — IX (1889).

Rakovski G. S. Njekoliko rječi o Asjenju pervomu velikomu carju bolgarskomu i sinu mu Asjenju vtoromu. Bjelgrad, 1864. 4to (ciril.)

Vojnikov Dobar J.: Kratka bolgarska istorija. W Wjeni 1861. 8vo (~~[illegible]~~)

Słowar bolgarskago jazyka po pamjatnikam narodnoj słowesnosti i proizwedenijam nowjejszej peczati sostawił G. A. Djuwernua (Dюверnya). Moskwa 1886 — 1889 + 8vo 9 zeszytów, str. 2622 i str. XXIV (dodanych do 2go zeszytu) i str. XXXIV (dodanych do 3go zeszytu) czyli 164 arkuszy. (Dodatki obejmują 116 stron. Cena całego dzieła w 9 zeszytach i broszura jedna .... 18 Rubl. srebr.

ob. Drinow, Jastrebow

La Macédoine au point de vue ethnographique, historique et philologique, par Ofeicoff. Philippopoli 1888. 8vo (autor dowodzi iż mieszkańcami są Bulgarzy — lubo Grecy i Serbowie roszczą sobie prawa do tego kraju.) str. 400 z 2 map. etnograf. 2 franki.

Matwjejew P. A.: Bolgaria posłje berlinsk. Kongressa 1889. 8vo str. 327.

Tichow N. Z.: Oczerk grammatiki zapadno-bolgarskago narječija po sbornikam pjesen W. W. Kaczanowskago. Kazan 1891. 8o str. VIII. 278. 1 Rub. 25 Kop.

Бѫлгарски народни пѣсни собрани одъ братя Миладиновци Димитрія и Константина и издани одъ Константина. Въ Загребъ въ книгопечатница-та на А. Якича 1861. +8º. k. 6. str. 542. (obejmuje 674 pieśni oraz opis Obyczajów weselnych, Obrzędów w roku, Przesądy, Zabawy, Podania, Imiona ludowe, Przysłowia (52), Zagadki (104), Słowniczek, Świat umysłowy: 1) Grobnicy (zmarli chodzący po śmierci) 2) Samowili lub Samodiwi tyle co Wile u Serbów (Nimfy - Rusałki) 3) Judi lub Stii, istoty z długiemi włosami żyjące w wodach (Ondyny, Nereidy); 4) Duchowi (duchy powietrzne); 5) Wetrisza (żyją w drzewach); 6) Wijulici (złe istoty wprowadzające w błąd) 7) Naręcznici (3 kobiety które chodzą do położnic, i zabierają nowo urodzone dzieci = Parki) 8) Jarmenje (gdy grzmi mówią że św. Eliasz zabija smoka). 9) Lamije (rodzaj smoków z 3 głowami) [greck. λαμια]. 10) Zmeje (smoki

Miladinow
urodzeni w miasteczku Struga, z ojca Christo Miladinow. – Dymitr ur. 1810 † 1862 – Konstantin ur. 1830, kształcili się w szkołach początkowych w Ochrydzie i w gimnazyum w Janinie

Ded. Negowa Prewozwiszenost i Preswietlost Gospodina Josipa Jurija Strossmajera episkop bosanski ili djakovaczki i sremski, uzprestolnik na negowa swjetost apost. uprawitel na belgradska-ta i smederewska-ta episkopija, rimski graf, na n. car. kr. weliczestwo deistwitelni tajni sowjetnik, dworski duchownik, wirowiticzki weliki zupar, izwanredni darzawni sowjetnik, doktor na filosofija-ta i bogoslowija-ta, izjaszczni-te nauki i pr. i pr. i pr. welikoduszni-ot pokrowitel na narodna-ta kniżnina … so najgłoboko uważenie. (Jugosławjanska Akademia)

Bolgarskija piesni, izdał P. Bezsonow. Moskwa 1855. 8º Tom I str. XVIII. 268. – Tom II str. XII. 48. IV. 46.

Narodne pesme Makedonski Bugara, skupio Stefan J. Verković. Beograd 1860. 8vo str. XIX. 373. (W przedmowie napisanej po serbsku są ciekawe wiadomości o Bulgarach w Macedonii i o ich narzeczach – jest tu zbiór 335 pieśni, z których 270 podyktowała mu kobieta Dafina z Serez, cały ten zbiór pieśni żeńskich i miłosnych tworzy część pierwszą, – druga nie wyszła.) (8 Mrk)

[Kniga prva. Żenske pesme)

Weda Słowena. Bolgarski narodni pesni, ot predistoriczno i pred christijansko doba. Otkril w Trakija i Makedonija i izdał Stefan J. Werkowić. Kniga I. Beograd, drżawna sztamparija, 1874. – Le Veda Slave. Chants populaires des Bulgares de Thrace et de Macédoine de l'epoque prehistorique et prechretienne. Découverts et édités par Etienne J. Verkovitch. Volume I. Belgrad, imprimerie de l'état, 1874. 8vo str. XVIII. II. 545. (Obejmuje 15 pieśni historyczno-mitologicznych z których najdłuższa ma 1532 wierszy, z tłomaczeniem obok francuskim przez D'ra Jana Šafařika. Pieśni te w których przychodzą bóstwa: Wisznu, Koleda, Dżd-Bog, Wodna-Bog, Słońce, Miesiąc, Sa... mowile, Judy: Surwalia, Żywa, Mora; Królowie Czytaju, Sindie, Rizna, Sada, Brachil, Rinda, Samander, Fejski, Sitski Król; dziewice: Dorida, Taliana, Rosida, Wulkana; bohater Furkler; muzyk Ufren czyli Orfere (Orfeusz), starzec Charo (Charon); Dewy, Lamije i t. p. narobiły wiele krzyku w świecie literackim. Stefan Werkowić urodzony w Bosnii, kształcił się w seminaryum w Zagrzebiu, porzuciwszy zakon Franciszkanów i habit, osiadł w Bulgaryi w Serezu, gdzie ma handel antykwarski. Zbierając pieśni gminne r. 1866 natrafił na pieśń o Orfeuszu i inne starożytne, które mu podyktowali Marwany z Serezkiego obwodu i Pomacy z Demir-Hissarskiego powiatu. Później polecił niejakiemu Bulgarowi Ekonomow czyli Gologanow Kramarzowi w Kruszowie aby mu spisywał pieśni i podania od trackich Pomaków, płacąc mu po kilka piastrów za arkusz. Przez lat 20 spisał mu Gologanow 5872 kart in fol. czyli 2936 arkuszy, któreby do 367 arkuszy drukowanych wyniosły. Werkowić przesłał ten rękopis Akademii umiejętności w Zagrzebiu na sprzedaż. Cały ten zbiór wynosi 250000 wierszy, a niektóre pieśni mają po 4000 wierszy.

Tom drugi wyszedł pod tytułem: Weda Słowenach. Obriadny pesni ot jaryczesko wriemia. Uparzeni so ustno predanije pri Makedonsko-Rodopski-te Bolgaro Pomaci. Sobrani i izdani Stefanom Ił. Werkowiczem. Kniga druga. St. Peterburg, 1881. 8vo maj. str. XVI. 4 i 583. (16 Mark) (pieśni spisane przez Gologanowa – obrzędowe, pogańskie)

Werkowić sam opisał swój żywot i przygody około wynalezienia owych pieśni w feiletonie Narodnych nowin w Zagrzebiu 1869-1870. Pierwszy Józef Jireček (Sitzungsberichte der Kön. böhm. Gesellschaft der Wissensch. 1874 ogłosił tę Wedę Słowiańską, owe pieśni za falsyfikat; albowiem już przed Werkowićem wydał Jerzy Rakowski (Bolgarska starina — Rukowodstwo do zbierania obyczajów i pieśni bulgarskich 1859 — Niesколько rjeczi o Asjenju) podobne bulgarskie falsyfikaty w niektórych miejscach zgodne z Werkowićem. Podobny falsyfikat ogłosił w Belgradzie r. 1869 Milojewić (Pesme i obiczai ukupnog naroda srpskog.), które znalazły słuszną naganę w Glasnik uczenoga drużtwa 1870. — W obronie Werkowića wystąpili: Dozon Auguste (Konzul w Janinie): Rapports (I. II) à Monsieur le Ministre de l'Instruction publique, sur une mission litteraire en Macédoine en 1872 (-1873 w piśmie: Archives des missions scient. et litt., 3e Série, Tom I. (I Rapport. pag. 60 — IIème Rapport pag. 193-246 jest tu 10 pieśni i powieści bulgarskich pisownią illirską), który na miejscu odwiedził w Serez Werkowića i Galaganowa. Geitler Leopold Dr.: Poeticke tradice Thráků i Bulharů, podava.... Praha, nakladatel Theodor Mourek (Knihtiskárna Militký a Novák) 1878. 8vo str. 102 (i 2 str.) (na końcu 9 pieśni i 1 powieść pisownią bulgarską:), także broni Werkowića i na str. 40 cytuje miejsca z Gundulića Osmanidy (śpiew 3, zwrotki 9-26) z których się pokazuje, że temu poecie były znane pieśni bulgarskie o Orfeuszu.

Български народни пѣсни. Chansons populaires bulgares inedites, publiées et traduites par Auguste Dozon traducteur des poésies serbes. Paris, 1875, Maisonneuve et Cie libraires-éditeurs, 15 Quai Voltaire 15 (Imprimerie d'Adolphe Holzhausen à Vienne). 8vo str. XLVII. 427. str. XLVII (Wstęp) str. 1-144 (pieśni bulgarskich 99 pisownią bulgarską) p. 145-340 (tłomaczenie francuskie) p. 341-416 (Słowniczek bulgarski) p. 417-427 (Spis i errata) Pieśni te wyjęte są ze zbiorów rękopiśmiennych, które spisali Ew. Hadzi G. Kisinow w Ternowo, jeden z Bulgarów bezimienny w Pridop, Sławejko i Zacharia Ikonomowicz; zbiory te dostarczyli Dozonowi M. Czolakow i Gerow. — Pieśni mitologiczne (12) w Dodatku str. 123-143 dostał Dozon od St. Werkowicza. Zbiór Dozona znakomicie jest wydany.

Bolgarski narodni Pesni, iz J. Bogorowyja knizatnik. Broj I. Sofia 1879. 8vo Kat. 1, str. 62. (2½ Mark)

Rakowskij G. S. Pokazalec ili rukowodstwo kak sia (da se) izis-kuwat i izdirat najstari czerty naszego bytija, jazyka, narod. pokolenija, starago ni prewlezzenija, slawnago ni proszestwija i pr. Czast I. Odessa 1859. 8vo str. XXIV. 144. (5 Mark)
(Są tu i pieśni bulgarskie)

[Ot G. S. Rakowskago.

Rakowskij G. S. Klijucz bolgarskago jazyka. Izdawa gu Kiro-Stojanow. Odessa 1880. 8vo str. XI. 179 i XII (z portretem Rakowskiego) (Są tu także wtrącane pieśni bulgarskie) (5 Mark)
(pośmiertne dzieło)

Kaczanowski Wł. (Zbiór zachodnio-bulgarskich pieśni gminnych, z wstępem rosyjskim i słownikiem). Petersburg 1882. 8vo mej. str. 613. (6 Mark)
(Odbitka)

Pisne (Junacké) naroda Bulharského preloz. J. Holeček. Praha 1874. 8vo pg. 185. (39 pieśni)

Čano Ginczew zbierał pieśni i powieści ludowe bulgarskie (1890)

O mitologicznych bulgarskich pieśniach które Stefan Verković z Bośnii handlujący starożytnościami w Seres, pod szumnym tytułem: Veda Slovena 1874 i 1881 w 2 tomach wydał, pisze Konstant. Jireček (Das Fürstenthum Bulgarien str. 107): "Von den vorhistorischen und vorchristlichen Liedern, welche der Bosnier Verković .. herausgegeben hat, wissen die simplen Rhodoper nichts.. Ich hatte vielfachen persönlichen Verkehr mit Pomaken aus Dospad, Čepino, Nevrokop, ich hatte Jahre lang als Diener Christen aus dem Razlog und der Gegend von Melnik, ich sprach öfters mit christlichen Bulgaren aus der ganzen Rhodope, aber Lieder.. von Göttern mit indischen Namen, vom Orpheus und dgl. waren niemand bekannt. Gute Kenner Bulgariens unter den Bulgaren selbst haben mir längst diese vermeintlichen Entdeckungen als Humbug erklärt, weshalb ich auch in der Geschichte der Bulgaren S. 568 dieselben als unecht bezeichnete.*) Herr P. R. Slavejkov, der beste Kenner des bulgarischen Volkslebens, auch im Rupčos und anderen Landschaften der Rhodope bewandert, hat mir mehr als einmahl bestimmt behauptet, diese Veda's seien das Fabrikat einer ganzen Gesellschaft von Lehrern in den Landschaften von Seres und Melnik; einmal erzählte er mir, ein Lehrer aus der Gegend von Melnik,*) habe ihm das Bekenntniss abgelegt, auch er sei als "ortak" (Compagnon) bei der Herstellung der Lieder des Verković thätig gewesen. Man verfertigte diese Lieder natürlich meist durch Umarbeitung und Interpolirung wirklicher Volkslieder, in der Meinung, die "ungeheuere" Länge sei ein Attribut hohen Alters."

*) w dziele: K. Jireček: Cesty po Bulharsku (Novočeská bibliotheka. Vyd. Musea Kral. česk. Čislo XXVII) Praha 1888.

*) Charisanov

Pierwszy zbiór pieśni bulgarskich wydał Wuk Stefanowicz Karadzicz: Dodatok k Sanktpetersb. sravnit. rječnicima svoju jezyku i narječjima osobitim ogledima bugarskog języka. Becz. 1822 (jest tu 27 pieśni z okolic Razlogu – pieśni te przedrukowane w Czelakowski: Slov. nar. písnie II p. 180 i III p. 212.) – Następnie wydał (a. Iwan) Bogojew: Bolgarski narodni piesni i poslowicy Kni. I. Peszta 1842. 12º str. 64. – Od r. 1842 ukazywały się pieśni w czasopismach: Carogrodzka gazeta – w piśmie: Dunawskyj Lebed. Belgrad 1861 – w piśmie Bolgarski knižici. Carigrad 1858-1862 – w czasopiśmie zagrzebskim Kolo – w czasopiśmie rossyjskiem: Moskwitianin (1845. VI. 12) – w piśmie bulgarskiem: Bratski Trud. Moskwa 1860-1862 – w piśmie: Izd. Akad. nauk. – oraz kilka pieśni w Elementarzu bulgarskim wydanym w Moskwie przez Busilina. – Osobne zbiory wydane: (mam) (mam)

Chadżi Najden Jowanowicz (Tatar-Pazardżyczanin): Nowi bolgarski narodni piesni. Belgrad 1851.

Bezsonow: Zbiór pieśni bulgarskich 1855 drukowany w Wremiennik Mosk. Towar. hist. i starożytn. Zeszyt 21 (Tom I) (Wstęp p. I-XVIII; O języku bulgarskim p. 1-156; O epopei serbskiej i bulgarskiej p. 1-136; Pieśni Nº 1-60 pp. 1-268) i Zeszyt 22 (Tom II) (Wstęp p. I-XII; Pieśni Nr. 61-152 pp. 1-148; Słownik p. 1-46). Wiadomość o języku dość mierna; Pieśni z drukowanych dotąd zebrane i wyjęte z rękopiśmiennych zbiorów Wenelina i Kartanowa, źle przepisane, język przekształcony i upstrzony cerkiewno-słowiańskiemi i nowszemi russicizmami. (mam)

(mam) Stefan Werkowicz: Narodne pesme makedonski Bugara
Knjiga I. Belgrad 1860.
Dymitr i Konstantin Miladinov: Bulgarske narodne
(mam) pesme. Zagreb 1861.
(mam) Ljuben Karawelow: Pamiatniki narodnago byta Bolgar. Kniga
I. Moskwa 1861.

Werković Stefan: Opisanie byta Bolgar naselajuszczych
Makedoniju. Moskwa 1868. 8vo (tu przytacza następujące ple=
miona: 1) Myjacy w zachodniej Paeonii, na południu dawnej Dardanii;
2) Poleney nad Dryną; 3) Kopanowcy na górnym Wardarze; 4) Brza=
cy około Welesu (w Macedonii i w Albanii); 5) Darzilcy między Wodenem i Ostrowem; 6) Ban=
dowly na zachodzie; 7) Puliwakowcy nad Wardarem aż ku Solunowi;
8) Pijancy u źródeł Strymonu; 9) Syrakowcy na południu; 10) Mar=
wacy w trójkącie pomiędzy Demir-Hissar, Newrekop i Serez (w północnej Macedonii) (, chrześ=
cijanie, u nich są pieśni historyczne; i 11) Pomacy na podgórzu Rho=
dopy i w górach Perin-Dagh (dawny Orbelos) mohamedańscy górale u których najwię=
cej pieśni historycznych, mitologicznych i podań. Pomacy (mieszkań=
cy dawnej Thracyi, jako Chrześcianie podnieśli bunt przeciw rządom tu=
reckim i aby ujść kary r. 1657 przyjęli mohamedanizm (Ob. Zachariew:
Opisanie na Tatar-pazardżiszka-ta kaza str. 67). Aż do Krymskiej
wojny byli wolni od służby wojskowej. Na pół chrześcianie, i na pół
poganie, nie troszczyli się ani o Chrystyanizm ani o Mohamedanizm;
dlatego też najwięcej pomiędzy nimi przechowało się prastarych po=
dań, przesądów i pieśni. Dopiero nowszemi czasy rząd turecki narzu=
cił im hodżów (tureckich duchownych), którzy ich nauczali mohame=
danizmu. M. Czajkowski (Sadyk-pasza) twierdzi iż Pomacy to są po=
tureczeni jeńcy polscy. Jest to w ogóle naród dziki i barbarzyński, bardzo
do górali czarnogórskich i albańskich podobny. August Dozon (Chan=
sons populaires bulgares. Paris 1875. str. XII) u dzisiejszych Bulgarów, miesz=
kańców dawnej Thracyi i Macedonii, rozróżnia 3 narzecza: 1) wschodnio-bul=
garskie w Bulgaryi i Thracyi; 2) zachodnio bulgarskie w południowej Macedonii
z powiatami Bitol czyli Monastir, z jeziorem Ochryda i albańskim krajem Dibra;
3) północno-bulgarski w północnej Macedonii i Starej-Serbii.

Większa część Bulgarów zachodnich koło Albanii i Macedonii, są to właściwie Serbowie, potomkowie Wielkiej Serbii — i mylnie ich za oddzielny szczep bulgarski poczytują.

Bulgarskie pieśni mityczne. – Stefan I. Werkowicz rodem z Bosnii, ogłosiwszy r. 1860 pierwszy tom Zbioru pieśni gminnych Bulgarów macedońskich, wystąpił r. 1867 w Moskwie z wydaniem mitycznej pieśni o Orfeuszu. Zachęcony dobrem przyjęciem takowej, ogłosił 1874 w Belgradzie cały szereg 15 pieśni mitycznych pod dziwacznym tytułem: Weda Słowena. – Zwrócił uwagę Francuzów na te pieśni Albert Dumont (w Bulletin de l'école française d'Athènes Nº III i IV) oraz Auguste Dozon konzul w Janinie (w Rapports a Mr. le Ministre de l'Instruction publique sur une mission littéraire en Macédoine en 1872-1873 w piśmie: Archives des missions scientifiques et littéraires; Choix de rapports et instructions publiés sous les auspices du Ministre de l'Instr. publ. 3e Série. Tom I). – Przeciw autentyczności tych pieśni wystąpił Josef Jireček (O některých zahádných vydáních národních písní jihoslovanských – w piśmie Zprávy o Zasedání Královské české společnosti nauk v Praze. Sitzungsberichte der Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften, 1874 Nº 8, str. 248-253.) oraz Louis Leger (Un essai de mystification littéraire: Le Veda slave – w Nouvelles études slaves. Paris 1880 str. 49-74). – W obronie Werkowicza pisał Dr. L. Geitler (Poetické tradice Thraků i Bulharů. Praha 1878. 8º) – O pieśniach zbioru Werkowicza pisali po rossyjsku: Wsewołod Miller (Wiestnik Jewropy, 1877 Julij, str. 364-378), A. Pypin (Żurnał Min. Nar. Proswi. 1877 Czast 193 i 1878 Kn. 12, str. 239-267), I. I. Sreznewskij (w Izwiestija o zanjatijach czetwertago archeol. sjezda w Kazani 1877. Nº 10 i Otdieł VI str. 135), Pypin (Istoria sławianskich literatur. IIe izd. Sptbg 1879 T. I str. 134-136. – po polsku: Duchińska (podług A. Dumont – w Bibliotece warszaw. 1874. T. I Styczeń, str. 97). – po bulgarsku: Drinow (w Period. Spisanie XI i XII str. 152-157), A. Karawełow (w Znanie. God I. Broj 15 str. 240), Aleks. Teodorow (w Period. Spisanie IV tecz. Kn. 16, 1885 str. 141-148), D. Marinow (Istoria na Bolgar. Literatura.), I. A. Woraczek (Zora I. Kn. V, str. 215) – po niemiecku: Jagić (Archiv für slav. Philologie I. 576. 655.; III. 742-744; VI. 1. str. 144); Dr. G. Krek (Einleitung in die slav. Literaturgeschichte I. str. 320), Podhorszky L. (Acta comparationis litterarum universarum. Nova series. Claudiopoli, 1889 Vol. I, Nr IV str. 55-58; 1879 Nº 5, str. 55). – po francusku: Alex. Chodzko (Essais). (mam)

Bulgarski pieśni gminne oprócz zbiorów, drukowano też w różnych czasopismach: Period. spisanie, Trud, Gradinka, Carigradski Wiestnik, Bolgarski Kniżici, Obszcz Trud, Swoboda, Niezawisimost, Znanie (T. I. str. 145-228, pieśni 63), Moskwitianin 1846 (T. VI. Nº 12), Kazanskija Gub. Wiedomosti, Kolo (w Zagrebu)

Izwiestia S. Peterburg. Akademii 1852–1856. I–IV (Zbiór pieśni Lazarowa i N. Gerowa) oraz Zbiór przysłów bułgarskich D. Mutewa (druk. w Pamiatniki i obrazcy nar. języka i słowesnosti russkich i zapadn. Sławian str. 129–144) r. 1854, tamże.)

Bułgarskich pieśni tłomaczenia: Bulgarische Volksdichtungen, gesammelt und ins Deutsche übertragen von Georg Rosen. Leipzig (Brockhaus) 1879. 8vo str. VIII. 254 (tłom 106 pieśni ze zbioru Miladinowicza, Czołakowa i Werkowicza.) – Bibliothek slavischer Poesien in deutscher Übersetzung. I Band: Slavische Volkslieder übersetzt von Joseph Wenzig. Prag. – Canti popolari slavi, greci e napolitani. Versione di Pietro Turati. Milano (Batezzati) 1883. 12o.

Powieści gminne bułgarskie: Erben: Sto prostonárodních pohádek v nářečích původních. Praha 1860.
– Recueil de contes populaires slaves, traduits sur les textes originaux par Louis Leger. Paris (Leroux) 1882. 8o str. XIV. 261 (ze zbioru Erbena).
– Sagen und Märchen der Süd-Slaven, zum grossen Theil aus ungedruckten Quellen von Dr. Friedr. S. Krauss. Leipzig (Friedrich) 1883. 8vo T. I. str. XXX. 480; – T. II, str. LVI. 430 (z Czołakowa, Miladinowicza)

Fałszowanie pieśni bułgarskich przez Werkowicza przypomina falsyfikaty angielskie pieśni Ossyana przez Makfersona – bretońskie pieśni Barzaz-Breiz przez Delavil-Marke – niemieckie Des Knaben Wunderhorn przez Arnima i Klemensa Brentano – włoskie przez Alexandri – czeski rękopis Królodworski przez Hankę

Zbiory pieśni gminnych bulgarskich.

1. Bogoew Iw.: Bolgarski narodni piesni i poslo=vici. I Kniżka. Peszcza, w Bajmelowsetu typogra=fiju, 1842. 12º str. 63 (12 pieśni junackich). +

2. Ch. Stajen Iowanowicz: Nowi Bolgarski narodni piesni. Bielgrad 1851. 12º str. 54.

3. Slawejkow P.R.: Bolgarskija pjesni. Sbornik Petra Ra=czowa Slawejkowa. (w Izwiestija S. Peterburg. Aka=demii. II Otdielenie 1855).

4. Bezsonow Petr: Bolgarskija pjesni iz sbornikow Ju. Iw. Wenelina, N. D. Katranowa i drugich Bol=gar. Moskwa, w Uniwersytetskoj typografii 1855. 4to Wypusk I. str XVIII (Przedmowa) str. 156 (O eposie serbskim i bulgarskim, gram=matyka). 268 (Pieśni eposowe). IV. — Wypusk II str. XII (Wstęp) str. 143 (Pieśni żeńskie, mityczne, koladki, kralickie, weselne i t.d.) IV. 46. VI. +

5. Rakowskyj Georgij Stojkow: Pokazalec ili rukowodstwo, kak da se iziskwut i izdirkut naj-stari czerti naszego bytija, jazyka, narodopokoljenija, starago ni prawlenija, slawnago ni proszestwija i procz. Czast perwa. Odessa, w tipografii P. Francowa, 1859. 8vo str. X i 144. (druk Kiryl.)

6. Werkowicz Stefan I. Narodne pesme Makedonski Bugara. ~~Knjiga~~ ~~perva~~ prwa. Ženske pesme. U Beo=gradu, prawit. knjigopeczatnia 1860. 8vo str. XIX. 373. (12 mark) + (druk Kiryl. przedmowa po serbsku na końcu słowniczek)
Skupio Stefan I. Werković

7. Miladinowci Konstantin i Dimitrij: Bulgarski narodni pjesni, sobrani od bratja Miladinowci Dimitrija i Konstantina. i izdani ot Konstantina. W Zagreb, w Knigopeczatnica-ta na A. Jakicza. 1861. 8vo str. VIII. 542. (do 660 pieśni) +
(także Opis obyczajów, podania, 52 przysłów, 104 zagadek, słowniczek.)

\+ 8. Karawelow Ljuben: Pamiatniki narodnago byta Bolgar. Kniga perwaja. Moskwa 1861. 8vo str. VIII. 324. (Przysłowia, Kalendarz ludowy, Imiona ludowe, Legendy, Słownik.)

9. Werkowicz St.: (z pieśni) Drewnaja Bolgarskaja narodnaja pjesnia ob Orfeje, otkrytaja Stefanom Werkowiczem serbskim i bolgarskim archeologom. Izdanije W. A. Daszkowa. Moskwa 1867. 8vo str. 49.

10. D. P. W.: Pjesni ljubowny, chorowodny, swadbensky i smjeszny. Braila, peczatnia Ch. D. Paniczkowa 1868. 8vo str. 48. (Jest tu 17 pieśni gminnych str. 36-48)

11. Laczoglu G. Ch. N. i Astardżiew N. M.: Sbornik ot razni (bolgarski) narodni prikazki i pjesni. Czast I. Ruszczuk, peczat Dun. Obl. 1870. 12o str. 128.

12. Czolakow Wasil (archimandryta): Bolgarski naroden sbornik. Sobran, nareden i izdaden ot W. Cz. Czast I. Bolgrad, w peczatnicata na Centralnoto uczilisze, 1872. 4to str. XXIV. 356. XII. (Są tu i pieśni i przysłowia)

13. Bolskow I. R. Chitr Petr. Kniga I. Ruszczuk, peczat. Dun. Obl. 1873. 8vo str. 16.
– Wtore izdanie: Ch. P. ili otbor zabawnitelni prikaski na rastucha i razsmiwanie, s pribawlenie 180 anekdoti. Warna, pecz. R. I. [illegible] Bolskow 1881. 8vo str. 136.
– Trete izdanie s 200 anekdota. Russe, pecz. R. M. Karolew 1884. 16mo str. 100.

\+ 14. Werkowicz Stefan I.: Weda Slowena. Bolgarski narodni pesni ot predistoriczno i predchristijansko doba. Otkril na Trakija i Makedonija, i izdal Stefan I. Werkowicz. Kniga I. – Le Veda Slave. Chants populaires des Bulgares de Thrace et de Macédoine de l'époque préhistorique et préchrétienne. Découverts et édités par Etienne I. Verkovitch. Volume I. Beograd drżawna sztamparija. Belgrad, imprimerie de l'état, 1874. 8vo str. XVIII. 545 (15 pieśni). – Tom II. Weda Slowenach, obriadni pesni ot jaziczesko wremja. Upazeni so ustno predanie pri makedonsko-rodopskitje Bolgare Pomaci. Kniga druga. – Weda Sławian, obriadnyja pesni jazyczeskago wremeni sochraniwszijasia ustnym predanijem u makedonskich i thrakijskich Bolgar-Pomakow. Sptbrg 1881. 8vo str. XIV. 583.

(po bułgarsku i po francusku)

15. Dozon Auguste: Bolgarski narodni pjesni. Chansons popu= + (po bułgar. i po francus. z słownikiem)
laires bulgares inédites, publiées et traduites par A. D. traducteur des poesies serbes. Paris, 1875. 8vo str. XLVII. 429.

16. Bogorow J. Bolgarski narodni pjesni" iz J. Bogorowya Knižetnik br. 1. Sofija, Potisnik B. Proszekow, 1879. 8vo str. 62 (55 pieśni)

17. Marinow Tonczo: Bolgarski narodni gatanki: Kn. 1. Sofija, pecz. Ja. Kowaczow 1879. 8o (888 zagadem, z któ= rych 157 utworzył wydawca.)

18. Kaczanowskij Władimir: Pamiatniki bolgarskago narod= nago tworczestwa. Wypusk I-yj. Sbornik zapadno-bol= garskich pjesen s słowarem. S. Peterburg 1882. 8vo str. VI. 559 (Tworzy XXX Tom, No. 1 zbiorowego wydania: Sbornik otdielenija russkago jazyka i słowesnosti Imperatorskoj Akademii nauk.)

19. Georgiew M.: Bilkitje w narodnata medicina (Przepe= czatano ot IV. Knižka na „Medicinska Sbirka".) Sofija, Dierżaw. Peczatnica 1883. 8vo str. 93.

20. S. Iw. B.: Sbornik ot bolgarski narodni pjesni. ~~[illegible]~~ Knižka I. Junaszki pjesni za Kralewitja Marka. - Prewzimanieto nagradowetje: Staluka i Malta. Dwama bratja Peter i Pawel. Izdawat Nikola Iw. Subbow i Gawril Semkow. Sofija, Narodna peczatnica na ~~[illegible]~~ B. Zroszek, 1884. 8vo (16 pieśni) str. 166.

21. Boniczow Nikolaj: Sbornik ot bolgarski narodni pjesni. Izdawa s Denju N. Popow. Warna, peczatnica na Ch. Ch-za Kalewa 1884. 8vo str. 192 (143 pieśni)

22. S. Ž. D-ow: Zajczar i negowoto naselenie jedin ot bolg. prjedjeli w Serbija). Srjedec, Derż. peczatnica 1884. 8vo str. 39 (są tu podania etnograficzne).

23. Szapkarew K. A.: Rusallii, drewen i twerdje interesen bol= garskij obiczaj zapazen i do dnes w Južna Makedonija, s pri= bawlenie A) Kratko opisanie na njekoj mjestnosti w suszczata strana; B) Jedin obiczaj za slugitje w T. Pazardžijsko okrużie. Plowdiw, Tergowska peczatnica 1884. 8vo str. 30. (Rusalije = chodzenie po kolędzie od Bożego Narodzenia do Wodzyły t. j. do Bogojawlenia - i o kilku miejscowościach koło żeńska) (60 stotin.)

(obejmuje 81 powieści (prikaski) gminnych z Macedonii z okolic Prilipa, Kukusz, Gewgelija i Ochrydy)

24. Szapkarew K. A.: Sbornik ot narodni starini. Kn. III (čitka). Bolgarski narodni prikaski i wjerowanija. Sobral w w Makedonija i izdawa K. A. Szapkarew. Plowdiw, Centralna peczatnica (Kontort w Soluniu) na Ed. Dione 1885. 8[a] str. IV. 142.

(9 Grazia)

25. Jastrebow: Obiczai i pjesni Tureckich Serbow. Sanktpeterburg 1886. 8[o] str. 298 i VIII. (przeszło 200 pieśni bułgarskich) (z okolic Ochrydy w Macedonii)

26. Bolskow J. R.: Stananik ili Koladnik. Sbirka od koledni staro-narodni obiczai, stananuwanija, koladni pjesni po razni strani ot naszensko. Sobral Il. R. Bolskow. Warna, peczat. M. Mitcze 1886. 8[a] str. 32.

27. Ljubenow Petr Ew. (Swiaszcz.): Baba Jega ili sbornik ot razliczni wjerwanija, narodni ljekuwanija, magii, bajanija ~~…~~ i obiczai w Kjustendilsko. Ternowo, w skoro-peczatnicata na P. Ch. Panajotow, 1887. 8[vo] str. 56.

28. Sziszkow S. N. Rodopski starini ili sbornik ot obiczai, sujewjerija, pjesni, poslowici, narecie, prikaski, pamjatnici, prjedanije, opisanija i pr. na rodopskitje starini. Kniżka I. II. 1888.

29. Drinow M.: Neskolko slow ob jazykie narodnych pjesniach i obyczajach debrskich Sławjan. Sanktpeterburg 1888. 8[o] str. 61. (Po bulgarsku przełożył D. Marinow w piśmie: Trud.)

30. Iliew At.: Sbornik ot narodni umotworenija 1888. Tom I (Obrjadni pjesni: koledni, lazarski, gergowski, swadbarski i pr.). Tom II (Pjesni junaszki, ljubowni, smjeszni i pr.) Tom III (Prikaski, Prjedanija, poslowici, gatanki i pr.) Tom IV (Obiczai) — (zapowiedziane w r. 1888 wydawnictwo Sofii.

31. Temenuga (Lilium convallium). Spriloženie na stari bolgars. obiczai, pjesni, gatanki i prowz. Warna 1881. 8[a] (stanowi Zeszyt II: Bolskow Ilija: Kniżki za pro- čitanie na sjekigo) 50 Kop.

32. Slawejkow P. R. Bolgarski pritczi ili poslovica i harakterni dumi. Cz. I (A–N.) Plowdiw 1890. 8vo str. 32 : 320 (4 liry) (8000 przysłów) (poprzednio już drukował przysłowia w Bolgarski Kniżici. Konstantynopol 1859)

Perunika (Orchis). Warna 1884 (stanowi VI Zeszyt: Bolskow J.: Kniżki — i obejmuje dawne obyczaje, przysłowia zebrane w okolicy Hlaskjoj, przez popa S. D. Kożucharowa) 8vo str. 44.

Sbornik narodni umotworenija, nauka i Knižnina, izdawa Ministerstwoto na narodnoto proswieszczenie. Kniga I. Sofija, dęrżawna peczatnica, 1889. + 8vo str. X. (a) str. 1–330. (Nauczen otdiel) — B) str. 1–268 (Knižowen otdiel) — C) str. 1–167 (Narodni umotworenija) i 6 tablic litograf. (Cena 5 lewa) (5 franków)

W Oddziale A) mieści się: Dr. Iw. D. Szyszmanow: Znaczenieto i zadaczata na naszata etnografija. str. 1–64.

! At. T. Iliew: Pogled werchu bolgarskata numizmatika str. 97–133. (z 3 tabl. monet bułgarskich)

Chr. P. Konstantinow: Materiał za nauczwanie Rodopskoto narjeczie str. 134–156.

Efrem Karanow: Wykaz waryantów ogłoszonych do pieśni w zbiorze braci Miladinow. str. 157–175.

St. Georgiew i St. Lazarow: Materiały do flory Bułgaryi str. 191–290.

W Oddziale B) Iw. Wazow: Pod igoto, roman, str. 1–196 Poezyje, Krytyka.

W Oddziale C) Pieśni gminne str. 1–70.
Przesądy gusła str. 71–96.
Powieści i podania gminne str. 97–141.
Przysłowia (176 przysłów) str. 142–145.
Zagadki, Przysłowki, Gry dziecinne, str 146–156 –
Obyczaje i zwyczaje str. 155–158.

Karolewa P.: Uroki po Bolgarska-ta czerkowna istorija. Izd. perwo. Carigrad, 1873. 8vo

Ofejkov (Šopov Atanasije sekretarz exarchatu bułgarskiego): La Macédoine au point de vue ethnographique, historique et philologique. Philippopel 1888. 8vo blizko 400 str. z 2 mappami kolorow. 2 frc.

Radosavljević-Bdinstewa J.: Istorija Bugarizma na Balkanskom polnostrovu, narodnost i jezik Makedonaca. Beograd (sztamparija Kraljevine Srbije) 1890. 8vo str. 392. 4 dinara.

(Żyd serbski)
Gopčević Spiridion: Makedonien und Alt-Serbien. Wien (Seidel et Sohn) 1889. 8vo maj. pp. VII. 511 (z 13 rycinami, 53 drzeworytami w tekście i kolorowaną etnograficzną mapą w 5 sekcych).. 10 fl. Ö.W. (pismo stronnicze i nieprzyjazne Bulgaryi) (autor Żyd węgierski)

" " Oberalbanien und seine Liga. Leipzig (Duncker) 1881. 11 Mark. 20 Sgr.

" " Bulgarien und Ostrumelien. Leipzig 1886. (mit 6 Plänen) 30 Mark 50 Pf. – 2e Ausgabe: Leipzig 1889. 7 Mark 50 Pf.

" " Serbien und die Serben. I Band. Das Land. Leipzig 1888 (mit 12 Tafeln, 2 Doppelbildern, 35 Holzschnit. und i Karte) 24 Mark

" " Montenegro und die Montenegriner. Leipzig 1877 (mit Plan von Cetinie). 3 Mark 60 Pf.

Karoleva R.: Uroci na Bolgarska-ta čerkovna istorija. Izd. pervo. Carigrad 1873. 8vo

Bogorow I. A.: Niekolko dena raschodka po bolgarskytie miesta. Putuw. priez 1865–1866. l. Bukareszcz. 1868. 8vo

24. Szapkarew K. A. Sbornik ot narodni starini. Kniga I.: Materiali za żiwotoopisanie-to na bratia Ch. Miladinowi Dimitrija i Konstantina. Spribawlenie nieszczo i za żiwota Naka S. Staniszew. 1884. – Kn. II: Russallii drewen i twerdie interesen bolgarski obiczaj zapażen i do dneś w Jużna Makedonija. Spribawlenie: A) Kratko opisanie na niekoi miestnosti w suszcza-ta strona. B) Jedin obiczaj za slugi-tie w T. Pazardżijsko okrużie. 1884. – Kn. III. Bolgarski narodni prikaski i wierowanija. Sobrat w Makedonija i izdawa K. A. Szapkarew 1885. Plowdiw. 8vo

Sziszkowa T.: Istorija na Bolgarskyja narod. Now uczebnik w 2 czasti. 1. izd. Carigrad 1873. 8vo

Pieśni gminne bulgarskie i szczegóły etnograficzne mieszczą się też w pismach czasowych: Bolgarski Kniżici, – Obszt Trud, – Čitališče, – Periodičesko Spisanie, – Znanie (red. L. Karawelowa), – Nauka, – Gajda – i w Kalendarzach niektórych.

Dawne siedziby Słowian na Zachodzie (Dziennik powszechny. Warszawa 1863 Nr. 91)
Pisali o nich Thunman, Gebhardi, Schlötzer, Leutsch, Wersebe, Kannegiesser, Giesebrecht, Zeuss, Schafarzyk. – Pomorze zaludnione było przez Polaków, których resztkami są Kaszubi. – Polabianie dzielili się na a) Lutyków albo Wilców między Odrą a Labą pomorze z wyspą Ruja. b) Bodrytów czyli Obotrytów w Meklenburgii i Holsztynie; gałęzią ich byli Drawanie nad rzeką Jeezel. Zwyczaje tych zniemczonych Drawanów opisał pięknie Edward Ziehen: Wendische Weiden. Erzählungen aus dem wendischen Volksleben. Frankfurt am Main 1854 (Meidinger) Andreae
Zniemczeni Słowianie w Królestwie Hanowerskiem (z czeskiego) – (Dziennik powszechny 1863 Nr. 104. 107. 111. 114) (Tłomaczenie z Czasopisu Museum czesk. 1857)

Bulgarskie czasopisma r. 1863: 1) Dunawski lebed. redakt. G. S. Rakowski, wychodzi w Belgradzie serbskim. 2) Blgarije red. Cankow, w Konstantynopolu. 3) Carigradski wjestnik red. Alexander Egzarch, w Konstantynopolu. 4) Sowietnik red. Dr. Stojencz Czomakow. 5) Lubosłowno spisanje, w Smirnie 6) Blgarskie knizici, red. Stojanow w Konstantynopolu; 7) Bratski trudec, red. akademicy w Moskwie; 8) Blgarska pczela, red. Waklidow w Braiłowie; 9) Żurnal za trgowie, red. Dr. J. Bogorow w Filipopoli. (1–4 polityczne)

R. 1886 wychodziły: 1) Blgarin, w Ruszczuku codzien. red. Christo Bačevarov. 2) Trnowska Konstitucija (organ Karavelova). 3) Nezavisimost, w Sofii 3 razy tygodniowo red. D. Rizov, Petkov i Zacharia Stojanow. 4) Slavjanin, w Ruszczuku, 3 razy tygodn. red. Todor Hadži Stančev. 5) Svetlina, w Sofii, 2 razy tygodn. red. St. Filčov. (w rosyjsk. duchu) 6) Sjedinjenje, w Filipopoli, 1 raz tygodn. red. Elmazov. (ross. duch.) 7) Napred 2 razy w miesiąc, w Sofii, red. Kirdžijev. 8) Demokrat, w Sofii, red. Belov. (ros. duch.) – ustało. 9) Zora, w Sylistryi 10) Zornica, w Konstantynopolu, red Washburn, [illegible] 11) Narod, w Filipopolu, 1 raz tygod. red. Dimitrov. (ross. 12) Prawda, w Filipopolu, 2 razy tygodn. red. Stojan Stančov.

Społeczny i domowy byt Serbów (z ross. Dziennika minist. oświaty narod) w Dzienniku powszech. Warszawa 1863. Nro 176. 178. 180. 186. 191. 198.
O kościele i piśmiennictwie w Chorwacyi – w Dzienniku powszech. Warszawa 1863. Nro 192. (mierne)
Europske Turecko, Czerna Hora, Recko a Jonske Ostrowy, dle najnowiejszych a nejspolehliwszych pramenow sestawil a upravil Wasil D. Stojanow. W Praze 1863. Tisk zemiepisneho ustawu F. Lipsze w Praze (doskonała mappa z nazwami sławiańskiemi – druga po Kieperta mapie)

13) Plovdiv, w Filipopolu, i raz na tydzień (rządowe)
14) Bugarski viestnik, w Burgas, red. Šišmanov.
15) Novini, w Filipopolu red. Bobčev i Mačanov, (rządowe)

Bulgaria. — Po upadku dynastyi Ossanidów, pobitych przez greckiego cesarza Bazylego Bulgarobójcę (Basilios Bulgarokto=nos) r. 1018 w bitwie pod Spercheios — powstało r. 1186 nowe państwo bulgarskie na którego czele stanął Kalo-Petros pochodzenia wołos=kiego (z Białej lub Czarnej Wlachii w Mœsii) i Jan Asan I, którzy pobili cesarza greckiego Izaaka w bitwie pod Berrhola r. 1190 i Nisz i Sofię zdobyli. R. 1204 panował Kalojohannes jako król Bul=garów i Wlachów)

Właściwości języka bulgarskiego. — Bulgarzy mają 3 litery Ѫ, Ѭ, Ъ których nieużywają Serbowie |: Ѫ = ą lub a, cza=sem o; Serbowie zaś czytają: u; Ѭ = ję lub ja; Serbowie czy=tają: ju; Ъ = ŏ lub oe; albo e lub œ |. Bulgarzy nieznają 3 liter serbskich: ћ (= ć lub tj, [rossyjskie ч (cz)]), ђ (= dj, Bulgarzy czytają: žd), џ (= dż,) oraz [illegible] używanych od Serbów. — W języku serbskim wyraża się czas przyszły przez dodanie na końcu słowa posiłkowego n.p. prawiću; a u Bulgarów toż słowo posiłkowe kładzie się na początku n.p. szesze-prawim. — Bulgarzy zaimek rodzajowy ot, ta, to, kładą po rzeczowniku n.p. czowek-ot, žena-ta, dete-to. Męski: ot lub at; żeński: ta; nijaki: to. **) Bulgarski język posiada Imperfectum i Aoristum, które u północnych Sławian zaginęły. Futurum wyraża się przez dodanie słowa: šte (n.p. šte pisa będę pisał czyli chcę pisać). Nieposiadają też Infinitivus, który wyrażają przez dodanie przysłówka: da (n.p. da pisza = scribere, właściwie ut scribam). W pisowni nieużywają liter dwukropkowanych, znaków dia=krytycznych i akcentów. — W Bulgaryi rozróżniają 3 narzecza (dyalekty) 1) wschodnie przyjęte dziś w literaturze; 2) rodopskie (rupski jezik) posiadające wiele leksykalnych właściwości; 3) zachodnie koło Ochrydy zbliżone do serbskiego, koło jeziora Kostur (Kastoria)

(jus, jer, jerik)

Ъ = dumpfer Halbvocal wymawia się w Bulgaryi jak u, i, e, y, a, ö, ü. (najczęściej jak a

[Bulgarzy czytają: szcz

Ь = Halbvocal, wymawia się jak a

Zaimek ja = wymawiają Bulgarzy: az lub jaz — a Serbowie ja

**) w rzeczownikach z przymiotnikami kładą Bulgarzy zaimek po przy=miotniku n.p. golemo-to zelo; počtena-ta duma = selo-to, duma-ta.

Nowsza literatura bułgarska wskrzeszoną została dopiero w
połowie XVIII wieku, a pierwszym jej wskrzesicielem był mnich
Paizyj proigumen chilendarski, który r. 1762 w narzeczu ludowem
bułgarskiem z przymieszką nieco słów cerkiewno-słowiańskich, na=
pisał kronikę: „Istorija slavianobolgarskaja o narodach i o cariech
i swiatych bolgarskich, i o wsiech diejanijach bolgarskich"
Kronika ta przez długie lata kursowała tylko w rękopisie
pomiędzy ludem, który ją dla zrozumiałego i prostego stylu oraz
patryotycznych dążności chętnie czytywał i liczne z niej robił
odpisy. Dopiero r. 1844 w Peszcie Christaki Pavlovicz Dupniczanin
ogłosił tę kronikę drukiem pod tytułem: Čarstvennik ili isto=
rija bolgarskaja, kojato uczi ot gdie sa Bolgari proizoszli, ka=
ko sa kralevstvovali, kako że carstvovali i kako carstvo svoe
pogubili, i pod igo popadnali. U Budimu, Pismeni kr. sveuczi=
liszta Peszczanskog 1844. 8vo str. 80. – Godnym następcą i uczniem
Paizyja był Sofronij (Stojko Wladislawow) episkop wraczański (ur. 1739 w Kotelu + 1815),
zwał się właściwie przed wyświęceniem Stojko Vladislavov; po wyświę=
ceniu na arcybiskupa, prześladowany od tyrnowskiego metropolity Grze=
gorza, oraz od Kidżalich rozbestwionych i żołnierzy tureckich pod=
czas wojennych rozruchów Paswana-Oglu, zmuszony był r. 1803
schronić się do Bukaresztu na Wołoszczyźnie, gdzie się zajął napi=
saniem swej autobiografii oraz nauk kościelnych na niedziele i święta
w języku ludowym bułgarskim, które wydał r. 1806 w Rymniku na Wo=
łoszczyźnie, pod tytułem: „Kyriakodromion, sirecz Nedjelnik, pou=
czenie na wsiech nedielach w pravoslavnich cerkwach prociitajema=
ja evaggeliach vsego ljeta s tolkuvaniem i spravouczenie. Prepisan=
nyj ot slovenskago i ot greczeskago gluboczajszago jazyka na bolgarskij
prostyj jazyk. Izdade sia w typografii u Rymniczeskoi episkopii 1806
(z ciekawą autobiografią autora)

Dopiero pierwszy Wuk Karadżić r. 1822 (Dodatak k S.-Peterburgskim srawnitelnim rjecznicima 4to) zwrócił uwagę na różnicę narzecza bulgarskiego od serbskiego.

4to K. 6 i 266. — 2a edyc. Ewangelie pouczitelno. Now Sad, w Knigopeczatniata Dan. Medakowa 1856. 4to str. 343 wydał Teodor Teodorow Chruljow nauczyciel swiszczowski. — 3a ed. Tolkowanie na woskresny i prazdniczny ewangelija. Bukuresz 1865. 4to str. 375 — jest to właściwie pierwsza drukowana książka nowobulgarska. — Następni pisarze: jeromonach Hadżi-Joakim wydał: 1) Amartolon sotiria. Budim 1814. 8vo 2) Mytarstwa. Budim 1817. 8vo 3) Razliczna pouczitelna nastawlenija. Budim 1819. 4to — i igumen Kiryl Pejczinowicz, rodem z Tetowo, wydał: Ogledalo. Budin 1816. 8vo str. 158, są autorami pism treści teologicznej i filozoficznej. — Dopiero Dr. Petr Hadżi-Berowicz czyli Beron w wydanym przez siebie elementarzu bulgarskim obejmującym także encyklopedię dla młodzieży, zwrócił uwagę na potrzebę zakładania szkół: Bukwar s razliczny pouczenija, sobrani za bolgarski-tie uczilisza. Braszow 1824. 8vo str. 141; 2a edyc. Bukuresz 1843. 8vo; 3a edyc. Carigrad 1862. 8vo str. 168 z rycinami. Bogaci kupcy Konstantyn i Dymitri Mustakowi założyli szkołę w rodzinnem Gabrowie r. 1835. Za ich przykładem poszli Iwan Bakało-oglu, Jordan H. Genowicz, Georgij Peszakow, Atanas Stojanow, Petr Sapunow, Wasilij Nenowicz i inni. — Stojanowicz wydał: Swiaszczeno cwietosobranie. Peszta 1825. — Wasyli Stojanowicz ogłosił Staryj i Nowyj Zawjet. Budim 1825. — Petr Sapunov wydrukował nowy przekład Nowego Testamentu Nowyj Zawjet. Bukureszt 1826. — Dotąd były to tylko słabe owoce bulgarskiego piśmiennictwa. Lecz największy impuls do wzrostu literatury dał swemi pismami historycznemi Juryj Wenelin (właściwie Georgij Iwanowicz Guca) węgierski Karpato-rusin (ur. 1802 + 1839 w Moskwie), kształcił się pierwotnie na uniwersytecie lwowskim, gdzie się głównie poświęcał czytaniu dzieł historycznych dotyczących Słowian. Opuściwszy nauki uniwersyteckie i zmieniwszy nazwę na Wenelina, udał się najprzód do Besarabii, gdzie w Kiszyniewie miał sposobność zapoznać się z Bulgarami. R. 1826 udał się do Moskwy i zapisawszy się na wydział medyczny uniwersytetu, wydał pierwszy tom swego dzieła: „Drewnyje i nyneszn yje Bołgary", czem zwrócił na siebie uwagę Akademii rossyjskiej, która r. 1830 mu dała fundusz na podróż do Bulgaryi, celem zbierania materiałów do dalszych studyów nad Bulgaryą. Wenelin między Bulgarami głównie propagował myśl odrodzenia Bulgaryi, której całą duszą się poświęcał.

urodz. 1802 we wsi Nagy Sibava (Komitat. Beregh) syn popa ruskiego, kształcił się pierwotnie w gimnaz. Użgorodzie (Ungvar) i w Seminarium tamże 1821, potem w Satmarze, skąd się udał do Lwowa a r. 1823 przez Czerniowce do Kiszyniewa gdzie został inspektorem w Seminarium

Śmierć przecięła r. 1839 w Moskwie dalsze zabiegi Wenelina, a
wdzięczni Bułgarzy z Odessy, położyli na jego grobie w Danielewskim
monasterze w Moskwie tablicę marmurową z napisem: „Jerzemu Iwa=
„nowiczowi Wenelinowi Bułgarowie z Odessy r. 1841. Przypomniał
„on światu zapomniany lecz niegdyś sławny i potężny naród Buł=
„garski, którego odrodzenia gorącem sercem pragnął.“ Dzieło Weneli=
na przełożył z rossyjskiego na bułgarskie nauczyciel Botjo Petkov:
Kriticzesky izdyrwjenija za istoriju-tu bolgarsku. Zemun 1853.
8vo T. I i II, z portretem autora. Tom drugi wyszedł poprzednio w tłomaczeniu
M. Kifałowa z Tetowa: Zaradi wozroždenie nowoj Bolgarskoj slo=
wesnosti ili nauki. Bukareszcz 1842. 8vo Wprowadzając do życia myśl
Wenelina zamożni kupcy bulgarscy w Odessie Wasylij Aprilow z Ga=
browa i Nikołaj Pałauzow, zebrali fundusz na założenie szkoły na=
rodowej bułgarskiej w Gabrowo, którą r. 1835 ośmieleni zachętą ~~[illegible]~~ greckiego
episkopa tyrnowskiego Hariona otwarli, powierzywszy nauczycielstwo
i dyrekcyję tej szkoły zdatnemu i uczonemu jeromonachowi rylskie=
mu Neofitowi (+1881) rodem z Banji pod Razlogiem. Neofit zapro=
wadził w gabrowskiej szkole metodę Lankastra; pracując gorliwie
wydał kilka podręczników szkolnych bułgarskich i postawił swo=
ją szkołę na takiej stopie, iż służyła za wzór podobnym zakładom
naukowym, które się powoli otwierały w Kazanluku, Karłowie,
Panagiuriszcie, Kaloferze, Sofii, Tyrnowie, Kotelu i t. d. Dla dla
bułgarsko-sławiańskiej szkoły w Świsztowie napisał nauczyciel
Christaki Pawłowicz potrzebny podręcznik.
Pod wpływem zasad Wenelina wydał Wasyli Aprilow w Odessie
1841: Dennica nowobolgarskago obrazowanija; a r. 1847: Misli
za segaszko-to bolgarsko uczenie. Neofit Rylski wydał nowy
przekład Nowego Testamentu: Nowyj Zawiet. Smyrna 1840. 8vo; 2^{a} ed.
Smyrna 1850. 8vo; 3^{a} ed. Bukareszcz 1853. 8vo. — Neofit Chilendarski
ogłosił: Sławiano-Bołgarsko djetowodstwo za malkite ~~deca~~. Kragujewac 1835; oraz
Kratka Sw. Istorija. Bielgrad 1835. — Rajno Popowicz wydał: Chris=
toitija-ta. Peszt.— Iwan Bogojew czyli Bogorow ogłosił:
Bułgarski narodni pjesni i poslowici. Peszt 1842. 12mo.
Pierwszą sławiańską drukarnię na bułgarskiej ziemi założył w Solu=
niu r. 1839 archimandryta Teodosij; lecz ta w kilka lat później zgorza=
ła. — R. 1840 otworzył A. Diamantów bułgarską drukarnię w Smyrnie,
w której Fotinow nauczyciel tamtejszej greckiej szkoły wydawał illustro=
wany miesięcznik: Ljubosłowije 1844. — W [illegible] ~~[illegible]~~ drukował G. Kras=
tewicz: Mudrost dobrago Richarda. — Odtąd druki bułgarskie przesta=
ły być już rzadkością: drukowano książki bułgarskie w Belgradzie,
Kragujewacu, Smyrnie, Carogrodzie, Kiszyniewie, Sztrasburgu, Peszcie,
Kronsztadzie, Bukareszcie, Odessie i t. d. Wiele młodzieży bułgarskiej
poczęło uczęszczać na uniwersytety w Rossyi, w Niemczech, Francyi, w Wiedniu i t. p.

Następuje ciekawy i burzliwy okres walki świeckiej i kościelnej. Liczne zastępy powstańców wyprawianych przez tajne komitety starają się wywalczyć swobodę z pod jarzma tureckiego; – z drugiej strony patryotyczne duchowieństwo na którego czele stanęli kaptani bułgarscy Awksentyj, Paisyj, Ilarion Makariopolski Panaret, Antim pierwszy bułgarski exarch, Czomakow, Cankow, Krestewicz pracują nad wydobyciem kościoła bułgarskiego z pod władzy i wpływu złowieszczego Fanaryotów Greckich. R. 1861 pojawia się w Carogrodzie pierwszy polityczny i literacki dziennik pod redakcyją Bogorowa a później A. Ekzarcha „Carigradskij Wjestnik", którego pociski głównie skierowane były przeciwko propagandzie katolickiej w Bułgaryi, którą szerzył drugi dziennik „Bulgaria" redagowany przez D. Cankowa. W obronie rządu tureckiego wydawał r. 1862 w Carogrodzie N. Genowicz dziennik „Turcija". R. 1860 znakomity agent powstania narodowego wydaje w Bielgradzie pismo: „Dunawskij Lebed" i później w Bukareszcie: „Budusznost"; Kasabow: „Narodnost" 1866; Karawelow: „Swoboda" 1870-1872, „Nezawisimost" 1873-1874, „Bukuresztski bogataszi", „Oteczestwo" 1869-1871. Prócz tego wychodziły jeszcze w Bukareszcie dwa humorystyczne pisma: „Tupan" i „Budilnik." Podczas wojennych wypraw 1875-1876 wydawała bułgarska emigracyja na Wołoszczyźnie kilka rewolucyjnych dzienników: „Bułgarski Glas" pod redakcyją I. Iwanowa w Bolgradzie, „Nowa Bułgarija" pod redakcyją Bleskowa w Giurgiewie, „Stara-Planina" pod redakcyją D. Weselinowa w Bukareszcie. W Carogrodzie wydawał P. Sławejkow pismo „Makedonija" 1876, które się niemało do oświaty ludu przyczyniło. Balabanow redagował „Wjek" 1875, a Iw. Najdenow „Napredok." Wszystkie te liczne pisma pomimo chudej swej treści, przyczyniły się jednakże niemało do wzrostu literatury, budząc zamiłowanie do czytania.

R. 1856 założyli bułgarscy kupcy w Carogrodzie literackie towarzystwo, które rozpoczęło wydawać „Bulgarski Knižici"; było to pierwsze pismo poważniejsze, poświęcone przedmiotom naukowym, badaniom historycznym i filologicznym: wszyscy światli rodacy wspierali to pismo swemi pracami jakoto: Krestewicz, Mutkow, Bogorow, Burmow, Wasyli Drumew (episkop Kliment) i inni. Niestety pismo to niedługo przetrwało. Po nim powstało w Carogrodzie 1870 pismo „Czitaliszte" zasilane głównie przekładami i poezyjami początkujących młodzieży.

79

Szczęśliwsze dla literatury bułgarskiej stosunki ~~nastały~~ z r. 1870. W tym bowiem czasie zawiązała się spółka w Braile, złożona z Marina Drinowa uczonego historyka, Wasylia Drumewa (episkopa Klimenta), W. Stojanowa, Bonczewa i drugich, która rozporządzając kapitałem 200,000 franków, przystąpiła do wydawania pisma naukowego: „Periodiczesko-to Spisanie" w zeszytach, przyjąwszy na wniosek Drinowa jednostajną pisownię opartą na fonetyce języka bułgarskiego. Po oswobodzeniu kraju, redakcyja tego pisma w r. 1881 przeniosła się do Sofii, wydając pismo w miesięcznych poszytach, w których się mieszczą pouczające artykuły historyczne Drinowa i K. Jreczka, geologiczne Zlatarskiego, poezyje W. Popowicza, C. Ginczewa, Iw. Wazowa i drugich.

W Moskwie towarzystwo bułgarskich studentów uniwersyteckich rozpoczęło wydawać r. 1860 pismo „Bratski trud", do którego należeli L. Karawełow, Ks. Iw. Žinzifow, K. Miladinow. – W Bołgradzie wychodził równocześnie pod redakcyą D. Welikowa „Obszt trud" poświęcony pięknej literaturze i poezyi; – a w Wiedniu przez krótki czas wydawał G. Dobrowski historyczno-literackie pismo: „Mirozrjenie". – Ch. Waklidow redagował 1868 w Braile polityczny dziennik „Pczela" oraz pismo „Zornica" poświęcone tłomaczeniu obcych romansów.

Sbornik za narodni umotworenija, nauka i knižnina izdawa Ministerstwoto na narodnoto proswieszczenie. Kniga II. Sofija, derżawna peczatnica 1890. 8vo str. 352 + 265 (literatura) + 226 (pieśni gminne, podania zagadki i t. p.) i 5 tabl. litograf. (starożytne cerkwie) (5 Lewa)
Obejmuje: W. Dobruski: Archeologiczne poszukiwania w Zachodniej Bułgaryi – Szkorpilowie bracia: Średniowieczne cerkwie i groby w Zofii

Kniga III. 1890. str. 409 + 94 + 276 i 8 tabl. litogr. (widoków)
Obejmuje: Szkorpilowie: Archeologiczne poszukiwania na Czarnomorskiem wybrzeżu – Przysłowia z Macedonii.

Kniga IV. 1891. str. 643 (z ~~chromolitogr.~~ drzeworytami) + 51 + 276 z 13 tabl. litogr. po części chromolitogr. 5 lewa

Kniga VI. 1891. str. 478 + 69 + 238 z 8 tabl. chromolitogr. kostiumów i 5 tabl. druk. meteorologicznych 5 lewa.

Kniga VII. 1892. str. 512 z drzeworyt. i 8 tabl. druk. dostrzeżeń meteorologiczn. + 85 + 236 i 7 tabl. litogr. poczęści chromolitogr. 5 lewa

Kniga VIII. 1892. str. 437 z drzeworyt. i 8 tabl. druk. spostrzeżeń meteorologicznych. + 104 (Wrażenia podróżne na Rodopit przez Iwana Wazow). + 287 z 7 tabl. litogr. (1 chromolitogr. kostium) 5 lewa

Bolgarska Christomatija ili Sbornik ot izbrani po wsiczkitie rodowe soczinenija s priłożenie na kratki żiznеopisanija na naj-znamenititie spisatele. Za wsa klasowe-tie na gradskitie uczilista i na realnitie gimnazii. Sastawicha I. Wazow i K. Weliczkow. Płowdiw, Swiesztow, Sofija, Knižarnica D. W. Manczow 1884. 8vo
Czast I. Proza str. IV. 496. 5 lewa. (w pierwszej części jest na czele krótka historya literatury bułgarskiej)
" II Poezija str. 470. V. 5 lewa.

Vymazal Fr.: Die Kunst die Bulgarische Sprache leicht und schnell zu erlernen. Wien, Pest, Leipzig (Hartlebens Verl.) s.a. 8vo. str. VIII. 183. 1 f 10 kr.

ъ ъ = kurzes a = å

Bulgarski Marsz: Szumi Marica – okarwawena – płacze wdowica – ljuto ranena. – Marsz, marsz, generale nasz, – raz, dwa, tri, marsz wojnici.

Dzisiejszy język literacki bulgarski nowszym jest produktem który powstał około r. 1860 z dyjalektów wschodnich (Filippopel – Tirnowo – Sistowa) pod wpływem języka rossyjskiego, co widać z nowszej terminologii (militaryjnej, administracyjnej i t.d.). Przed r. 1860 ledwie kilku uczonych pisarzy bulgarskich znało język rossyjski, ale zato wszyscy za to umieli po nowogrecku. Dialektów bulgarskich jest mnóstwo, które dzielą się na 3 główne gruppy: 1) wschodnia; 2) zachodnia; 3) południowa (Rhodope). Najczystsze dyjalekta są w Sredna-Gora (Panagjuriszte, Koprivsztica) i w centralnym Balkanie (Etropol).

Alfabety bulgarski, serbski i rossyjski mają jedno wspólne źródło: stary cyrylski alfabet (starocerkiewnosłowiański) litery takowego są naśladowaniem greckich z dodaniem kilku nowych liter. Bulgarski alfabet ma 32 liter: а, б, в, г, д(g), е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ъ, ь, ѣ (ѣ) ю, я, ѫ (ѫ ъ), ѭ (ѫ я); (å j)

щ = wymawia się jak szt.

ъ (jergolem) = jak u [illegible] (jak a lub e)

ь (jer malk) = jak e

ѫ = samogłoska wymawia się nisko między a i e. (jak u)

Българинъ = wymawia się = Bålgaryn.

Samogłoski wymawiają się krótko; ѣ wymawia się w niektórych stronach jak je, a w innych jak e; щ wymawia się jak szt; – Półsamogłoski: ъ (wielkie jer) wymawia się jak krótkie å, a na końcu stojąc się nie wymawia. ь (krótkie jer czyli jerik) wymawia się jak krótkie e. ѫ (jus) wymawia się jak ъ czyli jak krótkie a, zwykle piszą go: a ѭ podobnie wymawia się jak krótkie a.

Przedimek oznaczający t, ta, to, a w liczbie mnogiej te, ta, kładzie się zwykle nie na początku ale na końcu słowa n.p. вълкъ-тъ (wålka-t, wilk) село-то (selo-to, wieś), вълци-тѣ (valci-te, wilki), села-та (sela-ta, wsie)

Bьlgarska grammatika ot S. Panaretow. Czast pbwa. Carigrad, w Knigopeczatnicu-tu na A. H. Bojadżijan, 1881. 8vo str. 189. Cena 10 gr.

Nowakowić Stojan: Primeri književnosti i jezika staroga i srpsko slovenskoga, sastawio... U Beogradu, drzawna sztamparija 1879. 8vo str. XXVII. 593. Cena 3 dinara. (Chrestomatia staro-serbska z słownikiem – ciekawa)

" " Srpski pomenici XV – XVIII wieka (Na po se sztampano iz Glasnika srpskog uczenog drusztwa Knj. XLII). U Beogradu, u državnoj sztamparii 1875. 8vo str. 152. (Spis osób w 5 Pomenikach czytanych w cerkwiach prizreńskiej, lesnowskiej, kruszewskiej, Koriszkiej i wodniczkiej z rejestrem)

Narodne pripovjedke skupio u i oko Varaždina, Matija Kračmanov Valjavec. U Varaždinu, štampao Josip pl. Platzer 1858. 8vo str. X. 315. (druk Łacinski)

Sobranie soczynenij A. Hilferdinga. S. Peterburg, izdanie D. Je. Kozanczikowa 1873. 8vo maj. Tom III ij: (Bosnija, Hercogowina i Staraja Serbija) str. VII. 541. 3 Rubl. 50 Kop.

Milojević Miloš: Pesme i običaji ukupnog naroda srbskog Beograd 1869. 8. Tom I. – 1870 Tom II – 1875 Tom III.

Chleborad Franz Ladislav Dr: Bulgarische Grammatik. Wien (Alfred Hölder) 1888. 8vo str. VII. 215. 4 Mgr 20 gr.

Gramatyki bulgarskie wydali: Jv. N. Momčilow, Zkonow, Simanow, Cankoff (1852), Panaretow (1881), Vymazal, Wagner (1884)

Biblia bułgarska wyszła r. 1871 w Konstantynopolu w druk. A. Ch. Bojadžijan. (2 Rubl. 80 Kop.)

Sowremenni Knižki za proczitanie na sjèkito. Izdawa Ilija R. Bolskow. Ruszczuk – Warna 1880–1884. 8ve 6 zeszytów

I) Minzuchar (ranny szafran) Ruszczuk. II) Semenuga (ross.: landysz). III) Zjumbjul-cwjète (tulipan). — IV) Momińska solza (Myosotis palustris). — V) Lale (Narcissus) — Knižka VIta Perunika (Orchis). Warna 1884. 8ve str. 44

): Zeszyt ten obejmuje: Stari narodni obiczai, poslowici, prikaski w Haskjojkata okolija, otbrani soczkitje iz sbirkata na otca St. D. Kožncharowa swiaszczennik w Haskjoj.

Knižka XI) Kalinka. Knižka XII) Kriwo-Lale. Russe 1886. 8ve (o politycznych wydarzeniach w Bułgarii i kilka pieśni gminnych)

Mluvnice jazyka bulharského; napsal Jan Wagner
býv. professor při bulharském gymnasiu v Plovdivě. Druhé rozmnožené vydání. V Praze 1884. 8vo str. 211. 1 fl. 40 kr. (Część teoretyczna str. 9–87; Część praktyczna: Rozmowy bułgarsko czeskie str. 91–99, Przykłady do czytania (Czetmo) str. 100–130; – Słownik bułgarsko-czeski str. 133–181; czesko bułgarski str. 185–211.

Wazow I. Edin kut na Stara-Planina. Przepeczatano ot „Nauka." Plowdiw 1883. 8o str. 21 (40 centim.)

„ „ Zagorka. Poema iz żiwota na Bolgaritie w zapadnyj kraj na Bolgarija. Plowdiw (D. W. Manczow) 1883. 8vo str. 15. 3 gr.

„ „ Mitrofan. Powiest. Izdanie nowo. Plowdiw (D. W. Manczow) 1882. 8vo str. 55. 3 grosza.

Szekspir: Cimbelin, tragedija w pet djejstwa; prjewede ot Ruski Kr. N. Złatoustowa. Warna (peczatnica na R. I. Bolskow) 1881. 8vo str. 99. 1 lew 40 stotin.

Rakowski G. S. Bolgarska starina. Bowremeno spisanie. Kniga perwa: Czerwen. Bukureszcz 1865. 4to str. 208.

Milarow S. N.: Padanie-to na Carigrad. Drama w 5 djejstwija. Sriedec 1883. 8vo str. 83 (wierszem)

Wazow I: Pola i gori; nowa sbirka stichotworenija. Plowdiw (Manczow) 1884. 8o str. 216 2 lewa.

Marinow Tonczo: Bolgarski narodni Gatanki. Bolgarska mudrost 778 gatanki. Kniżka perwa. Sofija (: Koropeczatnica na Janko S. Kowaczew) 1882. 8vo str. 52. 60 sn.

Omirowa Iliada priewod ot F. Plijew. Plowdiw 1884. 8o Tom I. II. III.

Wazow I. Italija. Liriczeski stichotworenija. Plowdiw 1884. 16o str. 72. 1 lew

Konstantinow Chr. P.: Spomeni na proljet w Achu-Czelebi prjez 1876 godina. Plowdiw (peczatnica na Ch. G. Danow) 1884. 8vo str. 155. 6 grosza.

(*) stanowi też Knižka II Sbornik ot narodni starini. Szapkarewi Knižka I. Rusalii 1884. " III Sbornik: Bolgarski narodni prikaski. 1885.

Szapkarew K. A.: Materiali za žiwotopisanie-to na Bratja Ch. Miladinowi: Dimitrija i Konstantina; s pribawlenie njeszto i za žiwota na Raka S. Staniszew. Plowdiw, (tergowska peczatnica) 1884. 8vo str. 61 1 lew 50 st. (*)

Milarow Iw. N.: Istorijata na bulgarskij narod ot 679–1877. Plowdiw (Obl. Peczatnica) 1885. 8vo str. 274. 3 fr.

Ofejkow: Makedonija w wrjeme na ~~[illegible]~~ chiljadogodiszninata na sweti Metodij. Plowdiw (Dionne) 1885. 8vo str. 130. 1 lew.

Stojanow Z.: Czetitje w Bulgarija na Filip Totja, Chadži Dimitra i Stefana Karadža (1867–1868). Plowdiw (Obl. Peczat.) 1855. 8vo str. 275. 2 lew.

Korut. Pajek Josip Dr.: Črtice iz duševnoga žitka Stajerskih Slovencev (Na svetlo dala Matica Slovenska). Ljubljana (natisnili J. Blažnikovi nasledniki) 1884. 8vo str. 293.

Wojwodow Iw. S.: Bulgarskoto Kniažestwo i Konstitucijata mu. Sofija (Knigopeczatnia Janko S. Kowaczew) 1885. 8vo str. 163. 1 lew 20 st.

Szkorpil W. i Kar.: Njekoi bjeljeżki werchu archeologiczeskitje i istoriczeskitje izsljedowanija w Trakija. Plowdiw (oblastna peczatnica) 1885. 4to str. 103. 8 grosz złatni.

Istorija Slaweno-Bolgarskaja o narodach i carjech i swiatych Bolgarskich i o wsiech djejanija i bytija Bolgarskaja. Sobrano i narezdeno Paisijem jeromonachom bywszago wo swiatej gori Afonskija ot eparchii Samokowskija wo ljeto 1762, na polzu rodu Bolgarskomu izd. A. W. Longinowym po spisku prynadleżaszczemu potomstwennomu poczetnomu grażdaninu N. S. Toszkowiczu. Ljublin 1885. 8vo str. 80. 60 kop.
(o autorze ob.: Periodiczesko Spisanie. Braila 1871. Kniga VI. str. 3–26)

Sziszkow N.: Rodopski starini ili Sbornik ot obiczai, suewjerija, pjesni, poslowici, narjeczie, prikazki, pamiatnici, prjedanija i pr. na rodopskitje žiteli. Plowdiw 1887. 8vo Knižka I. str. 30.

Ljubenow Petr Ew. (swiaszczennik): Baba Jega ili Sbornik ot razliczni wjerowanija narodni ljekuwanija, magii, bajanija i obiczai w Kjustendilsko. Tirnowo 1887. 8vo str. 86.

Bulgaro-greckata ćjerkowna raspŕija ot Teodora Stojanowa Burmowa (R. Witelowa) [Glawa I (Per. Spis Kniż. XVI. 1885 str. 98-140. — Glawa III (Periodicześko Spisanie Kniżka XXIII (1888) str. 607 - 653. — Glawa IV (P. S. Kn. XXV (1888) str. 116-152. — Kn. XXVII str. 274-290 — Kn. XXVIII str. 528-538. — Kn. XXXI str. 26-57 — Kn. XXXII str. 177-210 — Kn. XXXV str. 718-742 (Glawa VI) — Kn. XXXVI (1891) str. 861-889. — Kn. XXXVII. str. 92-118.

Papadopoulo-Vretos Andre: La Bulgarie ancienne et moderne. Saint-Petersbourg 1856.

(Geszow Iw. Ew.): Etnographie de la Macédoine. (Philippopoli ~~[illegible]~~) 1881.

Szkorpil H. W.: Prirodni bogatstwa w cjelokupna Bulgarija. Wtoro prjeraboteno i dopolneno izdanie. Plowdiw, izdanie na Hr. G. Danow 1884. 8°. str. 206 z mapą geolog. 3 lewa

Beron Petr (Petr Hadżi Berowicz) ur. 1797 w Kotel, został Dr. Med w Monachium 1826 + 1889 w Bukareszcie.

Werkowicz S.: Topograficześko-etnograficzeski; Oczerk Makedonii. S. Peterburg (Wojennaja typografia głownago sztaba) 1889.

Michajłowski S. (De profundis). Poema na Złoto. Sofija 1889. 8vo (w rodzaju Fausta)

~~[illegible]~~ " " " „Novissima Verba" - stichotworenija. Tom I. Czast I. 1889. Russe. 8vo str. 112. 2 lewa

Ilijew Al. T.: Sbornik ot narodni umotworenija, obiczai i dr. sabrani iz razni bolgarski pokrainini. Perwi otdjel: Narodne pjesni. Kniga I. Sofija (pieczat na Ch. Stojenczo Ch. Taczew) 1889. 8vo. str. XXVIII. 398. 3 lewa.

Komarow W. W. Etnograficzeskata karta na Słowienetje. Peterburg 1889. (Karta półwyspu Bałkańskiego)

Kral Lir; tragedija w 5 djejstwija, w stichowe. Uiljam Szekspir; prjewel ot ruski T. C. Trifonow. Russe 1891. 8°. str. XV. 141. (2 lewa)

Hamlet; tragedija w 5 djejstwija, w stichowe. Uiljam Szekspir; prjewel ot ruski i njemski T. C. Trifonow. Russe 1891. 8°. str. XIII. 159 2 lewa 50 stot.

Gerow Najden: Rjecznik na bolgarski jezik. 1892. 8°. maj (bulgarsko rosyjski)

Ofejkow: Makedonija w wreme chiljadogodiszninata na sw. Metodija. Plowdiw 1885. 8vo str. 130.
(dowodzi, iż Bulgaria bez Macedonii istnieć nie może.)

Obyczai i pjesni tureckich Serbow (w Prizrjenje, Ipekje, Morawje i Dibrje). Iz putewych zapisok I. S. Jastrebowa. S. Peterburg 1886. 8vo str. VII. 498.

Grigorowicz Wiktor: Oczerk puteszestwija po jewropejskoj Turcii. Izdanie wtoroje. Moskwa, typografia M. N. Ławrowa i Ko 1877. 8vo str. V. 181 (z mappą okolic jezior ochrydskiego i prespańskiego) (i Rub. sidr.)
(Podróż (str. 1844) do Solunia, gory Athos, Macedonii, Bulgarji – pierwsza edycja wyszła w Kazaniu 1848. – Wiktor Iwanowicz Grygorowicz był profesorem Uniwersytetu w Odessie.)

Pojezdka w Rumeliju, soczynenie Otca Antonina. S. Peterburg 1880. 8vo (podróż po Macedonii (w r. 1865), Woden, Bitolj, Prilip, głównie cerkwie i monastery)

Werkowicz S.: Opisanie byta Bołgar, naselajuszczych Makedoniju. Moskwa 1868. 8vo str. 48 (Odbitka z Moskowskich uniwersyteckich wiestij 1868 No 3)

Denousianu N. et Dame Fr.: Les Roumaines du sud Macédoine, Thessalie, Epire, Thrace, Albanie. Bucarest 1877. 8vo str. 67 z mappą etnograficzną.
Massimu J. C. Grammatica macedonoromânéscă. Bucarest 1862. 8vo str. 153.
Bojadschi: Romanische oder macedo-walachische Sprachlehre. Wien 1813. 8vo
Ethnographie des vilayets d'Adrianople, de Monastir et de Salonique. Constantinople 1878. 8vo str. 4. XXVII. 110.
Duchesne l'abbé et Bayet: Mémoire sur une mission au mont Athos. Paris 1876. 8vo str. 334 z drzeworytami w texcie.

Pieśni gminne bułgarskie z czasów pogańskich, pisze Konst.
Jireček (Cesty po Bulharsku. Praha 1888, na str. 344-345)
O przedhistorycznych i przedchrześciańskich pieśniach,
które Werkowicz z Bośnii, handlarz starożytnościami w
Seres wydał pod szumnym tytułem: Weda Sławena (Bel=
grad 1874 Tom I) prości ludzie z Rhodopy nic nie wiedzą,
pomimo iż zbieracz pisze, jakoby takowe spisywał z ust
Pomaków z Dospadu, chrześciańskich Bułgarów z okolic
Melnika i Razlogu, pasterzów Wołochów i Cyganów, a zatem
z dość rozległego obszaru. Miewałem rozległe stosunki
z Pomakami dospadskiemi, czepińskiemi i newrokopskiemi,
miewałem kilkoletnie sługi chrześciańskich Bułgarów z
Razlogu i Melnika, rozmawiałem często z ludem całej Rho=
dopy, lecz żadnemu z nich nie były znane pieśni o przyby=
ciu do ziemi, o wynalezieniu zboża, wina, pisma, o bogach z
nazwiskami indyjskiemi, o Orfeuszu i t. d. ... Pomiędzy Buł=
garami samemi dobrze obznajomieni z krajem uczeni od daw=
na mi te podejrzane nowoodkryte utwory ogłosili jako
humbug: dla tego też w Dějinach bulhars. str. 516 ogłosiłem
takowe za zfałszowane. Szanowny starzec p. P. R. Sławejkow
najlepszy znawca narodowego żywota bułgarskiego, dobrze
obznajomiony z Rupczosem i innemi krainami rhodopskiemi,
nieraz przedemną stale utrzymywał, że te Wedy są falsyfi=
katem jakiejś całej kompanii nauczycieli w Seres i w Melniku,
a raz mi nawet w Sofii r. 1882 opowiadał, jak się mu nauczyciel
Charizanow z Melnika przyznał, iż także był wspólnikiem
(ortak) przy fabrykacji Werkowiczowych pieśni. Sławejkow
się go w ciągu rozmowy pytał, dlaczego by to robili, na co otrzy=
mał odpowiedź, iż tem zamierzają podnieść sławę narodu swego;
sam Werkowicz mniemał, iż temi pieśniami udowodni prastary
pobyt Bułgarów i pochodzenie cywilizacji od Sławian. Poezyje te
spisowane po największej części za pomocą przerabiania i naśladowa=
nia prawdziwych pieśni gminnych w tem przekonaniu, iż „ogromna" dłu=
gość pieśni świadczyć będzie o ich głębokiej starożytności.

Periodiczesko Spisanie na Bolgarskoto Kniżowno drużestwo w Srjedec. Redaktor W. L. Stojanow. 1882, Kniżka I–XII. Srjedec, derżawna peczatnica. 1882. 8oo.

Towarzystwo literackie bułgarskie założone pierwotnie w Braila w listopadzie 1869 odnowione 1878 r. wydało 12 tomów „Periodiczesko Spisanie" (dawniejszy okres. – 20 lewa). Głównemi kierownikami byli: Marin St. Drinow profesor Charkowskiego uniwersytetu, biskup Kliment Branickij rektor seminarium teologicznego w monasterze Ljeskowskim i W. D. Stojanow główny inspektor ministerstwa oświecenia w Sofii. – R. 1882 w Kwietniu odnowione zostało to Towarzystwo z siedzibą w mieście Srjedec, pod protekcyją Ministerstwa oświecenia, od którego pobiera wsparcie. Kapitałów własnych miało to towarzystwo 50 do 60000 lewów (franków) z których opędzało koszta redakcyi i druku Pisma czasowego wydawanego co miesiąc w 10 arkuszowych zeszytach (Cena 6 zeszytów 20 lewa)

Kniżka I (1882) II. III. – IV (1883). V. VI. (i Spis pierwszego Rocznika) z 2 tabl. litogr. widok wodospadu pod Etropolem.

Kniżka VII. (1884.) (Przekład Schillera: Lied von der Glocke, przez Iw. D. Szismanowa, str. 135 Piesen-ta za Kambana-ta) VIII. (Pieśni gminne Pomaków z Czepino, str. 90–94) IX. X. XI. XII (i Spis)

Kniżka XIII (1885). XIV. XV (pieśni gminne Pomaków str. 434). XVI (Bibliografia od r. 1871 przez Balana str. 174–181). XVII (Dalszy ciąg bibliografii przez Balana: Knigopis str. 325–330 – dość chudy) XVIII. (i Spis)

Godina peta. Kniżka XIX i XX (1886). – XXI i XXII. – XXIII i XXIV (1888)
I: Bolgaro-greckata cjerkowna raspraja, ot Teodra Stojanowa Burmowa (R. Witelona. Zesz. XXIII str. 607–653 (Rozdział III) – Bolgarsko uczebno djelo na Tursko (statystyka Macedonii) str. 804–863 – i Spis.

Godina szesta. Kniżka XXV i XXVI (1888) = XXVII. = XXVIII – XXX (1889) i Spis.

Godina sedma. Kniżka XXXI (1889) = XXXII i XXXIII. = XXXIV = XXXV. = XXXVI (1891)
(Dwa sandżaka od istoczna Makedonija (opis sandżakatu Seres) str. 809–860. i Spis.

Godina osma: Knižki XXXVII i XXXVIII (1891) (Dwa sandžaka ot Istočna Makedonija (opis sandžakatu Seres i Drama) str. 1-91. i Tablice statystyczne do tego str. 294-342.) – XXXIX (1892) – XL. (1892)

Dzienniki polityczne (Gazety) bulgarskie r. 1889. i 1890.

1) Bulgarija ne spi. Sofija 1889 fol. (co tydzień) (I Rok)
2) Warzar. Srjedec 1889. fol. (co tydzień) (I Rok)
3) Warnenskij Obszczanskij Wjestnik. Warna 1889. 4to 2 razy w miesiąc. (II Rok)
4) Istok. Russe 1889. 4to codziennie (Rok XIV.)
5) Makedonija. Russe, później Sofija 1889. fol. (co tydzień) (I Rok)
6) Narodna sila. Pljewen 1889 fol. ~~[illegible]~~ tylko
7) Narodni prawa. Sofija. fol. 2 razy w tygodniu (II Rok) 1889
8) Plowdiw. Plowdiw. ~~[illegible]~~ 1889. fol. (co tydzień) dwa razy (IV Rok)
9) Prawodoljub. Lowcz 1889 fol. co tydzień. (II Rok)
10) Rodoljubec. Sofija 1889. fol. co tydzień (I Rok)
11) Rodopi. Plowdiw 1889. 1 Nr.
12) Rosica. Sewlijewo 1889.
13) Russenskij Kurier. Russe 1889.
14) Swoboda. Sofija 1889. 3 razy w tygodniu. fol. (IV Rok)
15) Slawjanin. Russe 1889. fol. dwa razy w tygodniu (IX Rok)
16) Sofijskij obszczanski Wjestnik. 1889. fol.
17) Sofija 1889.
18) Struma. Srjedec 1889. fol. 2 razy w tydzień. (I Rok)
19) Szumenskij Okružen Wjestnik 1889.

20) Balkanska Zora. Plowdiw 1889. fol. codzień. (Rok I.)
21) Graždanin. Orjechowo 1889. 4to (2 razy w tygodniu) Rok I.
22) Dnewni Nowini. Sofija 1889. 4to (codziennie) (Rok I)
23) Mnienie. Russe 1889. 4to (raz w tydzień) (Rok I)
24) Narodna Zaszczita. Kazanlik 1889. fol. (raz w tydzień) (Rok I)
25) Narodna Misl. Swiszczow 1889. 8o (raz w tydzień)
26) Nowa Bulgarija. Widin 1889. fol. (raz w tydzień) (I Rok)
27) Nowini. Carigrad 1889. fol. (raz w tydzień) (I Rok)

Czasopisma bulgarskie w r. 1890.

1) Sbornik za narodni umotworenija nauka i Knižnina, izdawa ministerstwo na narodnoto proswjeszczenie. Sofia 8o. od r. 1889. (5 lewa)

2) Periodiczesko Spisanie na Bolgarskoto Kniżewno drużestwo w Srjedec. pod redakcijata na W. D. Stojanowa. Srjedec 1890 Godina VII. 8vo 6 zeszytów rocznie (12 lewa)

3) Dennica miesieczno literaturno spisanie. Redaktor [illegible] Iwan Wazow. Sofia 1890. 8vo 12 zeszytów rocznie (8 lewa)

4) Literaturno-nauczno Spisanie na Kazanlyszkoto uczitelsko drużestwo. [illegible] Redaktor Dr. K. K. Krestew. Plowdiw 1890. 8o. 12 Nrów rocznie (2½ lewa)

5) Bibliotéka Sw. Kliment, izdawa drużestwo Sw. Kliment. Sofija 1889. 8vo 6 książeczek rocznie (po barkuszy) (5 lewa): od r. 1888: (dobrze redagowana na piękne artykuły i przekłady poezji)

6) Bibliotéka za djetca, izdawa M. P. Bozajtow. Plowdiw 1889. 8vo co miesiąc zeszyt. Rok I. (5 lewa)

7) Wenec. Nauczno spisanie. Redaktor D. C. Kocow. Widin 1889 4to co miesiąc Nr. (5 lewa.) (Rocznik IV)

8) Wojenen Żurnal. Redaktor P. Petrow podpolkownik. Sofija 1889. 8vo co miesiąc zeszyt (14 lewa) (II Rocznik)

9) Wjestnik na uczitelskoto drużestwo. Redaktor A. Poppow. Widin 1889. 4to co miesiąc Nr. (1 lewa 50 stot. kwartalnie) (I Rocznik)

10) Domaszen uczitel. Redaktor A. S. Canow. Izdawa Bolgarskoto Ewangelsko Drużestwo. Sofija 1889. 4to (I Rocznik)

11) Domaszen uczitel. Redaktor D. D. Boczwarow. Caribrod (Sofija) 8vo co miesiąc zeszyt (6 lew.) (I. Rocznik)

12) Zimni nosczi. Żurnal za literatura. Red. Ch. Genadijew. Plowdiw 1889. 8o co miesiąc. (I Rocznik)

12) Zornica. Sedmiczen wjestnik. Redaktor R. Tomsun. Izdawa Amerikanskoto ewangelsko obszczestwo. Carigrad 1889. fol. (XIV Rocznik)

13) Iskra. Nauczno-literaturno spisanie. Redaktor W. Jurdanow. Szumen 1889. 4to (po 2 ark) (12 lewa.) (II Rocznik)

14) Knižici za prociat s belletriczesko, techniczesko, nauczno i zabawitelno soderżanije. Redaktor K. G. Samardżijew. Solun 1889. 8vo co miesiąc (6 lewa) (I Rocznik) (są tu i pieśni gminne)

28) Plowdiwskij Kurier. Plowdiw 1889 fol. (raz w tydzień) (I Rok)

29) Plowdiwskij Obszczinskij Wjestnik. Plowdiw 1889. (2 razy na miesiąc) (Rok I)

30) Rozowa Dolina. Kazanlik 1889. 4to (3 razy na miesiąc) (Rok I.)

31) Swobodno Slowo. 1889 (Rok I) co tydzień)

32) Srjedna-Gora. Stara Zagora 1889

33) Sowjetnik. Sliwen 1889. fol. (raz w tydzień) (III Rok)

34) Tundża. Jambol 1889.

15) Medicinski Przegled. Red. Dr. Iw. Michalow i Dr. Georgi Zolotowicz. Sofija 1889. 4to (2 razy na miesiąc) (II Rocznik)

16) Le Mond-Lingvista. Wjestnik za prijateli-te na Esperantow jezik. Redaktor M. I. Bogdanow. Sofija 1889. fol. (Nr 1.) (Volapück)

17) Napred! Nauczno-Kniżewen i obszczestwen wjestnik. Redaktor G. A. Kurdzijew. Płowdiw 1889. 8vo co tydzień Nr (IV Rocznik)

18) Narodna Muzika. Redaktor A. A. Stojanow i R. M. Raczow (na śpiew i fortepian muzyka). Szumen (Warna) 4o co mies. 2 Nra 1889

19) Nauczno Spisanie. Redaktor Zacharij A. Bojadżijew. Ternowo 1889. 8v (tłomaczenia) (III Rocznik)

20) Prewodna sudebna Biblioteka. Red. Z. N. Mintow. Rok I (1889) 12 Nrów

21) Promiszlennost. Ekonomiczesko i nauczno spisanie. Red. St. Iw. Roglew. Swiszczow (Russe) 1889. 8vo (II Rocznik) (co miesiąc)

22) Seljanin. Cerkowno-obszczestwen wjestnik. Redakt. Ignatij Rilskij. Sofija 1889 fol. (co tydzień) (IV Rocznik)

23) Stenograficzeski Wjestnik. Redakt. Chr. P. Konstantinow. Sofija 1889. 8vo co miesiąc. (II Rocznik)

24) Sowremennik. Obszczestwen żurnal. Redakt. Iw. Swiraczow. Razgrad. [illegible] 1889. 4to (2 razy co miesiąc) (I Rocznik)

25) Trud. Literaturno-nauczno spisanie. Redakt. C. Ginczew, T. i I. Dżamdżijew. Ternowo 1889. 8vo (II Rocznik)

26) Juridiczesko Spisanie. Redakt. P. Iw. Danczow. Sofija 1889. 8vo co miesiąc. (II Rocznik)

27) Domaszen prijatel. Wydawa Ewangelsko uczyliszczna peczatnica. Samokow 1889. co miesiąc Nr (I Rocznik)

28) Duma literaturno-nauczno-politiczesko miesieczno spisanie. Red. N. Jonkow-Wladikin. Płowdiw 1890. 8vo (Rok I)

29) Zarja. Nauczno-literaturno spisanie. Red. K. W. Drumew. Sofija 1890 8vo (Rok I)

30) Dwje a dwje pet. Satiriczeski, politiczeski i literaturen wjestnik. Sofija 1889. fol. Co tydzień arkusz. (I Rok)

Drukarnie bulgarskie

Aże do r. 1830 drukowano książki bulgarskie wyłącznie na Wołosz=
czyźnie, na Węgrzech (Budyniu, Braszowie) i w Serbii. Dopiero
r. 1838 założył w Soluniu (Salonichi - Tessalonia) drukarnię sławiań=
ską Hadżi Teodozyj archimandryta synajski, rodem Bulgar z Ma=
cedonii, w której 1838-1841 wydał kilka książeczek drukowanych
literami kiryllo-cerkiewnemi, jako to: 1) Kratkoje opisanie dwade=
siat monastyrej obretajuszczija sia wo Swiatoj Gorie Athonskoj. Nape=
czatasia w typografii Solunskoj w ljeto ot Christa 1839 mjesiac Fev=
ruaria. 12mo Kart 10. (Są tu pokrótce opisane monastery: Wielika Ławra,
Karakal, Filotej, Iwer, Katłomusz, Stawronikita, Pantokrator, Wa=
toped, Szymen, Chilendar, Zograf, Kostamonit, Dochiar, Ksenof - w
języku cerkiewnobulgarskim.) Wydanie to przedrukowane zostało w
Petersburgu r. 1877 przez „Obszczestwo lubitelej drewnej pismennosti"
pod dyrekcyją Kniazia Wiazemskiego. - Druga edycyja wyszła rów=
nież w Soluniu około r. 1840. - Trzecia edycyja r. 1846 w tajnej dru=
karni Nikoli Kara-Stojanowa w Samokowie z fałszywą firmą budyńskiej
drukarni: Kratkoje opisanie na ~~[illegible]~~ światyte dwadesiat monas=
tyry, zaradi poklonnicite szczo idat na swiata gora, i za onyja
koito želajat da znajat czudesata szczo se po swiatogorskite mo=
nastyri. Tretoje izdanie. Peczatano budimskimi pismeny 1846. 8vo
małe, kart 10 druk kiryllo-cerkiewny. — 2) Służenie Jewrejsko i
wse złotworenie nichno so pokazanie ot Swiaszczenno i Božestwen=
no pisanie wetcho i nowoje. I se položi na kraj ot Talmuda jewrejska=
go, szczoje pisal Pawel Medijski, szczo imat poweke chuli protiw=
ny pred Boga, protiwny i pred aggeli Božii. Se pisza po Moldowla=
szeski jazyk ot Neofita Monacha, szczo besze Rawwinyn jewrejski
i posle po swiatoje kreszczenie se cziny uczytel christianskij. Wtoro
pa se ispisa na greczeskij jazyk. Treto na sega, ot greczeski jazyk
se preiznosi i se prepisa wo prostyj i kratkyj jazyk bolgarskij k razu=
mieniju prostomu narodu. W typografii Solunskoj pri Hadži papa

Theodosii archimandrita Synatskago w ljeto 1839. 4to. — 3) Kniga glagolemaja Outjeszenije grjesznym priwedena na prostyj jazyk ot Kyrilla jeromonacha bywszago igumen w monastyr Leszeczkago swiatogo Athanasia. W typ. Solunskij pri Hadži papa Theodosia archimandrita Synaitskago 1840. 8vo Kart 46, druk kiryllo-cerkiewny. Zdaje się iż autorem tej książki jest jeromonach Kiryl Pejczinowicz Tetowec igumen monasteru Kral-Markowskiego koło Skopii, a później monasteru we wsi Leszek koło Tetowa. — 4) Kniga za nauczenije trich językow, sławiano-bolgarskoj i greczeskija i karamalickoj. Solun 1841. 4to druk kiryllo-cerkiewny. — Roku 1841 zgorzała drukarnia w Solunie, a czcionki jej przeniesiono do Samokowa, gdzie takowemi r. 1846–1850 drukował Kara Stojanow. Dopiero r. 1889 założył Muratori w Solunie drukarnię pośpieszną, zaopatrzoną w piękne czcionki graždanskie i kiryllo-cerkiewne. — W Carogrodzie założono dopiero r. 1843 pierwszą drukarnię bułgarską, podobno przez tegoż Hadži-Teodosija, jak twierdzi Marin Drinow (Periodiczesko Spisanie. Knižka XXXI Godina sedma. Srjedec 1889 str. 3.)

Hadži Joakim jeromonach daskal (nauczyciel) Korczonowski wydał: 1) Čudesa Presviatyja Bogorodicy prewedeni ot knigata Amartolon Sotiria na Bolgarskij jazyk. W Budinie gradie peczatano pismeny Kral. Ouniwersiteta Peszczanskago 1817. 8vo str. 103 (druk kiryllo-cerkiewny). 2a ed. w Bukareszcz 1846; 3a ed. w Samokow 1851. — 2) Razliczna pouczitelna nastawlenija soczinennaja jeromonachom Joakimom Hadži. W Budinie gradje peczatano pri Kralewskom Ouniwersitetje 1819. 4to str. 310 (druk kiryllo-cerkiewny)

91

СЛОВАРЬ
БОЛГАРСКАГО ЯЗЫКА

ПО ПАМЯТНИКАМЪ НАРОДНОЙ СЛОВЕСНОСТИ

и

ПРОИЗВЕДЕНІЯМЪ НОВѢЙШЕЙ ПЕЧАТИ.

СОСТАВИЛЪ

А. ДЮВЕРНУА.

Moskwa 1885. Wypusk I–IX 1890.

Словарь состоитъ изъ 9-ти выпусковъ въ 164 печатныхъ листа большой восьмушки, 2622 стран. и брошюрки, заключающей дополненія къ Словарю. Въ счетъ стран. не входитъ введеніе къ II-му выпуску, заключающее обзоръ гласныхъ болгарскаго языка, написанное самимъ авторомъ I—XXIV стр. и предисловіе къ III-му вып. I—XXXIV стр. Цѣна Словаря (9 вып. и брошюры) 18 руб., съ уступкой 10% 16 руб. 20 коп., пересылка насчетъ издательницы. Выписывающимъ не менѣе 10-ти полныхъ экземпляровъ будетъ сдѣлана уступка 20% (14 руб. 40 коп.). Адресъ издательницы: Москва, Поварская, домъ Селиверстова Г. А. Дювернуа.

Приводимъ какъ образчикъ 1 стр. изъ Словаря и выписку изъ рецензіи профессора Ягича, вышедшей въ XII т. (1 и 2 ч., стр. 282—287) ученаго журнала *Archiv für Slavische Philologie*:» Считаемъ долгомъ сообщить о Словарѣ болгарскаго языка профессора Дювернуа, который мы причисляемъ къ важнѣйшимъ изъ появившихся въ области Славянской филологіи научнымъ трудамъ за послѣдніе годы. Ни одно изъ славянскихъ нарѣчій, не исключая даже лужицко-сербскаго, не было такъ мало обработано лексикографически по сіе время, какъ болгарское. У Болгаръ не было своего Вука Караджича или Даля, Линде или Юнгмана, о подобныхъ Востокову, Даничичу, Миклошичу и говорить нечего. Всѣ существующія донынѣ пособія чрезвычайно не полны и не удовлетворительны. Поэтому, если покойный Московскій славистъ, побуждаемый благороднымъ порывомъ, рѣшился начать этотъ капитальный трудъ въ ту знаменательную годину, когда успѣхи русскаго оружія призвали къ политической жизни Болгарію, то исторія славяновѣдѣнія никогда не забудетъ этой заслуги автора. По истинѣ выходъ этого Словаря въ свѣтъ будетъ имѣть бóльшее значеніе, нежели сраженіе, выигранное на полѣ битвы. Такимъ образомъ трудъ профессора Дювернуа можно считать съ полнымъ признаніемъ нравственной побѣдой, завершающей успѣхи на полѣ брани» и т. д. Въ концѣ рецензіи профессоръ Ягичъ выразилъ желаніе, чтобы помимо Россіи и въ Славянскихъ земляхъ было извѣстно о появленіи и стоимости Словаря, что и достигается печатаніемъ этого объявленія.

Срѣ́дце *с. с. съ чл.* **Срѣдцѐто** се́рдце, *мн. ч.* **Срѣдца́**—сердца́ **Срѣдчицѐ Срѣдче́нце** *ум.* серде́чко: Кѫрстано бѣла, цѫрвена! Мѫжи сѣ дури си́ млада, Дури си́ тѫнка висока, Дури ти игратъ сѫрцето-то. *М. 398.* Тога сѣ Инче изгласи Изъ тая гора зелена. потай ми горо зелено, Етего Инче кѐ идетъ, съ айдуци ке сѣ обидитъ: Пѫрво-то сѫрдце го нематъ. *М. 220.* Мари калино Станчице, Ти имаш сърце юначко Като брата си Стояна. *Д. 32, 53—55.* Че са удари в клѣто сърце. *Д. 50, 68.* Сорце му се люту наранилу, Наранилу му се, као огань му се запалилу, Не ми знае дека да си иде. *Вв. 82.* Гдѣ-то сърдце-то лежи, тамъ око-то лежи. *Ч. 141.* «Колко-то срьдце боляло, толкова слъзы капало». *Л. Д. 69 р. 156.* Сынь кытьнъ чюкмань (сукмань) Стояну изгори сърдчице! *Пк. 16.* Горѣте, дѣтца, горѣте сърца, Ви ще станете беличек пепел, Аз ваша майка на чървен въглен. *Д. 55, 22 - 24.* И рьшето срьце има. *Ч. 163.* 2) утроба: От сърце ро́жба не́махме. *Д. 88, 14.* Дра́ги Нико́ла, мил бу́лен, По сърцѐ-то да ми разпо́риш, На сърцѐ-то да ми ви́диш, Да ви́диш що и́ма, дра́ги Ни́кола.—А Нико́ла ѭ разрѣ́зал, Намѣ́ри мъжка ро́жбица, Момче́нце с зла́то перче́нце. *Д. 88, 47—53.* Да ни да'итъ (Господъ) отъ сѫрче чедо. *М. 29.* 3) середина: Него крѫсно полагѫть на два вилясты колове, и къту заклѣщѫть край основы въ сърдце му, кое ѐ вдълбано малко нѣщо, почвѫть да ѭ навивѫть. *Пк. 85.* 4) охота, желаніе: Стига да има срьдце да чете. *Л. Д. 73 р. 223.* Той се учѣше по̀ съ сърдце и не съ такава мѫка! *Тб. 15. ср.* при́сърце. 5) храбрость: Отъ кѫдѣ ся зе това срѣдце у войскары-тѣ. *Р. 114.* **На срѣ́дце сѫмъ**, я по сердцу кому либо, я милъ, я любимъ: А кога родители ся склонѭть да дадѫть дѣвойкѫ въ бракъ, попытвѫтъ ѭ *да ли й ѐ на срьце момакъ. Пк. 102.* Дружина-та, съ които ѣде нѣкой, трѣбува да му сѫ на срьдце и колкото ся може веселы хора. *Л. Д. 74 р. 73.* «Даль ти ѥ мила невѣста, Даль ти ѥ, сино, во сѫрце?»—«Мошне ѥ мила невѣста, И мошне ми ѥ во сѫрце». *М. 255.* **На дра́го(ра́до) срѣ́дце**, охотно: Дѣвойки на драго срьдце приѣмѫть подаденыя имъ врьтена. *Пк. 95.* Всеки отъ тѣхъ на радо срьдце би помогнѫлъ, съ что може. *Л. Д. 1870 р. 126.* Бащата на радо сърдце отхранва сына си въ единъ такъвзи добъръ занаятъ (*Le père est ravi d'élever...*). *Т. 50.* **Съсъ се срѣ́дце Съсъ срѣдце**, съ полной охотой: Най-напредъ Слава работила, колкото можала, ако не и съ се сѫрце. *З. 98.* **Отъ (се) срѣ́дце**, отъ души: Така и до толкосъ може да ся свръши всяка работа, была тя обща или частна, кога ся не захваща отъ срьдце, а само надъ срьдце. *іb. 72 р. 256.* **Бѐзъ срѣдце**, неохотно: Не лѣнѣте ся въ работѫ-тѫ си, нито пакъ да работите мрьзеливо и безъ-срьдце, нъ хващайте свойскы. *іb. 69 р. 209.* **На гла́дно срѣ́дце**, на тощакъ: Рано рано пред сълнце излази—И на гла́дно сърце во́да пие *Пс. 21—22, 551.* Сутринѫ на гладно срьдце никакъ не бива да ся піе ракія *Л. Д. 74 р. 68.* **Додѐ ми срѣдце на́ мѣсто**, я пришелъ въ себя (*напр.* отъ испуга). **Легна́ ми срѣдце на́ мѣсто**, я успокоился (*исполнивъ задуманное*).

Geografia Bulgaryi:

Bulgarsko-to uczebno djelo w Tursko, ot P.K. (Periodiczesko Spisanie na Bulgarskoto Kni- żowno drużestwo w Srjedec. V. Godina 1888 Kniżka XXIII i XXIV, str. 804–863.) (statystyka)

Dwa Sandżaka ot istoczna Makedonija, opisowa Z. (Periodiczesko Spisanie VII Godina 1891 Kniżka XXXVI str. 809–860. = VII Godina 1891 Kniżka XXXVII i XXXVIII, str. 1–91. Priturki (tablice statystyczne) str. 294–342 i 1 tabl. litograf.

Ethnographie de la Macedoine. Philippopoli 1881. (redagował Iw. Jew. Geszow

Veselinović: Srbi u Macedoniji i u južnoj Staroj Srbiji.

La Macédoine au point de vue ethnographi- que, historique et philologique par Ofeikov. Philippopoli 1888. 8o str. 200 z 2 mappami. (właściwy autor ma być Atanasije Szopao – podług Gopčevića)

Protić Stojan M.: O Makedoniji i Makedoncima. Belgrad 1888 (dowodzi że Macedonia – to Serbia)

Jastrebow (utrzymuje że Macedonia to Serbija)

Garnki akustyczne. – Używane w cerkwiach w Grecji. – W Bulgaryi w mieście Panagjurište w ruinach cerkwi S. Teodora są w ścianach garnki wmurowane z ciasną szyją mające otwory czyli gardła zwrócone do środka cerkwi dla wzmocnienia akustyki (Ob. str 251 Jireček Konst. Cesty po Bulharsku. Novočeska Bibliotheka vydavana nákladem Musea Království Českeho. Číslo 27. Praha 1888. Spisu Musejních číslo 160. 4 f. 80 kr. cena zniżona 2 f. 40 kr.)
Podobne akustyczne garnki są w murowanej cerkwi wsi Kopelovci pod miastem Kistendil (Velbužd) w Rumelii bulgarskiej (Ob. str. 402 Jireček Cesty) otwory od garnków na wnętrze Kościoła dla lepszej akustyki.
Podobne akustyczne garnki są w greckich cerkwiach w Mesembrii (str. 587)

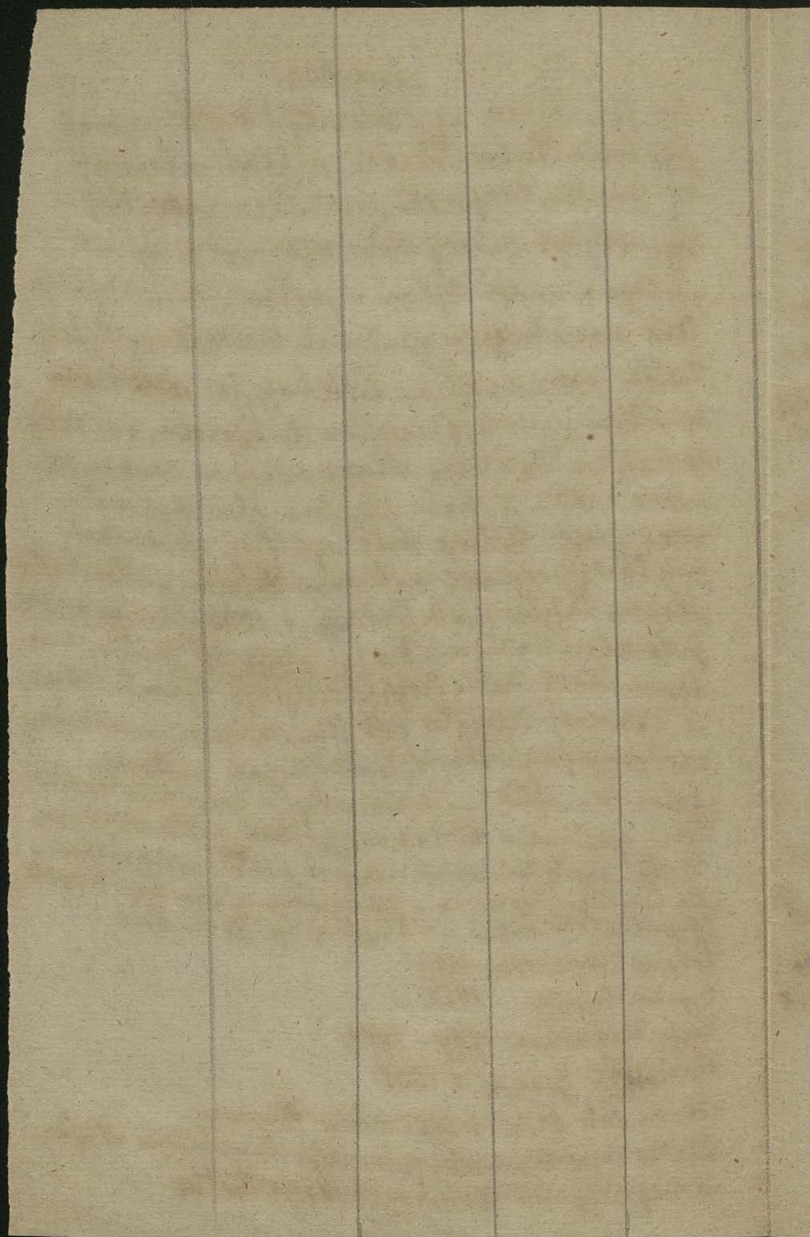
Glagolica Isak Taylor Dr (Archiv für slavische Philologie V. str. 191) mniema iż Kirillica jest greckie pismo uncyalne; – a Glagolica greckie pismo kursywne – litery nieznane są zaś połączeniami greckiego pisma uncyalnego z kursywą.

(Konstantyn) r. 855
Cyryl i Methody wyszedłszy z Solunia (gdzie kwitł język słowiański (południowo staro-bulgarski) do wielkomorawskiego państwa (w Panonii) r. 863, przełożyli najprzód na ten język ich ojczysty Ewangelie niedzielne (ἄπρακτος) i Epistoły niedzielne czyli tak zwany praksapostol, które to księgi przedłożył Konstantyn papieżowi Hadrianowi r. 868 w Rzymie później przełożył całe ewangelie czyli Nowy zakon (tetra ewangelion) psałterz i inne księgi z greckiego

w[?]wsi Skrin

Św. Jan Rilski ur. około r. 876 + 946 uczniami jego byli: ś. Prochor Pszinski; św. Gavril Lesnovski św. Joakim Osogovski (czyli Sarandaporski) — Żywot jego pisany około r. 1170 znajduje się w prologu i minei. Żył on w pustyni (s Kiście) rylskiej, gdzie carowie bulgarscy zbudowali Wielką Ławrę Rylską. Zwłoki jego przeniósł car Piotr bulgarski [illegible] 930 do Srędec, później przeniesione do Tyrnowa, a r. 1469 do Klasztoru Rylskiego, którego cerkiew na nowo wystawiono r. 1834. W obrębie Klasztora stoi duża murowana wieża: Relina Kula czyli Pirg zbudowana przez Chrelję wojewodę na Strumicy i Melniku protosebasta Stefana Duszana Krola serbskiego, r. 1335 (Chrelja + 1343 jako zakonnik w Rylu). Na tej wieży jest Kaplica z cudowną ikoną Matki Bożej zwanej Osenowica (daru cesarza byzant. Manuela Komnena) Klasztor jest stauropigion (uwolniony z pod jurysdykcji biskupiej), miał liczne metochy (folwarki = ciflik) — Cerkiew w Rylu Narodzenia Matki Bożej zbudowana 1834 na miejscu starej postawionej przez Chrelję. W portykach cerkwi malowane piekło z grzesznikami — (dla nauki prostego ludu). — Na dzwonnicy dzwony — Klepało (bypadrugov) drewniane — w Klasztorze żyje 30 mnichów.

Pokój w Adryjanopolu 1829
Wyprawa Krymska 1854
Czasy Kirdzaliów 1797 - 1814
Rakowski Georgij + 1868
Beron Petr Dr. Med + 1871 zabity w Rumunii.
Aleko Vogoridi pierwszy gubernator Rumelii (syn Stefanakiego Vogoridi Księcia Samos + 1859 z Kotła

Vasil D. Stojanov bibliotekarz w Sofii, rodem z Žerawna

Dobrudża której część należy do Bulgarji a druga część do Rossyi — ma nazwę od Dobroticza despoty przymorskiego pana Warny i Kalliakry (syna Kumańskiego księcia Balikasa władcy Karbony dzisiejszego Balczyku) spokrewnionego z dworem byzantyńskim † 1386. Po śmierci jego syna Iwanka Mircza książę rumuński pisze się już r. 1390 terrarum Dobrodicii despotus et Tristri (Dr'ster - Silistria) dominus.

Galata wieś przy Warnie.

Petrič zamek pod Dewnę.

Ovča grad (Provadia).

Dr'sterśti (Silistria).

Warnę zdobyli Rossianie 1828. Podczas wojny Krymskiej postawili Polacy pomnik Władysławowi Warneńczykowi na mogile zwanej Kara-pas paz-mezara (grób czarnego księcia) leży ten wkrótce za podmówką greckiego metropolity warneńskiego został zniszczony przez Turków i Gagauzów. (Jireček Cesty str. 623)

Pasvan samowładca w Widyniu † 1807 przeciw niemu powstanie Kirdżalije

patriarch ternowski, metropolity: presławski, czerwierski, łowczyński, sriedecki, owczeski, dorosterski, bdyński, filippiński, mesemwrijski i – arcybiskupi ochrydski; biskupi: sierski, welbużdski, braniczewski, bielgradski, niszewski

(około 1292) byli na soborze w Pryzrenie: Archiepis: Kop. wtórij (Eustathie) – episkopy: zetski, 96

rąszki, zweczański, chwostenski, budimski,

cholmski, dimelski, prizrenski, braniczewski, maczewski, toplicski,

liplański, skopski, debrski,

morawiczski

moglenski – żychnenski ?

Malowidła najdawniejsze na górze Athos freski dochowały się w monasterze Protatos i Pando Krator – mozaikowe w Watopedos i Xenofos. Jest tam 30 cerkwi klasztornych, 10 pustelniczych, 20 cmentarzowych i 200 kaplic. – W innych monasterach n.p. w Chilandarze dawne freski zostały nieudatnie odno: ~~wione~~. – W Ochrydzie w cerkwi S. Klimenta są freski sławnego Panselinos (z góry Athos malarza) także i w monasterze S. Mikołaja w Mielniku.

97

Sofia (Serdica Ulpia – Srjadec – Triaditza Srědec
w Katedrze leży Stefan Urosz II Milutin Król serbski (1281–1320)
przeniesiony 1459–1469 z Klasztoru Sokolsko pod Nowym Bazarem.

Niš (Naissus) – Bela-Palanka (Remesiana – między Nišem a Pirotem) – Pautalia (Kystendil / Velbužd) – Germania (Banja u Dupnice)

W monasterze Rylskim (jest 300 kelii (komnat)) pochowany Chrelja protosebastos Stefana Duszana Króla serbsk. † 1343 – tu r. 1469 przeniesiono ciało S. Jana z Ternowa do Rylsk.
podpis splecionemi literami (żyłami)
Odpust S. Jana Rylskiego 20 Rujna. (Ovčev den)

1539 Oktoich druk w Klasztorze Gracaanica na Kosowem polu (unikat)

Najwyższy szczyt pasma rylskiego (Skombros. Oescus Rhodope) jest na tureckiej stronie: Musalla 2930 metr. wys. – niedźwiedzie tam żyją i jelenie czyste.
Nad monasterem Rylskim wznosi się najwyższy szczyt Rylskiej planiny (góry) zwany (Elenin vrh / Elesnica) 2677 metr wys. Są tam 5 jezior z których wypływa czarny Isker rzeka. (Sam monaster wys. 1150 metr)

Rylski dasKal (nauczyciel)
Neofyt zakonnik ryłski ur. 1793 we wsi Bańska pod Razlogem syn popa sławny filolog i pedagog † 4 (16) ledna 1881 tłomaczył na bulgarskie nowy zakon druk. w Smyrnie 1840. 2) Słownik bulgarski i starosławiański T. I. od A–O druk w Carogrodzie 1875
3) Opisanie bolgarskago swiaszczennago monastyra Rylskago, sostawił Jeromonach Neofit Rylec. Izdawa Rylskij monastyr. Sofija, skoropeczatnica na Janko S. Kowaczew 1879. 8vo str. 91 i 133. (Wl. i Kar.)

Na Tureckiej stronie od (Orbelos) najwyższa Perin planina.

Škorpil: Njekoi bjeležki werchu archeologiczeskitje i istoriczeskitje izsljedowanija w Trakija. Plovdiv 1885.
Škorpil Hermenegild: Prirodni bogatstva v cjelokupna Bolgarija. Plovdiv 1884.

98

Koza dzika (bulgar.-serb: diva koza – po nowogreck. αγριογίδαις – po turecku: dag – Keči = zarg ginger) w Bałkanach: koło Rila

Karp = šaran
beglikdži (dzierżawcy poboru dziesięciny od chowu bydła w górach.

Rumelia przegl. 1885
Kilim = turecki kobierzec.
w XIV wieku było w Macedonii 3 gatunki włościan: 1) poddani dóbr kościelnych (paroikoi) 2) poddani dóbr lennych (proniare – lennik: niemnuno) 3) swobodniki (eleutheroi)

Turcy mieli posiadłości: 1) Mülk prywatnych 2) Chas krongut nadawane Beglerbegom, Sandżakbegom i t. d. 3) Vakuf Spirituelle gut.
4) Timar lub Kylydž Lehngut:
a) Spahiluk (do r. 1839) dożywotnie posiadanie nadane więc koze (proniare) b) Saïmeni: nicy (mniejsi posiadacze w Spahiluku)

-täts-Bibliot

-kiv. / h. o. D. Z.

<u>Drukarnie bulgarskie:</u>

Sofia 4 – Plovdiv – Rušćuk – Slivno – Stara Zagora – Burgas – Varna – Silistria – Vidin – Carihrad –

Samokov tu od r. 1847 założył małą drukarnię N. Karastojanow cerkiewną w której drukował książki do modlitwy, żywoty świętych, bukwary dla pielgrzymów rylskich – potajemnie. Sprowadził narzędy z Belgradu.

<u>Wyprawę Władysława III. Warneńczyka</u> ~~od~~ r. 1443 opisali Długosz – Calimach Buonacorsi – Serb Michał Konstantynowicz (Pamiętniki Janczara) – Bonfinius węgierski – Dukas Byzantyniec (ed. Bonn.) – Beheim Michael niemiec (edt. Karajan w Quellen und Forschungen zur vaterländischen Geschichte. Wien 1849) – wspomina tu: Zlatica (wieś), Rjachovica zamek (Rahantsch) Ob. Huber Alfons: Die Kriege zwischen Ungarn und Türken 1440 – 1443 (w Archiv für österr. Geschichte 28er Band (1886) – Jireček: Geschichte Bulgariens. Zalatio –

<u>Koczujący pasterze</u> trudniący się chowem owiec w górach bulgarskich są to <u>Wołosi</u> zwani Vlasi, po rumuńsku: Kucovlasi, po grecku Karakačani, po turecku Juruci (pasterze nomadowie) po grecku: Karagunides, po serbsku Crnovunci; – w Macedonii bili Vlasi paśli owce, a černi Vlasi paśli konie. Wynajmowali oni od gmin lub rządu polany na pastwiska (tureckie jajlak) <u>Košar</u> mieszkali oni w chatupkach: Kleti, Kletište czyli kolibi; a osada złożona z kilkunastu kolib zwała się <u>Katun</u> (romańskie cantone). Ci Wołoscy pasterze pasą swe stada po całej Stara-Planina począwszy od Serbii aż do Morza Czarnego – w krainach greckich na Olimpie i Pindos, w Macedonii, na gorze Rhodope i Rył. oraz w Balkanach. Żyją w górach począwszy od Gergjov den (23 ~~kwietn~~ april wschodn. Kalend.) do Krstov den (14 ~~wrześ~~ septembr). – Pasterze Balkańscy na zimę idą do równin między Adrianopolem a Carogrodem, lub do greckich wsi na Egejskim pobrzeżu koło Enos przy ujściu Maryzy – pasterze Rhodopscy idą na zimę do ciepłego pomorza około Gjumurdżyny – pasterze wołoscy z Ryła, Osogova i Pomoravii idą aż do Solunska – pasterze z Pindu idą do Tessalii i półwyspy Kassandra: (Jireček Cesty pag. 221)

Format	TY… godło, edycya, miejsce druku… składu, ilość tomów, wolumi… tablic, planó… Stan egzemplarza ………
Autor (Redaktor)	

Tłumacz, (przerabiacz) (wydawca)

bačija (bacówka), obor (obora, właściwie ogroda, Koszara) čebr (skopiec), kulastra (colostrum — pierwsze żółte mleko przy dojeniu), urda (bryndza), balmus (ser ugotowany w mleku z mąką, mamałyga)

(Ob. Miklošič: Über die Wanderungen der Rumunen in den dalmatinischen Alpen und den Karpaten. Wien 1879 (Denkschriften der Akadem. Bd. 30)

TYTUŁ druku, rok, drukarz, nakładca, miejsce voluminów, stronnic, kart, rycin, map, planów. — Rytownik.	Liczba	
	Inwentarza	Materyi
	Otrzymano w r. 189	
	Cena księgarska	
	Oprawa	

paraklisis = Kaplica. — panair = jarmark

Topot (starosław) kanał wodny

Svištov = Novae ; – Nevrokop = Nicopolis ad Nestum

Śnieg czerwony na górach pochodzi od drobnej rośliny Protococcus nivalis, niektórzy mylnie sądzili że to drobne robaczki, pchlice. – Znajduje się takowy tylko na długoletnim czyli tak zwanym wiecznym śniegu. W Tatrach rzadko się pojawia.

Dzika Koza (diva koza, nowogreck. ἀγριογίδαις, tureck. dag Kečisi, – czesk. kamzik – Gemse) przychodzi w Balkanach najwięcej koło Rylu, na Šar-Planina – w górach Serbii, Czarnejgórze, Hercogowinie, na Olympie – liżą one wyrośliny kwaskowate z skał (melanterit – sulfat de fer)

Kalofer (dawny Zvenigrad); – Kjustendil = (Ulpia Pautalia) Velbužd.

Kirdzalije r. 1799 przeciw Pasvan i 1804

esnaf = cech (tureck.) – rufat = cech, stowarzyszenie (tureck.)

druk starosłowiański nieznany: Tetroewangelia recenzyi bułgarskiej, druk Lorinc djak na rozkaz wojewody Krzysztofa Bathorego wojewody siedmiogrodzk. 1572 w Belehradzie (Alba Julia?) – Opis przez K. Jirečka (Archiv für slav. Philolog. 8, 132) (Karlsburg, Weissenburg)

samokov (hamry, fryszerki)

Ljubenov Petr: Baba Jega ili Sbornik ot različni vjerwanija, narodni ljekuwanija, magii, bajanija i običai w Kjustendilsko. Ternovo 1887.

Jambol m. = Diampolis (w Bulgar.) ; Adrianopol (w Rumelii) = Odrin (bulg), Edrene (turec) ; – Karnabad (dawniej Karnovo); – Sozopol (Apollonia) ; – Burgas (Deultum, – Pirgos) Devna (Marcianopolis) – Varna (Odessos) – Kavarija (Tetrae – Pangysos) – Balčik (Dionysopolis, Karbona) – Hadži-Oglu-Pazardzik (dziś Dobrič w Bulgarii koło Warny) – Devna (Marcianopolis) – Šumen (Szumla) – Silistria (Durostor) – Preslav (Eski Stambul)

Pobojowisko warneńskie. Pół mili od Warny u piątego kilometra na prawo drogi żelaznej prowadzącej z Ruszczuka do Warny o 1000 kroków od drogi żelaznej w bok, stoją 2 mogiły koło siebie jedna goła druga krzakami zarosła. Tę drugą zowią Turcy, Kara-papaz-mezará (grób czarnego księdza) ma ona oznaczać miejsce gdzie padł Władysław III Warneńczyk w bitwie d. 10 listopada 1444. Tu Polacy za powodem Wincentego hr. Krasińskiego postawili murowany pomnik Królowi r. 1828 podczas wojny rossyjskiej. Gdy takowy zniszczał powtórnie polscy emigranci [redacted] podczas wojny krymskiej 1854 postawili nowy pomnik, który jednakże w krótce Turcy i Gagauzy (ochrzczeni Tatarzy) za podmową greckiego metropolity zburzyli. Obecnie w r. 1892 [redacted] umieszczono w kościele katolick. w Warnie pamiątkową tablicę z napisem polskim i łacińskim. Od tychto mogił spływa potok mały do jeziora Dewneńskiego przerzynając drogę. Na prawym brzegu jeziora na rozdrożu dróg prowadzących do Prowadji i Dobrycza stoi turecka kaplica (tekke) zwana Kara-pasza-mezará (grób czarnego [redacted] baszy). W sklepieniu tego grobowca spoczywa szehid t.j. rycerz który poległ za wiarę. Grobu tego strzeże hodża turecki; kamień nadgrobny z innemi pamiątkami mieli zabrać Rossyanie r. 1829. Dalej na prawo pod lasem widać ślady drugiej tureckiej nadgrobnej kaplicy pod wsią Pasza Köi. Zdaje się iż w jednej z tych kaplic spoczywa Karadża-basza beglerbeg anatolski, który w bitwie warneńskiej dowodził lewem skrzydłem wojska tureckiego i tam walcząc przeciw Huniadowi zginął. Bitwa toczyła się głównie na pochyłości wzgórza spadającego ku jeziorowi: wojsko chrześciańskie stało na [redacted] pomiędzy jeziorem a wzgórzami mając w tyle miasto Warnę; wojsko tureckie, które nadciągnęło od Szumeny i Prowadii, stało na zachód. Współczesne pisma donoszą, iż Turcy odcięli Królowi głowę, którą jako trofeę posłali do Brussy: resztę ciała zaś rozbitki chrześciańskie i Grecy pochowali w kapliczce greckiej (in ain Kriesch Kapeln) jak świadczy naoczny świadek Michał Beheim, którego relacyją wydał Karajan (Quellen und Forschungen zur vaterländischen Geschichte. Wien 1849 str. 45). Podług Callimacha postawili Turcy na tem miejscu, gdzie padł Król Władysław niski słup z napisem wspominającym bitwę, którego dziś już niema. Bitwę warneńską opisali: Długosz,

Palatio, Bonfinius węgierski; Michał Konstantynowicz Serb (Pamiętniki Janczara), Dukas pisarz byzantyński (edit. Bonn.), Hammer, Zinkeisen, Jireček K. (Geschichte Bulgariens — Čest. str. 620), Köhler G. (Die Schlachten von Nicopoli und Warna. Breslau 1882. z 2 planami). Koło jeziora Dewneńskiego czyli Warneńskiego, leżą ruiny zamku Petrič, który król zdobył d. 3 listopada r. 1444 (Petrič-kalesi, o mile 1 od Dewny pod Warną). Długosz zowie ten zamek Petrecz.

Klasztor gruziński (τῶν Ἰβήρων) na górze Athos

Monaster „Przeczystoj Bogomatery iże jest w Witoszy" pod górą Witosza we wsi Dragalewcy (obw. Sofija) został założony przez bułgarskiego cara Jana Alexandra w połowie XIV wieku ma ciekawe freski z r. 1476 kosztem Radosława Mawrony: Konare. — W pobliskiej wsi [illegible] Bojana starożytna cerkiew S. Pantelejmona wystawiona przez Sewastokratora Kalojana ma freski z r. 1259 ciekawe

predel – bulg. granica ~~[illegible]~~ Krainy.

Księgi katastralne całej Turcczyzny (Kütük) spisane za Mohameda II i Bajezida II (1451-1512) oraz za Sulejmana II i Selima II (1520-1574) znajdują się w Archi: ~~[illegible]~~ (tefter-chané) w Konstantynopolu

Adrianopolis (Odrin) – Widin (Bononia) = Bedyn.
Kazanlyk = Krenos; Lom-palanka = Almus
čekal = szakal ; nikopol (Colonia Ulpia Oescus) = Ruse
Swistow = Novae ; Rusčuk (Červen)
Trnovo = Nicopolis ; Dorostol = (Silistria);

Opis wyprawy Władysława Warneńczyka na Warnę zostawił Michał Beheim r. 1444 wydał go Karajan w „Quellen und Forschungen zur vaterländ. Geschichte. Wien 1849 — tam stoi zamek Rahantsch (Rjachovica)

ogrodnicy (gradinari) wędrujący.

Deli Orman (dziki las) leśna kraina od Sylistryi do Szumna (Szumli)

W Małej Azyi żyje 10,000 Bułgarów należących do eparchii Kyzickiej (r. 1831) i w Banacie (Pawlikeni)

S. Nedelja (Κυριακή), Sv. Petka + w Trnowie nad Jantrą pustelnica (Παρασκευή) (άγια = święta)

103

Serbi wywędrowali z Starej Serbii mianowicie z Peću czyli Ipeku do Slawonii i Banatu:
r. 1459 i 1481 –
r. 1690 pod dowództwem patryarchy ipekskiego Arsena Črnojević
r. 1740 pod dowództwem patryarchy Arsena Ivanović.

W Rumelii: Obwód Dukadžin – powiat Ipek są klasztory:
Sveti Nikol (nad bratem Drynem
Dečan (nad Bistricą) założ. 1334. z grobem

Chajdut Welko ur. we wsi Lenowci pod Zajczarem około r. 1780 † 1813.

Kukuljević Sakcinski Ivan: Književnici u Hrvatah iz prve polovine XVII vijeka s ove strane Velebita. Zagreb (Štamparija D. rag. Albrechta) 1869. 8vo str. 414.

" " Pavao Skalić. (Pretiskano iz Vienca god. 1875). Zagreb u dioničkoj tiskari 1875. 8vo str. 58 z portr. Skalića.

" " Jugoslavenska Knjižica. Zagreb 1867 (Knjigotiskarna Dragutina Albrechta). 8vo str. 80.

" " Putne Uspomene iz Hrvatske, Dalmacije, Arbanije, Krfa i Italije. Zagreb (tiskom dioničke tiskarne) 1873. 8vo str. 142.

" " Prvovjencani vladaoci Bugara, Hrvata i Srba i njihove krune. Zagreb (tisk dioničke tiskarne) 1881. 8vo str. 155.

Kirdzalije rozbojnicy w wschodniej Rumelii 1792–1793. do r. 1816.

Sofronij archjerej wracanski ur. w Kotel (zwał się Stojko Władisławow. Bulgary od r. 1840 zaczęli się wystarczyć z pod władzy cerkiewnej greckiej

(1848 popierał książę

Autonomią bulgarskiego Kościoła (Stefan Wogoridi (ur. 1790 od 1833 Książę wyspy Samos – ojciec Księcia Aleko-Paszy) on darował dom w Carogrodzie na wystawienie cerkwi bulgarskiej 1850

R. 1879 Rząd bulgarski wyjednał pieniędzmi w Konstantyno-polu, iż rząd turecki pozwolił obsadzić szkoły w Macedonii nauczycielami bulgarskiemi. Za przykładem Bulgarów poszli i Wołosi (Cyncary) – tym sposobem wyparli element grecki z Macedonii.

R. 1861 francuscy Lazaryści (gałąź Jezuitów) popierani przez Na-poleona III założyli misję katolicką w Malko-Tirnowo, zacze-pili Unią i założyli szkoły w Adrianopolu katolickie do których sprowadzili Zmartwychwstańców Tomasza Brzoskę i Szymona Kobrzyńskiego, otworzyli szkoły gimnazyalne, internat, pensionat i seminarium w Adrianopolu) – R. 1861 przybyła do Rzymu de-putacya bulgarska złożona z 2 archimandrytów Makarego i Jó-zefa oraz z świaszczennika Teodora i diakona Benadora prosząc Piusa IX o przyjęcie do Unii (za namową Lazarystów) – d. 14 Kwietnia 1861 miała posłuchanie u papieża w tymże celu druga deputacya bulgarska złożona z archimandryta Józefa Sokolskiego, dyakona Rafała Popowa i redaktora Dragana Cankowa, prosząc o wyzwole-nie z pod schizmatyckiego jarzma Greków, Mianowano w Rzymie Sokolskiego arcybiskupem – R. 1863 otwarli Zmartwychwstańcy szkoły w Adrianopolu. – R. 1865 arcybiskup Józef Sembratowicz wyświęcił Rafała Popowa na biskupstwo unickie, który umarł 1876 ponim został arcybiskupem unickim Nil Izworow. – R. 1880 otwarli Zmartwychwstańcy seminarium w Adrianopolu.

R. 1885 mieli unici bulgarscy w Macedonii w 30 miejscowościach 35,000 dusz 40 cerkwi, 80 kapłanów, 35 szkół, 1 gimnazyum. w Tracyi (Adrianopolskiej) w 30 miejscowościach, 30000 dusz, 12 cerkwi 35 kapłanów, 15 szkół, 1 seminarium, 1 gimnazyum, 1 szkoła rzemieślni-cza, 3 żeńskie szkoły, 1 drukarnia. W Konstantynopolu 5000 dusz 3 cerkwie, 4 kapłanów, 1 seminarium, 1 gimnazyum, kilka szkół, 1 drukarnia.

Archimandryta Neofit Petrow Chilendarskij rodem z Kotla, za staraniem patriarchatu greckiego w Konstantynopolu r. 1843 posłany na więzienie do Góry Athos przez Turków, przecierpiał 6 lat do r. 1849 wydał: 1) Swiaszczennyj Kratkij Katichisis. Kragujewac 1835. 2) Kratkaja św. Istorija i Sw. Katichisis. Biełgrad 1835. 3) Slawenobolgarskoje djetowodstwo za malkitje djeca. Kragujewac 1835 (encyklopedia w 6 częściach – wspólnie z nauczycielem swiszczowskim Emanuelem Waskidowiczem)

Sofronij episkop wratczanski ur. w Kotel 1739 + 1815 w Bukareszcie, wydał Kyriakodromion. Rymnik 1806, gdzie się też znajduje jego ciekawa autobiografia.

Jeromonach Ilarion Stojanowicz (Makariopolskij) z Eleny skazany na skargę Fanaryotów przez Turków do więzienia w górze Athos, wspólnie z Neofitem Rylskim

Obwody: Kičevo, Prilep, Veles (Vilajet Salonik, Monastir)

Debar: Metropolia Sv. Savy } fundacji Krolów Milutina i Marko
Prilep: Sv. Bogorodica
" Arandjel

\+ Slepčevački Sv. Jovan } fundacji cara Dečanskiego
Bitolj Sv. Nikola
Prilep Sv. Bogorodica
" Sv. Nikola

Ohrid Sv. Naum } fundacji Krolow Vojislava i Vladimira
" Čista Prečista
" Sv. Jovan

Bitolj Toplički Sv. Nikola fund. Milana Toplicy

Skoplje Sv. Dimitrie fund. Krola Vukašina

Sv. Andrija i Vlasije fund Krola Andreješa

(Kosowo) Palanka Krivorečka Sv. Jakim – fund despoty Juraj Smederevać który tam leży

(Kosowo Štip) Štip Sv. Bogorodica i Spas. fund. Krola Dragutina fund. Cara Dečanskiego

(~~Kosowo~~ 3) ~~Kratovo~~: grob świętej Nemanicć
Kratowo

Rilo – fund Relja Krilatic

(Kosowo Štip) Nemanica – gniazdo Nemanjidów

[Veles: Sv. Dimitrije – fund Župana Stracimira brata Nemanji

(Kosowo) Kočani: Sv. Pantelija – fund. Sv. Simeona Nemanja.

(Kosowo) Tetovo: Sv. Atanas – fund. Cara Lazara.

Debrica: Sv. Jovan i Gjorgje – fund. Krolow Radoslava i Milutina.

Kičevo: monastyr Sv. Čista Prečista i Presveta Bogorodice fund Krolow Milutina i Dragutina.

Devička Sv. Presveta Bogorodice – fund Krola Uroša wielkiego

Groby: Sofija – Króla Milutina
Elbasan – Króla Vladimira
Ohrid – Sv. Naum
Kumanovo – Sv. Prohor
Palanka – Sv. Jakim
Kratovo – Sv. Gavril
Gjakovica – Sv. Król.

Obwody Kičevo, Debar, Ohrid, Elbasan.

+ Klasztory: Bitolj: Sv. Jovan Slepčev. fund. Króla Dečanskiego
Preč: Sv. Bogorodica } fund. Króla Uroša Wielkiego
Babuna
Treskavačka: Sv. Bogorodica Zlatovrch } fund. Króla Milutina
Bučim: Sv. Arandjel
Bitolj: Sv. Bogorodica
Hlerin: Sv. Ilija } fund Cara Nemanji
Gjavato Sv. Gjurgj
Kostur: Sv. Bogorodica – fund s. Sawy
" Sv. Ilija } fund. Sv. Nemaniców
24 monasterów na Metheori
Beograd: Sv. Peter – fund. Króla Petrislava
Prilep: Sv. Arangjel – fund. Króla Marka
Sv. Bogorodica Zrza – fund. Króla Vukašina
Struga: Čista Prečista } fund. Vuka Brankoviča
Kičevo: Čista Prečista
Ohrid: Sv. Bogorodice
+ Morigovo: Sv. Bogorodica – fund. Króla Vladimira.

Rezydencye rzymskie: Prespa – Króla Petrislava
Ohrid } – Króla Vladimira
Beograd
Čermenika

(Dibra)
Debar. Bardhista. Paprednica (koło Kodžadžik) – Króla Vojslava.
Gjuragj planina – Króla Gjuragj

Katedry arcybiskupie rzymskie: Bis Kupštica (pod Gjuragj planina) – św. Nemanii
Debrca } metropolie fund. Sv. Sawy.
Budim (koło Kosturia)

fundacye: Debar: Sv. Gjuragj Brašaički } – fund. Króla Milutina.
Kičevo: Sv. Gjorgje

Serbowie szydząc z Bułgarów zowią ich:
Rekalija, Goga, Šop, Bugarin, Grk,
Cincarin, Makedonac, Torlach, Torbeš
– zaś swych rodaków węgierskich zowią Švaba.

W północnej Bułgaryi koło Sofii mówią
dyalektem serbskim który zowią šopski.

Serbowie mają w każdej familii patrona
(Svetac) którego święto (Slava) obchodzą –

W Salonice (Tessalonice) czyli Soluniu jest sekta
żydów zwana Deunme czyli Mamini którzy,
powierzchownie wyznają Islam potajemnie zaś
religią hebrajską; jest ich 3000 do 5000. Sektę tę
utworzył rabin Sabataj Zevi z Adrianopola 1667,
(rodzaj Frankistów tureckich; zwolennicy tej sekty zowią
się Konjo. – Druga podobną sektę równocześnie
utworzył rabin Barzelai, zwolennicy zowią się
Kavajero. – zwyczajni żydzi w Turcyi są Spaniole:
osiedli r. 1571, niektórzy z Hiszpanii.

Bulgaria r. 1869 miała ludności męskiej 1,023,509 a z kobietami razem 2.047,000. Z tej ludności było: a) Bulgarów 1½ miliona (1,300,000 prawosławnych, 4000 unitów, 170,000 mohamedanów) b) Turków osmańskich 500,000. c) Tatarów 80 do 100,000, d) Czerkiesów 70 do 90,000 e) Albańczyków 60 do 70,000 f) Rumunów 35 do 40,000, g) Cyganów 20 do 25,000 h) Żydów 9 do 10,000. i) Ormianów 9 do 10,000 k) Serbów 4 do 5000, [redacted] l) Rossian 9 do 10,000 (starowierców) m) Greków 7 do 8000, n) Niemców około 1000 o) Arabów około 500.

Cała Bulgaria (Dunajski-Wilajet) podzielony na 7 obwodów (Sandżaków): 1) Ruszczuk; 2) Widdin 3) Nisch; 4) Sofia; 5) Tirnowa; 6) Warna; 7) Tultsza.

Ob: Sax C. Geogr. ethnographische Skizze von Bulgarien (w Mittheilungen der k.k. geogr. Gesellschaft in Wien 1869 Nr. 8.)

Kanitz: Serbien. Leipzig 1868.

Cesty po Bulharsku popisuje Konst. Jireček, professor všeobecného dějepisu na Universitě české. (Spisu musejnich číslo 160 – Novočeska Bibliotheka vydavana nakladem Musea Kralovstvi Českeho. Čislo 27.) V Praze, nakladem Matice české 1888. 8o k.n. 2, str. XVI. 710, z mapką.

Cena księgarska 4 złr. 80 kr. – dla członków Maticy 2 złr. 40 kr.

Knižovno družestvo, założone r. 1869 w Braile, wydaje w Sofii od 1882 dalszy ciąg Periodičesko Spisanie.

111

Rum-Ili = Grecja, ziemia Rzymian obejmowała dawną Macedonię i Trację
Paszalikat obejmował 1855 sandżakatów 22 z których 6 w prowincji Rumelii
zawojowana r. 1361 przez Sułtana Murata.

Dukagin (dawna Dardania) dziś Doda Kale'asi (zamek) nad Czarnym Drynem – w Albanii

R. 1836 Wilajet Rumili z siedzibą w Monastir miał sandżakaty 1) Manastir. 2) Uskiub. 3) Prizrend. 4) Skodra. 5) Dibre – Dziś Rumeli-Walesi czyli gubernator posiada cały wilajet Bitolski z małą częścią Albanii.

112

Turcyja r. 1878

Vilajet: Kossovo (miasta Plevlje, Priepole, Bjelopolje)
Część Sandżakatu Novi pazar
wschodnia część
" Monastir
" Skutari (Skodra) (część odpadła do Czarnogóry)
" Janina
" Saloniki
" Adrianopol (Edirne)
" Konstantynopol część

Vilajet = Generalgouvernement
Liwas = Provinz (mutessarif)
Kaza = Distrikt (Kajmakam)
Nahija = Commune (Mudir)

Albania Stara Serbia
Epirus Macedonia Thrakia (Adrianopol)
Tessalia

de Baysen Festus Baysen(?) na Schelecht pod Dybrowem(?)

Bażyny

Jan
+ 1459 d. 9 listop.
od 1454 gubern.
ziem prusk.
ż. N.

Jan + bezdzet

Gabriel
na Sztembarku
(Stangenberg)
r. 1454 wojew
elblag. r. 1459 1476
chełmiński + r. 1471 sprzedał
Kotkie Stangenberg
starosta radzyński
ż. Barbara v. Weylsdorf

Jan 1457. 1476

Ścibor
1440
wojewoda kowalewski
starosta
elbląski
od r. 1455
wojewoda elbląski
(malborski)
od 1459 gubernator ziem
prusk. + 1480
ż. N.

Jan podkomorzy pruski
od 1478 kasztel. elblag
+ 1484. ż. Barbara de
Hohenfels

Aleksander
partyzant
Krzyżaków

Mikołaj
od 1478 kaszt.
gdańsk., od 1480
wojew. malborsk.
starosta dzierzgoński
+ 1503 d. 27 marca

herb Wiewiórka
gryząca orzech
nad kamieniem wzorzystym(?)
trzymającym wiewiórkę.

Franciszek
ż. Sakenowna

Dorota
1/za Janem Rabe
2/za Mikołajem Szemą(?)

N. za
panem
Pelwit(?)
ten

Jerzy
F

Łukasz

Dr. Wojciech Kętrzyński
O Bażyńskich
Rocznik Towarz. przyjaciół
nauk poznań. t. X. r. 1878
str. 113–131.

Wilajety: Adrianopol; Manastir; Saloniki

113

Eskidże-Dere kaza
dawny Kosintos
miasto Skecza (Ksanti)
Adrianopolitański wilajet

I) Enidże-Skeczeńska kaza 38 wsi z tych 33 tureck. (Pomacy); 4 bulgarsk. tureck. greck.; 1 miasto bulgarsk. (Gabrowo)

miasta: 1) Enidże-Kara-su (Turcy i 1/4 Bulgary) 3000 domów 500 domów

2) Skecza (Eskidza, Ksanti) ~~...~~ domów
bulgar. tureck. greck. 3000 z tych
500 bulgar. z siedzibą greckiego biskupa w Skecze

II) Gjumjurdżińska kaza 71 wsi; z tych 22 miasto bulgar.; 38 miasto tureck., 3 greckie; 3 bulgar. turec.; 1 turec.-ko greckie; 1 turecko-Karamanlijskie.

miasto: Gjumjurdżina 2650 domów
z tych 300 bulgar. 900 greck. 200 żydow.
50 ~~...~~ - reszta tureck. 1800.

Kaza: Dara-Dere
Skecza
Sultan-eri
Fera

~~Karamaosliniʃ mowią po turecku, religia ich prawosławna potomki Kumanów (Gagauzy)~~

Kirkor (Grzegorz po ormiańsku) 114

Karamanlii poturczeni Ormianie piszą po turecku ormiańskiemi literami, pochodzą z Karamanii w Małej Azyi właściwie Seldżuki. – Zowią ich też Karamancy, pochodzą z miasta Konja (Iconia) – Są między niemi Chrześcianie i Turcy

Karamańcy (są mohametanie) (są też i prawosławni modlący się po grecku – i Gregorianie i modlący się po ormiańsku) pochodzą z Anatolii

Arnauci (albańczycy) są Ghegi i Toski – Szkipetary.

Gagauzowie i Surgucety są Turcy Chrześcianie.

Pomacy (są Turcy Bulgary lub Serbowie)

1) Salname turecki urzędowy szematyzm Soluńskiego wilajetu na rok Hegiry 1302 (1884) i 1309 (1891)
2) Werkowicz Stefan J.: Topograficzesko-etnograficzeskij oczerk Makedonii. Petersburg 1889.
3) Dimza M. (zgreczony Bulgar z Ochrydy, profesor w Atenach): Δήμιτσα: Ἀρχαία Γεωγραφία τῆς Μακεδονίας 2 tomy
4) Ofeikof: La Macédoine au point de vue ethnographique, historique et philologique. Philippopel 1888. 400 stron z 2 mapami kolor. etnogr. (autor Atanasije Szopow sekretarz exarchatu bulgarskiego

Solunski Wilajet

Gewgelijska Kaza

Gewgelija palanka . 41 wsi 2 tych 9 bulgarskich 5 czysto
nad Wardarem 300 domów tureck. bulgar.

Soluński wilajet:

1. Soluński sandżakat (departament)
2 Sierski "
3. Dramski "

Skopski wilajet

Sodice Sedes
Maziari
Makala,
Galce čista.

a) Kasandryjska Kaza
b) Lagadinska " (Chalkidike)

c) Sierski Sandżakat na 8 Kaza
1 Sierska 170 wsi 2. Zechnenska. 3 Newrokopska. 4.
Razlozska. 5. Dżumalijska. 6 Melnicka. 7 Petricz=
ka. 8 Walowicka (Demir-Hisar.

2)
Chalkidike wsie bulgarskie Niswor, Lerigowo
tureckie Kujadzik, Osmanli
greckie Kierisos, Athos

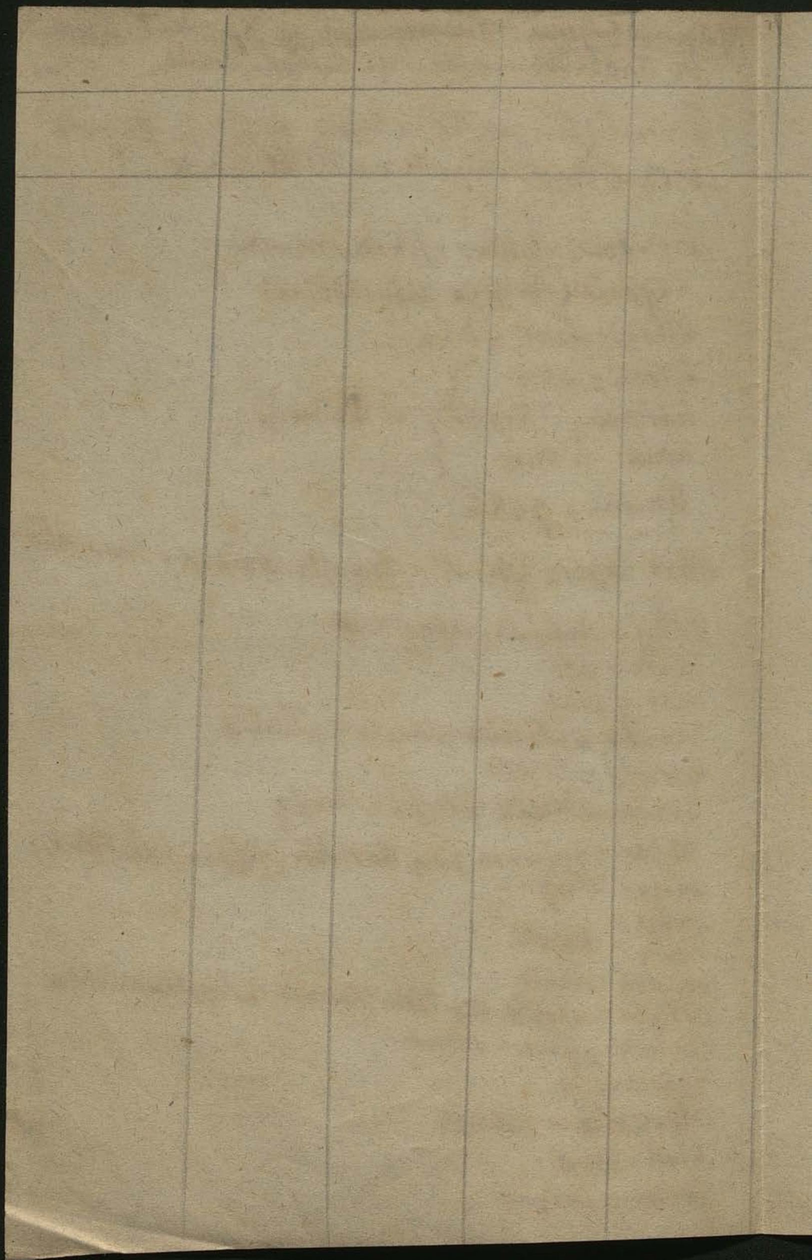
Księgarnia bułgarska: Книжарница на Христо Г. Дановъ въ Пловдивъ – ma filie w Sofii, Ruščuku, Łomie. 115

Plovdiv (Filippopolis) założone od Filippa II (około 340 przed Chrystusem) Trimontium – Filibe turecki.

Romania (cesarstwo wschodnio-rzymskie)
Zagoria (Bułgaria zabałkańska)
Albona = Labin w Istrii
Salona = Solin
Scardona = Skradin } w Dalmacji
Nona = Nin
Ancona = Jakin

Stara Zagora (Beroe – Augusta Traiana – Irenopolis)

rataj = chałupnik, najemnik
niva = pole
ralo = pług
lemeš = ~~[illegible]~~ plazica = płużnica
čereslo = krzosło
bradce = ~~bruzdy~~ brezdi = bróżdy
Kosa = używana przy kosidba (koszeniu siana kosach)
sarp = sierp
snop –
kopy = karsti
sejidba = sianie
vršidba = młocka na toku (harman) pod gołem niebem
slama, pljeva = słoma
ugar = ugor
sternište = ścierńsko
bivol = bawół
jarem = jarzmo

žito
pšenica gatunki: zagarka, červenka
rež
ečimik – jęczmień (także jačmen)
oves
proso
rov = wyka
grach = groch
bob, fasul
Konop
len
patati, kartofi, baraboj = kartofle

miary : uvrat (40 X 40 kroków) ma 4 lecha
oka = 400 drami (tureck. dirhem, = drachma)
1 dram = 16 krata (karaty)
1 krat = 32 zerna
78 ok = 100 litrów
aršin (69 centimetrów) ma 8 rupa
krina = 11 ok (czyli kilo)
kutel = 20 ok
pogon = 7½ uvratów
stenžen = 3 aršiny
panair = jarmark roczny (πανηγυρις)

Srpska bibliografija za nowiju knjiżewnost 1741–1867, sastawio Stojan Nowakowić. Na swijet izdało „Srpsko użeno drusztwo." U Biogradu u drżawnoj sztampariji 1869. 8°. str. XXIV. 644.

Wylicza tu autor do r. 1867 dzieł serbskich 3291; od r. 1741 wychodziło rocznie po 1 książce; od r. 1758 już 2; od r. 1792 już 12; r. 1800 = 11; r. 1830 = 33; r. 1840 = 45; r. 1850 = 89; r. 1863 = 111; a r. 1867 = 205 dzieł serbskich. Do r. 1800 wyszło 206 dzieł. – Najdawniejsze 3 dzieła serbskie są wydane w miedziorytach przez Krzysztofa Żefarowića w Wiedniu rytowane: 1) Stematografija 1741. 4°. Kart 42; 2) Pouczenie swiatitelskoe k nowopostawlenomu iereju, 1742. 12°. str. 24; 3) Priwilegii czrez błażennyja Imper. Leopolda, Josifa i Karola szestago, takożde Mariju Tereziju sławnomu narodu illiriśko-rassiańskomu darowannyja. 1743. fol. kart. 17. – Dalej wyszedł: Bukwar sławiańskiemi i glagolickiemi literami w Rzymie 1753. w 8ce; Petrowića Wasil: Istorija o Czernoj gorje, w Moskwie 1754, w 8ce; Smotriskiego Melec. Sławianska gramatyka, w Rymniku 1755, w 8ce, str. 576; od r. 1759 zaczęto drukować w Peszcie. R. 1761 założył Dymitri Teodosij Joaninskij serbsko-sławiańską drukarnię w Wenecyi, a r. 1771 takąż drukarnię Józef Wawrzyniec Kurcbek w Wiedniu. Zaczęli wydawać w języku serbsko-sławiańskim swe pisma: Orfelin Zachariasz r. 1757 w Wenecyi; Obradowić Dositej (swą autobiografią) w Lipsku u Brejtkopfa 1783 i 1783 (pisma). – R. 1789 zaczęto drukować w Lipsku u Tajbela. Od r. 1792 zaczął w Wiedniu wydawać Stefan Nowakowić pierwszą gazetę serbską (Serbskija nowiny), w 4ce, co tydzień po 2 numera, w drukarni ~~[illegible]~~ swojej, ~~Kurcbeka, którą~~ którą za 25,000 złr. r. 1792 kupił od Kurcbeka – lecz ją już r. 1796 sprzedał uniwersytetowi budzińskiemu.

Żiwkowić Kirilo: Żitie Świątych Serbskich Prosvjetitelej Symeona i Sawwy spisanoje Dometianom Jeromonachom Chilandarskim, sokraszczennoje i oczyszczenno. W Wiennje w typografij Stefana Nowakowicza 1794, 4o str. 31. Drukowane to przerobienie kirylicą; przedrukował go w podobiźnie litograf. A Chodźko: Légendes slaves du moyen âge. 1169–1237. Les Némania, vies de St. Syméon et de St. Sabba. Paris 1858. Daniczić również lepsze wydanie z oryginału wydał: Daniczić Dj.: Żiwot swetoga Sawe; napisao Domentijan. Na swijet izdalo Druztwo srbske slowesnosti. U Biogradu u drżawnoj sztamparii 1860. 8o str. VII. 219. – oraz Daniczić Dj.: Żiwot swetoga Simeuna i swetoga Sawe; napisao Domentijan. U Biogradu u drż. sztamp. 1865. 8o str. XIX i 345. – ~~[illegible]~~

– Żywot Św. Symeona napisany przez Króla Stefana z rękopisu XIII w. oraz Żywot Św. Symeona od św. Sawy z rękopisu XVII w. wydał Paweł Józef Szafarik: Pamatky drewniho pisemnictwi Jiho-Slowanůw. W Praže 1851. 8o – Żiwot a djela srbskog proswetitela swetog Simeona inacze Stefana Nemanje prwog srbskog Kralja; spisali njegowi sinowi swetyj Stefan Kral srbski a swetyj Sawwa I srbskij prwyj archiepiskop. Sa podlinnikowog starog srbskog języka preweosti pokuszao Sergije Nikolić (profes.). Prwi swezka. U Beogradu, Knigopecz. Knjaż. Srbskog 1859. 8o str. XL. 88.

Rajić Jowan: Istorija raznych slawenskich narodow naipacze Bolgar, Chorwatów i Serbow. W Wiennje pri Stefanje Nowakowiczje w slaweno-serbskoj typografii 1794–1795. 8o Czast I str. 496; Cz. II str. 702; Cz. III str. 363.; Cz. IV str. 446

" " Drugo izdanje. W Budinom gradje, pri typografii Kral. Uniwer. Ungarskago 1823. 8o Cz. I kart 24, str. 604. k. 1; Cz. II str. 848; Cz. III k. 2. str. 382; Cz. IV k. 2 str. 396. k. 52.

Tom I przedrukowano w Petersburgu 1795 w 4ce; dalszych zabroniono.

Serbowie katolicy w Bosnii używają pisma łacińskiego lub rodzaju cyrylicy którą zowią „Bukwica". Pierwszą drukarnię rządową serbską założył dla Bosnii w Sarajewie Osman Szerif-Pasza r. 1866 – Celniejsi pisarze w Bosnij byli: Fra I. Jukić franciszkan autor kilku pism etnograficznych i historycznych, mianowicie: Bosanski prijatelj I. II. III (a 85 kr) – zmarły w Diakowarze. – Fra Grga Martić franciszkan, autor pięknego poematu: Osvetnici (mściciele)

Daničić Gjuro ur. 4 Kwietnia 1825 w Nowym sadzie (syn tamtejszego popa Jovana Popovića + 16 Listopada 1882 w Zagrzebiu, sławny filolog serbski profesor filologii słowiańskiej w Belgradzie.

„Matica hrvatska" założona pierwotnie r. 1842 pod nazwą: Matica ilirska a od r. 1874 hrvatska – wydaje książki od r. 1844 w Zagrzebiu.

„Družtvo Sv. Jeronima" w Zagrzebiu założone przez Kardynała Jerzego Hawlika r. 1867, wydaje książki i Kalendarz „Danica" (po 25 kr.)

„Hrvatske arkeolićke družtvo" założone w Zagrzebiu r. 1881 przez Ivana Kukuljevića Sakcinskiego (Bassani de Sacchi) wydaje „Viestnik hrvatskoga arkeologićkoga družtva" którego r. 1881/1880 wyszło 4 Numera (ma 29 członków założycieli, 22 członków współpracowników i 310 członków popierających), zbiory swe i bibliotekę ma w Muzeum narodowem w Zagrzebiu założonem r. 1866, którego zarządem trudni się „Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti." – Członkowie założyciele płacą na raz 30 złr. – Członkowie zwyczajni płacą rocznie 8 zł. – Członkowie honorowi (počastni) wolni od płacy

R. 1889 (Godina XI) wyszło 4 Nrami 8vo cena rocznika 4 złr. R. 1888 (Godina X) 4 Nro in 8o str. 128 z tablicami. Redaktor Sime Ljubić kustosz arheol. muzeum.

Kninske starinarske družtvo założone 1887. (filia zagrzebskiego) (w Dalmacji)

Drukarnie w Kroacyi XVIII i XIX wieku. – Zagrzeb (Gratcomonte) drukarnia Pawła Ritter (Vitezović) 1690–1711, po nim Franciszkanie pod zarządem Wacława Haivel 1713–1721 i Jana Bartl. Pallas 1723–1747. – drukarnia Jezuitów 1742–1763; drukarnia biskupia 1794–1826; drukarnia Franciszka Suppana 1827–1857, po nim Karol Albrecht 1880; drukarnia Ljudevita Gaja 1838, po nim C. Albrecht 1880; drukarnia L. Hartman 1880; Dionička 1871, drukarnia Narodnih Novine 1874 – Essek druk. Jan M. Divald 177? – Warasdin dr. Jan Th. Trattner 1774 – Karlstadt w XIX wieku – Fiume w XIX wieku. – Buccari 1881. – Zara 1881 – Spalato 1881 – Oedenburg 1881. – Buda-Pest 1881

Bulletino di archeologia e storia dalmata 1888 (Anno XI) wychodzi w Dubrowniku, rocznie 6 Nrów.

Drukarnie w Kroacyi. (Ob. Kukuljevic-Sakcinski Ivan: Bibliografija jugoslavenska. Knjiga I. Bibliografija hrvatska. Dio I Tiskane knjige. Zagreb 1860)

Najdawniejszym drukiem jest Mszał kroacki drukowany glagolickiemi czcionkami r. 1482 bez miejsca druku (w Seniu, Wenecyi lub w Rzymie?)—

W Senju (Zengg) otworzył r. 1506 najdawniejszą drukarnię glagolicką Mistr Gregur Senjanin sprowadzony z Wenecyi kosztem Sylwestra Bedričića archidyakona i wikarego jeneralnego biskupstwa w Senju. Od r. 1507 – 1508 wydrukował tu 4 dzieła: 1) Naručnik Plebanušev (Manipulus curatorum Guidonis de Monte Rotherii) tłomaczony przez kanonika seńskiego Urbana z Otočac i dyakona Tomasza, in 4to w 2 kolumnach z drzeworytami. — 2) Misal hrvatski 1507. 3) Transit sv. Jerolima, in 8vo tłomaczony przez tychże. — 4) Korizmenac Fratra Ruberta, protumačen s latinskoga jezika na hrvatski, po popu Peri Jakovčiću i po popu Silvestru Bedričiću. U Senju, 1508. 4o str. 208 (Quadragesimale). 5) Mirakuli slavne dive Marie u Senju 1508.

W Zagrzebiu (Agram) założył r. 1527 Hermagoras Kraft z Obenburga w Styryi drukarnię w której wydał: Tabulae peregrinationis divi Pauli. Zagrabiae 1527.

W Riece (Fiume) założył r. 1531 Szymon Kožičić biskup modruski drukarnię glagolicką, sprowadzoną z Senja, w której wydał z swoje dzieła: 1) Misal hrvacki po običaju rimskoga dvora izdan od Šimuna Kožičića Zadranina biskupa modruškoga. U Rici 1531. 4to z drzeworytami. 2) Odžitija rimskih archijereov i cesarov od Petra i Julija daže do sadanih Klimenta sedmoga in Karla petoga let gospodnih 1531. V Rici

W Nedeliszczu założył r. 1573 Jerzy hr. Zrinji drukarnię sprowadziwszy z Lendva drukarza Rafała Hofhaltera (syna polskiego Rafała Skrzetuskiego) który drukował 3 dzieła Michała Buchich pastora luterskiego w Beliče: 1) Novi Zakon. 2) Keršćanski nauk (Catechismus) 3) Contra praesentiam corporis et sanguinis Christi in Sacramento Eucharistiae. (Lecz wszystkie te 3 dzieła spalono). - Prócz tego wyszło tu: 4) Dekretum koteroga je Verbewczi Istvan Djachki popiszal, od Ivanussa Pergussicha na szlovienski iezik obernien. Stampan v Nedelischu 1574, fol. str. 190 (Tripartitum).

W Warazdynie miał r. 1587 drukarnię Jan Manlius (Mandel czyli Männel albo Mandelc) z Lublany (Laibach) F w której drukował 2 dzieła: 1) Praefationes et epistolae dedicatoriae Desiderii Erasmi Rotterodami Varasdini impensis Joannis Pergossich 1587. 8vo 2) De agno paschali explicationes mysticae, authore Blasio Schrinniarich. Varasdini 1587. 8vo str. 113.

Dopiero r. 1690 założył Paweł Ritter Vitezovich † 1713 w Zagrzebiu stałą drukarnię w której od 1690–1713 drukował, a po nim sukcesorowie.

Ban Matija: Politiczki spisi -- u godinu 1866. III
Beograd, peczatnja Aleksandra Andrića 1867. 16o str. 113.

Bogiszić W. Dr. Naputak za opisiwanje prawnijeh obiczaja, koji żiwu u narodu, sastawio Dr. -- Drugo izdanje pomnożeno. Becz u sztampariji L. Sommera 1867. 8o str. 17 (Kosztem Akademii jugosłowan. - pierwsze wydanie łacińsk. literami w Zagrzebiu 1867.)

Bogiszić W. Dr. Slowenski muzeum. Misli o potrebi naucznoga srediszta za swakolika slowenska plemena, napisao Dr. -- Nowi Sad, Platonowa knjigopeczatnja 1867. 8o str. 69 (Przedruk z Serbsk. Letopis 1866)

Wasiljewić Alimpije (profes.): Istorija narodnog obrazowanja kod Srba. Knjiga prwa. Uwod. Napisao -- Beograd u drżawnoj sztampariji 1867. 8o str 84.6.

Weselić Josif (profes.): Opis monastira u Srbii, od -- Czast I. Beograd, Knjigopeczatnja A. Andrića 1867. 8o str. 155.

Wujić Wladimir (profes.) Srbska gramatika za gimnazije, po istocznome goworu slożio -- Beograd, slowima drżawne peczatnje 1867. 8o str. 114. (3o edyc. Pierwsza 1856, druga 1863 cena 4 grosze czarsz.)

Istorijska razmatranja o Bugarskoj. Od Adolfa d'Awrila; prewod s francuskog. Drugo izdanje. Beograd, sztamparija Nikole Stefanowića 1867. 8o str. 32. (1e wydan. 1864)

Kalendar sa szematizmom Knjażestwa Srbie za 1867 godine. Beograd u knjigopeczatnji Knjaż. Srbskog. 8o str. 95

Milićewić Dj. Milan: Manastiri u Srbiji, napisao — Beograd u drž. sztampar. 1867. 8º str. 96 (odbitka z Glasn. XXI) (Glasnik srp. uczenog. družtwa. Swezka XXI.

" " Život Srba seljaka, napisao — — Beograd u drž. sztamp. 1867. 8º str. 132 (Odbitka z Glasnik XXI i XXII)

Nenadowić Matija prota: Memoari — — izdao Ljubomir P. Nenadowić. Beograd u drž. sztamp. 1867. 8º str. 382.

Nowakowić Stojan: Istorija srpske knjiżewnosti. Pregled ugadjan za szkolsku potrebu. Beograd u drž. sztamp. 1867. 8º str. XII. 327.

Panzić Josif Dr.: Ptice u Srbiji. Po analiticznom metodu složio — — Beograd u drž. sztamp. 1867. 8º str. 80.

Petranowić Božidar Dr. Bogomili. Crkwa bosanska i krstjani. Istoriczka rasprawa. Napisao Dr. — — U Zadru, Peczatnja Demarki — Ružieř, 1867. 8º str. 180.

(dramat wierszem) Petrowić Petar Njegosz: Gorskij wienac. Istoriczko sobytije pri swerszetku XVII w. soczinenije P. P. N. Wladike crnogorskoga. III Izdanje. Beograd, u sztamp. N. Stefanowića 1867. 8º str. 116. (I Edyc. 1847. — II Edyc. 1860) F

(F u Novom Sadu brzotiskom Episkopske Knjigopeczatnje 1860. 8º str. 116. (ywaźd.) +)

Czakra Emil: Djurdje Smederewac i žena mu Jerina. Kriticzko-istorijska rasprawa, napisao — Nowi Sad, sztamp. Ignjata Fuksa 1867. 8º str. 48 (przedruk z Danicy)

Heraldyka potudniowych Sławian.

Rodoslovje (to jest najdawniejszy herbarz bośniacki napisany r. 1340 przez popa Stefana Rubčića naczelnika heroldyi serbskiego cara Stjepana Nemanji, z wizerunkami herbów rodów szlacheckich w Bośni i Serbii). Oryginalny rękopis ma się znajdować w Klasztorze Franciszkanów Fojnica w Bośni. Tłomaczenie łacińskie przez Marka Skorojevića z Bośni około r. 1650: „Copia antiquissimi libri charactere illyrico scripti, reperti in bibliotheca monasterii de Monte Sancto ordinis S. Basilii, facta a Marko Skorojević ex originali Stephani Rubchich" jest w wiedeńskiej cesarskiej bibliotece Nr. 7683. Już Engel powątpiewał o autentyczności, a P. J. Safarik (Geschichte der serb. Literatur) trzyma to za dzieło fikcyjne przez Pawła Ritter Vitezovića 1684–1713 podrobione, co i Racki twierdzi, że ten rękopis tylko z XVI wieku pochodzi. Pisał o tem Miroszowski

Gundulića: Ariadne 1632 nie jest dziełem oryginalnem lecz przekładem z włoskiego Melodrammatu przez Rinnucci napisanego.

Djela Mat. Ant. Relkovića. Na svièt izdao Mart. Seneković profesor c. kr. vel. gimnaz. vinkovačkog. U Vinkovcih, brzotiskom narodne tiskare N. Plavšića i dr. 1875. 8vo str. XVI. 459. s. z portr. fotograf. +
Mathias Antoni Relković urodz. 6 Stycznia 1732 (z ojca setnika wojskowego pochodzącego z Bosnii) we wsi Swinjar, od r. 1748 służył wojskowo + jako kapitan wojska granicznego w Vinkowcach 1798 d. 22 Siečnja. Poemat jego Satir wyszedł najprzód w Dreznie 1761; 2a ed. w Osieku 1779; 3a ed. 1822; – cyrylskiemi literami wydał go A. Raić 1793 w Beču; następnie 1807 w Budimu; r. 1859 wydał go J. Jurković w Osieku a ostatni raz ogłosił go księgarz Harsch w Osieku. – W powyższem wydaniu mieszczą się tłomaczenia bajek Esopa i Fedra prozą – tłomaczenie Pilpaja z francuskiego 1767 i Satir iliti divji čovjek (str. 271–401) oraz Nek je svašta (powieści) prozą – tylko jeden Satir wierszem. – łacińsk. druk. – z słowniczkiem na końcu.

Leonid archimandr.: Stara srpska pisma iz ruskog manastira sv. Pantelejmona u Svetojgori. Beograd 1868. 8o

Bogišić Valtazar Dr.: Pravni običaji u Slovena, napisao... Privatno pravo. Zagreb 1867

Kukuljević Sakcinski Ivan: Prvovjenčani vladaoci Bugara, Hrvata i Srba i njigove krune. Zagreb (Dionička tiskar.) 1881. 8vo str. 155 (Odbitka iz 57. 58. 59 Rada akad. jugoslov.)

Bakulla Pietro padre: I martirii nella Missione Francescana osservante in Herzegovina. Narrazione storica. Roma 1862. 8vo

" Hercegovina za devetnaest godinah vezirovanja Ali-Pašina. Beč 1863. 8vo

+ Medaković W. M. G.: Život i običai Crnogoraca napisao... U Novom Sadu (brzotiskom episkopske knjigopečatnie) 1860. 8vo str. VI. 186. 1 fl. 25 kr. (serb.)

+ Novaković Stojan: Srpske narodne zagonetke uredio i izdao... (Beograd). Pančevo, Štamparija Braće Jovanovića, 1877. 8vo str. XXIII i 283, z rycin. (IV Izdanje Zadužbine Czupićeve) (serb.)

Heraldyka południowych Słowian.

I.) Herbarz bosniacki. W klasztorze Bernardynów w Fojnicy (Vojnizza) w Bosnii przechowuje się rękopis papierowy z połowy XVII wieku na papierze z malowanemi herbami, kart 140 in fol. Tytuł pisany bosniacką kirylicą: „Rodoslowie bosanskoga aliti iliriczkoga i srpskoga władania, zaedno postawieleno po Stanisławu Rubczicu popu, na slawu Stipa Nemaćića cara Sarbielena i Boszenaka 1340." Prócz wizerunku P. Marji, SS. Szczepana, Wawrzyńca, prócz herbów prowincyj illiryjskich, zawiera on namalowane 127 herbów familijnych z napisami łacińskiemi. – Kopija tego rękopisu sporządzona r. 1845 jest w Belgradzie w bibliotece narodowej – i druga kopija sporządzona r. 1842 jest w Zagrzebiu w bibliotece Gaja.(+) – Pierwszą wiadomość o tym rękopisie podał F. Jukić (Srbski narodni list. Pest 1842, Nr. 18 – Danica ilirska. Zagreb Nr. 24 – Bosanski prijatel. II. 78) – Drugą: Ein Bosnisches Wappenbuch von Graf. Stanislaus von Mieroszowice Mieroszowski. 1881. 4to str. 6 (Odbitka z pisma: Jahrbuch des heraldisch-genealogischen Vereines Adler in Wien. Wien 1881. VIII. str. 33)

(+) inne kopie tego rękopisu były w klasztorze bernardynów w Makarska (przepisany 1724 przez Mariana Lekusich) – kopia spisana przez Józefa Jakosies, i inne.

Bibl. powsz.-pol. Nr. 5302.

Inny rękopis odmienny nieco, pisany r. 1595 przez Korienića-Neorića z Dubrownika in 4to kart 157 (w bibliotece Gaja w Zagrzebiu) ma tytuł cyrylski i łaciński: *) „Rodoslowje nawisztjenich i swetich otaca u wlastitich biljegowich zemalja i switlich tlich plemeniju cesarstwa ilirskog koje wisa skupi i naredno sastawi s welikom ponnom i opatju Stanislaw Rubczić Ban Cimerija gospodina cara Stipana Stjepana Nemanjića.... Libellus sanctorum patronorum et publicarum insigniorum regnorum et familiarum illustrium Illyrici Imperii quae magna cura singularique diligentia collegit atque depinxit Stanislaus Rubcich, Rex insigniorum domini Imperatoris Stephani Nemagnich... Quodquidem translatum est ex antiquissimo libro in caractere Illyrico scripto, reperto in Bibliotheca monasteriorum de Monte sancto Ordinis divi Basilii. Korienić. Neorić... A. D. 1595." (Dokładna kopija tego rękopisu, którą sporządził Marko Skorojewić Bosznjak około r. 1637–1654, znajduje się w cesarskiej bibliotece w Wiedniu Nr. 7683 – podało wiadomość I. Kukuljević Sakcinski: Arkiv za jugoslav. poviestnicu I. 165 i Jagić W. Archiv IV. 511; tytuł tej kopii: Copia antiquissimi libri charactere illyrico scripti, reperti in bibliotheca monasterii de Monte Sancto ordinis S. Basilii, facta a Marko Skorojewić ex originali Stephani Rubchich".)

*) Opis tego rękopisu podał W. Klaić: Obzor 1879 Nr. 207 – także Jukić F.

II) Herbarz bosniacki. – Inny rękopis znacznie odmienny od Rubcica i Korienica, z malowanemi herbami pisany r. 1482 na pergaminie literami kirylicą przez Piotra Ochmućewica Dubrowczanina pochodzącego z Bosnii znajdował się w monasterze Sutjeska w Bosnii, dziś jest w posiadaniu x. Strosmajera J. J. biskupa diakowackiego. Rękopis ten najstarszy pomnik heraldyki południowosłowiańskiej ma tytuł: „Rodoslowie" i na końcu przypis: „Petar istie Ochmuće-„wića sin, po starini Boszgnanin a radi newolnoga razmira i po-„gube bosanski priszastia negowi stranech sad je Dubrowczanin, „Koi za milos gnegowe stare gospode složi i postawi owo Rodo-„slowie za spomenu i slawu bosansku i swakoga wriedna Bosz-„gnanina dokoli Bog bole dopusti i negowa sweta wola izwarszi. „Pisano lita Christowa na ҰЯПВ (1482)" Rozpoczyna się ten rękopis obrazem św. Grzegorza papieża – dalej idą herby prowincyj, herb rodu Nemaniczów (złoty dwugłowy orzeł w czerwonem polu) i herby familij. Jest tu wypisana wiadomość: iż Stefan Tomaszewicz król Bosnii miał stolicę w Bobowacu którą za czasów Macieja króla węgierskiego przeniósł do Jajcy – iż Wukaszin i Ulisza brata Marnia-wicze ubili cara Urosza syna Stefana i podzielili się jego państwem i wtedy to Stefan ban bosniacki ogłosił się królem bo był z rodu Nemaniczów. (Opis tego rękopisu podał Kniaź Medu Pucić w Jagicza Archiv IV. 339)

Heraldyka południowych Słowian

Rękopis znajdujący się w klasztorze Fojnica, opisał bernardyn Jukić (w Bosanski prijatelj II str. 78–82 – Rękopis in fol. ma 139 malowanych herbów.

Inny rękopis również odmienny z napisem włoskim „Arme" obejmuje rejestr włoski herbów familij południowo słowiańskich i 152 kart z papierowych malowanemi herbami in fol. Rękopis ten kupiony r. 1878 u Gerolda w Wiedniu znajduje się w Belgradzie w bibliotece narodowej N: 683 w oddziale rycin. Rozpoczyna się rękopis herbem Imperatoris Stephani Nemagnicch insignia, dalej 10 herbów prowincyj Macedonii, Illiryi, Bosnii, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Bulgaryi, Serbii, Rascyi, Primorii; dalej herb Regis Stephani Urosii Nemagnich insignia; dalej 138 familij herby (w tym porządku: Nemanić, Kotromanowić, Twartkowić, Greblianowić, Brankowić, Karstić, Kastriotić, Marniawić, Zarnojewić, Balsić, Kosacić, Harwojewić, Jablanić, Ochmucewić, Burmasowić.... Bogasinowić... Ciubretić... Frankopanowić... Nowakowić,... Jaksić... Jugowić... Kacić.... Kossowić... Martinusewić... Orlowić... Rubcić.. Stankowić... Sokolowić... Tihcinowić....

Wojnowić... Ursinić... Wladimirowić... Żupanowić... Zarnojewić, ... Zetinianić.. 138 (152) Vrančić. (Opis tego rękopisu podał Nowakowić Stojan: Cheraldiczki obiczai u Srba. Beograd 1884 str. 92 – 104.)

– Il regno de gli Slavi hoggi corrotamente detti Schiavoni; Historia di Don Mauro Orbini Rauseo, abbate melitense. Pesaro 1601. – obejmuje genealogie i herby południowosłowiańskich panujących rodzin str. 244 – 398: Nemagna re di Rascia, Vukasino re di Serbia, Nicolo Altomanno Conte di Usciz, Balsa signor di Zenta, Lasaro Conte di Servia, Cotromanno domino in Bosna, Casa ~~Cos~~ Cossaccia ~~ceptod~~ Duchi di S. Saba, Contado di Chelmo, Chorvatia, Bulgaria. –

– Indicia vetustatis et nobilitatis familiae Marciae vulgo Marnavitiae Rosenois per Jo. Tomcum ejusdem gentis collecta. Romae 1632. 4to str. 56 z portretem Króla Wukaszyna i autora: Iwana Tomko ~~Ma~~ Mrnavića biskupa bośniack. ur. 1579 w Szybeniku † 1639.

– Le glorie cadute dell antichissima ed augustissima famiglia Comnena dell Abbate Don Lorenzo Miniati. Venezia 1663; jest tu wiadomość genealogiczna o familii Ochmutjević i Gargurić.

– Du Fresne: Illyricum vetus et novum

– Kačić A.: Razgovor ugodni naroda Slovinskoga. Beč 1836 kn. 2 przytacza spis szlachty południowosłowiańskiej.

– Ritter (Vitezović) Paulus (ur. 1650 w Senju w Dalmacji: Stemmatographia sive armorum illyricorum delineatio, descriptio et restitutio, authore Equite Paulo Ritter. Viennae 1701. 4to str. 81. – (toż): Stemmatographiae illyricanae liber I. Editio nova auctior. Zagrabiae 1702. fol. kart 16. (Obejmuje herby prowincji z dystychami łacińskiemi) rysunki i herby wzięte z dzieła Mauro Orbini.

– Żefarowić Christofor: Stemmatografia, jeże w wiecznuju pamiat blagopolucznago potwerżdenia swiatiejszemu blażenniejszemu gospodinu g. Arseniju czetwertomu archiepiskopu pekskomu wsiech Serbow... Christofor Żefarowicz illiriko-rassianski obszczii zograf wsepokorno podpisujet. W Wiene 1741 Okt. 21. – Izobrażenie orużij illiriczeskich awtorom Pawlom Ritterom w dialektie latinskom izdannoje na swiet i po jego wiażdeniju na slawenoserbskij jazyk prewedennoje. Wtoroje izdanie, Ot. Ch. Ż. ill. ob. zog. (literami cyrylskiemi – ryciny rytował Thoma Messmer sieczec. – Całe dzieło rytowane na miedzi, podług Rittera, z małym dodatkiem, obejmuje herby prowincji)

122

Chrisovule cara Stefana Dušana, kojom osniva monastir Sv. Arch. Michaila i Gavrijla u Prizrenu g. 1348. Beograd 1862. 8vo (Odbitka z Glasnik družstva Srbske Slovesnosti. T. XV.)

„Az Stefan bogom pomilowanyj i bogomproswieszczenyj car „i samoderżawnyj wsich Serbskich i pomorskyich i gre„czeskych zeml s bogoczestywoju i Chrystolubiwoju moje„ju obrucznicoju caricom Kira Elenom i s bogodarowan„nym naju synom Kralem Uroszem" funduje monaster Św. archistrategów Michała i Gabriela w Prizrenie, któremu zapisuje „sela i metochije i katun właszkich" jakoto: Andriczija cerkow u Ochridie, winogrady, młyny — wyliczając granice posiadłości wspomina: igriszcze, (czerni) gwozd (las) prisłop studenec, dupna rudina, jaworowa polana, paszisczce, mramor, stołp, ždrebije (źreb = kawał pola), bieleg (znak graniczny), gradiszcze (horodyszcze), brdo, gomila (mogiła), bara (bagno), szuma (las), selo, zaselok, bolowan, czriewoglazd — katun arbanaski (wieś albańska), cerkwa Sweta Petka (Paraskevia), Mogilnica, sopot niz potoka (wodospad), czertež, Koszariszcze, ribnik, megja (miedza (obrąb graniczny, ujazd), Władow grob, lowiszcze, prieslop, lug, niwa, ulianik (barć?), liwada (łąka), put (droga), uliar (bartnik?), cholm, kutia (chata), basztina (dziedzina). = Daniny królewskie: akrostik (?) — 400 spud soli (z cła) — ot carine 1000 perper wsako godiszcze (targowe) — dworiszcze = Osadnicy monasterscy we wsi Lutoglawije niemają robić innej panszczyzny (rabote) oprócz „zidanija (budowania) „i biedwe (bodów z pola) i jechawinofiada (brózda, połka), a da im nie nikoje priplate župske „(danin krajowych), ni pozowa, ni sokija, ni popasa, ni dimnine „(fumalis exactio, podymne), ni lena, ni jagnietine da ne daju."

župa, katun

žubrwina (žubrowa)

— „Zakon Serblijem: da rabotaju u nedeli dwa dni na dimicom (z dymu) „szczo im weli iguman i da oru biedbu wsakoga żyta i wse swerszt„wawsze u sonti, i sieno cerkwi da kose koliko je trjebje, iwi„nograd da tezuji ... i da daje stas jagnietinu i isporek i lna trideseti „powiesom miernych i da daju kir duchownu na odricom lukno żyta „wolja dwa dinara, i da nose prazdniku drwa, i carewu prichodu

lukno (mensura)

ΣΟΚ (census)

„i patriarchowu ... a wsa gorskaja sela i szikliјa da stane u manastiri na paramunie Koliciem weli. I Arbanasi Koi se obrietaju u cerkwe, da rabotaju KaKo i Serblane. I wlastele Koi se obrietaju u cerkwe, da oru wsaKoga żyta biedbu, i szczo wzore da zawlaczi i siena da Kosi den i zdagie i postat winograd i juta s igumnom... I da nie wojske nijednomu czloweku cerKownomu ni Wlachu i Serbinu, i da ne rabotaju nijedne rabote carewe, ni oranija, ni Kopanija, ni żetwe, ni werszitwe, ni gieraKara, ni psara, ni ponosa (transport), ni nameta, ni prowoda, razwie przychoda ca= rewa da do megie (granic żupy) prose licho grada i da daje selo Krimu (κρειον) (Kübel) priewodnu jednu, a u Krinie 24 Kobli carewi, a soli dwa dinara na jasli i oglaw; a jaslne perpere da ne daju ni poKrowcia, i aKo se zgodi wsiem cerKwom na grad, a oni da ne idu, da naprawlaju swoj grad; i da je panagjur (jarmark) na archangelow den i szczo jest dochodak ot datin tozi da jes cerKwi... a dobitoK cerKowni owce da pasu.. a ine rabote u żupu da im nie, a da oru cerKwi i sieno Kose doma, a da im se daje miesieczina za owce, a trawnina da im se ne= uzima. A Kobile da pasu Wlasi Dobruszнici a da im se daje bieleg na Dimitrow den na dwa zdriebica wolja 10 perper i miesieczina i guni (suKmana) (suKnia) i Klaszinie (spodnie?), a da dawaju wyjnu dochodoK jaKo i inii Wlasi.. I da im niKto ne sudji razwie iguman, a szczo za wraždu, za zemlju, za Kon, za prowod da pried cara; a za ine sudowe da idu pried metropolita i pried igumna; a o biri i o jagnietinach i o raspustiech i oglobach (Karach) duchownych tiem iguman oblada. A se Czengarije (Cygani?) — ZaKon Wlachom: da daju ot 50, owcu z jagnietem a drugu jalowu i s runy (wełna) i da daju godiszcze Kon wolja (czyli) 30 perper, KaKo su dawali Carstwu, i da daju ot Klietiszcza (chatupy) jagnietinu i isporK (daninę od swiń) a Koi su poKlonnicy da se sami desetKuju, da daju jasene poKrowe, a proljetji po dwa brawa (sKopy) jalowa. A inije Wlasi da daju oKroje i Klasznie i sol da nose i u zimiszczi da Kose sieno Kobilam i gradi da naprawlaju i jagnila (Koszary) da grade i pastuche da bljudu u Kobilich i żyto da nose i towar s igumenom.

W Serbii były rodzaje majątków: a) Basztina wlastelsKa (szlachty) b) Basztina popowsKa (duchownych) c) Basztina neropszina (włościan): a) Serblije posiadali niwy b) Wlasi posiadali Katuny pasterskie.

123

Chrisovula cara Stefana Dušana kojom osniva monastir sv. arch. Michaila i Gavrijla u Prizrenu g. 1348.

Beograd 1862. 8v.

Glasnik društva Srbske slovesnosti XV

monaster Bistrica povyše Prizrena

…ra:

Bugara,

…ilove Krune

…r.) 1881

124

Kukuljević Sakcinski Ivan: Napisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah i t. d. u Hrvatskoj i Slavoniji. Zagreb, Dionička tiskara 1891. 8vo str. 391. 2 f. 20 nov. (Obejmuje 1342 napisów sięgających od średnich wieków po r. 1848 w języku łacińskim, niemieckim, horwatskim; łacinicą, glagolicą i cyrylicą. – ~~Brak~~ je tylko licznych napisów w całej Dalmacyi.) (Są tu także rysunki i napisy tureckie)

Hirc ~~Dragutin~~: Hrvatsko Primorje. Vty Svezak. 1891, z 9 illustr. 40 kr. (Opis Vinodolu, Trgatba, Novi, obyczaje weselne) (Hirc Dragutin)

Preradović: Izabrane pjesme. ~~[illegible]~~ Uvod napisao Milivoj Šrepel. Zagreb, izd. Matica hrvatska 1890.

Lopašić Radoslav: Bihać i Bihaćka Krajina. Mjestopisne i powiestne crtice. Zagreb, izd. Matica hrvatska 1890. z rycinami

Pan Tadeusz Ad. Mickiewicza przełożył na język kroacki Tom. Maretić (ma wydać Matica hrvatska 1891)

Jagić V. ~~[illegible]~~ wydał: Slavisch. Archiv – Zakon vinodolski 1880 – Specimina linguae palaeoslovenicae 1882 – Marinsko četvero- evangjelje 1883 – Četiri kritičke paleografske radnje 1884 – Menaea 1886 – Korespondencija Kopitara z Dobrowskim – Svetostefanski hrisovulj – Glagolitica 1890. – Izdanie Hrvojina Misala i Poljičkog statuta 1891.

Glagoljski služebnik vojvode Hrvoja – wydanie za staraniem ministra Kallaya przez władzę bosniacką r. 1891 w niewielu exemplarzach, które nie były w handlu tylko rozdawane znakomitym osobom i zakładom. Dzieło to ozdobione kopijami miniatur i inicyałów wykonanemi w chromolitograficznym zakładzie Angerer-Göschlów w Wiedniu, obejmuje tylko 3 rozprawy o tem rękopisie glagolickim. Część paleograficzno-filologiczną opracował V. Jagić; – Część historyczną L. Thalloci; – Część artystyczną F. Wickhoff. – Sam rękopis pisany na pergaminie ma kart 247 i poczyna się: „Počatie misala po zakonie rimskom blaženoga Petra i Pavla crkve rimskoga dvora."

III Svezak 1890. 40 kr. (Opis Sušak, Kukuljansko jezero, Draga, Bakarski zaljev, Jutrona noru) z illustr.

V Svezak 1890 z rycinami. 40 kr. (Opis rybołówstwa na morzu, Trsat, Grobničko polje i t. d.) (Druk i nakład L. Hartmana)

IV Svezak 1891 (Bakar, podróż po morzu i t. d.) z illustr. 40 kr.

Obejmuje 3 części z mszami de tempore, propriorum sancto:
rum i missae diversae, oraz Kalendarz, także poświęcenie mle:
ka, mięsa jaj i sera (które się zwykle w trebniku czyli rituale
albo euchologionie greckim zawiera) i modlitwy przy ~~[illegible]~~:
postrzyżynach włosów u chłopców (z greckiego euchologionu)
oraz formuły przy ślubie małżeńskim. Mszał ten pisał około
r. 1407 Butko dla wojewody bośnijskiego i księcia Splitu,
Herwoi którego też wizerunek na koniu oraz herb obok innych mini:
atur się znajduje (lubo Hrvoja był Patarenem czyli Bogumi:
lem, t. j. bośniackim dyzunitą. Rękopis ten wypożyczyła
r. 1889 węgierska Komisya akademicka z skarbnicy cesarza
tureckiego w Konstantynopolu. — Rękopisy w skarbnicy ce:
sarskiej tureckiej r. 1849 przeglądał Mordtmann, który ogło:
sił ich spis w piśmie „Philolog". R. 1862 wysłani do Konstanty:
nopola Fr. Kubinyi, M. Henszlmann i A. Ipolyi poszukiwali
w skarbcu biblioteki Króla Macieja Korwina. R. 1870 E. De:
thier wydał w Paryżu u Didota: Fragmenta historicorum
graecorum: Κριτοβούλου συγγραφή ἱστοριῶν. Liber V, gdzie
się mieści także wiadomość o rękopisach skarbca tureckiego.
Sułtan Abdul-Aziz r. 1869 darował cesarzowi austryjackiemu
4 rękopisy Korwinowskie (dziś w Muzeum węgierskim w Peszcie),
a r. 1877 darował do muzeum peszteńskiego cesarz turecki
35 rękopisów Korwinowskich. R. 1889 pozwolił cesarz turecki
wysłanym węgierskim posłannikom: A. Vambéry, V. Fraknoi,
K. Thaly, E. Abel, J. Csontosi przejrzeć skarbnicę i archi:
wum i pożyczył im niektóre rękopisy do skopiowania.
Pomiędzy temi rękopisami były wydane teraz: Chrysobu:
la serbskiego króla Urosza II Milutyna i Mszał glago:
licki Herwoji, które władza cesarska w Bośnij ogłosiła,
jednakże całego Mszału nie wydała, tylko opis: albowiem
znane są dawniejsze Mszały glagolickie z XII–XIV wieku
jako to Mszał biblioteki Akad. jugosław. w Zagrzebiu z XIII
czyli XIV wieku; Mszał Nowaków z r. 1368 w cesarsk. bibliote:
ce w Wiedniu; Mszał omiszalski (Almissa) z r. 1387 w Rzymie;
Mszał glagolicki z r. 1442 w bibliotece biskupiej w Zagrzebiu.

Bogumili. Wyznawców tej sekty (Waldensów) zwano w Bułgaryi:
Bogomili, w Bośnii Babuni; na Zachodzie: Katary albo Pa:
tareni (byli przeciwnikami czci Obrazów Św. Relikwij i Krzyża). Niektórzy
pod tą nazwą rozumieją Serbów ~~[illegible]~~ wschodnio nieunickiego wyznania.

Hirc Dragutin: Liepa naša domovina. Zagreb, izd. pedagožko-knjiženi zbor, 1891. 8° str. 140, (34 opisów miejscowych Chorwacyi z 26 rycinami) 80 kr.

Vid Vuletić Vukasović: Narodni običaji na otoku Korčuli. I. Moreška. II. Debeli kralj. Zagreb, podporom Matice hrvatske, 1891.

Grlica za god 1891, Kalendar crnogorski uredio L. T. (Są tu między innemi: Crnogorski poslovice.

Gundulić: Osman. Dubrovnik kod Ochia 1801. 8° str. 144 (pierwsze 5 pieśni)*) — 2e wydanie: Dubrovnik 1826 w 3 tomach (wydał A. Marković z uzupełnieniem 2 pieśni przez Pijerka Sorkočevića

*) wydał Pero Stuli.

Izabrane pjesme Petra Preradovića. Zagreb, izd. Matica hrvatska, 1890.

Statuta lingua croatica conscripta. Zagreb, izd. Akadem. jugoslav. 1891. (Są tu statuta: Vinodolski, Vrbanski, Veprinački; drukowane cyrylicą — Poljički, Krčkoga otoka, Kastavski, ~~[illegible]~~ Trsatski drukowane łacinicą. — Wydali Fr. Rački, V. Jagić, I. Črnčić.)

Dučić Nićifor archimandrit: Književni radova. I Knjiga. Biograd 1891. 2 dinara (czyli i złr.) (: Rozprawy historyczne i opisy miejsc z Hercegowiny, oddrukowane z pism — 15 ark.)

Novi prijatel Bosne uredio Božić fra. Josip-Dobroslav. IIgi svezak 1891 (są tu między innemi opis historyczny Usory. Weselne zwyczaje w okolicach Trawnika i t. d.) str. 165. 60 kr. (novčića)

Narodne pjesme bosanske i hercegovačke. Mostar, izd. Marko Šešelj knjigoveža, 1891. 15 arkuszy = 1 złr. (Przedruk pieśni które wydali r. 1858 I. F. Jukić i Grga Martić w Osieku)

Lovretić Josip: Seoska pripoviest. U Djakovu, tiskom biskupijske tiskare 1891. 8vo str. 296. 80 kr. (Obrazy z życia wiejskiego w Sławonii)

Kanavelović (Canaveli) Petar ur. 27 prosinca 1637 w Korčuli z matki zwanej Nikolasa — żoną jego była Nikolasa córka Jana Chrzciciela Tolentića (de Tolentis) — zostawił 20 sztuk dramatycznych jakoto: Ermiona, opera u 3 akta; Danica, opera u 5 akta; Ljubav u pastjerskoj odjeći, opera u 4 akta; Sunčanica, opera u 5 akta; Alcina, opera u 5 akta; Ravlimir, opera u 2 akta; Pjesni nabožni i svjetovnog sadržaja; Prijevodi

psalama i himana crkvenih; Ljubdrag Pastir plače Dubrave svoga rodnoga mjesta, pjesma u 14 kitica; Začinka Radmiova Pastjera; Ljubovnik u sumnji pri svojoj gospodji, u 7 kitica; Zove ljubovnik gospoju na selo u vrime od Brolića (19 kitica); Pojka (Čantata) Venere, Kupido, Marte, Elena; Pjesan u pohvalu Kralja Poljačkoga (15 šestornih kitica); Pjesan poslana u Ston s odgovorom; Začinka (150 stihova); U pohvalu Kralja Poljačkoga; Ljubav sjedinjena, pjesma u 6 kitica); Nije pokoja nego na nebu (iz Fulvija Testi) — Proza: Život Jobov; Život Josefa sina Jakoba Patriarke; Život sv. Benedikta, sv. Josipa, sv. Joakina. (Pisma te znalazł w Dubrovniku w bibliotece tak zwanej Klasiina, Vid Vuletić-Vukasović. Ob. Vienac Nr. [redacted] 23 z r. 1891, str. 361 — gdzie w témże piśmie Vienac 1891 Nr. 16 str. 254-255 podana jest obszerniejsza wiadomość o Kanavelovicu.)

Pucić Medo knez od Zagorja, własteliu dubrowacki ur. 12 Marca 1821 w Dubrowniku, stuchał filozofii w Medjolanie a prawa w Padwie od r. 1841-1848 był szambelanem Karola Ludwika księcia Parmy, od 1868-1872 był guwernerem Milana Obrenowica (Króla serbsk.) Kawaler orderu ross. S. Anny II Klasy i Krzyża S. Jana Jerozolimsk. + 18/30 Czerwca 1882 w Dubrowniku. Wydał:

Platunow put ili razgowor o ljubawi (tłomacz.) Trst 1857 lat.

Spomenici srpski od 1395 do 1423 iz dubrowaczke archive. Beograd 1858-1862. 4to Knjiga I str. 209. (1 f 60 kr.). Knjiga II str. 178 (1 f.)

Cwijeta. Becz 1864. lat.

Pjesme. Potpuno izdanje. Panczewo 1879 (z portr. autora i nutami) (1 f.)

Slawa Sw. Ćirilu i Metodiju slowenskim apostolima. Dubrownik. (lat.)

Radiczewić Branko (Aleksa) ur. 15 Marca 1824 w Brod w Slawonii, stuchacz medycyny w Wiedniu gdzie + 18 Czerwca 1853 jeden z celniejszych poetów.

Pesme. Becz 1847-1851 Knjiga I. II. – Knjiga III Temiszwar 1862 – najpotpunije V. izdanje. Nowi Sad 1878. 12o str. 324 (tworzy 4ty tom: Biblioteka za narod) [illegible] (60 kr.)

2a edyc. Nowy-Sad 1867
3a " Belgrad 1872
4a " Pancewo 1873
5a " Nowy-Sad 1878
6a " Pančewo 1879
7a " Nowy-Sad 1882 (z illustrac.)

Raić Jowan historyk serbski ur. w Karlowcach w Syrmii (u Sremu) d. 11 Listopada 1726 z ojca: Raja Jankowic, ukończył gimnazyum w Komornie a filozofią w Szopronie, teologii uczył się w Kijowie i w Moskwie; po powrocie z Rosyi, góry Athos i Serbii został mnichem w monasterze Kowil, gdzie jako archimandryta + 11 Grudnia 1801.

Istorija slawjanskih narodow. 1794.

Stojadinowićewa Milica Srpkinja ur. 1830 w Wrdniku (w Syrmii) córka popa Wasilije Stojadinowica, ukończyła szkołę żeńską w Waradinie + 25 Lipca 1878 w Belgradzie mając 48 lat; pisała poezyje:

Pesme M. S. Srpkinje. Nowi Sad 1855. – 3e wydania Beograd 1869.

U Fruszkoj Gori od M. S. Srpkinje. I Sweska. Nowi Sad 1861 – II. Sweska. Zemun 1862. – III Sweska. Nowi Sad 1866 (wierszem i prozą)

Subotić Jowan ur. we wsi Dobrinice (w Syrmii) 30 Stycznia 1817 syn popa, został 1840 Dr. praw w Peszcie, adwokat w Osieku + 15 Stycznia [illegible] 1886 w Zemunie.

Lira (poezye). Budim 1837. 12o str. 108.

Bosilje. (poezye). Budim 1843. 12o str. 158.

Kral Dečanski (poemat w 8 pieśniach) 1845.

Srpske czitanke na niższe i wyższe gimnazyum.

Pesme lirske. Knjige I-XII. 1857-1872 (Djela J. Subbotića. Kniga I. U Karlowci 1858.

Tirol L. Dimitrije ur. 1793 w Czakowo (w Banacie) + 1857 w Temeszwarze, wydawał r. 1830 dzieła pod imieniem Wiko Lozić.

Tomaszić (Tomaseo) Nikola ur. w Szibeniku 9 Novembr. 1802 + 1874 w Florencyi. Iskrice. Zagreb 1844.

Chadżi-Ristić Kosta ur. 1845 w Sarajewie +

Srpske narodne pesme [illegible] pokupljene po Bosni. Zbirka Koste Ch. Ristića. Beograd, 1873. 60 kr.

Szafarik Janko synowiec sławnego Pawła J. Šafarika, ur. 2 listopada 1812 w Kis-Keres, kształcił się przy stryju w gimnazyum w Nowym-Sadzie do r. 1829, Dr. Med. został w Wiedniu 1838, od r. 1843 żył w Belgradzie jako profesor fizyki i historyi + 6 Lipca 1876 w Belgradzie.

Wydał: Srpski spomenici Mletaczkoga Arhiwa.
Tronoszki Letopis, w Glasniku 1853. Tom V. 1 f.
Żiwot Stefana Deczanskog, w Glasniku Tom XI.
Duszanowa Chrisowulja, w Glasniku Tom XV.
Žitije Sw. Metodija prwog arhiepiskopa morawskog. Beograd 1863.

Demeter Dimitrija syn grecko-serbskiego kupca ur. 1811 w Zagrzebiu Kształcił się w Zagrzebiu, Gracu, Wiedniu i w Padwie gdzie został Dr. Med. r. 1836 + 24 lipca 1872 w Zagrzebiu położywszy wielkie zasługi około otworzenia chorwackiego teatru w Zagrzebiu. Jako poeta i pisarz dramatyczny pisał:

Teuta, tragedija u 5 čina; Grobničko polje pjesan. Uvodom popratili Vlad. Mažuranić i Fr. Marković. Zagreb, izd. Matice Hrvatske, 1891. (Teuta wyszła najprzód w Wiedniu 1844 jako 2gi Tom: Dramatičkih pokušenja.)

f 8vo. str. 88 i 107 z portretem.

Mažuranić Ivan ur 1813 w Novem (na horwatskiem pomorzu), ban Kroacyi 1873–1880, wydał Smierć Smail Agi Czengicza 1846
(brat jego Matija Mažuranić wydał: Pogled u Bosnu 1842 przetłomaczone na czeskie).

Ban Matija ur. 18 Grudn. 1818 w Dubrowniku

Jakšić Jurij ur. 27/VII 1832 w Banacie, syn popa, kształcił się w Segedinie i w Temeszwarze, od r. 1851 w akademii sztuk pięknych w Wiedniu i w Monachium, malarz i poeta + 16/XI 1878 w Serbii.

1) Dela Djure Jakšića. U Beogradu 1882. 8o Tom I (poezyje)

Muszkatirowić Jowan (adwokat): Pricste iliti po pros:tomu poslowice, tjemże Sentencie iliti rjeczenija. U Beczu, pri Josifje Kurcbek 1787. 12º Kart 8 str. 112 (Kirylica)
(toż) Wtorog i umnożeno izdanie. W Budinje pe:czatana pri peczatni Kral. Uniwers. Wengerskago 1807. 8º str. 168 (Kirylica). – I narodowemi przysłowia:mi są tu pomieszane także tłomaczone i zdania wybcierane z dzieł. Wiadomość o tem dziele i prze:kład niektórych przysłów ogłosił Dobrowsky w Slovanka 1815. I str. 214.; II str. 67–94.

Nowakowić Stojan: Istorija srpske knjiżewnosti. Drugo iz:danje. Beograd 1881. 1ª ed. 1869.
" " Srpska bibliografija od godine 1741 do 1867. 1869
" " Bibliografija srpske i chrwatske knjiżew:nosti od godine 1868–76 (w Glasnik srp. uczenog druż:sztwa
" " Primeri knjiżewnosti i jezika starog slowens:kog i srpskog slowenskog. 1877.
" " Srpske oblasti X i XII weka, pre wlade Ne:manjine 1879
" " Cheraldiczki obiczaji u Srba u primeni i knjiżewnosti. Beograd 1884. 8º str. 140 (stanowi Tom VI. Godisznica Nikole Czupića) (z fam)
" " Poslednji Brankowići u istoriji i u narodnom pewanju 1456–1502. 1886.
" " Kosowo u srpsk. narodnih pesama.
" " Zakonnik Stewana Duszana cara srpskog 1870.

Milićević Milan Dj. Putniczke beleszke kroz nekoliko okruga Kneževine Srbije 1856–1858

" " " Putniczka pisma 18

" " " Kneževina Srbija. Beograd 1876

" " " Kraljevina Srbija – Novi Krajevi. (Geografia, archeologia, historia, ethnografia, statystyka) Beograd 1884. 8º str. XIII. 485. (5 fr.) 18

" " " Slave u Srba (Godisznjica N. Czupića) Beograd 1877.

" " " Opozline u Srba. 1878.

Pučić Medo graf † 30 Junii 1882 (Ob. biografią jego w Rad jugoslovanske Akademie Tom. 67) (Orsato conte Pozza) urodz. 21 Julia 1821; r. 1848 poznał się z Mickiewiczem we Włoszech.

„Wertep" jasełka (szopka) w Serbii – (i na Rusi we Lwowie)

porkolab – castellanus.

Majkow A.: Istorija serbskago jazyka w swiazi s istorijej naroda. Moskwa 1858. 8vo

Spomenici srpski. Prepisao iz Dubrovaczke archive Knes Medo Pucsicz. Kniga druga. Biograd 1862. 8º 2 Rubl. Kniga I. Biograd 1858.

Marnavić Ivan Tomko ur. w Šibeniku 1579 biskup katolicki bosniacki † 1639 w Rzymie; r. 1632 posłował od Propagandy rzymskiej do Polski. Napisał: 1) „Osmanschica" dramat wierszem w 5 aktach, druk. w Rzymie u Jakoba Maskarda 1641. 4to str. 188, traktujący ten sam przedmiot wojny chocimskiej, co Gundulić; jednak w nim mniej polotu poetycznego i język twardszy czakawski; jednak więcej prawdy historycznej. 2) Život blažene divice Kcheri Bele Kralja ugarskoga i harvatskoga, sestrenice reda sv. Dominika; prinessen iz vlasskoga u harvatski jezik. U Bletcih kod Marka Albertovicha 1612. 8º str. 35. (Żywot św. Małgorzaty węgierskiej) – 3) Istumačenie obilnie nauka karstianskoga složene od Roberta Bellarmina, prineseno u jazik harvatski. U Rimu 1627. 8vo str. 217. – 2a ed. U Mnecich 1699. 8º str. 186 – 3a ed. u Rimu 1708. 8vo str. 170. – 4a ed. u Rimu 1805. 8vo (Ob. Ljubić: Dizionario biografico.) 4) Indicia vetustatis et nobilitatis familiae Marciae vulgo Marnavitiae. Romae 1632. 4to str. 56.

Mszał (Misal) glagolicki: 1) Pavla Modrušanina druk w Mletcich 1528. 2) Šimuna Kožičića druk na Rieci 1531. 3) Levakovića druk. w Rzymie 1631. (Ob. Arkiv IX. 291 Wyjątki)

Brewiarz (Czasoslov) glagolicki: 1) Brozićeva, druk w Mletcich 1561.
2) Levakovića – Terleckiego druk. w Rzymie 1648 (pomagał przy poprawie języka Metody Terlecki biskup chełmski, bawiący wtedy w Rzymie.)

Rjeka Crnojevića (4 mile od Cetyni nad rzeką Zeta wpadającą do jeziora Skadarskiego, w Montenegro) tu r. 1492 założył drukarnię cerkiewno-sławiańską Georgij Crnojević Kniaź (syn zmarłego r. 1490 Kniazia Iwana Crnojevića)

Sundeczić J.: Orlicz. Crnogorski godiszńak stari i novi za godinu 1865 – 1870. Na Cetinju 1865 – 1870. 8vo I – VI.

Miliczewicz M. Dž.: Život Srba seljáka. (Presztampano iz „Glasnika XXII.). Beograd 1867. 8vo

Milojewicz M. S. Pesme i obiczai ukupnog naroda Srbskog. I. Beograd 1869. 8vo

Risticz S.: Deczanski spomenici. Beograd 1864. 8vo

Towarzystwa naukowe u Sławian południowych r. 1880:

1) Matice serbska kapitału 253,878 złr. założ. 1826 Jovan Hadžić
pierwotnie w Peszcie, od 1851 – 1875 w Nowym Sadzie; r. 1875 na rozkaz węgier. Minist. oświecenia przeniesiona do Peszt.

2) Matica hrvatska (rocznie 3 złr.) „ 46,021 złr. członków 4827 założona 1881 – r. 1883 miała 5850 członków a 100,000 złr. kapitału.
założona r. 1875 jako Matica ilirska – od r. 1876 zowie się matica horwatska – w Zagrzebiu.

3) Matice slovinska (w Lublanie) „ 54000 „ „ 1844 założona 1860 czyli 1863
r. 1886 miała 1617 członków, a 51203 złr. kapitału

4) Družtba Sv. Mohora (Hermagoras) założone 1852 miało w r. 1883 członków 28390.
w Celowcu . . . . 25,430 „ „ 3500

5) Matica dalmatinska (w Zadar)

6) Družstvo sv. Jeronimske (w Zagrzebiu) nima 70,800 „ „ 5000 założone 1869
r. 1884 miało 6242 członków, a 81389 złr. kapitału.

7) Horvatski paedagogicko-literarni Sbor w Zagrzebiu od r. 1861

8) Srbske učene društvo w Belgradzie r. 1885 (Društvo serbsc slovesnosti) założone r. 1841 miał r. 1885 dochodu w r. 1885 = 17.188 denarów

Autorki w języku horwatskim: Cvieta Zuzoričova (Flora Zuzzeri)
urodz. około r. 1555 w Dubrowniku, zwana Aspasią sławiańską;
Zaślubiona w Florencyi Bartłomiejowi Pesconi r. 1577, wkrótce po śmier.
ci męża, zmarła około r. 1600, pisała piękne sonety po sławiańsku. Jej
współczesne drużki były Mara Gundulićova, Margita Menčetićova
i Księżna Jelena Ohmučevićova. – W XVII wieku kwitnęły Katarzyna
Zrinska – w XVIII wieku: Anica Boškovićova ~~[illegible]~~ 1758 (poezye
religijne), Lukrecya Bogašinovićova (zamężna Budmani) w Raguzie
(napisała wierszem: Život Tobie, Posluh Abrama patriarka, Život Jose=
fa patriarka i poezyje religijne); Marija Dimitrićova (z domu Bos=
kovićova) † 1764 przełożyła Oratorium Metastasego: Muka Gospodinova;
podobnież: Srečka (Felicya) Fantastićova, Barbara Vragovićova i
Magdalena Nadaždy – pisały religijne rzeczy. – W XIX wieku: Dra=
gojla Jarnevićova (Domorodne poviesti. U Karlovcu 1843), Anica
Vidovićova (płodna poetka w Zadarze 1841–1844), Juliana Gajova,
Jagoda Brlićova, Krunoslava Horvatova, Laura Slaburova i
inne. = W literaturze serbskiej: Milica Stojadinovićova (wydała
swój zbiór poezyj: U Fruškoj gori 1852–1854; Sofija Stefanovićova
z Somboru (poezyje: Raviojla), Danica Raškovičova (poemat bo=
haterski (Slavopoj ~~[illegible]~~, petdeset
godišnjoj svetkovini). = W literaturze słowińskiej wsławiły się:
Franciszka Hausmanova († 1853), Alojzya Oblakova z Lublany,
Lavoslava Krsnikova (1851), U Vičićova (1864), Majarčičova,
Jozefina Tnogorska, Ljubnikova z Gorenska (1864), ~~[illegible]~~
Lujza Pesjakova[(z domu Chrobatowa)], Pavlina Pajkova[(z domu Doljakova ur. w Gorycyi)], Josipina Urbančičova (Turno=
gradska) ur. 1833 (żona poety Lovre Tomana) † 1854 pisała piękne poezye
i powiastki; Barbka Höchtlowa, Katarina Groserova, Meta Puklova,
Matilda Tomšičova, Anna Križmanova, Eliza Steinmetzova, Gabryela
Gallowa, Leopoldina Krsnikova, Roza Kosova, Josipina Miklav=
čičova. – Jako artystki malarki celują Alojzia Mar. Petričova, Jo=
sipina Strusova, Amalia Oblakova, Terezya Lipičova.

Weselić Josif (ur. 1823 w Djakowo w Slawonii + 1873 w Kragujewacu jako profesor gimnaz.): Opis manastira u Srbiji. Beograd 1859. Czast I. 8º. str. 155. 1 fl. 8 w.

Wrczewić Wuk (ur. 1811 w Risno czyli Risano w Boci Kotorskiej sekretarz księcia Danita w Czarnejgórze, konzul austr. w Trebinju + 13 Sierpn. 1882 w Dubrowniku): wydał:
Male ženske chercogowaczke pjesme, s dodatkom na kraju: Chercegowaczke napijalice. Becz 1866.
Srpske narodne pripowijetke ponajwisze kratke i szaljiwe, skupio... Beograd, troszkom Uczenog Druztwa, 1868. 8º. str. 243. Knjiga I. 65 kr. i Knjiga II.
Srpske narodne igre koje se zabawe radi po sastancima igraju, pokupio... Beograd 1868. Knjiga I. 8º. k. 3. str. 81 25 kr. i Knjiga II.
Narodne poslowice (3700)
Narodne zagonetke (800)
Tri knjige narodnich junaczkich pjesama.
Pjesme koje samo Turci Chercogowaczki pjewaju.
Narodne sujewerje i tumaczenje snowa.
Crkwe i manastiri u Chercegowini.
(Dostarczał także materiałów Karadzićowi do Kowczežić)

Wujić Joakim (ur. 1772 w Baji na Węgrzech nauczyciel + 8 Listopada 1848 w Belgradzie): Puteszestwije po Srbiji.. Budim 1828. 8º z rycinami.

Gaj Ljudewit ur. 1809 d. 8 Lipca w Krapinie w Kroacyi + 1872 d. 20 Stycznia w Zagrzebiu, poznawszy się jako student uniwersytetu w Peszcie z Janem Kolarem, r. 1833 pieśnią swą: „Josz Chrwatska nije propala" (na wzór: Jeszcze Polska nie zginęła) rozbudził ze snu narodowy żywot Kroatów. Gaj zaprowadził jednostajną organiczną łacińską pisownię i przyjął język serbski za zasadę piśmiennictwa, porzuciwszy podnarzecze kajkawskie, nazwał język piśmienny ilirskim, albowiem przedtym ile było pisarzy tyle było ortografij (pisowni) i tyle rozmaitych języków. Od r. 1836 Gaj założywszy drukarnię począł wydawać Narodne ilirske nowine i przytem dodatek literacki: Ilirska danica. Dokonawszy celu, po r. 1848 Gaj porzucił zawód publiczny.

Dawidowić Dimitrije ur. 1789 w Zemunie (Semlinie) + 1838 d. 25 Marca w Smederewie, jeden z najgorliwszych patryotów serbskich, słuchacz medycyny w Wiedniu, zarząd tamże wydawać Srpske Nowine 1813-1821, a od r. 1834-1835 wydawał takowe w Serbii. Prócz tego wyszły jego almanachy: Zabawnik 1815-1821 (6 roczników) 1833-1835 (3 roczniki). Za Milosza Obrenowića był ministrem.

Daniczić Djuradj (zwał się właściwie Popowić Djordje) ur. w Nowym Sadzie d. 6 Kwietnia 1825 profesor filologii w Belgradzie +1882 d. 4 Listopada w Zagrzebiu. Przyjaciel Karadzicza wydał:
Rječnik iz Knjižewnich starina srpskih. Beograd 1863-1864. 8vo
D. I str. 521 - D. II (L-P) str. 519 - D. III (R-C) str. 598. . . . 6 fl.
Knjižewnost bogoslowska u Bugara XI-XV weka. Beograd 1863.
Žiwot Sw. Simeuna i Sw. Sawe, napisao Domentijan. Beograd 1865.
Žiwoti Kraljewa i Archiepiskopa Srpskih. Zagreb 1866.
Poslowice. Zagreb 1871.
Istorija Srpskago naroda od Majkowa prewod. Beograd 1858.
Sweto Pismo: Stari Zawjet. Becz 1868.

Jowanowić Jewdjenije (ur. 1802 w Syrmii, od r. 1839 władyka Karłowacki + 1854 d. 2 Września w Górnym Karłowcu): Gramatyka cerkowno-sławianskoga jezika. Wiedeń 1851. 8vo

Ljubisza Stefan Mitrow ur. 1824 w Budwie, poseł rady państwa w Wiedniu r. 1848 + 11 Listopada 1878 w Wiedniu. Znakomity nowelista serbski:
Pripoviesti crnogorske i primorske. Dubrovnik 1875. 8vo
str. 277. lat. 1 f. 20 kr.

Medakowić Danilo ur. 1819 w Zrmanji w Lice, Dr. fil. w Berlinie, od r. 1848 wydawał pismo Napredak do 1849, od r. 1851-1852 pismo Južna pčela w Nowym Sadzie i tamże od r. 1852 Srpski Dnewnik z dodatkiem Sedmica, do 1859, od 1862-1864 Napredak, + 5 Listopada 1881 w Zagrzebiu.
Powesnica srpskog naroda od najstarijich wremena do godine 1850. Nowi Sad 1851-1852. 4 Knjige.

Milakowić Dimitrije ur. w Hercogowinie, sekretarz Piotra I władyki czarnogórskiego + 15 Sierpnia 1858 w Drezdnie w Saxonii:
Istorija Crne Gore. U Zadru 1856.

Milutinowić Sima (Sarajlija) jeden z celniejszych narodowych poetów serbskich urodził się d. 3 Października 1791 w Sarajewie w Bosnii z ojca Milutina wieśniaka serbskiego i matki Andjelii. Opuściwszy Bosnię z powodu powietrza wywiózł go ojciec do Zemunia gdzie się najprzód uczył w greckiej szkole ludowej. Dalej kształcił się w gimnazyum w Karlowcach, lecz z 4tej klasy wypędzony został wraz z Dymitrem Dawidowiczem za pieśni patryotyczne. R. 1809 ukończywszy gimnazyum w Segedynie udał się do Belgradu gdzie był pisarzem Rady serbskiej i nauczycielem w szkole. R. 1813 – 1816 wojował z Serbami przeciw Turkom. Dostawszy się do niewoli tureckiej 1816 przesiedział w niej 15 miesięcy; puszczony na wolność zwiedził Bułgarię, Besarabię, Odessę i następnie udał się do Lipska kosztem Jowana Riznicia kupca odeskiego. W Lipsku bawiąc uczęszczał na Uniwersytet i zapoznał się z Herderem, Grimem, Krugiem, Ulandem, W. Gerhardem i Amalią Talvi. R. 1827 przez Wiedeń przybył do Czarnej Góry, gdzie władyka Piotr I przyjął go za sekretarza i powierzył mu wychowanie swego synowca Rade Tomow (późniejszego władyki Piotra II Njegosza). R. 1833 udał się do Serbii, gdzie w służbie Milosza Obrenowicza który go mianował historyografem serbskim z roczną pensyą 300 talarów, zwiedził Carogród. R. 1837 bawił w Lipsku i Budymie pojął za żonę Marię Popowić. Wróciwszy do Serbii został 1845 sekretarzem w Ministerstwie oświecenia. R. 1846 zwiedził Kijów, Moskwę, Petersburg, z kąd wróciwszy † d. 31 Grudnia 1847 w Belgradzie w niedostatku.

Wydał: Srbijanka (poemat w 4 tomach). Lipsk 1826.

Zorica. Budim 1827.

Pjewanja crnogorska i chercegowaczka, izd. J. Milowuk. Budim 1833. 8vo Knjiga I.

Pjewanja crnogorska i chercegowaczka sabrana [redacted]: Czubrom Czojkowicem. Lipsk 1837. 8vo str. 335.

Istorija [redacted] Crne-Gore. Beograd 1835. 4to

Trojesestarstwo. Lipsk 1836.

Obilić, tragedia. Lipsk 1837.

Dika Crnogorska. Cetinje 1835.

Istorija Srbije od 1813–1815. Lipsk 1837. 8vo (druk. w 6000 exemplarzach – połowę nakładu skonfiskowano w Wiedniu i spalono

Trojebratstwo. Beograd 1844.

Muszicki Lukijan ur. 1777 ur. w Temerynie, władyka Karlowacki od r. 1828 + 15 Marca 1837, poeta:

Stichotworenja Knjiga I. Peszt 1838; Knjiga II. Budim 1840; Knjiga III. Nowi Sad 1844; Knjiga IV. Nowi Sad 1847 (wydał synowiec Dr. Dj. Muszicki) (Ob. biografię w Letopis Matice Srpske Kn. 120 str. 101)

Nikolić Atanasije ur. w Brestowcu (Baczka) 1803 inżynier + 28 Lipca 1882 w Belgradzie:

Narodne srpske pripowetke. Beograd 1842.

Njegusz Petar II. ur. 1 Listopada 1812 we wsi Njeguszi, z ojca Tomasza miał imię Radoje które r. 1830 zostawszy władyką zmienił na Petar II wyświęcony 1831 w Petersburgu, od r. 1825–1830 kształcił go Sima Milutinowić. R. 1834 założył w Cetyni szkołę i drukarnię. R. 1850 był we Włoszech i u papieża, króla neapolitańskiego i w Wiedniu, + 19 Października 1851. (Biografię jego napisał Swetisław Wulowic w Godisznica I str. 310–347 i VII str. 366–385). Wydał:

Pustynjak cetinjski. Cetinja 1833.

Lijek jarosti turske. Cetinja 1834.

Ogledalo srpsko. Beograd 1845.

Lucza Mikrokozma. Beograd 1845.

*) Gorski wijenac. Becz 1847 (tłomaczony na niemieckie) i 1876. 50 kr. i 1871 Beograd 1 f. 20 kr.

Kula Djuriszića i Czardak Aleksića. Becz 1847.

Lazni car Stjepan Mali. Trst 1851. (dramat jeden z lepszych)

Slobodiada. Zemun 1851.

Obradowić Dositije ur. w Czakowo w Banacie 1739 + 21 Marca 1811 mnichem w Belgradzie.

Celokupna djela. Beograd 1833–1836. 2e wyd. Nowi Sad i Zemun 1850 3e wyd. Beograd 1870. 4e wyd. Panczewo 1880.

Petranowić Božidar ur. w Szibeniku 1809 Dr. praw + 1874 w Mediolanie od r. 1836–1841 wydawał Dalmatinski Magazin. Założyciel Dalmatyńskiej Maticy. Wydał:

Bogomili, crkwa Bosanska i Krstjani, istoriczna rasprawa. Zadar 1867.

Preradović Petar ur. 19 Marca 1818 w Grabownicy (pograniczu wojsk.) podpółkownik + 18 Sierpnia 1872 w Vöslau, poeta:

Pjesnička djela. Zagreb 1873.

*) Njeguš P. P. Gorski Vijenac; prenio s ćirilice na latinicu s tumačenjem L. Djurbiša. Zadar 1868. 8vo

132

Vuletić - Vukasović Vid.

Pabirci po historiji književnosti hrvatske. O Petru Kanaveloviću 254.

Stari Klasični zbornici. Još o Petru Kanaveloviću . 361.

Stojánowić Lj.: Srpski rodoslovi i letopisi. Uredio ih.... (Iz a nowo sztampano iz „Glasnika srpskog uczenog drusztwa" Knjige LIII). Beograd Kralj. srp. drż. sztamparija, 1883. 8vo K. 1, str. XVI. K. 1, str. 160.

Kako se služi sv. Misa starihrvatski (glagoljački) i latinski. U Dubrovniku, naklada Knjižarnice D. Pretnera 1883. 16mo str. 19 (latin.)

Medaković W. M. G.: P. P. Niegosz posljednji wladajući wladika crnogorski, od... U Nowome Sadu, Knjigopeczatnia A. Pajewića, 1882. 8vo str. X. 180.

Milinović Šimun: Crtice o slovenskoj liturgiji... na uspomenu tisućnog goda glagoljice. 1882. 8° str. 160. (lat.)

Karić W. Srpska zemlja, od prof... Beograd, sztamparija zadruge sztamparskih radenika, 1882. 8° str. VIII. 127 i 1 Karta.

Sreten P. L.: Putovanje po Nowoj ~~...~~ Srbiji, pisze... U Nowom Sadu, izdanje bratje M. Popowića, sztampar. Dr. Swet. Miletića 1882. 8° Sveska X. str. 385–432. (serb.)

Chiudina Giacomo: Storia del Montenegro (Crnagora) dal tempi antichi tino a nostri di... Spalato, Antonio Zannoni tipografo editore. 1882. 8°

Scherer Franz: Bilder aus dem serbischen Volks- und Familienleben, von.... Neusatz, Verlagsbuchhandlung von Luka Zocic et Comp. 1882. 8vo str. 212 i K. 3.

Žiwanowić Žiwan: Nisz i niszke znamenitosti, napisao... Beograd, sztamparija kod Sw. Sawe 16° str. 108, K. 2. (Odbitka z pisma „Srpska Nezawisimost.")

Niketić M. Pet.: Srpski swet, uredio... Beograd, sztamparija Zadruge sztamp. radenika, 1882. 16mo str. VII. 156, K. 2 i mappa Serbii

Antunovich Ivan (Kelačko baćke biskije svećenik): Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih Šokcih u pogledu narodnom, vjerskom, umnom, gradjanskom i gospodarskom, napisao.... U Beču, tiskom Friderika Jaspera 1882. 8o str. 180, K. 1 (lat.)

Puccića Meda Dubrovčanina Pjesme. Podpuno izdanje. Panczewo, nakl. bratje Jowanowića 1881. 16o str. XXVIII. 239. i nuty.

Ban Matija: Marojica Kaboga, tragedija u 5 čina. Dubrovnik, nakl. tiskare D. Pretnera 1880.

Szematizam prawosławne eparchije zacholmske i rasijske za god 1880. Zadar, sztamp. Iwana Wodicke 1880. 8o (serb)

Popowić Sterija Jowan: Daworje..... sa otworenim pismom Jowana Ristića. Panczewo, nakl. bratje Jowanowića 1880. 16o Sv. I. II. str 64 (twory 1 i 3 zeszyt „Narodne biblioteke.")

Jowanowić D. K. O Arbanasima. Istorijska studija. Beograd, u drżawnoj sztamparji, 1880. 16o str. 90.

Szematizam prawosławne srpske dijaceze Gorno-Karlowaczke 1880.

Miszkowić Jow.: Chidrografija nezawisne kneżewine Srbije. Beograd, sztampa u drżawne sztamparije, 1880. 8o str. 226 i K. 1, z Atlasem kart. 4 dinar.

Stefanović Theodor v. Vilovo: Wanderungen durch Montenegro (Separat Abdruk aus d. Politik). Wien, W. Heinrich, 1880. 8o str. 80 z portretem Kriszny Mileny.

Popowić L. Sreten: Putowanje po Nowoj Srbiji. Nowi Sad, izdan. brace M. Popowića, Sztamparija A. Pajewića, 1880. 8o Sweska 4ta str. 143-191.

Szematizm prawosławne eparchije boko Kotorske, dubrowniczke i spliczanske za godinu 1880. Zadar, peczatn. Iwana Wodicke, 8vo str. 36 i K. 1. — toż na r. 1884 z wiadomościami historycznemi.

Schematismus ord. S. Francisci strict. observ. pro provincia Bosniae r. 1880 (z wiadomościami historycznemi

Schematismus Katolickiego biskupstwa w Mostar.

Imenik Klera i župa crkvene pokrajine u Bosni i Hercegovini za godinu 1885. Sarajevo, 8o

Nowakowić St. Chéraldiczki obiczai u Srba i primeni i Knjiżewnofti. Beograd 1884. (Godisznjica N. Czupića)

Militjewić M. C. Żiwot Srba seljaka. Beograd 1867 (Glasnik XXI i XXII)

Nowakowić St.: Istorija srpske Knjiżewnosti. 2º izdanje. Beograd 1881

Karić W.: Srpska zemlja. Beograd 1882 z map. (3000 exempl. rozkupiono)

" " Zemljopis Kraljewine Srbije za III razred osnownich szkola. Beograd 1885.

" " Zemljopis Srpske Zemlje i Balkanskoga poluostrowa, za IV razred osnownich szkola. Beograd 1887, (z 11 mapkami w teksie i większa mapą Serbii:

Karić W. prof.: Srbija, opis zemlje, naroda i drżawe. Ilustrowao Prof. W. Titelbach. Beograd, u Kralj. serpsk. drżawnoj sztampariji, 1887 (podpom. Knjiżewnago fonda Ilije M. Kolarca) 8ºº maj. Kart 4, str. 935. K. 2, z 3 map. litogr. 17 melod. 13 szkicami geogr. i 149 drzeworyt. (Ross. Nr. 442) +

Milićewić M. Dj.: Pomenik znamenitich ljudi u srpskog naroda nowijega doba, napisao.... U Beogradu, u srpskoj kraljewskoj sztampariji, 1888. (XXVII Knjiga Czupićewe zadużbine). 8ºº maj. str. XVI. 874. (8 dinara) (8 frs) (Ross. Nr. 450) +

Milojewić M. S. Putopis po staroj (prawoj) Srbiji. T. I. II.

Srpske narodne pjesme. Skupio ich i na svijet izdao Vuk Stef. Karadżić. Knjiga I., u kojoj su razliczne żenske pjesme. Biograd, sztemp. Kralj. Srbije 1891. 8º 42 ark. brosz. 3 dinara 1 f 50 Kr.; oprawne 4 dinara 2 fl.

Zemljopis Kraljevine Srbije, sa żivotopisima (Za djake III raz. osnovne szkole) Izradio Milan S. Ubakvić. Beograd 1891. 25 Kr.

Luka Grdjić Bjelokosić: Iz naroda i o narodu. Mostar, sztamparia Vladimira Radovića, 1891. 8º (9 arkuszy) 50 Kr. (Opis Gacka – Opis zwyczajów ludu dorocznych, wesela, ubiorów i t. d. w Górnej Hercogowinie)

Milojević Miloš: Pesme i običaji ukupnog naroda srpskoga. Tom I (1869). Tom II (1870). Tom III (1875) (ważny zbiór pieśni z Macedonii i Starej Serbii)

Milojević Miloš: Putopis dela prave (stare) Srbije. Tom I (1871) Tom II (1872), Tom III (1878). – (niedokończone, miało wyjść 12 tomów)

Bieleńkago J. Serbskaja grammatyka po wostocznomu gowору. Cz. I. Etymologia. Po Wuicziu, Daniczyczu i Miklosyczu. Kamenec-Podolsk 1877. 8vo

Stojanović Mijat: Slike iz života hrvatskoga naroda po Slavoniji i Sriemu. Zagreb 1880.

Najcelniejsi poeci nowszej daty: Piotr Preradović, Ivan Mažuranić, Stanko Vraz, L. Vukotinović, Ivan Trnski, M. Bogović, M. Ban

Istorija srpskoga naroda, knjiga prwa. Županijsko wreme (600–1159). Napisao Pantelija Slawkow Sredjković. Beograd 1884. 8o str. IX. 498, i 3 mappy. (3 dinara = 3 frcs)
Opisuje tu autor dzieje Župaństw 1) Neretczańskiej. 2) Białej Horwacji 3) Archontii Serbii. 4) Trawunii. 4) Zachlumii 5) Archontii Duklanskiej od r. 600–1186.
– Macedonię uważa za Serbię i rozróżnia wyrazy Bulgarin (bulgar) i Bugarin (serb) co ma pochodzić od słowa: vulgus – co jednak mylne.

Popović Djordje: Turske i druge istoczanske reczi u naszemu jeziku. Otsztampano iz 59 Glasnika Srbskog Uczenog Drusztwa). U Beogradu u srbsko-Kraljewskoj državnoj sztamparii) 1884. 8vo str. 275. (Słownik) Ross. 823.

Karić W. profes.: Srbija opis zemlje, naroda i države, napisao Prof. W. Karić, ilustrowao Prof. W. Titelbach. Beograd, u Kraljewsko-srpskoj državnoj sztampariji, 1887. (Knjiżewni fond Ilije Kolarca) 8vo K.n. 3, str. 935 z drzeworytami, mapa Serbii i 2 mapkami: geologiczną i etnograficzną. Ross. 442.

Wrćzewić witez Wuk: Narodno satiriczno-zanimljive Podrugačice. Skupio ich po Boki Kotorskoj, Crnoj Gori, Dalmaciji, a najwiše po Hercegowini... U Dubrowniku, Naklada Knjižarnice D. Pretnera 1883. 8vo str. 148. (lat.) (stanowi X. knjigu Narodne Biblioteke)

Despotowići Brankowići u narodnim pesmama. Panczewo, naklad Knjižare Bratje Jowanowića 1883. 16o str. 49. 1. rycina.

Sibinjanin Janko u narodnim pesmama. Nowy-Sad, izdanje Knjižare Bratje M. Popowića 1883. 8vo str. 44. i K. 2. z ryciną.

Starina Nowak u narodnim pesmama. Nowy-Sad, sztamparija Augusta Fuksa, izdanje Bratje M. Popowića 1883. 8o str. 46, K. 1 z ryciną.

Car Duszan u narodni pesmama. Nowi-Sad, izdanje Knižare M. Popowića 1883. 8o str. 45. z ryciną.

Propast srpskog carstwa na Kosowu, u srbskim narodnim pesama. Nowi-Sad, izdanje Bratje M. Popowića) 1883. 8o str. 60.

Pesme, srpske narodne, sa slikama. I. Iwo Senkowić i aga od Ribnika (sa 7 slika od prof. Wlad. Titelbacha). Beograd u Kralj. srp. sztamp.) 1883. 8o str. 23.

Udarac Omer-paszi na Crnu Goru 1852-1853, u srpskim narodnim pesmama. Nowi-Sad, izdanje bratje M. Popowića, 1883. 8vo str. 147.

D. S. Pesme narodne, potskočiće, swatowske i bačke koje se najradije pewaju, skupio... Nowi-Sad, izdanje Knižare braće Popowića, 1883. 16o str. 72 (latin)

Car Lazar u srpskim narodnim pesmama. Nowi-Sad (izd. bratje M. Popowića) 1883. 8o str. 67 z ryciną.

Odabrane srpske narodne pesme swatowske (iz swiju krajewa srpskich) Nowi-Sad, sztamparia A. Fuks, izd. bratje M. Popowića 1882. 8o str. 35.

Crnogorci u narodnim pesmama. Nowi-Sad, sztamp. A. Fuks, izd. bratje M. Popowića, 1882. 8o str. 45, K. 1.

Ivadić Vjekoslav: „Bosančice." Crte, pjesme, priče i pripoviesti iz života bosanskoga. Sabrao ih.... Zagreb, troškom piščevim, tisak dioničke tiskare, 1883. (lat.)

\+ Wrčewić S. Wuk Risnjanin: Tri glawne narodne swečanosti: Božić, Krsno ime i swadba. Sabrao po Boki Kotorskoj (i Crnoj Gori) Crnogorini i opisao.... Pancewo, naklad bratje Jowanowića 1883. 8º str. V. k. 1, str. 270 i k. 1 (z portretem Wrčewića)

Obilić Miloš, srpska narodna pevanija (Kako se peva swuda po srpstvu). U Novom-Sadu, izdanije braće M. Popowića 1883. 16º str. 65 (lat.)

Srpske chajduci u narodnim pesmama. U Nowom-Sadu, izdanje bratje M. Popowića, 1882. 8º str. 48 i k. 2. (z rycina) (srbs)

Djurdje Smederewac i prokleta Jerina, u narodnim pesmama. U Nowom-Sadu, izdanje bratje M. Popowića 1882. 8º str. 86, k. 1.

Kraljewić Marko i drugi junaci srpski u narodnim pesmama. Beograd, nakladom knižare W. Waložića, kralj. srp. državna sztamparija 1882. 8º k. 1, str. 160.

Smrt Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana. Narodna pjesma Preštampano iz „Hrvatske pjesmarice" 1880. (lat.)

Filipović Ivan: Kraljević Marko u narodnih pjesmah. Zagreb nakl. Lav. Hartmana 1880. 16º str XVII. 470 z rycina. (lat.)

Hrvatska pjesmarica. Nova sbirka redo pjevanih hrvatskih pjesama. Treće izdanje. (Zagreb 1880). 16mo

Pjesmarica, velika srpska i hrvatska, namenjena narodu našem, koji latinicom čita, u kojoj ima 400 pesama. U Novome Sadu, izdanje braće Popovića, 1880. 32º str. 192. (lat.)

Petranowić Bogoljub: Srpske narodne pjesme iz Bosne i Chercegowine. Skupio Bogoljub Petranović. Na svijet izdalo srbsko društwo. Beograd 1867. 8vo

" " Zbornik bosanskich narodnich pjesama (w Rad jugoslav. Akad. II)

Krasić Władimir: Srpske narodne pjesme starijich i nowijich wremena. Skupio Władimir Krasić. Knjiga prwa. Panczewo nakł. Knižare braće Jowanowića 1880. 8vo str. XII. K.3 str. 212 i K.2.

Pewanija. Po izbor pesme szto se najradije pewaju. Treće umnoženo izdanje. Panczewo, nakł. brat. Jowanowića, 1880. 32mo str. 398.

Smailagić Meho, Pjesan naših Muhamedowaca. Ragusa 1886 (między innemi pieśń o 2160 wierszach)

Krstić Nikola Dr.: Istorija srbskog naroda. Beograd 1863-1864. 8vo T. I. II. (srb.)

Nović Jokoim: Život i smrt Karadjordje. Novi Sad, 1863. 8o. (srb)

Ristić Serafim: Deczanski spomenici. Beograd 1864. 8vo (srb)

Berezin L. A.: Chorwatija, Sławonija, Dalmacija i Wojennaja Granica. 1879. 8o 2 Tomy. str. 520 i 589. 2 Rubl.

Brandt R.-: Istoriko-literaturnyj razbor poemy Iw. Gundulicza Osman. Kijew 1879. 8vo str. 115. 80 Kop.

Dobiszew S. S.: Pisma o Makedonii i Makedonskom woprosie. Sptbg. 1889. 8vo str. 84. 50 Kop.

Modrich G. Dalmazia (romana, veneta, moderna) Torino 1891. 8vo str. 451. 2 Rub. 50 Kop.

Palmow I.: Istoricz. wzglad na naczało awtokefalii serbskoj cerkwi i uczreżdenie patriarszestwa w drewnej Serbii. 1891. 8vo str. 91 60 Kop.

Popowicz-Lipowac: Czernogorty i czernogorskija ženszczyny. Izdanie 3e 1890. 8o str. 214. 1 Rub.

Rowinskij P. A.: Petr II (Rade) Petrowicz Njegosz, władyka czernogorskij (1830-1851). 1889. 8vo str. 236. 1 Rub.

" " Czernogorija w jeja prosztom i nastojaszczem. (Geografia, istoria, etnografia, archeologia, sowremennoje położenie.) Tom I. 1888. 8vo str. 24. 881 z mapą. 3 Rub.

Chiudina G.: Storia del Montenegro da tempi antichi fino à nostri. Spalato 1882. 8vo str. 214. 1 Rub. 50 Kop.

Filippow M. M.: Chorwaty i borba ich s Awstrijej. S wwedeniem i epilogom M. D. Batajgradskago. Petrograd 1890. 8o str. VIII. 168. 1 Rub.

Jastrebow: Obyczai i pjesni tureckich Serbow. 2ᵒ izd. dopotn. ich prozoju. 1889. 8vo str. XXII. 626. 3 Rub.

Nowakowicz: Serbskaja grammatyka 1890. 8vo str. 254. 1 Rub. 50 Kop.

Hranilović Jovan jeden z celniejszych liryczńych poetów w Dalmacji (ur. 1855 we wsi Kričkama koło Drniša w Dalmacji, grecko-katolicki paroch w Nowym Sadzie 1891) Sławne są jego poezye: Žumberačke elegije – i Pjesme svakidanke.

Chercegowaczke narodne pjesme, koje samo Srbi Muchamedowe wjere pjewaju. Skupio i na swjet izdao Mik witez Wrczewić. Dubrownik, nakladom Knjižare D. Pretnera 1890. 20 Kr. (nowcz.) (3 piesni, druk serb.)

1 dinar = 50 nowczica
70 para din. = 35 nowcz.
2 para = 1 nowczić

Srpske narodne pripowetke, skupili ich po Banatu Kosta Ristić Stigowac i Wasa Lonczarski ratar. Nowy Sad, izd. Knižare i Stamparije Braće M. Popowića 1891. 70 Kr. (z powietrz)

Eparchia serbsko-prawosławna dalmatyńska i istryjska r. 1891 liczyła 80 cerkwi, 3 monastery i 69610 dusz prawosławnych.

Srpski Književnici. Za narod napisao Mita Kalić. Nowi Sad, nakl. Brace M. Popovića. 1890. I Deo str. 79 – 1891. II Deo str. 92 (28 i 29 Sveska Knjige za narod, izd. Srpska Matica) (: biografie uczonych Serbów

Szematizam srpsk. prawosl. mitropolije Chercegowaczko-Zachumske g. 1890 (ma także opisy miejscowości) str. 661

Glasnik bosansk. chercog. Muzeuma, god 1889 Kn. I. II 1891

Metropolii prawosławni 1) Hercogowacko Zachumski w Mostarze; 2) Dabro-Bosanski w Sarajewie. 3) Albański w Ulcynie (Dulcigno).

Obradović Mile: Ženidba Senjanin Tadije, sinovca junaka od Senja Ivana; narodna junaczka pjesma. Biograd, 1891. 12 Kr. (z dinara) (najdłuższa pieśń mająca 3412 wierszy, dyktowana przez guslara Czrni Pero – jest ona dłuższą od pieśni o Smailagiću, którą Kraus ogłosił.)

Kordunasz Manoilo: Srpski narodni pjesama skupljene po Gornjoj Krajini. Novi Sad, u sztampari Bratje Popovića 1891. 60 Kr. (40 pieśni)

" Zbirka srp. narod. umotvorina na Gornje Krajine. Knjiga II. Srpske narodne pjesme slijepca Rade Rapajića wjerno zabilježio ... Novi Sad, szt. Pa. Paje= ... a. Paje=vića 1891. 80 Kr.

Knjižnica pučka, izdavana Družtvom Svetojeronimskim Knjiga XL. Opis zemalja u kojih obitavaju Hrvati Svezak II Sastavio Vj. Klaić. Zagreb 1882. 8º str. 264. 50 Kr.

Preradović Petar: Izabrane pjesme. Uvod napisao Milivoj Šrepel. Zagreb (Horvatska Matica) 1891. 8º. str. LXXX. 371. 2 f. 50 Ct.

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. Obratuje. P. Budmani. Zagreb 1891. 8º Svezak 12ti. str. 721–960. 3 fl.

Stari pisci hrvatski. Knjiga XVIII. Pjesni razlike Dinka Ranine vlastelina dubrovačkoga. Zagreb (Akademia) 1891. 8vo str. 245. 40 Kr.

Starine. Na sviet izdaje Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga XXIII. Zagreb 1891. 8º str 256. 2 fl.

Karadžić Vuk Stef.: Srpske narodne pjesme. Knjiga I. u kojoj su različne ženske pjesme. Zagreb (Akademia) 1891. 8vo str. 662 1 f. 60 Kr.

Kukuljević Ivan Sakcinski: Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah i t. d. u Hrvatskoj i Slavoniji. Zagreb (Akademia) 1891. 8º str. 391. 2 f. 50 Kr.

Lopašić Radoslav: Bihać i bihacka Krajna. Mjestopisne i poviestne crtice. Zagreb (Horvat. Matica) 1891. 8vo str. 312. 2 fl.

Ristić Kosta i V. Lončarski: Srpske narodne pripovetke. Skupili po Banatu. Nowy Sad (Popovics M.) 1891. 8vo str. 92. 48 Kr.

Dowie Ménie Muriel: A girl in the Karpathians. London (Philips G.) 1891. 8º. str. 301. 5 fl. 40 Kr.

Missale Glagoliticum Hervojae Ducis Spalatensis recensuerant V. Jagić, L. Thallóczy, J. Wickhoff. Vindobonae 1891. 4to str. 124 i 41 chromolit. tabl. (Wydał rząd w Bośnii)

Sagorski Ernst und Schneider Gustav: Flora der Centralkarpathen mit specieller Berücksichtigung der in der hohen Tatra vorkommenden Phanerogamen und Gefäss-Cryptogamen. Leutschau (Edv. Kummer) 1891. 8º I–II Hälfte str. 209. 591. LVI tabl. 10 fl.

Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch, mit heraldischen und historisch-genealogischen Erläuterungen. Der Adel von Ungarn samt den Nebenländern bearbeitet von Géza Csergheö. Nürnberg (Bauer et Raspe) 1891. 4to 1-22 Hefte (str. 580 i 414 tabl.) 103 fl. 50 kr.

Temple Rud.: Zur Topogr. der Herzogthümer Auschwitz und Zator. Wien 1865. 8vo

Dragović Marko: Pokuszaj za bibliografiji o Crnoj Gori. Cetinje 1892. 8vo

Sbornik za narodni umotworenija nauka i knižnina, izdawa ministerstwo na narodnoto proswieszczenie. Kniga 1-8. Sofija, derżawna peczatnica 1889-1892. 4to (Tom I. Ross. Nr 825)

Szobajić Maksim M.: Starine u Zeti. Beograd 1892. 8vo

Rowinskij P. A.: Obodska sztamparija na Rijeci Crnojewića u Crnoj gori i njen znaczaj na slowenskomu jugu. Cetinje 1893. 12mo

Winter Zikmund a Čeněk Zíbrt, Dějiny kroje v zemich českих (od počátku století XV.) (dob nejstarších I.-II. díl) Praha 1892-1893. 8vo Díl I. II (Sv. 1.) z illustrat.

~~Słowacy~~ Słowacki zakład „Matice slovenska" został d. 12 listopada 1875 zamknięty w skutek nakazu węgierskiego ministra oświaty Kolomana Tiszy, i majątek takowego wynoszący 95.867 złr. 87 kr. gotowego kapitału z zbiorami muzealnemi, biblioteką i nakładami księgarskiemi zagrabione — a r. 1874 zamknięto 3 gimnazya utrzymywane pieniędzmi Słowaków.

Czarnagora: r. 1882 było 11 monasterów: 1) Ostrog. 2) Cetynia. 3) Moracza (te 3 dobrze uposażone), 4) Dobrska ćelija. 5) Brčele. 6) Ždrebanik. 7) Piperska ćelija. 8) Duga. 9) Bijela. 10) Podmalinsko. 11) Župa. — Szkół elementarnych było 22 (z tych 9 miało po 4 klasy) nauczycieli 28, nauczycielki 2, uczęszczało 1069 chłopców 111 dziewcząt. — Cała ludność 200,000 dusz

Seoske bajke i bajalice. Crtice od Nikole Tordinca. U Djakovu 1885. 8o str. 136. (Powieści i obrazy z życia ludu wiejskiego w Kroacyi)

Letopis Matice Slovenske za leto 1885. Uredil Fr. Levec. V Ljubljani 1885. 8vo str. 496 (jest tu opis wesela — opowieściach ludowych i t. p. Rocznik I)

Pauliny: Slovenske bajeslovie 1876

Hyroš: Zamek Lykava a jeho pani 1876

Vajansky (Svetozar (Hurban)): Tatry a more. 1879 Basne. Turč. Sv. Martin 1880. 8vo str. 190.

Hviezdoslav (Pavel Orszagh)

Dobšinsky Pavel: Povesti slovenske. Turč. Sv. Martin 1883. 6 zeszytów

Wazow Iwan Minczew poeta bulgarski ur. około 1849 w miasteczku Sopot, wydał: 1) Preporec i gusla. Bukareszt 1876. 2) Tagite na Bolgarija 1877. 3) Izbavlenije 1878. 4) Majska kitka. 1880. 5) Gusla, ~~[illegible]~~ najnovi liriczeski stichotvorenija. Plovdiv 1881.

Putovanje po Novoj Srbiji. Pisze L. P. Novi-Sad (izd. bratje Popovića) 1882.

Euchologium glagolski spomenik monastira Sinai brda, izdao Dr. Lavoslav Geitler. Zagreb 1882. str. XVI. 197. (z końca X wieku, bez początku i końca 106 kart pergaminowych)

Delnjoserbske ludowe pěsnje. Z rukopisneje sběrki B. Markusa wupisał a z dotal čišćanymi přirunał Michał Hórnik. Budyšin (z nakładom M. Hórnika) 1883. (bez melodyj, które drukowane w Časop. Mat. srbsk. Ročnik 36 r. 1883 zwsz. I)

Macun Ivan: Književna zgodovina Slovenskega Štajerja. V Stirsk. Hradci 1883. 8vo str. 181. (literatura)

Wagner Jan: Mluvnice jazyka bulharskeho. Druhe vydani. Praha (A. Storch) 1883.

Maly Jakub: Naše znovuzrozeni. Přehled narodniho života českého za posledni půlstoleti. Část V. Praha (J. Otty) 1884. 8vo str. 215.

~~[illegible]~~

Slovansky Sbornik, Stati z oboru narodopisu, kulturni historie a dějin literarniho a společenskeho života. Redaktor Edvard Jelinek. Praha (nakl. J. Otty) 8vo Ročnik I–VI (1882–1887) R. I str. 184 (1 f. 40 kr) II str. 646; III str. 686; –IV str. 668; V str. (po 5 fl. ročnik) ~~[illegible]~~ VI (1887) str. 581.

Pastor Jos: České osady v Americe. Hamburk 1886.

Slovenski Štajer. Dežela in ljudstvo. Spisali Rodoljubi. Izdala in založila Slovenska matica. V Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik 1868— 8vo
I. Snopič Dežela

III Snopič. spisal dr. Ivan Gršak (Narodne gospodarstwo) 1870 str. 118.

Sbornik ot Bolgarski narodni umotworenija. Sobral i izdawa K. A. Szapkarew. Sofija, peczatnica na „Liberalnyj Klub." 1891. 8o.
„Czast perwa. Prostonarodna bolgarska poezija ili Bolgarski narodni piesni. Otdiel I. Samowilski, religiozni i obriadni piesni. Kniga I str. XXV. 174 (obejmuje 277 piesni gminnych, mitologicznych i obrzędowych. 2 lewa i 50 st.

„ „ „ „ „ Otdiel II. Kniga III. Piesni iz politiczeskij żiwot. str. 282 (obejmuje piesni historyczne od Nr 278—433) 3 lewa.

„ „ „ „ „ Otdiel III (Prodolżenie). Kniga IV. Piesni iz politiczeskij żiwot. od str. 283—391 i XLVII (obejmuje piesni historyczne od Nr 434—488 i od 1254—1267 Przypisy historyczne, Podania) str. 292. XLVII 1 lew 75 st.

„ „ „ Otdjel IV: Piesni iz obszczestwenyj, semejnyj i czastnyj żiwot. Kniga V. (pieśni od Nr 489—860 głównie macedońskie) str. 1—296. Opisy etnograficznego-wczajów: 3 lewa 20 st.
„ „ „ Otdjel IV. „ „ „ Kniga VI. (pieśni od Nr 861—1303 i 77—83) Index, errata, Podania, obyczaje, Kurban, Koleczany — str. 292. 2 lewa 80 st.
3 lewa 75 st.

Szapkarew A: Materijaly za ziwotoopisanieto na Br. Miladinowi. Orchanie.
„ „ Sbornik ot narodni starini, prikaski i wierowanija. Orchanie.
„ „ Rusalini.

Grażina; pripovetka litavska od Adama Mickiję-wića, prewod Stojana Novakovića. S biografiom pesnika. Pančevo, izdan. Kniž: Bratje Jovanović, - 1886. (Narodne biblioteke, sveska 122) 16 novac.

„Smailagić Meho." Pjesan naših Muhamedovaca. Zabilježio Dr. Fridrich S. Krauss. Dubrovnik (nakladom Knjižarnice Dragutina Pretnera 1886. (pieśń gminna mająca 2160 wierszy) (Tac.)

Slobodijada, epski spjew u deset pjesama, wladike crnogorskog Petra P. Petrowića Njegosza. Nowy Sad, izd. Knjižare Braće M. Popowića 1886. 30 novac.

Kratka povjest kralja bosanskih po izvorima napisao za mladež bosansku O. Antun Knežević (bernardyn). Dubrovnik, naklad Knjižarnice D. Pretnera 1886. Sveska I. II. (Narodna biblioteka XXI.) (Tac.)

Zagorkinja ili żiwot nasz u szumi i bez szuma, napisao J. Miodragowić. Drugo izdanje. Beograd, u Kral. derž. sztamparii 1886. (z życia wieśniaka i wieśniaczki serbskiej) i dinar czyli 50 nov.

Srpske narodne pjesme, gerzowske i djewojaczke iz Bosne, skupio ich Petar Mirkowić. Panczewo. sztampar. Bratje Jowanowića 1886. (212 pieśni) 60 novac.

Miloš Obilić u narodnim pesmama (sa 12 lepih slika). Novi Sad, izdanje Knjižare Braće M. Popowića 1886. 50 Nov. (Tac.)

Zbornik bosansko-hercegovačkich starich natpisa izd. Vid Vuletić Vukasović (od Gabele stare, učitelj iz Korčuli) (miał wyjść 1886 w Wiedniu - lecz nie wyszedł - przeszło 300 napisów)

Hrvatske narodne pjesme iz Bosne; skupio K. Blagaić. Zagreb 1885. (Tac.) 16º str. 135.

(Srpskije narodnije pjesama, skupio Srpkinja Davidović. Pančevo 1884.

Szematizam prawosławne eparchije dalmatinske za god 1889. Zadar, peczatnja Iwana Vodicke, 1889. 8o [illegible] (ret.) (75 cerkwi, 3 monastery 65350 dusz prawosławnych.)

Szematizm prawosławne mitropolije i archidijeceze Dabro-bosanske za godinu 1884, 1885 i 1886. Sarajevo, zemaljska sztamparija 1886. 8o str. 156. 50 nov. (największy – wprzód wyszło dotąd 3 szematyzmy) (z opisem miejscowości niektórych)

Djela Wuka Stef. Karadzica. Knjiga prwa. (Srpske narodne pjesme: I. Najstarije pjesme junaczke). Biograd 1887. 8vo maj, str. IV. 661. VII. (101 pieśni) 1 forint.

1–

Obiczaji i pjesni tureckich Serbow w Prizrenje, Ipekje, Morawje i Dibrje. Iz putowych zapisok J. S. Jastrebowa. S. Peterburg, typografia W. S. Bałaszewa 1886. 8vo 2 Rub. 50 Kop.

Tretja czytanka za osnowne szkole u Bosni i Hercegowini, s gramaticzkim dodatkom. Sarajewo, Zemaljska sztamparija 1886. 8vo 50 Novac

Narodno Blago, skupio i izdao Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak, po Bosni, i Hercegowini i susjednim Krajevima. U Sarajevu na Kurban Bajram 1304. Troškom vlastnika. Štampa zemaljske štamparije 1887. 8vo (łac.) str. IV. 460 (Zbiór przysłów, pieśni, powieści)

Prziczanja Srbima i Srpczicima o narodu njnom. Napisao J. Miodragović. Beograd u Kralj. srpskoj sztamparji 1887 (z portretem następcy króla serbsk. Milana) 1.20 dinara czyli 70 novac

Petranowić Bogoljub Teofil: ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ (+ 1887): Srpske narodne pjesme iz Bosne (ženske), skupio jeromonach Bogoljub Petranović učitelj. [Knjiga prwa. Sarajewo, u bosansko-wilajetskoj sztampariji, 1867. 8o str. XXIII. 362 (obejmuje 364 pieśni druk serbsk.)
— Knjiga druga. Biograd 1880 izd. srpsko uczene društwo
(Petranowicz Bogoljub urodz. w Drniszu w Dalmacji, kształcił się w Zadarze, był hegumenem monasteru Sawin w Boki Kotorskiej, w końcu nauczycielem w Sarajewie + 1887 w sierpniu mając 57 lat.)

Srpske narodne igre, koje se zabave radi po sastancima igraju. Pokupio i opisao Wuk wit. Vrczević. Dubrovnik, naklad Knjižare Dragutina Pretnera 1889. Knjia I i II. po 50 novac.

Kaer Pierre Dôn.: Pierres sépulcrales dalmates. Lyon, ed. Societ. antropolog. 1886.

Bakula Petar: Schematismus topographicus-historicus. Mostar 1873.

Boj pod Banjomlukom godine 1737. Narodna pjesma; zabilježio i popunio Beg Kapetanović Ljubušak, crpeći podatke iz turske povijesti. Banjaluka tarihi 1154. Sarajevo, tisak i naklada tiskare Spindler i Löschner 1888. (Tac.) 25 novai.

Razne srpske narodne pjesme. Sakupio po Boci Kotorskoj i okolini dubrovačkoj i tumač dodao Milan Osvetnik. U Novome Sadu, izd. srpske knjižare i štamparije Braće Popovića. 1888. 75 novai.

Petrović Mita: Slike iz hrvatskoga primorja. Kažiput za putovanje u primorje zdravima i bolesnima (Preštampano iz „Javora". Novi Sad. Štamparija A. Pajevića 1888. 40 novai.

Asboth Johan v.: Bosnien und die Hercegovina. Reisebilder und Studien. Wien (Hölder) 1887 mit Illustrat. u Karten.

Die Länder Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild. XIV Band, herausgegeben von Dr. Friedr. Umlauft. Die vereinigten Königreiche Croatien und Slavonien, geschildert von Dr. Friedr. S. Kraus. Wien (Karl Graeser) 1880, mit Illustrat.

Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini, sabrao Kosta Hörmann. Knjiga prva. Sarajevo, zemaljska štamparija 1888. 8vo str. X. 627 (Tac.) – (może posłużyć za dodatek do zbiorów Jukića i Marjanovića)

Srbi u Macedoniji i južnoj staroj Srbiji ili odgovor g. S. S. Bopczewu, napisao Milojko V. Veselinović. Beograd, štamparija Kraljevine, 1888. (przedruk z „Srpstva".)

„Nova Zeta" mjesečni književni list uredjuje Dr. L. Tomanović. Četinje, u državnoj štampariji 1889. 12 zeszytów rocznie 3 złr. w. a. (dawniej wydawał tenże tam Kalendarz „Grlica")

Srpske narodne pjesme iz Srema, Like i Banije, skupio i na štampu udesio Grigorije A. Nikolić. U Novom Sadu, izdanje Bratje M. Popovića 1889.

O Pećkim patrijarsima od Makarija do Arsenija III (1557–1690), napisao Ilarion Ruvarac archimandrit. Zadar, štamparija J. Vodicke 1888 (przedruk z pisma „Istine") 50 novac.

Muzejski Glasnik, archeološko-poucza list, pod redakcyą Koste Hermana. Sarajevo 1889 (kwartalnik w zeszytach po 5-ark. 8vo – rocznie 2 złr. w. a.

Gorski Vienac, istorijski dogadjaj pri svršetku XVII vieka, sačinio P. P. Njeguš. Novi Sad, knjižara Braće Popovića 1889. (Tal.) 50 novac.

Arsenović N.: Südslavisch-orientalischer Ornamenten Atlas.

Lay F.: Südslavische Ornamente gezeichnet von Fischbach.

Pulszky C. v. Dr: Ornamente der Hausindustrie Ungarns, gezeichnet von Fischbach.

Moravske ornamenty Sv. III Vydava vlastenecky musejni spolek v Olomuci. Na kamen kreslila Madlenka Vanklova. Viden 1891. 4to str. 102 z drzeworyt. i 7 tabl. – tož Sv. II 1890. fol. tabl. 11. – Sv. I 1888. 8vo str. 35 i 8 tabli.

Sochaň L. B. Vzory slovenskeho narodniho vyšivani Praha 1890. 4o Sešit I. 6 tabli.

Pametnici iz Bulgarsko ot bratija Szkorpilovi Sofija 1888. 8vo Djel I Čast I. (Trakija) – str. 90. /: Opisy starożytności :/

Strahanjić Ban, prilog ka izučavanju srpskich nar. pesama, od Ljubomira M. Kovačevića. Beograd, Kralj. štamp. 1889. 8vo (Przedruk z Otadžbine knj. XXI sveska 84–85)

Bosiljak, prvi struk sa slikama na deczijeg života, pribrao J. Miodragović. Nisz, sztamparija Ž. Radovanovića 1888. (obrazki z pieśniami dla dzieci) 1/2 dinara = 25 novac.

30 para = 15 novac. Balkanski Poluostrov, od Dra Stefana Bratimića, preveo s francuskoga N. Duczić. Beograd, Kralj. sztamp. 1889. 50 para p. dinar.

Gopčević Spiridon: Macedonien und Alt-Serbien. Wien, L. W. Seidel et Sohn 1889, mit 67 Illustrat. und einer etnograph. Karte. 10 f. öw.

Razgovor ugodni naroda slovinskoga, od Kacsića Miošića. (Narodna biblioteka braće Jovanovića. Svezak 197, 199, 201, 203.

Karadžić Stefanowicz Wuk: Żiwot i obiczaji naroda srpskoga. Opisao ich i za sztampu pringotowio — — Troszkom narodnijeh priloga. U Beczu u nakladi Ane udowe W. S. Karadzića. 1867. 8°. str. X. 356. 3 f. (srb)

" " " Nowi zawjet Gospoda naszega Jsusa Christa, preweo — — 1867. Izdanje A. Rajcharda i druga mu u Paszti 16°. str 385 — tożsamo w 8°. str 417 w 2 kolumn.

Nowić Joksim Otoczanin: Starine od Starine Nowaka ili Tolkowanje narodnjeg pjewanja i pripowjedanja, napisao — — Izdala „Matica Srpska." U Nowom Sadu Peczatnja Ignjata Fuksa 1867. 8v. str. 365.

Petranowić Bogoljub: Srpske narodne pjesme iz Bosne. (Żenske), skupio ich i na swijet izdao jeromonach — — U Sarajewu, u bosansko-wilajetskoj sztampariji 1867. 8°. str. XXIII i ~~359~~. 362. +

" " Srpske narodne pjesme iz Bosne i Chercegowine. Epske pjesme starijega wremena. Skupio — — Na swijet izdalo Srpsko uczeno drusztwo. U Beogradu u drżawnoj sztampariji 1867. 8°. str. XXVIII. 700

Blagajić C. Hrvatske narodne pjesme i pripoviedke iz Bosne Zagreb (Hartmann) 1886. 70 kr. (90 kr.)

Karaman D. S. Marjanska Vila ili Sbirka narodnih pjesama sakupljene u Spljetu (1886) 1 f.

Martić Fra Grga: Narodne pjesme o boju na Kosovu god 1389, s pripomenkom od Armina Pavića. (60 kr.)

Maržik V. S. Izabrane narodne pripoviesti Slavena. (1 fl.)

Srpske narodne Pesme (epske) skupio ich i na svet izdao Bl. Stojadinović Kn. II. Beograd 1869. 8vo

Karadschitsch V. Volksmärchen aus Serbien. Berlin 1854. 8o 2 f. 50.

Kuhač Fr. Š. Slavische Volkslieder. Agram 1882. 30 kr.

\+ Vrčević Vuk (+1882) (: Niz srpskich pripovijedaka većinom o narodnom sudjenju po Boki, Crnoj Gori i Hercegovini. ~~1882~~ - - 1 f. (druk. grazd.) Pancewo (br. Jowanowica) 1881 str. 337.

Schulenburg: Wendisches Volksthum in Sage, Brauch und Sitte 1882. 2 f. 40.

Singer S. Beiträge zur Literatur der kroatischen Volkspoesie Agram (Leop. Hartmann) 1882. 8vo str. 141. (1 Mark) 60 kr.

Hörmann Kosta: Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini. Knjiga prva. Sarajevo, Zemaljska Štamparija 1888. 8vo str XII. 624 (Obejmuje 39 pieśni junackich, z których kilka mają do 1850 wierszy, i słowniczek wyrazów tureckich.) - Knjiga 2a.

Boszković Stewan: Baczwanske pesme, skupio i izdao... U Novom Sadu, peczatnia Ign. Fuksa 1862. 12o str 86

— toż 1870

Banatske pesme, sakupio T. L. U Novom Sadu, Episkop. peczatnia 1864. 12o str. 55.

— toż 2a edyc. U Novom Sadu, peczatnia Ign. Fuksa 1866. 12o str. 47 (obejmuje 195 krótkich pieśni) 25 kr.

Karadzić V.: Srpske narodne pjesme skupio ich Wuk Stef. Karadzić. Knjiga peta, u kojoj su pjesme junaczke no: wijich wremena o vojevanju Crnogoraca. Troszkom na: rodnijech priloga). U Beczu, u nakladi Ane udove W. S. Karadzića 1865. 8vo Kartz, str. 559 (U sztampariji L. Sommera.) (: Obejmuje 18 pieśni rycerskich - powiększej części improwizowanych przez Czarnogorców :)

Bogišić W.: Narodne pjesme iz starjich najvisze primorskih zapisa. Knjiga prva. Beograd 1878

Junaczke narodne pjesme o Kraljeviću Marku. Izdao troszkom E. Obr. Karadzić. Izd. IX. Beograd 1864. 8vo

Wukowić Marjan: Sbirka zagonetaka. Zagreb 1890. 8vo str. iii
(sztu 1647 zagadek ludowych) 50 ct

Wrezewić W.: Narodne pripoviesti i presude iz života po Boki Kotorskoj, Hercegovini i Crnojgori. Dubrownik 1890. 16° str. 295. (1 f 20 kr.)
(sceny z życia ludowego)

Krauss F. S.: Volksglaube und religiöser Brauch der Südslaven. Münster 1890. 8° str. 192.

Pesama i običaja srpskog naroda, sobrany i izdany M. S. Milojevičem. Bjelograd 1869. Knjiga I. (60 kr.)
1868.

Pieśni ilirskie, po polsku wysłowił H. Feldmanowski. Poznań 1861. 8°

Pieśni kroackie, przełożył H. Feldmanowski. Poznań 1867

Südslavische Volkslieder. Aus der Sammlung Fr. S. Kuhač übertragen von Harmening. Jena 1885. 8vo

Brčić Anton: Život Magdalene od Knezov Zirova plemena Budrišića. Pisam Ivana Tomka Marnavića Bošnjanina, sa prědgovorom „o pjesniku i o Rabu". Zadar 1863. 8vo

Eitelberger Rudolf: Die mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens in Arbe, Zara, Trau, Spalato und Ragusa. Wien 1861 fol. (mit 20 Tafeln und 116 Holzschnitten.)

Kanitz F.: Serbiens byzantinische Monumente gezeichnet und beschrieben. Wien (Staatsdruckerei) 1862. fol.

" " Beiträge zur serbischen Alterthumskunde, mit 25 Holzschnitten. Mittheilungen der K. K. Centralcommission zur Erforsch. d. Baudenkmale. Wien 1865, Januar, Februar.)

" " Die Zinzaren. Eine ethnographische Studie. (Mittheilungen der K. K. geographischen Gesellschaft. VII. Jahrg. 1863. pag. 44)

Ljubić Sime: Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske. Rjeka 1865. 8vo Knjiga I.

Poviest Venecije u životu privatnom, od P. G. Molmentia; preveo prof. Ivan Rabar v Osieku. U Senju 1888.

+ Pandžić Huso i Pavečić Luka pobra. Pjesan naših muhamedovaca. Zabilježio Dr. Friedrich S. Krauss. U Mostaru, tiskom i nakladom Don Franje Milićevića 1885. 8° min. str. 36.

+ Tri riječi Hercegovca. Zabilježio Dr. Friedrich S. Krauss. U Mostaru, tiskom i nakladom Don Franje Milićevića 1885. 8vo min. str. 39. 2. (2 pieśni gminne. Tainsk. liter.)

Smailagić Meho. Pjesan naših Muhamedovaca, zabilježio Dr. Friedrich S. Krauss. Dubrovnik (naklad tiskarne Dragutina Pretnera) 1886. 8° str. XVI. 192 (Narodna biblioteka XIX) 80 kr.
(2173 wierszy w pieśni)

Smrt Smeta Babametovića i osvěta (pieśń turecko-bośniacka o 639 wierszach, druk w: Vienac uzdarja narodnoga Kačić Miošića. Zadar 1861, str. 62-69)

Boj Turaka i Moskova pod Klobukom 1868 g. (pieśń turecko-bośniacka o 251 wierszach, druk. Vuk Vrčević w piśmie Dubrovnik 1868)
(Inne pieśni turecko-bośniackie druk. Petranović w „Bosanski Vjestnik" i F. S. Krauss w piśmie „Naše Doba". Novi-Sad 1885, Nr. 44. 46 i 47.)

Hrvatske narodne pjesme, sabrao Luka Marjanović. Dubrovnik (Dragutin Pretner). 8° (o Marku Kralewiczu i żeńskie) 6)

Slovinac, ilustrovani list za književnost, umjetnost i obrtnost VII godina 1884. Dubrovnik (Pretner) 4° 3 razy na miesiąc numer o 16 stronach z rycinami. 5 fl. a. w. rocznie.

Palmotić Gjon Gjor: Pavlimir, drama. Uvod i bilješke napisao Ivan Milčetić. Agram (Actien-Buchdruckerei) 1891. 8vo str. 196. 60 kr.

Vuković Marijan: Sbirka zagonetaka. Zagreb (Actien Buchdruck.) 1891. 8vo str. 112. 50 kr.

Šematizam srpsko-pravoslavne mitropolije i archidiecezie hercegovačke-zahumske, za god 1890. Zagreb 1891. 8vo str. 174. 1 fl.

Vrčević Vuk: Hercegovačke narodne pjesme, koje samo Srbi Muhamedove vjere pjevaju. Dubrovnik (Drag. Pretner) 1891. 8vo str. 48. 20 kr.

Kuhač - Koch: (Franciszek) Južno slovjenske narodne popievke. Zagreb 1878-1881. 4 Tomy (Cały zbiór 1600 N-rów między temi 1543 melodyj pieśni, 51 tańców — 35 bułgarskich melodyj, a 3 macedońskich)

Kuba

Godebski Xav: Żywot Ludwika hr. Platera. Paryż.
Życie Franc. Wołowskiego. Paryż 1844.
Makuszew W. Skazanija inostrancew o Bytje i nrawach Sławjan. S. Peterb. 1861.
Kojałowicz M: Litewskaja cerkownaja unija izsljed. M. Kojałowicza. S. Peterb. 1859. 2 Tomy
Novus Codex diplomaticus Brandenburbensis I Haupth. 21 und 22 Bd. Berlin 1861–1862. IV Haupth. I Bd. 1862
Hilferding A: Borba Sławjan s Njemcami na baltyjskom pomorju. Peterb. 1861.
Szewyrew St. Istorija russkoj słowesnosty. Moskwa 1859–60 Czast 1–4.
Rajewsky M: Euchologion der orth. katol. Kirche Wien 1861–1862. 3 Bän.
Bogusławski W: Rys dziejów Serbo-Łużyckich. Petersburg 1861.
Narodne pesme Makedonski Bugara, skupio Stef. Werkowicz. U Beogradu 1860 (I Knjga: Ženske pesme) 12°.
Malebne cesty po Čechach. Praha (Katerina Jeřabek) 1861. 8° Zesz I str. 104 z mnostwem rycin 80 kr. (autor Edward Herod)
Prochazka Matej: Život velkeho biskupa moravskeho Stanisława Pawłowskeho. Brno. (Ant. Nitsche) 1862.
Erben Karel Jaromir: Napěvy prostonarodnich pisni českych. Priloha k pisnim. V Praze 1862. 8° str. 204. (811 melodyj) 3 f ÖW.
Doucha František (Prag: Minoritenkloster beim h. Jakob in Prag No 635–I) Knihopis.
Erben K. J.: Prostonarodni česke pisne a řikadla. Praha 1862 (Jar. Pospišil) 1862. 7 Zeszyt. à 50 kr.

Křižek V: Anthologie jihoslovanska s předchazejici kratkou srovnavaci naukou o tvarech a s při: pojenym slovničkem. Praha (A. Storch) 1863. 8º str. 344. 2 f. 20 kr.

z Wiśniowskich Zapowa Honorata: Nezabudky; dar našim pannam. Druhe vydani. Praha (J. L. Kober) 1863. ~~8º~~ 12º str. 150.

Časopis mačicy serbskeje 1862 XV lětnik III zwjazk 9:
Chrisobulla cara Stef. Dušana. U Beogradu 1862.

Svadba v narodě česko-slovanskem čili svadebni obyčeje, řeči, promluvy, pisni, sebral Beneš Method Kulda. Olomuc (Bedrich Grosse) 1862. 16º str. 135. 60 kr.

Famincyn Al. S.: Bożestwa drewnych Sławian. Wypusk I. Sptbg 1884. 4to str. 331. (3 Rubl.)

Kojałowicz M. O.: Cztenija po istorii Zapadnoj Rossii. Izdanie 4º Sptbg 1884. 8º str. XIII. 349 z mapą etnograficzną. (1 Rub. 25 Kop.)
" " " Istorija russkago samosoznanija po istoriczeskim pamiatnikam i nauczrym soczynieniam. Sptbg 1884. 8º str. XVI. 608 (20) (3 Rub. 50 Kop.)

Kaczkowski Michał halicko-ruski agitator † 8 (20) Augusta 1872 w Kronsztadzie pod Petersburgiem, ur. 1802 w Dubnie, radca austr. sądu karnego, syn popa ruskiego, zapisał fundusz na wydawnictwo ruskie – był unitą.

145

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku, uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. ~~[illegible]~~ Knjiga VI. U Mletcih u pečatnji del comercio 1863. 8o. K. 2 str. 161-436 (Marina Sanuda Odnošaji s kupnovlade mletačke prama južnim Slavenom. — Rapporti della republica Veneta coi Slavi meridionali. Brani tratti dei diarj manoscritti di Marino Sanudo (Continuazione) 1501-1517 (Rozpoczęte w Arkiv T. V st. 1-160) (Koniec Tomu I)

— Knjiga VII. U Zagrebu tiskom Dra. Ljudevita Gaja 1863. 8o. st. 351. 1. : (Ciekawsze artykuły: Wyjątki z regestów król. główn. Archivum w Neapolu do historyi południowo słowiańskiej przez Franc Račkiego — Ułomki z historyi urządzenia pogranicza wojennego przez Wijata Stojanowicza — Historia ~~[illegible]~~ obwodu makarskiego w Dalmacyi przez fratra Piotra Kadčića Peka Malobraczanina ~~[illegible]~~ z ryciną litograf. — O Sinje w Dalmacyi i staro: żytnościach w jego okolicach znajdywanych przez Simona Milinowića — Traktat handlowy zawarty pomiędzy republiką wenecką a ~~[illegible]~~ Frangepanami Książętami Sinja w ~~[illegible]~~ r. 1408 i 1455 przez Dra Piotra Matkovića — Rzymska Iliria przez Apiana Alexandryjskiego opisana, z greckiego przekład Antoniego Starčevića. — Obrazy z okolicy żumberačkiej (podania) — Odpowiedzi na pytania towarzystwa ogłoszone w r. 1862 z okolic Kostanjicy, Ivanićgrada, Karlowca, Warażdyna, Lonja w Sławonii Planiny w Krainie, Swisztowa w Bułgaryi, Sutiski w Bośnii, Kerka, Żumberka. — Pytania towarzystwa.

Knjiga VIII. U Zagrebu i Mletcih 1865. 8o. str. 1-256 (Marina Sanuda Odnošaji... Continuazione II. — Djeskolko srbskih, bosanskih i dubrovačkih listinach od g. 1449-1633, str. 193-229 — Bugarski narodni obićaji str. 233-285. — Bibliografia str. 289-300.

Knjiga IX Zagreb 1868. 8. str. 343. Jagića: O podaniach apokryficznych w literaturze południowych Sławian str. 65-151. — Sakcińskiego, Autorowie horwaccy w XVII wieku str. 152-343.

Knjiga X. Zagreb 1869. 8. str. 363 Sakcińskí: Autorowie horwaccy w XVII w. (p. 1-224). Juraj Križanić Neblju... p. 11-34.

Supplementi al Saggio bibliografico della Dalmazia e del Montenegro di Guiseppe Valentinelli. Zagabria 1862 coi tipi del Dr. Lodovico Gaj. 8º pp. 132. (Supplemento 2º e 3º)

S. Doimo vescovo di Salona (de Dominis)

Kanavelich Ivan: Sveti Ivan biskup trogirski i Kralj Koloman. Piesan. Essek 1858 (Lehmann) 8º p. 616. (podług kopii sporządzonej przez Szymona Gliubich z rękopisu znajdującego się w archiwum nadwornem w Wiedniu) (S. Joannes Ursinus episcopus Traguriensis)

Montenegro (Mons Labeatium)

Istoria Cernegore napisao D. Milanovich. U Zadru (typogr. bratje Battara) 1856 8º p. IX. 330.

Delle colonie slave nel regno di Napoli. Lettere del prof. Giovanni de Rubertis, pubblicate per cura del conte Orsato Pozza. Zara (Demarchi-Rongier) 1856.

Acta archivii veneti spectantia ad historiam Serborum et reliquorum Slavorum meridionalium collegit et transscripsit Dr Joannes Šafařik in lyceo principatus Serbiae Belgradensi professor. Belgradi in typogr. principatus Serbiae 1860. 8º p. 548 (300 dokumentów jest to część dalsza ogłoszonych w Glasnik društva serbske slovesnosti Belgrad 1860-1861 Tom XII i XIII)

Švilović Luka: Kratka povjestnica Dalmacije. Zagreb (Albrecht) 1861. 8º p. 12.

Tkalčić Ivan: Hrvatska povjestnica. Zagreb (Albrecht) 1861. 8º pp. 192.

Magazin srbsko-dalmatinski za godinu 1854 do 1859 prva knjiga izdaje Georgiji Nicolajevich. Vienna (Selch) 1859. 8º — za godinu 1860 druga knjiga. Vienna (Selch) 1860. 8º (Tom I rozne artykuły – Tom II żywot i pisma Milakovića; jest to ciąg dalszy prowadzonego przez wiele lat (Ob. Bibl. nr 93)

Popis akta prinadležeći historii Srba i ostali Jugoslavena naodeći se u ces. kr. Mletačkom generalnom arkivu, koe je sačinio u leto 1857 god. L. J. Šafarik. Belgrad 1858. 8o. p. 153 (kirill) (jest to treść aktow w Acta archivi)

Jus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae cum privilegiis ex corpore Juris hungarici excerptis edidit Joannes Kukuljević, aliter Bassani de Sacchi. Zagrabiae 1862 (typ. L. Gaj) 4o. Vol. I–III

Korabljica fra Andrie Kačića, na novo izdana i parvi put novim pravopisom utistena. Zara (Battara) 1858 ~~cant~~ (Raccolta i canti nazionali)

Ilirska Čitanka za gornje gimnazije. Kniga I i Kniga II Vienna 1856–1860. 8.

Dei canti popolari illirici, discorso detto da Adamo Mickiewicz nel collegio di Francia a Parigi, e tradotto da Orsato Pozza, con una appendice dei testi illirici citati dall'autore. Zara (Battara) 1860. 16o pp. 294.

Cvieće ili pokušenja u narodnom liričkom pjevanju od J. Sundečića. Zara (Battara) 1858.

Botić Luka: Biedna Mara; historička pripoviest iz narodnog života u Dalmaciji. Zagrabia (Albrecht) 1861. 8. pp. 92.

Vienac uzdarja narodnoga O. Andrije Kačić-Miošića na stoljetni dan preminutja. Zara (Demarchi–Rougier) 1861. fol. pp. 244 (z rycina Kacića)

Poviestnica dubrovačka s taliánskog rukopisa Giona Restica u kratko posrbiena po nastojanju O. Počića. Zara (Battara) 1856

Spomenici srbski od 1395 do 1432, to jest pisma pisana od republike Dubrovačke kraljevima, despotom, vojvodom i knezovom srbskim, bosanskiem i primorskiem prepisao z Dubrovačkog arkiva knez Medo Pucich (Orsato Pozza) sa snimkom, uvodom i primietbami. Belgrad 4o. T. I 1858 pp. 37. 178. 31 Tom II 1862

Zlatka i pjesanca L. A. Kazali. Zara (Battara) 1860.

Tri sta Viceh udovicah. Prizor diejstevni L. A. Kazali Zara (Battara) 1857.

Hecquard Hyacinthe: Histoire et description de la haute Albanie ou Guégarie. Paris (Arthur Bertrand) 8o pp. 513.

Militärische Beschreibung des Paschaliks Herzegovina und des Fürstenthums Cernagora von J. F. Ješťak K. K. Hauptmann und F. v. Scherb. Wien 1862. pp. 89 (z mapą, - drugie wydanie)

Südslavische Pläne. Denkschrift über die gegenwärtige Bewegung in der Herzegovina, Bosnien, Montenegro nebst Schilderungen der histor. polit. social. relig. und militärischen Zustände. Wien (Zamarski et Dittmarsch) 1861. 8o pp. 39.

Plany Słowian południowych. Lwów (Wild) 1861. 8. pp. 39.

Narodne piesme bosanske i hercegovačke, skupio Ivan Franjo Jukić i Ljubomir Hercegovac (Gr. Martić). Osiek 1858. 8vo str. I. 616.

Pokazalec ili rąkowodstwo kak da sę iziskovąt i izdirjąt najstari czirti naszego bytija. Ot G. S. Rakovskago. Odessa 1859. 8vo str. I. 144. (bulgarsk.)

Włacho bolgarskija gramoty, sobrannyja Jur. Wenelinym. St. Peterburg 1840. 8vo str. 359.

Klaić Vjekosl.: Opis zemalja u kojih obitavaju Hrvati (Izd. Družtva sv. Jeronima). Agram 1880-1882. Svezak I. i II (Dalmacia) à 50 kr.

Klaić V. Poviest Bosne do propasti Kraljestva. Zagreb. 1882. (2 fl.)

Lay F. Ornamente südslav. national. Haus- und Kunst-Industrie. Agram. Liefer. 1-14 à 15 fl.

Krausz F. S. Dr.: Sagen und Märchen der Südslaven. Leipzig (Friedrich) 6 Mrk. 1883. 8o str. 480.

147

F U Beczu U nakladi
Ane udowe W. S. Karadzića
1866. 8º. str. 359 (U Sztam
parji L. Sommera)
1861 był konsularnym agentem
austr. w Trebinu pieśni 362 i 12

Volkslieder aus Krain
übersetzt von A. Grün
Leipzig 1850. 8º.

Srpske narodne pjesme iz
Hercegowine (ženske) za sztampu
ich privedio Wuk Stef. Karadzić
(Troszkom narodnijeh priloga) F

5 = 2.

Naukowyj Sbornik

Wuk

Anna Karadžić Wien, Landstrasse,
Marokkanergasse Nr. 3, Stiege,
1. Stock, Thür Nr. 19.

Srpski rječnik istumačen nje-
mačkijem i latinskijem riječima.
Beč 1852 7 f. ÖW

Primjeri srbsko-slavenskoga jezika
1 f. (Beispiele aus der s.)

Praviteljstvujušči sovjet srbski 1 f.
(der regierende serbische Senat)

Četvrta knjiga srbskijeh narod-
nijeh pjesamah 3 f

Kratke pripovjedke staroga i
novoga zavjeta 50 Nkr.

mit cyrillischen u. lateinischen Lettern
im östlichen, südlichen u. westlichen
serbisch-kroatischen Dialecte.

Zostawił w Mscr. 5ty tom pieśni [w druku] najnowsze
zebrane 1862 w Dalmacyi i Czarnej gorze
6ty tom pieśni dodatkowy
Opis zwyczajów i obyczajów serbskich
Niemiecko-serbski słownik

148

C. B. Cantuar Epiphan 6 Jan.

Wilsbiciae post octav. Epifan

fer. 5a 1356.

sigillum nostrum minus est

J. Januar.

uciekł do Turcyi Miłosz
Obrenowicz wszedł po nim
syn Michał – Alexander Kara
georgewicz abdykował 1859
– R. 1868 d. 10 Czerwca zamor-
dowany Michał Obrenowicz
za sprawą Alexandra którego
sądy skazały na 20 lat więzienia
Alexander + w Temeswar 3
maja 1885 zostawił 2 synów
1) Piotra ur. 1846 zięcia Mikoły
Czarnogórskiego – 2) Arsena
w służbie ros.

Jerzy Petrowicz Czerny
(Kara Georgie) ur. 1766
w Wiszewacu pod Kragujewacem, r. 1787 uciekł do Austryi
zastrzelił ojca a brata kazał
powiesić – w wojsku austr.
[illegible] handlarz bydła
– r. 1804 dowodził – dyktator
r. 1817 opuścił Serbię zamordowany pod Semendrią za sprawą
Obrenowicza
Syn Alexander ur. 1806 –
w armii ros. r. 1842 po upadku
Michała Obrenowicza wybrany
stronnik Austryi – r. 1858 na
skupszczynie detronizowany

1864 r.), uwolnieni oba dla braku dowodów; razem potem, i zawsze jednakowo, chodzili około różnych spraw krajowych czy powiatowych, wyobrażając, prowadząc, szerząc najzdrowszą zawsze opinię i najszlachetniejszy instynkt honoru, najrzetelniejszą znajomość polskiego interesu. Podobieństwo losów utrzymało się do końca; oba pomarli na stanowisku prezesa Koła, z tą różnicą, że jeden miał czas i sposobność bardzo się na tem stanowisku zasłużyć, drugi ich nie miał.

Zaczynał Benoë swój zawód w r. 1846, kiedy jako młody chłopiec bił się i siedział w więzieniu. Kończył go jako prezès Koła polskiego w Wiedniu. W tym bez mała pół wieku czasu, ile przejść, przewrotów, w całym świecie i w Polsce! Jaka przemiana w życiu i stosunkach tego naszego małego kraju! W tych przejściach i doświadczeniach, gorszych czy lepszych, mało ten kraj miał ludzi tak dobrych, tak pewnych, tak nawskróś szlachetnych, tak kryształowo czystych, tak wolnych od zwykłych nam przywar, jak ten, który schodzi ze świata bezdzietny, ostatni ze swego domu.

R. 1813 przybył Wuk do Wiednia – bez rekomendacyj, znajomości – w celu nauki. Tu poznał się z Bartłomiejem Kopitarem skryptorem cesarskiej biblioteki – Krainicem gorliwym. Pojął go Kopitar dążenia jego – serbskiej narodowej mowy która w literaturze wyparta została przez cerkiewno-sławiańską od ludu dawno zapomnianą i niezrozumiałą prawie. Wydał Wuk za jego zachęceniem „Mala prostonarodna sławeno-serbska Pesmarica (Liederbuch)" – i Pismenica serbskiego języka (Gramatyka). Zachęcony dobrym przyjęciem 1ej części tegoż roku puścił się do Hercegowiny gdzie od znakomitych śpiewaków zebrał pieśni junackie bohaterskie i te wydał r. 1815 w następnym roku jako drugi tom Pesmaricy. Równocześnie zaczął układać lexykon (Deutsches für Bulgaren (Serbisch)) – robota olbrzymia bo na tem polu żadnych nie miał poprzedników. Owocem słownik obejmujący 26270 słów serbskich łacińsko niemiecki – Poznali się na tej pracy uczeni zachodu – Jakob Grimm bawiący na ten czas podczas Kongresu w Wiedniu – R. 1816 puścił się Wuk do ~~[illegible]~~ Rosyi. – R. 1820 wezwał go Miłosz Obrenowicz do Serbii jako dyrektora szkół narodowych. Tu spotkał się Wuk z przeciwnikami zastarzałych zasad – otrzymał w skutek tego dymisyą – Druga edycyja Pieśni między temi nowe otrzymała od ówczesnych rządów Damnatur. Wuk udał się do Wiednia, gdzie w Lipsku 1823–1824 wydał pieśni. Tu w Niemczech bawiąc w Weimarze, Halli, Götindze, Berlinie poznał się z Göthem który dawniej tłomaczył Asan Aga

Swym tłomaczeniem gramatyki i recenzyją pieśni zwró-
cił uwagę Europy na ten skarb. - Talvi 1825-1826 za-
częła przekładać po niemiecku, dalej zaczęto po angielsku
francuzku, polsku (Bogdan Zaleski) rusku i czesku
- Wróciwszy do Wiednia miał proces iż manuskrypt
za granicą drukował
Wuk chcąc język ludowy podnieść r. 1819 podczas byt-
ności w Petersburgu zaczął tłomaczyć Pismo święte
na wezwanie towarzystwa biblijnego angielskiego i przez
Kopitara zachęcony - jednak ruski sowietnik były Atanazy
Stojkowicz w Petersburgu Serb któremu towarzystwo
biblijne jako dygnitarzowi powierzyło tę pracę,
potępił ją niemogąc się otrząść z przesądu. Wuk wró-
ciwszy z Petersburga ogłosił w Lipsku próby tłomaczenia
swego Pisma św. na język serbski gminny *) - wróciwszy
do Wiednia oskarżono go o związek z towarzystwami
zagranicznemi zakazanemi. Tłomaczenie Nowego Testamentu przez Wuka,
nabito mu wielu nieprzyjaciół, którzy wyjednali zakaz takowego.
Te przeciwności nie złamały ducha r. 1826-1834
wydawał Almanach Dánica (jutrzenka) (historyczne statystyczne
i etnograficzne artykuły) - R. 1828 wydał biografię
Mihała Obrenowicza (na niemieck. franc. - zostało źródłem
do nowszej historyi Serbii - R. 1828 wezwał go Miłosz
do Komisyi zajmującej się układem Kodexu i r. 1830 miano-
wał go prezydentem rady miejskiej w Belgradzie. -
Jednakże intrygi zmusiły go do rezygnacyi posady 1831 i wyjechał
do Semlina - Tu uważany z początkowo przez władze za
demagoga zaledwie uzyskał pozwolenie.
(Vuk Stefanovitsch Karadschitsch † 8 Febr. 1864 in Wien
von Sigm. Kapper. Allgem. Augsburger Zeitung Beilage
No 62 (2 März) 63 (3 März) 64 (4 März) 1864.

*) Ogledi svetoga pisma. Lipsk 1824.

Wuk Stefanowic Karadzić ur. w Trszit*) koło Jadru 26 Oktob. 1787. Pierwsze początki czytania i pisania pobierał u swego rodaka Jefta Sawit i w monasterach Tronoszi i Loznicy; r. 1804 podczas powstania Jadrannow przeciw Turkom mianowany pisarzem. Gdy Turcy spalili Jadrę, a Djordje Ćjurćje zginął, Wuk porzuciwszy rodziców przeszedł do Srjemu do Karlowców, gdzie skończył szkoły normalne. R. 1807 powróciwszy znowu do Serbii został pisarzem u Jakuba Nenadowića. Gdy w jesieni r. 1807 tenże Sawitj mianowany został w Belgradzie sowietnikiem, wziął ze sobą Wuka gdzie najprzód został pisarzem przy radzie. R. 1808 gdy w Belgradzie otworzono wyższe szkoły, porzucił Wuk urząd i zaczął uczęszczać na nauki. Lecz z końcem roku zmuszony był dla choroby znowu szkoły porzucić. R. 1811 pełnił służbę ekonoma (u kupca ~~Hela~~ dzierżawcy ceł i ~~Tjumruka~~) w Kładowie, a r. 1812 wysłała go rada do Negotinu jako komisarza z posłami do Chajduk-Welka. R. 1813 na wezwanie Kara-Djordja posłany w politycznym celu do Widdyna do Muli-Baszy; tegoż r. na miejsce Jefty Sawitja (którego dla zawarcia pokoju posłano do Sofii) objął zarząd Brzoj Palanki. Gdy Turcy zajęli Serbię, Wuk udał się do Wiednia i tu go namówił Kopitar do spisania i wydania serbskich pieśni, oraz do ułożenia słownika. Od tego to czasu zaczął zbierać pieśni narodowe, przysłowia, powieści i spisywał obyczaje w którym to celu podróżował po Serbii, Srjemie, Slawonii, Kroacyi, Dalmacyi i Czarnej Gorze — R. 1818-1819 był w Rosyi a r. 1823-24 w Niemczech. — R. 1829-30 wezwał go książę Milosz do prawodawczej komisyi i ostatniego roku był prezesem

*) Trszić mała wioska na granicy Bośnii koło miasteczka Losznicza - w zachodniej stronie Serbii, w krainie zwanej Macwa, dawniej Machow.

magistratu rachu i miasta Belgrada; lecz z końcem r. powrócił do Wiednia. R. 1823. dostał dyplom doktora filozofii w Jenie, później członkiem różnych towarzystw uczonych w Europie. R. 1820 otrzymał od Rossyjskiej akademii srebrny r. 1841 od cara Mikołaja a r. 1851 od cesarza Franciszka Józefa złoty medal, a r. 1850 austr. order Franciszka Józefa, r. 1851 pruski czerwonego orła trzeciej klassy; prócz tego otrzymał kosztowne pierścienie od cesarza Ferdynanda I i cara Mikołaja. R. 1826 otrzymał pensję od cara Mikołaja, a r. 1835 od księcia Miłosza, którą r. 1840 książę Michał podwyższył.
Wuk zmarł w Wiedniu d. 26 Stycznia 1864 wieśniak, samouk, najważniejszy autor serbski.

Narodne srpske pripovijetke. Beč 1821. 8º.

Prvi srpski Bukwar. Beč 1827.

1) Mala prostonarodna slaveno-serbska pesnarica. Beč 1814 i 15. 8º. 2 Zeszyty (Craft I. II)
2) Pismenica serbskoga jezika. Beč 1814
3) Srbski rječnik. Beč 1818.
4) Narodne srbske pjesme (u Lipsku T. I. II. III 1823, 1824; u Beču T. IV. 1833. 4 Tomy
- Trzecie wydanie 1841-1846 4 Tomy u Beču. i Tom V 1863 u Beču.
5) Versionis novi Testamenti serbicae specimina Lipsk. 1824. (Ogledi Svetoga Pisma na srpskom jeziku)
6) Danica (almanachy na r.) 1826, 1827, 1828 w Beču — na r. 1829 w Budimu, a na r. 1834 w Beču
7) Žitije Gjorgjija Arsenijevića Emanuela. (Pest Budin 1826.
8) Miloš Obrenović (Knjaz Serbii. Budin 1828
9) Narodne srbske poslovice. Cetinja 1836 i Beč 1849
10) Montenegro und die Montenegriner. Stuttgart und Tübingen 1837
11) Odgovor na sitnice jezikoslovne T. 3. Hadžića, M. Svetića. Beč 1839
12) Odgovor na utuk T. M. Svetića. Beč 1843
13) Odgovor na laži i opadanja u srbskome Ulaku Beč 1844
14) Wuka Stef. Karadžića i Save Tekelije Pisma visokopreosveštenome gospodinu Platonu Atanackoviću. Beč 1845.

15) Novi Zavjet Gospoda našega Isusa Hrista. Beč 1847. (przeciw temu powstał V. Lazić sekretarz metropolity belgradzkiego – bronił Ďuka Daničić)
2. ed. 1857 – 3. ed. 1864. Beč. – 4. ed. 1868 Beč
16) Gospodinu sa dva Krsta. Beč 1848.
17) Kovčežić za istoriju, jezik i običaje Srba sva tri zakona. Beč 1849. I T.
18) Srbski rječnik na novo umnožen sa 21157 rečih Beč 1852 (blisko 20,000 słów)
19) Srbske narodne pripovijetke Beč 1853 i po niemiecku.
20) Primjeri srbsko-slavenskoga jezika. Beč 1857

Prócz tego wiele artykułów najwięcej lingwistycznej treści w różnych czasopismach.

152

Djuro Daničić autor: Historisko-Kriticzni recznik srpskoga ili hrwatskog jezika, + 4 Novembr. 1882.

Stojan Nowakowić autor Historyi literatury i Bibliografii serbskiej!

Simon (Sima) Milutinović Sarajlija (Czubro Czojković) ur. w. Sarajewo w Bośni (ur. 3. Oktob. 1791 + zm. 30 Decemb. 1847) w Belgradzie jako sekretarz ministerstwa oświaty – samouk

Jowan Chadzić wprzód dyrektor gymnazyum w Nowym Sadzie potem radzca ministeryalny wydawca pisma Golubica w Belgradzie r. 1826 przywiodł do skutku w Peszcie matycę serbską

~~Pe~~ Petar II Petrović Njegoš ur. 1813 + 1851

R. 1864 w Zagrebiu narodowa subskrypcya na 15000 złr Komitet – podpisano 4100 złr.

Orsat (Medo) Pucić hr. + 1882.

Matija Ban ur. 4 Grudn. 1818 w Dubrowniku, poeta wydał sławne epos swoje: Wojwoda Lazar, tłomaczone na kilka języków – autor kilku dramatów.

Wuka Karadzića pisma.

1) Dodatak k' Sankt Peterburskim srawnitelnim rjecznicima, s osobitim ogledima bugarskoga jezika. Becz 1821. 4to

Posmiertne wydania:

1) Srpske narodne pjesme. Tom V. Becz 1865.

2) Srpske narodne pjesme iz Chercegowine (żenske) 1866.

3) Żiwot i obiczaji naroda srpskog. Becz 1867.

5) Deutsch-serbisches Wörterbuch. Wien 1872

6) Srpske narodne pjesme. II. (Treće izdanje). Becz 1875.

Wuk Stefanowić Karadzić.

Wuk urodził się (we wsi Trsziće, d. 27 Oktobr.) 1787 z ojca Stefana i matki Jegda. Ojciec rolnik oddał go do szkoły w Loznicy, gdzie się wyuczył czytać z bekawicy (bukwaru) i z czasosłowca. Lecz wkrótce zaraza morowa (kuga) rozgoniła tę szkołę, a młody Wuk udał się na naukę do monasteru Tronosza; tu niemając atramentu używał do pisania tłuczonego prochu. Podczas powstania Serbów r. 1804 naczelnik oddziału Djordje Curczija wziął go do siebie za pisarza, a gdy ten naczelnik zginął, Wuk udał się na nauki do Karlowców r. 1806. Gdy go tu do gimnazyum niechcieli przyjąć dla braku nauk przygotowawczych, powrócił Wuk do Serbii i r. 1807 został pisarzem u wojewody Jakóba Nenadowića. R. 1808 został nauczycielem szkoły ludowej w Belgradzie. Choroba nogi nabawiła go chromoty iż odtąd zmuszony był używać kuli. R. 1813 udał się do Wiednia. Tu dał mu wiedeński kupiec Tirka 5000 złr. austr. na wydrukowanie Słownika. R. 1818 ożenił się Wuk w Wiedniu z Anną Kraus córką krawca. Przeciw literackim reformom Wuka powstał gwałtownie Jowan Chadzić (Milosz Swetić), Serbskie Uczeno Drusztwo i inni. – Książę Milosz Obrenowić dał mu 2000 złr. austr. za napisanie biografii r. 1824, a rząd serbski wyznaczył mu 150, wreszcie 200 a w końcu 400 talarów pensyi. Książę Michał Obrenowić dawał mu rocznie po 600 talarów zapomogi. Syn Wuka Dymitr będąc kapitanem w wojsku serbskiem, wszedł w służbę rossyjską i zmarł, a córka Mina była za profesorem Aleksym Wukomanowićem i także ~~[illegible]~~ owdowiała. Wdowa Wuka otrzymała od Książąt Michała i Milana Obrenowiców 300 talarów rocznej pensyi, a rząd serbski kupił od córki Wuka Dminy za 6000 franków rocznej renty prawo przedruku dzieł Wuka i po 50 exemplarzy każdego przedrukowanego dzieła. Na początku r. 1887 wydał rząd w Belgradzie I tom dzieł Wuka obejmujący najdawniejsze pieśni junackie.

Umarł 26 Januar. 1864 w Wiedniu.

153

Swetkowina Wukowe stogodisznjice. —
Wuk Stef. Karadzić rodjen 26 Oktobra
1787 u Trsziću, umrjo 26 Jannara
1864 u Beczu. Po razlicznim pisuima
od Jowana Boszkowića. (Besedio
u dwornici welike szkole 9 Septembra
1888. Beograd, u sztampariji kraljewine Srbije.
1888. 12^{ka}

str. 71.

Powiesju   154

Wuk	123 / 7 (1821)	348 / 23 (1853)
nikolić	239 / 24 / 1842 / T. I.	247 / 34. / 1843 / II / niewierne

własć.

Boszković Stewan: Baczwanske pesme. Skupio i izdao... U Novome Sadu, (peczatnia Ign. Fuksa) 1862. 12º str. 86.

Banatske pesme, sakupio T. L. U Novom Sadu (episk. peczatnia) 1864. 16º str. 55

2ª ed. 1866. — U Novom Sadu (peczat. Ign. Fuksa) 1866. 16º str. 47 (jest tu 195 krótkich pieśni)

Wuk p. $\frac{99}{29}$ (1814) $\frac{559}{6}$ (1815) | $\frac{132 . 135}{11-12 \quad 3}$ (1823) Lipsk $\frac{173}{17 . 18}$ 1833 (Wieden, Tom 4 ty) | $\frac{231}{13}$ $\frac{266}{33}$ $\frac{296}{22}$ $\frac{442}{32}$ $\frac{490}{50}$ $\frac{510}{74}$ (1841–1866 tomów 6) Bez czego itu

Milutinowicz $\frac{174}{26}$ (1833) $\frac{200}{21}$ (1837)

Niegosz $\frac{269}{53}$ (1845)

Milosawlewic (3 Wuka) $\frac{444}{44}$ (1862) $\frac{493}{74}$ $\frac{522}{138}$

Wlaić i powięk. przysłowia $\frac{312}{8}$ (1850)

Petranowicz 2 Bośnii $\frac{545}{148}$ $\frac{546}{149}$ (1867)

Popowić $\frac{389}{50}$ (1857) $\frac{399}{53}$ (1858)

Kraljewic Marko (2 Wuka) $\frac{560}{1836}$ $\frac{389}{51}$ (1857) $\frac{560}{16}$ 1836

„Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti"
założona przez Józefa Jerzego Strossmajera biskupa Bosnii
r. 1866 w Zagrzebiu, potwierdzona przez Franciszka Józefa
I Cesarza austr. 4 ožujka 1866, ukonstytuowana 9 svibnja
1866, podzielona na 4 oddziały: a) historyczno-filologiczny
(razred poviestni i jezikoslovni) b) filozoficzno-jury=
dyczny (mudroslovni i pravoslovni) c) matematyczno-fi=
zyograficzny (matematični i prirodoslovni) d) artystyczny
(umjetnički) – składa się z protektora (bisk. Strossmajer)
z prezesa (Dr. Franjo Rački) i sekretarza (Gjuro Daničić)
32 członków czynnych, 16 członków honorowych (między temi
Wacław Maciejowski), 60 członków korrespondentów (między
temi August Bielowski). Z Akademią łączone muzeum
narodowe w Zagrzebiu. – Fundusz akademii 200720 złr. r. 1866, a r. 1885 wynosił 359722 złr. – własny dom. – biblioteka 20,000 tomów, 1350 manuskryptów, 25,000 dokumentów – galeria obrazów

Protektor: Preuzvišeni i presvietli gospodin Josip
Juraj Strossmajer biskup bosanski i sriemski,
biskupija biogradske i smederevske upravljatelj,
nj. c. kr. apost. veličanstva pravi tajni državni
savjetnik, sv. bogoslovije i mudroslovja doktor,
član bogoslovnoga zbora na bečkom i peštanskom
sveučilištu itd. itd. pokrovitelj jugoslavenske
akademije znanosti i umjetnosti.

Sekretarz: Gjuro Daničić pravi član i tajnik j. a. z. i u.

Roczniki Akademii:

Rad jugoslawenske akademije znanosti i umjetnos=
ti. Knjiga I. U Zagrebu 1867 u Knjižarnici Fr. Župana
(Albrechta i Fiedlera) na prodaju. 8o. pp. 236. 1 f. 25 kr.
(Ciekawsze artykuły: Prilozi sa sbirku srbskih i bosanskih listina
= 23 dyplomatów od r. 1186 – 1463 zebr. Fr. Rački.

druk 1 ark. 500 exemp. 18 złr. 50 kr. – każde dalsze 100 po 1 zł. 50 kr.

Istorija srpske književnosti. Pregled ugadjan za školsku potrebu. Napisao Stojan Novaković 1867 u Beogradu 8º str. XII. 326.

Šafařík J. P. Geschichte der südslavischen Literatur

Богомили, цркьва босаньска и крьстяни. Историчка расправа. Написао др. Божидар Петрановић. У Задру 1867. 8º str. 172.

Pregled hrvatske poviesti. Nacrtao prof. Šime Ljubić. Riečki Emidija Mohovića tiskarski kamen. zavod. 1867. 8º str. 359. (historia)

Ljubić Šime prof: Ogledalo književnosti jugoslavjanske. Rieka (Fiume) 1864–1869. 8º 2 Tomy (Historia literatury) str. 940 (4 fl. 20 kr)

Povjestni spomenici južnih Slavenah: Izdaje Ivan Kukuljević Sakcinski. Knjiga I. U Zagrebu 1863. 32 kr.

Kanavelić Ivan: Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman. Osiek 1858 + 8º str. 616. (wydał J. Jurković) 7 mark 50 pfen.

Kavanjin Jerolim Dr: Bogatstvo i ubožstvo. Zagreb 1861. 8º str. 589. 8 Mark. (poemat w 30 pieśniach o św. Janie biskupie trogirskim i Królu Kolomanie) (z portretem autora) (autor z XVII wieku) (Koszter Strosmajera) (1 fl.)

Kühnel L. Die slav. Ortsnamen in Mecklenburg-Strelitz. Neubrandenburg, 1881–1883. 4º 2 Thle 1 Thlr. 5 Sgr.

Maretić Th. O imionach krzestnych i familijnych u Kroatów i Serbów (O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba, Rad jugoslovenske akademie 1886 Knjiga 81

Miličević M. Gj. Kneževina Srbija. Geografija, orografija, hidrografija, topografija, arkeologija, istorija, etnografija, statistika, prosveta, kultura uprava. Beograd (6 fl.)

[Novi Krajevi. — — Kraljevina Srbija.] Geografija etc. Beograd 1884. 8º str. XXXVIII. 485 (2 mappy): Dodatkowy tom do Kneževina – 2 lingwist. pomi:) (3 fl.)

Martić Fra Grga: Putovanje u Dubrovnik iz Kreševa god. 1882. 40 kr.

Mišković Jovan: Putovanje po Srbiji. Beograd 1885. . . . . 1 f.

Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Agram 1868 – 1885. Tom I – XVI (Akademia) 48 fl.

Klaić Vjekoslav: Prirodni zemljopis Hrvatske. Agram 1878. 8vo (2 42 slika i i mapa) 1 f.

— — Bosna. Podatci o zemljopisu i poviesti Bosne i Hercegovine. Dio I. (Zemljopis). Agram 1878. 8vo (29 slika i 2 map.) 2 f. 50.

Kukuljević-Sakcinski Ivan: Codex diplomaticus regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae ab a. 503 – 1200. Agram 1875 – 1876. 4to 2 Tomy . . . 6 fl.

Krauss F. S. Dr.: Sitte und Brauch der Südslaven. Wien 1885. 8vo 6 fl.

„Srpsko uczeno druszstwo" założone w Belgradzie r. 1841 istniało do końca r. 1886, miało rocznego zasiłku 15300 dinar. od Rządu i bezpłatny druk pisma swego. Przy końcu miało 101 czynnych i 29 honorowych i 129 korrespondentów członków. Wydało przez całe istnienie 67 tomów „Glasnika" i 26 tomów „Glasnika II odeljka."

„Kraljewsko srpska Akademija" utworzona prawem z d. 1 Listopada 1886, zaczęła swą czynność 1887 składa się z 4 wydziałów: a) Nauk przyrodzonych. b) Nauk filozoficznych c) Nauk towarzyskich (drusztwenich) d) Sztuk (umetnosti); ma pod sobą Bibliotekę narodową i Muzeum. Akademia ma się składać: z 25 członków stałych (pomiędzy którymi może być 8 zagranicznych), z 50 członków korrespondentów — Biblioteka narodowa liczyła r. 1885 dzieł drukowanych 23900, starych słowiańskich druków (Srbulja) 65, starych słowiańskich rękopisów i dyplomów 398, Autografów 363, Rękopismów różnych 2075, Rękopisów Jow. Gawrilowića 3 teki, kart, rysunków, rycin, drzeworytów i fotografij 2343, Dzienników politycznych 608 sztuk. — Roku 1885 było czytelników 6000, którzy czytali w bibliotece 10000 dzieł, prócz tego pożyczono do domu 3600 dzieł. — Muzeum narodowe utworzone 1853 roku, ma pomniki rzymskie, bizantyńskie, serbskie, starożytności, nagrobki, zbroje, pieczęcie, medale (209 sztuk), wielki zbiór numizmatyczny między temi serbskich monet, złożony z 48 złotych i 4420 srebrnych sztuk.

R. 1874 było w całej Serbij 42 czitaliszt (kasyno) z znacznemi kapitałami, które trzymały dzienniki — między temi liczyło najwięcej członków „Beogradsko czitaliszte", oraz Miejskie Kasyno i Oficerskie kasyno.

Srpsko arheoloszko druszstwo wydaje od 1go Stycznia 1884 pismo „Starinar" po 4 zeszyty rocznie. R. 1886 liczyło 280 członków, miało kapitału swego 3600 dinar. i roczne subwencyi rządowej 1200 dinar. — w Belgradzie

Srpsko lekarsko druszstwo, powstało w Belgradzie r. 1874 ma 147 członków jakoto: 31 czynnych, 81 korrespondentów. 35 honorowych, r. 1886 miało własnego kapitału 4700 dinar. i rocznej subwencyi rządowej 1200 dinar. Wydaje pismo: Archiw srpskog lekarskog druszstwa, w 2 oddziałach.

Żenske Drużtwo założone r. 1875 liczy 420 członków i wydaje czasopis „Domaćica" co miesiąc po 2 arkusze

Uczitelisko druszstwo, powstało w Belgradzie 1881, liczy 200 członków i wydaje tygodnik „Uczitelj."

Udruženje jawnich prawozastupnika u Srbiji założone w Belgradzie 1886 wydaje prawnicze pismo „Branicz".

Glasnik srbskog uczenog druszstwa. Beograd u državnoj sztamp. 8°

Knjiga IV Sweška XXI starogo reda 1867. str. 412.
" V " XXII " " 1867 " 448.
" III " XX " " 1866 " 450 z 2 tabl. faxymil
" II " XIX " " 1866 " 384 (z mapą obwodu Knjaževackiego)
" I " XVIII " " 1865 " 388

Glas (izd. Srpska Kraljewska Akademije. Beograd

Sveska XXIV 1891 (rozprawa Stojana Novakovića: Selo, wyjątek z dzieła: Narod i zemlja u staroj srpskoj državi) 12 k.
" XXV (Matije Bana: Dramske nazore.)
XXVI (Petrovića M.: Arteski bunar u Somboru)
XXVIII (Jovanović Lj.: Stjepan Vukčić Kosača, histor. razprawa) 1891
XXIX (Radovanović Sv. A. Dr. i Pavlović S. O tercijeru timočke krajine) 1891.

Spomenik, izd. Srpska Kraljev. Akademije, Beograd

Sveska VIII (Vid Vuletić-Vukasović: Srpske narodne vezove) 1891
" IX (Novaković St. Chrisovalja carja Stjepana Dušana – Srpske starine po Makedoniji – Biljeźke s putovanja archimandrita Antonina od g. 1865) 1891.

Srbski Letopis za godinu 1825.—1866. Godina I-XL. Knjiga I-III. U Budimu 1824. 8o. str. 172 — U Nowome Sadu u Platonowoj ztampariji 1867. 8o. str. 377 z 2 tablicami

Srbsko-dalmatinski magazin, ljubitel' proswjete i narodnoga jezika, za godinu 1867. Izdao Gerasim Petranowić Konsistorijalni i Sv. Dragowića archimandrit. Knjiga XXVI. U Zadru, pezatnja Narodnoga lista 1867. 8o. str. 183.

za g. 1866 Knjiga XXV " Pezat. Demarki-Ruzier " str. 200.
za g. 1865 " XXIV " " " " str. 192
za g. 1850. Knjiga XV. izd. G. Nikolajević. U Zagrebu 8vo

Matica horwatska w Zagrzebiu – założona pierwotnie r. 1835 czyli wcześniej jako Matica ilirska (wydała 4 dzieł No 1–4), od r. 1876 zowie się Matica horwatska (do r. 1884 wydała dzieł No 5 – 57) między temi: No 12: Kraszewski: Pjesnik i sviet – No 19 Czajkowski Kirdżali – No 36 Sienkiewicz: **Hania** – No 46: Kraszewski Kolibar (Budnik) = Inne dzieła tegoż wydawnictwa:

No 1. Vraz Stanko: Djela, 5 svezaka. 4 fl.
No 14. Klaić Vjekosl.: Prirodni zemljopis Hrvatske 1877. (rozsprzedane) 3 fl.
" 22. Klaić V.: ~~[illegible]~~ Bosna. Zemljopis. I Dio. 1878 (rozsprzedane) 1 fl. 80 kr.
" 27. Smičiklas: Poviest hrvatska. Dio II. 1879. 2 f 60 kr.
47. " " " Dio I. 1882. 3 f. 80 kr.
(w księgarni Župana (Albrecht & Fiedler) w Zagrzebiu.)

159

Bibliografia hrvatska Dio I Tiskane knjige. Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. Agram (Suppan) 1861. 8⁰. st 233. 1 f 34 kr.

Kavanjina Dra Jerolima Bogatstvo i ubožtvo velepjesan.. izdana troškom J. J. Strosmajera. Agram (Suppan) 1861. 8⁰. XIV. 575 i portr. 2 f 67 kr.

Kratka bolgarska istoria ot Dobra P. Wojnikowa. Wien (L. Somer) X. 196.

Knjige, koje izdaje Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti (u Knjižarnici Fl. Župana (Albrechta i Fiedlera) u Zagrebu 1873.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
U Zagrebu 1867–1872, Knjiga I–XIX à 1 fl. 25 kr. ö. W.
— 1872–1873 Knjiga XX–XXIII à 1 fl. 50 kr.

Knjiga CII (1891)

Povjestni spomenici južnih Slavenach, izdaje Ivan Kukuljević Sakcinski. Zagreb 1863. Knjiga I 3 fl.

Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga, napisao V. Jagić. Knjiga I. Staro doba. Zagreb 1867. 1 f. 20 kr.

Rěčnik lěčničkoga nazivlja, sastavio Dr. Ivan Dežman. Zagreb 1868. 1 f. 50 kr.

Stari pisci hrvatski: I. Pjesme Marka Marulića, skupio I. Kukuljević Sakcinski. Zagreb 1869. 2 fl.
II. Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića i Gjore Držića, skupio V. Jagić. Zagreb 1870. 2 fl.
III. IV. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića, skupili V. Jagić, Dr. A. Kaznačić i Gj. Daničić. Zagreb 1871–1872. Dio I 2 fl. — Dio II 2 fl. 50 kr.
V. Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Naljješkovića, skupili Dr. V. Jagić i Dr. Gj. Daničić. Zagreb 1873. 2 fl.
(pp. X. 353. Dimitrović żył 1549 (+1576) pisał pieśni duchowne, psalmy, listy. — Naljješković + 1587 pisał pieśni pobożne, 12 pieśni maskaradowych, 7 komedyj, listy i nagrobki.)

XVIII (1890) Djela Dinka Ranjine.

Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium Vol. I. II. III. Listine o odnošajih izmedju južnoga Slavenstva i Mletačke republike, skupio S. Ljubić. Zagreb 1868, 1870, 1872 à 3 fl.
Vol IX (1891)

Starine, izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Zagreb 1869 – 1872. Knjiga I 1 fl 25 kr. Knjiga II. III. IV. à 1 fl. 50 kr
XXIII (1891) 2 fl.

Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Cirila i Metuda, izdao Ivan Berčić. Zagreb 1870 1 fl.

Historija dubrovačke drame, napisao prof. Armin Pavić. Zagreb 1871. 1 fl. 25 kr.

Pisani zakoni na slovenskom jugu. Bibliografski nacrt dr. V. Bogišića. Zagreb 1872 1 f. 25 kr.

Izprave o uroti Petra Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana, skupio dr. Fr. Rački. Zagreb 1873. 3 fl.

Poslovice, izdao Gj. Daničić. Zagreb 1871. 1 fl.

Flora croatica, auctoribus Dr. Jos. Schlosser et Lud. Farkaš-Vukotinović. Sumptibus et auspiciis Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium. Zagrabiae 1869. 6 fl.

Rječnik iz književnih starina srpskih, napisao Gj. Daničić. 3 knjige 6 fl.

Nikoljsko jevangjelje, na svjet izdao Gj. Daničić. 1 f. 30 kr.

Život sv. Save i Simeuna od Domentijana, na svjet izdao Gj. Daničić. 1 f. 30 kr.

Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih od Danila, na svjet izdao Gj. Daničić. 1 fl. 30 kr.

Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia, edidit A. Theiner. Romae 1863. Tomus I. 8 fl.

Stari pisci hrvatski, na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb 1869–1883. 8vo

I) Pjesme Marka Marulića, skupio I. Kukuljević Sakcinski 1869. 2 fl.

II) " ~~Džo~~ Šiška Menčetića Vlahovića i Gjore Držića, skupio V. Jagić 1870. 2 fl.

III) " Mavra Vetranića Čavčića, skupili V. Jagić i J. A. Kaznačić. 1871–1872. Dio I. II. 4 fl. 50 kr.

IV) " Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića, skupili V. Jagić i Gj. Daničić. 1873. 2 fl.

V) " Petra Hektorovića i Hanibala Lučića. 1874. 2 fl.

VI) Djela Marina Držića. 3 fl.

VII) Pjesme Nikole Nalješkovića, Andrije Čubranovića, Miše Pelegrinovića i Saba Mišetića Bobaljevića i Jegjupka neznana pjesnika. 1876. 1 fl. 70 kr.

VIII) Djela Iva Frana Gundulića. 1877. . . . 5 fl.

IX) " Frana Lukarevića Burine. 1878. 2 fl. 50 kr.

X) Pjesme Miha Bunića Babulinova, Maroja i Oracia Mažibradića, Marina Burešića. 1880. 1 fl. 80 kr.

XI) Djela Gjona Gjora Palmotića, skupio Armin Pavić. Dio I. II. III. 1882–1883. . . . 6 fl. 50 kr.

XVIII) Pjesni razlike Dinka Ranjine, vlastelina dubrovačkoga. skupio M. Valjavec. 1891. 8vo str. 225, z portretem.

Starine, izdaje Jugoslovenska Akademija. Zagreb 1869. 8vo Knjiga I (1869) – XIV (1882). .. T. I 1 fl. 25 kr.
VII i IX po 2 fl. – reszta po 1 fl. 50 kr.
XXIII (1891) 2 fl.

Rječnik srpskoga ili hrvatskoga jezika. Na svijet izdaje Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti, obragjuje P. Budmani. Zagreb 1891. Svezak 12 (Tom III) 32 str. (zaczął wydawać Jerzy Daničić)

Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium Vol. I–XIII. Zagreb 1868–1879.

a) Listine o odnošajih izmedju južnoga Slavenstva i Mletačke republike. Skupio S. Ljubić. Knjiga I. II. III. IV. V. IX. XII. (1868–1882) – (I. II. III. IX po 3 fl. IV. 4 fl. V. i XII po 2 fl. 50 kr.)

b) Commissiones et relationes venetae. Tom I. II. III. 1876–1880. (Monumenta VI. VIII. XI) (Tom I i III po 2 fl.; T. II 2 fl 50 kr.)

c) Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia. Collegit Fr. Rački. 1877. (Monumenta VII) 6 fl.

d) Monumenta Ragusina. Tom I. II (1879–1882). (Monumenta X. XIII.) (T. I 2 fl. 50 kr.; T. II. 3 fl.)

Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium

Pars I Volumen I. 1877. Statuta et leges Curzolae. 3 fl.
" I " II. 1878. Statuta et leges civitatis Spalati. 3 fl.

Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia edidit A. Theiner. fol. Tomus I Romae 1863. 8 fl. – Tomus II. Zagrabiae 1875. 10 fl.

Povjestni spomenici južnih Slavenah. Izdaje Ivan Kukuljević Sakcinski. Knjiga I. Zagreb 1863. 3 fl.

Rječnik iz književnih starina srpskih, napisao G. Daničić. Knjiga I. II. III. (Ciena svakoj 3 fl.)

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Obradjuje G. Daničić. Zagreb 1880–1882. Dio I. (Svezak 1. 2. 3. 4). 12 fl. (Zeszyt po 32 kr.)

Pisani zakoni na slovenskom jugu. Bibliografski načrt Dr. V. Bogišića. Zagreb 1872. 1 f. 25 kr.

Zbornik sadašnjih pravnih običaja u južnih Slovena. Uredio V. Bogišić. Knjiga I. Zagreb 1874. 6 fl.

~~[illegible]~~ Kod Hartmanove Knjižare u Zagrebu 1888.

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku Knjiga II Razdjel I i II 2 fl.
" " " IV i V. po — 80 ct.
" " " VI do XII po — 50 ct.
Codex diplomaticus. Knjiga I i II . . . . . po 1 fl.
Bibliografia hrvatska . . . . — . — 50 ct.
Bibliografia della Dalmazia . . . . . . — 1 fl.
Ljubić S. prof.: Opis jugoslav. novaca. Zagreb 1875. 4to z 20 tabl. . . . . 8 fl. ub 12 fl.
" " Popis predmeta predhist u zem. muzeja. Zagreb 1876, ~~[illegible]~~ z 4 tabl. . . . . . 1 fl.
Viestnik nar. zem. muzeja. Zagreb 1870. z 2 tabl. . . . . . 1 fl.
" " " " " 1876 z tablicami . . . . 2 fl.

Slavonija od X do XIII stoljeća
napisao V. Klaić (z Vienca)
Zagreb (Dionička tiskara) 1882.
Klaić V. Povieft Bosne
do propasti Kraljevstva
napisao V. Klaić (Mikolićeva
ulica br. 14). Zagreb (autor)
1882. str 352   2 flr

Vojvodstvo Kranjsko
v zemljepisnem, statističnem
i zgodovinskem opregledu
Izdala Matica slovenska v
Ljubljani. U Ljubljani natisn.
Jožef Blaznik 1866. 8° str 86.
Vojvodstvo Koroško v zemljepisnem
... V Ljubljani Natisnil Jožef
Blaznik 1866. 8° str. 69.

Magdić Mile: Topografija i povjest grada Senja
U Senju nakladom H. Lustera
1877. 12°

Hrvatske narodne pjesme sakupljene stranom po primorju a stranom po granici sabrao Stjepan Mažuranić. U Senju broš. 45 novaca

Zgodovina slovenskago naroda spisal Janez Trdina. Izdala Matica slovenska v Ljubljani 1866. tisk. Egerjev v Ljubljani 8. str. 144.

Smičiklas Tade. Poviest hrvatska Zagreb naklad Matice Hrvatske 1862 – 1879. 8. à 2 f 60
Dio I (do 1526) str. 724
Dio II do 1848 Franjo Župan str 496.

Księgarnia uniwersytetska w Zagrzebiu Franje Župana (Albrechta i Fiedlera) (1885) 164

Najveći i najpodpuniji sistematički popis hrvatskih knjiga koje se dobivaju u Akademijskoj knjižari Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch) u Zagrebu. (1885) 8vo

(sark)

165

1867 Drukarnie serbskie:

Beograd Sztamparija drżawna założona r. 1833.
Nikole Stefanowića
Aleksandra Andrića
Księgarz Wel[imir] Walożić
Bukureszt 1864 " A. Dobrowojewić
Genewa Wladimir Jowanowić 1866
Karlowcy typogr. Mitropolitsko-gimnazialna 1861.
Nowi Sad: Sztamp. Platonowa
~~[illegible]~~ orientalsk Ignatija Fuksa i Księgarna
Knjigopeczatnja episkopska
Panczewo Knigopeczat. A. Sibenchara 1866
Becz: Sztamparia L. Sommera
Sarajewo (Bosansko-Wilajetska sztamparija (założył Osman Szerif-Pasza 1866)
Wukowar Księg. Wagnera i druk I. K. Sopron 1866
" sztamp. Ign. Mederszicki 1866
Zagreb Sztamp. Dr. Lj. Gaja
Swetozar Galc Księg. 1866
Sombor Lyk Andrije Wagnera
Peszta sztampar Hornjanskoga i Fregorowa
Zadar peczatnja narodnoga lista Demarki-Ruzjer. 1866
Zemun peczatnja I. K. Soprowa Braszć Battara 1862
Weliko-Beczkerek peczat. ~~[illegible]~~ (Fr. Plajc) Franc Pawle Plajc
Cetynja u Kneżewskoj peczatnji
Wrszac sztampar E. Kirchner

...ul	Liczba		
..., rok, drukarz, nakładca, ...woluminów, stronnic, kart, ...nów. — Rytownik. ...za	w Katalogu		Szafy
	Inwentarza	*Materyi*	
...ania dla Władz ...słowych w powie...			

Rodzaj oprawy	Otrzymano w roku 187	
	kupnem od	obowiązkowo
	zamianą z	darem

Wartość egzemplarza		za		Cena księgarska dzieła	
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.

Drukarnie serbskie i illirskie

166

1883. - 1880

Budim-Peszt (sztamp. Wiktor Hornjański) s.

Zadar, (Brzotisk narodni lista) l. - (peczatnja J. Wodiśke) s. l.

Nowi-Sąd (Sztamp. Awgusta Fuksa) s. (srbska sztamparia Dr. Św. Miletića) s. - (parna sztamp. Nikole Dimitrijewića) s.

Beograd (Kral. drżawn. sztampar.) s. (Zajerić) s.

Nisz (sztamp. Koste Czendesza) s.

Zagreb (tisk. C. Albrechta) l. - (tisk Narodnih Nowina) - (dioničke tiskare)

Temiszwar. serb.

Dubrownik (Pretner) s.

Trst lat.

Welika Kikinda (sztamp. Jowan Radak - Knjižar Graić i Marković) s.

Petrinja (brżotisk A. Pinatha) l.

Djakowo l.

Werszec (sztamparia Wetla i Weronića) s. (sztamp. udowe Kirchner)

Wukowar (ser.) lat. s.

Panczewo (sztamp. bratja Jowanowića) s.

Karlowac (tisk J. N. Pretnera) l. - (sztamp. Koste Pawlowića) srb.

Sušak (tisk. Milana Kedrića) l.

Sombor (sztamp. F. Bitermana i Komp.) s.

Osiek gorny (tisk Julija Pfeiffera) l.

Mitrowac (sztamp. K. Trumitja) s.

Spljet (tisk Iv. Krst. Sorgotti'a) l.

Bakar (tisk. Rudolfa Desselbrunnera) l.

Sarajewo (Kral. władina tiskarna) (lat. i ciril)

167

SPISAK
NAKLADNIH KNJIGÂ

KNJIŽARNICE

DRAGUTINA PRETNERA

U DUBROVNIKU

U Dubrovniku
Tiskarnica D. Pretnera
1886.

Do brzo će ugledat svijet

XXIII. knjiga Narodne Biblioteke:

NARODNE PRIPOVJETKE

ponajviše kratke i šaljive.

Skupio

VUK VITEZ VRČEVIĆ.

Cijena 80 novč. — S poštom franko 85 novč.

NARODNA BIBLIOTEKA.

1. **Dubrovnik ponovljen,** epos u XX pjevanja i **Didone,** tragedija u 3 čina *Jakete Palmotića Gjonorića*, 1878, u-8., str. VI-480, for. 1. 80
2. **Ostan Božije ljubavi i razlike pjesni duhovne** *Andrije Vitaljića*. Novo izdanje. 1874, u-8., str. XVI-320, for. 1. 20.
3. **Pripovijesti crnogorske i primorske,** skupio, složio i pregledao *Šćepan Mitrov Ljubiša*, 1875, u-8., str. IV-280. for. 1. 20.
4. **Robinjica,** spjevao *Mato Vodopić*, 1875, u-8., str. 48, nč. 20.
5. **Pjesme razlike** *Antuna Kaznačića* dubrovčanina, 1879, u-8, str. XVI-120, sa slikom spisateljevom, nč. 80.
6. **Marojica Kaboga,** tragedija u 5 čina *Matije Bana*, pisana 1880 i dubrovačkoj vlasteli posvećena Su dvije slike, u-8., str. XXVI-124, nč. 80.
7. **Ratovanje slovinskog naroda proti Turcima** godine 1875 — 1877. Uz gusle skitio *Žalovan*, 1881, u-8., str. 170, nč. 80.
8. **Crte iz hercegovačke zapreme,** pripovjetka *Ivana Miletića*, 1881, u-8., strana 53, nč. 24.
9. **Na Doborskijem razvalinama,** pripovjetka *Kan. Mata viteza Vodopića*, 1881, u-8., strana 242, sa slikom, for. 1. —
10. **Narodne satirično-zanimljive podrugačice.** Skupio ih *Vuk vitez Vrčević*, 1883, u-8., strana 148, nč. 60.
11. **Pjesme o ratu Rusko-Turskom i o bojevima na Plevni** godine 1877 Spjevao *Bogoljub Petranović*, u-8., strane 32, nč. 20.
12. **Mudri Ćoso.** Po pućkoj predaji ukitio za praznike *Vid Vuletić-Vukasović*, u-8, str. 54, nč. 30.
13. **Narodne Basne.** Skupio ih po Boki, Crnojgori, Dalmaciji a najviše po Hercegovini *Vuk vit. Vrčević*, u-8., str. IV-120, nč. 50.
14. **Za kišljive dnevi.** Književni pokušaji *Marka Cara* u-8., str. X-216, for. 1. —
15. **Jan Hus,** tragedija u 5 čina *Matije Bana*, pisana 1879 i českoj braći posvećena 1884, u-8., str. 140, nč. 60.

Književna izdanja D. Pretnera u Dubrovniku.

NARODNA BIBLIOTEKA.

16. **Narodne humoristične gatalice i varalice.** Skupio *Vuk vit. Vrčević* 1884, u-8., str. 80, nč. 40.
17. **Kratka povjest kralja bosanskih.** Po izvorima napisao za mladež bosansku *O. Antun Knežević*. Sveska I. 1884, u-8., str. VI-76, nč. 40.
18. **Zimnje večeri.** Priče iz narodnog života u Srbiji, napisao *M Gj. Milićević*, 1885, u-8., str. VIII-252, for. 1. 20.
19. **Smailagić Meho.** Pjesan naših Muhamedovaca, zabilježio *D.r Friedrich S. Krauss*, 1886, u-8., str. XVI-192, nč. 80.
20. **Viški boj.** Spjevao *Savo Matov Martinović* Crnogorac, 1886, u-8., str. 30, nč. 20.
21. **Kratka povjest kralja bosanskih.** Po izvorima napisao za mladež bosansku *O. Antun Knežević*. Sveska II. 1886, u-8., str. 123, nč. 60.
22. **Tužna Jele.** Povijest gruška, *kan. Mata vit. Vodopića*, 1886, u-8., str. 99, nč. 40.

O. Andrije Kačića-Miošića razgovor ugodni naroda slovinskoga, u kome se ukazuje početak i svrha kralja slovinskih, koji puno vikova vladahu svimi slovinskimi državami, s različitimi pismami od kraljâ, bana i slovinskih vitezova. **Potpuno izdanje** sa slikom *Andrije Kačića i Jure Kastriotića* (*Skenderbega*), u-8 v., strana 452, for. 2. —

Dubrovnik. Zabavnik narodne štionice dubrovačke Godište III. Uregjen po *Jozu Buniću*, 1871, u-8 v., str. 304, for. 1. 60.

Dubrovnik Zabavnik narodne štionice dubrovačke. Godište IV. Uregjen po *Jozu Buniću* i *Stj. Skurli*, 1876, u-8 v., str. 350, sa 2 slike, for. 1. 60.

Korizmene propovijedi i besjede za različite svečanosti i prigode *O. Arkangjela Kalića* dubrovčanina, 1873, u-8 v., str. XVI-608, for. 3. 20.

Marta Posadnica ili **Pad velikog Novgoroda**, tragedija u pet razdijela po *Matiji Banu*, 1872, u-16., str. 208, nč. 60.

Moćnik stolne crkve dubrovačke. Sastavio *Stjepan Skurla* 1868, u-8, str. 180, sa slikama, for. 1. 20.

O francuskom i pruskom ratu godine 1870-71. Pjesme *Oca Petra Bakule*, 1873, u-8 m., str. 64, nč. 30.

Književna izdanja D. Pretnera u Dubrovniku.

Sveti Vlaho, biskup i mučenik od Sevasta, dubrovački obranitelj. Priopćio *Stjepan Skurla*. 1871, u-8 v., str. VIII-208, sa slikom, for. 1. 30.

Svibanj posvećen bl. Djevici Mariji ili razmišljanja o poglavitim izvrsnostima Marijina života s molitvama i izgledima preko mjeseca Svibnja, čemu se nadodaju misne molitve, priprava na ispovijest i sv. pričešćenje i neke druge pobožne zabave, a zatim kita pjesmicâ (80) na čast *Bl. Djevice Marije*. Uredio *Stjepan Skurla*, 1876, u-16., str. XVI-412. nč. 80.

Bogoljubna zabava kršćanskijeh duša. Molitvenik po *S. S.* Treće izdanje, 1885, u-32., str. 248, nč. 40.

Vienac gorskog i pitomog cvietja. Hrvatsko-Srbska Pjesmarica, uredjena po *I. Aug. Kaznačiću*. Drugo uzmnoženo izdanje, 1884, u-16., str. IV-248, nč. 60.

Konavoska zdravica, 1886, u-16., str. 8 nč. 4.

Dalmatinska koračnica. Sastavio za glasovir *Josip Vesely*, nč. 50.

Dubrovačka koračnica. Sastavio za glasovir *Josip Vesely*, nč. 50.

S Bogom Dubrovčani. Koračnica za glasovir, sastavio *Josip Vesely*, nč. 50.

Slava ss. Ćirilu i Metodu, slavjanskijem apostolima. Pjesma *Meda Pucića*, a napjev *Frana Liszta*, nč. 60.

Slovinac. Ilustrovani list za književnost, umjetnost i obrtnost Godina četvrta 1881. U velikoj četvrtini na finoj glatkoj hartiji štampan, strana 520 su 39 slikâ, for. 5. —

Slovinac. Ilustrovani list za književnost, umjetnost i obrtnost. Godina peta 1882. U velikoj četvrtini na finoj glatkoj hartiji štampan, strana 576 su 23 slike, for. 5. —

Slovinac. Ilustrovani list za književnost, umjetnost i obrtnost. Godina šesta 1883. U velikoj četvrtini na finoj glatkoj hartiji štampan, strana 568 su 28 slika, for. 5 —

Slovinac. Ilustrovani list za književnost, umjetnost i obrtnost. Godina sedma 1884. U velikoj četvrtini na finoj glatkoj hartiji štampan, strana 584 su 23 slike, for. 5 —

Književna izdanja D. Pretnera u Dubrovniku.

Povijest razvitka našega jezika hrvackoga ili srpskoga, od najdavnijih vremena do danas, piše *Marcel Kušar*, 1885, u-8., str. 234, for. 1. —

Zakonu se valja pokoriti. Razgovor Sokrata s Kritonom, s grčkoga po Platonu ponašio *J. Peričić*, 1833, u-8., strana 22. nč. 20.

Zbirka običnijeh riječi i razgovorâ za vježbanje u jezicima **hrvackomu ili srpskomu i talijanskomu.** Složio *Mato Zglav*, 1885, u-16., str. 248, nč. 60.

Razgovorna slovnica talijanska *Antuna Vučetića*, c. k. gimnazijalnog profesora u Dubrovniku, 1880, u-8., strana VI-232, for. 1. 40.

Latinska palestra (vježbenica) za I. i II. gimnazijalni razred Spisao Josip Kobenzl, prof. na c. k. dubrov. gimn. 1884, u-8., strana 140, nč. 80.

Grčka palestra (vježbenica) za III. i IV. gimnazijalni razred Spisao Josip Kobenzl, prof. na c. k. dubrov. gimn. 1884 u-8., strana 144, nč. 80

Corso completo (teorico-pratico) della lingua serbo-croata, compilato da **Giuseppe Cobenzl,** prof. ginn. 1878, in-8 gr., pag. VI-358, fior. 2. –

Corso pratico della lingua latina, proposto da *Giuseppe Cobenzl*, prof ginnas. In-8, pag. IV-186, fior. 1. —

Dello sviluppo civile di Ragusa considerato ne' suoi monumenti istorici ed artistici. Memorie e studî del prof. *Giuseppe Gelcich* i. r. conservatore per i preesistiti circoli di Ragusa e Cattaro, 1884, in-8 gr., pag. 120 con 27 incisioni, fior. 1. 60.

Storia del Montenero del Cav. *Demetrio Milaković*. Traduzione di *G. Augusto Kaznačić*, 1877, in-8 gr., pag. XII-246, fior. 2. —

Saggio d' uno studio storico-critico sulla colonia e sul contadinaggio nel territorio di Ragusa di *Antonio degl' Ivelio*, 1873, in-8 gr., pag. VIII-314, fior. 2. —

Književna izdanja D. Pretnera u Dubrovniku.

170

Српске народне приповјетке понајвише кратке и шаљиве, скупио Вук витез Врчевић, 1882, у-8., страна 208, нч. 80.

Чежња за отаџбином. Драма у три раздјела, пречинио с талијанскога Томо Крстов Поповић, 1883, у-8., страна 72, нч. 40.

Александар Дима син, Госпођа са Камелијама (La Dame aux Camélias) превео с француског Марко Јов. Цар, 1883, у-8., страна XII-234, фор. 1. —

Пјесме о рату Руско-Турском и о бојевима на Плевни године 1877. Спјевао Богољуб Петрановић, у-8., страна 32, нч. 20.

Народне сатирично-занимљиве подругачице. Скупио Вук витез Врчевић, 1883, у-8, страна 146, нч. 60.

Ђуро Харамбаша или конавоски устанак. Приповијест херцеговачко-дубровачка, прича из староставне књиге Вид Вулетић-Вукасовић, 1884, у-8., страна 144, нч. 80.

Народне хумористичне гаталице и варалице, скупио Вук витез Врчевић, 1885, у-8., стр. 80, нч. 40.

171

СПИСИ

МИЛАНА Ђ. МИЛИЋЕВИЋА

СРПСКОГ КЊИЖЕВНИКА

Године 1857

1. **Писма о историји Срба и Бугара**, од А. Гиљфердинга. Превод с руског. I. 8-на 195 стране.

2. **Преглед задружног стања Срба сељака**, брошира, отштампана из „Гласника“ IX, стр. 17.

Године 1858

3. **Часови одмора**. I. 8-на 94.

4. **Часови одмора**. II. 8-на 87.

5. **Општина у Србији**. *У* Руској Беседи, у Москви.

Године 1859

6. **Часови одмора**. III. 8-на 114.

Године 1860

7. **Неколико речи о словенским народима у Аустрији и Турској**, од А. О. 8-на страна 23.

1

8. **Писма о историји Срба и Бугара.** II. 8-на 145 стр.

9. **Смрт Кнеза Милоша, и ступање на владу Кнеза Михаила,** 8-на 31.

10. **„Српске Новине“** (уређивао их од Априла до краја 1860 год., од бр. 43—156) стр. 429.

Године 1862

11. **Белешке уз пут кроз пет оружија** (по Србији) 12-на стр. 141.

12. **Чудновати догађаји једне душе,** од Сенковског-Брамбеуса. Превод с руског, 8-на 93.

Године 1863

13. **Васпитање у Америци.** Од Е. Лабулеја. Превод с францускoг, 8-на 16.

Године 1864

14. **Француска Граматика** за српске гимназије, коју је написао у друштву са К. Ареном, професором фуанцуског језика на Великој Школи, 8-на 282.

Године 1865

15. **Људске расе,** од Е. Монтегита. Превод с францускoг, 16-на стр. 41.

16. **Путничка писма.** I. од Зворника до Крушевца, 16-на 102

17. **Порота.** По Гастону де Буржу, 16-на 29

Године 1866

18. Разматрања о узроцима величине Римљана и њихова опадања, од Монтескија. Превод с француског, 8-на стр. 222.

19. Персијска писма, од Монтескија, I. 8-на 176

Године 1867

20. Манастири у Србији 8-на 96.

21. Живот Срба сељака, I. 8-на стр. 132.

Године 1868

22. Школа. Листа за учитеље, родитеље, и децу, вел. 8-на стр. 192. (Почела 1 Септем. 1868).

23. Путничка писма с разних страна Србије о Србији, 12-на 354.

24. Школе у Србији, 8-на 135.

Године 1869

25. Персијска писма, од Монтескија II. 8-на 180.

26. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

27. Како се учи књига. Мала брошира у 8-ни.

Године 1870

28. Педагогијске поуке, 8-на 127.

29. Истинске приче и поуке за децу. Превод с француског 8-на 219.

30. Школа, Лист за учитеље, родитеље, и децу, 8-на 576.

31. Школска хигијена, стр. 26.

Године 1871

32. Историја педагогије, 8-на, стр. 566.

33. Ђачка радост, књижица за децу, 12-на 77.

34. Школска дисциплина, вел. 8-на стр. 68.

35. Адолфо Дистервег, вел. 8-на 36.

36. И живот је школин предмет. Путописна црта од Београда до Млетака, 8-на 39.

37. Школа. Лист за учитеље, родитење и децу, 8-на стр. 576.

Године 1872

38. Оцеви и деца у XIX веку, од Е. Легуве-а, I. Превод с француског, 12-на 229.

39. Педагогија или темељи школовања. По Шарбоноу и другима, вел. 8-на 104.

40. Емило XIX века од А. Ескироса. Превод с француског, вел. 8-на 216.

41. Од Београда до Москве, путописна црта, вел. 8-на стр. 16.

42. Анђео у Паланци, по Жану Масу, стр. 44.

43. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на, стр. 576.

Године 1873

44. Поглед на народно школовање у Србији, 8-на 34.

45. Живот Срба Сељака. II. 8-на 73.

173

46. Оцеви и деца у XIX веку, од Е. Легуве-а, II. 12-на 2·40.

47. Школица за грађанска права и дужности, 16-на 288.

48. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

Године 1874

49. Галебова стена, од Жила Санда, 16-на 264.

50. Шта бива од залогаја хлеба, од Жана Маса. Превод с француског, вел. 8-на 216.

51. Школа, Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на, 576.

Године 1875

52. Чупићи Стојан и Никола, 8-на, стр. 37.

53. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

Године 1876

57. Морална историја жена, од Е. Легуве-а. Превод с француског, вел. 8-на 222.

55. Кнежевина Србија, вел. 8-на, стр. XXIV и 1253, с картама.

56. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

Године 1877

57. Живот и дела великих људи I. 8-на 272.

58. **Живот Срба Сељака** III. 8-на стр. 40.

59. **Славе у Срба**, 8-на 74.

Године 1878

60. **Физиологија и Хигијена** за школу и кућу. Превод с француског, 8-на 157.

61. **Животи и дела великих људи** II, 8-на 301.

Године 1879

62. **Животи и дела великих људи** III. 8-на 277.

63. **Зимње вечери**, приче из народног живота у Србији, 12-на 358.

64. **Јурмуса и Фатима**, прича о ослобођењу шест округа, 12-на стр. 104.

Године 1880

65. **Село Злоселица и учитељ Миливоје**, 12-на стр. 337.

66. **Летње вечери**, приче из народнога живота у Србији, 12-на стр. 340.

67. **Из Београда на Цетиње**, путне белешке, 12-на стр. 77.

Године 1881

68. **Десет пара**, прича из живота у вароши, 12-на стр. 74.

Године 1882

69. **С Дунава над Пчињу.** Белешке уз пут, 8-на стр. 114.

Године 1883

70. **Помени о Даничићу и његова писма**, 8-на стр. 140.

Године 1884

71. **Краљевина Србија**, *Ђ. Нови крајеви*, 8-на, стр. 485, с картом нових округа.

72. **Етнографска изложба и словенски састанак у Москви** 1867 год., 8-на стр. 85.

Године 1885

73. **Међудневица**, писма, приче и слике из живота у Србији, 12-на 327.

74. **Јован Дамаскин.** Превод с руског, мала 16-на стр. 65.

75. **Ђорђе Кратовац**, светитељ Србин спаљени у Софији 11. Фебруара 1515 год., мала 8-на, стр. I. и VIII и 130.

Године 1886

76. **Омер Челебија.** Приповијетка из живота Српског народа, Београд 12-на стр. 266.

Године 1887

77. **Поменик знаменитих људи у српског народа новијега доба.** Књига ова баш сад се штампа (1887).

175

СПИСИ
МИЛАНА Ђ. МИЛИЋЕВИЋА
СРПСКОГ КЊИЖЕВНИКА

Године 1857

1. **Писма о историји Срба и Бугара**, од А. Гиљфердинга. Превод с руског. I. 8-на 195 стране.

2. **Преглед задружног стања Срба сељака**, брошира, отштампана из „Гласника" IX, стр. 17.

Године 1858

3. **Часови одмора**. I. 8-на 94.

4. **Часови одмора**. II. 8-на 87.

5. **Општина у Србији**. У Руској Беседи, у Москви.

Године 1859

6. **Часови одмора**. III. 8-на 114.

Године 1860

7. **Неколико речи о словенским народима у Аустрији и Турској**, од А. О. 8-на страна 23.

8. Писма о историји Срба и Бугара. II. 8-на 145 стр.

9. Смрт Кнеза Милоша, и ступање на владу Кнеза Михаила, 8-на 31.

10. „Српске Новине“ (уређивао их од Априла до краја 1860 год., од бр. 43—156) стр. 429.

Године 1862

11. Белешке уз пут кроз пет оружија (по Србији) 12-на стр. 141.

12. Чудновати догађаји једне душе, од Сенковског-Брамбеуса. Превод с руског, 8-на 93.

Године 1863

13. Васпитање у Америци. Од Е. Лабулеја. Превод с француског, 8-на 16.

Године 1864

14. Француска Граматика за српске гимназије, коју је написао у друштву са К. Ареном, професором фуанцуског језика на Великој Школи, 8-на 282.

Године 1865

15. Људске расе, од Е. Монтегита. Превод с француског, 16-на стр. 41.

16. Путничка писма. I. од Зворника до Крушевца, 16-на 102

17. Порота. По Гастону де Буржу, 16-на 29

Године 1866

18. Разматрања о узроцима величине Римљана и њихова опадања, од Монтескија. Превод с француског, 8-на стр. 222.

19. Персијска писма, од Монтескија, I. 8-на 176

Године 1867

20. Манастири у Србији 8-на 96.

21. Живот Срба сељака, I. 8-на стр. 132.

Године 1868

22. Школа. Листа за учитеље, родитеље, и децу, вел. 8-на стр. 192. (Почела 1 Септем. 1868).

23. Путничка писма с разних страна Србије о Србији, 12-на 354.

24. Школе у Србији, 8-на 135.

Године 1869

25. Персијска писма, од Монтескија II. 8-на 180.

26. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

27. Како се учи књига. Мала брошира у 8-ни.

Године 1870

28. Педагогијске поуке, 8-на 127.

29. Истинске приче и поуке за децу. Превод с француског 8-на 219.

30. **Школа**, Лист за учитеље, родитеље, и децу, 8-на 576.

31. **Школска хигијена**, стр. 26.

Године 1871

32. **Историја педагогије**, 8-на, стр. 566.

33. **Ђачка радост**, књижица за децу, 12-на 77.

34. **Школска дисциплина**, вел. 8-на стр. 68.

35. **Адолфо Дистервег**, вел. 8-на 36.

36. **И живот је школин предмет**. Путописна црта од Београда до Млетака, 8-на 39.

37. **Школа**. Лист за учитеље, родитење и децу, 8-на стр. 576.

Године 1872

38. **Оцеви и деца у XIX веку**, од Е. Легуве-а, I. Превод с француског, 12-на 229.

39. **Педагогија или темељи школовања**. По Шарбоноу и другима, вел. 8-на 104.

40. **Емило XIX века** од А. Ескироса. Превод с француског, вел. 8-на 216.

41. **Од Београда до Москве**, путописна црта, вел. 8-на стр. 16.

42. **Анђео у Паланци**, по Жану Масу, стр. 44.

43. **Школа**. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на, стр. 576.

Године 1873

44. **Поглед на народно школовање у Србији**, 8-на 34.

45. **Живот Срба Сељака**. II. 8-на 73.

46. Оцеви и деца у XIX веку, од Е. Легуве-а, II. 12-на 2·40.

47. Школица за грађанска права и дужности, 16-на 288.

48. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

Године 1874

49. Галебова стена, од Жила Санда, 16-на 264.

50. Шта бива од залогаја хлеба, од Жана Маса. Превод с француског, вел. 8-на 216.

51. Школа, Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на, 576.

Године 1875

52. Чупићи Стојан и Никола, 8-на, стр. 37.

53. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

Године 1876

57. Морална историја жена, од Е. Легуве-а. Превод с француског, вел. 8-на 222.

55. Кнежевина Србија, вел. 8-на, стр. XXIV и 1253, с картама.

56. Школа. Лист за учитеље, родитеље и децу, 8-на 576.

Године 1877

57. Живот и дела великих људи I. 8-на 272.

58. **Живот Срба Сељака** III. 8-на стр. 40.

59. **Славе у Срба**, 8-на 74.

Године 1878

60. **Физиологија и Хигијена** за школу и кућу. Превод с француског, 8-на 157.

61. **Животи и дела великих људи** II, 8-на 301.

Године 1879

62. **Животи и дела великих људи** III. 8-на 277.

63. **Зимње вечери**, приче из народног живота у Србији, 12-на 358.

64. **Јурмуса и Фатима**, прича о ослобођењу шест округа, 12-на стр. 104.

Године 1880

65. **Село Злоселица и учитељ Миливоје**, 12-на стр. 337.

66. **Летње вечери**, приче из народнога живота у Србији, 12-на стр. 340.

67. **Из Београда на Цетиње**, путне белешке, 12-на стр. 77.

Године 1881

68. **Десет пара**, прича из живота у вароши, 12-на стр. 74.

Године 1882

69. С Дунава над Пчињу. Белешке уз пут, 8-на стр. 114.

Године 1883

70. Помени о Даничићу и његова писма, 8-на стр. 140.

Године 1884

71. Краљевина Србија, *Ђ. Нови крајеви*, 8-на, стр. 485, с картом нових округа.

72. Етнографска изложба и словенски састанак у Москви 1867 год., 8-на стр. 85.

Године 1885

73. Међудневица, писма, приче и слике из живота у Србији, 12-на 327.

74. Јован Дамаскин. Превод с руског, мала 16-на стр. 65.

75. Ђорђе Кратовац, светитељ Србин спаљени у Софији 11. Фебруара 1515 год., мала 8-на, стр. I. и VIII и 130.

Године 1886

76. Омер Челебија. Приповијетка из живота Српског народа, Београд 12-на стр. 266.

Године 1887

77. Поменик знаменитих људи у српског народа новијега доба. Књига ова баш сад се штампа (1887).

Krajiny słowiansko-południowe za rzymskich czasów, czyli prowincye (podług: Notitia dignitatum z r. 393):

1) Skitia (dziś Dobrudża). – 2) Moesia inferior część Bulgaryi między Dobrudżą a rzeką Isker, główne miasta: Marcianopolis (Priesława) i Nikopolis. – 2) Dacia ripensis et mediterranea (średnia) (między rzekami Isker a Morawą. Główne miejsca: Ratiaria (nad Dunajem), Sardica (Srjedec, Sofia), Nissa (Nisz). 3) Moesia superior (górna) (między rzekami Morawą i Drinem. Gł. m. Viminicium (Semendria), Singidon (Biełgrad) – 4) Dalmatia (Dalmacya z Bosnią i Hercegowiną) – 5) Dardania. Gł. m. Skupi (Skopija, Iskjup) – 6) Praevalis. Gł. m. ~~[illegible]~~ (Skadar, Skutari) Scodra. 7) Thracia. Gł. m. Filipopol. – 8) Haemimontus. Gł. m. Adrianopolis i Debeltus (Burgas). 9) Rhodope pomiędzy rzekami Marica i Kara-Su. Gł. m. Trajanopolis 10) Europa, okolice Carogrodu. 11) Macedonia prima et secunda. 12) Epirus nova et vetus. 13) Thessalia.

Sławianie osiedli tu w 6 i 7 wieku

Albanczyki (Arnauci, Szkipetari) dawni Thrako-Illirowie jestich około 1,300000.

Wołosi (Kucowlachi) potomcy dawnych osadników rzymskich w Tessalii, Bulgaryi

Bulgarzy, czudskie czyli finskie plemie, około r. 660 osiedli koło Bałkanu i przemienili się w szczep sławiański.

W XIII wieku należały do Serbii prowincye: Serbia, Triwalia, Mi-
sia, Makedonia, Bosna, Chulmia, (Chum) Syrmia, Rasław. —
R. 1485 stanowiła Zeta (Czarnagóra), a r. 1445 Podunawia
— i wcześniej Pomorie, Primorie (Maritima) (t. j. Trebinia), Spljet,
Sławonia dunawskaja, Tessalia greckaja, Epir, Albania, Dakia,
[(czyli Dacia średnia)] , Rama, Dardania, Dalmacia, Kroacya, Zapodia, Ragusa,
Bulgaria, Hercegowina (Ducatus S. Sabbae), Usora (comitatus),
Solj (comitatus), Strumica (w Macedonii nad rzeką Strymonem) — osobne
prowincye carstwa serbskiego.

Miejsca rzymskie: Viminacium (Braničewo, Kostolac) — Aureus
mons sive Vinceia (Smederewo) — Idimum (Medwed) — Horeum
Margi (Rawno Ćuprija) — Praesidium Dasmini (Jowanowac) —
Praesidium Pompei (Bowan) — Arsena (Rażań) — Remesiana
(Mokro, Bela Palanka) — Quimedava (Pirot) — Tricornium
(Grocka, Kuczuk Palanka, Chizerdzik) — Aelea (Pernik,
wieś na południe Pirotu)

Państwa południowo sławiańskie: 1) Bulgaria
2) Serbija podbita 1459 przez Turków za sułtana Muhameda II (1451†1481)
3) Bosnia podbita przez Turków, r. 1463.
4) Hercogowina podbita przez Turków 1479. Po śmierci Stjepana
Vukčića z rodu Kosače pierwszego od r. 1440 Hercega od S. Save
† 1466 pozostało 3 synów i 2 córki: a) Vlatko i b) Vladisław pobici od
Turków; c) Stipan poturczył się i został wielkim wezyrem Ahmet Her-
cegović beglerbeg Rumelii; d) Katarzyna żona ostatniego króla bośniac-
kiego Tomasza; e) Maria żona Iwana Crnojevićem vojevody Zety
5) Czarnogóra była pierwotnie pustą, zwana ją Zetska planina i przeby-
wali na niej tylko pasterze wołoscy z swemi Katunami (Sennereien). Pod
nią leżała do koła jeziora Skadarskiego kraina zwana dolną i górną
Zetą której stolicą był Žabljak, a zamkami: Skadar, Ribnica
(Podgorica). W krainie Zety panował Stjepan Crnojević vojewoda a po jego
śmierci syn Iwan Crnojević od 1463. Gdy Turcy r. 1479 zajęli Zetę, cofnął się
Iwan na Czarną górę (tak zwaną po raz pierwszy 1435) i osiadł tamże z swemi
uskokami (emigrantami) i z metropolitą zetskim (który dawniej mieszkał w mo-
nasterze Sv. Nikoły na wyspie Vranjina w jeziorze Skadarskim) r. 1482 w miejsco-
wości Cetynia. Po śmierci Iwana 1490 pierwszego władcy Czarnej góry pozostało 3 synów
a) Giorgio panował na Czarnej górze, zabity 1496; b) Stjepan młodszy panował po bracie do
r. 1496 ostatni z rodu; c) Maksym poturczył się, zwany Skenderbeg Crnojević sandżak zetski
i d) Antonia córka.

6) Albania gdzie panował
Jure Kastriota † 1468 woje-
woda arbanaski z stolicą
w Kroji.

180

Serbowie i Horwaci opuściwszy krainy zatatrzańskie, za wie-dzą Herakliusa cesarza bizantyńskiego osiedli w południowej Pan-nonii, Illiryku i Dalmacji około r. 634-638, w kraju ograniczonym rzekami Morawą, Dunajem, Sawą, Werbaszem, Cetynią, Adryjatyc-kiem morzem, Skadarskiem jeziorem, Drymicem, Iberem i serbską Morawą. Odłączywszy się z biegiem czasów od Horwatów i Dalmatyń-ców, oddzieliły ich około r. 680 rzeki Tymok od Bulgaryi a na południe prowincya Dracz czyli Duracz dawnego Epiru od Grecyi. Z początku dzieliła się Serbia na 7 od siebie niezawisłych żup: Serbia, Bosnia, Neretwa, Zachlumie, Trawunia, Konawle i Dukla czyli Zeta. W każdej z tych żup rządził żupan, który pod-legał Wielkiemu Żupanowi czyli Wielkiemu Knezowi, który miał stolicę w Destnicy w okolicy Dryna. Takiemi Wielkiemi Żupa-nami byli Woisław (r. 780), Radosław, Wlastimir (r. 836), Mutimir (r. 890), Pribislaw (r. 891). Dopiero r. 924 gdy Simeon Car bulgarski zajął i opustoszył Żupy serbskie, Michał syn Stefana Woisława Żupan duklański przywłaszczył sobie ty-tuł wielkiego żupana a nawet od papieża Grzegorza VII uzyskał koronę królewską r. 1050 z stolicą w Dukli (Dioclea). Serbowie ochrzczeni najprzód około r. 640 przez kapłanów z Rzymu, r. 867 powtórnie przez greckie duchowieństwo nawróceni zostali. Właściwe pewniejsze dzieje Serbii rozpoczyna-ją się z r. 1120 gdy Bela Urosz syn Wulkana protoplasta dynas-tyi Nemaniczów panujący nad żupą Raską (dzisiejszy Nowy Pazar) ogłosił się wielkim żupanem serbskim. Syn jego Ciechomił (Cieszą) pozbawiony rządu od greckiego cesarza Emanuela II Komnena, musiał znowu odstąpić godność serbskiego żupana synowi swemu Stefanowi Nemanii urodzonemu r. 1144 w Rybnicy (w żupie Zety). Ten panując jako wielki żupan nad Serbami, oswobodził Serbię od Greków, wykorzenił sektę Bogomiłów czyli Patarenów, zajął Zetę i Konawlę oraz Pomorie (około

ujścia Dryny) i Zachlumie (część Bosnii) r. 1169, odebrał Bulgarom Pomorawie, oraz Grekom okolice nad Sitnicą koło Kosowego Pola. Zostawiwszy rządy, które od r. 1159 sprawował, synowi swemu Stefanowi II Perwowienczanemu, wstąpił r. 1195 jako mnich zwany Simeon do monasteru Chilandar przez siebie na Świętej Górze Athos założonego, gdzie d. 13 Lutego 1199 życia dokonał, czczony jako Święty. Z 3 synów jego urodzonych z Anny córki Borysa bana bośniackiego, Stefan II Perwowienczany panujący od 25 marca r. 1196 najprzód jako wielki żupan, potem jako król serbski szukał sprzymierzeńców w Wenecyi, pojąwszy po śmierci pierwszej żony Eudoxyi córki greckiego cesarza Alexego Angelusa, wnuczkę doży weneckiego Dandolo, i od papieża Honoriusza III r. 1217 otrzymał koronę królewską, wskutek czego ~~otrzymał~~ dostał nazwę Perwowienczany; r. 1222 koronowany powtórnie podług obrządku greckiego, umarł d. 24 Września 1223. Drugi syn Nemanii, Rastko urodzony r. 1169, zostawszy mnichem r. 1186 pod imieniem Sawy, wstawił się jako pierwszy arcybiskup serbski od r. 1221, który urządził hierarchię krajową i zmarł r. 1237 czczony jako Święty. Trzeci syn Nemanii Wuk otrzymawszy Chlum i Zetę panował od r. 1204 jako kniaź Zachlumski.

Stefan II zostawił 4 synów: 1) Radosław czyli Stefan III Chrapawy koronowany r. 1224 od stryja swego arcybiskupa Św. Sawy i następnie od posłów papieża Honoriusza III, prowadził szczęśliwe boje z Bulgarami i Węgrami, którym Srem (Syrmią) odebrał. Ożeniony z córką Teodora Laskarysa cesarza greckiego (z ~~Trapezuntu~~ Nicei), złożywszy rządy r. 1234 został zakonnikiem. 2) Władysław panował w Serbii od r. 1234–1240, zmarł ~~r. 1264~~ w Wrześniu, ożeniony z córką Jana Asana II cara bulgarskiego, założył sławny monaster Mileszewo w Bosnii. 3) Stefan Urosz I Ślepy panował od r. 1240, odparł r. 1242 napad Mongołów na Serbię i pomagał r. 1259 królowi węgierskiemu przeciw Czechom, ożeniony z Heleną (+1317) córką Balduina de Courtenay cesarza carogrodzkiego, wygnany został od syna swego starszego Stefana Urosza (Dragutina (+1316)) r. 1272 i uszedł do Draczu (Durazzo), gdzie zmarł z żalu 1272. 4) Predisław zostawszy mnichem pod imieniem Sawa II był trzecim arcybiskupem serbskim r. 1255–1260.

Stefan Milutin Urosz II, drugi syn młodszy Urosza I wstąpiwszy na tron serbski r. 1275 jako dzielny wojownik i polityk głównie zamierzał rozszerzyć granice państwa swego; prowadząc szczęśliwe walki z Grekami, uzyskał część Macedonii r. 1279, zajął Bosnię i miał zamiar zagarnąć całe cesarstwo bizantyńskie,

(Ob: Florinskij Timo: thej: Jużnyje Sławiane i Wizantija wo wtoroj czetwerti XIV w. Dwa wypuska S. Peterburg 1882. 8°. 3 Rubl.)

lecz śmierć jego d. 29 Października 1321 *) przerwała jego plany. Miał
on 4 żony: a) córkę Jana Angelusa Greka, b) Elżbietę córkę Andrzeja III Króla
węgierskiego 1271. c) córkę Tertera Bulgara, d) Symonidę córkę Andronika II
cesarza greckiego 1303. Z tych to żon zostawił dwóch synów: Stefana Uro=
sza III i Konstantyna który poległ w walce przeciw bratu r. 1321; oraz dwie
córki: Nadę żonę Michała Straszymirowicza cara bułgarskiego (który zgi=
nął w bitwie pod Welbużdem r. 1330) i Caricę żonę Karola z Alenconu.

*) Pochowany w monastyrze Banjska koło Kossowa (w XV wieku zwłoki przeniesiono do Sofii) który r. 1318 odbudował i uposażył.

**) Koronowany d. 6 Stycznia 1322.

Stefan Urosz III Deczański syn Urosza II. panował od r. 1321 **) –
1335, wystawił ~~założyciel~~ sławnego monasteru serbskiego Deczany. Wygnany przez
syna własnego Stefana Duszana Silnego r. 1335, dognany w ucieczce przez
partyzantów syna uduszony został. Miał on 2 żony: a) córkę bułgarskiego
króla Smilicę; b) Teodorę córkę siedmiogrodzkiego wojewody Władysława Apor;
z tych dzieci: synowie Stefan Duszan Silny i Konstantyn oraz córka
wydana za Mladena ~~[illegible]~~ Szubicza bana horwacko-bośniackiego.
Stefan Duszan Silny, syn Urosza III, najsławniejszy król Serbów
panował od r. 1335 – 1355; za niego Serbija doszła do szczytu potęgi i sławy.
R. 1337 rozpoczął wojnę z cesarstwem bizantyjskiem i do r. 1340 zdobył Ma=
cedonię, Tessalię, Epir, Etolię, Albanię (Akarnanię). Zamiarem jego było
zdobycie Carogrodu i wcielenie Grecji do państwa serbskiego; przeto też
z końcem r. 1345 zaczął się tytułować carem serbskim i samodzierżcą
Greków (βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Σερβίας καὶ Ρωμανίας) („Kral i samo=
dierżec Serblem i Pomoriju i Grekom i Bułgarom"). R. 1346 archiepiskopię
peczską (w Ipeku) wyniósł na stopień patriarchatu serbskiego *) (co było powo=
dem iż carogrodzki patriarcha Kallist r. 1352 obłożył Kościół serbski klątwą,
dopiero 1375 zdjętą). Na tymże soborze w Skoplu w kwietniu r. 1346 utworzywszy
patryarchat, koronował się na cara wraz z żoną Heleną, a małoletniego swego syna
Urosza na króla Serbów. Koronacji dopełnił pierwszy patryarcha Joannikius
bywszy arcybiskup peczski. – Na soborze w Skoplu d. 21 Maja 1349 car Duszan
w gronie patryarchy, duchowieństwa i świeckiego obywatelstwa uchwalił i ogłosił
tak zwany „Zakonnik" czyli Kodex praw serbskich ułożony na zasadzie
Nomokanonu greckiego czyli tak zwanej Kormczej, która obok praw kanonicznych
zawierała także prawa świeckie czyli tak zwany Procheiron Bazylego Macedoń=
czyka, mieszcząca w sobie także prawa ziemskie i rolnicze (Nomos georgikos). –
Równocześnie z Zakonnikiem ogłoszono także „Prawilnik" czyli „Sočinenie po sostavu
wiech obojętnych wsiech win" czyli alfabetyczny podręcznik zebrany z praw duchow=
nych i świeckich, tłomaczony po serbsku z greckiego dzieła: „Syntagma kata stoicheion"

*) Patriarchat serbski zniesli Turcy r. 1765 i wcielili Serbię do patriarchatu Carogrodzkiego, skąd przysyłano biskupów (Fanariotów).

Vlastares: (drukow. z rękopismu serbsk. w Florinski Pamiatn. Priloženia str. 95–203.

Zakon Justiniana (druk. z 2 rękopism. serbsk. w Florinski Pamiatn. Pril. str. 204–265)

Zakonnik Duszana (druk. z 4 rękopisów nieznanych serbskich w Florinski Pamiatn. Priloz. str. 1–94)

Florinskij T. Južnyje Slawiane i Bizantija w 2oj czetwerti XIV wieka. S. Peterburg 1882. 8o. Wypusk I. II.

(wydał T. Florinski)

napisanego przez Mateusza Vlastares jeromonacha solúńskiego r. 1335 – oraz serbski przekład (zwany Sudac. Konstantyna i Justiniana) Zakon blagowiernago caria Justiniana" tłomaczony z greckiego, obejmujący prawo cywilne greckie. (Zakon Justiniana [illegible] oddrukował najprzód Djordjewicz w Ljetopis srpske Matice 1859, a powtórzył Romuald Hube: Oznaczeniu prawa rzymskiego i rzymsko bizantyjskiego u narodów słowiańskich. Warszawa 1868). Zakon Justiniana jest również w wyciągu [illegible] zbioru: Prochiron Bazylego Macedończyka, a mianowicie z oddziału: "Nomos georgikos." Zakonnik Duszana zawiera właściwie artykuły dodatkowe zebrane z prawa zwyczajowego serbskiego, których brakowało w Kodeksach prawa greckiego. Zakonnik Duszana ogłoszony został drukiem: P. J. Šafařík: Památky dřevního písemnictví Jihoslovanův (antiquissima monumenta). Praha 1851 i 2gie wyd. 1873. – Kucharski: Pomniki. – Miklosic: Lex Stephani Dušani. Vindobonae 1856 (z tłomaczeniem łacińsk.) – Maciejowski: Historia prawodawstw słowiańskich. Warszawa 1856–1865. T. I. str. 299–305. T. VI. str. 350–385. – Nowaković [illegible] Stojan: Zakonik Stefana Dušana cara srpskog. Beograd 1870. – Zigel: Zakonnik Stefana Duszana. S. Peterburg 1872 – Bogišić Dr.: Pisani zakoni na slovenskom jugu. Bibliografski nacrt. Zagreb 1872. I. – Florinskij Timothej: Pamiatniki zakonodatelnoj djejatelności Duszana caria Serbow i Grekow. Kijew, typogr. Uniwersyt. 1888. 8vo str. XII. 491. 225. XXXIII i 2 tabl. (4 Rubl.) (oddruk 3 rękopisów). – Oprócz powyższych pomników prawodawstwa, istnieje jeszcze 80 przywilejów Duszana tak zwanych Chrysowul, i prostagmatów (i powelje) pisanych w serbskim i greckim języku, których treść ogłosił Florinskij T.: Pamiatniki zakonodatelnoj djejatelnosti Duszana. Kijew 1888. str. 26–168. Pojedyncze chrysowuly znajdują się oddrukowane w dziełach: Karano-Twrtkowić: Srbskii spomenicy ili stari risowulje, diplome, powelje i pr. Bielgrad 1840. – Awraamowić: Opisanije drewnosti srpski u Swetoj Atonskoj Gori. Beograd 1847 (z 13 lit. tabl.) 50 kr. – Miklosich: Monumenta serbica. Viennae 1858 (oddruk także z Twrtkowića i Awraamowića) – Pucić Medo: Spomenici srpski od 1395 do 1423 iz dubrowaczke arhiwe. Beograd 1862 Knjiga II. – Šafařík P. J. Památky dřevního písemnictví Jihoslovanův. Vyd. 2e Praha 1873. – Grigorowicz W. Oczerk puteszestwija po Jewropejskoj Turcii. 2o izd. Moskwa 1877. – Arch. Leonid: Istoriczeskoje opisanie serbskoj carskoj Lawry Chilandaria. Moskwa 1867 (w Cztien. Mosk. Obszcz. Istor. i Drewn. 1867) – Leonid Arch.: Chrisowuly Monast. Russika w Glasnik srpskog uczenog druszt. Knjiga XXIV. 1868 – Akty russkago na sw. Athonie monastera sw. Panteleimona. Kijew 1873. – Florinskij T.: Athonskije akty i fotograficzeskije snimki s nich w sobranijach P. J. Sewastjanowa. S. Peterburg 1880. (1 Rub.) – Glasnik srpskog uczenog drusztwa. Knjige 11, 13, 15, 26, 27, 32, 41. – Miklosich et Müller Acta graeca medii aevi Vol. I–V. – Σάθα K. N.: Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη. Venetiis (1872. I.

Serbia (Królestwo) ma powierzchni 48.589·4 □ Km., większa od Szwajcaryi, Holandyi i Belgii, a mniejsza od Bulgaryi i Grecyi. Długość jej od północy na południe wynosi 291·1 Km., a szerokość od zachodu na wschód 301·9 Km. Najwyższe jej góry wznoszą się do 2000 metrów. Najwyższy szczyt jest Midżor 2400 metrów wystający z łańcucha gór Stara Planina czyli Czuprowaczki Balkan; Golemi Kamen 1980 metr. z łańcucha Sucha Planina; Rtań 1560 metr.; Golija 1819 metr. Jawor 1700 metr. od zachodu; Jastrebac 1414 metr. Troglaw 1374 metr. – Ważniejsze rzeki: Dunaj, Sawa wypływająca z pod góry Triglaw w górnej Krainie, do której wpada Drina wypływająca z pod góry Durmitor w Czarnogórze; Morawa wpadająca do Dunaju a wypływająca z Starej Serbii, z dopływami Ibar; Kolubara, Mlawa, Pek, Timok. – We względzie administracyjnym podzielona jest Serbia na [: 21 Okręgów: Smederewski, Beogradski, Podrinski, Pożarewaczki, Niszki, Kragujewaczki, Jagodinski, Crnoreczki, Szabaczki, Cuprićki, Aleksinaczki, Knjażewaczki, Rudniczki, Wranjski, Waljewski, Kruszewaczki, Użiczki, Pirotski, Czaczanski, Krajinski, Topliczki. [: miasto Beograd :]

R. 1884 liczyła Serbia 1.900.000 dusz ludności żyjącej w 3737 wsiach i 70 miastach i miasteczkach. Wiejskiej ludności było 1.662.850 a miejskiej 237.150. [czyli, 21 miast (warośi), 49 miasteczek (waroszica), 3173 wsi (sela) [: w roku 1890 :]

Z miast te najznaczniejsze: Beograd 34864 ludn., Nisz 16178 ludn., Szabac 9206 ludn., Leskowac 10870 ludn., Pożarewac 9394 ludn., Pirot 8832 ludn. Kragujewac 9083 ludn., Wranja 8903 ludn., Smederewo 6578 ludn., Użica 5750 ludn., Kruszewac 5153 ludn., Negotin 4728 ludn., Zaječar 4669 ludn., Czaczak 3137 ludn.

Szkół ludowych (osnowna szkola) było w Serbii r. 1820 tylko 20; r. 1887 liczba ich wzrosła do 671 (między temi żeńskich 58) z których było w miastach 134, a po wsiach 537} które liczyły razem uczniów 50.860. Szkoły te mają po 6 klas. Prócz tego ~~kilka~~ 20 szkół gimnazyalnych o 7 klasach, ~~kilka~~ 3 szkół

realnych o 7 klasach; jedna wyższa szkoła żeńska o 5 klasach; jedna szkoła teologiczna o 4 klasach; dwie szkoły nauczycielskie o 4 klasach; jedna szkoła rolnicza o 2 klasach; jedna szkoła handlowa o 3 klasach; jedna szkoła weterynarji o 1 klasie; jedna szkoła wojenna o 3 klasach. Uniwersytet o 3 fakultetach: filozoficznym (mającym 2 oddziały: przyrodno-matematyczny i historyczno-filozoficzny), jurydycznym, technicznym, liczył r. 1886 professorów zwyczajnych 23, honorowych (docentów) 6, suplentów 3, nauczyciel 1, uczniów na wszystkich wydziałach 212. Biblioteka narodowa liczyła 1887 roku 23000 dzieł; Muzeum narodowe. Fundusze naukowe dla wydawania dzieł: a) Knjiżewni fond Ilije Milosawljewića Kolaraca założony r. 1861 miał r. 1886 kapitału 168826·08 dinar (franków) kapitału, z których roczne odsetki na wydawanie dzieł 5603·32 dinar. (Kolarac ur. 1802 + 1878). b) Zadużbina Nikole Czupića (ur. 1836 + 1870) założona 1870 r. miała r. 1878 kapitału 80568 dinar. c) Fond za podpomaganje duchowne knjiżewnosti władyki użyckiego Joanniyusza r. 1875 założony na kapitału 23017 dinar. Prócz tego zapisał fundusz na bibliotekę, muzeum, uniwersytet Misza Anastasjewić 1.000,000 dinar. roku 1863, a Kolarac r. 1886 na Uniwersytet 726109 dinar.

R. 1817 starszyzna Serbów ogłosiła Milosza Obrenowica za Księcia zwierzchniego, co r. 1830 rząd turecki potwierdził z usunięciem Turków (z wyjątkiem miast) i ustanowieniem granic podług traktatu w Bukareszcie r. 1812. Od r. 1830 datuje się autonomia Serbji. [R. 1835 ustanowiono herb Serbskiego Księstwa: Krzyż w czerwonem polu z 4 ocelami.] R. 1833 dostała Serbija południowo-wschodni kawał z miastami Prokuplje, Nisz, Pirot, Wranje. R. 1878 powiększona została Serbija kawałem od zachodu gdzie Łożnica, i od południa i wschodu gdzie Kruszewac, Aleksinac, Negotin, Zajeczar, Knjażewac. R. 1882 d. 22 lutego Serbia królestwem ogłoszona.

Miary serbskie (powierzchni): dan oranja czyli jutro (dla rol), motika (dla winnic), kosa (dla łąk) — miary długości, arszin, rif i chwat — miary ciężkości: oka, drama, akow.

Monety serbskie zaczęto r. 1875 bić podług paryskiej metalicznej konwencyi z d. 11 grudnia 1865 (do której przystąpiła: Francyja, Belgia, Szwajcarja i Włochy): monety złote (Milanow zlatnik) po 20 dinarów (czyli franków) i po 10 dinarów. — Monety srebrne (srebrnik) po 5, po 2, po 1, i po ½ dinara, czyli 50 para (centimów). — Monety miedziane po 10, 5, 2 i 1 para. — Monety niklowe po 20, 10 i 5 para. Właściwe serbskie monety poczęto bić r. 1868.

Cała ludność Serbii wynosiła r. 1884 dusz 1.900000 pomiędzy tymi było.
a) Serbów 90·26 % — b) Wołochów czyli Rumunów 7·47 % — c) Cyga=
nów 1·3 %. d) Albańczyków czyli Arnautów niewiele w okolicy Toplicy. —
e) Żydów także niewiele w miastach. — f) Bulgarów mało koło Zajeczaru.
Pomiędzy wszystkiemi Słowianami których do 95.000000 rachują, szczep
Serbów liczy 7.300000 dusz, z których 1.900000 żyje w Królestwie
Serbskiem, reszta zaś w Austryi i Rossyi. Po podbiciu Serbii przez Tur=
ków w r. 1459 i ujarzmieniu takowej, część ludności serbskiej 50000
dusz) pod dowództwem Kniazia Pawo i Zmaj despot Wuk przesiedliła
się do Banatu. R. 1689 znaczna część (37000 familii) Serbów pod przewodnictwem Arseniusza Czernojewicza patryarchy serbskiego opuściła kraj i osiadła w
w Austryi w zachodnio południowej części Węgier. — Wołochowie czyli Rumuni poczęli
od r. 1481 osiadać w Serbii, najwięcej ich po r. 1733 napłynęło z Siedmio=
grodu, tych zowią Ungurianі; Wołochów zaś którzy po r. 1832 z Rumu=
nii osiedli zowią Carani. Prócz tego jest kilka set Wołochów pasterzy
koczujących pomiędzy Serbiją, Bulgaryą i Dobrudzą, są oni potomkami
najdawniejszych osadników wołoskich na półwyspie bałkańskiem;
zowią ich Kucowlasi lub Crnowuncy. — Albańczycy czyli Arnauci
są potomkowie dawnych Ilirów, żyjących w Dardanii (który to wyraz
pochodzi od albańskiego słowa darde oznaczającego dziką gruszkę —
kraj pokryty drzewami gruszkowemi). — Cyganie potomkowie plemienia
scytyjskiego pochodzą z Indyi i pojawili się w Europie w XIV wieku,
najprzód r. 1322 w Krecie, r. 1346 w Korfu, r. 1370 w Moldawii. W Serbii
zowią ich Karawlaszki Cigani, trudnią się zaś kowalstwem, muzyką
i snycerstwem drzewnem. Żydzi wygnani z Hiszpanii za Filipa II
mówią w Serbii hiszpańskiem narzeczem i zowią ich Čiwuti.
Siła zbrojna w całej Serbii podług prawa z r. 1883 jest narodowo przymu=
sowa i dzieli się na 3 zawołania. Pierwsze zawołanie składa się z stałych
kadrów i rezerwy, mających 20–28 lat, każdy obowiązany odsłużyć 2
lata. Stałe to wojsko uzbrojone złożone jest z oddziałów
20 batalionów pieszych po 4 kompanie (w kompanii 180 ludzi)

7 eskadronów konnicy (w eskadronie 170 koni)
30 polowych baterji (w każdej po 80 ludzi)
3 górskie baterie (w każdej po 57 ludzi)
1 batalion wałowej artylerji złożony z 2 kompanii.
1 batalion pionierów złożony z 5 kompanii
1 oddział kolejowy polowy
1 oddział telegraficzny polowy
1 półbatalion pontonierów złożony z 2 kompanii
5 sanitetowych kompanii
5 eskadronów furgonów
1 kompania pirotechniczna.

Wojsko aktywne (na stopie wojennej) podzielone jest na 5 dywizyj (Szumadyjska, Morawska, Drińska, Timocka, Dunajska). W każdej dywizji jest:
3 półki piesze każdy o 4 batalionach, a batalion o 4 kompaniach.
1 półk kawalerji, o 4 eskadronach.
1 półk artylerji polowej złożony z 8 baterji
1 kompania pionierów
1 pół trena
1 kompania sanitetska z 4 polowemi szpitalami.
1 kompania żandarmów (zanatlińska czeta)
1 kompania rzeźników z depo
1 kolonna prowiantowa
1 kompania piekarzy z piekarniami
1 szpital (marwene bolnice)
1 kolonna dywizyjnych ammunicji
1 poczta wojenna.

1 kompania infanterji pieszej liczy w depo (w czasie pokoju) 180 ludzi; aktywna (w czasie wojny) 266 ludzi

	"	170	"	186 "
1 eskadron konnicy	"	80	"	139 "
1 baterja polowa		57	"	57.
1 baterja gorska				

Oprócz tego oficerowie.

Drugie zawołanie stanowi landwera (wysłużeni) i rezerwiści od 28 do 37 roku życia, uzbrojona.
Trzecie zawołanie obrona krajowa nieuzbrojona mieści ludzi od 37 do 50 roku życia. – Każdy Serb obowiązany jest do służby wojennej do 50 roku życia.

W Serbii napotykają się sypane mogiły z czasów pogańskich, zowią je Unke (od chumka, czyli chum), mogilke lub mogile; w Hercegowinie zowią je zaś Gomile. Znajdują tu także siekiery i młoty kamienne z bazaltu, serpentynu, trachitu (młoty te zowią: bat); kilka takowych równie jak i noży z krzemienia przechowuje się w geologicznym zbiorze Uniwersytetu belgradzkiego.

Starinar 1888 (V. Godina) - pismo archeologiczne wychodzi rocznie 4 n-ra w Belgradzie.

Sławianie osiedli w Serbii od V. do VII wieku po Chryst.

Za czasów Rzymian Serbija tworzyła Górną i Dolną Moesię. Później zwano północną część nad Dunajem: Maczwa (Banatus Machoviensis) południową: Morawa, środkową Szumadija, zachodnią Zagorje dzielącą się na Raszka (Rascia) (od rzeki Driny na wschód), i na Bosna (od Driny na zachód) oraz na Stara Srbija (na południe).

Panujących w Serbii zwano: župan, knez, kralj, car, despot

Najdawniejszy herb Serbii była tarcza a w niej krzyż, z 4 krzesiwami (ocila, czyli ognjlo), od r. 1882 tarczę tę umieszczono w środku orła dwugłowego.

Ważniejsze miejscowości w Serbii. Racza monaster nad Driną fundacji króla Milutina. Sokol ruiny zamku na wysokiej skale. Loznica miasteczko nad Driną (rzymskie Genois). — W krainie Posawina (dawna Maczwa): Mitrowica miasteczko nad Sawą z 210 mieszkańcami naprzeciw austryackiego miasta Mitrowica Sremska (t. j. syrmijska). Szabac zbudowany r. 1470 przez Turków na miejscu dawnego miasta Zaslon, z ruinami zamku, gdzie był ranny książę Józef Poniatowski; jest to po Belgradzie najznaczniejsze miasto w Serbii. Rudnik góra z pod której wypływa z potężnego skalistego otworu rzeka Ljig (tworząc wodospad malowniczy) wpadający do rzeki Kolubara. Waljewo miasto w którego okolicach dużo grot i pieczar. Obrenowac miasteczko, zwało się do r. 1859 Palež. — Beograd (Belgrad, Albagraeca, Nandoralba-) rzymskie Singidunum, gdzie stała legio IV Flavia i gdzie przebywał bizantyński strategos (wojewoda) broniący w XI wieku kraju od napadu

*) W Belgradzie r. 1732 założono kościół missyi Jezuitów, oraz Kapucynów r. 1735, Trynitarzy 1719 i Bernardynów

z Turkii (Węgier) dziś stolica kraju. W pobliżu na wysokiej górze
ruiny zamku Awala czyli dawniej Żrnow; i Topczider letni pała=
cyk króla. W okolicy, w miejscowości Wraczar, dziś Sasz majdan
r. 1595 d. 27 kwietnia spalił Sinan-Pasza zwłoki Świętego
Sawy zabrane z monasteru Mileszewo.*) z Bosnii.
W krainie z Pomorawlje: Pożega miasteczko, w którego okolicach
są ruiny wielkiego miasta rzymskiego i dużo pomników rzym=
skich. Srednja Dobrinja wieś gdzie się r. 1780 urodził Mi=
losz Obrenowić. Użica miasto z szkołą realną i starym mostem
murowanym na rzece Detinja. Arilje miasteczko o 170 mieszkań=
cach z starożytną cerkwią ciekawą pod względem architektury i malarstwa,
zbudowaną przez Nemaniców, była tu stolica biskupstwa fundowa=
nego przez Św. Sawę. Czaczak nad Morawą miasteczko zwane dawniej Gradac sto=
lica Stracimira brata Nemanji, który tu zbudował cerkiew przetworzo=
ną przez Turków na dżamiję (meczet) i dziś znowu kościołowi powró=
coną. W pobliżu w głębokim parowie Owczarsko-Kabljarskim leży
7 monasterów: Jowanje, Nikolje (gdzie znaleziono sławny rękopis
Nikolske jewandjelje), Preobrażenje, Blagowesztenje, Wawe=
denje, Sretenje i Trojica pod górą Owczar. Gornji Milanowac
miasto założone około r. 1850. Takowo wieś z drewnianą cerkiewką
w której r. 1815 wojewoda Milosz Obrenowić powstanie ogłosił. W pobli=
żu leży góra Rudnik gdzie dawniej były kopalnie i miasto. – Kraljewo
miasteczko nad Ibarem zwane dawniej Karanowac. W pobliżu nad rzeką Ibar le=
ży Żicza monaster założony przez cara Stefana Prwowenczanoga
ciekawy pomnik architektury i malarstwa ściennego, gdzie się korono=
wali królowie serbscy, odrestaurowana z ruin dopiero r. 1856.*) W pob=
liżu wśród gór na wysokiej skale nad rzeką Ibar sterczą ruiny zamku
Maglicz. Studenica monaster zbudowany w XII wieku przez Stefana
Nemanję, gdzie pochowany, ciekawy zabytek architektury i rzeźby. Raszka miasteczko
mające 430 ludności na pograniczu Starej Serbii nad rzeką Ibar. W
dolinie pod górą Gruża sterczą rozwaliny zamku Boracz i z drugiej
strony ruiny zamku Czestin, a niedaleko od nich leży monaster Braczewsz=
nica zbudowany r. 1431 przez Radicza Postupowicia ochmistrza despota Jerzego
Brankowicia. R. 1806 przeniesiono tu zwłoki Świętego Króla Serbii ze Studenicy,

*) Tu była stolica metropolii serbskiego, przeniesiona później do Peću.

Gradac wieś koło Raszki z ciekawą starą cerkwią zbudowaną r. 1242-1276 przez Jeleną (de Courtenai) żoną króla Urosza stepe=go.

i dopiero r. 1813 przewieziono je do Sremu (Syrmii). Trstenik (nad rzeką Golijska Morawa) mias
teczko r. 1832 przeniesione na dzisiejsze miejsce, dawniej zwał się Osanica.
Ljubostinja monaster duży starożytnej architektury piękny zabytek
zbudowany przez architekta Rado Borowića. Tu leży pochowana i
ma nagrobek caryca Milica, która zostawszy zakonnicą + 11 listo=
pada 1405. Kruszewac miasto stolica niegdyś Kniazia Lazara z starożyt=
ną cerkwią i ruinami zamku. Brus miasteczko z ruinami zamku Kozník.
Aleksandrowac (nad rzeczką Kożetinską) miasteczko zwane dawniej Kożetin. Wokolicy wiele
ruin monasterów i kościołów oraz zamku Todora od Stalaća.
Wranja miasteczko na południowej granicy Serbii nad rzeką Binaczka
Morawa. Nad miasteczkiem sterczą na wysokiej górze malownicze
ruiny zwane Markowo Kale (dawny zamek Golubinac). — Lesnowac miasto w pobliżu rzeki
Morawy, zwało się dawniej (Glubocica czyli) Duboczica. — Kurszumlija miasteczko (nad
rzeką Toplicą) zwane dawniej Toplica, a później (Mala Banjska) Bela Crkwa. Było zalud=
nione Albeńczykami czyli Arnautami (Szkipetari), którzy się z niego ostat=
niemi czasy (1878) wynieśli. Pod miasteczkiem są ruiny dużego kościoła i mo=
nasteru Św. Nikole, który wystawił Stefan Nemanja, a Św. Sawa usta=
nowił w nim biskupstwo toplickie. W pobliżu są także ruiny (monasteru i) cerkwi Bogo=
rodiczine z napisami z r. 1332 – 1349, fundowanej przez (Stefana) Nemanję.
— Prokuplje miasteczko nad Toplicą, zwane dawniej Koprijan z ry=
nami rzymskiej warowni. — Za rzeką Morawą leżą na wysokiej górze
potężne ruiny zamku Kurwingrad. — Pirot miasteczko nad rzeką Ni=
szawą przy granicy bulgarskiej zwał się za Rzymian Quimedava castellum lub Turres,
a po turecku Szarkej. — Bela Palanka wieś zwała się za Rzymian Re=
mesiana, później Mokro lub Izwori, a po turecku Ak-Palanka. — Nisz
miasto, niegdyś główne miejsce Dacyi śródziemnej zwane Naissus, miejsce
rodzinne Konstantyna wielkiego, z cerkwią biskupią w której spoczywa ciało
Św. Prokopa. W pobliżu sławne kąpiele ciepłoty + 35° Cels. — Aleksinac miasto
nad rzeką Morawą. — Banja miasteczko nad rzeką Morawicą ma źródło gorą=
cej wody + 46.5° Cels. i w pobliżu ruiny potężnego zamku Sokol. — Bowan
wieś nad rzeką Morawicą, za Rzymian Praesidium Pompei. — Deligrad wieś
nad rzeką Morawą z okopami pamiętnemi bitwą Serbów z Turkami r. 1806, 1809 i 1813.
— Rażanj miasteczko niedaleko rzeki Morawy, stare rzymskie Arsena. — Dobroszewo
wieś (koło Pirotu) z starym monasterem S. Jowana Bogoslowa założonym przez dynastę serbskiego
Konstantyna i jego żonę Helenę; ten Konstantyn panował w Welbużd (Kjustendil) i zginął d. 10 Paździer. 1394 wraz z Markiem Kralewiczem.

Nowa Serbia

Rzymskie Scunae.

(Kurszum – po albańsku ołów, były tu kopalnie)

przy ujściu potoka Kosanicy lub Kosel=nicy do Toplicy

Kalenić nad rzeką Kalenicą wpadającą do Morawy, mały monaster zbudowa=
ny przez Despota Stefana Lazarewića. — Paraćin miasteczko nad rzeką Crnicą.
— Ćuprija miasto przy ujściu rzeki Rawanicy do Morawy, dawne rzymskie Hor=
reum Margi w Górnej Mezyi. — Rawanica nad rzeką Rawanicą (niedaleko Ćupriji)
sławny monaster (Wozdwiżenia) zbudowany r. 1381 przez Kniazia Lazara (Grebljanowića) z cerkwią stanowiącą
[illegible] ciekawy pomnik architektury bizantyńskiej (Ob. Widok w Krstić str. 609) i ma=
larstwa. Tu spoczywały zwłoki Kniazia Lazara ściętego r. 1389 na Kosowem polu
aż do r. 1683 w którym przewiezione do Węgier w Sent-Andre koło Pesztu a
później do Nowej Rawanicy w Fruszkich Gorach gdzie dotąd spoczywają. Za
murami monasteru w Rawanicy leżą ruiny zamku tegoż Kniazia Lazara o
7 wieżach. — Jagodina miasto koło kolei żelaznej, zwane dawniej Jagodna
z dżamiją turecką i ruinami budowli rzymskich. — Manasija sławny mo=
naster przy ujściu rzeki Manasiji [illegible] do Resawy (wpadającej do Mo=
rawy. Monaster ten zwał się do nowszych czasów Resawa, zbudował go
r. 1407 Stefan Wysoki despot. Ciekawy ten zabytek architektury bizantyńskiej
leży wśród ruin grodu otoczonego murem i basztami. — Požarewac
(Passarowitz) miasto niedaleko Dunaju pod górą Sopot zwaną — Kraguiewac
miasto, było od r. 1818–1839 stolicą Serbii, leży w okolicy zwanej Szuma=
dia. — Racza małe nowe miasteczko. — Arandjelowac miasteczko do r. 1859
zwane Wrbica, ma w pobliżu sławne źródła mineralne i kąpiele (Kisele wo=
de). — Stragare wieś nad rzeką Srebrnicą wpadającą do Jasenicy, przy tej wsi
leżą 2 monastery: Blagowesztenje na zachód i Wojlawcza na południe.
— Smederewo (Semendria) miasto nad Dunajem, z murowanemi basztami
które r. 1430 wystawił despot Jerzy Brankowić, po którego śmierci (+ 1456)
Stefan Tomaszewić ostatni król Bosnii, poddał r. 1459 ten gród Turkom. Ob=
fite winnice w okolicy zasadził cesarz rzymski Probus (rodem z Mitrowicy).
Smederewo zwało się za Rzymian Vinceia, a zamek Jugowo nad Dunajem:
Aureus Mons. — Wincze nad Dunajem koło Belgradu (Vinceia) z ruinami monasteru Wwedenia
Bogorodici który założył despot Stefan Lazarewić (1403–1427) a który zburzyli Turcy r. 1727.
Okolice nad rzeką Mlawa: Gornjak monaster założony r. 1380 przez
Kniazia Lazara i żonę Milicę, z ruinami zamku. W okolicy są ruiny starej cerkwi Blagowesz=
tenja oraz pieczara Św. Sawy. — Petrowac miasteczko, dawne rzymskie
Viminatium, i staroserbskie Braniczewo, stolica Gornej Mezyi. [illegible]
[illegible] Ram ruiny zamku nad ujściem Mlawy do Dunaju
zwane dawniej Kostolac — Kuczewo miasteczko nad rzeką Pek wpadającą
do Dunaju, rzymskie Gudusćum, zwane dawniej Gorrja Kruszewica z ciekawemi
w okolicy jaskiniami koło wsi Potajnica. — Gradiszte miasteczko nad Dunajem przy ujściu
rzeki Pek z ruinami zamku, rzymskie Picnus — Golubac ruiny zamku nad Dunajem.

rzymskie Lederata (castellum), Municipium Aelii Viminacii.

Okolice nad rzeką Poreczka reka: Milanowac miasteczko przy ujściu rze-
ki do Dunaja, do r. 1832 zwał się ~~[illegible]~~ Porecz; na górze Greben nad miastem
są ruiny miasta rzymskiego. Nad Dunajem stara droga rzymska z napisem.
Okolice nad rzeką Timok: Kniaźewac miasto, dawne rzymskie Tima-
chium, zwało się dawniej Timoczka-Palanka, później Gurgusowac aż do
r. 1859. – Niszewac wieś pod którą się najduję na stromej skale malownicze ruiny
zamku Swrljig (z r. 1184). – Rawne wieś (nad Timokiem białym) z ruinami zamku Rawno (z r. 1184). – Kozieł wieś od półno-
no-zachodniej strony (nad potokiem Ždelo), z ruinami zamku Koželj (czyli Kozalj lub Kozjak który już istniał 1184 r. z czasów rzymskich) – Prekonoge wieś (między
Kniaźewacem a Niszem) ma sławne stalaktytowe obszerne pieczary; a w
drugiej wsi Tupiżnica znajduje się sławna lodowa pieczara. Zajeczar
miasto nad Timokiem przy którem na zachód leżą ruiny obwarowanego rzymo-
kiego grodu zwane Gamzigrad. – Brestowac wieś (na północny zachód od
Zajeczara) ma sławne źródła mineralne których ciepłota wynosi + 40° Cels. na
zachód od tej wsi leży Zlot wieś z sławnemi daleko ciągnącemi się grotami
zwanemi Lazarewa pecina. – Negotin miasto niedaleko Dunaja, w
którego obronie przeciw Turkom r. 1813 zginął Welko dowódca powsta-
nia. Okolica niezdrowa, bagnista, zarzewie febry obfituje jednak w dobre wina.
– Jabukowac wieś koło miasteczka Brza Palanka, gdzie się znajduje w
pobliżu ubogi monaster Wratna nad rzeką Jabucza. – Kladowo miasteczko
nad Dunajem naprzeciw rumuńskiej warowni Turn Severin. Tekija mias-
teczko nad Dunajem z ruinami rzymskiego miasta Decebalum zbudowa-
nego przez Trajana na granicy dawnej Dacyi; miejsce to zwano później
Decz. Kostol (castellum) wieś z ruinami sławnego rzymskiego mostu
Trajana.. Tu znaleziono posąg bronzowy Trajana który się dziś znaj-
duje w Muzeum narodowem w Belgradzie. Po nad Kladową leżą ruiny
tureckiej warowni Fetislam zburzonej r. 1867 przez Serbów.
Koło monasteru Wratna płynie potok Jabucza w ciasnem korycie
wśród skał, przepływając dwa kamienne otwory na kształt bram; po-
tok ten wpada do Slatinskiej reki pod miasteczkiem Brza Palanka.
– Gornja Kamenica wieś nad Timokiem ma starą cerkiew murowaną przez Despota
Lazara syna Jerzego Brankowića 1446–1458 z dawnemi malowidłami ściennemi. – Donja Kamenica
wieś nad Timokiem ma bizantyńską murowaną cerkiew fund. w XIV wieku a odnowioną przez
Michała Andjelowića namiestnika despota Stefana Brankowića ślepego r. 1458 z malowidłami
ściennemi.

Szczep ilirski (Serbów) liczy w Europie r. 1884 ludności 7.256000 Serbów. Z tych żyje:

w Serbii (Królestwie)	. . . . . .		1.715000
" Bośnii i Hercogowinie	. . . .		1.330000
" Starej Serbii (Turcyi)	. . . . .		255000
" Macedonii (Turcyi)	. . . . .		540000
" Czarnej Górze (Księstwie)	. . .		175000
" Dalmacyi (Austryi)	. . . .		455000
" Istryi (Austryi)	. . . . .		160000
" Horwacyi i Sławonii (Austryi)	.		1.746000
" Węgrzech (Królestwie w Austryi):			
a) Baczka i Banat	. . .	450000	
b) Barańskiem żupaństwie	.	34000	
c) Szomodzkiem "	.	12000	
d) Salajskiem "	.	71000	
e) Żeleznem "	.	17000	
f) Szopronskiem "	.	29000	
g) Moszonskiem "	.	9000	
h) Peszteńskiem "	.	9000	
i) Kraszowskiem "	.	19000	
Razem	. . . .		650000
" Bulgaryi zachodniej	. . . . .		200000
" Albanii (Arnautskiem)	. . . . .		30000
Wszystkich			7.256000

Serbów wyznania greckowschodnio-prawosławnego zowią zwykle Serbami; wyznania rzymsko-katolickiego Horwatami; wyznania zaś mahometańskiego w Bośnii, Hercogowinie, Starej Serbii i Macedonii, Turkami.

Język ilirsko-serbski dzieli się na 3 główne dyjalekty:

a) Czakawski używa wyrazu *cza*, mówi nim około 450,000 ludności w Istryi, w przymorzu horwackiem i po większej części na wyspach istryjskich i dalmackich. Jest to zabytek dawnego szeroko sięgającego dyjalektu chorwackiego którego używali pisarze dalmaccy.

b) Kajkawski używa wyrazu *kaj*, mówi nim około 750,000 ludności w Kroacyi. Najwięcej zbliżony do dyjalektu Słowieńców w Styryi i Krainie (Korutanii).

c) Sztokawski używa wyrazu *szto*, mówi nim około 6.300000 Serbów, którzy ten dyjalekt przyjęli za książkowy w literaturze (podobnie jak Włochy toskański, a Niemcy saski). Sam Sztokawski dyjalekt dzieli się na 3 podnarzecza w mowie zwyczajnej, na: ekawski, ikawski i ijekawski, stosownie do tego jak starosławiańską samogłoskę *ѣ* wymawiają. Podnarzecze ekawskie wschodnio-serbskie wymawia tę samogłoskę jak *e*; ikawskie zachodnio serbskie jak i; ijekawskie południowo-serbskie jak ije, je, czasami jak e i i. W samem Królestwie Serbskiem rozróżniają tylko 2 podnarzecza: a) Szumadyjskie, czyli północno-wschodnie kładące akcent na pierwszej zgłosce n.p. Mórawa, létiti. b) Morawskie czyli południowe kładące akcent na drugiej zgłosce: n.p. Moràwa, letéti.

Desa

188

1 Nemanja
wielki župan raški (srbski)
ur. 1117
+ 13 lut. 1200
2. Anna córka Borysa bana bośn.

Stepan +1228 pierwo wenczany
Vlkan vlk 1217 kniaź chlumski
Sawa św. + 1238

3 Mirosław
Andrij 1236-1248 chlumski kniaź 1198

Wlatko
Petar kniaź chlumski
Radosław kniaź chumski 1254

Nikola
Tolen
Tolen + 1239

2 Konstantyn

Stracimir 1189

Sawa
ur. 1169
r. 1186 mnich
1221 arcybisk. serbski
w Studenicy
i zyczy + 14 stycz. 1237

Klaić: Historia Bośnii

Wuk Chrape
kniaź chumski i kniaź rudnicki

Wlatko
Chranić ur. 1294-1389
wojewoda bosański kniaź Chumski

Sandal
1410
2.1) Katarzyna
2) Jelena córka Lazara Grebljanowica

Wukić
Stjepan
1440 został Herceg od Ś. Sawe
1403 + 1466

Wuk

Władysław
Wlatko
Stjepan poturczony Achmet beglerbeg Rumelii
Katarzyna za Tomaszem ostatnim kr. bośn.
Maria za Iwanem Czernojewićem wojew. czarnogórsk.

akllmmpe Herrn F

Oscar Ehrhardt,

Universitäts-Buchhändler.

Max Frhr. Schoultz v. Ascheraden
gen. de Terra.

Eine

Pfingstpredigt

gehalten

den Freidenkern

unserer Nation.

Marburg.
Verlag von Oscar Ehrhardt's
Univ.-Buchhandlung.
1891.

Stefan Kotromanić, ban Bośnii, Chlumski, Uworski i Solski +135[8] 3 ? d. 28 September; następcą jego był synowiec Stefan Twrtko +1391 w marcu (syn Władysława Kotromanića brata Stefana); Stefan pochowany u Franciszkanów w Milesziewo.) Twrtko przyjął się też królem serbskim (po śmierci Duszana +1355) po śmierci Twrtka +1391 panował w Bośnii Hrwoja +1416

189

~~Pernik wieś (na południe Pirotu koło Sredca) ryga ska~~

~~Aelea.~~

Bikince wieś z monasterem Św. Randjel w nim cerkiew stara murowana z malowidłami

ІИ ЦІ
ІС ХС
НИ КА
М Л Р Б

Jsus Nazaretjanin | Car Judejski
Jsus Chrystos
Nika = Ka

190

Miesto Łobnoje Raj Byst *)

*) Ob. Oktoich Glawa V.

Petrowac ~~miasteczko~~ nad rzeką Mlawą - o 6 kil metrow jest monaster Gornjak zbudowany przez Kniazia Lazara i żonę jego Milicę r. 1380
Król ten ma tytuł Rasii, Myzii, Syrmii, Makedonii Choulmii, Trybali i Bosni.

Stefanos (nad Dunajem koło Belgradu
Wircze (monaster ~~Wwedenia~~ Bogorodici fundacyi despota ~~Króla~~ Stefana Lazarewica (1403-1427) zburzony przez Turków 1727 - dziś ruiny.

Księgi cerkiewne w Serbii: (1654) Mineja 12, Oktoich, Prolog, Psałtir, Ewangelie, Liturgie, Pentikostar, Farisejewac (postny Triod), Apostoł, Typik, Zakonnik, Mitarstwa, Molitwenik, Otecznik

Pieczęć serbskiego cara Milutyna srebrna pozłacana:
na niej Milutyn Król w ubiorze carskim trzyma w jednej
ręce krzyż dwuramienny, a w drugiej zwój, koło niego
Św. archidiakon Szczepan z kadzielnicą (Awramowić:
Opisanie drewności u Swetoj Gori 1847 rysunek) – wisi
na jedwabiu czerwonym. – Druga pieczęć złota tegoż
Milutyna przedstawia Milutyna brodatego bez korony z la[?]ską, obok
niego stoi Chrystus. Napis: Blagoviern car Stefan –
wisi na złotem jedwabiu. – Pieczęć Stefana Deczańskiego
złota na niebieskiem jedwabiu wisząca ma z jednej
strony S. Szczepana z Kadzielnicą, z drugiej Król Stefan
w Koronie, którego błogosławi ręka boża (Monaster
Chilandarski) – Pieczęć Urosza (syna Króla Duszana)
złota na czerwonem jedwabiu ma z jednej strony Św.
Szczepana z Kadzielnicą i napis Św. Stefan prwomuczenik i archidjekon; z drugiej strony Król w Koronie
w prawicy trzyma Krzyż dwuramienny, a lewą rękę
złożoną ma ku sercu; napis: Stefan car wse srbske
zem i pomorske i greczke. – Pieczęć Króla Wukaszina
z r. 1370 na niej popiersie Króla w Koronie, Lto w kwiaty
napis: Blagwierna Kralje Wolkaszina persten.
(Ob. Opis i rysunki w Awramović D. Opisanie drewnosti
srpskih u Svetoj gori. Beograd 1847.)
Pieczęć Króla Lazara srebrna pozłacana; na niej z jednej strony
Św. Szczepan z Kadzielnicą w prawej, a cerkwią w lewej: napis: + Światy Stefan
perwomuczenik Christow; – na drugiej stronie Król w Koronie trzyma w
prawicy Krzyż, a w lewicy zwój i napis + w + w Chrysta boga Blagowierni
Knez Lazar.

Pieczęć despota Stefana z r. 1411 srebrna pozłacana na czerwo:
nym nieplecionym jedwabiu z jednej strony Chrystus błogosła:
wiący prawicą a w prawicy trzymający księgę napis IC – XC.; z dru:
giej strony despot z krótką brodą w koronie w prawicy trzyma krzyż,
w lewicy zaś zwój napis + W Christa boga błagowierni despot
Stefan i gospodin wse srbskije zemlie i podunawskije.

(Pieczęcie serbskie opisał Nowakowić Stojan: Cheraldiczki obiczai u Srba. Beograd 1884.)

Serbska szlachta nie miała żadnych herbów, tylko w Bosnii i Hercegowinie stojących pod wpływem królów węgiers: kich przybrała szlachta na wzór zachodnioeuropejski herby familijne. Na kamiennych nagrobkach mianowicie w północno zachodniej Hercegowinie pojawiają się herby (Ob. Hoernes Moriz: Alterthümer der Hercegovina. Mit 34 Abbildungen. Wien 1881) z XV wieku, jakoto: księżyc i gwiazda (Leliwa), lew, ręka z mieczem zwróconym ku ziemi i nad nią księżyc,

Marzył o stworzeniu grecko-serbskiego Cesarstwa

Wchodził w związki z Wenecją spodziewając się iż mu ta pomoże będzie flotą przy zawojowaniu Carogrodu lecz go omyliło

Greci i Bułgary sprowadzali na niego zastępy Turków

Przyswoił formy bizantyńskie w prawie, wpływ takowych kultury -

Zakonnik Duszana

sebry - ludzie nieszlacheccy sielanie sebr wolni (kmiecie?)

meropchy - dzierżawcy w [illegible] dziedzictwach robili 2 dni tygodniowo panu i płacili podatek królowi

Kefalie - urzędnicy carscy

własteli posiadacze ~~dóbr~~ większych - włastelin (szlachta)

cerkowniki

baštynniki - haeredes - baština haereditas płacili „sok” podatek z ziemi królowi i służyli w wojsku

pronijari - lennicy dożywotni posiadacze

raby otroki włastelina

roboty i podanki carskie

logothet, djak, prystaw

Joan Postnik Ιωαννης Νυστευτής

Monastery na górze Athos (Atońskiej): 1) Russik. 2) Zo- (monaster Gruzińców) graf. 3) Chilandar. 4) Filotheu. 5) Kastamonit. 6) Iwer. 7) Św. Paweł. 8) Esfigmen. 9) Ławra Św. Athanasija. 10) Watoped. 11) Ksiropotam. 12) Karakall. 13) Dochiar. 14) Kutlumusz. 15) Dionisiat. 16) Ksenofu. 17) Pandokrator. 18) Stawronikita. 19) Grigoriat. 20) Simonpetra. – Każdy z tych monasterów ma swą bibliotekę, archiwum i skarbiec (skleuofilakija). W archiwum przechowuje się dużo dokumentów greckich, bułgarskich, serbskich, rumuńskich, tureckich.

Na dokumencie monasteru Iwerskiego z roku 6490 (r. 982) w miesiącu Czerwcu, Indykta 10, w którym Jan Iwir założyciel monasteru robi ugodę o grunta z mieszkańcami miasta Eriosa, spisanym (na pergaminie) przez Mikołaja libelliosa soluńskiego, między greckiemi podpisami świadków znajduje się także podpis literami glagolickiemi popa Giorgia iz Kastra Erisso. (Ob. Antonina archimandryty: Zamietki poklonnika Św. Gory, w Trudach Kijewskoj duchownoj Akademii 1861 Fewrał, Oktjabr, Nojabr, i 1862 Maj i Ijun (Fewrał str. 243) i osobnej odbitce. – Porfirija archimandryty (Uspenskiego – episkopa później): Perwoje puteszestwije w Athonskije monastyryi skity. Kijew 1877 Cz. I Otdieł. 2, str. 340). – Na dokumencie (czyli Kontrakcie Onwlogija) monasteru Zografskiego (r. 980) ~~w którym~~ 18 Augusta, Indykta 8 protos athoński jednemu mnichowi sprzedaje monasterek Św. Apostołów, (povideior) spisanym po grecku, pomiędzy świadkami podpisany jest sławiańską kirylicą jeden z świadków (Ob. podobiznę fotograficzną przez O. M. Bodjanskiego w Czteniach Moskowsk. Obszczest. istorii i drewnostej 1873. Kniga I – Leonid archimandr. Istoriczeskoje obozrienie athonskich sławianskich obitelej Zografa i Russika w Prybawleniach k Chersonskim eparchialnym wiedomostiam 1867; tegoż: Istoriczeskoje opisanie serbskoj carskoj Ławry Chilandarja, w Czteniach Moskow. Obszczest. ist. 1867 Kniga 4; tegoż: Sławianoserbskija knigochraniliszcza na światoj Athonskoj gorie, w tychże Czteniach Mosk. 1875. Kn. I. = Akty russkago na światom Athonie monastyra Św. Pantelejmona. Kijow 1873.)

A. Th. Hilferding r. 1868 odkrył w Solunie nagrobny napis z r. 919 wyryty na kamieniu: „ВЪ ЛѢТ, ҂ЅꙖ МЕСѦЦА ІѦН ПРѢСТАВИШЕ СѦ РАБЪ ... ѠХЕДИТЬСКИ" (Ob. Trudy perwago archeolog. sjezda w Moskwie 1869. II. 862 Atlas tabl. № 46 st. 2 i Snimki l. 8.) Lecz napis ten jest późniejszy.

Ob. Pischon Karl Nathanael: Die Mönchsrepublik des Berges Athos. (Raumer: Histor. Taschenbuch. 1860 p. 1–88.)

Najdawniejszy zabytek pisma glagolityk. z r. 982.

Zabytek ten w monasterze Iwer, r. 1846 Porfiry Uspenski odkrył i podało nim wiadomość w Żurnał Minist. narod. Proswieszcz. 1847 № LV. str. 55.

„ЗНАКЪ ПОПѢ ГЕОРГІ"

Najdawniejszy zabytek pisma kirylicy. r. 6488 z r. 980.

„Makarie eromonach igoumen zografsky: za istinu podpisach."

„МАКАРИЕ ЕРМАНАХЪ ИГУМЕНЪ ЗОГРАФСКЫ ЗА ИСТИНѪ ПОДПИАХЪ."

Monastery słynniejsze w Serbii:

1) Studenica monaster duży przy ujściu rzeczki Studenicy do Ibaru (na południe od Kraljewa), zbudowany przez Stefana Nemanję w XII wieku (+1200) z ciosów i marmuru. Tu leży pochowany Stefan Nemanja (który przy końcu życia zostawszy mnichem otrzymał imię Simeon z przydomkiem Świętego. Pamięć jego obchodzi wschodni Kościół d. 13 lutego i 9 maja. W samej cerkwi głównej znajdują się w relikwiarzu (Kiwot) zwłoki syna Nemanji świętego króla serbskiego Stefana pierwowenczanego (+1228). Cerkiew ta soborna zbudowana z białego marmuru. Do tego monasteru należało 20 cerkwi kamiennych. (Ob: Karić: Srbija str. 719 widok)

2) Mileszewo w Bośnii monaster) Św. Sawy pierwszego arcybiskupa serbskiego (+1237) który tu był pochowany, lecz Turcy (r. 1595) jego zwłoki spalili. Tu są pochowani królowie serbscy Władysław i Dawid.

3) Dečzany [redacted] monaster w Starej Serbii koło Prizrenu, wspaniały z ciosu i marmuru, założony przez Stefana Urosza I króla (+1272) którego kości przechowują się w relikwiarzu tamże; uposażony 1330 przez Stefana Urosza III Dečzańskiego.

4) Osokow (dziś Osogowo) monaster, gdzie leżą ciała S. Izaiasza proroka, oraz męczenników św. Kirika, Ulity, Ilariona nowego, episkopa megleńskiego, jakoteż świątobl. Joannikia sarandoporskiego cudotwórcy. (w Macedonii)

5) Chopowo (w Sremie monaster, gdzie leży świątobl. Grigorij Synaita.

6) Oreszkowica (w Serbii) Troicki monaster gdzie leży św. męczennik Teodor Tiron (właściwie leży w monasterze Chopowo).

7) Rawanica monaster nad rzeką Morawą (koło miasta Ćuprija) wspaniała budowa fundowana r. 1381 przez księcia Lazara Grebljanowića, który r. 1389 d. 15 czerwca przegrawszy na Kosowem polu bitwę z Turkami, ścięty został. Ciało jego spoczywało w Rawanicy do r. 1683 w którym wywiezione zostało przez duchownych do Sent-Andreja, a później do klasztoru Nowa Rawanica w Fruszkiej Górze w Węgrzech, gdzie dotąd spoczywa.

8) Kruszedol monaster w Syrmii austryackiej. Tu spoczywają ciała świętego despota Stefana, który gdy jechał w gościnę do swej siostry Maryi która była żoną Bajazeta sułtana tureckiego (?), został od tegoż sułtana oślepiony

wraz z bratem swym despotem Grzegorzem i do Serbii odesłany (3). W tymże monasterze spoczywają także dwaj synowie tegoż Kniazia i despota Stefana: święty Maksym arcybiskup i święty Joan despot, oraz ich matka a żona Stefana despota, świątobliwa Angelina zakonnica (2).

9) <u>Peć</u> czyli Welika Peszczera monaster w Starej Serbii gdzie leży ciało Św. Arsenija archiepiskopa serbskiego (którego pamięć święcą d. 28 Października) oraz archiepiskopów serbskich Św. Eustratija i Nikodima.

10) <u>Racza</u> monaster w Serbii nad rzeką Driną (koło miasteczka Bajna Baszta) fundacyi Króla Milutina.

11) <u>Lubostina</u> monaster w Serbii (przy ujściu Trstenika do Morawy, koło miasteczka Trstenik) duży starożytny, piękny zabytek architektury, zbudowany przez architekta Rado Borowica. Tu leży i na nagrobek caryca Milica, która zostawszy zakonnicą + 11 Listopada 1405.

12) <u>Sopotjany</u> monaster. Tu leży Stefan III chrapawy Król serbski (1228 – 1234) w Starej Serbii (koło Nowi Pazar) fundacyja króla Urosza (nad rzeką Raszka) (dziś ruiny)

13) <u>Moracza</u> monaster.

14) <u>Banja</u> (czyli Bańska) monaster w starej Serbii koło Kossowa Św. Stefana Urosza II Milutyna (+1321) r. 1318 który tu był pochowany. założony przez Stefana w XV wieku zburzony od Turków. (nad rzeką Bańska)

15) <u>Mesić</u> monaster

Oprócz tego są dziś monastery w Serbii:

Oprócz tego są dziś monastery w Serbii. na wschód od miasta Waljewo – nowy.

a) <u>Bogowodja</u> na wschód od miasta Waljewo – nowy.

b) <u>Nikolja</u> na lewym brzegu Morawy pod górami Kobler i Owczar niedaleko miasta Czaczak, zbudowany na cześć S. Mikołaja letniego (d. 9 Maja) (mały monasterek).

Manasia (Resawa)
Trebrnica (Rudnik)

c) <u>Jowanja</u> na lewym brzegu Morawy, 3 mile od monasteru Nikolja poniżej – ruiny.

d) <u>Weznesenje</u> nad rzeką Morawą ruiny w pobliżu c)

Mrkszina cerkwa pod Czarnagórą

e) <u>Preobraženje</u> nad lewym brzegu Morawy, koło Nikolja, ruiny z pieczarami

f) <u>Blagowijesztenie</u> na lewym brzegu Morawy, koło Nikolja

g) <u>Trojica</u> koło Nikolja – monaster.

h) <u>Sretenje</u> koło Nikolja – monasterek.

i) <u>wawedenje</u> nad Morawą koło miasta Czaczak.

k) <u>Tawinac</u> nad rzeką Dicziną koło Rudnika, zbudowany 1820.

l) <u>Bujan</u> (dawniej Obrowecz) monaster koło Rudnika odnowiony r. 1808.

Patryarchat Serbski został utworzony r. 1346 przez Stefana Duszana silnego króla Serbskiego, który archiepiskopię peczską (w Ipek) na Soborze w Skoplu wyniosł na stopień patryarchatu, oderwawszy się od Carogrodu. Patriarchat serbski znieśli Turcy dopiero r. 1765 wcieliwszy go do patriarchatu w Carogrodzie. Pierwszym patryarchą serbskim czyli peczskim był Joannikiusz r. 1346. – Przedutworzeniem patriarchatu r. 1318 był arcybiskupem peczskim Nikodem z tytułem: Archiepiskop wsiech serbskich zemel i Pomorskich. Pod jego władzę należeli biskupi: 1) Zetski (Michał) 2) Raszki (Paweł), 3) Chlumski (Dawid), 4) Chwostenski (Joan), 5) Toplicki (Joannikij), 6) Budimlski (Mikołaj), 7) Debrski (Joan), 8) Morawiczski (Mikołaj), 9) Skoplski (Stefan), 10) Prizrienski (Arseniusz), 11) Iplański (Ignacy), 12) Braniczewski (Mojżesz), 13) Maczewski (Joan); – oraz igumeni klasztorów: a) Studeniczski, b) Mileszewski, c) Sopotski, d) Bański (Sam), e) Gradaczki, f) Morawskago grada, g) Raszki, h) Konczulski, i) Modriczski, k) Chtietski, l) Gostiwarski, m) Orachowniczki, n) Nagoriczkij o) Skopski. –

(Ob. Svetostefanski Chrisovul Kralja Stefana Urosza II. Milutina. Iz Staroga Saraja iznesla na svijet Zemaljska Wlada za Bosnu i Hercegovinu. U Beczu 1890, u sztampariji A. Cholcchausena. 8vo str. VIII i 47, z 4 tabl. facsimil. – Wydał V. Jagić z oryginału pergaminowego na 96 kartach, który komisyja Akademii węgierskiej-peszteńskiej wysłana do Konstantynopola dla odszukania pamiątek archeologicznych węgierskich pod naczelnictwem prof. Armina Vámbéry, wiceprezydenta akademii Vilmos Fraknói i innych uczonych w cesarskim tureckim archiwie w Konstantynopolu odszukała.)

Akt fundacyjny czyli zapis (zadużbina) serbskiego króla Stefana Urosza II Milutyna (+1321) dla cerkwi S. Stefana i monasteru Bańska, gdzie też pochowany, w Starej Serbii koło Kossowa. w XVI wieku zrujnowany.

196 Srijemu, 1

Monastery sławne serbskie. W Fruszkiej Górze: Rawanica (z zwłokami cara Lazara) – Kruszedol z obrazami królów serbskich – Chopowo nowe z zwłokami św. Teodora Tirona; Chopowo stare – Jasak (z zwłokami cara Urosza) – Gergeteg, Welika i Mala Remeta – W Starej Serbii: Graczanica – Na Górze Athos: Chilandar (fundacyi Nemanji) – Na Czarnej Górze: Moracza – Na Boku Kotorskim: Sawin – na wyspie Krk: monaster św. Arandjela – w Bośni: Mosztanica; Mileszewo (koło Plewlja i Życzy); serbska Rawanica, Studenica, Ljubostinja, Manasija, Naupari; św. Arhandjela Djustendilskago, Pecz, Gornir, Lepawina.

Kurszumlija (rzymskie Hammeum) zwała się dawniej Toplica, a później Bela Crkwa, małe miasteczko arnautskie, leżało dawniej w Starej Serbii. Są tu ruiny dużego monasteru murowanego zwanego Toplica S. Nikoły przy ujściu rzeki Banjska do Toplicy, zbudowanego przez Stefana Nemanję. Ćwierć mili dalej leżą drugie ruiny monasteru Bogorodycy przy ujściu rzeki Kosijlnicy (Kosanicy) wystawionego również przez Stefana Nemanję.

Stefan (Stefanos) był to przymiotnik panującego w Serbii a nie imię

Car serbski Duszan uwalnia monaster grecki Św. Jana Chrzci:
ciela na Meneikejskiej górze koło miasta Seres (Sier) r.
1345: od podatku pogłownego (του κεφαλαίου), podatku
zbożowego (sok serbsk. – της σιταρκίας), od podatku podymnego
(της ὀρικῆς), od powinności budowy zamków (της καστροκτισίας)
od opłaty pasterskiej (τοῦ ἐννομίου), od daniny z ulów pszczel:
nych (dani miodowej) (τοῦ μελισσονομίου), od dziesięciny z
owiec i świń (της προβατοχοιροδεκατίας), od Kunicy
(djewoorastljenije – της παρθενοφθορίας) (jus primae noc:
tis) od dostawy drew i słomy (τοῦ ξυλαχύρου), od wojen:
nego kwaterunku (stanu) (μιτατον) – od władzy naczelnika
czyli Kefalii sereskiego. – Od tych ciężarów uwolnione były
klasztorne wsie, folwarki (metochie), posiadłości.
(Ob. Florinski: Pamiatniki Duszana. Kijew 1888 str. 125)

Daniczić Dj.: Rjecznik iz knjiżewnich starina srpskich
Biograd (u drżawnoj sztampariji) 1863. 8°
Dio I (a – K) str. 521. – II : III.

199

Chrela Ochmuczewicz właściciel znacznych dóbr (księstwa) w Macedonii nad rzeką Strymonem, czyli Księstwa Strumicy, hołdownik cesarstwa greckiego potem Serbii † 1343 jako zakonnik Chariton w monasterze Rylskim. Nosił tytuł: Protosebastos i Kesar. Serbowie zowią go Relja, Rela z Pazara i Rela Krylaty (w pieśniach Wuka II. 227)

Pieczęć Duszana (z r. 1347 srebrna wyzłocona na jedwabnych sznurach z r. 1347 z napisem: † Sweti Stepan perwomuczenik archidijekon i postol — † Stefan Kral w Christa Boga wierni Kral serbskich zeml i pomorskich — (Chilandar) — ma na jednej stronie wizerunek S. Szczepana — na drugiej zaś Duszana w ręku z koroną stojącego, trzymającego w prawicy krzyż a w lewicy zwój.

Pieczęć złota z r. 1346 dla monastera Zwir ma napis: Stefan błago-wierni car.

Pieczęć złota cienka z r. 1346 dla monasteru Zwir z jednej strony: Ic. Xc. — z drugiej wizerunek cara z krzyżem w ubiorze carskim i napis Stefan w Christa Boga wierni car.

Pieczęć Urosza na niej wizerunek króla trzymającego w prawicy krzyż Łotaryński a w lewicy jabłko z krzyżem

Kukuljewić Sakcinski Jan: Jura regni Croatiae Dalmatiae et Slavoniae 1858–1862. 2 Vol. (dokumenta od 837–1790)

" " Monumenta historiae Slavorum meridionalium. Zagreb 1863 (od r. 1100–1599)

Monumenta spectantia ad historiam Slavorum meridionalium. izdao Jugoslavenska Akademie. Zagreb 1868–1872. (wydał Simon Lubić) od r. 960–1347. Tomów 3.

Święta uroczyste w Serbii: Obrezanie Gospodne albo Mali Bożić (d. 1 Stycznia Nowy rok) – Bogojawlenie Gospodne (d. 6 Stycznia Trzech Króli: – Sawe arhiepiskopa Serbskog (d. 14 Stycznia) – Tri Jerarcha albo Welikich Jerarchow (d. 30 Stycznia) – Sretenije Gospodne (d. 2 Lutego: Oczyszczenie P. Maryi) – Blagowijesti albo Blagowieszczenie Bogorodicy (d. 25 Marca Zwiastowanie N. P. M.) – Woskresenje Christowo (Wielkanoc) – Drugi dan Waskresenja albo Woskresni ponedielak (Poniedziałek Wielkanocny) – Djurdjew dan albo Georgia welikomęczenika (d. 23 Kwietnia) – Woznesenie Christowo (Wniebowstąpienie) albo Spasow dan – Konstentina i Jelene (d. 21 Maja) – Trojice albo Soszestwie sw. Ducha (Zielone świątki) – Drugi dan Trojca albo Duhowni ponedielak (Poniedziałek Zielonych Świąt). – Iwan dan albo Rożdestwo Joanna Krestitela (d. 24 Czerwca) – Apostol Petra i Pawla (d. 29 Czerwca) Iliji dan albo Proroka Iliji (d. 20 Lipca) – Weli: Preobrażenie Christowo (Przemienienie Pańskie (d. 6 Sierpnia) – Ka Gospodja albo Uspenie Bogorodici Wniebowzięcie d. 15 Sierpnia) – Usiekowanie Joanna Krestitela (d. 29 Sierpnia) Mala Gospodja albo Rożdestwo Bogorodici (Narodzenie N. P. M.) d. 8 Września) – Krestow dan albo Wozdwiżenije czestnego Kresta Podwyższenie św. Krzyża d. 14 Września) – Mi: Petka albo Prepodobni Paraskewii (d. 14 Pazdziernika) – trow dan albo Dimitria welikomęczenika (d. 26 Pazdziernika). – Arandjela Mijaila albo Michaila archistratega (d. 8 Listopada) – Wawedenje albo Wchod Bogorodici (Ofiarowanie N. P. M. d. 21 Listopada.) Nikol dan albo Świątego Nikolaa (d. 6 Grudnia) – Bożić albo Rożdestwo Christowo (d. 25 Grudnia) – Bożij dan albo Sabor Bogorodici (d. 26 Grudnia) – Stjepeń dan albo Stefana archidiakona (d. 27 Grudnia)

Athońska Święta Góra na półwyspie Chalkidyjskim miała w XIV stóleciu 20 monasterów, pomiędzy któremi 3 były sta-wiańskie: Chilandar (Tawra) serbski; Zograf (bulgarski) Russik (ruski). Wszystkie klasztory podlegały Kerejs-kiemu Protatowi czyli rządowi kapituły wszystkich monasterów. Od r. 1315 ów naczelnik czyli Protas zawisł od Patryarchy Konstantynopolskiego.

201

Nagy Ivan: Magyarorszag csaladai Svazek I ▫ IV. (de Gara)

Grobni spomenice u Crne Gore Dalmacije, Bosne i Hercegovine zove narod: steccima, mramorima ili masetima.

stećak

Stari Slan u Hercegovini grobowiec napańny napis cyryl:
A se leži Dobrilo Božičković z bratom Radoem i sinovcem Plivcem. Zapisa Ivko Obradović

Bšenici Koło Stoca w Hercegowinie
A se leži Monakinja Marta (cyryl)
Przy ujściu rzeki Drežanki na Dušinama w Hercegowinie napis na skale cyryl. Dwór wojewody Marinka i jego syna Mirosława za czasów króla jeszcze Loisa i bana bosańskiego Tvrtka

Napisy grobowe z Bosnii, Herceg.
winy, Dalmacyi zebrał Vid Vuletić-
Vukasović z Korčuli prof. i takowe
drukuje w Viestnik hrvatskoga
arkeologičkoga družtva God.
1887. 1888. 1889.

Grobowce te są albo płyty kamienne
leżące na grobie – albo w kształcie sarko-
fagu – albo też na płycie kamiennej stoi
pionowo nagrobek kamienny; ludzowie ta-
kowe: nišani; zwykle są tureckie.

Na cmentarzu cerkwi we wsi Vlahovići
koło Ljubinja w Hercegowinie nagrobek
z napisem cyrylicą: + Ase leži Vukosav
voevoda | Vlaćević s mom drugovah dru-
žinom i zagiboh | na Romirnoj krai Nesa
moga gospodina i donesoše | me druži-
ne na svoju plemenitu baštinu da e pro-
klet | tko će u me takputi.:.. (z XV wieku)

202

Stećki, Mramorići, Divsko kamenje,
Divsko greblje

Na grobowcu w Čerin napis: Ese leži Radovan (Hilarius?) Rakojvić; proklet tko će tugin leći, veće njegovo pleme.

Koło Ladjevine mila od Rogaticy leżą w polu kamienne nagrobki z glagolickiemi napisami głoszącemi iż pod niemi spoczywają: wojewoda Miłoš jego syn Stjepko, knjaże Pavao, ban Vlatko Vlačević

Na nagrobku koło Zimje-polje wyryte są znaki (marki) na kształt run: ᛯ ᛉ ᛘ — na innym swastika 卍 (Crux gammata - Arani)

Nagrobek w Dolnji Zgošća (obwód Visoka) są bogate rzeźby i ozdoby

Inny rodzaj grobowców są usypane mogiły (gomile - Steintumuli)

O tych grobowcach pisali: Hoernes Moriz Dr: Dinarische Wanderungen. Cultur und Landschaftsbilder aus Bosnien und der Hercegovina. Wien 1888. 8º z drzeworytami i mapą. — tegoż: Alterthümer der Hercegovina (w Sitzungsberichte der philos. histor. Classe der K. Akademie d. Wiss. 97 Bd. 2 Heft p. 491-612 z 34 drzeworyt. i 99 Bd. 2 Heft p. 899-946 z 22 drzeworyt. i mapą.) - tegoż: Mittelalterliche Grabdenkmäler in der Hercegovina (w Mittheilungen der K.K. Central Commission für Kunst- u. hist. Denkmale. Neue Folge VIII Bd. p. 193 z 26 ilustr.) ⁄.

Kreise

Sarajewo

Trawnik

Banjaluka

Bihacz (Turkisch Kroatien

Zwornik

Mostar

47 Bezirksämter

52100 kilom

1,090000 mieszkańców

od 1878 pod Austria

½–tego z: Alte Gräber in Bosnien und der Hercegovina (w Mittheilungen der antropolog. Gesellschaft in Wien 1882. XIII Bd. p. 169 z 25 drzeworyt.)

~~Zar~~ Jany miasto w jajac-kim kotarze koło Glamoča Dolnego Wakufa, Kupresa z 2 cerkw. prawosł.

Babići wieś z grobami kamienn. i napis. cyrylsk. i ruiny zamku

Narodne bosanske poslovice skupio L. Mirković. (Bosanska Vila Godina I 1886 № 5 – 11 pag. 79 et sequent.) jest 326 przysłów

Kraljewac czyli Gradina ruiny zamku 4 mile od Bihacza na gorze Welebit.

Luczane wieś nad Morawą są tu ruiny starej murowa-
nej cerkwi z śladami malowideł ściennych z r. 1492
W tej wsi mieszkali Arnauci, dziś tylko Cyganie. W
pobliżu wieś arnaucka Konczule dawniej Petrowac
z ruinami monasteru zwanego Dewet Jugowića gdzie
za Króla Milutyna była katedra biskupia. Z śladami
malowideł ściennych. (Koło Wranja. – w Nowej Serbii)

Stefan ~~Prowenczany + 24 Septembr.~~ 1223.
Stefan Nemanja wielki župan serbski + 13 Febr. 1199 jako
zakonnik w Athos. Syn jego Stefan wstąpił na tron
25 Marca 1196 najprzód jako wielki župan potem jako
król prowenczany + 24 Septembr. 1223. Jego syn Kral
Wladislaw + w Septembrze 1269 i drugi syn ~~[illegible]~~ a brat
Wladisława Stefan Urosz I który zbudował cerkiew
S. Nikolaja na Bistrici.

Pirot ~~(w Nowej~~ Serbii) rzym~~skie~~ ~~Turres~~ albo Quimedava.

Temska wieś pod Pirotem gdzie monaster Św Djordje
z starymi malowidłami.

Smiljewac wieś na zachód od Pirotu monaster Św Ćirika =
i drugi monaster Św Randjel przy wsi Izatowac

Obligacya indemnizacyjna

A 500 f CM. verzinslich am 1 Mai 1866

ntlastungs = Schuldverschreibung des Kö

s Galizien und Lodomerien über 500 f

ital der Armen Brod in Krakau

n d. 1 November 1853.

tragen im Credits und Liquidations buch

das Verwaltungsgebiet Krakau am 12ten

tember 1866.

losowano 30/9 1891.

rezerwowo d.

Witowonica monaster koło miasteczka Kuczewo (dawniej Gornja Kruszewica) w obwodzie Pożarewackim z 205 cerkwią murowaną Uspenia Bogomatere zbudowaną przez cara Niketina (czyli raczej r. 1218) – z napisami ormiańskiemi.

Nikicewic M. Dj.: Manastiri u Srbiji Glasnik IV

Put licejskih pitomaca

Kanitz: Ueber alt- und neu-serbische Kirchen=Baukunst 1864.

Stare cerkwie z XIII w. Kruszewac – XV wiek cerkiew, Rawanica, Lubostinja, Manasija, Kalinic, St. Rudenica (najpiękniejsza), Welnce – Żicza, Studenica, Naupara, Nisz.

206

6 Cyrkułów Sarajewo, Trawnik, Mostar (Hercegowina)
Bajaluka, Bihacz, Zwornik

nagrobki z XIII–XV wieku w Bośni i Hercegowinie
Gomile (mogiły sypane) Steinhügelgrab koło Trebini

~~Duži (koło Trebinie) monaster dawniej siedziba władyki Mostarskiego~~
Ljubowo gniazdo Nemaniczów r. 1222 książęt Trawunii
Trebinica (rzeka) = Ombla.

Sutješka (~~koło~~ Foča) = Pilitor ruiny zamku Vratar

Mrežica nagrobek: Ovo je grob Knjeza ... raeje
Vasojeviča (Kurylica)

Jaśnie Wielmożny Sen…

otrzymuje od **MAURYCEG…**

		1 Русскій вѣстн…
		1 Fujishima, Le Bo…
		1 Martin, Les origin… d'é…

Konjic. R. 1446 na sejmie bośniackim w Konjic w Bośnii uchwalono wy-
tępienie Bogomilów, wskutek czego do 40000 Bogomilców wyniosło
się z Bośnii do Hercegowiny. Ostatnia rodzina Bogomilów
Helez we wsi Dobaczani przed kilku laty przyjęła Islam. 207

Augustin Zubac Oberpfarrer des Dekanats Duvno in Županjac.

Warszawa, dnia 7/10

...tor Hube

...GO ORGELBRANDA

...rniaka (Ikonb)	2	–
...uddhisme Japonais.	2	25
...es de l'église ...dosse.	1	35
Rs	5	60

Prawodawstwo Serbii dawnej. – Źródłami takowego były zbio=
ry praw cesarstwa bizantyńskiego: 1) Ekloga praw cesarzów Lwa Izauryjs=
kiego i Konstantego Kopronima z r. 740 (Ἐκλογὴ τῶν νόμων) wypra=
cowana na podstawie rzymskiego układu praw cesarza Justyniana,
zawierająca dodatkowe dystynkcyje. Ta nowa księga praw wyszła w tło=
maczeniu łacińskiem: Leunclavii Joh.: Juris graeco-romani tam canonici
quam civilis Tomi duo, edit. Freherii. Francofurti 1596. 2) Prawo sielskie
czyli skrócony wykład takowego (Νόμος γεωργικός) ułożone równocześnie
około r. 740 przez Obrazoborców, wydane przez Suallemberga r. 1540 i przez
Zachariae: Geschichte des griechisch-römischen Rechts. 2e Aufl. 1877. (Ob.
Montreuil: Histoire du droit byzantin. Paris 1847 i Heimbach: Griechisch-
römisches Recht. w Ersch und Gruber Encyklop. Band 86). 3) Wykład praw przez
cesarza Bazylego I macedończyka r. 870: Prochiron (Podręcznik ułożony ze zbioru praw
wydany przez Zachariae: Imperatorum Basilii, Constantini et Leonis Pro=
chiron. Heidelbergae 1837. 4) Nomokanon Jana postnika czyli Sindasytka z X wieku, zbiór
prawa kanonicznego (Ἰωάννης Νηστευτὴς κανονικόν) wydany przez Voe=
tiusza i Justella: Bibliotheca juris canonici veteris. Parisiis 1661 Tom II.
5) Focyusza patryarchy Nomokanon czyli Zbiór praw kanonicznych z X wieku,
w tłomaczeniu rusko-sławiańskim tak zwana Kormczaja kniga (Ob: Rozenkampf:
Obozrienie Kormczej Knigi w istoriczeskom widie. 2e izd. 1839. 4to i Kopitar w
Wiener Jahrbücher der Litteratur Tom XXIII.) W niej mieszczą się także prawa
(Nowelle) cesarzów Justiniana, Alexego Komnena, Ekloga Lwa Izauryjskiego
i Konstantyna Kopronima, Prochiron Bazylego cesarza i inne. 6) Syntagma
czyli Alfabetyczny układ prawa kanonicznego i świeckiego napisany przez
Mateusza Wlastaresa jeromonacha solunskiego r. 1335 (Σύνταγμα κατὰ
στοιχεῖον) wydane: Synodicon sive Pandectae canonum, recensuit Guilielmus
Beveregius (Beveridge). Oxonii et Londini 1672; po serbsku tłomaczone
pod tytułem: Pravitnik. 7) Konstantyna Armenopulos sędziego solunskiego
(nomofilax) Podręcznik prawa kanonicznego napisany r. 1345 pod tytu=
łem: Hexabiblos (Ἑξάβιβλος) wydany w tłomaczeniu rosyjskiem: Arme=
nopul Konstantin: Perewod ruczncj knigi zakonow, ili tak nazywajemago
Szestoknižija; pri czem prilagajetsia i ruczaja kniga o brakach, soczynen=
naja Aleksijem Spanom. S-Peterburg 1831. fol. 3 czasti. – 2a edyc. Kiszinew 1850. 8vo

druk. Moskwa 1650. i 1653. fol. druk: Kormcza= ja. Moskwa 1804. fol. 2 części K. 2. 27. 209. 32. 1. 2. 254. 12 druk Kirylicą): i Moskwa 1816 fol. – dawniej sze ed. Kijów 1624 i 1629. 4o, Moskwa 1639. 4o, Lwów 1646. 4o pod tyt. Nomokanon:

209

Podział r. 1885.

Bosnia - Dystrykty: Banialuka 51110 K.□
Bihač
Dólnia Tuzla
Sarajevo
Travnik 1.336091 ludn.
Hercegovina " Mostar

Sandjak. Novibazar 7350 □K. 960941 ludności
r. 1888

W Bosnii były podatki

1) Podatek gruntowy (Erzie) od rodziny 5–25 fl. ew.
Wolne były: Spahi (Reiter:lehen Militärlehen) i Vakuf (fromme Stiftungen)
2) Podatek domowy (Rediff Zinshaussteuer)
3) Salian czyli Pores (podatek na urzędników)
4) Kores (podatek na publiczne zakłady)
Prócz tego płacili Chrześcianie:
5) Harač (pogłówne)
6) Opaienbir czyli Desetke (Dziesięcina z roli i bydła)
7) Konak (kwaterunek wojs koni)
8) Nizul (rekwizycya wojenna)
10) Džal (na utrzymanie wojska)
11) Resmi dušan (opłata za pozwolenie na nabożeństwa i nadotacyą biskupów)
12) Taim (liwerunki)
12) Beglukk (czyli Robota) szarwarki

13) Verzia (Cło wchodo-
we i wychodowe)

r. 1850

zniesiono haracz a zapro-
wadzono (Bedelie czyli wojnica) (podatek)
tretina (daje raja begowi
trzecią część plonu) dawniej
ispmât begluk t. j. roboty
poddańcze, pańszczyzna.
i inne podatki wydzierżawiane.

Dobra kościelne (Vakuf) nie-
płacą podatków

Ciaja beg
Wezyr – Kiaja beg (namiestnik) – chaznadar beg (kasyer) 211
czanszlar beg aga (tłomacz) – Kadija
Dżura (rada) = w nahii 12 lub 8 radców od Szury apelacyja do Kadija
~~Kadija~~ a od tego do wezyra
w każdej nahii muselim (sędzia policyjny) – Kadija (sędzia cywilny)
Nahije podzielone na mukate – te zaś na dżemate (gromady ~~gminy~~)
każdy dżemat ma imama (proboszcza)
Chrześcianie raja (rób) Chrześcianin, mają Knezów a w miasteczk machalbasze płacą begom szlachcie trzecinę
Wezyr ma 80 - 100 Kawasów (żandarmów)
Górna Bośnia czyli Hercegowina

1) haracz od głowy męskiej Chrześcianie Żydzi i Cyganie po 16-18 groszy od męskiej głowy
2) porez djurdjewski } rolnicy płacą od wysiewu od 100 oka po 7-9 groszy
3) porez luczinski } (dwud obdw... [illegible])
4) dimnica płacą co niemają roli, po 6 groszy
5) Kaczarina od wódki propinacyja po 6 groszy Chrześcianie
6) menzalaka od szynkowania
7) Kreszla – na wojsko płacą Chrześcianie na żywność
8) roboty szarwarkowe (pańszczyzna = beglux)
Żydzi (Czuwuti) w Sarajewie, Trawniku, ~~[illegible]~~ pazarze mówią po hiszpańsku.

1878 года.

«17» Февраля 1879 г.

Его Высокопр^вy Г. М.

Губе

Serbia

Kiefalie (glawar) lub Władalacy gradskije zarządzali w imieniu monarchy gorodami, obłastiami, katunami; Żupany lub Czelniki w obwodach – mieli oni naczelną władzę co do obrony, zbierali podatki (danak) i pobory, przewodniczyli w sądach.

Wlastelin była to szlachta mająca patrymonialną jurysdykcyę w swych posiadłościach (basztynach) – byli i feudalni także niektórzy. Poddani zwali się otroki: ci obowiązani byli do pełnych powinności rządowych (rabote welike) i podatków i danin (podanak Kralew) – prócz tego odrabiali swemu właścicielowi pańszczyznę (rabote male) i dawali daniny. Tych poddanych odrabiających pańszczyznę zwano meropch czyli neropch (które to słowo pochodzi od trakijskiego słowa Noropy oznaczającego lud osiadły w kraju trackim, jaki cesarz Herakliusz nadał Serbom i Horwatom dla kolonizacyi)

prišelica = Einquartierung. (Czechow nocleh) 2) wieś zadzierżawiona
stanjane = utrzymujący gospodę (karczmarze)
sok = tributum frumentarium
pozob, prišelica, podanak, priplaty gradskije i župskije, gradozidanie ponos, prewod, grekar i psar kraljestwa, desetak żytni, owczy, pszelni.
Kralewstwa oranie, pletwa, żetwa, senokos, werszenie
namietek gradny; desetek swinni

Kynowia (κοινόβιον) coenobium = obszczezytelnyj monaster.
metochia (μετόχιον) = posiadłość klasztorna.
wrażda = kara za zabójstwo
meropszina = posiadłość poddanego obowiązanego odrabiać pańszczyznę.
sok = danina w naturze = sokalnik = exactor
sebr = poddany niższego rzędu (rusk. siaber; serebszczyzna)
priešton = powinno być prestoi (na zapytanie)
pronia = praebenda (obowiązek utrzymywania gratis)
meropch = odrabiać 2 dni tygodniowo pańszczyznę, i dzień w roku kosił i dzień robił w winnicy i płacił daninę carską (carskaperpera)

poteka = violatio finium ejusque poena.

milostnik = dworzanin królewski

poteś, ipoteś = ὑποθέσις zapis na posiadłość

oprawa = satisfactio judicii (koszta sądowe)

Kary: bicie stapiami (patkami), ucięcie rąk, spalenie żywcem, powieszenie (dół głową na) zamknięcie w ciemnicy, oślepienie, urznięcie języka i inne

izdawa = traditio in possessionem

osmudenie = pistnowanie - rozdarcie nozdrzy

obrok = viaticum

carinik = collector cła (celnik)

okolina = opole

župa = okrąg kilku wsi (klucz)

knez, primikurija, władalac, priedstawnik (gastaldus urzędnik carski zbierający dań), czelnik (to samo)

kotel - żelego (rozpalone przy bramie cerkwi miał zanieść na trapez) ordalia

porota - odprzysiężenie świadkami

stegonosza = chorąży

duszewnik = przysięgły (ławnik)

trawina = wynagrodzenie za paszę

sok = } podatek carski
namet =
aracz =

psare - sokoljare - swiniare (służący carscy)

Zakonnik Stefana Duszana. Sotrzenie Th. Zigela. I Wypusk. Sankt-peterburg typografia Towarzystwa „Obszestwennaja polza," 1872. 8-o str. 1-220 (Rozbiór) Przyłożenia str 1-115 (Zakonnik Duszana) str. 116-149 (Przekład staroserbski z Syntagmatów Mateja Własztara - z rękopisu Prizrenskiego) i facsimile.

Serbski car Stefan II perwowenczany rozróżnia już stany: 1) własztel (własztelin) t.j. szlachcic posiadacz. 2) wojnik t.j. tyle co włodyka (miles) 3) ubogije ljudi.

Kefalia sądził 2?3

wojewoda, Knez

1332 uwolnienie wsi od urzędników i sług carskich: Kefalija, protosebast,
sewast, psar (pisar) – od robót małych i wielkich
pozob, poklisar – od gradożidania, gradobludenie (straż), czakonstwa (roboty carskie), sienokosze, winograda, żetwa, pri:
włastelin (szlachcic – selice, Konia, psa, od Koego podanka. od soka (wiakoga)
pronias (dzierżawca – od konincha, powoza, ponosa, od sokolera
od daniny od zbioru rolnego drew, słomy, od danin z przy:
sełó i – płodku owiec, świń, koni, wołów
zaselje z liwadami i z ulianikom, winogradem, pasziszczi, lazi, planinom
metoh – baszczina włastelina (haereditas, imienie) selo (wieś rolników) z zaselkami
Katun (wieś pasterska Wołochów i Albańczyków) wiaki ponosa gospodskago
uwolnienie od pozoba, priselice, prowoda, sokoler, psar, orania, żetwe Korania
sienokosze, winograda, gradnych rabot, wojske, od rabot Kra:
ljestwa wsiech malich i welikich, od grada, od podanka, trewine (trawy)
od podanka i priplat gradskich i zupskich, gradożidania, ponosa
prowoda, gerakra, psare, od dżara, poklisara, od globe, pozow
od priselice, od poklona carskago, od dimnine (podymne) perperika, od wojske
od desetka żitnoga, owsega, pszelnoga, swinoga
od orania Kralestwa
od nemietka (zawodowe), od pletwe, od żetwe, senokosze i wrszenia
frasnoga i desetka swinoga, owsega
od sokia (podatek carski) pozemelniuju carskuju podat) sok
podatek pogłowne (grecki), podatek od wina (grecki)
uwalnia i niemają nic mocy: Kefalija, Knez, siewast władniczy w zemli, włastele car. stara
ze wsi mają dawać od Kuće na wsako godiszcze 5 perper beneficiech i
i gonu i 1 kożouch i 1 Klaszen i 1 miech sirenia, i 1 sirow i co roku
11 (sukna) spoud soli; 20 Kosznjr (sukna)
roboty pańszczyźniane: 2 dni tygodniowe w jesieni orać i 1 dzień na wiosnę z 1 dzień kosić i w winnicy robić
1 perper = 4 ruble srebrne
metochijskije lude (posełjane żyjący na cerkiewnych zemlach) (Kmete)
włach, Arbanasin
zabiel (wygon na wsi), niwje, wodenice (stawy), ulianik, pariki (parobki),
carina (podatek królewska opłata) ot wina przywiezionego na targ

osadnicy cerkiewni robili pańszczyznę 2 dni w tygodniu, prócz tego 2 dni orać, 1 dzień kosić i 1 dzień w winnicy pracować, a zresztą byli wolni od innych danin.
Kefalia (miejscowy naczelnik = wójt ?), pariki (parobcy – glebae ascripti)
nadanie targu i panagiwo
wrażda (zabójstwo), djewica razboj (zgwałcenie dziewicy), [illegible]
grad z wieżą (pirgos) (wieży) (πύργον)
podatki: żyrownina (żołądź), trawnina

proniar (odpryskał się drużyną porotom), sebr (ocyszczał się przez Kotel, ordalie)
metoch
Kral, Kefalija (sędzia) (sewast) wojewoda, Knez, sewast – włastel – metochijce
powinności (roboty gospodzkie) (1336: gradozidanie (munitio), gradobludenie (custodia), sienokoszenie,
plietwa, żetwa, werszenije (trituratio), priselica, Konnica (custodia equorum) – sok – Koprene
Kotel (judicium aquae bullientis)
uwalnia 1344 od: sokia, pozoba, priselice, otwejske, ot psara, ot poklisara, ot grada, senokosze, winograda, globe od wsakego danka, od wsiech rabot malih i welikih, carskich i zakonnich,
raboti carske male i welike, ot podank welich i malich
selo, zaselce (attinentia) z medjami i periorom
1345 ot podank i priplat gradskich i żupskich: gradozidanie ponos, prowod, gerakari, od psara (Krolewskiego)
ot desetka żitnoga, owczega, pczelnoga
ot orania (Krolewskiego), pletwe, żetwe, senokosze, werszenija (młócka)
ot namsetka gradnoga, desetka swinoga, od podanka
złatopeczatnoje słowo (chrysowul)
carinu (cło) od wina szto se izwozi od trga (płaci się optata)
ulianik s uliari (pszczelniki)
1355 patriarcha brat od popow werchowinu (canon episcopale), a od Kmetech krinou (frumentum, ratio, w czasie podróży patriarchy)
robota 3 dni tygodniowo, 3 dni orania w jesieni i 1 dzień na wiosnę
roboty kiefalijne: ni sokija, ni konja, ni psara, ni Kotla

Bańska monaster nad reką tegoż nazwiska niedaleko
grodu Zweczan gdzie Milutyn Krol fundował cer-
kiew S. Stefana i gdzie leży

Kefalia, sewast, knez, sudia, ~~globar~~ glober, ~~prektor~~ prachtor (praetor)

daniny: pozob (dostarczenie żywności dla wojska), prisělica (kwaterunkowa powinność), dimnina (podymne podatek καπνικόν) perperak (pogłówne), jagnětina (podatek od przypłodka)

Basztinnik czyli proniar (haeres) pod nim byli meropchy (dzies zaws płacący)

Krina (miara żyta) miał w sobie 24 koblów (κάβελ – modius)
czebr wina (12 litrów), spud soli lukno żyta

Kary: wražda (główszczyzna za zabójstwo), globa, trawnina (kara za wypasienie trawy)

Monastery: Žicza (fundacyja Stefana pierwienczanego), Banski monaster (fundacyja Milutina), Dečany kołożwerzana (fundacyja Stefana Urosza III r. 1327 ~~...~~), Prizren monaster Św. Michała i Gabriela (fundacyja Stefana Duszana r. 1348

ulier (bartnik chodzący pszczoły), mlinar, ribak, winogradnik, kowacz, cengar (cygan – Cengari Zingari w przywileju Duszana dla monastera Prizreńskiego r. 1348 ob. Floriański Pamiątniki Duszana str. 100), zidice (murarze)

akrostik (ἀκρόστιχον) podatek ziemny

Powinności rolników (Serbljem [serbinow] – w przywileju Duszana dla monasteru Prizreńskiego r. 1348) robią pańszczyznę 2 dni tygodniowo z dymu (t.j. orzą, żną, koszą, pracują w winnicy) dają (z dworu) (stado) jagnětinu i čoporek (okarkę), lna 30 powiesm (kitek), lukno žita lub 2 dinara, noszą drwa na święto lub przyjazd carski, odbywają straż

Powinności wsi pasterskich (wlachom – w tymże przywileju z r. 1348) dają dań od 50 owiec dwie owce, konia w cenie 30 perperów, odzież (okroje, klaszcie) i obuwie, przewożą sól, żyto, koszą trawę i poprawiają budynki – lub płacili dań za paszę (trawninu) albo żołądź (žirowninu)

Uwolnienie od sądów carskich, od kotla (od Bożego sądu ordaliów)

Ludzie: rob (niewolnik) – slobodni ludie (pověleńcy)

~~Peleszac (Sabioncello), Ston~~

Greckie daniny:

daniny gruntowe (ζευγαριτικιου), danina z pastwisk górskich (ὀρεικης), budowanie grodów (καστροκτυσιας), daniny z owiec, świń, pszczół, podatek: pogłowne (του ἀερος,) κεφαλαιου)

Ob. Zachariae von Lingenthal: Geschichte des griechisch-römischen Rechts

seło, zaselok, Katun (wieś pasterska), baszcina (haereditas), ług niwy rozległość ich podana w Koblach (Kobl)

do cara należały Kary: duszenbijstwo, raspust (opłata od rozwodu), djewicz razboj, ruka, posłuch, priestoj

Panagir (jahrmarkt), targ

(Kary) za zbrodnie kryminalne: duszenbijstwo, raspust, djewicz razboj, ruka, posłuch, priestoi (te 3 ostatnie zdają się być opłaty sądowe za poręczenie i t. p.)

Kraljewstwo – podatek czyli opłata rządowa

Czetwerina Świętych Bułgarskich: Joan Rylski, Prahor Pszinjski, Gawril Ljesnowski, Joakim Sarandaporski czyli Osogowski (tak nazwani od monasterów) (w X–XI wieku i carowny bułgarskiej)

Oliwer (Liverios) (syn serbskiego żupana Kesara Wojchny (i wnuk wojewody Nowaka Grebostreka) – brat jego Alexander został carem bułgarskim – a siostra Elena była żoną Duszana – drugi brat Djejan – trzeci brat Bogdan = Oliwer był wojewodą i sewastokratorem Duszana, a r. 1349 despotem – żył 1354 fundator klasztoru 1342 we wsi Leśnowo niedaleko Kratowa w Bułgarji. – Żona jego Anna Maria Komnenowna z Epiru która była córka z pierwszego małżeństwa Thomaida była za bratem Duszana z nieprawego łoża Symeonem czyli Siniszą rządcą Etolii i Akarnanii. – Córka Olivera była za Manuelem synem cesarza greckiego Joana Kantakuzena 1342. Podług pomiannika monasteru Leśnowskiego miał Oliwer żonę Marię i z nią dzieci

./.

córkę Dennicę i synów: Widosława, Dąbiżyca (Cenochiara czyli pazia cara Urosza) zmarłego r. 1362, Gonwina, i Olivera. – Drugi pomiannik wymienia tylko 2 synów: Krajkos i Damian.

217

p. 91 ~~Trebinja~~ Gacko
Klobuk ruiny zamku

golesz, golija = niektóre kuchle
Gabiryn.

Paszaluk prisztinski na nachije:
wuczitrnski

218

Sokalnik – rataj

Serbi mieszkali w metochiach (kilka wsi, folwark) wsiach – z kilku siół zelo

mtočka (žitotrebljenie) – oranie
slad

Mieropsi dają owsa i szestar chmielu
podatek od głowy
3 koble pszenicy na miesiąc

posel = podróż pocztka

Serbinowi nie wolno się żenić w Własiech u Włacha

owce krowy, kobyły, konie, świnie

na polu i u gradi

Niewolno było przymuszać do poddaństwa

Sokalnicy trzymali obroczne konie

młynarze siekąc kamienie i młyny naprawiają cerkiewne

Mieropsi orzą cerkiewnemi wołami – jeśli nie ma rataje

Zetkianie i Plawliane dają ryby, orzą mety i biedną, kopią winograd, koszą siano

Boliaszy konie noszą towar

Jagniętina – len kożuszni i skorzani (skorjani)

kowaczije, drzewodielije, szewcy, stergunije, sedlarije, gorncarije
židy, zlatarije – orzą i koszą jak sokalnicy.

Dzieło p. t. ....

....

egzemplarz ....
jest czysty ....

tomów woluminów

pożyczyłem z Biblioteki c. k. Uniwersytetu, zwrócę je w tygodni biorąc **odpowiedzialność** za uszkodzenia lub dopiski.

Kraków dnia 188

Ulica Dom Piętro

Godność Imię Nazwisko

Data	Nazwisko pożyczającego:
	Nazwisko ręczyciela:

Tytuł dzieła.

219

Własi siedzieli w Katunach – wolni od dziesięciny (desetak) wielkiej i małej; od 8 owiec dają jedne owcę z jagnięciem i drugą jałową – Każdy człowiek daje 2 jagnietinu; którzy mają sioła, koszą siano 3 dni, raz w roku noszą towar żyta i drugi wina oraz sól

z 40 Klietiszcz 10 towar noszą

wojnik i Kielator dają okroj, z połonin (planine)

noszą syrienije (brynzę)

Kielator pasie i wełnę strzyże – wojnik pasie z pastuchami

kradja medjusobna 6 wołów, końska 6 koni

urzulow doł (wołoskie)

2 Głuchejwsi dochod = 200 perper.

S. Sergija = " 100 Spudij soli

carsina, brodarina (myta)

Chambers.

Traité des édifices meubles, habi-
rites des Chinois gravés
dessinés à la Chine par M.
anglois (publ. par Lerouge
Paris 1776. 4to (avec tab

Artes 1192.

ulijarije (bartnicy), rataji, bir braty, oblast (obwód), glowa, (dochodek) rybarije, posilije (gwałt)

siolo czyli wieś (selo) miało przysiołek (zaselenie) - ograniczone było miedzami (medje lub megije). Nazwy rozczyk w wsiach: gradiszcze (horodyszcze), djel (dział) dol (dolina), prieslop (?), planinica (równina), raspuitje (rozdroże), brdo (góra - wierzchołek), sienokos (łąka), laz (łaz = miejsce wyrąbanego lasu), bor (las), planina (polana), gradcic (horodyszcze), czornyj werch, Katuniszcze (Koszarowiec) sopot (wodospad), Kamenica (nazwa rzeki), brod, grobla, Bystryca (rzeka), straszna stiena, Briachowo, Lipowica, Sitnica, mlin, niwa, grad, studenec, seliszcze, priesiek, staniszcza Kraljewich swin (pastrońska), lug (łęg), winograd Kostrec (wieś), rudniki (kopalnie), dub (dąb), ljeskowec, tegowiszcze (ścieszka), put, stiena, gwozd u welju bukowu (las bukowy), gomyla (mogiła), swiniszczyca, mliniszcze, smriekowica, slatina, kuszcze (zagroda), Kalopierow laz, dworiszcze, rasochatyj kamyn, gradac, bukowik, Chrelina poljana, pogor, brdo, selo s trgom, jaworowyj dol, babin lug, kuszcze (chata), lowiszcze, straziszcze, lipowa ulica, kutiszcza (chaty), gomile i kamiń u kopen (kopce i kamienie graniczne), zmijna glawica, cholmci, cholm, peszcz (pieczara), rasochatec, žrnosjek (miejsce gdzie kamienie młyńskie wyrąbują), moszczanica, balwan bystrica (rzeka), Kozijeg chrebt, podgradie,

globa } 18 dinara
boj }

ruka }
peczat } 6 dinara
poteka }
samosud }

solba siemskii 2 dinar
rosstuchar 2 dinar
okrewawiwsze 3 platna
globa, meżdusobnaja kradja, kako
u właskom zakonie

bojca i rabusia ayiej bowiec
ma się trzymać 3 miesiące w
ciemnicy

klasztorni pasterze, owczarze,
koniuchy, furmani (jezdniczar)
i kobilarze

wolni od robot królewskich: od
wojska, grad, sok, kon
pies (pas)

medje

(pomnik)
ważny pod względem języka
ustroju wewnętrznego prawnego
i ekonomicznego.

222

bahszczyzna (haereditas)

Regije - między

pop, djak, otrok, majstorije

Nieropsi orzą oziminy 3 mety

jarzyny 2 mety prosa i met

Sokalniz orzą oziminy 2 m. jarzyny

1 m. prosa 2 mety - rozsztowar żyta

i towar wina

obejkopię winogrąd, kosza siano

na kosicę i drwa

na splawczenie id. } od kmetyę

na zdjewanie

Orzą pługiem wtorza

na ferpice 3 dni

kosza siano grad grodza

W Król. Serbii r. 1887 223

3 eparchie: beogradska, žička, niška.
Katedry: Čačak (žičkiej eparchii) Beograd, Nisz.

21 protopopije dekanaty
958 parochije.

R. 1887 było w Serbii 511 cerkwi, 53 monasterów, 1016 popow, 96 kaludjerów.
Dawniej dawano popom daninę w naturze (bir), teraz pieniężną (od głowy po 2 dinara rocznie popu)
Katolicy podlegają władzy biskupa w Diakowarze.

R. 1354 rozróżniano w Serbii: Vlastele (Gross-Grundadelige) i Vlasteličići (Klein-Grundadelige) - do wielkiej szlachty należał n.p. Oliver ze Zletova, Chreljа (+1343) na Melniku.
Właściwe narodowe obrzędy i zwyczaje Serbów:
1) Slava (Krsno ime - Svetac) = imieniny (Nahmensfest) - 2) Pobratimstvo (Verbrüderung) (Pobratanie) - 3) Koleda (Weinachtsfeier) - 4) Kraljica Dodola (zur Zeit der Dürre) - 5) Lazarica (Feier der Mädchen Samstags vor dem Palmsontag.
6) Prekade (?) 7) Moba (Hilfsernte - Tłoka)
8) Božić. 8) Ivan-den
Supocki czyli Sapocka wieś w Macedonii mająca 77 domów, 265 serbskich mieszkańców w Wilajecie Monastir Nahii: Resen.

224

Królestwo Serbskie (r. 1890) podzielone jest
na 3 eparchie: 1) beogradzka, 2) życzka, 3) [illegible]
niszka (od r. 1862) Monasterów jest 50 jako to:
[illegible]: a) w eparchii beogradskiej
w obwodach: 1) beogradskim 2: Rajnowac, Rako:
wica. 2) waljewskim 1: Bogowadja. 3) szebaczkim
3: Petkowica, Radowasznica, Czokeszina. 4) po:
drińskim 1: Tronosza. 5) smederewskim 1: Koporin.
6) pożarewaczkim: 3: Witownica, Gorniak, Tuman.
7) krajinskim 2: Bukow, Wratna. 8) ćuprijskim
4: Manasija, Miljkow, Rawanica, Św. Petka. —
b) w eparchii życzkiej. 9) czaczanskim 3: Życza,
Sretenje, Studenica. 10) rudniczkim 4: Wratjewsz
nica, Blagowesztenje, Wujan, Nikola. 11) krusze:
waczkim 2: Welutja, Naupara. 12) użiczkim 1:
Racza. 13) kragujewaczkim 4: Blagowesztenje,
Woljawcza, Dracza, Grnczarica. 14) jagodinskim 3:
Joszanica, Kalenitj, Lubostinja. — c) w eparchii
niszkiej. 15) aleksinackim: 2: Św. Stewan (Li=
powac), Św. Roman. 16) knjażewaczkim 2: Św. Troj=
ca, Suwodol. 17) niszkim 5: Gabrowac (Św. Trojca),
Gorni Matejewac (Św. Jowan), Jaszunj (Św. Jowan
Pretecza), Proslcz (Św. Nikola), Sitjlowac (Wawedenie).
18) pirotskim 4: Diwljanski (Św. Dimitrije), Rzajan=
ski (Rożdenie Bogorodice), Sukowski (Uspenje Bogo:
rodice), Temski (Św. Djordje). 19) wranjskim 3:
Lepczinski (Św. Pantelija), Św. Stewan, Kacapunski
(Św. Ilija).
Wszystkich parochij jest 958 podzielonych na 21 protopopij (dekanatów)
./.

R. 1884 było w Serbii 511 cerkwi, 53 monasterów,
1016 popów (księży), 96 kaludjerów (mnichów), 3 epar-
chie (dyecezye). Dochód dla popów stanowił bir
(dziesięcina) który nowszemi czasy zamieniono na
daninę pieniężną.
Kościołami katolickiemi opiekuje się biskup dja-
kowarski w Węgrzech, mający także tytuł belgrads-
kiego i smederewskiego.
Luteranie podlegają konsystorzowi w Berlinie.
Żydzi mają głównego rabina rządowego.
Turcy podlegają hodżemu przy poselstwie turec-
kim w Belgradzie.
(r. 1890)
Szkoły: 1) Uniwersytet (Welika szkola) i z 33 profeso-
rami i 74 słuchaczami. 2) Wojenna akademia z 33
profesorami i 74 uczniami. 3) Szkoła teologiczna 1
(Bogosłowija) z 11 profesorami, i 153 słuchaczami.
4) Szkoły pedagogiczne (Uczitelska szkola) 2 z profes.
25 i 328 djakami. 5) Wyższa żeńska szkoła 1 z
33 nauczycielkami i 546 uczennicami. 6) 2 Szkoły
realne z 35 nauczycielami, 437 djakami i 40 uczniami.
7) 6 Wyższych gimnazyj z 118 nauczycielami,
1894 uczniami i 211 uczennicami. 8) 16 Niższych
gimnazyj z 143 nauczycielami, 1754 uczniami i 311
uczennicami. 9) 2 Realne gimnazyja, 28 nauczy-
cielami, 75 uczniami i 11 uczennicami. 10) Szkoła ku-
piecka (trgowaczka szkola) 1 z 9 nauczycielami i 409
djakami (internistami). 11) Szkoła agronomiczna
(ratarska szkola) z 9 nauczycielami i 49 internistami.
12) 668 Szkół początkowych ludowych (osnowne
szkola) z 1194 nauczycielami, 44530 uczniami i
778 uczennicami (52358 uczących się dzieci).
Dochody rządowe (r. 1890) wynosiły 46,196.864.83 dynarów,
z tego szło na listę cywilną króla 1,200.000.00 dynarów
(Bl. Gruić St. Statistika Kraljevini Srbije. Beograd, 1890. 8vo.
(Ross.)

Konstantynowicz Michał, pojmany przez Turków r. 1455 pod Nowo-Brdo, wcielony pomiędzy Janczary; r. 1463 wzięty do niewoli wraz z innemi Janczarami przez Węgrów na zamku Zweczaj w Bośni, zaprowadzony do Budzynia wydostał się na wolność i osiadł w Polsce gdzie około r. 1490 umarł. Był rodem Serb z Ostrowicy, już r. 1453 służył w rotach Jerzego Brankowicza które szły na pomoc sułtanowi Mahmudowi podczas dobywania Carogrodu. Będąc Janczarem walczył r. 1456 pod Belgradem, r. 1458-1460 w Morei, 1461 w Trapezuncie i przeciw Uzen-Hassanowi, 1462 przeciw Wladowi Drakuliczowi. W Polsce za panowania Jana Olbrachta spisał Konstantynowicz swe pamiętniki. Pamiętniki te wyszły w tłomaczeniu polskiem: Pamiętniki Janczara. Warszawa 1828 i Sanok 1857 – w tłomaczeniu czeskiem: Historia neb Kronika turecká od nějakého Raca neb Bosňaka jmenem Mich. Konstantinovice z Ostrovice někdy od Turkův zajatého a mezi Jeničáře daného sepsana. V Litomyšli v peči Alexandra Aujezdského 1565. 2a ed. tamże u Graudence 1581. Rękopis czeski z XVI wieku przechowuje Muzeum czeskie w Pradze – w tłomaczeniu serbskiem przez Dr. Janka Šafařika wyszły w Glasnik srbski XVIII. Beograd 1865. – Dzieje serbskie z owych czasów opisał także Grigorije Camblak igumen monasteru Dečańskiego w Serbii (od r. 1406 na Rusi + 1419 jako metropolita): Žiwot i służba Stewanu Dečanskome (wydał J. Šafařik w Glasniku XI. (Camblak urodzony w Tirnowie w Bułgarii został najprzód mnichem w klasztorze Chilandarskim na górze Athos, zkąd posłany do Dečzan).

226

Latas Michajlo strażemajster austr: zdezertowawszy r. 1828. do Bośnii – ur. 1806 we wsi Janja Gora (Ogulinsk. regiment.) z ojca nad=porucznika – w Banjaluce został Turkiem Serdar Ekrem Omer-pasza. Odznaczył się uśmierzeniem powstania w Bośnii r. 1850–1852, wojował przeciw Hercegowinie i Czarnej Górze 1861–1862. + 18 Kwietn. 1871

Makuszew Winkentij Wasylewicz ur. 1837 w Brześciu litewskim † 2 marca 1883, sekretarz ross. konsulatu w Dubrowniku 1862-1866 – profesor w warszawskim uniwersytecie

Idiotykon staro-serbski.

abije = statim.
Agarjenin = Arab, Turek, (pochodzący od biblijnej Hagary)
aga = pan (tureck.)
aderfat = praebenda (ἀδελφάτον) przynosząca dochód pewny.
ad = orcus (ᾅδης).
az = ego.
ako = si. akrostik = podatek ziemny (ἀγροστικόν)
aksaga = exagium (ἐξάγιον), miara na płyny.
amaldar = exactor (tureck.)
anepsej = synowiec (greck.) (ἀνεψιός)
aptag = fasciculus actorum.
aracz = tributum
Arbanasin = Albanus
aspra = pieniądz biały srebrny (ἄσπρον), szło ich 290 na 1 litrę.
aszte, aszcze = si
babunska recz = superstitiosa res, (zabobonna) (węgier: babona = superstitio)
bagr = purpura. – bagrienica = vestis purpurea.
Balaban = imię albańskie (r. 1402)
ban = panujący w Bośnii tak zwani r. 1189–1378.
bantowaty = bandire, proscribere, multam imponere.
bara = palus (bagno).
barat = diploma (tureck.)
bardak = hirnea. (dzban do wina)
bastak = bajulus (βάσταξ)
baczin = baccile, pelvis.
baszta = pater.
basztina = dominium, feudum, haereditas; baszczina
basztinnik = feudarius; haeres
begler = gubernator (tureck.)
beg = dominus (tureck.)
bezreden = enormis.

bezlobije = innocentia.
bezotjen = inexplicabilis.
Benko = Benedictus (imie) (w Dubrowniku)
Berislaw = imie r. 1293.
beskwernen = immaculatus.
beskrowen = tecto destitutus.
bespleten = carnis expers.
bestrasten = non patiens.
bestouden = impudens.
besoumnienen = indubitatus.
bescharen = impius.
besczinije = nefas.
besieda = colloquium.
bechar = poculum.
beszket = donum (turek.)
bilo = jugum montis.
bir = census clero praebendus.
blagovoljen = benevolus.
blagovjeren = pius.
blagovjest = Annuntiatio B.V.M.
blagonarouczit = insignis.
blagooutrobien = misericors.
blagoczestiwen = pius.
blago = majątek.
bliżen = propinquus.
bloud = adulterium.
bljuda = patina.
bljudou = custodio.
Bogdan = imie 1249 r.
Bogisza = imie
Bożidar = imie 1453 r.
Bożić = Nativitas Christi (natalitia)
bokar = lagena.
boketa = hirnula. (dzbanuszek)
bolati = signare, bolare.
boljarin = optimatum unus (boljare malije i welikije, welmoży)
Bolemis = imie
Boljeslaw = imie 1289.

bolin = major, melior.
bolnica = valetudinarium.
bor = pinus.
bratuczed = frater patruelis.
braszno = edulium, farina.
brodowa = portorium (myto).
brod = vadum.
berdo = mons.
breszljan = hedera.
briest = ulmus.
bukar = lagena.
bukwa = fagus. ; bukowic = sylva fagi.
Bnetek = Venetiae.
bystrica = fluvius cito currens.
bystr = citus.
biedba = labor servi (pańszczyzna w polu)
biel = gausape.
bielczug = anulus (?).
bieliega = pars pecoris educati pastori debita.
bieljeg = signum graniciale.
bieleziti = signare.
bieczwa = tibiale.
warosz = urbs (grad = castrum).
Welbuzd = Kestendil koło Sardyki.
welmoza = optimatum unus.
werszenije = trituratio (młocka).
weci = major.
winograd = vinea. 2) labor circa vineam.
władika = rector, gubernator. 2) mulier nobilis.
włastelin = vir nobilis.
własteliczic = vir nobilis inferioris ordinis.
włastelstwo = nobilitas.
włast = potestas.
Włach = Romanus; 2) pecuarius
wołchw = magus.
wodopust = canalis.
wodienica = mola aquaria.
woznik = via publica.
wojewoda = belli dux. 2) princeps.
wrażda = homicidium; poena pro homicidio. (~~[illegible]~~)

wrata = porta.
wrat = sinus maris.
wrula = fons.
wrol = praeceps.
wersta = ordo.
wertograd = hortus.
wert = hortus
wertep = spelunca
werchowina = tributum capitis a presbyteris episcopo pendendum.
werszitba = trituratio.
werszec = apex montis.
wrjed = vulnus.
wrjeden = dignus.
wrielo = fons.
wowedenie = introductio.
wdati = dare ; wozdati.
wozmezdije = praemium.
woznesenie = ascensio. ; woszestwie.
woploszténie = incarnatio (nativitas)
wospitanie = nutritio.
wyja = collum.
wiece = consilium.
wietnica = praetorium

gabr = carpinus
gaz = vadum
Galiczane = villa prope Prilip.
gatka = rixa.
gwozd = silva.
glawa = caput.
glawica = collis.
glagol = verbum ; glagolati loqui ; glagolica = scriptura vulgaris.
globa = mulcta.
globar = qui mulctas colligit.
gnuszati se = abominari
gowozowati = abundare.
gowedo = bos.
gowienie = pietas.
goliem = magnus.

golloz, golija = [illegible]
gomila = collis; gomol (mogila)
gost = hospes; 2) peregrinus; 3) mercator.
grab = carpinus.
gradina = hortus.
graditi = aedificare.
gradobludenie = custodia castri.
gradozidanie = munitio. (καστροκτυσίας)
grad = locus munitus. 2) custodica castri ; gradac, gradzic, gradiszcze
gradisztak = miles praesidiarius.
gramatik = notarius
grana = margo.
gradjanin = civis.
gradjenie = aedificatio.
gresti = ire.
griwenica = collare.
grimiz = purpura (ital. cremisi).
grozd = uva.
germije = fruticetum.
guń = vestis.
gusa = manus praedatoria, incursio; (ital. cursa).
gusar = praedo.
gusiti = praedari.
gybiel = interitus.
gyzdaw = comtus.

da = ut.
dawa = rixa (turek.)
daże = usque.
danija = vectigal ; dań.
danak = tributum.
dwanaest = duodecim.
dwizati = movere.
dwoHOriszte = area; dworiszcze
debel = crassus.
degba = controversia, dica.
dern = usque.
desetak = decima.
despina = domina (δέσποινα); despotica = uxor principis.
despot = baro aulae regiae, despotes (1341)
desen = dexter ; desnica = dextra.

dizati = movere
dika = gloria. dimnina = exactio fumalium (καπνικόν)
dinar = moneta argentea (ważył 8 gran.); na 1 dukat złoty szło 44 dinarów
r. 1442; dynary rachowano na perpery weneckie.
dis = occidens.; regio occidentalis.
dijak = scriba (1189).
dlaka = capillus.
dori = usque.
dosada = vexatio.
dochija = hospitium, culina (δοχεῖον).
Dracz = Durazzo, Dyrrachium.
drechl = tristis.
drum = via publica (δρόμος).
derznowenie = audacia.
derż = audax. dol = vallis.
dubrawa = nemus.
Dubrownik = Ragusium. duszegubinar = Mordbrüfer (urzędnik)
duszewnik = judex arbiter. duszeubijstwo = caedes
debr = vallis.
dymina = fumale (exactio), focagium (podymne)
diedina = bona avita.
djel = mons.
Erdelia = Transsilvania.
żdrieben = sors.
żelati = desiderare.
żelo = stimulus.
Żelezniec = Demirchisar (koło Prizrena)
żerawie = prunae. żernosiek = locus ubi lapides molares efodiuntur.
żestok = acer, durus
żetwa = messis.
żeci = urere.
żirownina = census pro pabulo glandario, glandagium.
żitotrieblienie = purgatio frumenti.
żitnica = horreum.
żica = linea.
żmald = encaustum, smaldus (émail).
żmirald = smaragdus, smiraldus.
żmulk, żmulaka = poculum.
żertwenik = altare.
żupa = pagus, districtus (opole).

župan = nobilis superior.
župiszte = fovea.
župill = sulphur.
ždati = exspectare.
zabawa = impedimentum.
zabwenie = oblivio.
zabesziti = negare.
zabyti = oblivisci.
zabiel = silva septa.
zawreta = molestia.
zawerszenie = conclusio.
zawiet = votum.
zaduszie, zaduszniua = legatum in animae salutem.
zaden = posticus.
zazor = reprehensio.
zaim = mutuum.
~~zakl~~ zaklad = pignus.
zakletwa = juramentum.
zakon = lex.
zakonit = legitimus.
zakesenienie = mora.
zalaz = circuitus.
zaloga = pignus.
zamanica = gratis (sine mercede). zapowied = mandatum.
zarabiti = occupare.
zaradi = propter.
zaruka = sequestratio.
zarewati = laedere.
zaselek = villagium.
zastrug = vasis species.
zateš = terminus.
zatuczenie = exilium.
zauza = colligatio.
zajam, zajma = mutuum.
zdie = hic.
zdiela = patina.
zewegar = jugum (boum) (ζευγάριον)
zemajanin = agricola.
Zeta = Cetinia (Montenegro districtus).
zibilin = pellis zibellina.
zidanie = aedificatio.

zimija = damnum (ζημία).
zlamenit = insignis.
zlatar = aurifex.
zlatnik, zlatnica = nummus aureus.
zlatopeczaten = sigillo aureo signatus (chrisowul)
zlaczen = graminosus.
zid = murus.
židec = murator.
zloba = maleficium.
zielen = vehemens.
zienica = pupilla.
iwa = salix.
igdar = umquam.
izwor = fons.
izwod = aquae ductus.
izwen = extra.
izetije = exemptio.
izmak = egressus.
ikonnik = pictor.
imanije = opes (imienie)
imbrich = hirnea (arabok.) (ἰμπρίκιον)
inok = monachus.
inokuneno = in universum.
ipriedoria = expeditoria.
ipat = nobilis (ὕπατος)
iskanije = quaestio.
ispis = apographum.
isporek = agnus abortivus, ejusque pellis.
istok = verus. 2) effluvium.
istomiti = vexare.
istukan = effigies.
istec = reus, debitor.
ischabiti = perdere.
Kawad = pallii genus (καβάδιον) (kabat).
Kawec = capistrum (caverza).
Kadilnica = thuribulum.
Kadija = judex (tureck.).
Kazn = poena.
Kaznec = cubicularius.
Kalez = calix.
Kamara = fornix. (καμάρα)
Kamata = fenus (κάματος)
Kaludjer = monachus (καλόγερος).

Kamenik = gemma (camee).
Kana = intentio.
Kaniti = intendere.
Kapiszte = altare.
Kapec = operculum.
Karabogdania = Moldavia.
Karewana = commeatus (arabsk.)
Katapetazmo = aulaeum (καταπέτασμα).
Katastik = tabulae inventarii (cataster) (κατάστιχον).
Katerga = navis (κάτεργον)
Katun = regio pastoria (Sennerei); Katuniszte, Katunisziе = stabulum; Katunar praefectus regionis pastoreae. (Vorstand einer Sennerei)
Kefalia = capitaneus, judex.
Kwar = detrimentum.
Kladenec = puteus.
Kladoruby = villa ad meridiem penes Bitol
Klasznia = tibiale.
Kleweta = obtrectatio.
Klewetnik = accusator.
Klepalo = pulsabulum (Bretglocke - simanterion).
Klisura = clausura, castellum (Bergpass).
Klik = clamor.
Klek = stuppa.
Klietiszte = crates pastorales (Hürde)
Kliet = conclave.
Kluciti = accidere.
Kmet' = subjectus vasallus.
Kmetsztina = praedium beneficiarium.
Kmetić = servus.
Knez = princeps, comes, baro.
Knigonoszа = tabellarius.
Kob = aetas.
Kowarstwo = astutia.
Kow = seditio
Kowczeżec = arca.
Kod = ad, apud.
Kolarin = collare.
Kolesnica = currus.
Koliba = tugurium.

Koleda = calendae, Nativitas Christi (καλάνδαι)
Koliwo = frumentum coctum ad sacrum piaculare.
Kolimog = tentorium.
Kolowoz = via publica. ; Kolnik.
Kolec = palus (Kół)
Komad = tela, frustum (sztuka)
Komora = aerarium ; Komornik = praefectus aerarii.
Komun = commune (gmina).
Konatica = cannata, congius (κανάτα).
Kon = initium, ab initio, postremo.
Kondjer = poculum (κόνδυ)
Kontusz = vestis (w XV wieku) (κοντόσιον) (Kontusz)
Konuch = equiso, agazo. Konnica = custodia equorum.
Koprienen = velaris. (tkanina)
Kopno = terra continens.
Korda = gladius.
Kosa = clivus.
Kosnuti se = tangere.
Kostel = castellum
Kotar = regio (obwód)
Kotopan = magistratus quidam.
Kotel = ahenum, judicium aquae ferventis (Ordalia – Sąd boży przez dobywanie rzeczy z wrzącej wody)
Kotyga = vestis.
Kofanec = cophinus (cofano)
Kucza = magnus, illustris (tureck.)
Koszariszte = caulae.
Kragui = accipiter (Krogulec)
Krain = finitimus. ; Kraiszte = confinium ; Kraisztenik = praefectus confinii (Krajnik).
Kraljestwo = majestas regia ; regnum. ; Kraljestwomi = nostra majestas. 2) exactio regalis.
Kramola = seditio.
Krajegranesnie = acrostichis.
Kradja = furtum.
Kretati = movere.
Kriwina = injuria.
Kriwec = sons (Krzywy) (Krina miała 24 Kobli)
Krin = demensum (frumentum), ratio ; 2) poculi species (Krzynow)
Krow = tectum.
Krotost = mansvetudo.
Krugla = poculi species (Krug)

Krzno = crusina (Kożuh)

Krusiwol = privilegium (χρυσόβουλλον).

Krut = rigidus.

Kruszewica = villa penes Prizren

Kruszka = pirus.

Korbel = vas vinarium.

Kerwenik = homicida.

Kerk = Sabioncello (Peleszac).

Kormczyi = gubernator.

Korniti = mutilare, minuere.

Korń = mutilus.

Krepa = pannus.

Kresmanie = mora.

Kreczelej = faber aerarius.

Kresz = saxum.

Kudr = equus clitellarius.

Kudielnica = inops (prządka?)

Kukumar = hirnula (κουκουμάριον)

Kula = munimentum.

Kumir = idolum.

Kumstwo = sodalitas.

Kumierek = portorium (κουμέρκιον).

Kupa = dolium, cupa, poculi species.

Kupar = cuparius, vietor (Büttner, Faßbinder).

Kupina = rubus.

Kuplienica = ager emptus.

Kup = pretium emptionis.

Kupetr = sceptrum.

Kutel = cotula.

Kuszta = domus? ; Kuszcze

Kucia = domus, aedes (Kucza)

Kuciszte = area. ; Kutiszcze = chata.

Kucienik = maritus ; Kucienica = uxor.

Kobl = modius (Kübel)

Kozn = machinatio ; Kozenstwo = solertia.

Kosifetr = sceptrum.

Kosenienie = tarditas.

Ktitoria = fundatoris conditio; Ktitor = fundator (κτήτωρ).

Kozti, Kci = filia.

Kip = vultus.

kynowia = cella monasterii (κοινόβιον)
lik = saltatio (χορος)
lihojematy = plus appetere (lichwić)
lich = redundans, lucrativus.
lice = corpus delicti.
logofet = cancellarius (λογοθέτης)
lobzati = osculari.
lest = fraus
liecha, lacha = area, ager, stadium
ljuto = labor nimius.
magipio = pistrinum (μαγκιπιον).
magierija = coquina (μαγερειον).
manowenije = nutus (skłonności)
meropch vel neropch = servus, colonus cum certis laboribus in terra vel agro regali aut ecclesiae degens (μεροψ) - osadnik odrabiający pańszczyznę i płacący obrok.
metochia = ecclesia filialis vel villa ad ecclesiam pertinens (μετόχιον) - grunta należące do monasteru. (posiadłości klasztorna)
milostnik = gratiosus homo curiae principis, testis.
mir = mundus.
miehoskubina = muleta pro evulsa barba.
mnogaždy = saepe
mogorisz = tributi genus (danina)
moszowna = stabulum vimineum (koszar)
mzda = premium, retributio.
msto = ultio
narok = compellatio, sententia, fortuna
nebriegom = neglectus, contemtus.
nekajan = atrox.
nekli = si.
neizajanije = desperatio, inopia consilii.
nikože = neutique.
nomik = legis peritus (νομικός)
nužda = necessitas, servitus.
obaditi = accusare, calumniare.
obiskati = scrutari
obojudu = ex ambabus partibus.
obrjesti, obrjetati = invenire
okerst = circum.

obrok = viaticum.
oprawa = taksa sądowa. (satisfactio judicium)
opicina = towarzystwo handlowe (ortaklug).
oswien = praeter, nisi.
osklabiti = subridere.
oslušati = non parere.
osledmik = servus auriga asinorum.
otrada = relaxatio, solutio.
otrok = juvenis servus, puer.
otwieszati = respondere.
ochyra = dolor, morbus.
oszajati = skłaniać się
pažit = łąka
paky = rursus.
panamonar = servitor ecclesiae (παραμοναριος)
panica = panna, (stoczek)
papret = vestibulum ecclesiae.
paremija = proverbium (παροιμία)
parik = agricola (παροικος) – colonus
pacze = potius.
pedepsati = karać (od παιδεψις = kara)
perper = aurea moneta, ducatus (ὑπέρπυρον)
petikosten = pentecostes (πεντεκοστή = pięćdziesiątnica)
pirg = turris (πυργος)
pitik = simia (πιθηκος)
plenica = catena.
plek (plk) = cumulus hominum.
plt = poteć mięsa.
pljesz = calvitium.
pozor = theatrum.
ponos = res ridicula.
posluch = testis
praskawica = instrumentum musicum (castagneti)
pratež = impedimenta (pakunek)
prišelica = hospitatio (danina) (służba po potrzebie gminy) (Einquartierung – czeskie: nocleh)
pristaw = advocatus
pristawnik = oeconomus.
prisno = aeviterne.
priczetnik = sacerdos
probrieg = diluculum.

potka = violatio finium.

priestan = vadimonium.

prokaza = scabies.
prokuda = corruptio.
pronijar = feudatarius (dzierżawca = ~~πρ~~ πρόνοια dzierżawa) (arendator)
prst = pulvis, terra.
prjeditecza = praecursor.
popriszte = stadium (miara długości powierzchni)
pesztewati = appretiare.
razwie = praeter.
rasa = habitus monachalis (ῥάσον)
remstwo = artificium (rzemiosło)
romienicza = amphora (Dwuuszkowy)
sakielar = σακελλάριος (kassyer)
sapot = calceamentum
swita = vestis.
swjen = praeter.
sebr = agricola (komornik) (ros: sjabr, szaber = drobny gospodarz wolny od robót pańszczyzny, nienależący szlachcicowi.) (cf. ros. serebrzczyna)
siko = sic.
sinaksar = księga żywotów świętych z przepisami odprawiania do nich nabożeństw (συναξάριον).
sinklit = zbór, sobor (σύγκλητος)
sirk = jedwab (σηρικός)
skrizal = tablica kamienna.
skudielnik = figulus
speculator = kat (σπεκουλάτωρ)
spoud = miara na żyto
stolp = turris.
stratilat = wojewoda (στρατηλάτης)
sok = tributum frumentarium (danina odbierana w naturze)
sokalnik = poddany obowiązany do płacenia daniny. 2) exactor tributi
soupir = przeciwnik w sądzie.
soupostat = przeciwnik
smierennik = uniżoność.
sotnik = dowódca 100 ludzi.
siedba = sianie
siemo = huc (tutaj)
tatba = kradzież.
tetroewangelije = quatuor evangelia
tomlienie = męczenie
trudzati = męczyć, dręczyć
tunie = bez zapłaty
tezoimenit = jednakowego imienia.

tma = dziesięć tysięcy.
ourok = nagroda, płaca.
ourjesziti = oswobodzić się
ousmjen = skorzany.
char = gratia (χαρις)
chramina = chata
chrisowoul = przywilej z złotą pieczęcią (χρυσοβουλλον).
czernorizec = mnich.
jegda = gdy.
jechidna = żmija (ἔχιδνα).

Bosnia i Hercegowina (r. 1879)

Powierzchnia obejmuje 1063 mil □ geograficznych. – Herb dawny Bosnii: 2 sękate kije na poprzeczny krzyż złożone, w środku nich tarcza herbowa z Leliwą: księżyc i gwiazda. – Herb Primorja czyli Hercegowiny: ramię uzbrojone w rękawicy, trzymające szablę (z r. 1343). – Góry znaczniejsze od północy: Zec 6800 stóp par., Właszić 4400 st., Wilenica 3000 st., Trebewić 3500 st. Trścit 3800 st., Grmecz 3000 st., Tisowac 3806 st., Radowan 2000 stóp parysk. Kowacz, Romanija, Igdiman, Batijewica, Duboszcica, Trogir, Ozren, Majewica, Krnjin, Wuczijak, Crni wrch, Kozara, Srnatica, Crnagora, Prolog, Wran, Malowan, Szumaga, Bitowna, Iwan planina, Chergu, Chum, Bilećad, Czemerno, Sutjeska. Od południa odnogi Bałkanu (dawnego Hemus): Szar planina (tureck. Szar-dag), Durmitor 7-8000 st. p., Sutjeska 6300 st., Prokletije 6104 st., Wolujak 5900 st., Glijecz 5197 st., Plewlje 5000 st., Ljubesznik 4600 st., Św. Trojca 4500 st. Salija 4464 st., Gusinje 4300 st. (ob. Ami Boué: La Turquie d'Europe 1840. T. II p. 33. 43). – Rzeki: Sawa wypływa w Krainie i wpada pod Belgradem do Dunaju. – Drina z dopływami: Piwa i Tara. – Bosna. – Una. – Neretwa (Narenta) wpada do morza pod Opuzenem. – Trebisznjica (Ombla). – Buna i Bregawa wpadają do Neretwy. – Trebiżat i Tichaljina płyną do Dalmacyi. – Ibar wpada do Morawy. – Moracza wpada do Zety. – Lim wpada do Driny. – Buwac wpada do Limu. – Sana wpada do Uny. – Wrbas wpada do Sawy. – Pliwa wpada w Wrbas. – Rama wpada do Neretwy. – Wrbanja i Ugar wpadają w Wrbas. – Ukrina wpada do Sawy. – Usora ma źródło pod Trogirem, i Sprecza, Kriwaja, wpadają do Bosny. – Mniejsze rzeki są: Laszwa, Miljacka, Lepenica, Jadar, Drinjacza, Szwrakawa, Wrbaska, Krupa, Bistrica. – Bosnia ma do 8000 źródeł rzecznych. – Źródła mineralne: Kwaśne (kiseljaci) szczawy w fojnickiej nachii: Lepenica, Kobila glawa, Brestowiczke, Klokotim, Bożica; w tuzlańskiej nachii: Usinie, Majewica, Dragunia; w tesza[n]skiej nachii: Matina. Cieplice są w Banialuce, Toplice Matinske pod Banialuką, pod Nowym Pazarem, Fojnicą, Sarajewem, Graczanicą. Źródła solne

Podł. Roszkowskiego (1868) powierzchnia:
Bosnia 760 □ mil. 796000 mieszkań.
Hercegowina 220 „ 230000 „
Stara Serbia 125 „ 125000 „

są w Tuzli dolnej i Drijenoi
Ludność w Bosnii podług narodowości: Serbów 1,096000, Cyganów 6000, Żydów (Czuwuti) 2500 żyjących w Sarajewie, Trawniku, Nowym pazarze, mówiących po hiszpańsku. Razem 1,100000 dusz. Prócz tego: Czergaszy t.j cyganie koczujący i Karawlasi trudniący się tokarstwem, oraz 6 taborow regularnego wojska czyli nizamów wraz z artylerią (topdzije) 5700 i Arnauci (Kawase) czyniący policyjną służbę w Trawniki i innych miejscach 500.
Ludność w Bosnii podług wyznań religijnych: 1) Prawosławni których zowią Risztiani 561500 dusz, żyją w 50349 domach; mają 3 eparchie (dyecezyje): sarajewską z arcybiskupem metropolitą z monasterami, 27000 domami; – zwornicką z biskupem, 1 monasterem i 14100 domami; – mostarską z biskupem, 12 monasterami (Żytomislić, Zawale, Zericzin, Duże, Piwa, Drobniak, Mokro, Taszlidzia, Czajnica, Kolaszin dwa; – zniesione są: Miloszewo zburzony przez Sinan Paszę; – prócz tego zniesiono monastery: Papraćo nad Spreczą, Osren nad Bosną, Krupa, Armań w Bosnii) z 135 cerkwiami, 25 kalugierami, 80 popami i 9249 domami.
[lub Srokac] 2) Rzymskiego katolickiego wyznania, których zowią Krsztjani [150000 dusz, 63 parafii i 3 klasztory (właściwie 4: Fojnica, Kreszewo, Sutiska i nowy: Gucziagora – oraz w Hercogowinie Sziroki Brieg klasztor zbudowany r. 1846.); parafie obsługują zakonnicy Bernardyni i od 1843 Jezuici. Bosnia podlega biskupowi diakowarskiemu w Austryi; Hercogowina podlega w połowie biskupowi mostarskiemu od r. 1844 rezydującemu w klasztorze Sziroki Brieg mającemu władzę nad 16 parafiami z 4 kościołami; druga połowa Hercogowiny 5 parafii z 9 kościołami podlega biskupowi w Dubrowniku (Ragusa). – 3) Mahometańskiego wyznania, do którego należą i Cyganie jest 384000 dusz; są to po największej części Serbowie, (Czlawlui) którzy r. 1463 przyjęli wiarę turecką: podlegają oni swoim Imam'om (proboszczom), którzy są podwładni Kady'm (sędziom czyli dziekanom), nad którymi ma główną zwierzchność Szeich-ul-Islam (Pan wiary) w Carogrodzie. – 4) Żydzi (Czufuti) 2500 (a podług innych 5700 t.j. w Bosnii i Nowym pazarze 5200, a w Hercogowinie 500), potomki *) Żydów hiszpańskich (Szpaniolów) mają rabinów w Trawniku i Nowymbazarze oraz nadrabina (Chachambasza) w Sarajewie.

*) mówią zepsutym językiem hiszpańskim.

Cała Bosnija dzieli się na 2 połowy: 1) Górna Bosna, południowa część której rzeki wpadają do morza jadrańskiego. 2) Dólnja Bosna, część której rzeki wpadają do Sawy. – Lud zaś dzieli kraj na części: 1) Bosna, 2) Hercegowina, 3) Kraina (Bosnia zachodnia czyli Turecka Horwacya – która obejmowała także Zagorię nad Neretwą, Ramę), 4) Posawina*) 5) Stari Wlach (która obejmowała także Rasię**) czyli Raszkę, kawał Starej Serbii), 6) Podrinje. – Hercegowina czyli Górna Bosna obejmowała także dawną Trawuniję, Zachlumię czyli Hrabstwo Chlum i Województwo S. Sawy. – Do Hercegowiny należała także dawniej Zeta dolna (z miastami Spuż, Żabljak, Podgorica, i wsiami Leszko polje, Bukowci, Gorica, Kurilo, Pławnica, Golubowci, Jarmaka, Lomjenici) którą r. 1879 Kara-Machmud-Basza wezyr skadarski od Bosnij oderwał i jako nachije do skadarskiego paszaluku przyłączył.

*) Posawina obejmowała nachije: bjeljinską, tuzlańską, megłajską, gradaczką, derwentską, teszańską.

**) Rasia obejmowała później paszaluki: skadarski, pecski, dukagiński, nowopazerski, prisztinski.

R. 1885 podzielona była Bosnia na 6 cyrkułów (okruzije) (Sarajewo, Trawnik, Banialuka, Bihacz czyli Turecka Kroacya, Zwornik, Mostar), z 47 powiatami (Bezirksämter), obejmowała 52100 Kilometr. z 1,090000 mieszkańcami. Zajętą została r. 1878 przez Austryę. (Ob. Ortschafts- und Bevölkerungs-Statistik von Bosnien und der Hercegovina nach dem Volkszählungs-Ergebnisse vom 1. Mai 1885. Sarajevo 1886. 4to str. 362, z tablicami i 3 mappami)

Opis Bosne i Hercegovine od Tome Kovačevića. Drugo pregledano i dopunjeno izdanje. Beograd, sztamparija N. Stefanovića i Druga 1879. 8vo pp. XI. 130. 2 (wydał Ilija M. Rakić. – 1e ed. wyszła 1865.)

Klajić: Zemljopis Bosne

Wyznanie prawosławne w Bosnii. – Podług szematyzmu z r. 1886 liczyła archidyecezya metropolitalna dabro-bosańska (w Sarajewie) 349585 dusz prawosławnych (od której to liczby wypada odjąć 2258 dusz czyli 2 parafie: Goleszka i Banjska leżące już w Tureczyźnie, a należące jeszcze do archidyecezyi) 2) archidyecezya mostarska (†) 73353 dusz prawosł. – 3) archidyecezya zwornicka (‡) 75660 dusz prawosł. – Czyli w całej Bosnii i Hercegowinie w 3 dyecezyach 498598 dusz prawosławnych, w 375 parafiach i 70355 domach.

† czyli hercegowinsko-zacholmska

‡ lub zwornicko-tuzlańska

Gminy prawosławne (opsztine) z parafialnemi cerkwiami: I) Okrąg sarajewski: 1) Sarajewo z cerkwią starą i nową. 2) Błażuj. 3) Pazarić. 4) Trnovo. 5) Ilijasz. (Ozren manastir) 6) Visoko. 7) Vareš. 8) Rogatica. 9) Sokolac. 10) Čajniče. 11) Focza. – II) Okrąg banialuki: 1) Banjaluka. 2) Prijedor. 3) Bosanska Dubica. 4) Bosanska Gradiška. 5) Derventa. 6) Tešan. 7) Bosanske Novi. 8) Kmećiani, monaster Gomionica. 9) Prnjavor. 10) Lijeske.

III) Okrąg bichaćki: 1) Bichać. 2) Bosanska Krupa. 3) Sanski Most. 4) Donji Wakuf. 5) Stari Majdan. IV) Okrąg dolno-tuzljanski. 1) Donja Tuzla. 2) Vukovsko. 3) Osječani wieś. 4) Skipovac wieś. 5) Modrič. 6) Gradačac. 7) Szamac. 8) Bročko. 9) Bijeljina. 10) Zvornik. 11) Vranjak. 12) Koprivna. 13) Tolisa. 14) Kožuve. 15) Miloševac. 16) Gračanica. – V) Okrąg trawnicki. 1) Travnik. 2) Varcar-Vakuf. 3) Lijevno. 4) Bugojno.
VI) Okrąg mostarski: 1) Mostar. 2) Žitomislić monaster. 3) Nevesinje. 4) Bileća (varoš). 5) Gacko (metochija). 6) Trebinje. 7) Ljubinje. 8) Stolac. 9) Dobričevo monaster. 10) Opliczići. 11) Loplat. 12) Dabar. – VII) Sandżak nowopazarski: 1) Priboj. 2) Plevlje. 3) Prijepolje. 4) Seljani.

(Duži monaster)

(Mileševo monaster)

R. 1463 sułtan turecki: Mahomet-Fetchi zawojował Bośnię ubiwszy bośniackiego króla Stepana, Tomaszewicza, 30000 młodych Bośniaków wcielił do Janiczarów; i wtedy to prawie cała szlachta bośniacka przyjęła wyznanie mahometańskie (begowie) pobierając od swych poddanych (rajah) daninę (begluk)

Bosnia (wschodnia) (Bosna dolnia – Trawniczki wezyrluk) podzie=
lony na następne Nahije (Kaza, Mudirat, Kajma=
kamlik = obwody, Bezirke):

1) Trawniczka: Trawnik miasto dawniej stołeczne całej Bosnii
siedziba wezyra i muftego, zamek zbudowany od Twrtka II. – Witez
miasteczko. – Moszun z ruinami rzymskiego grodu. – Kruszica
wieś z kąpielami. – Gucaja gora wieś z dawnemi grobowcami bos=
niackiej szlachty i nowozbudowanym klasztorem Bernardynów.
– Radowan z ruinami starego grodu na najwyższej górze zwanej
Władzić.

2) Jajaczka: Jajce m. z sławnym wodospadem rzeki Pliwa wpa=
dającej do rzeki Wrbas; zamek potężny zbudowany przez wojewodę
Herwoja (+1416); koło wchodu do zamku wykuta pieczara w któ=
rej dawniej spoczywała trumna bośniackiego króla Twrtka (+1391). W
mieście poniżej zamku okrągła wieża a pod nią w skale wykute ciekawe
we katakumby, których opis i plan podał pułkownik G. Bancalari
(w piśmie: Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik XI pag. 11).
Za miastem na górze Hum ma być pochowany ostatni król bośniacki
Tomaszewić ubity r. 1463 od Turków. – Komotin ruiny zamku. – We=
nac z zamkiem, którego ban ujenaczki w X wieku wydał córkę za Hwa=
limira króla dalmackiego. – Podmilacze w. z starym kościołem kato=
lickim. – Skender Wakuf i Warcar Wakuf dwa miasteczka. – Bo=
czac zamek. – Kotor miasteczko. – Bobas ruiny zamku w którym
mieszkał wojewoda Herwoja.

3) Jezerska: Jezero (Gjöl-Chisar) z ruinami zamku. – Sokolac
ruiny zamku. – Plewe (wieś) [illegible] [Plewlje [illegible] (Taszlidże) miasteczko
w pobliżu ruiny starego rzymskiego miasta, które się jeszcze r. 1462
zwało Breznica, oraz starożytny monaster serbski zwany Trojca,
przyparty do skały, gdzie w cerkwi pokazują trumnę i drewniany pasto=
rał św. Saby biskupa i księcia Hercogowiny, którego ciało turecki Sinan
Pasza r. 1595 po zrabowaniu monasteru Mileszewo (koło Prjepolje) kazał
spalić.] – Jan w. nad rzeką Janja. – Pecka w. – Wrbljani w.

leży w Nachii Plewljanskiej № 47.
Czyli Vrhobreznica
Widok tego monasteru ob. Bosanska Vila 1888 № 6 str. 85.

4) Skopalska: Skoplje gornie (Gorni Wakuf) miasteczko, niegdyś kopalnie.
Wokoliczy jest wiele dworów (odżak) w których mieszkają begowie (potur=
czona szlachta bośniacka). – Skoplje dolnje (Donji Wakuf) miasteczko

do niedawnych czasów siedziba muftego i miralaja (jenerała) mającego tytuł spachii Kliszkoego sandżaka. – Bugojno miasteczko, 1000 mieszkańców, co piątek targi ożywione. – Maloselo z probostwem katolickiem. Czipulić z cerkwią prawosławną, osada cyncarska. – Prusac z zamkiem [Akhissar (Biograd) zdobytym przez Turków r. 1529; tu jest także źródło zwane Ajwatica czczone od Turków. – Rosin z ruinami 3 zamków, dawne kopalnie złota. – Wesela straża wieś, z licznemi dworami (odżak) bosniackich begów i ruiny klasztoru bernardyńskiego. – Galiczica w. – Kupreś w. ruiny zamku. – Bastac, Poganac, Strażań wsie mają ruiny zamków.

5) Liewańska: Lijewno czyli Liwno miasto istniało już 892 r. Król bosniacki Ostoja darował go r. 1400 wielkiemu wojewodzie i księciu splitskiemu Herwoji; obwarowane; okolica sławna pobytem hajduków (rozbojników). – Żabljak w. – Triglawa m. – Lipa w. z ruinami zamku i monastera. – Grachowo w. – Glamocz miasto z zamkiem i ruinami klasztoru.*) – Prechodac ruiny zamku. – Glawice w. z grobowcami starożytnemi rzymskiemi.

*) W polu stare cmentarzysko z grobowcami kamiennemi; na jednym wyrzeźbiony wypukło jeleń z rogami i napis cyrylicą: Se + puća + Milutina + Marojevića + i negove + żene + Wladisave……

6) Sarajewska: Sarajewo (Bosna-Saraj) stołeczne miasto założone pierwotnie r. 1465 przez poturczonych bosniackich begów Sokolowića i Zlatarowića, oraz przez bosniackiego wezyra Kozrew-Pasza który tu wybudował zamek (saraj) zwany Bosna-Saraj, albowiem osiedli tu mieszkańcy pobliskiego spustoszonego miasta Bosna. (Bosna miasto założone zostało r. 1235 u źródła rzeki Bosny, z siedzibą biskupa, zniszczone od Turków r. 1415 i 1463, 2 mile od Sarajewo. Dziś zowie się ta wieś Wrch-Bosna). Miasto samo leży nad rzeką Miljaczką ma 6000 domów, 400 ulic, 100 meczet czyli dżamii (tureckich świątyń) z których największe: Carewa dżamija i Chosrewbegowa dżamija; sukiennice (Bezesten), targowica (Bitlat); cerkiew prawosławną przy której mieszka arcybiskup metropolita sarajewski noszący tytuł exarcha Dalmacyi; kościół katolicki. – Ilidża (Bańsko-Brdo) w. z cieplicami. – Błażuj (Vrbosna) z ruinami zamku i kościoła u źródeł rzeki Bosny; zamek zbudował r. 1270 ban Kotroman. – Kotor ruiny zamku nad Bosną. – Glasinac z ruinami zamku i staremi nagrobkami w polu. [P Kiseljak (sławne kąpiele z szczawami)

7) Rogaticzka: Rogatica [(Czelebi-bazar) miasto z licznemi w okolicy nagrobkami. – Brankowiće wieś poturczonego bega wiodącego ród od Wuka Brankowića. – Blagolowić wieś poturczonego bega. – Praća wieś spustoszona przez powietrze; w polu kamienne nagrobki; tu była r. 1244 siedziba biskupa. – Pawlowac ruiny zamku istniejącego już r. 1423. – ~~Czelebi-bazar~~

8) Wlasaniczka: Wlasenica czyli Wlasinica wieś.

9) Kladańska: Kladań miasto. – Olowo wieś, dawniej kopalnie ołowiu. – Trnowo w.

10) Wisoczka: Wisoki m. z ruinami zamku i klasztoru katolickiego. – Mosztra w. – Slapnica w. – Sutiska m. z klasztorem bernardyńskim w którym są groby królów bośniackich, mianowicie przedostatniego króla Tomasza (+ 1460); chowają tu ornat wyszywany złotemi niciami przez królową bośniacką Katarzynę. Wokoliy dużo nagrobków kamiennych na których księżyc i gwiazdy wyryte. – Bobowac ruiny zamku (zburzonego przez Mahmuda II) w którym mieszkali królowie bośniaccy. – Borowica w. z kopalnią żelaza. – Waresz miasteczko z kuźnicami żelaza. – Zwezdan, Dubrownik, Radowlje z ruinami zamków. – Pirlitor z ruinami zamku Vratar (koło Sutiski).

11) Fojniczka: Fojnica miasto z klasztorem bernardyńskim i z cieplicami. – Kozo z ruinami zamku. – Obojak i Zwonigrad ruiny zamków. – Sebłżić w. z kopalnią żelaza. – Kreszewo miasto z ruinami zamku, [kopalnią rudy żelaznej] z klasztorem bernardyńskim; dawniej była tu siedziba biskupa katolickiego, papy patareńskiego i władyki prawosławnego 1463. – Dusina w. z kopalnią żelaza i cynobru. – Kojsina i Tvor wsie z kopalniami złota. – Lepenica z sławnemi szczawami. – Bukowci i Klokotim z szczawami. – Busowacza miasteczko z kuźnicami żelaza. – Medwed stary zamek. – Ostruzinica w. z zamkiem i grobowcem jednej Turczynki.

12) Ramska: Warwar w. w której ma źródło rzeka Rama wpadająca do Neretwy. Od tej rzeki Bela ślepy król węgierski r. 1133 przybrał tytuł Rex Ramae, który później na Rex Bosniae zamieniono. – Kopczići, Prolap, Sćit, Slatina, Trijeszćani, wsie begów tureckich. – Prozor i Studenac ruiny zamków.

13) Neretwańska: Konjic miasto z sławnym murowanym mostem wystawionym w X wieku przez Chwalimira króla ~~[illegible]~~ chorwacko-dalmatyńskiego, z ruinami klasztoru bernardynów i kopalnią srebra. – Jablanica, Podchum, Buljina, Newizdraci, Seonica, Kostajnica, Gorani, Gerani, Krutczice wsie. – W tej nachii Turcy chodują wino; przepływa ją rzeka Neretwa (Narenta).

14) Żeniczka: Kokań (r. 1423 Kukań) dawniej miasto, dziś wieś, z tureckiemi grobowcami kamiennemi (niszan). – Pojeczenik miasto z tureckiemi grobowcami. – Zenica miasto z starożytnym mostem na rzece Bosna. – Gladowić w. – Garewi m. – Wranduk miasteczko nad rzeką Bosną.

15) Teszańska: Teszań miasto z starym zamkiem, gdzie niegdyś była mennica bosniacka i stolica państwa Usory od r. 1405–1461. – Nowi szer miasteczko. – Doboj miasto nad rzeką Bosną przy ujściu do niej rzek Sprecza i Usora, z starym zamkiem. – Żepcze miasto z ruinami zamku. – Matina, Bistrica, Orachowica, Liskowica wsie z szczawami. – Lipolje wieś gdzie był niegdyś monaster.

16) Derwentska: Derwenta miasto z zamkiem nad rzeką Ukrina – Welika miasteczko – Kotorsko miasteczko nad rzeką Bosna. – Dubowac miasto nad Sawą. – Brod (Bosnid) miasto nad Sawą, na której tu przewoz – Odzak miasteczko. nad rzeką Welizajka. – Plean wieś. – Doboj, z ruinami zamku nad Sawą, w którym się r. 1408 król Twrtko II bronił Węgrom.

17) Gradaczka: Gradaczac miasteczko z starym zamkiem. – Ada obwarowane miejsce. – Graczanica miasteczko z cieplicami. – Soko stary zamek nad rzeką Graczanicą. – Srebrnik miasto z starym zamkiem gdzie r. 135. ban Twrtko poraził Węgrów. – Modricza miasteczko. – Tarewci wieś turecka. – Miloszewac wieś serbska w której niegdyś ban Stepan klasztor Bernardynom zbudował. – Brdjani, Osjeczani, Trebawa, Kopriwno, Szkijowac, Tolisa, Obudowac wsie serbskie.

18) Maglajska: Maglaj miasto nad rzeką Bosną. – Kakmur wieś serbska pod górą Ozren, niegdyś z monasterem. – Wasiljewci, Smrdin, Tekuczica wsie serbskie.

19) Tuzlanska. – Tuzla dolna (Soli-donje) miasto z starym zamkiem i warzelnią soli i kopalnią soli. – Tuzla gorna (Gorne-Soli) miasto z warzelnią soli. – Kiseljak miasto z sławnemi szczawami. – Usina, Dragunja, Majewica wsie z szczawami – Bijela miasteczko – Brczka miasto nad Sawą. – Barka miasteczko – Koraj, Teoczak wsie. – Skakawa wieś katolicka, gdzie niegdyś był klasztor.

20) Bjeljinska: Bjelina miasto. – Janja miasteczko. – Brezowo polje miasteczko nad Sawą. – Popowo polje w. serbska. – Dragaljewac w. serbska.

21) Zworniczka: Zwornik miasto nad Driną z starym zamkiem na stromej skalistej górze, siedziba władyki prawosławnego; w pobliżu leży monaster Św. Trójcy prawosławny. – Nowa Kasaba miasteczko nad rzeką Jadar. – Skocić wieś turecka nad Driną. – Biracz w. serbska.

22) Srebrniczka: Srebrnica miasteczko z 2 zamkami, z cieplicami, były tu kopalnie srebra i złota. – Osat wieś serbska.

23) Wiszegradska: Wiszegrad miasto ma na górze potężne ruiny zamku zwanego Starigrad czyli Visoko; sławny most o 11 łukach wymurowany na rzece Drinie r. 1578 przez Mehmet Paszę Sokolowicza, którego wspaniały pałac w ruinach tu pokazują (Karawanserail); są tu też słonawe cieplice; okolica bardzo piękna; góra z której cieplice wypływają zowie się Bańsko-brdo, a samo źródło ciepłe: Ilidže. Wiszegrad za bizantyńskich czasów zwał się Desnik czyli Destinik. – Mokra Gora miasto na granicy Serbii. – Dobrun wieś 1½ mili od Wiszegrada, z ruinami zamku i monasteru prawosławnego, [– Staniszewac, góra.

[cerkiew, jak napis głosi, wystawił żupan Stefan Nemanja r. 1170. – W pobliżu ciekawe pieczary zwane Kralica, z staremi napisami.

24) Sjeniczka: Tę nahiję zwano dawniej wraz z przyległą częścią Serbii: Stari Wlach. – Sjenica nad rzeką Wuwca z forteczką zbudowaną r. 1804 przez Karadjordja serbskiego. – Nowa Warosz miasteczko F Banjani z ruinami serbskiego monasteru.

F na wierzchołku góry Stari Wlach, zwane Bośniacką Syberją.

25) Nowopazarska: Nowi Pazar miasto przy ujściu Joszanicy do Raszki; do r. 1817 była siedzibą władyki serbskiego i baszy oraz stolicą paszaluku nowopazarskiego do którego należały nachije: nowopazarska, sjeniczka i mitrowaczka, od r. 1817 przyłączono ten paszaluk do Bośnii. Pod miastem leżą cieplice wymurowane przez Rzymian dawnych, ruiny 2 klasztorów katolickich, ~~oraz~~ mała cerkiew ~~[illegible]~~ prawosławna SS. Piotra i Pawła starożytna, w której r. 1143 Stefan Nemanja wielki żupan serbski przyjął chrzest prawosławny od Leoncyusza władyki raszskiego; albowiem krainę tę (część Starej Serbii) zwali Raszka czyli Rascia; dla tego też tę cerkiew nowopazarską zowią: "Metropolia Swiato Raszka." – Djurdjewi Stubowi, pół mili od Nowego Pazaru, na górze starożytny monaster S. Jerzego zbudowany przez Stefana Dragutina Nemanję; w cerkwi ciekawe starożytne freski przedstawiające królów serbskich, oraz nagrobek z złotkami króla

serbskiego [illegible] Dragutina, który odrestaurował ten monaster. Pod monasterem wieś Deżewo, gdzie dawniej stało miasto. – Trzy mile od Nowego Pazaru, wśród arnautskich wiosek, przy źródle rzeki Raszki leżą ruiny monasteru Sopoczani (Sopot) zbudowanego przez Stefana Urosza Milutyna (+1317) z freskowemi wizerunkami królów serbskich i sladami mozaiki. – Pazariszcze czyli Stary-Pazar pole z ruinami miasta zwanego Rasa nad rzeką Raszką.

[i z ruinami zamku zwanego Relina Kula [t. j. wojewody Chreli Krilatoga)

26) Mitrowiczka: Mitrowica miasto nad rzeką Ibar z zamkiem F – [redacted] Zwezan przy ujściu Sitnicy do Ibaru z ruinami zamku zbudowanego przez Irenę cesarzową grecką. – Bańska miasteczko z zamkiem, gdzie był sławny monaster wystawiony przez króla Milutyna. – Rożaj miasteczko przy źródle Ibaru. – Nahija ta graniczy z Kosowo Polje, leżącem w Starej Serbii, w nachii Wuczytern, paszaluku Priszting. Kosowo. Są w nachii Mitrowiczkiej wsie albańskie (Arnautów). Kosowo polje zwane było od Greków Dardańskie pole.

F i monasterem nowym.

pniegdyś było tu biskupstwo.

[obecnie odbudowano ten monaster Banja założony przez cara serbskiego Urosza I Chrapawego (+1270). Przy monasterze sławne cieplice.

Bosnia zachodnia (Krajina bosanska – Turska Hrwatska) zajmuje 150 mil □ z przeszło 100000 mieszkańcami; rozciąga się między rzekami Wrbas i Una. Znaczniejsze góry: Wrtocz, Prkosi, Crnagora, Grmecz, Srnatica, Osmina, Kozara, Benakawac, Beregomica, powiększej części pokryte bukowemi lasami, w których chodzą trzody świń. Rzeki Sawa, Una, Wrbas, Unac, Klokot, Wrbanja, Wrbaska, Szwrakawa, Sana, Blija, Odena. Mieszkańców zowią Krajiszniki, którzy się różnią ubiorem od mieszkańców Bosnij wschodniej czyli Boszniaków. – Nachije są następne:

27) Banjaluczka: Banjaluka (dawniej Bajna-luka t. j. piękna łąka) miasto z sławnemi cieplicami zbudowanemi przez Rzymian; pomiędzy meczetami tureckiemi celuje Feredija dżamija zbudowana około r. 1756 przez Fered-paszę. W pobliżu miasta zbudowali Trapiści klasztor. – Slatica miasto z sławnemi cieplicami. – Gomionica wieś z monasterem prawosławnym.*) – Timar w. z kuźnicami żelaza. – Bronzenjak w. – Iwańska w. katolicka z winnicami i ruinami zamku. – Zwoczaj ruiny zamku w którym przebywał herceg Herwoja r. 1404 i król Stefan Ostoić r. 1419, nad rzeką Krupą. – Wrbanjica miasteczko tureckie. – Czelinac, Zmijanje wsie. – Laktaszi miasto z cieplicami. – Gradiszka (Berbir) miasto naprzeciw austriackiej Starej Gradiszki. – Kobasz, Prnjawor miasteczka. – Plowa i Drenowa wsie serbskie.

*) zbudowanym w XV w. przez mnichów z monasteru Mileszewa (a podług innych przez Marę córkę serbskiego despoty Jerzego Brankowicza Smederewca a żonę sułtana Murata II 1427–1459)

28) Prijedorska: Prijedor miasto z zamkiem nad Saną. – Ljubija miasteczko z kuźnicami. – Matugare w. turecka. – Wolar w. katolicka. – Kozarać miasteczko z rujnami zamku. – Nowi Bosanski miasteczko z zamkiem. – Blagaj miasteczko z zamkiem królów bosniackich, w którym r. 1463 Mechmed II kazał ściąć Króla Tomaszewicza. – Mosztanica*) w. z monasterem murowanym prawosławnym. – Kostajnica miasteczko nad Uną, naprzeciw austryackiej Kostajnicy. – Dubica miasteczko nad Uną z zamkiem naprzeciw Dubicy horwackiej. – Kneżpolje wieś serbska.

*) Widok w Bosanska Vila 1889. N. 9 str. 133.

29) Staromajdanska: Stari majdan miasteczko z kuźnicami. – Kamengrad z zamkiem nad rzeką Dera. – Sanski-most miasteczko. – Skucani wakuf wieś turecka. – Tomina i Dobar wsie serbskie. – Ilidże w. źródła mineralne

30) Kljuczka: Kljucz miasteczko z potężnym zamkiem w rujnach, w którym się r. 1463 Król Stefan Tomaszewicz poddał Turkom. – Kamiczak rujny zamku pod górą Grmecz nad Saną – Rastoka wieś z dworem bega Filipowicza. – Sredice wieś serbska.

31) Kulinwakufska czyli Nowoselska: Kulin-wakuf (Nowosel) miasteczko nad Uną koło granicy austryackiej. – Awala zamek nad Uną. – Ostrwica zamek. – Klisa miasteczko. – Djuriczewac i Oreszac zamki. – Bilaj miasteczko, gdzie Stefan Tomaszewicz r. 1459 swego ojca Króla Tomasza udusił. – Petrowac miasteczko z zamkiem. – Unac w. serbska. – Herman rujny prawosławnego monasteru.

32) Bichaczka czyli Bijaczka: Bichacz także Bicje lub Biszcje miasto i zamek nad Uną. – Izaczić miasteczko. – Brekowica w. – Sokolac i Rinać zamki w gruzach. – Wedropolje w. – Zapra w. dawniej kopalnie srebra.

33) Krupska: Krupa miasteczko. – Jezersko, Bużim, Wranagracz, Otoka zamki nad rzeką Uną.

34) Ostrożaczka: Ostrożac miasto z zamkiem. – Cazin miasteczko z rujnami zamku. – Bela stena, Sturlić, Todorowo, Peći, Kladusza, Podzwizd zamki nad Uną.

Bosnia górna czyli Hercegowina (Gornja Bosna - We-
zirluk Mostarski) zajmuje 300 mil □, kraj górzysty w któ-
rym najwyższe góry: Dùrmitor, Wele(ž), Chergud, Chum, Bi-
levza, Wolujak, Wran, Črnopas, Gusinje, Prokletija, Glijeb,
Plewlje, Tartar. – Rzeki: Neretwa (Narenta), Moracza, Tre-
bisznica, Buna, Brijegawa, Tara, Piwa, Drina, Lim,
Wunac, Trebižat, Radobolja, Grbawica, Drežnica, Čepelica
(Ombla). – Wino rodzi się koło Mostaru i Brotjna. – Kraj podzie-
lony był na 3 Sandżakaty: a) Mostarski z Nachijami: Mostar,
Stolac, Blagaj, Ljubuszka, Duwno; b) Trebiński z Nachijami:
Trebinje, Newesinje, Nikszić, Kulaszin, Gacko; c) Foczański
z Nachijami: Focza, Czajnić, Plewlje, Prijepolje. – Nachije:

35) Mostarska: Mostar miasto, z stolicą biskupa prawosławnego,
założone r. 1440 przez Radiwoja Gost marszałka hercega Stefana
Kosačica (+1466)
Największą ciekawością jest most murowany o jednym łuku do
80 stóp wysokim przez rzekę Neretwę wystawiony r. 1596 przez bu-
downiczego Sinan'a na rozkaz sułtana Sulejmana. Długość łuku
mostowego wynosi 150 łokci, szerokość mostu metrów 4½. Nad mias-
tem na górze Chum ruiny zamku, zwanego dawniej Chlum. Na rynku (Czar-
szija) ożywiony bazar; jest tu też stara murowana cerkiew prawosławna,
i kościół katolicki wystawiony r. 1866 (do r. 1570 było 3 kościoły i klasztor)
– Buna miasto z kamiennym mostem na rzece Buna o 13 łukach z cza-
sów rzymskich. – Sziroki Breg miasto gdzie Bernardyni r. 1845 wystawili
klasztor. – Broćno w. z dobremi winnicami, istniała już r. 1273. – Dre-
zica wieś.

36) Blagajska: Blagaj (czyli Hercegowina) miasto z ruinami zamku
na górze Chum, od której cały obwód dostał nazwę Zachlumia, który bośniacki
wielki wojewoda Sandal r. 1404 zajął z miastem stołecznem Blagaj. Pod górą
Chum w okolicy skalistej jest źródło rzeki Buna z turecką kaplicą. – Cho-
dbina, Rotimlija, Wranjewići, Žulji, Kokorina, Kružal wsie zalud-
nione. – Žitomislić monaster prawosławny r. 1585 przez Milosława Milo-
radowicza fundowany (Błagowieszczenia Bogarodicy)

242

37) Duwańska: Żupanjac (dawne Duwno-rzymskie Dalmatium). – Seonica w. katolicka. – Szuica w. katolicka z ruinami zamku Stržaj, pod którym wypływa rzeka Szuica z pieczary, która połączywszy się z potokami Miljacka, Mrežnik i Nozdrac, wpada we wsi Kowaczi w głęboki otwór podziemny (ponor) i dopiero w oddaleniu 12 kilometrów w równinie Buszko blato na wierzch wypływa

38) Ljubuszka czyli Ljubinska: Ljubuszki miasto nad rzeką Trebižat, z starym zamkiem na górze, pół mili od miasta leży klasztor bernardyński Humac, gdzie się znajdują ruiny rzymskiego miasta Bigeste. – Witina w. turecka z ładnym dworem tureckiej szlacheckiej (begów) rodziny Kapetanowiczów. – Ljubomir (Ljubowo?) w. z której pochodziła rodzina królewska serbska Nemaniczów; tu leży klasztor prawosławny Dobrićewo. – Chrzana i Cwetkowića most w. na granicy austryackiej. – Szuma i Bobani wsie. – Popowo w. z monasterem prawosławnym ~~[illegible]~~ Zawala. – ~~[illegible]~~ polje wieś koło Ljubomira gdzie się w polu znajdują ciekawe grobowce kamienne z napisami glagolickiemi i staremi rzezbami. – Zażabije, Krasno, Rawlo, Orachowa, Timar, Grmjani, Orasije, Dubjani, Kosjerewo wsie. – Chugowo w. gdzie rzeka Trebisznjca wpada w podziemny otwór

39) Stolaczka: Stolac miasto nad rzeką Brigawa, z zamkiem, tu ciekawe kamienne nagrobki chrześciańskie w polu. – Utowo miasteczko nad Neretwą. – Gabela miasteczko pograniczne – Czitluk (Sedeslam, Drjewa czyli Stara-Gabelka) w. – Nowoselo (Trebižat) w. – Kosztun ruiny zamku i stare nagrobki.

40) Trebinska: Trebinje (dawne rzymskie Trebunia) miasto, dawna stolica w X wieku księstwa Terbunia czyli Trawunia, leży rzeka Trebisznicą, pod górą Bileć. – Trebunja wieś katolicka gdzie r. 1846 osiedli Jezuici wygnani ze Skadaru. – ~~[illegible]~~ – Kosierowo w. z monasterem prawosławnym. Duži w. z monasterem prawosławnym (dawniej siedziba władyki mostarskiego; monaster Uspenia Bogorodici (Duži)). – Banjani, Korjenići, Zupci, Kruszewica wsie. – Prawice w. serbska. – Bilek miasteczko obwarowane; w pobliżu wieś Bjela-Rudina z ciekawemi mogiłami (gomile) i kamiennemi nagrobkami w polu.

41) Newesinska: Newesinje miasteczko tureckie. – Salem palanka (Tartarowić) miasteczko.

42) Nikszićska: Nikszić miasto warowne. – Wagrana zamek w pobliżu Czarnejgóry. – Grachowo należało do r. 1845 do księstwa czarnogórskiego. – Żupa monaster prawosławny opuszczony.

43) Gatacaka: Gacko miasto z zamkiem (zwane dawniej Metokija) są tu ciekawe kamienne nagrobki w polu, na których starodawne tańce, polowania na jelenie i inne wyobrażenia wyrzeźbione. – Klobuk z rujnami zamku na stromej górze. – Malinsko monaster prawosławny (Uspenia) †† – Bijela monaster prawosławny. – Piwa monaster prawosławny † – Sokol Hraptowac gdzie była wieża obronna sławnego Czengić-Aga. Gradina (dawniej Stepanpole) † ruiny zamku przy ujściu rzeki Tary do Piwy, w pobliżu wieś

[zbudowany r. 1609]

[† Stepanpole z ruinami starożytnej cerkwi.]

44) Kulaszinska: Kulaszin miasto z zamkiem nad rzeką Tara. – Dowolja monaster prawosławny.

45) Foczanska: Focza duże miasto tureckie, ma 17 dżamij (minaretów), sławne z wyrobu handżarów i nożów. – Zelecz miasteczko – Gradac z rujnami zamku.

46) Czajniczka: Czajnić czyli Czajnica miasto na skale w malowniczem położeniu nad rzeką Janina pomiędzy górami Cziwczi-brdo i Czicel, z dażą nową cerkwią prawosławną z 14 kopułami, zbudowaną r. 1857, pomalowaną w środku przez greckiego malarza z Macedonii. W tej cerkwi znajduje się cudowny obraz Bogarodzicy na drewnianej tablicy według podania przez S. Łukasza malowany. Na tejże desce z tyłu wymalowany obraz S. Jana Chrzciciela. Obraz ten pochodzi z monasteru Banja koło Priboju naddimem w XVI wieku spalonego, przez wezyra Sinanbega i ma być zupełnie podobny do obrazów pędzla S. Łukasza na górze Athos i w Jerozolimie. Co roku odbywają Serbowie liczne pielgrzymki do tego obrazu w Czajnicy w święto Uspienia (d. 15 Sierpnia v. s.). Niedaleko nowej cerkwi jest mała starożytna cerkiew. – Goraždje czyli Goražda *) niegdyś ludne miasto w którem był monaster prawosławny z drukarnią cyrylicką istniejącą r. 1529–1531; miasto leży nad Driną. – Rudo miasteczko nad rzeką Lim przy ujściu do Driny – Samobor ruiny zamku przy ujściu rzeki Janiny do Driny.

[Sopotnica z cerkwią murowaną założoną r. 1446 przez Stefana herteg bosniack. jak napis głosi (koło Goraždy)]

[*) Cerkiew małą za miastem fundował herteg Stefan r. 6954 jak napis głosi (Stjepan Vukić ~~[illegible]~~ r. 6954 (t. j. 1454 czyli raczej 1446); był przy niej monaster S. Georgija i drukarnia założona 1529 przez starca Božidara Goraždanina, jeromonacha Teodra Ljubavića i djakona Radoja, z której wyszedł Psałtyr 1529 i Molitawnik 1531]

47) Plewljanska czyli Taslidżanska: Plewlje (Taslidża) miasto starożytne z starożytnym monasterem S. Trojcy i rujnami miasta Breznica znanego już za Rzymian. W monasterze S. Trojcy mieszkali dawniej władyki Hercegowiny. – Priboj miasteczko przy ujściu Uwca do Limu. – Banja (dawniej Toplica) ruiny monasteru w którym pochowany Urosz III. †

48) Prijepolska: Prijepolje miasto z rujnami rzymskiem. – Belopolje czyli Bjelopolje (Akova) na granicy Albanii. – Mileszewo dawniej ludne miasto dziś wieś licha serbska; był tu sławny klasztor z drukarnią cyrylską w XVI wieku. (Widok monasteru w Bosanska Vila 1888 Nr. 8 pag. 117.)

W monasterze Mileszewo spoczywało ciało serbskiego arcybiskupa S. Saby, z którego to powodu Hercegowinę zwano „Województwo Św. Sawy" a wojewodzi nosili tytuł Strażników grobu Św. Sawy. Tu się koronował Stefan Twrtko król bośniacki. R. 1595 Sinan-pasza zniszczywszy monaster ciało Św. Saby spalić kazał. Monaster Mileszewo fundował król serbski Władysław (r. 1234–1240) pod tytułem Ławry Woznesenia Gospoda, i sprowadził z bułgarskiego miasta Tirnowy ciało S. Saby, który tam zmarł, wracając z Ziemi świętej. Monaster spalony przez Turków 1782 r. – Dubowica monaster mały założony r. 1565.

Begowie tureccy w Herzegowinie używają liter kiryliczą
którą zowią Bosanczica. (Bukwica) – Litery łacińskie zowią
Latinica. – Horwatów austryackich zowią Czakawci i
Kekawci – Serbów zaś Sztokawci.
Na nagrobku koło miasta Stolac jest napis kiryliczą: Ja sie,
leżi Pariso Radoiczić.... nagrobek w polu zowią tu: stećak

Muzyka narodowa:

Melgunow Ju. P.: Russkija piesni neposredstwenno s gołosow
naroda zapisannyja 1879.

Kocipiński
Lipiński: Galic.
Kolberg: Polsk.
Erben: Czeskie
Sušil: Morawskie
Szląskie
Słowackie: Füredy
Illirskie: Katinelli

245

Panczić Josif Dr. ur. 1814 w Bribiru
+ 1888 w Beogradu.

Teatry publiczne serbskie: Nowy Sad,
~~Zg~~ Zagreb, Beograd (otwarty 20
Oktobra 1869) w którym przedstawiono
20 oryginalnych i 111 tłomaczonych
sztuk dramatycznych.

Capor Matthaeus Archipresbyter Illirius
Romae + 3 Januar. 1849 Curzolae.

Kanitz: Reise in Süd-Serbien und Nord-Bulgarien 1868.

Asboth Johan v.: Bosnien und Hercegovina, Reisebilder und Studien Wien 1887.

Bulletino di Archeologia e Storia Dalmata Anno X. 1887. Nr 1–12.

Viestnik hrvatskoga arkeologičkoga družtva Godina 1887. IX Broj 1–4.

Starinar Srpskog arkeoloszkog drusztwa Godina 4. 1887 Swezak 1–4. u Beogradu.

~~Kodeks~~ (fojnički) popa ~~Stanisława Rubčića herby~~.

Maczwa – Welika Morawa – Szumadija – Raszka

Czterej bracia Nemanjowicze posiadali: 1) Stracimir ~~posiadał Raszkę~~ stolicę miał w Gracu (dziś Czazak) na Morawie 2) Nemanja posiadał Raszkę, którą w XIII w. do Peć nad Ibarem, Życza gdzie miał stolicę metropolita przeniesiony

Gramatické základy jazyka slovinského, sepsal Fr. Vymazal. V Brně 1884. Nakladem K. Winklera (Winkler a Wehowski) Tiskem mor. akciové knihtiskárny. 8vo K. n. 2, str. 126. 1.

Slovinski (sami zaś piszą: Slovenski) język jest w użyciu w Krajinie (Kranjsko z stolicą Lublana), Korutanach czyli Karyntyi (Koroško z stolicą Celovec), ~~w~~ Sztyrsku czyli Styryi (Štajersko), Pomorzu (Primorsko czyli Gorica, Gradiška, Terst i Istria), w Węgrzech za rzeką Murą (Prekmurci), w Weneckiem (Rezjane), w Kroacyi w żupaństwach Križewackiem, Waraždińskiem i Zagrzebskiem (Bezjaci mówiący Kajkavštiną). – Dyjalektów czyli narzeczy jest znaczna liczba, za literacki język przyjęli Wodnik i Prešern narzecze gorno-krainskie. Literatura rozpoczyna się Katechizmem Trubarowym wydanym r. 1550 w Tybindze; ortografii używano Bohoriča (r. 1584); dopiero r. 1843 Bleiweis założywszy dziennik Novice zaprowadził ortografię ilirską Gaja. – Na rozwinięcie literatury wpłynęło głównie Towarzystwo św. Mohora (Hermagoras) założone r. 1852 przez biskupa Marina Slomšek.

Kozler Peter: Zemljowid slovenske dežele. V Celji, Juri Tarmon knjigar. 1864. 1 f. 36 kr. piękne ryt. mapa

Jest to druga edycya wydana 1864 kosztem Matici slovenske dla autorków)

obejmuje 1) mappę sztych na miedzi in fol. w Wiedniu etnograficzną z oznaczeniem siedlisk Slowenców, Horwatów, Niemców, Madjarów i Włochów, z nazwami słowiańskiemi dokładną miejscowością i terrainem. – (Sama Kraina bez Styryi od Groß-Glockner, Radkersburg po Triest Rieke, Zengg.) – 2) Imenik mest, tergov in krajev zapopadenih v zemljovidu slovenske dežel, kakor priloga istega, na svetlo dal in založil Peter Kozler. Na Dunaju, tiskom jermenskoga samostana 1864. 8vo str. 31 (Ortsverzeichniß)

3) Slovencom (r. 1852) Narodopis p. K. 1. p. XVII – XXIV z 1 tabl. herbów sztych.

Prócz miejsc są nazwy gór, rzek po słowiańsku

(pierwsza edycyja.) (mniejsza) Slovenski zemljopis in pregled i. t. d. na svetlo dal P. Kozler. Dunaj 1854.

Klejmajr Jul.: Zgodovina slovenskoga slovstva. Ljubljana, 1881. 8vo str. 266. 2 f.
(Historya słowenskiej literatury)

Pajek Josip: Črtice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev. Sastavil dr. Josip Pajek. U Ljubljani 1884. 8vo
(Opis zwyczajów ludowych)

Trdina J.: Zgodovina slovenskega naroda spisal... Janez (Ljubljana 1866. tisk Egerjev. 8vo str. 144. (Izdala Matica slovenska v Ljubljani.)

1) Vojvodstvo Kranjsko v zemljepisnem, statističnem i zgodovinskem spregledu. Izdala Matica slovenska v Ljubljani. U Ljubljani, natisn. Jožef Blaznik 1866. 8vo str. 86.

2) Vojvodstvo Koroško v zemljepisnem, statističnem in zgodovinskem spregledu. Izdala Matica slovenska. U Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik, 1866. 8vo str 69. ./. 3)

Krauss F. Dr.: Orlović, der Burggraf von Raab. Ein Mohammedanisch-Slavisches Guslarenlied aus der Herzegovina. Freiburg in Breisgau 1889. 12°

Stojanović Ljub.: Stari srpski chrisowulji, akti, biografije, letopisi, tipici, pomenici, zapisi i dr. (Srpska Kraljev. Akademija. Spomenik III.). Beograd 1890. fol.

—

3) Slovenski Štajer. Dežela in ljudstvo. Izdala in založila Slovenska Matica. V Ljubljani natisnil Jožef Blaznik 1868-1870. 8vo

I Šnopič. Spisali Rodoljubi. (1868) (I Oddelek). str 137 obejmuje: Zemljopisne razmere spisal prof Jožip Šuman: (geografia opis ziemi powierzchni, gór, rzek) – Zemljoznanske razmere ali Geognozija spisal Ivan Žuža – Zračne razmere ali meteorologija sostavil J. Majciger. – Rodovitnost zemlje spisuje dr. Gust. Ipavec. (ten rozdział nie wyszedł.) (Na początku zeszytu: Opis granic, geograficzny i etnograficzny).

II Šnopič. (wcale nie wyszedł, miał obejmować: Kulturhistorične razmere, spisuje prof. J. Pajek. – Telesne razmere spisal dr. Jož. Vošnjak. – Duševne razmere, spisal Božidar Raič. – Državne razmere spisuje dr. J. Srnec. (Zeszyt ten 2gi nie wyszedł.)

III Šnopič, spisal dr. Ivan Gršak. (1870) str. 118. Obejmuje: Statistične razmere prebivalcev. – Produkcija. – Obrtnost – Društva – Trštvo.

IV Šnopič (nie wyszedł) miał obejmować: Zgodovina (Historia): Vnanja (Zewnętrzne) spisuje Davorin Trstenjak. – Notranja (Wewnętrzne) spisuje Ivan Macun.

Pesmi Franceta Preširna, s pěsnikovo podobo, z njegovim životopisom in estetično-kritičnim uvodom. Izdala Jož. Jurčič in Jož. Stritar. V Ljubljani 1866 (Oton Wagner knjigar v Ljublani) 12º. str. 262 i portr. litogr. (Klasje z domačego polja. Zbirka najboljših del slovenskih pisateljev) Snopič I. II. III każdy po 25 n. Kr. (dalsze księgi obejmować będą poezyje Vodnika, Slomšek, Narod. pesmi, Koseski, Erjavec, Cegnar, Levstik, Trstenjak, Toman, Valjavec, Vilhar, Jenko.

Prešírn Frant. Básně, přeložil a životopisem opatřil Josef Penížek. v Jičíně (Sehnal) 1882. 8º. str. XXXVII. 76. (70 kr

Pesmi zložil Fr. Levstik. V Ljubljani. Natisnil i založil Jožef Blaznik 1854. 8º. str. 92. 2. (h) (50 n. Kr.)

Kouble Josef: Stanko Vraz, jeho život, poesie a působení slovanské. Dle originalu chorvatského Dr. Fr. Markoviće přeložil.... Praha (Otto) 1882. 8ºº str. 119. 70 kr.

Stanko Vraz (właściwie Jakob Fras) urodz. 30 Czerwca 1810 we wsi Čerovec (Žerovince) w Styryi, kształcił się w Mariboru (Marburg) i Gradcu Grätz. — R. 1838 osiadł w Zagrzebiu przeszedłszy na pole literatury horwacko illiryjskiej. † w Zagrzebiu 1850 d. 24 Maja.

(w Krajinie, dolnej Styryi, południowo zachodniej Korytaryi, w Gorycyi, obwodzie tryestyńskim, w Istryi w Węgrzech – razem 1,250000 Słowińców.

Literaturę Słowińców ~~[illegible]~~ wskrzesił właściwie Valentin Vodnik który zbudził narodowość słoweńską z długoletniego letargu ułożywszy porządną grammatykę i słownik oczyszczony z obcych naleciałości. Po nim odznaczyli się Kopitar, Kastelic, Dr. Jan Bleiweis (+ 29 listop. 1881 w Lublanie), najlepszy poeta Franc. Preširen, po nim Lovre Toman, Franc. Levstik, Simon Jenko +, Josef Stritar. i x. (1881)

R. 1889 wychodziły dzienniki: Mir ~~[illegible]~~ (w Celowin) dwutygodnik; Stajarski Gospodar (w Gratu) dwa razy tygodniowo; Cvetje z vrtou sv. Frančiška (w Gorycyi) tygodnik = miały do 2000-3000 prenumerantów. – Doljenske Novice od 1843 (w Nowym Mieście na Dolensku) 2 razy na miesiąc gospodarcze tygodnik; Slovenski Narod w Lublanie (dziennik już dawno od 1866 wychodzący); Slovenec od 1873 (dziennik) 3 razy tygodn.; Edinost 3 razy tygodn.; Lyublanski Zvon (beletryst. miesięcznik) *); Zgodnja Danica (tygodnik) = miały do 1500 prenumerantów; – Kmetovalec w Lublanie (dwutygodnik) – Rogač (dwutygodnik humorystyczny) – Učitelski Tovariš w Lublanie; Popotnik pedagog. (dwutygodnik) ~~[illegible]~~ w Marburgu; Vrtec (miesięcznik illustr.); Dom in svet (w Lublanie); Pastir duhovni (miesięcznik), Crkveni Glasbenik (miesięcznik muzyczny); ~~[illegible]~~ Slov. Pravnik (miesięcznik w Gorycyi), Zadruga (w Celei); Soča (w Gorycyi) (tygodnik polityczny); Obrtnik (czasopis techniczny); Slovanski Svet (w ~~Gorycyi~~ Lublanie), Slovenski Gospodar (w Mariborgu) polityczno-gospodarski tygodnik od 1876 ma 3000 prenumer.
(Mohor)

*) r. 1891 (wychodzi XI rok)

Brus (humorystyczny w Lublanie)
Gospodarski list (w Gorycyi)
Vičelar (w Lublanie)
Ovocinar (w Lublanie)
Hospodar (w Hradcu styryjsk.)

Towarzystwo Św. Hermagora (w Celowin wydawnictwo pisemek ludowych, liczyło r. 1889 członków 41552 (rozesłało 249312 egzemplarzy pism) Towarzystwo pedagogiczne w Kerszku nad Sawą (Gurkfeld) wydało 3 książki. Towarzystwo c.-k. rolnicze w Krainie wydało: Vrtnarstvo (Sadownictwo). – Narodni Koledar Drag. Hribarda na r. 1889 w Lublanie. Towarzystwo Drużba Ś. Cyrylla i Metodego w Lublanie wydało Bibliotekę dla młodzieży tom I (Żywot Cesarza Franciszka Józefa) – oraz Żywot Valentina Vodnika. Matica slovenska w Lublanie wydała 2 tomiki powieści Biblioteka narodna wychodzi w Nowem mieście. III seria wypuszcz 26–30. W Chicago wychodzi r. 1891 pismo tygodniowe: Amerikanski Slovenec

r. 1891 liczyło członków: 51827 w roku wydaje 6 książek

najlepszym poetą jest Sim Gregorčič (proboszcz) – i Luiza Pesjakowa która wydała swe poezye p. t. Vijolice.

Pesni Valentina Vodnika. Uredil Fr. Weisthaler. Ljubljana, izdala Družba sv. Cirila in Metoda 1891. 8o 20 Kr.

Scheinig J. (profes. w Celowcu): Narodne pesmi Koroških Slovencov. Lublana (Kleinmayer & Bamberg) 1889. 8o str. 466. 1 f 50 Kr. (1041 pieśni)

Svečanost o priliki sedemdesetletnice Dra Janeza Bleiweisa dne 19 Novembra 1878. Sestavil Anton Benšek. Z uvodom Dr. Fr. J. Celestin'a. Izdalo uredništvo „Jugoslov. Stenografa". str. 96.

Dzieł w języku słoweńskim wydano 1870 r. 97; 1871 = 107; 1872–1873 = 237; 1876 = 227; 1877 = 107; 1878 = 198; 1879 = 105; 1880 = 131; 1881 = 124; 1881 = 124.

Leciejewski J.: Z życia Słowieńców. (Odbitka z „Niwy".) Warszawa 1885.

Trstenjak Anton: Spomenik slovanske uzajemnosti. V Ljubljani (Narodna Tiskarna) 1886. 8o str. XII. 276 z drzeworytami (biografie literatów, słowińskich, horwatskich, czeskich, podróż do Pragi i Welehradu)

Koledarček slovenski za navadno leto 1855. Na svetlo dal Dr. Janez Bleiweis. V Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik. 12mo str. 64 z portr. Zygmunta Zois i Stanko Vraz, oraz 1 tabl. mal. litograf. /: prócz Kalendarza obejmuje biografie: Žiga (Zigmunt) Zois ur. 1747 † 1819 mecenas literatury; Stanko Vraz ur. 1810 † 1850 przez Davorin Terstenjak. — Potovanje po okrajnah slovenskega naroda, przez P. Kozler str. 45–51 jest to opisanie granic ziemi osiadłych przez Słoweńców mówiących narzeczem słoweńskim. — Kočevari /opis etnograficzny krainy Słoweńców poniemczonych Gotschee, napisał 3 stnic, str. 51–54 :/. — Do mieszkańców Słowińców należy dolina rezijańska (z wsiami słowiańskiemi Bela, Rezija, Njiva, Osojan, Lipovle, Korito, Stolbica); z południowo wschodniej strony granicą z niemi horwaccy Čakavcy, tu żyją beli Krajnci zwani też Mokričani; od wschodu północnego sięgają do węgierskich żupanij zaladskiej zabarskiej, šimežkiej; na północy stykają się z Niemcami w Štajarskim kraju: granica ta zowie się Štajarsko-Koroška. Słoweńcy żyją w Koroskem (Kärnten) Štajarskem (Steiermark), Krajnskem (Krain), Primorju (Litorale). Główne ~~miasta~~: Ljubljana (Leibach) z 20,074 mieszk., Celovec (Klagenfurt) z 12,533 mieszk., Vekovec (Villach), Potablo (Pontafel) – Maribor (Marburg), Ptuj (Pettau) w Styryi, Terst (Triest) z 33414 mieszk., Gorice (Görz) z 11,250 mieszk. — W Kočevskem okoliji (Gotschee) żyją Niemcy we wsiach Kočevje, stara Cerkev, Kočevska Reka, Stari Log, Mozel, Koprivnik, Čermošnice, Polom, Polanca, Planina, Morovice, Gerčarice, Gotenice, Nemška Loka, Topla, Reber.) — Torbica narodnih prigovorov, nabrał po 3 stri Jakob Volčič (68 przysłów) str. 63–64.

(Hermagora)
Družba Sv. Mohorja r. 1852 przez biskupa Marcina Słomszeka w Celowcu założone r. 1886 miało 35000 członków – co roku wydaje 6 książek (Do r. 1866 wydało 55 książ)

Matica Slovenska założona 1865 w Lublanie wydała Dzieła A. M. Słomšeka (biskupa) – Dzieła Erjavca. (1888)

Poeta: Franjo Legnar dziennikarz

Michał Kastelic bibliotekarz licealny ur. 1796 + 1868 wydał Krajnska Cbelia

Antoń Umek Okiszki ur. 1838 + 1871 poeta wydał Cvetje 1865

Matija Majer Ziljski ur. 1809 żyje w Paryżu wydał Pesmarica crkvena – Spisovnik za Slovence.

Antun Žakelj poeta ur. 1816 + 1868

Antun Janežič prof. w Celowcu ur. 1828 + 1869 autor słownika wydawał Cvetje iz domačih in tujih logov 1862–1867. 35 zeszytów

Matija Waljawec Kraczmarow prof. gimn. ur. 1831 wydał: Narodne pripowijetke u i oko Warażdina. Warażdin 1858

Mirosław Wilchar ur 1818 + 1881

Franjo Miklosič ur 1813 + 1890

Gregor Krek ur 1840 prof. w Grazu.

Slovenski Svet (czasopis literacki wychodzi 2 razy co miesiąc w Lublanie – wydaje 1888 Janko Pajk – rocznie 3 złr. w. a.)

253

Matica slovenska w Lublanie r. 1886
Kapitał 51203 złr. Członków 1617

Edykt Stefana Batorego

254

~~Matica hrvatska~~
~~založ. 1881~~

Völker Oesterreich-
Ungarns.

~~Matica slovenska~~
~~založ. 1865~~

Druckarnie Lublana
Styrski Hradec, Maribor,
Ptuji, Celovec, Terst,
Viden.

Data	Nazwisko pożyczającego:
27/V.	L. Boratyński
	Nazwisko ręczyciela:
	Pr. Dr. Ułanowski

Tytuł dzieła.

Strümpell: die Pädagogik der Philos. Kant's
Kant's Braunschweig 1843.

255

Stanko Vraz

„Matice lidu" (Nakładem spolku pro vydavaní lacinych knih (Dr. Edv. Grégr v Praze) českych) w Praze) wychodzi od r. 1867. Rocznik I w 12ce, co roku 6 książeczek (o 5 do 6 arkuszy). Cena i rocznika 1 złr. w Pradze. Pojedyncze książki sprzedają się w cenie za arkusz po 5 Kr. tak że książka o 5 arkuszach kosztuje 25 Kr. a 6 ark. 30 Kr. Druk (tisk) Dra Ed. Gregra w Pradze. Chcąc pocztą otrzymać książkę posyła się prócz ceny 5 krajc. markę i 1 Kr. za expedycyę. Adres: Expedice Matice lidu v Praze v Marianske ulici čís. 20. – II.

Rok II 1868 číslo 6. Mapa světa slovanského (barvotiskem).

" III 1869. Č. 1. Vybrane báje a pověsti národní jinych větvi slovanskych, vydal K. J. Erben.

" " " Č. 4. O vrstvach kůry zemske (s obrázky).

" V. 1871. Č. 6 (Běžné číslo 30): Oběti pověry. O čarodějstvi a pronasledovani jeho v zemich křesťanskych. (str. 168 ark. 6.) +

" XIX. 1885. Č. 5. Narodové Balkanu; sepsal dr. Jaroslav Vlach.

" XX. 1886. Č. 1. Obrázky ze Slovácke; od Gabriely Preissové. Díl I.

" " " Č. 3. " " " " " " Díl. II.

" XXI. 1887. Č. 1. (Běžne číslo 121): Pravěk lidstva evropského. (Doba kamene.); napsal Kliment Čermák c. k. konservator. (str. 142 ark. 5 – 2 drzeworyt.) +

(V administraci „Matice lidu" v Praze, v Tůnì ulici č. n. 6.)

" XIII. 1879. Č. 6. Mapa markrabství Moravského a vévodství Slezskeho.

" XXV 1891 Č. 1 (Běžne číslo 145)

Památky archaeologické a místopisné. Praha 4to

Díl XI (ročník 1878–1880)): O mennictwie w średnich wiekach pgg. 307. 391. 433. 529. 573. 97 – Brakteaty Bolesława chrobrego p. 410 i Tabl. XVIII i inne. :)

" XII (roćn. 1882–1884.)

" XIII (1885–1886)

" XIV (1887–1889)

" XV (1890–1891)

(Naklo = Pfahlbaut, nakolna stavba (od słowa Kol: kolek Pfahl) wieś na Morawie 1½ mili od Ołomuńca) dolmen = Kamenna chata.

(~~Úvod~~ Wstęp do ~~Dějin~~ dziejów slovanskej literatury) Einleitung in die slavische Literaturgeschichte. Akademische Vorlesungen, Studien von Gregor Krek. 2te erweiterte Auflage. Graz (Leuschner) 1887 8o str. 887. 12 fl. (1a ed. wyszła r. 1874. 8o str. 336.)

Život Pavla Jos. Šafaříka a Život Karla Jar. Erbena, sepsal V. Brandl. Brno 1886. 8o maj. str. 97. (Wydanie Maticy morawskie – przedruk z Světozoru)

Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rak. Slezsku sestavil K. Eichler far. ve Vel. Bytyšce. Díl I. Sva: ~~[illegible]~~ část I. II. Brno 1888. str. 431

Návod ku sbírání a zachraňování starožitností. str. 20. z drzeworyt. Olomouc u pokladníka vlasten. muz. spolku olom. p. Fr. Tomička (Dr. Med.) v Olomouci 1888. 10 kr.

Vlastivěda Slezska. Díl I. Podání lidu. V Opavě 1888–1889. str. 240. Cena 85 kr., pocztą 95 kr. (Praca V. Praska dyrektora gimnaz opawsk. – T. I obejmuje podania, legendy, tańce, zabawy, obyczaje, zwyczaje, kalendarz, czary, zaklinania, przysłowia – T. II obejmie Dzieje dziedzin szląskich – T. III Dzieje ziemi szląskiej)

Vinc. Prasek.

Geologická mapka Moravy a Slezska, nakreslil prof. J. Klvaňa 1888. 10 kr. Expedice Časopisu vlasten. spolku muzejního v Olomouci na Bělidlech č. 19.

Slezská kronika vyd. Dr. Frant. Slama. Opava 1890–1892. Zeszyt 1–10 (po 2 ark.) (po 15 kr.) obejmuje powieść Pan dyse Hory.

Narodni pisne moravske, v nove nasbirane. Ve sbírku spořadal a vydal Fr. Bartoš. V Brně, nakladem „Matice moravske" 1889. 8vo Sešit I str. 1-320. – Sešit II str. 321-576. Sešit III str. 577-653 i CLII. (razem 1017 pieśni) 8 f ö.w.

Narodni vyšivani lidu moravského, sebrano a vydano od Antonie Valtrove a Herminy Tiche. Brno 1889. Sešit I. II. III (po 30 kr. zeszyt)

Obrazy z pravěku evropského lidstva, sepsal B. Popelka (Moravske bibliotheky dilo 36). Ve Velk. Meziřici 1889. str. 164. 36 kr.

Bronz starożytny jest to mieszanina $\frac{94-95}{100}$ miedzi, $\frac{5-6}{100}$ cyny (do nowego teraźniejszego dodają jeszcze cynk i ołów) która miewa powłokę zieloną (niedokwasu) zwaną: patina. Nazwa bronz pochodzi od średniowiecznego βροντήσιον – co pochodzi od łacińskiego aes Brundisium, ponieważ w czasach rzymskich były w Brindisi sławne fabryki bronzowe. (Ob. Plinius: Historia naturalis XXXIII. 9, 45; XXXIV. 17. 40. – Berthelot: Sur le nom du bronze ches les alchimistes grecs. w Revue archéologique 1888 str. 294.)

Moravske Ornamenty, na kamen kreslila Madlenka Wanklova, s vysvětlujícím textem. Olomouc 1891. Sešit I (Moravske Kraslice). 8 tabl. chromolit. i 1 tabl. lit. z textem. 2 str. – Sešit II. (Vzory vyšivané) 6 tabl. chromolit. fol. z textem 5 str. – Sešit III. (Ornamenty morav. Kancionalu) 7 tabl. chromolit. z textem ozdobionym drzeworyt. 32 str.

Ob. Ukrainskij narodnyj ornament. Wyszywki tkanyje i pisanki. Sobrała Olga P. Kosaczewa. Izdanie wtoroje. Kijew 1879 – Litwinow: Južnorusskij narodnyj ornament. – e. Lisenko – Maszno – Kwitko.

Navod ku sbirani a zachraňovani starožitnosti 1891. str. 20 z 103 drzeworyt. 10 kr. – Naklad vlasteneckeho muzejniho spolku olomuckeho – u pokladnika spolku p. Mil. Otahala účetního v Ustr. založné roln. v Olomuci.

Časopis vlasteneckého muzejniho spolku olomuckeho. Olomouc 1884–1891. 8vo Čislo 1-30 (co roku po 4 numera)

Ornamenti jugoslovenske domaće i mjestne obrtnosti, sabrao i izdao Srećko (Felix) Lay 1875.
Südslavische Ornamentik. Frankfurt a. M. 1871.

Mitologiczne istoty na Morawie: Ďábel (čert), Skřítek (špirek (spiritus), luček, čertik, rarašek) světlonoši (bludičky), vodník (vodní mužík, hastrman Wassermann), Věštice, Mora (můra), Smrt, Latoš (w postaci smoka), Slibka (kobieta zamieniona w ptaka), Čarodějnik, Čarodějka,

Winter Zikmund Dr. a Dr. Čeněk Zibrt: Dějiny kroje v zemich českych. Praha (Fr. Šimaček) 1891. 8vo I Svazek, str. 193 z 63 drzeworyt. 1 f. 30

Stasow W. W (i Prochorow): Ruskij narodnyj ornament.

Owen Jones: Grammar of ornament
Racinet: L'ornement polychrome.

Česki lid (pismo poświęcone antropologii, archeologii, dziejom kultury i etnografii Czech, Morawy i Szląska.) Rocznie 6 zeszytów (po 6 arkuszy) 8vo 4 złr. (zeszyt 80 kr.) redaktorowie: Niederle Lubor Dr i Zibrt Čeněk Dr - wydawca Šimaček F. v Praze 1891. (W I zeszycie: Przegląd literatury folklorystyckiej Czeskiej przez A. Černy.)

Codex juris Bohemici. Ed. (Jos. cum) Herm. Jireček. Pragae 1870–1888. 8vo Tom I–V.

Bartos Fr.: Dialektologie moravska. I. Brno 1886. 8vo

Pjsně, Moravské narodnj. Sbjrka nowa od F. S(ušila). Brno 1840. 8vo

Grohman J. V.: Aberglauben und Gebräuche aus Böhmen und Mähren I. Prag, Leipzig 1864. 8vo (Beiträge zur Geschichte Böhmens. Abtheil. II. Abhandl. II.)

Hanuš J. J. Bajeslovny Kalendař slovansky čili pozůstatky pohansko-svatečnych obradův slovanskych. Praha 1860. 8vo

Šembera A. V.: Zapadni Slovane v pravěku. Ve Vidni 1868. 8vo

Kuchařstwij / O Rozličnych Krmijch, Kterak se užitečnie s / chutij strogiti magij / Yakožto Zwěřina, Ptácy, / Ryby A giné mnohé krmě wsselikému Kuchaři / aneb Hospodáři Knijžka tato potřebna y užin / tečna. A Ocet gak se děla, take zadu naydess. / = Wytisstieno w Slawném Starém Miestie Pražskem: / U Jana Kantora. / = Nowě imprimowáno péčij / Dra. Čeňka Zíbrta. / Nákladem F. Šimáčka, na Nowém Miestie Pražském / Léta Pánie MDCCCXCI. (1891). 12mo k.n. 5, k. po jednej stronie numerowanych I–LXXVIII. (78), k. n. 12½ (Registrum) (na końcu:) Wytisstieno w Slawném Starém Miestie Pražskem v Jana Kantora. (druk. około r. 1535–1573 podług Jireček: Rukovět I. 336)

(Jest to przekład polskiej książki: Kuchmistrzostwo drук. u Unglera w Krakowie przed r. 1538 in 12°. Która jak widać z sygnatury i porownania, mogła mieć około 78 do 80 kart. Dwie przedostatnie kartki tej książki odnalazł r. 1891 Zygmunt Wolski w Warszawie i wydał w podobiznie wraz przedmową w Fryburgu w Szwajcaryi: „Kuchmistrzostwo, Szczątki druku polskiego z początku w XVI.") – Text czeski obejmuje:

K. 1 (tytuł) i na odwrocie 10 wierszy) K. 2ga (Dedykacya nowego wydawcy: towařistwu „Domacnosti" (České sokole kuchařské). K. 3cia (Pýsen przed Pokrmy), K. 4ta i 5ta (Předmluwa)

List I – 37. O krmijch masytych.
" 38 – 54. Krmie pátečnij.
" 55 – 74. Krmie Sobotnij.
" 75 – 77. O winnem woctu
" 77b – 78a. O piwnem woctu
78b – 89. Registrum.

Jest także czeska książka kucharska Bavora Rodovského z Hustiřan r. 1591 wydana. – O kuchařstwie czeskiem pisali artykuły Ferdinand Mikovec, J. Jireček, Dr. Z. Winter.

Jungmann: Historie liter. české 1849, str. 178 Nr. 873 cytuje ten tytuł (a–9 z) i mówi że jest pierwsze wydanie A – Dd (po 4 kart) powiększone.

Kniha Kuchmisterska dp. Bawora Rodowskeho z Hustiřan. Praha u Jana Nigrina 1591. 12° = 2ie ed. Holomauc u Jos. Hirnlowe (A – D)

√
Časopis vlastenecského muzejního Spolku Olomuckého. Olomouc 1884–1891. 8vo ~~(illegible)~~ Číslo 1–30.
(wychodzi co roku po 4 numera, pierwotnie pod redakcyą Jana Havelky +1885 i Jan Houdek – Cena dla członków rocznie 1 złr. – Biblioteka ma N. 1–4. 15. 19–25. 30.)

Zíbrt Čeněk Dr: Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk. Příspěvek ke kulturním dějinám českým. Praha (tiskem a nákladem Jos. R. Vilímka) 1889. 8vo. str. IV. 293.

Navedení ke sbírání pohádek, pověstí, písní a říkadel, pak obyčejů všeobecných a zejména právních mezi lidem českým; vydala „Slavia" literární odbor akad. čtenářského spolku v Praze. Praha (tisk Berringera) 1870. 12o str. 16 10 kr.
(Navedení pro sberatele)

Sbírky prostonárodní které pořádá pohádková komisse liter. řeč. spolku „Slavia" v Praze. V Praze, knihtiskárna Jos. R. Vilímka, 1877–1882. 12mo (A. Reinwart.)

R Řady první. Sešity I. II. III. IV (nákladem Jos. R. Vilímka) (již rozebrány) (str. 138. 3. (1877)

Řady druhé. I Oddělení: Národní písně (náklad vlastní) 65 kr.

" " II " : Národní pohádky a pověsti (náklad knihtyskárni Fr. Šimáčka – dříve Jos Kolář a spol.) str. 148. 60 kr. (1878)

" " III " Koledy vanoční (náklad vlastní) str. 248. 80 kr. str. VI. 244. 4.

" " IV " Dětský věk a české i moravské písně. str. 294 i 12. (1879). Sešit I. II. III. 90 kr.

" " V " Písně slovenské (1880). Sešit I. II. III. 1 fl. str. 410.

" " Pohádky a pověsti našeho lidu. (1882) str. 122. 70 kr.

Kulda Beneš Method (ur. 1820 w Ivančicach na Moravie kanonik praski) wydał:

" " Moravske narodni pohadky, pověsti, obyčeje a pověry; sebral a napsal B. M. Kulda. V Praze, nakladem Kněhkupectvi I. L. Kober 1875. 12mo Svazek I. str.... Svazek II str. 356. 4. Cena każdego tomu 1 zł. 44 kr. – Jest to drugie wydanie – pierwsze wyszło: Pohadky a pověsti narodni z okoli Rožnovskeho na Moravě. Brno 1854. – W drugiem wydaniu z r. 1875. Svaž. 2 str. 239–346 dodane: Narodni pověry a obyčeje v okoli Rožnovskem na Moravě, które wyszły najprzód w Časopisu Matice Moravske 1870 i 1871 sešit 1. 3. 4. – Z. II. – z okoli Jemnickeho, zebrał J. H. Menšik. Brno 1856. 8vo

" " Svadba v narodě Česko-slovanskem čili svadebni obyčeje, řeči, promluvy, připitky a 73 svadebnich pisni a napěvu. Třeti vydani. Olomouc (naklad Bedřicha Grosse 1875. 12º str. 133. – 2a edyc. wyszła: Olomouc 1866.

" " Cirkevni rok. 1880. I – IV.

Aberglauben und Gebräuche aus Böhmen und Mähren, gesammelt und herausgegeben von Dr. Jos. Virgil Grohmann I Band. Prag (Verein für Geschichte der Deutschen in ~~Mähren~~ Böhmen) 1871. 8vo 15½ ark. Zniżona cena 1 fl 20 kr.

Vrchlicky Jaroslav poeta (zwie się właściwie Emil Frida sekretarz czeskiej Techniki)

Krasnohorska Eliška autorka (zwie się właściwie Pechova) tłomaczyła Mickiewicza: Pan Tadeusz.

Zibrt Č.: Myslivecke pověry a čary za starych času v Čechach. Pisek 1889. 8vo

" " Poctive mravy a společenské řady při jidle a piti. Praha 1889. 8vo

Sedláček Fr. Al. Národní pohádky a pověsti z okolí Velko-Meziříčského a Jihlavského na Moravě. Pro mládež dospělejší i pro dospělé sebral a napsal… Ve Vel. Meziříčí (Šašek) 1880. Díl I. – 8vo str. 84. 30 Kr.

Němcová Božena: Národní báchorky a pověsti. Díl I a II (Sebrané spisy svazek V–VI). V Praze (Kober) 1880. – 8vo Díl I (str. 316) 1 f. 20 Kr. – Díl II (str. 364) 1 f. 44 Kr.

— — Sebrané spisy. V Litomyšli a v Praze (tisk. a náklad. Ant. Augusty) 1862–1863. +16º Díl I–VIII. 6 f. – antiqv. 3 f. Díl I str. 352 (Báchorka – Obrazy ze života Slovenského); Díl II str. 383 (Uherské město. Dařmoty); Díl III str. 376 (Selská svadba v okolí Domažlickém); Díl IV str. 352 (Pohorská vesnice a chyše pod horami); Díl V str. 375 (Báchorky); Díl VI str. 328 (Báchorky); Díl VII str. 343. (Slovenské pověsti); Díl VIII str. 252 Báječný přírodopis – Písně, říkání, hry – Zpomínky z cesty po Uhřích – Kraje a lesy ve Zvolensku).

— — Národní báchorky a pověsti od…. V Praze (u Jarosl. Pospíšila) 1845. 12º

— — (tož) Druhé vydání. V Praze (sklad Jarosl. Pospíšila) 1854. 12º 14 sešitků, každý po 10 Kr.

Vrana Fr. M. Moravské národní pohádky a pověsti. S kritickou přílohou. („Literární rozhledy.") [J. sešit I.] V Brně (Vrana učitel v Hunkovicích u Židlochovic) 1880. kx. 8º str. 61. 12. 30 Kr. (z okolicy: Němczyce na Hané)

Písně, Slovenské národní, pro mužské hlasy. Praha (Starý) 1880. fol. 70 Kr.

Spevy, Slovenské. Vydávajú priatelia slovenských spevov. V Turč. Sv. Martine (Kníhtl.-účast. spolok Kom) 1880-2/lex. 8^v. Sošit. I (str. VIII. 40) – VI. (str. VIII. 38) 1 f.
(w pierwszym zeszycie 112 pieśni – wyd. Jan Francisci, P. Mudron, Dr. P. Hlaváča, J. Kadavy.) (pieśni razem 603)

Hrubý Karel: Sbírka přísloví, pořekadel a průpovědí, kterých užívá náš lid rolnický. V Praze (Otto) 1880. 8vo str. 40. 25 kr.

Stárek Jan Nep.: Moudrost na ulici v příslovích a pořekadlech národa českého. Praha (Zeman a sp.) 1881 (8° str. 178. 70 kr.

Schaffler Karel: Z mudrosloví rolníkův. Stručná sbírka pranostik a přísloví hospodářských. Praha (Knapp) 1881. 8° str. 8 i 68. 30 kr.

Mašek Jan J.: Nové dítě vlasti. Sbírka českých národních písní v lehkém slohu (bez oktav) pro Piano. 3e vydání. Praha (Urbánek) 1882. 8° str. 60. (100 pieśni) 2 f. 50.

P(Matice lidu. Ročn. č. I. Praha 1866) Erben Karel Jar.: Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských. Praha (Pospíšil) 1883. 8° str. 244. P 1 f. 60.

Sbírky prostonárodní. Pořada pohádkové Kommisse liter.-řeč. spolku „Slavia". V Praze (A. Reinwart) 1881–1882. 12° Obejmuje:

1. České a moravské písně, str. 306. 80 kr. (IV Oddíl.) 3 zeszyty (1879)
2. Koledy vánoční, str. 248. 80 kr. (III. Oddíl.) (1878)
3. Národní pohádky a pověsti, str. 148. 60 kr. (II. Oddíl)
4. Písně slovenské, str. 408, 1 f. (V. Oddíl.) (1880) 3 zeszyty
5. Pohádky a pověsti našeho lidu, 1882, str. 122. 70 kr.

Afanasjew A. N.: Ruské národní pohádky. Ze sbírky... vybral a přeložil Fr. Vymazal. V Brně (Matice Moravská) 1883. 8vo str. 4 i 192 (41 powieści) 90 kr.

Pohádky z Moravy. Sebrala Františka Stránecká. V Praze (nakl. Fr. Šroma, w komisi I. L. Kobera) 1868. 8° str. 55. 24 kr.

Gregora Bohuslav: Dvanactero Bulharských národních písní pro čtyry mužské hlasy. Praha (Starý) 1883. 8vo lex. 1 f 50 kr. (J. Košina)

Národní Pohádky od J. K. z Radostova. Praha (nakl. Jarosl. Pospíšila) 1856-1858. 16º. 12 Svažků po 14 kr.
— Díl I. — (též) Druhé vydání. Praha (Pospíšil) 1872-1873. 12º. Sešit 1-~~2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.~~ 19. str. 392. po 10 kr. rozebr.
Díl II Sešit 19 str. 1-40.

Národní báchorky, sebrané od M. Mikšíčka. Ve Znojmě (u E. J. Fourniera) 1845. 12º. Svaz. I str. 116. Sv. II str. 108 — po 28 kr.

(*) Malý Jakub B.: Národní báchorky a pověsti od.... V Praze (u Jarosl. Pospíšila) 1865 Třetí vydání. (24 povídek) 4 Svaz. à 14 kr.
— — Národní české pohádky a pověsti od.... [V Praze (Vacl. Hess) 1838. (z pověstí) 35 kr. [Biblioth. zabavného čtení. Svaz. XII)
— — Klechdy. Pověsti lidu polského a rusínského, přeložil J. B. Malý (Bibliotheka zabavného čtení. Svazek IX.) V Praze (u V. Špinky, i u V. Hessa) 1838. 20 kr.

(Hraše J. K.): Povídky našeho lidu. (V Praze) 1870 Seš. I. II. III. (str. prosto 325) Seš. III v Nov. Městě nad Met.

Kulda B. M. Národní pověry a obyčeje v okolí Rožnovském na Moravě. (Časopis Matice Moravské. Ročník III 1871 Sešit 3 i 4 ~~...~~ V Brně 1871)

Houška J. N.: Pověry národní v Čechách (Časopis Museum česk. 1853 Sv. III str. 466. ~~...~~ Sv. IV str. 525. = R. 1854 Sv. I str. 45. — Sv. II. str. 178 — Sv. III str. 327 = R. 1856. Sv. III str. 58.

(*) Malý Jakub B.: Sebrané báchorky a pověsti národní. Praha (Jarosl. Pospíšil) 1845. 12º. Svaz. I str. 95 — Sv. II str. 104 — Sv. III str. 104. — Sv. IV str. 77. po 14 kr. Každý zesyt z rytinou.

Pohádky a povidky lidu Moravského, sebrane od M. Mikšička. V Brně (u Fr. Wimmera) 1847. 12°. str. 102. 28kr.

Pohádky a pověsti naroda Moravského. Pořadatel Beneš Method Kulda.

Díl I. Moravske narodni pohadky a pověsti z okoli Rožnovského. V Brně (tiskem Karla Winikra) 1854. 12°. str. 766. 1f. 75kr. (czyli 8 zeszytów po 21kr.).

Díl II. Moravske pohadky a pověsti z okoli Jemnického. V Brně (tisk. dědicuv Rud. Rohrera) 1857. 8°. 1f. 26 kr. (czyli 4 zeszyty)

(toż) Svazeček II: Menšík Josef St.: moravske narodni Pohadky a pověsti ~~[illegible]~~ z okoli Jemnického. V Brně (tiskem Karla Winikra) 1856. 8°. Prenumerata na 6 zeszytów 1f. 12 kr. cm.

Díl III (miał obejmować: Pohadky z okoli Viškovského)

Díl IV (miał obejmować: Pohadky z okoli Jemnického) (Zdaje się iż D. III i IV nie wyszły)

~~Pohádky a povidky lidu Moravského, sebrane od M. Mikšička. V Brně (u Fr. Wimmera) 1847. 12°. str. 102 28kr.~~

Krolmus Vaclav: Staročeské pověsti, zpěvy, hry, obyčeje, slavnosti a nápěvy ohledem na bajeslovi česko-slovanske V Praze (J. L. Kober) 1845–1851. 8°. Svazek 1–13. po 35 kr. cm.

— — Napěvu narodnich pisni českych, vybor z spisů Staročeskych pověsti, zpěvů, her, obyčejů a slavnosti. Od Vaclava Sumlorka, s průvodem fortepiana od Jana Drahorada. V Praze 1852. Sešit po 21 kr.

Erben Karel Jaromir: Slovanska Čitanka. Vybor z prostonarodnich pohadek a pověsti slovanskych v nařečich původnich. V Praze (Kober) 1863. 8°. (100 powieści) 4 sešity à 72 kr.

Ješina F. Josef: Slovník česko-cikánský a cikánsko-český i cikánsko-české pohádky a povídky. V Kutné Hoře (Karel Šolc) 1889. 8vo str. 308 (sešit 1-6) 1 f. 20

Matice lidu. Ročník XXIII. Redaktor Primus Sobotka. Číslo 1-6 (Nr. 133-138). Praha (Ed. Gregr) 1889. 8o rocznie za 6 zeszytów 1 f.

Číslo 2 (Nr. 134) Obrázky ze Slovácka. Od Gabriely Preissové. Díl III (str. 143)

Číslo 3.4 (Nr. 135-136.) Dějiny Těšínska. Napsal Dr. František Sláma. (str. 271)

Sláma Dr. Frant.: Průvodce po Slovensku. Praha (J. Otto) 1889. 8vo str. 107 z mapką i 19 drzeworyt. 1 f 20. Słowack.

Vlastivěda Slezská. Na oslavu 40 letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Celého díla sešit 1-11. Díl I. Podání lidu (Seš. 1-6. str. 1-240) – Díl II Historická topografie země opavské, napsal V. Prasek (Seš. 1-15, str. 1-~~220~~ 551) V Opavě (vydavn. Vlastivědy Slezské exped. K. Kasparek, učitel tamž) 1889 (1890) 8vo Zeszyt po 12 Kr. a pozyty po 15 Kr.
Dílu III Část I. Dějiny kraje Hlasovského. 1891. 8vo str. 196. 1 f. 30 kr.

Vlček Jaroslav (prof. v Praze): Dějiny literatury slovenskej. Časť prvá. V Turčianskom Sv. Martine (tiskom kníhtlačiarsko-účastinárskeho spolku) 1889. 8vo str. 104. 60 Kr. Słowack.
Časť druhá (1890) str. 105-278. 1 f. 40 kr.

Bartoš František: Národní písně moravské, v nově nasbírané. Sešit 1-3. Praha (kommis Fr. Řivnáč – nákladem Matice moravské v Brně) 1889. 8vo str. 1-653. IX. CLII. Sešit à 2 f 50 Kr.

Bibliotéka, Národní. Díl 89. M. Mikšíčka Sebrané spisy Svazek druhý: Pověsti moravské a slezské. Praha (Kober) 1889 str. 346. 1 f. 20 kr.

~~Kulda~~ Beneš Method: Moravské národní pohádky, pověsti, obyčeje a pověry. Svazek I. II (nowe tytułowe wydanie). Praha (Kober). 1889. 8o str. 310 i 356 Cena I = 1 f 20 kr.; II = 1 f 44 kr.
Svazek III (sebral Jan Pleskač). Praha (V. Kotrba v Praze) " 1892. 8o " str. 275. " 90 kr. "

Scheibe Th.: Trestanci na Špilberku aneb Šlechetná oběť vděčného chovance Díl I Sešit 1–12. Praha (Al. Hynek) 1889. 8ᵒ str. 1–362. (Zesyt po 15 kr.)

Díl II. Trestanci na Kufsteině (Sešit 1–15). Praha 1889 str. 487. (Zesyt po 15 kr.)

Slovak. Zábavník, Slovenský národný. Usporaduje Jan Francisci. Svazok VIII. Básne a životopis Jana Kalinčáka. Turčanský Sv. Martin 1889. 8ᵒ str. 72 z portr. autora . . 20 kr.

Ornamenty, Moravské. Vydává vlastenecký muzejní spolek v Olomouci. Na kámen kreslila Madlenka Wanklová. I. Olomouc 1889. 8ᵒ str. 32 i VIII chromolit. tablic. 2 f. – II (1890) Vídeň. 2 fl. III (1891) 4ᵒ str. 102 i IX tabl. chromolit. 3 f.

Rodek J. Kristian: Církevní mapa Království českého. Praha litogr. [illegible] 1889. fol. 4 ark. 10 f.

2é vydání 1891.

" " " Církevní mapa biskupství Budějovického. Praha 1889. fol. 1 ark. 3 f.

" " " arcibiskupství Pražského. 1891 fol. 1 fl.

" " " " biskupství Litoměřického. Praha 1890. fol. 2 f. 50 kr.

" " " " Kralovo-Hradeckého Praha 1889. fol. 1 ark. 2 f. (autor benedyktyn břevnovský)

Valtrová Antonie a Hermina Tycha: Národní vyšívání lidu moravského. Sešit 1–5. 6. 7. 8. 9. 10 Brno 1889 (1890) fol. (v zesyte po 3 tablica) Zesyt po 30 kr.

Kuba Ludvík: Slovanstvo ve svých zpěvech. Sborník národních a znárodnělých (významných) písní všech slovanských národů. Sešit 41–46 Kniha VI. Písně ruské (velikoruské str. od 161–178. VI.) — Kniha VII Sešit 1–8. Díl V. Písně jihoslovanské část I: Slovinské (str. 1–254). V Pardubicích (F. Hoblík) 8ᵒ Zesyt po 40 kr.

Sešit 49–53: Kniha VII. Sešit 6–8 Díl V. Slovinske. Kniha VIII. Sešit 1–4 Díl V. Černohorské str. 1–124. Sešit 54–57. Kniha IX Sešit 1–4 Díl V. Písně jihoslovanské. Část III Hrvatské. Pardubice 1892. 8ᵒ str. 124. 1 fl. 60 kr.

Zíbrt Čeněk Dr.: Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní, pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk. Praha (Jos. R. Vilímek) 1889. 8ᵒ str. 294. 1 f. 80 kr. (V Praze Otyršík a Kohout)

" " Myslivecké pověry a čáry za starých časů v Čechách. V Písku (V. Šimek) 1889. 8ᵒ str. 67. 40 kr.

" " Zher a zábav staročeských Část I. (Bibliotéka Moravská. Vel. Meziříč (J. F. Šašek) 1890 Ročník V. Sešit 28. 29. 38). str. 286. Zesyt po 10 kr. i Zesyt 38. 20 kr.

Český Katalog bibliografický za rok 1889. (Nové řady ročník I.) sestavili L. K. Žižka a Bohuslav Foit. V Praze (Nákladem Spolku československých knihkupeckých účetních) 1890. 8ᵒ (J. L. Kober v Praze) str. 188.

— za r. 1890 — za r. 1891 — za r. 1892 sestavili Josef Springer a Josef Jirman. V Praze 1893. 8ᵒ str. 228. à 1 fl. 50 kr.

Hora F. A.: Kapesní slovník česko-polský a polsko-český. Praha (Storch) 1889-1890. 8vo str. 454. 4 f. 20 kr.

√ Čelakovský Fr. L.: Mudrosloví národu slovanského ve příslovích. Vydání druhé, jež pořádá dr. Jan V. Novák. Praha (Al. Hynek) 1891. 8° 20 sešitů po 20 kr.

√ Krejčí Jan: Geologie čili nauka o útvarech zemských. (Slove vydání obálkové.) Praha (A. Reinwart) 1890. 8vo str. 1035 z 742 dřevoryt. 7 fl.

Jagelloni v Čechách. Obrazek z dějin českých pro mládež i dospělé od R. J. S. Druhé vydání (Čtení; Poučné a zábavné. Číslo 17.) Praha (Al. Hynek) 1890. 8vo str. 48. 20 kr.

Němcova Božena: Národní bachorky a pověsti. Páté vydání (Tom (I. II) Sešit 1-12. Praha (I. L. Kober) 1890. 8vo str. 315 i 362 Zeszyt po 30 kr.

Procházka J.: Prostonárodní říkadla. (Knihovna, dětská. Číslo II) Praha (Dr. Fr. Bečkovský) 1890. 8vo str. 48 15 kr.

√ Špecingrová Klára: Seznam článků z Vlastivědy Čech, Moravy a Slezska obsažených v časopisech českých od r. 1801 – 1885 (Vyňato ze „Zeměpisného Sborníku"). Praha (J. Otto) 1890. 8vo str. 105. 1 fl.

Kniha, Kuchařská. Sbírka vyzkoušených jídelních předpisů. Vydáno péčí spolku „Domácnost" Česká škola kuchařská. Praha (F. Šimáček) 1890. 8vo str. 354. 2 f. 50 kr.

Kuchařka, Pražská, pro menší domácnost. Ve Vídni (K. Fritz) 1890. 8vo str. 122. VI. 40 kr. – též vyd. Vávrová Karolina. Praha 1891. 8^{v}. 5e vydan.

Neskudlová Karolina: Nová česká kuchařka, pro menší domácnost. Ve Vídni (K. Fritz) 1890. 8vo str. 194. XIII. 80 kr.

Rettigová Magdalena Dobromila: Domácí kuchařka, upravila Antonie Dušánková. Osmnácté vydání. Praha (Jaroslav Pospíšil) 1890. 8vo str. VIII. 533 z portr. autorki. 1 fl. 20 kr.

Kulda Beneš Method: Svadba v národě česko-slovanském, čili svadební obyčeje, řeči, promluvy, přípitky a 73 svadebních písní. Čtvrté vydání. V Olomouci (Bedř. Grosse) 1890. 8vo str. 184. 60 kr.

Svobodová Julie: Malá pražská kuchařka, pro menší domácnost. Druhé vydání. Praha (Al. Hynek) 1890. 8vo str. 134. 60 kr.

Součková Marie: Česká domácí kuchařka. Sbírka 1060 návodů. Chrudim 1892. 8vo str. 297. 2 fl.

Łużyck Černy A. Lužicke obrazky. (Knihovna, Kabinetni svazek XLIX). Praha (F. Šimaček) 1890. 8vo str. 154. 50 Kr.

Słowack Hurban Vajansky Svetozar: Verše. Turč. Sv. Martin 1890. 8vo str. 129. 60 Kr.

Hulakovsky J. E. Česka přisloví v modernich a klassickych jazycich. (Dodatek do Časopisu Krok. Ročnik IV) Praha 1890. 8vo

Słowack Šima J.: Slovanske vyšivani. Sešit I. V Jaroměři (Fr. L. Popelka) 1890. 10 tabl. litogr. 30 Kr. – Serie II (1892) 10 tabl. litogr. 30 Kr.

Archiv Česky. Dil XI. 1892 4o str. 611. 6 fl.

Emler J.: Regesta diplomatica Bohemiae et Moraviae. Pars III Vol. 6 (Annorum 1311–1333) Pragae 1890. 4o str. 952. – Pars IV. Vol. 6. (an. 1333–1346) 1892. str. 809–1012. 3 f. 60 Kr.

Jireček Hermenegildus: Codex juris Bohemici Tom V. Pars II Pragae 1890. 4o pag. 483. 3 f.

Slavik Fr. A.: Cesta pana Lva z Rožmitala po zapadni Evropě roku 1465–1467. Podle jeho průvodce rytíře Šaška z Mezihoři a Gabriela Tetzela z Norimberka. V Telči (Em. Šolc) 1890. 8o str. 127. 70 Kr.

Časopis Musea Kralovstvi českeho. Praha 1890. Ročnik LXIV. 8o 3/50

Słowack Spevy, Slovenske. Vydavaju priatelia slovenskych spevov. Diel II Sošit 1. V Turč. Sv. Martine, 1890. 8vo str. IV. 40. 50 Kr.

Dumkova Hanna: Kuchařka v domacnosti česke. Praha 1890. 8vo str. 140

Zavadil Ant. J.: Obrazky z Karpat. Mile mladeži podava Ant. J. Zavadil; illustroval Karel L. Hruna (Knihovna, Prvni Moravska obrazkova, pro českou mládež. Čislo 14). Ve Velikem Meziřiči (J. F. Šašek) 1892. 8vo str. 72. 14 Kr.

Bareš Karel: Uměni varhanické – uměni učitelské. V Hořovicich (spisovatel učitel) 1891. (Fr. A. Urbanek Kom.) 8o str. 23. 12 Kr.

Novákova Teréza: Kroj lidový a narodni vyšivani na Litomyšlsku. S 9 tabulkami. Olomouc (Kramař a Prochazka) 1891. fol. str. 111 3 tabl. 1 fl.

Les ornements petits Russiens. 1884. (16 tablic chromolitograf. (Wydanie drugie przerobione przez J. A. Rozowa.)

Valašske narodni pisně a řikadla s nápěvy do textu vřaděnými. Za doplnek sbirky Erbenovy, Sušilovy a Bartošovy vydal Ed. Peck. ~~[illegible]~~ Brno 1885. 8vo str. 116. 70 Kr.
(obejmuje 245 pieśni i różne przemówki)

Hanuš J. J. Dr: Quellenkunde und Bibliografie der böhmisch-slovenischen Literaturgeschichte vom Jahre 1348–1868. Prag (dr. Gregr) 1868. 8º str. 256. 1 f. 80 kr.
— Dodavky a doplňky k Jungmannově Historii literatury české. Praha (F. Řivnač) 1869. 8º svaz I. II. 80 kr.

Časopis Maćicy serbskeje 1862. XV ljěto, zwjazk 10.

Doucha František: Knihopisný slovník česko-slovenský od r. 1774 co Dodatek k Jungmannově Historii literatury české. Praha (J. L. Kober) 1863 –1865. 8º str. 320 (8 sešytów (sešyt po 40 kr.) 2 f. 80 kr.

Erben K. J. Slovanská čitanka. Praha (J. L. Kober) 1863 8º 4 sešyty po 72 kr. (wyšlo 2 sešyty)

Sabina Karel: Dějepis literatury česko-slovanské. Praha Alexander Storch) 1862 –1866 (8º (10 sešytów (à 60 kr) (dvanáctý) (Storch) Cena r. 1872 snížena 1 f. 80.

Schödlerowa Kniha přírody. Dle 12 wydání. Praha J. L. Kober) 1863. s 972 dřeworyt. 13 sešyt. à 56 kr.

Špatný František: Hedvábnictví, se zvláštním ohledem na dějepis hedvábnictví vůbec a v Čechách a na Moravě zvlášť. Praha (Fr. Řivnáč) 1863. 8º str. 59. 40 kr.

Topograficko-statistický slovník země České; sestavili Jan Orth a Frant. Sládek Praha (Kober) 1863 –1870 (8º str. 1049. 6 f. 60 kr. (sešyt. à 40 kr.)

Sreznewski J. J. Čtenja o drewnych russkich ljětopisjach. St. Petersb. 1862. I–III

Sreznewski J. J. Drewnyj russkij Kalendar; zamjětka 1862 Vaul. nr 938–II)

(Staněk J.: Slovník lékařské terminologie. Praha 1863. 16º str. 121. 1 f.

Bolgarska gazeta 1863 nr 1–6.

Try zapiski wremen Lže-Dimytria. St. Peterb. 1862

Četyre skazanja o Lže-Dimytrje. St. Peterb. 1862

Archaeologické sbírky v Museum království Českého v Praze. Oddíl I.–II. Praha (J. Pospíšil) 1863. 8º str. 84. 40 kr.

Wolny Gregor: Kirchliche Topographie von Mähren. Brünn 1862. IV Bd. (Tam Vobejmować będzie części ołomunieckiej dyecezyi w Prusiech)

W ruinach królewskiego zamku w mieście czeskim Lisek pozostała sala mająca malowidła ścienne z r. 1479 oprócz ~~[illegible]~~ scen świętych, turniejów (widzimy tam na ścianie naprzeciw wchodu ~~[illegible]~~ portrety królów czeskich polskiego i francuskiego ówczesnego. Jest tam portret Kazimierza Jagiellończyka z podpisem gotyckiem: Kazymyr kral polsky; rysy twarzy szlachetne nos ohnuty, wąsy i broda w prawej ręce trzyma tarczę z herbem Królestwa polskiego orzeł srebrny w czerwonem polu, w lewej ręce miecz - (cała figura) oraz wizerunek syna jego Władysława Króla czeskiego (zamek zwany dawno Liesk. Całe postacie w zbroi, hełmy mają koroną ozdobione (za czasów króla Władysława malowane - P. Szebele Wacław zrobił kopie tych malowideł dla Muzeum czeskiego

Vajanský (Hurban Svietozar): Tatry a more. Básne. Turč. Sv. Martin (autor) 1880. 8vo str. 192. 1 f.
Jireček Hermeneg. Svod zákonův slovanských. Praha (Tempsky) 1880. 8o. str. XXVIII. 598. 6 f.
Knihovna česko-slovenská (pořada Rudolf Pokorny). Sv. II. Vývoj literatury (Literatura na) na Slovensku, její (význam a úspěchy (vznik, rozvoj) (Příspěvkem k dějinám písemnictva česko-slovenského,) napsal Jaroslav Vlček. V Praze (Slavík a Borový) 1881. 8o str. 254. 1 f. 60 kr.
Špatný Frant.: Německo-český slovník pro koželuhy, jirchaře, zámečníky a pergamentníky. Se seznamem veškerých továren na kůže. Sestavil Em. Procházka. Praha (V. B. Čech) 1880. 8o str. 272. 93 2 f.
- Německo-český slovník pro hodináře a pouzdraře hodinářské. Praha (Společ. hodinářské 1882. 8o str. 48. 30 kr.

Katalog, slovanský, bibliografický za r. 1878–1879 Redakcí Jos. M. Hovorky a Jar. Kloučka. Praha 1876–1880. 8vo Ročník I. II. III à 2 fl.

Rettigova Magd. Dobrá Domácí Kuchařka. Praha, (Pospíšil) 1880. 8o str VIII. 550 1 f. 20 Kr.
— Malá domácí kuchařka. 4te Vyd. Praha (Pospíšil) 1881. 8o str. 143. 30 Kr.

Dlouhý Fr.: O historickém vývoji tance a jeho kulturním významě. Český tanec národní. Praha (Fr. A. Urbanek) 1880. 8o 1 f.
(Historia tańców u różnych narodów – czeskich tańców jest 146)

Smetana B. České tance. Pro piano na dvě ruce. Böhmische Tänze. Praha (Urbanek) 1880–1881 fol.
(Svaz. I 1880) fol. str. 12. 1) Oves. 2) Medvěd. . . . 1 f. 50.
(" II 1880.) fol. str. 16 3) Furiant. 2) Slepička. . . . 1 f. 50.
(" III 1881) fol. 5) Cibulička. 6) Dupák (odtupania?). 7) Hulan. 8) Obkročák.
9) Sousedská. 10) Skočná. à 1 f. 50.

Jiránek Alois: Zwei Suiten aus böhm. Nationaltänzen für Piano zu 2 Händen. Prag (Urbanek) 1880 fol. (Op. 1.) 1 f. 60.
(I Suite:) Slepice, Třínožka, Kolovrátek, Pastýř, Manželstr, Šaravary, Strniště.
(II "): Oves, Křepelka, Kucmoch, Trakar, Sedlák.

Kuchařka, česko-americká. Milwaukee, Wisc. (Ant. Novák) 1882. 8o str. 120. 30 Ct.

Ješina Josef (x.): Romaňi Čib čili Jazyk cikánský. Vydání druhé rozmnožené. Praha (Urbanek) 1882. 8o str XI. 179 i 32. 1 f. 80 Kr.
(Předmluva z Puchmajera z dodatkami Ješiny i Ulricha)

Kupfer Vilém: Mince a znaky. V Poděbradech (V. Kupfer) 1882.
: Tabule 142–153 czeskie brakteaty – medale / (i herby z wiadomościami genealog.)

Vávrová Karolina: Pražská Kuchařka. 4e rozmnožené vydání. Praha (Felkl) 1881. 8vo str. 434 z drzeworyt. i chromolit. (3 f. 50.) 1 f. 50. (Dto) 3e Vyd. Praha (Lehmann) 1873. 8o str. 312 1 f. 20 Kr

Hansgirgová Františka: Malá Nová česká Kuchařka. Praha (Kober) 8o str. XII–180. 60 Kr.

Haringer Michal: Život ctih. sluhy Božího Klementa Marie Hofbaura (Dvořáka). Z němčiny přeložil Jan Dobrý. Brno (Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje) 1882. 8vo str. 428 90 Kr.

(ur. 1814 + 1883)
Špatny Frant. (: Pověchny německo-česky slovník kuchařsky a hostinsky. Praha (Karel Brejška) 1883. 8o. 12 zeszytów (24 arkuszy) 3 f. 60. (nieskończony)

Wydał także: 1) Slovník hospodarsko-technicky 1843. 2) česko-německy.. Slovník řemeslnicky Svaz. I. Ševcovské řemeslo. 1849. 26 kr. 3) Německo-česky slovník pro mužske a ženske krejči, postřihače, švadleny, šperkařky... 1861 (6 kr.) 4) Německo-česky slovník pro koželuhy 1880. 5) Německo-česky slovník pro hodinaře. 1882. 8o str. 138 30 kr. 6) Německo-česky slovník pro cukrovarníky. Praha (Řivnac) 1872. 1 f. 50 kr.

Bibliotéka Moravská. Vydava Frant. Bayer. V Velkem Meziřiči (Šašek) 1883. 8o. Díl I-V. (Díl V: Lid a narod. Sebrané rozpravy narodopisne a literarni Františka Bartoše. 1883. 8o. str. 244. 50 kr.)

Kolář Martin (professor gymnasie v Taboře): O nejstaršich počatech šlechty české až do r. 1300 (Otisk z programmu gymn.) V Taboře 1883. 8o. str. 25.

Vočadlo Vilem: Słownik kieszonkowy polsko-czeskiej różnojęzyczności. Tabor (Arnošt Peśl) ~~[illegible]~~ 1883. 8o. Sešit I (p. 1-32) 21 kr.

Inkunabuły czeskie od r. 1468-1526 jest ich 130. Z tych drukowano w Pradze 45, w Młodem Bolesławiu 23, w Plznie 19, w Litomyślu 15, w Bielé 8, w Norymbergu 5, w Wenecyi 3, w Winperku 2, w Kutnej Horze, Wiedniu, Wilimowie, Wittembergu po 1.

Michal Jan ur. 23 března 1818 v Ontmaniach bliz Brandysa, vysvecen 1842, polni kaplan + 26 listopada 1861 v Krakově - autor poematu: Masopůst (v Včele 1843)

Slovník naučny (red. F. L. Rieger). Praha (Kober) 1859-1872. 8o. Díl I-X. Ses. 1-~~[illegible]~~ 211 (A-Z i Doplňky Aa-~~[illegible]~~ Lan.)

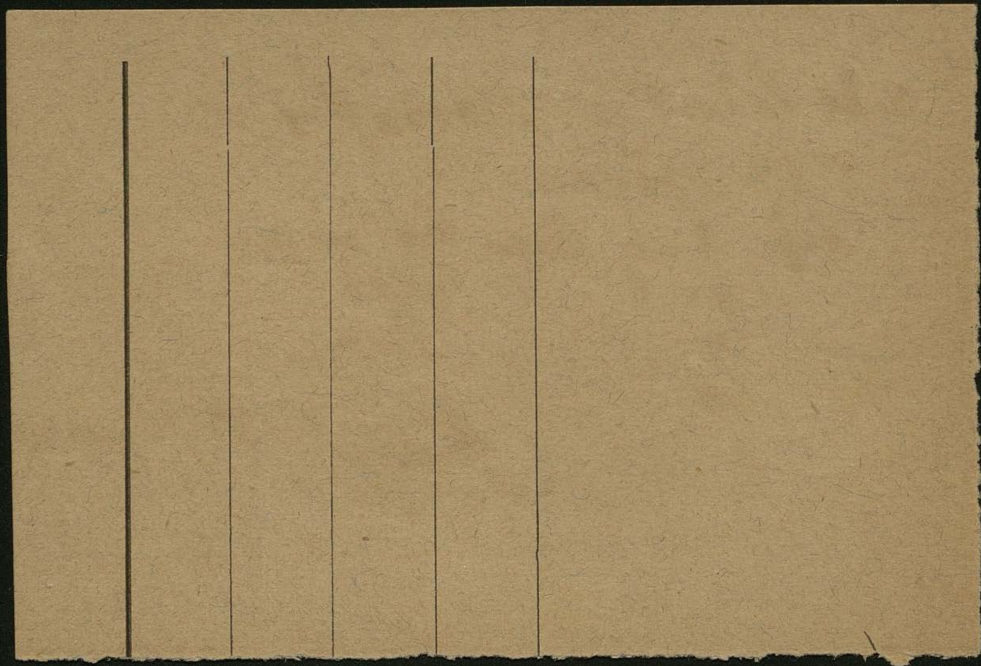
Zibrt W. Dr.: Z her a zabav staročeskych. Příspěvky ke kulturnim dějinam českym. Cz. I (Morawska Bibliotéka Otd. XXXVIII). Velky Meziřič 1889. 8o. str. 285 i X.

Winter Zikmunt Dr.: Kulturni obraz českych měst. Život veřejný v XV a XVI věku. Díl I. (Novočeska bibliotéka, vydanim Musea Kral. česk. č. XXX). Praha 1890. 8o. str. 795. (5 f. 70 kr.)

266

Kuba Ludwik: Słowiaństwo ve svých zpěvech.

Zesz. 5 - 6 Pieśni morawskie
7 - 8 " Czeskie
9 " Polskie
10 " Łużyckie str. 32 (pieśni 13)
" " Słowieńskie
12. 13 Zaborusko

węgierskim zwyczajem
Pulment
bobrowy ocas
paznokty nedwiedy
własskym obyczegem
Beranek po polsku (15)
Swalse polska, uherska
Hrach czesky
Łosoś po polsku
Kondyment.

III Krmije sobotni: (Kasze, ryby, śledzie
IV O winnem wortu
V O piwnem wortu

grzyby, bába migdał; towa, lektwar, lipska kasze, topen-ky witmberske)

I O krmijch masytych: (mięsne)
gięha, zając, jeleń, sarna, dzik, wieprz,
wina, dzikie kaczki, cietrzewie, pieczeń
bawołowa i żubrowa, jarząbki, kuro-
patwy, kapłony, kury, baranek, cielęca
pieczeń

II Krmie pátečni; (rybne)
szczuka po polsku, łosoś, karp, jatok-
sior, kołacz wielkanocny, kasza.

268

E ii)

Soča Isonzo

Gravosa – Gruž.

Monfalcone – Tržič (w Gorycyi

Cormons – Kormin

Duino – Děvin

R. 1880 było w Ameryce północnej 33.041 obywateli i 85.361 mieszkańców Czechów

25.459 obywat. 48.557 mieszkańców Polaków

Majer : Zakłady

Bandtke Literatura 4

Data	Nazwisko pożyczającego:
25/6 1892	Ks. Franc. Namysłowski
	Nazwisko ręczyciela:
	Kaucya

Tytuł dzieła.

Directorium Horarū Canonicarū
pro Dioecesi Telsensi
Vilnae 1876

1891–189

269

Amerikan. Chicago XVI Rok. XVII.
Amerika. Chicago IV
Čechoslovan Chicago VI " — VIII
Ohio
Dennice novověku. Cleveland XI. XV
Nebraska
Doba, Doba, Zlaté Jowa City
Doba Nová Schuyler a Omaha V. — VI
Domácnost. Milwaukee XI. — X
Duch času. Chicago. XV. — XVI
Hlas. St Louis XIX. — XIX
Hlas lidu New-York VI
Hospodář Omaha I — II
Hlasatel, Denní Chicago I
Listy Baltimorske Chicago II — III
" Clevelandske. Cleveland I —
" Detroitske " Detroit. I —
" Divadelní. Chicago I — II
" Chicagske Chicago I .. IX
" Narodní Omaha I —
" Nedělní New-Yorske. New-York ... 1892
" New-Yorske New-York - od r. 1875 — VII

Kytka. Schuyler. 1892. I
Listy, Kewaunee (Wisconsin) 1892. I

Noviny, Amerikansko-Slovenske. Pittsburg I. II
Obzor. české. Cleveland. I
Obzor. v St. Paul (Minesota) . . . I
Osady, české, v Americe. Hamburk V. – VI.
Paleček, Americký. Chicago III –
Pokrok Západu. Omaha XX – XXI
Slavie. Racine Wisconsin XXX – XXXI
Slovák v Americe. New-York II – III
Slovan, ~~[illegible]~~ Bryan (Texas) VI. –
Slovan Americký. (Cedar Rapids) Iowa City) XXI. – XXIII
Sokol Americký. New-York XI.
Světozor. Cleveland I —
Svoboda. La Grange (Texas) VI. – VII.
Svornost. Chicago X. – XVII.
Věk XX. New-York V. —

Obzor. Hallettsville (Texas) – 1892
Organ Bratrstva česko-mor. Spolků Lodžných – 1892
Cleveland – 1892 I.
Pravda. Chicago 1892 VI.
Přítel Lidu. Wahoo (Nebraska) 1892. I.
Paraček. Pittsburg 1892. I.
Rovnost. Milwaukee 1892. I.

ewangelie niedzielne (α π ο δ α κ ι ο s)
epistoły niedzielne (prax apostol)

Volnost. Cleveland XII. – XII
Sokol Americký. Milwauke – XIV

Díl LXVI. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek první: *Dekret Kutnohorský. — Slečna Lichnická. — Břeněk Švihovský. — Poslední doby v Bílé věži.* (379 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvost. 2 zl. 4 kr.

Díl LXVII. **Antonína Jaroslava Puchmajera Sebrané básně.** Druhé, rozmnožené vydání. (S životopisem a fotograf. podob. spisovatelovou.) (306 str.) Cena 1 zl., váz. skvostně 1 zl. 60 kr.

Díl LXVIII. **Jiřího Sloty Rajeckého Básnické spisy.** (Se životopisem spisovatelovým a s jeho fotografickou podobiznou.) 252 str. 80 kr., skv. váz. 1 zl. 40 kr.

Díl LXIX. **Josefa Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek druhý. *Pouť českých umělcův. — Láska vlastenky. — Láska vlastencova. Láska básníkova.* (376 str.) 1 zl. 44 kr., skv. váz. 2 zl. 4 kr.

Díl LXX. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek třetí. *Ptáčníkova dceruška. Hudební dobrodruzi. Vlasť a matka. České granáty. Pomněnky z Roztěže. Starý Tomáš. Divadelní ředitel.* (374 str.) 1 zl. 20 kr. váz. skvost. 1 zl. 80 kr.

Díl LXXI. **Spisy Karoliny Světlé.** Svazek třetí. *Líbánky koketiny. Za májového večera. Z Ještěda. Zamítání. Několik dní ze života pražského hejska. Deborah. Z tanečních hodin. Drama zbořeného domu.* (434 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skv. 2 zl.

Díl LXXII. **Josefa Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek čtvrtý. *Růže z keře nízkého. Dalimil. Poslední pohanka. Alchemista. Tataři u Holomouce.* (363 str.) 1 zl. 20 kr., skv. váz. 1 zl. 80 kr.

Díl LXXIII **Gust. Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek šestý. *Ztracený život.* Román. (442 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skv. 2 zl.

Díl LXXIV. **Frant. V. Jeřábka Dramatické spisy.** *Veselohra. Cesty veřejného mínění. Služebník svého pána. Syn člověka.* S životopisem a fotografickou podobiznou spisovatelovou. (359 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl LXXV. **Spisy Karoliny Světlé.** Svazek čtvrtý. *Vesnický román. Dcera pouště. Mladší bratr. V zátiší.* (453 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skv. 2 zl.

Díl LXXVI. **Spisy S. K. Macháčka.** Svazek první. *Záviš. Bulhar. Půjčka za oplátku. Ženichové.* (320 str.) 1 zl., váz. skv. 1 zl. 60 kr.

Díl LXXVII. **Sofie Podlipské Sebrané spisy.** Svazek třetí. *Manželé. Čtyři dcery. Cizinka. Nina. Z jednoho kořene.* (444 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skv. 2 zl.

Díl LXXVIII. **Spisy S. K. Macháčka.** Svazek druhý. *Goetheova Ifigenie v Taurii. Schillerova Panna Orleanská. Don Juan.* (393 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skv. 1 zl. 80 kr.

Díl LXXIX. **Gust. Pflegera Moravského Sebrané Spisy.** Svazek sedmý. *Z malého světa.* Román. 3. vyd. (484 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně 2 zl.

Díl LXXX. **Sofie Podlipské Sebrané spisy.** Svazek čtvrtý. *Jinověrci. Viola a svět. Almužna. Kdo hledá, vždy nenajde.* (446 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skv. 2 zl.

Díl LXXXI. **Spisy Karoliny Světlé.** Svazek pátý. *Zvonečková královna. Naši mládeži. Rozcestí.* (464 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně 2 zl.

Díl LXXXII. **Prokopa Chocholouška Sebrané spisy.** 2. rozmnož. vydání. Svazek I. *Vanda. Templáři v Čechách. Travič. Dcera Otakarova.* (432 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně 2 zl.

Díl LXXXIII. **Frant. Jarom. Rubeše Sebrané spisy.** 2. vyd. Díl I. *Deklamovánky. Písně a jiného druhu básně.* (372 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl LXXXIV. **Frant. Jarom. Rubeše Sebrané spisy.** Díl II. *Povídky, pověsti a obrazy ze života.* (V tisku.)

Díl LXXXVI. **M. Mikšíčka** *Národní báchorky.* Sbírka pověstí moravských a slezských. (V tisku.)

Díl LXXXVII. **Spisy Václ. Vlčka.** Svazek II. (V tisku.)

Díl LXXXV. **Boženy Němcové Sebrané spisy.** Svazek sedmý. *Slovenské pohádky.* (V tisku.)

Díl LXXXVIII. **Prokopa Chocholouška Sebrané spisy.** Svazek II. (V tisku.)

Díl LXXXIX. **Chmelenského, Dr. Jos. K., Sebrané spisy.** Svazek II. (V tisku.)

KYTICE.

Sbírka zábavného a poučného čtení pro mládež.

Svazek I. **Kanárek. Nocleh v lese. U dědečka a u babičky. Nemocná školačka.** Povídky od Fr. Pravdy. (148 str. a 1 obr.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek II. **Co příroda dítkám vypravuje.** Sepsal Josef Jedlička. (123 str.) 40 kr. váz. 52 kr.

Svazek III. **Andulčin Černouš. Blažena a Matilda. Náš žebrák. Oběd na poli.** Povídky od Fr. Pravdy. (127 str. s 1 obr. a 4 inic.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek IV. **Macecha. Dcera vdovcova. Mladá vesničanka.** Povídky od Fr. Pravdy. (116 str. s 1 obr. a 3 inic.) 40 kr., váz 52 kr.

Svazek V. **Na ledě. Na procházce. Zatmění na měsíci. Vzdálená škola. Pes Čipera.** Povídky od Fr. Pravdy. (156 str. s 1 obr. a 5 inic.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek VI. **František pometlář a bratr jeho Petřík.** Povídka od Fr. Pravdy. (156 str. a 1 obr.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek VII. **Sirotci. V zahradě. Výlet do vsi.** Povídky od Fr. Pravdy. (140 str. s 1 obr. a 3 inic.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek VIII. **Po německu vzdělaná Češka. Vyvrácený předsudek. Láska slepé. Dcery komisarovy.** Povídky pro mládež dospělejší od Fr. Pravdy. (132 str. s 1 obr. a 4 inic.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek IX. **Hrbatá. Co jim scházelo? Chudý sirotek z Dlouhé ulice.** Povídky pro mládež dospělejší od Fr. Pravdy. (146 str. s 1 obr.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek X. **Bohatá Julie a Eva, chudá husačka.** Povídka od Fr. Pravdy. (146 str. s 1 obr.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek XI. **Kobliby. Prstýnek. Před trhem. Nové šaty. Sázka. Hedvika a Bohumil. Pořádná Monika a nepořádná Háta.** Povídky od Fr. Pravdy. (136 str. s 1 obr. a 5 inic.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek XII. **Mladá trpitelka.** Povídka pro mládež dospělejší od Fr. Pravdy. (144 str. s 1 obr.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek XIII. **Pracovitá rodina. Vzácný pán. Svátek babiččin. Na hrobě matčině. Devítiletý kmotr.** Povídky od Fr. Pravdy. (139 str. s 1 obr. a 5 inic.) 40 kr., váz. 52 kr.

Svazek XIV. **Advent a vánoce. Aloisie a Jindřiška. První zahrádka. Láska k babičce.** (128 str. s 1 obr. a 4 inic.) 40 kr., váz. 52 kr.

☞ Veškeré svazky „Kytice“ schváleny jsou odborem ku prozkoumání spisův pro mládež, zvolené konferencí pražskou. ☜

Národní knihtiskárna I. L. Kobra v Praze.

nadenníkova. Hapala-Tonička. (431 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skvostně 2 zl. 28 kr.

Díl XXXIII. **Gust. Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek druhý. *Pan Vyšinský.* Román. (Druhé, oprav. vyd.) (406 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skv. 1 zl. 80 kr.

Díl XXXIV. **Karla Al. Vinařického Sebrané spisy veršem i prosou.** Svazek druhý. *Varyto a lyra. Pána Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané. Jan Slepý.* (392 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl XXXV. **Josefa Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek sedmý. *Braniboři v Čechách. Svátky na Vyšehradě. Vězeň v nové věži. Statný Beneda* aneb: *Založení kláštera Vyšehradského.* (375 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XXXVI. **Boženy Němcové Sebrané spisy.** Svazek čtvrtý. *Dobrý člověk. Baruška. Domácí nemoc. Obrázek vesnický. Dlouhá noc. Básně. Selská svatba v okolí Domažlickém. Královské hraniční město Brod v Lese v Bavořích. Dopisy z lázní Františkových. Z Uher. Zpomínky z cesty po Uhřích. Kraje a lesy ve Zvolensku.* (452 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skvostně 2 zl. 28 kr.

Díl XXXVII. **Herm. Jirečka Spisy zábavné a rozpravné.** Svazek první. *Spisy zábavné.* (384 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skv. 1 zl. 80 kr.

Díl XXXVIII. **Jakuba Malého Výbor drobných spisů.** Svazek druhý. *Články obsahu různého a zpomínky a úvahy starého vlastence.* (576 str.) 1 zl. 80 kr., váz. skvostně 2 zl. 20 kr.

Díl XXXIX. **Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy.** Svazek druhý: *Spisův veršem i prosou kniha sedmá i osmá. Nové kvítí. Nové epigramy. Nové smíšené básně. Dodatek k Anthologii. Selanky. Literatura Krkonošská. Patrní dopisové nepatrných osob. Slovanské národní písně. Národní písně litevské.* (512 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně 2 zl. 20 kr.

Díl XL. **Josefa Wenziga Sebrané spisy.** Svazek třetí: *Vojevůdce jednooký.* (288 str.) 80 kr., váz. skvostně 1 zl. 40 kr.

Díl XLI. **Sofie Podlipské Spisy.** Svazek první. *Nedostižná. Temné srdce. Buriánovic děti. Češka a Němec. Zříceniny. Laňka. Bělinka. Pověst o dvou starých králích.* (512 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně 2 zl. 20 kr.

Díl XLII. **Jana z Hvězdy Sebrané spisy.** (Se životopisem spisovatelovým.) Svazek třetí: *Jarohněv z Hrádku. Konvalinky.* (508 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně 2 zl. 20 kr.

Díl XLIII. **Josefa Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek osmý: *Pomněnky z hrobu nejstaršího Čecha. S poctivostí nezahyneš. Ženich na licho. Sestry. Bláznivý houslista. Slasti a strasti cestujícího Čecha. Hra z ochoty. Opatrnost koruna moudrosti.* (383 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl XLIV. **Jakuba Malého Výbor drobných spisů.** Svazek třetí. (S životopisem a fotogr. podobiznou spisovatelovou). *Národní pohádky.* (322 str.) 1 zl., váz. skvostně 1 zl. 60 kr.

Díl XLV. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek devátý: *Vychovanec pomsty. Dceřina přísaha. Nový rok. Zlatníkova milenka. Svatba na Sioně.* (450 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skv. 2 zl. 28 kr.

Díl XLVI. **Gust. Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek třetí. *Různé verše. Záboj. Dědic Bílé hory.* Úryvek z druhého dílu *„Pan Vyšinský.“* (381 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl XLVII. **Františka Pravdy Sebrané spisy.** Svazek čtvrtý. *Matka študentů. Nevěrná milá. Lakomec a jeho dcera. Na výminku. Vina a smír.* (S životopisem a fotografickou podobiznou spisovatelovou.) (443 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skvostně 2 zl. 28 kr.

Díl XLVIII. **Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy.** Svazek třetí. *Spisů prosou kniha devátá až dvanáctá. Agaj-Chán. Překlady z O. J. Senkovského. Různé překlady slovanských povídek a pohádek. Listové z dávnověkosti. Marinka.* (499 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skvostně 2 zl. 20 kr.

Díl XLIX. **Spisy Josefa Jiřího Kolára.** Svazek prvý. *Pekla zplozenci. Libuše v Americe. Malíř Rainer. Povídky veselého študenta s červenou karkulkou.* (330 str.) 1 zl., váz. skvostně se zlatou ořízkou 1 zl. 60 kr.

Díl L. **Gust. Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek čtvrtý. *Dvojí věno. Z Berlína do Hamburku. Alex. Z listův mého přítele. Pan Vrchní. Blouznivec. Semilov. Ouklady a láska. Pomsta. Obrázek z cesty.* (378 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl LI. **Andreja Sládkoviče Básnické spisy.** (S životopisem a fotogr. podobiznou spisovatelovou.) (704 str.) 2 zl. 20 kr., váz. skvostně 2 zl. 80 kr.

Sv. LII. **Václava Štulce Sebrané spisy básnické.** Svazek druhý. (560 str.) 1 zl. 80 kr., váz. skvostně se zlatou ořízkou 2 zl. 40 kr.

Díl LIII. **Herm. Jirečka Spisy zábavné a rozpravné.** Svazek druhý. *Spisy rozpravné.* (509 str.) 1 zl. 60 kr., váz. skv. 2 zl. 20 kr.

Díl LIV. **Spisy Karoliny Světlé.** Svazek druhý. *Láska k básníkovi. — Několik archů z rodinné kroniky. — Ještě několik archů z rodinné kroniky. — Dvojí probuzení. — Sefka. — Sestry. — Lesní panna.* (432 str.) 1 zl. 40 kr., skvostně váz. 2 zl.

Díl LV. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek desátý: *Rozina Ruthardova. Čech a Lech. Uhlíř a vládyka. Syn vládykův. Katův syn. Karbaník a jeho milá. Panáci ze švestek. Chudé děvče a bohatý synek.* (462 str.) 1 zl. 68 kr., váz. skv. 2 zl. 28 kr.

Díl LVI. **Spisy J. E. Vocela.** Svazek druhý. *Přemyslovci.* (222 str.) Cena 96 kr., skvostně vázané 1 zl. 56 kr.

Díl LVII. **Gust. Pflegera-Moravského Sebrané spisy.** Svazek pátý. *Dva umělci. — U Plzně roku 1618. — Emma. — Pohrobní zlomky:* Starý dům. Švýcarský hôtel. (443 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skv. 2 zl.

Díl LVIII. **Fr. Lad. Čelakovského Sebrané spisy.** Svazek čtvrtý. *Spisů prosou kniha třináctá až patnáctá, s přídavky.* S životopisem spisovatelovým (567 str.) 1 zl. 80 kr., váz. skvostně 2 zl. 40 kr.

Díl LIX. **B. Němcové Sebrané spisy.** Svazek pátý. *Národní báchorky a pověsti.* Díl I. (315 str.) 1 zl. 20 kr., váz. skvostně 1 zl. 80 kr.

Díl LX. **B. Němcové Sebrané spisy.** Svazek šestý. *Národní báchorky a pověsti.* Díl II. (362 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl LXI. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek jedenáctý. *Krátké a kratičké povídky.* (Nová sbírka.) (363 str.) 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl LXII. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek dvanáctý. *Báchorky. — Básně a besední čtení. — Místní a pocestní arabesky, obrazy a zprávy. — Satyrické a obranné články.* (Nová sbírka.) 390 str. 1 zl. 44 kr., váz. skvostně 2 zl. 4 kr.

Díl LXIII. **Františka Turinského Básnické spisy.** (S životopisem spisovatelovým.) str. 2 zl. 40 kr., váz. skvostně 3 zl.

Díl LXIV. **Jos. Kaj. Tyla Sebrané spisy.** Svazek třináctý. *Literární a divadelní rozpravy. — S novinářského řečniště. — Předmluva k prvnímu vydání Sebraných spisů z r. 1844.* (Nová sbírka.) (S životopisem a fotografickou podobiznou spisovatelovou.) (621 str.) 2 zl. 40 kr., váz. skvostně 3 zl.

Díl LXV. **Sofie Podlipské Spisy.** Svazek druhý. *Dvojí vychování. — Růženčina matka. — Životický farář. — Tajnosti ve staré truhle. — Koho Zuzanka zvolila.* (439 str.) 1 zl. 40 kr., váz. skvostně 2 zl.

Literatura słowacka. – Źródła: Vlček (Dějiny literatury na Slovensku) – Pypin: Historia liter. słowiańskich. – Pokorny Rudolf: Z potulek po Slovensku, Praha 1884–1885. 2 tomy – Giller Agat.: Z podróży po Słowac. (Lwów 1876) – Černy: Slovenska čitanka. 2 Tomy. – Celniejszym poetą słowackim jest Jan Holly ur. 1785 w Nitrzańskiem + 1849 w Dobre Vodě, autor 3 epopej: Svatopluk – Cyrillo-Methodiada – Slav. (Basně w 4 tomach), dalej J. Kollar (Slavy dcera), Ondřej Sladkovič (1820 + 1872) autor poematu Dětvan (w jego: Spisy basnické. Praha 18..), Samo Chalupka (1812 + 1883) autor ballad i poematu lirycznego: Mor ho!; Jan Botto (1829 + 1881) autor zbioru (Spevy. Praha 1880) pieśni; Jan Matuška (1821 + 1877) autor znanej pieśni „Nad Tatrou sa blyska"; +*) Michał Miłosław Hodža (1811 + 1870) autor pieśni „Hej Slované"; **) Jan Kalinčak poeta i nowellista *) (1822 + 1871); Ludevit Kubani (1830–1869) autor poematu „Radziwillowna"; Dušen Sava Pepkin (Medňansky) liryk; Svetozar Vajansky (Hurban) **) poeta żyjący i (Pavel Orszagh) Hviezdoslav poeta. – Historyczne dzieła wydali: Franko Sevinek ksiądz katolicki; Stefan K. Hýroš proboszcz katolicki, Križko. – Etnograficzne dzieła: Dobšinsky Pavel (Obyčaje, povery a hry slovenské) (i Uvahy o slovenskych povestach 1872.), Francisci Jan (Pohadky slovenske vydal Janko Rimavsky. Levoča 1845), Pauliny-Tóth Vilem (+1877) (Slov. bajeslovi 1876), Reuss Lud. – Wyszły też Slovenske spevy. Turc. Sv. Martin. 6 zeszytów z napěvy) 1880. = Pierwszy polityczny dziennik po słowacku zaczął r. 1845 wydawać w Preßburgu Ludevit Štur pod tytułem: „Slovenske narodne noviny" z literackim dodatkiem: „Orol tatransky" co ustało 1848; – Dr. Joz. Mil. Hurban zaczął w Skalicy wydawać od 1846 „Slovenskje Pohladi" pismo literackie którego do r. 1852 wyszło 4 tomy. – Od r. 1848 wychodziły w Wiedniu trzy razy tygodniowo „Slovenske Noviny" (po czesku) redagowane przez Daniela Licharda i Dr. O. Radlinskiego, Jonasza Zaborskeho i Hermenegilda Jirecka. – Już r. 1785–1786 wydawał Ondřej Placzy (+1810) w Zvolenu „Staré noviny"; a Palkovič: „Tydennik" i później „Narodni Noviny" lecz były to pisma w języku czeskim – dopiero Štur 1845 zaczął po słowacku wydawać.

(w 2ᵐ zesz. ~~Literatura~~ ~~...~~ Knihovy česko-slovenské. 1880)

+*) podług innych napisał tę pieśń Samo Tomašik ur. 1813 (co pewne)

*) najcelniejsza jego powieść: „Reštavracia."

**) wydawca nowych Slovenskych Pohladu i autor powieści: Sucha ratolest.

Ciekawa etnografia Słowacyi w Božena Němcova (Sebrané Spisy. Svaz. III. 1883); i Sv. IV. Mednansky: Sam lung abergläub. Meinungen und Gebräuche des gem. slav. Volkes (w Hormayer: Taschenbuch 1829. Nr 43)

Slovenske povesti vyd. A. H. Škultety a P. Dobšinsky.

Od r. 1861 za staraniem Jana Francisci wydawał Mikulaš Št. Ferien=
čik: „Peštbudinske Vědomosti" pismo polityczno-literackie (2 ra=
zy w tygodniu) – Od r. 1870 wychodzą w Turč. Sv. Martinĕ: „Narod=
ni Noviny" pod redakcyą Vilh. Pauliny-Tóth. – Bobula od 1868
wydawał w Peszcie: „Slovenske Noviny" które po kilku latach przesta=
ły wychodzić. – Od r. 1868 wydawał w Peszcie Ferienčik miesięcznik
dla ludu: „Narodni Hlasnik," który dotąd jeszcze wychodzi w
w Turč. Sv. Martinĕ pod redakcyą A. Pietra 1883. – Jan Kadavy
wydaje i 1845 i 1873 kwartalnik „Priatel ludu" w Turč. Sv. Martinĕ.
– „Obzor" pismo dla gospodarstwa, rzemiosł wydawane przez Licharda
r. 1882 już 23 rocznik wydało. – Z pism humorystycznych wychodzi
„Černokňažník" od r. 1872 w Peszcie miesięcznie pod redakcyą Paulini'ego
a później pod redakcyą Ďura Čajdy w Turčan. Sw. Martinĕ. Tamże wy=
dawał od r. 1870 Andrej Černiansky miesięcznik „Rarašek." – Od
r. 1861 wychodził do r. 1869 w Uhersk. Skalici miesięcznik belletrystyczny
„Sokol" pod redakcyą Dobšinskeho a potem Paulinyego. Od r.
1869 – 1880 pismo to miało tytuł „Orol" redagowali go Kalinčak, Truchly-
Sytniansky i Mik. Št. Ferienčik. – Najlepszem pismem literackiem
są nowe „Slovenske Pohlady" wychodzące od 1877 pod redakcyą Hurbana-
Vajanskeho i Joz. Skultetyho. – Frant. Sasinek wydaje od r. 1877
Slov. Letopis pro historii, topografii, archeologii a etnografii. W Uhersk.
Skalice (przestało). – Z Almanachów wyszły: Hamuljaka „Zora"
1835. 1836. 1839. 1840.; Hurbana „Nitra" I. 1842 – VII.; Kuzmanyho:
„Hronka" w Barske-Bystrici 1836–1838 (po czesku); Jerzego Palkoviča
„Tatranka" od 1832–1847. W Požuni. Także wyszły „Concordie" 1858; „Li=
pa" 1860-1864; „Tabor" 1870; „Živena" 1872; „Napred" 1871; „Tatran"; „Mi=
nerva". Prócz tego wychodziły Kalendarze.
Zbiory pieśni gminnych słowackich: Šafarik (1822), Kollar (1834), Dobšinsky, Sbornik
slovenskych narodnych piesni, povesti... vydava Matica Slovenska. Vo Viedni 1870
Svazok I i Tomu II Svazok 1874. – Spevy slovenske, vyd. Jan Francisci, P. Mudron,
K. Halaša, J. Kadavy. Turčansky Sv. Martin 1880–1882. 8° lex. z melodiami 62 ze=
szytów – Sbírky prostonarodni které pořadá pohadkova kommisse liter. řečn. spolku
„Slavia" v Praze. Řady druhe Oddeleni V. Piesne slovenske. Sešit I. II. III. Praha 1880. 12°.
str. 410. (zebrał J. Prorok). zebrali Dr. Halaša i Lud. V. Obrov (Rizner)

Karel Vlad. Zap, z Prahy ur. 18 Ledna 1812 + 1 Ledna 1871 w Benešove v Táborsk.

Pavel Jos. Šafařík + 26 června 1861

Ign. J. Hanuš ur. 28 List. 1812 + 19 Května 1869.

Tomek: O starém rozdělení Čech na župy (Čas. 1858 II. 222. III. 323 ~~[illegible]~~ IV. 475 – 1859. II. 167.

Jan Erazim Vocel ur. v Kutné Hoře 24 Srpna 1802 + 16 Září 1871 v Praze

Krasnohorska Eliška (Pechova) autorka. Tomaryta Tar Deusza Mickiewicza 1832.

Vaclav Křížek ur. 1833 (ředitel realneho gymnasia v Táboře: Přehled veškere literatury jihoslovanske (Časop. mus. 1859 I p. 107. II p. 264. III p. 407. IV p. 519. – 1860 I p. 89. II p. 238. III p. 364.

ur. 1833 + 4 Června 1881 v Táboře.

Posud A. Neberkeho: Frant. Miklošič: O slovanskich imenech osobnich Čas. Mus. 1861. I. 85.

Josef Alexander Dunder skriptor při knihovně českeho musea.

Karel Jaromir Erben ředitel pomocnych uřadů při magistratě pražskem ur. v Miletině

Vaclav Hanka bibliotekař + 12 ledna 1861 ur. 1791

Buslaew Opit istoričeskoi grammatiki russkago jazyka. Moskwa 1858 (Rozbior w Časop. 1862 I. 84. II 133. IV. 323 – 1864. II 187. III. 227.)

Jan M. Hulakovsky c. k. uřednik na odpočinku O původu a proměnach jmen rodnich. (Časop 1860. II. 176. III 297. IV 240.

Dr. Hermenegild Jireček Koncipista v c. k. statnim ministerstvu.

Josef Jireček rada v sekci statniho ministerstva Bartloměj Paprocky z Hlohol a z Paprocke Vule. (Časop 1866. I. 3.)

Dr. František B. Květ prof. + 1865: Anthologie jihoslovanska 1863.

[illegible]

Tyl J. K. autor pieśni „Kde domov můj"
Volny L. R. T. Dr ur. 20 Pros. 1793 + 2.. Kvetn. 1871 w Rajhrade.
Po Jungmanie wydali: Doucha Frant. (z pomocą Jos. Al. Dundra i Frant. Aug. Urbanka): Knihopisny Slovnik česko-slovensky od r. 1774–1865. Praha (J. L. Kober) 1865. 8o str. VIII. 320. 2 f. 80 kr.
Slovansky Katalog bibliograf. vydany spolkem česko-slov. Knihkup. 1878 i 1879. (red. Jos. M. Hovorky) 1880.–1881. 1882. Rok I–V. Praha (Gregr) 8o a 2 f.
Urbanek Fr. A. Věstnik bibliograficky. 1869–1872. Ročnik I–IV. à 2 f. 60 kr.
(toż: Serya nowa) 1880. – Ročnik I–

Čteni, Slovanska. Pořada Odbor lit. řeč. spolku „Slavia". Praha 1882. 8o Oddil I Ruske a polske texty. Sešit 1–18. 2 f 30
Oddil II. Srbsko-chrvatske a bulharske texty. Sešit 1–11 (1 f 70.)

Fontes rerum bohemicarum – Prameny dějin Českych, vydavane peči Spolku historickeho. Praha (Gregr et Dattel) 1870–1882 4to. Tom I. II. III. IV. (każdy po 6 zeszyt.) à 6 f.
Věstnik bibliograficky (red. Fr. A. Urbanka) Ročnik I (1869) Nr. 1–6 str. 64 – R. II 1870 Nr. 1–12 str. 210 i VIII. – R. III 1871 Nr. 1–12 str. 230 i VIII. – R. IV. 1872 Nr. 1–12 str. 276 i X (Praga nakład Kobera)
Věstnik kriticky a bibliograficky (nakl. J. R. Vilimka i Urbanka) 1873 Nr. 1–7, str. 82.
Věstnik bibliograficky (red. F. A. Urbanka i A. Zeman) R. I 1875 Nr. 1–12 str. 110. – R. II 1876 Nr. 1–12 str. 54 – R. III 1877 Nr. 1–4 (dodawane do tygodnika Komensky
Urbankův Věstnik bibliograficky. R. 1880 Nr. 1–12
R. II 1881 Nr. 1–12 R. III 1882. Nr. 1–12
R. IV 1883 Nr. 1–12 (dalej nie wyszło)
Slavin. (Pantheon). Praha 1881–1882. 8o Zeszytów 19 (żywoty i wizerunki) à 30 kr. I–str. 1–144. Oddil I (Sešit 1–10 str. 280.) F
Oddil II (Seš. 1–9, str. 216. (nakl. Bartel)
(Vydal p. Celestin Frič a Jar. Peřina.
Světozor. Ročnik XVII. 1866–1883 Tyd. illustr. (red. Primus Sobotka.
Zlata Praha velky illustr. tydennik (red. Ferd. Schulz). Ročnik I 1884 (Otto)

Slavin (Pantheon). Sbirka podobizen, autografů a životopisů předních mužů a žen československych. Oddil II (se 40 podobiznami, snimky a životopisy) Pořadali Celestin Frič a Frant. Jar. Peřina. Praha (Bartel) 1883. 8o lex. str. 4 i 284. 3 f. 30 kr.
(z staloryteami)

W księgarni Adolfa Horowitz w Trnave (Nagyszombatban) 1885.

Obyčaje, Prostonárodnie, povery a hry slovenské. Usporiadal a vydal Pavel Dobšinský. V Turč. Sv. Martine (Kníhtl.-uč. spolok) 1879-1880. 8vo str. 179. 1 f. 50 kr. "

Povesti, Prostonárodnie Slovenské (z prozret. drevoryt. Dobšinského). Usporiadal a vydava Pavel Dobšinský. V Turč. Sv. Martine (vydavatel) 1879. 8vo Sešit I (str. 96)*. Sešit II (str. 96). III (str. 96). IV. 1881. (str. 96) à 30 kr. "
V-VI (1882). VII (1882). VIII. (1885)

*) Obejmuje 11 powieści, z idrzeworytem.

Němcova Božena: Slovanské pohádky a pověsti od..... V Praze (nákl. Josefa Schalka, tiskem Bedř. Rohlíčka 1858. 16o 10 svazku, každý po 10 kr.

Pověsti prastarých báječných časův. Slovenské pověsti, jež vydávají August Horislav Škultety a Pavel Dobšinsky. V Rožnavě (tisk. Lad. Keka) a v Banske Štiavnici (nakl. vydavat.) 1860. 16o Kniha prva, Sväzok 1 (str. X. 86) 16 kr. Sväzok 2-4 à 30 kr. Prenumerata na 6 zeszytów 2 f. 10 kr.

Povesti slovenskje. Usporjádau a vidau Janko Rimavski (J. Jan Francisci). V Levoči (tisk. Werthmüller) 1845. 8vo Svaz. I-V (str. XIII. 128) à 24 kr. Cm.

Procházka Ludevít Dr: Písně slovanských národův. Průvodem klavírním opatřil. Sešit I. Slovenské I. Praha (Urbánek) 1882. 4to lex. str. 23. 1 f. (20 pieśni)

Dobšinsky Pavol: Úvahy o slovenských povestiach. (Vydala Matica Slovenska. Spisôv číslo 28). Turč. Sv. Martin (Matica) 1872. 8o str. 172 1 f.

Slovenske spevy. Wydávajú priatelia slovenských spevov. Turč. Sv. Martin, tlačou Knihtlačiarske:ho účastinárskeho spolku, 1880. 8º maj. str. VIII. 236 i §. obejmuje 603 pieśni z melodyami (6 zeszytów) (wydali Jan Francisci, Pavel Mudroň, Ondrej Halaša, Jan Kadavy. – redagował właściwie Kadavy) zeszyt po 1 fl.

T. I (603 pieśni z 620 melodiami)
Díl II. Sešit 1 (1890) (101 pieśni z 105 melodiami) 50 Kr.

Bielek Anton: Obrázky z hôr. Svázok I. (Ružomberk, tisk. Karla Salve, 1890. 8º str. 150.
(Obrazy z życia górali z Beskidu, Babiejgóry, Magury, Jaworzyny) (1 fl 10 Kr. franko)

Vlček Jaroslav: Dejiny literatury slovenskej. Tom I 1889. Tom II 1890.

Sochán P. B.: Vzory slovenského národního vyšivaní. Turč. Sv. Martin 1887. F
F toż 2e wyd. Praha tiskem J. Otty 1890.

Drukarnie słowackie r. 1891: Turčanski Sv. Martin (akcyjna) – Salve w Rozomberku – Bežov w Senici – Horovic w Trnawie – Škarnicel w Skalici – Hornjanski w Budapeszt.
Czasopisów 10: Národnie noviny (polityczne) – Hlasnik – Putnik sv. Vojtešsky – Černoknažnik (humorystyczne) – Slovenský Obzor (gospodarskie) – Dóm a škola (pedagogiczne) – Slovenské Pohľady (beletrystyczne) – Kazatelna (kościelne katolick.) – Katol. noviny (kościel. katol.) – Cirkevnie listy (kościel evangel.)

Vlček Jaroslav: Dejiny literatury slovenskej. Turč. Sv. Martin, tlačou Knihtlačiarskeho účastinarskeho spolku, nakladom vlastnym 1890. Časť I (60 Kr.); Časť II (1 f 40 Kr.)

Slovanstvo ve svych zpěvech. Pardubice, v komissii F. Hoblika. Svazek 48: Piesne slovinske. (Kuba?)

Słowacka pisownia: Największą zasługę o wzrost takowej położył L. Štur (1846), udało mu się co do pisma spoić oba wyznania słowackie: luterskie i katolickie (które się później odgrodziły używając liter szwabachu niemieckiego); obecnie w pisowni słowackiej panuje zaprowadzona od Štura pisownia, od Hodży wydoskonalona. (Ob. Štur L.: Nauka reči slovenskej 1846). Minister oświecenia Leo Thun (1849) chciał Słowakom w Węgrzech narzucić ortografię czeską.

Verše Svetozára Hurbana Vajanského. Turčiansky Sv. Martin, Knihtlač. účast. spolok, 1890. 8vo str. 116. 60 Kr.

Wolczka Ja.: Istorija slowackoj literatury. Perew. A. Opfermana, s predyslow. T. Florinskago. Kijew 1889. 8vo

Bánik Juraj: Slobodné a královské mesto Zvolen. Opis historicko-topografický. V Turčansk. Sv. Martine (Tlač. Spolku) 1891. 8vo str. 84. 60 kr.

Hviezdoslav (Orszagh Pavel): Sobrané spisy básnické. Sväzok I. Oddiel epický. V Turčansk. Sv. Martine (Spolek) 1892. 8vo str. 329. 1 fl. 20 kr.

Pauliny Ladislav: Dejepis superintendencie nitrianskej. Dla starých i novších pramenův. Sväzok I. V Senici (Ján Bežo) 1891. 8o str. 115. – Sväzok II (1892) str. 204. 60 kr.

Škultetyho A. H. a P. Dobšinskeho. Slovenske pověsti. Druhe vydanie. Sošit 1–13. V Ružomberku (Karel Salva) 1890–1892. 8vo po 32 str. po 6 kr.

Turnovsky J. L. Putovani po vlasti. Obrazky cestovni. Nove (obálkove) vydani. Praha 1893 (1883) (Reinwart A.) 8vo str. 140. 50 kr. (jest tu Strbske pleso)

275

Mijáva s novim vekom. Baseň ve štirech spevoch od J. Trokana. V Skalici 1851. 8[o] str. 180 5 kr. (Fr. V. Sasinek byv. r. bohoslovia v Skalici (Szakolcza. Nyitra megye, 1879)

276

Povesti. Prostonarodnie slovenske. Uporiadal a vydava Pavol Dobsinszky. Sošit I. Turocz St Marton. 1880. 8o ppg. 96. 30 Kr. (dor. 1882 wyjąto 8 egz.)

Vaiansky. Tatry a more. Basne. Turocz St Marton 1880. 8o str. 190.

Papkow A. A. Newolnicestwo u Madjar. 1889. 8vo str. 47. 30 Kop. też po francusku: Esclavage au centre d'Europa. 1889. 30 Kop.

Zámok Lykava. St. M. Hyroš. Turčanski Sv. Martin 1876. (opis obszerny)

„Myjava" s novim vekom. Baseň ve 4 spevoch od J. Trokana. V Skalici 1851. 8vo. str. 150. 5 Kr.

(V Skalici – Szakolca, Nyitra megye Fr. V. Sasinek, 1879)

Bolesław Chrobry r. ~~1000~~ 999 opanował Czechy, morawę, Słowaczyznę i w grodzie Prešporku osadowił swego namiestnika Księcia Prokuj gdzie go oblegał Stefan król węg. około 1004 _ a r. 1017 go wygnał (cf. Ditmar) i zajął Słowiańszczyznę

Św. Zoerard (Zworad) r. 1018 z Polski przybył do Nitry + 1025 w Klasztorze S. Marcina na Pannonvrchu.

1885. 278

Wagner a Orbók: Zemepis Prešporskej stolice 30 kr.

" " " Zemepis Nitranskej stolice 30 kr.

Kytka z Tatier. Česko-slovenskej mládeži z rôznych kvietkov uvil Strýčko Slavoš. (Ze słownikiem słowacko-czeskim) 1 f.

Slovenské bajeslovie. Sošit I. Spisal Viliam Pauliny-Tóth 1 fl

279

Księgarnia Adolfa Horovitza w Trnave (Nagy szombatban) 1885.

Slovensky narodny zabavnik. Usporiadaje J. Franaši:
Sv. I Povesti Jana Kalinčaka: Reštavracia ... 35 kr.
" VII. " " " Brava ... 50 "

Jonaša Zaborskeho Bájky slovenske ... 40 "

Prostonarodnie Slovenske Povesti. Usporiadal a vydáva Pavol Dobšinsky. Sošit 2–8. (každy z nych o str. 96). Turčiansky Sv. Martin 1882 8°. à 30 kr.

Prostonarodnie obyčaje, povery a hry Slovenske. Usporiadal a vydal Pavol Dobšinský ... 1 f 50

Slovenske spevy Sošit I–VI. po ... 1 f.

Lipovianská maša. Rozpravka zo života ludu slovenskeho. Spisal Dr. G. K. Zechentner. str. 82 – 25 "

Slovenske bajeslovie. Spisal Viliam Pauliny-Tóth. Sošit I. 1876 ... 1 f.

Životopisny nástin slavného slovenského básnika Jána Hollého s krátkou zprávou o jeho spisoch – 10 kr.

Rozpomienka na Jana Hollého, jeho život a účinkovanie. Napisal Slaničan. ... 15 kr.

Z potulek po Slovensku. Piše Rudolf Pokorny. Druhe vydání. V Praze, Tiskem Dra J. B. Pichla a Spol. – nakladem spisovatelovým, 1883–1885. 12mo Díl I. str. K. 2, str. 375 (Malé Karpaty – Trenčinske Považi – Turec) – Díl II. str. 329. 2. (Liptov a Spiš – Gemer a Malý Hont – Těkov a Velky Hont – Orava.) 4 f. 40

Małe Karpaty zwane także Białemi-Gorami albo Beskydem ciągną się od Preszburga (dawnej Brzetysławy, po słowack. Požuń) na wschod pomiędzy Morawą a Wagiem przez 8 mil.

Naczelnikami powstania Słowaków przeciw Węgrom r. 1848 byli Dr. Józef Mil. Hurban ur. 1817 pastor we wsi Hlubokie (wydał z roczników od 1843 almanachu Nitra 1842–1877) † 1888, Ludevit Stur ur. 1815 v Uhrowcu w trenczyńskiem † 1856 w miasteczku Modra, nauczyciel evang. i Michał Miłosław Hodża ur. 1811 w Rakszy (w Trenczyńskiem), pastor w Liptowskim Św. Mikulaszu † 1870 w Cieszynie na wygnaniu.

Pogrzeb Pomiędzy Słowakami jest zwyczaj iż nieboszczyka wywożą na cmentarz w trumnie na wozie zaprzężonym wołami; koło trumny siedzą na wozie kobiety i zawodzą, a na cmentarzu ma mowę ksiądz lub pastor. Mężczyźni idą przed trumną, a za trumną kobiety.

Owczarstwo na Węgrzech. Rozróżniają głównie 2 rodzaje owiec: a) południowe; b) gorskie mające wełnę białą gęstą, krótką, kędzierzawą (Na Słowaczyźnie psy pasterskie są także białe, podobnie i krowy, a woły siwe). Owca gorska nie jest tak wielka i tłusta jak południowa. Odmiany owiec gorskich: mierzynki (merinky) mają wełnę cienką, delikatną; owce zwyczajne przyzwyczajone są do najlichszej paszy; mieszanki powstały przez krzyżowanie mierzynek z hiszpańskiemi merinosami; birki w nizinach mają krótką, gęstą i miękką wełnę. Przez 8 miesięcy w roku zostają owce na paszy pod gołem niebem, zawarte na noc w koszarach (plecionych płotach), które się coraz dalej posuwają dla nawozu pola, co zowią koszarowaniem. Zasadą koszarowania pola, które na 2 lata starczy, jest iż na każdem □ sążniu stawiają po 4 owce przez 2 noce. Pasterze owiec zowią się valachami, podlegają bačowi jako gospodarzowi szałasa i mają do pomocy mniejszych chłopców zwanych honělniky. Pasterze owiec (juhasy) pasą statek albo jednego większego gospodarza, albo kilku

mniejszych gazdów, częstokroć też statek całej wsi lub miastecz-
ka. Konie pasie Koniar czyli čikoš; woły i krowy kraviar czy-
li gulyaš; swinie Kanas czyli Kondaš. – Na szałasie przebywa
(gdzie jest podišiar (półka z deski) z czerpakami.)
baca w Kolibie [i tu gotuje w miedzianym kotle, który wisi na
kumharze (t. j. drzewianym haku ruchomym) nad watrą czyli
ogniskiem rozłożonem na ziemi owczą serwatkę czyli żentycę
(z której zebrał urdę czyli śmietanę) którą czerpią drewnianym
czerpaczkiem, dodawszy trochę soli, aby nikt owiec nie przekł. Wprzód
nim mleko owcze ma się gotować, zlewają go do [zdojelnic (skopków)] geletki (drewniane-
go naczynia) i dodają do niego ciepłego klagu (żołądek z młodych
cieląt w ciepłej słonej wodzie czyli rosole wymoczony) aby się
mleko w ser ściętło. Zebrany [w grudy] ser wyciskają w drzewianych formach
*) Najsławniejsze oszczep-
na oszczepki *) [lub bryndzę,] a pozostałą serwatkę zlewają do kotła i warzą na
pochodzą z Brawy. Na
żentycę, [którą przez cedidło (płótno) cedzą,] z wierzchu zbierają tłustą urdę [czerpakiem], a pozostałe na spodzie
10 funtów sera idzie 100
kawałki sera zwane poziarki służą psom za pokarm. Baca pro-
funtów mleka. – W Liptowie
robią też z sera opletance.
wadzi swój rachunek wyrzezując karby i znaki na czterograniastym kiju mającym metr długości, zwanym rovaš. Na nim znaczy
baca wiele owiec od każdego gazdy przyjął na paszę, wiele ma sera
gazdzie oddawać i wiele owiec mu wilcy pojedli lub słonecznica opa-
liła (słonecznica czyli córka słońca nienawidzi owiec za to, iż zjadają kwia-
ty i takowe tratują – a jeżeli dotknie się owcy lub krowy, to musi takowa
zdychać.) Całą bronią juhasa przeciw wilkom jest wałaszka lub vat-
ral (czyli kij opalony którym ogień poprawiają) i pies noszący zwykle nazwę rzeki n.p. Dunaj, Bodrog, Tysa, Sawa ["], aby się nie wściekł.
[Zabraj, Łapaj,
Czasem pasterze wyganiają owce i w nocy na paszę co się zowie obroc-
ka. Na szałasie gdy kierdel [illegible] zawarty w koszarze juhasy
przy watrze bawią się powieściami lub śpiewem, albo tańcami przy
muzyce gajdów (t. j. kozy czyli dudy); tańcząc czyli hajduchnując
wyprawiają różne skoki i figury n.p. odzemek, od zeme, poza bučky,
z samopašé (rozpusty) przeskakują šibeničky. Całym meblem na szałasie
jest ławica. Pasterze od krów zamiast gajdów używają długiej trąby z smętnym
głosem z drzewianego tyka lub drzewianej fujary – a od owiec zaś żelaznej
(liby
drumbli (Brummeisen). W południe żeną juhasy stada owiec ku szałasom
[baca wyrzuca ogień z ko-
dla wydoju. Doją się zaś owce w koszarze na [w geletę (skopce)] przechodach czyli tak zwanych
[illegible] dawnego [illegible]
strungach. Gdy się koszar przenosi czyli redykuje [, zakładają najprzód
przeciną (naciętemi gałęzmi odet)
strungi [, aby się zły duch nie uszałasił czyli nie zagnieździł w koszarze.

Baca mierzy mleko wydojone z każdej owcy, i podług tej miary oddaje właścicielowi stosowną ilość sera i żentycy. Na wełnę strzygą owce w kwietniu i owce przeznaczone na wełnę nie doją, podobnie jak i owce które się bagnią. Starsze owce rozpoznawa się po zębach: ośmizubka nazywa się już owca dorosła. Gdy stado z paszy powraca prowadzi takowe skop z dzwonkiem u szyi, którego zowią ločavka lub čelnik. Owce wypędzają w góry na letnią paszę na Św. Jerzego, a na Św. Dymitra (26 października) wracają z gór do domu, tak iż zimowe karmienie trwa 5 miesięcy. Gospodarze którzy mają zbyt oddalone polany stawiają osobne budy tak zwane sienniki na siano. W równinach czyli pusztach zowią Madziary swe szałasy: tanie. W górach prawie każda owca i krowa ma swą nazwę. – Profesor Franciszek Bartoš (w artykule: „Moravské Valašsko", w piśmie Osvěta X. 461 i w dziełku: Lid a narod, wyszłem w Morawskiej Bibliotece (Velkým Meziřičí 1883) twierdzi iż morawscy Valachy są potomkami Rumunów, którzy ze swemi stadami z Halicza dostali się na Węgry i Morawę. Rumuński żywioł w 12–16 stuleciach rozsiadł się w znacznej liczbie w Alpach dalmackich, na Pomorzu adryatyckiem, w Serbii, Kroacyi, Siedmiogrodzie i na Bukowinie wysyłając pomiędzy Rusinów halickich i Polaków swych osadników i pasterzy, a potomkami ich są Hucuły. Z Halicza pasterzeci rozszerzali się coraz dalej ze swemi stadami, aż na Węgry, Szląsk i Morawę gdzie się spłynęli w jedno z ludnością słowiańską. Opochodzeniu rumuńskim tych Wałachów świadczą zwyczaje pasterskie nazwy naczyń, oraz gór i miejscowości jak n.p. Dil czyli Dział, co po rumuńsku oznacza granicę lub kopiec. Słowa: bača, bryndza, czartak, geleta, glaga (klag), groń, chotar, koliba, kierdel, karnota, pistrula, redikat, strzyga, urda, watra, żentyca i.t.d. są rumuńskie.

(Biblioteka morawska. Díl V. (Sašek) 50 kr)

Ulubionym tańcem jest „hajdukowanie" czyli hajducki taniec

Na Słowaczyźnie w Nitrzańskiem i Trenczyńskiem chodzą szafran (który roznosili Szafraniczy) i żurica a koło Bańskiej-Bystrzycy (Neusohl) rodzą się sławne śliwki (węgierki). – Na zarobek chodzą Słowacy: šefranik, čipkar (koronkarz), olejkar, drotář (z Trenczyńskiego), kosec, žatviar, sklar, plátnik (łusak)

Łazy czyli Kopanice, są to wykarczowane pola w górskich lasach.

Zamek Čachtice (Csejte) w Nitrzańskiem sławny z pobytu Elżbiety Batorowny (~~żony~~ wdowy Franciszka Nadasdego) która tu przeszło 650 dziewek zamordowała, kąpiąc się w ich krwi dla piękności cery. Osadzona w więzieniu r. 1610 w Čachticach przez palatyna węgierskiego Jerzego Thurzona, przeżyła 3 lat, zanim r. 1614 zmarła.

Wino tokajskie stołowe (z zemplińskiej stolicy) zowie się samorodne

Potrawy węgierskie: Gulyás-hús z mięsa wołowego lub skopowego duszonego na słoninie do której się dolewa trochę wody (dla utworzenia sosu) i dodaje soli, papryki, kminu i cybuli. Gulasz innym sosem przyprawiony zowie się Pörkölt. Gulasz z ryb duszony zowie się Halász-lév. Pierogi z siekaniny mięsnej lub kaszanej zawitej w liściach kapusty, zowią (kluski) Töltött káposzta. – U Słowaków są w użyciu Haluški, dalej Naleśniky (Nálistniky) pieczone na dużym liście kapuścianym, Pstrągi – Radostník jest to kołacz weselny (korowaj) – Demikat (chle-bowa polewka z bryndzą i nakrajaną cebulą) – Jucha czyli Kapustnia-ka (Kapustniak) – Kysel (barszcz z octu zabielany) – Pirohy – Gulky (Knedle) – Zbojnicka pečeń (mięso upieczone na rożnie a pocierane solą i czosnkiem, przedzielana płatkami słoniny) – Grzyby: doubravni-ky, Křemenače, pečerky (szampiony), rydziky, kozaky, pstřeny, smržky (smarze), strapce, hlivy.

Pencurak (rosół gęsty z kaszą) podpłamenik (podpłomyk) stieranka, čir (zacierka na mleku) Halušky (pokrajane wałkowane ciasto z serem lub bryndzą)

Ob: Dobšinsky: Obyčaje, povery a hry slovenske.

W karczmach w takzwanej pijackiej izbie szynkuje żyd w drewnianej klatce (Kavetla) wódki i sławną w Trenczyńskiem borowiczkę.

Nad Wagiem (na Považu) w Trenczyńskiem leżą zamki na lewem brzegu: Beckov, Trenczyn, Hawa, Koszeca, Hričow, Lietawa, Streczno; na prawem brzegu: Sucza, Wrszatec (czyli Czerwony albo Dwi Kamień), Lednice, Bystrzyca powažska (Vág Besztercze) czyli Podhradi, Bytcza (Biccse), Budatin, Starohrad (Óvar)

Około Czaczy jest 13 osad polskich na Węgrzech.

Językiem urzędowym do r. 1838–1839 na Węgrzech był łaciński. Dopiero sejm 1838 uchwalił aby język węgierski używany był w urzędowych dokumentach, metrykach, a r. 1843 tenże sejm ogłosił język węgierski za panujący i aby był wszędzie wszystko: tach zaprowadzony, co wywołało burzę pomiędzy Horwatami, Serbami i Słowakami.

Trenczyńskie župaństwo. Główną rzeką jest Wag; powsta=
je on z 2 źródeł, z których jedno wypływa z góry Kralowa-Hola
(5400 stóp nad pow. mor.) tworząc Wag czarny; a drugie u
stóp Krywania, tworząc Wag biały; oba te strumienie łączą się pod
Królewską Lehotą (Kiraly-Lehota); pod Hradkiem przyjmuje
wpadającą doń Belę a pod Rużomberkiem z Rewuczą płynącą
od południa; przerzyna skaliste ściany łańcucha gór Fatry,
które mu pomiędzy Hrboltowem, Sossowem a Gombaszem wy=
pływ z Liptowa tamują. Pod Kralowanami wpada do niego Orawa
wynikająca z pod Babiejgóry. Za Kralowanami wchodzi Wag
na terytoryum župaństwa Turockiego i pod Sutowem wije się
błądząc pomiędzy skałami. Minąwszy Suczany pod Wrutką
(Rutka) wpada do niego od południa Turec; dalej płynie Wag
przesmykiem Streczniańskim pomiędzy zawołanemi skałami
Besna i Margita, które już niejednego flisaka w swych nur=
tach pochłonęły, mija malownicze rozwaliny Starohradu (Ovar)
i Strečna; pod Żyliną (Zsolna-Sillein) przybiera Żylinkę,
a pod Budatynem Kisuczę; dalej zwracając się na zachód pły=
nie pod zamek Hriczowski, miasteczko Bitcze, Predmir, Po= (Velka Bytča)
ważską Bystrzycę (Vág Beszterce), Nowe Miasto nad Wagiem
(Vág-Ujhely-Neustädtel), wpadając pod Komornem do Du=
naju upłynąwszy 53 mil. Według podania gminnego żyje w Wa=
gu Szarkan (rodzaj smoka), którego głowa w studni na zamku
Bitcze, a ogon przy ujściu Wagu; sprawia on burzę jak się roz=
sierdzi, zwłaszcza jeżeli go który z flisaków gwizdaniem obrazi;
Zresztą jest Wag spokojny, chętnie nosi tratwy, lubuje w ogniach płoną=
cych wieczorem na tychże tratwach, w śpiewach słowackich, w melody=
górskich słowików pod Trenczynem, i w tańcach Wil pod Strecznem.
Góry poważskie w Trenczyńskiem zowią Beskydami albo Vietrne hole;
nie są one tak dzikie jak Tatry, wszelakoż nie brak im wyniosłej
krasy. Od Żyliny cudny jest widok na Fatrę. Cudnej piękności wąwóz wroczy

w Strecznie dzieli Wietrne hole od orawskiej Magury
(Małe Fatry) która biegnąc granicami Trenczyńską i Turocką
grzbietami swemi sięga aż do Żdaru łączącego Małe
Fatry z Wielką Fatrą. Pod Strecznem jest najwyższy szczyt
Małej Fatry, zwany Mały Krywan (5274 stóp); takowy właś=
nie przerznął Wag w skutek czego powstał wąwóz Streczniań=
ski i niebezpieczna skała Margity.
Beckow (Betzko) ruiny zamku Bolondocz i miasteczko nad
Wagiem (w Trenczyńsk.) które w XIII w. posiadał Mateusz Chak (Tren=
czański); r. 1386 Maria I wraz z mężem Zygmuntem Luksemburczy=
kiem darowała ten zamek Ścibor owi (Ctiborovi) z Ściborzyc herbu
Ostoja + 1424; po nim dzierżył go syn Ctibor III. r. 1428 na którym
r. 1437 wygasł ten ród; zamek oddziedziczyli Banffy i dzierżyli aż
do r. 1646; r. 1729 się spalił i stał się ruiną.
Trenczyn zamek według tradycyi założył r. 176 po Chryst.
Terentius dowódca legij rzymskich. Po Rzymianach gościli tu
Hunowie, Gepidowie, Awarowie, Markomanny czyli Mar=
hany wreszcie Madiary. Przed przyjściem Madiarów część ta
Węgier wspólnie z Czechami, Morawą, Dólnemi Rakusami, Styryą,
Korutanami, Krainą, częścią Pannonii i Tyrolu, tworzyła rzeszę
Wielkomorawską z stolicą w Nitrze, nad którą aż do r. 662 pa=
nował Samo. Później rządził Mojmir, który około r. 826 założył
biskupstwa w Ołomuńcu i w Nitrze. R. 896 Madiarzy z rzeszy
Wielkomorawskiej zajęli Pannonię. Po bitwie pożuńskiej r. 907
zagrabili Niemcy jedną część tego państwa, Polacy drugą (Słowa=
czyznę i część wschodnią Morawii), a Czesi trzecią (zachodnią Mo=
rawię); Mojmir zginął przed bitwą pożuńską, a Madiary około
r. 899 stali się panami prawie całej Panonii. Naczelnik Madziarów
Gejza kazał syna swego Wajka wychrzcić od Św. Wojciecha i wsadził go
na tron królewski pod imieniem św. Stefana. Tenże Stefan podzielił całe
Węgry na stolice (varmegye) na wzór żup sławiańskich i r. 1009–1013
walczył z Polakami i wypędził Prokuja ustanowionego przez Bolesława
Chrobrego wojewodę na Słowaczyznie i rządy takowej powierzył synowi
swemu Emerykowi (Imrychowi). Około r. 1038 Brzetysław książe czeski

zagrabił część Polski i chciał z Czech, Moraw, Słowacyi, Szląska i Polski utworzyć udzielne państwo, lecz oparł się temu Piotr książę węgierski i utrzymał polskiego Ottona Beeprema przy rządach Słowacyi, i Kazmierzowi Mnichowi drogę do Polski utorował. Sam Otto Beeprem panował pod imieniem Samuela jako król węgierski. Z nieszczęśliwą bitwą pod Mohaczem r. 1526 kończą się dzieje Węgier niepodległych; z jednej strony starania domu habsburgskiego około zaprowadzenia centralizacyi niemieckiej wywołały burze mianowicie r. 1681 powstanie Emeryka Tököliego, r. 1703 Franciszka Rakoczego II, r. 1848 Ludwika Kossutha z drugiej strony, które dopiero r. 1867 ugodą państwową konstytucyjną zakończone zostały. Pierwszym krokiem do niepokojów i zniszczenia ustroju starosławiańskiego w Węgrzech, była uprzywilejowana kolonizacya Niemców oraz tworzenie nowej szlachty feudalnej i obdarzenie jej dobrami z obowiązkiem służby wojennej. Po wygaśnięciu Arpadowców, w dobie zapasów i walk o tron węgierski (r. 1301-1309), nastała dezydująca reakcya, której naczelnikami w Słowaczczyźnie byli Matteusz Chák (Čak) Trenczański stronnik Wacława króla czeskiego, palatyn (+1321) pan całego Poważa*) i Omodej z rodu Abowców, który jednak 1312 pod Rozhanowcami (Rozgony) pobici zostali od króla Roberta Andegaweńskiego. Później rządził jako generalny starosta północnemi Węgrami Jan Jiskra z Brandysu rodem z Moraw (1440-1462).**) Pamiątką po Rakoczym jest sławny marsz Rakoczego (od r. 1824 wprowadzony do muzyki europejskiej) który tłucze na cymbałach każdy z niezliczonych muzyków cygańskich, podobnie jak i Szózat ~~Petefiego~~ Vörösmartego.

*) władał prawie wszystkiem od Dunaja do Tatrów z podżupaństwami preszburskim, komarneńskim, trenczańskim, nitrzańskim, borszodskim, hontańskim, nowogradskim, zwoleńskim, liptowskim i orawskim.

**) Powołany z Husytami Taborytami od partyi habsburskiej przeciw Władysławowi Warneńczykowi.

Skalka nad Wagiem z ruinami klasztoru benedyktyńskiego fundowanego r. 1222 i z kaplicą w skale św. Zorada (podobną jak w Tropiu) czyli Świrada, który tu r. 1018 przybył z krakowskiego (+1025)

Iława nad Wagiem*); starodawny zamek przerobił Jerzy Szcseny arcybiskup ostrzyhomski na klasztor Trynitarzy, po którego zniesieniu zamieniono go w dom karny (zemska trestnica-kryminał) - Do r. 1848 była w użyciu przed każdym domem sądowym leżąca kłoda (klada) z 5 dziurami w których zawierano nogi, ręce i gardło skazanego. Na kłodzie bywał napis: „Beda tebe a i tvojej koži (skórze), kto dostaneš sa do mojej loži." Obok

*) r. 1573 dziedzictwo Ostrošićovców - Klasztor sprzedał r. 1855 hr. Koenigsegg za 80000 zł. rządowi na kryminał

stał deresz (děreš) czyli ławka na krótkich grubych nogach, z żelazną obręczą na nogi i na szyję: na niej wymierzano karę kijmi lub rózgami. Prócz tego w każdem miejscu, gdzie był justycyaryusz (judex curiae – Stuhlrichter) i sąd doraźny (judicium statarium – Standrecht) była murowana szubienica. To wszystko r. 1848 zniesiono.

Powažska Bystrzyca (Vag-Besztercze) miasteczko z ruinami zamku i kościołem w którym nagrobek żony Balassa z domu Zborowskiej. Właścicielem dziś jest żyd Leopold baron Popper, który posiada także państwa Bytcza i Streczno i który niszczy lasy w Trenczyńskiem, kupił te dobra od Eszterhazych rodziny r. 1859.

Predmier (Przedmir) miasteczko nad Wagiem; w pobliżu w dolinie potoka Hradna leżą skały fantastyczne przy wsi Sulow, mające postać miasta skamieniałego, oraz ruiny zamku Sulov, czyli Rohač.

(Bytča)

Bicse miasteczko nad Wagiem na prawym brzegu, starożytne z dawnym zamkiem, który w X wieku posiadali Szlązacy Labuthy czyli Łabędzie, którzy też zamki Barwałdzki i Żywiecki w Oświecimskiem dzierżyli; nabyli zaś od Jana Kiliana Bytczę.

Hričow ruiny zamku nad Wagiem (Hricso) należącego do Bicsy niegdyś.

Żylina (Zsolna – Sillein) przy ujściu Żylinki do Wagu miasto (Ob. Lombardini: Stručny dějepis svobodneho města Žiliny), stacya kolei żelaznej, klasztor Franciszkanów i kościół farny (pojezuicki) którego patronowie S. Wojciech i Św. Stanisław. – W okolicach dochowało się pomiędzy ludem wiele podań i zwyczajów z czasów pogaństwa. Znane są u ludu nazwy mitologiczne: Parom, Skřatek, Vlkodlak, Zmek, Rarašek, Mátoha, Víly, Pikulik. – Z obrzędów znane jest topienie Moreny w rzece Żylince; święto urodzenia słońca (25 Grudnia) przyczem się domy wodą skrapiają, co zowią Koleda, i odbywają uczty; Turice w dzień S. Ducha, w którym dziewczętom „maje" stawiano; „Kupidla" w dzień S. Jana Chrzcic. przyczem płonące ognie przeskakiwano.

Teplička (dawniej Teplice), był tu r. 1669 kasztel Ładysława com. Vesseleny de Hadad – oraz zakupni sołtysi (rychtaře, sculteti) r. 1576 była w używaniu miara: łukno (= 2 presburskie mierzyce)

Budatin zamek*) przy ujściu Kiszucy do Wagu, którego baszta sięga roku 1250; były bitwy: pierwsza d. 11 Grudnia 1848 w której Madziary z 3 armatami ostrzeliwali pułkownika Frischeisena z powstańcami słowackiemi broniącego się na zamku, który musiał cofnąć się do Czacy; druga d. 2 Stycznia 1849 w którym jenerał Götz odparł honwedów aż do Streczna, przyczem spalił zamek Budatin wraz z cennym archiwem.

*) należał do baronów Sonneck (Szunyogh) teraz koszary honwedów

Lietawa potężne ryiny jednego z najdawniejszych zamków (z mile Varin
drogi na południe od Żyliny); r. 1241 dobywali ten zamek Tatarzy;
później posiadali go Zapoliowie i Turzonowie.
Przejechawszy koleją żelazną stacyję Teplicszko, z zamkiem na lewo, z Żylina przy:
jeżdża się do ubogiego miasteczka Varin, po za którym leży urocze
Strečno z malowniczemi ryjnami zamku na wysokiej od pasma
górskiego oderwanej skale prostopadłej; skała ta na której ryjny
leżą zowie się Bieda. Zamek ten wystawił Mateusz Trenczański; r. 1440
dobył go Iskra dla Ładysława Pogrobowca; r. 1446 opanował go znowu
Pankrac Starohradski; w XVI i XVII wieku posiadała ten gród rodzina Vese:
linich; r. 1678 spality go roty Tökölego, a wojsko Leopolda I r. 1698
do reszty go zniszczyło. W farnym kościołku w Teplicze pokazują w
trumnie dobrze dochowane ciało Zofii Veselini, żony Franciszka, która zmarła
r. 1644 i tu z zamku Strečena z kaplicy przeniesioną została. Nad trumną
wisi jej portret, a same zwłoki pokryte szmatami; lud okoliczny czci
ją jako patronkę wdów i sierot. – Pod ryjnami Strečna w dolinie
według podania tańczą głównie na nowiu w nocy na rozstajnych dro:
gach Vily (zwane czasami Biele) dusze zmarłych przed ślubem dzie:
wic. Młodziana który by się zbliżył do ich kółka, zatańczą na śmierć.
O nich jest pieśń słowacka: „Tam okolo Strečna – cesta něbezpečna; –
„pod zamkom sa skrýly – v bielych plachtach Vily. = Na lúkach
„vo Váhu – často sa kupajú; – po poli širokom – tancuvajú skokom. =
„Koho raz pochytia, tak ho dluho vrtia, – až pokial v ich hrsti – dušu
„něvypustí." – Pod Strecznem kolej żelazna biegnie po nasypanej
grobli nad samym Wagiem który się tu kręto wije, wpada w tunel, z któ:
rego wydostawszy się biegnie nad brzegiem Wagu za nim do rozległej doliny (Wrutki)
Wrutek (Rutka) dotrze. Prąd Wagu pod Strecznem bardzo jest dla fli:
saków niebezpieczny: najprzód sterczą w samym korycie ostre wierz:
chołki skalisk, które zręcznie flisak ominąć musi, aby mu się tratwa
czyli płta nie rozbiła. Skaliska te zowią Margita.; naprzód
wystaje z wody potężna skała zwana Biesna, o którą cały prąd wody się
rozbija a tocząc się wirem pędzi na skaliste rafy Margity, korytem
wąskim, krzywym. Na lewo od raf Margity leżą na wysokich skałach
ryjny zamku Stary-hrad (Ovar) który pamiętają czasy Mateusza Tren:
czyńskiego; r. 1441 Władysław I zastawił ten gród Pankracowi (Pongracz)

ze św. Mikulasza, w którego rodzie ten gród aż do r. 1750 zostawał. Za Ovarem kolej żelazna wstępuje w żupaństwo Turockie; tu na lewo sterczy potężna Magura Turczańska którą widać z Wrutek, zwana także Mala Fatra; najwyższy jej szczyt Mały Krywan ma 5274'. Pod nią leży starożytne miasto Turan (w Turockiem). Na południe od Łakowego za Wagiem ciągnie się potężny łańcuch dziwacznie ukształtowanych wapiennych gór, zwany Wielka Fatra, tworząca granicę Turockiego od Liptowskiego. Na zachodzie od Rutki widać tak zwane [Wietrzne hole z wysokiemi szczytami: Minczow i Wielka Luka], którędy biegnie na południe granica pomiędzy Trenczyńskiem a Turockiem żupaństwem. Pod Wrutkami wpada do Wagu rzeka Turec płynąca od południa.

[Kriżena, Uplaz, Krzyżny, Kraľovany

Minąwszy wsie Priekopa, Kosuty czyli Koszutowce (gniazdo rodziny Koszutów) przybywa się za godzinę do miasta Turczańskiego Św. Martyn, mającego 2000 mieszkańców słowackich. Miasto samo uważane za stolicę Słowaczyzny leży w pięknej urodzajnej równinie okolonej górami, która uzyskała nazwę ogrodu słowackiego (Slovenska zahradka). Zbudowane nakształt długiej ulicy ma kilka ładnych gmachów, stary kościół katolicki i zbór luterski, kasę oszczędności, towarzystwo śpiewaków, straż ogniową, oraz towarzystwo żeńskie słowackie zwane „Živena" zajmujące się wyższem wychowaniem dziewic, odbywające tu co roku zjazd połączony z zabawami i wystawą robót żeńskich. Pieniądze składane przez członków tegoż towarzystwa mają posłużyć za fundusz na założenie wyższej szkoły żeńskiej. Jest tu także dobra drukarnia akcyjna słowacka. W pobliżu miasta jest włość zwana Orikovo w ładnem górzystem położeniu, skąd piękny widok na równinę turocką, na Św. Martin, Moszowce (miejsce urodzin Kollara), na Suczany, na pasmo gór Fatry z pośród których występuje olbrzymi Chocz (5600'), wysoki Klak, a na zachodzie Uplaš, Koppa, Krisny.
„Slovenska Matice" podług projektu M. Hamuljaka w r. 1851 w Liptowskiem Św. Mikulaszu zrodzonego, powstała dopiero r. 1862 potwierdzona przez Cesarza. Do założycieli należeli Stefan Moyses biskup zwoleński, Jan Gotčar opat, Karol Kuzmany superintendent, Superinten-

dentcki wikary M. M. Hodża w Liptowskim Św. Mikulaszu, Pod-
żupan gemerski Stefan Daxner, c. k. radca nadworny Adolf Iwano-
wicz Dobriansky w Budzyniu, senior i proboszcz ewang. w Hlubo-
kiem Mil. Hurban i inni. – Od r. 1864–1874*) wyszło 11 roczników
Letopisu Matice Slovenskej – Sbornik narodnych pieśni, povesti, porekadel,
hruv, pověr a obyčejow slovenskich. Tom I cały 1870 i Tomu II svaz. 1
r. 1874 – Archiv starych československych listin, písemností a děje-
pisnych pôvodin sestavoval Franko V. Sasinek Svazek I 1872, i Sv.
II, 1873 – Hattala Mart. Skladba jazyka slovenskeho 1865 – Kova-
lik Jozef: Slovan mluvou a literaturou 1865 – Dobšinsky Pavel:
Uvahy o slovenskych povestiach, 1872 – Černy Em: Slovenska
Čitanka 2 Diely 1864–1865. – Towarzystwo to liczyło r. 1867 już 1112
członków. R. 1875 towarzystwo to oprócz zbiorów muzealnych (jako
to biblioteki z 10,000 dzieł*), zbioru rękopisow, starożytności, przedmiotów
etnograficznych, monet, zbiorow z historyi naturalnej, zielników i ska-
mielin) posiadało majątku 95867 złr. 87 kr. (między temi własny dom z
ogrodem kupiony r. 1869 za 22000 złr.) – R. 1876 już po zamknięciu
towarzystwa wydał tegoż kosztem Stefan K. Hýroš (kat. farař
ve Sv. Michalu, p. Tepla, Liptov): Zamok Lykava a jeho páni
poťahom na državie, Lyptov a okolie. W Turč. Sv. Martině 1876
8° str. 551 (cena zniżona z przesyłką 1 złr. 90 kr.) – W Letopis Maticy Slo-
vensk. Ročnik V. (1867–1868) Svaz. 2, str. 96 jest artykuł Jana Bože-
těcha Klemensa: Dodatek k napisom runoslovanskym, z illustra-
cyami, gdzie opisał odkryte przez siebie runy „na Poliačovce" u Detvy;
„pod rovnym hrbem" w Kordikach; „pod Sokolovem" u Hrochoti;
i piękny napis runiczny Veles-Turšky, który odnalazł Pavel Kri-
žek. (Facsimile napisu jest w Kral. česk. Muzeum). – R. 1874 d. 29 Grud-
nia szef policyi węgierskiej Ludw. Jekelfalussy przybył do Turoc. Św.
Martina i zabrał w Maticy wszystkie protokoły i rachunki do Peszt,
a d. 5 Lutego 1875 nakazało Ministerstwo węgierskie zamknąć Maticę, ad. 12 listopada 1875 Karol Kolomen Tisza prezes ministeryum węgiersk. skonfiskować majątek Maticy, której wtedy zabrano w gotówce przeszło 90000 złr. i bibliotekę z zbiorami muzealnemi i nakładami.
Równocześnie (1874) zawarto 3 gimnazya założone przez Słowaków jakoto d. 1873
w Velka Revuca ewang., 1874 w Klašteře pod Zniovem katolickie i 1875 w
Turč. Sv. Martinie ewang. – R. 1884 Bela Majlath kustosz Museum Sejm-
niego w Peszcie, otworzywszy samowolnie bibliotekę w Turoc. Św. Marcinie,
zabierał z niej książki i rękopisy.

*) R. I 1864 wyszedł w Wiedniu. R. II 1870 w Turc. Św. Martinie; i R. III–XI po części w Uhersk. Skalicy a po części w Turc. Św. Martinie pod redak. Pauliny etc.

*) wartości 20000 zł.

Głównemi nieprzyjacielami Słowaczyzny był katolicki biskup nowozwoliński Ipolyi-Stummer i luterski superintendent Czekus r. 1882 o których kursuje przysłowie: „Dva slovenští biskupove, „oba služebnici boži, jeden němy (Stummer), druhy slepy (Czekus), „pochytili na slovenský narod cepy."... Ci głównie przyczynili się do zniesienia 3 gimnazyów słowackich w Rewuczy, Zniowiec i Św. Marcinie.

<u>Muzyka cygańska</u> z skrzypków, basów, cymbałów i klarneta złożona zalała całe Węgry. Ci śniadzi muzycy nieznają nót; najczęściej grywają własnego utworu fantazyje, które pierwszy skrzypek zwany primaš a zarazem dyrektor orkiestry wydumał. W melodiach tych przebija się czucie głębokie, [crossed out] akordy radosnej pustoty i szału zmieniają się z żałosną melancholią i tęskną dumą na przemian. Wiernym obrazem tej muzyki jest węgierski taniec czardasz który się rozpoczyna smętną powolną melodią w mollowych akordach a kończy się rzeskim i ognistem trio zwanem friśky. Zresztą Marsz Rakoczego i Szozat poety Weresmarty'ego są to zwykłe koncertowe cygańskie temata. W stawkowskich czyli smokowskich (Schmeks) kąpielach grywa sławny siwobrody Cygan Pita z swą orkiestrą. Liszt pisze: że Cyganowi, który niema ojczyzny ani wyznania religijnego (nabożeństwa), jest muzyka tém czém u innych narodów podania starożytne, i epopeja narodową.

Cygani, wędrowna gałąź Indów, pojawiają się w Europie 1400, a w Węgrzech 1416, trudnią się włóczęgą, kowalstwem, kotlarstwem i muzyką (Ob. Ješina Jozef: Romaňi čib čili jazyk cikanský. Praha 1882. - Puchmajer

(Tatra füred)

<u>Literatura węgierska</u> wzrosła gdy hr. Stef. Szechényi na sejmie r. 1825 ofiarował 60000 złr. i cały roczny dochód z swych dóbr na założenie Akademii węgierskiej. Do r. 1830 wzrosły na ten cel składki do 450000 złr.; r. 1862 Szlachta węgierska wystawiła wspaniały gmach dla akademii, w którym umieszczono galeryą obrazów od ks. Esterhazych za 1,200000 złr. zakupioną; a dla Muzeum narodowego wystawiono 1837 osobny pałac który kosztował 700000 złr.; prócz tego r. 1838 otwarto teatr narodowy węgierski. R. 1860 uznano prawa historyczne Węgier i odnowiono konstytucyą węgierską, r. 1861 sejm peszteński uznał unią personalną królestwa węgierskiego z cesarstwem rakuskiem, którą ogłoszeniem ustawy narodowej węgierskiej r. 1868 i koronacyą Cesarza na Króla Węgierskiego r. 1869 potwierdzono. R. 1884 mają Węgry 204 czasopisów; podczas gdy r. 1829 mieli tylko 2.

Lubica (Leibitz) w odległości 8 kilometrów od miasta jest osada mająca do 300 ruskiej ludności, są kąpiele alkaliczno-siarczane (podobne do wody w islandskim Geyser) + 9,2° Cels. ma dom kąpielowy dawny z 14 pokojami i łazienkami osobno z salą do tańców, oraz drugi w stylu szwajcarskim oba drewniane. Źródło jest w studni 4.4 metrów głębokiej. Kąpiele te znane od r. 1817.

Baldocz, kąpiele istniejące już r. 1785 z pięknym widokiem na stawy z r. 1848 przesmyk Branisko, na przyległą wieś Mindszent z pięknym dworkiem i ogrodem hr. Albina Csaki naderszpana Spiskiego i Saryskiego, oraz na miasteczko Podhrad z starożytną bazyliką. Jest tu 5 źródeł z których tryszczą szczawy (Kohlensaures Eisen-oxidul) + 9° R. Kąpiele ubogie. Należą do p. Szadlis

Zum Steinbach-See von S. W. (Zipser Bote 1878 Nr. 37. 38) (Weber?)

Die Besteigung des Krivan von C. Wünschendorfer (Zipser Bote 1878 Nr. 35)

Zipserbote. Wochenblatt für Zipser Interessen 1878. XVI Jahrgang. fol. (rocznie 52 Nrów 4 Złr.) Leutschau (Redact. Gustav Hoepfner)

Imiona słowackie: Jano, Jančo, Jožko, Ondrejko, Ilona, Marčenka

Pieśni gminne i ich melodye z właszcza słowackie zasługują ze wszech miar na uwagę badaczy. Uderza przedewszystkiem ich niezwyczajny, oryginalny jednolity układ, tak iż je za skarb drogocenny uważać należy. Mają one za sobą może 2000 letnią przeszłość. W wędrówkach swych doznały często znacznych odmian. Zbiegiem czasu potworzyły się w melodiach oryginalnych pewne zmiany, które nieraz nawet biegły zbieracz trudno rozróżnić zdoła. Melodie polskie odzywają się nieraz w pieśniach czeskich, te zaś w słowackich, i słowackie w ruskich i t. p.

Branisko. Jenerał Guyon (rodem Anglik) po bitwie Szemnickiej d. 1 Lutego 1849 po nad Gronem wkroczył do Spiża i obsadził Nową wieś (Iglo) pod noc, awantgardą. Dowiedziawszy się o tem major Kiesewetter z oddziału Schlicka, który stał w Lewoczy, wpadł w nocy i zapaliwszy miasto Iglo rakietami, zaskoczył śpiących Honwedów kilkuset trupem położył i parę dział zdobył; lecz gdy coraz więcej honwedów z krzykiem „fegyverre" (do broni) nadciągało, cofnął się nad rankiem do Lewoczy z wojskiem, zostawiwszy zdobyte armaty i 2 kasetty rakiet w Iglo. Görgej dowiedziawszy się o tem, ostre czynił Guyonowi wyrzuty iż tak lekkomyślnie, bez rozstawienia straży, wojsko na straty naraził. Guyon powziął zamiar zemścić się na Austryakach, którzy pod komendą majora Kiesewettera szczęśliwie dostali się aż na sam wierzch góry Branisko (przed Podhrad), gdzie też brygada jenerała Degen z 11 działami z Koszyc na pomoc przybyła. Degen obsadził dzielnie Branisko i działami z góry ostrzeliwał wszelkie dostępy. Jednak roztropniej Guyon wysłał oddział huzarów Ujhazego, który wpadł na tyły obszedłszy Austryaków, sam zaś Guyon z piechotą d. 5 Lutego zaczął z dołu szturm przypuszczać do Austryaków, ulokowawszy od tyłu działa kartaczowe, które miały rozkaz palić do cofających się wojsk własnych. Sam na czele z okrzykiem: „Na predok – dupla Lohnung – hatul kartacs!" drapał się wśród śniegów z honwedami do góry, który na kształt mrowia opanowali zajęte wzgórza Braniska, przyczem zginął cały batalion pułku Parma i reszta w nieładzie z wierzchołka ku Preszowu spuszczać się poczęła, aby nie być odciętą od głównej armii jenerała Schlicka. – D. 6 Lutego jenerał Degen przez parlamentarzy wyjednał u Guyona, iż reszcie wojska austryjackiego z Braniska do Preszowa udać się pozwolił. Tem zwycięztwem Guyona zyskała armia węgierska, iż się mogła połączyć z drugą połową nad Cisą rozłożoną, a jenerał Schlick osłabiony musiał się przez 2 armie przebijać przez Rymawską Sobotę i Jagier ku Kapolnie.

Klasztor pod Zniowem czyli Zniev (Zniovaralja) pierwotnie starodawny gród (castrum de Thurocz) i Klasztor Norbertanów (praepositura de Thurocz) założony r. 1252 przez Belę IV; od r. 1584 objęli go Jezuici. Pod Klasztorem rozsiadło się schludne miasteczko. Sam Klasztorny gmach kupili Słowacy od Rządu i założyli w nim gimnazyum katolickie, albowiem po supresyi Jezuitów należał do funduszu szkolnego. Po zniesieniu słowackiego tutejszego gimnazyum r. 1874 z powodu knowań panslawistycznych jak twierdzą Madjary, mieści się tu sąd karny oraz kryminał czyli dom karny dla więźniów.

Sučany sławne z wyborów poselskich i urzędniczych (restauracya) komitatu turczańskiego, które zajmująco odmalował słowacki nowellista Jan Kalinčak (+1871) w powieści Reštavracia.

Koszuty mała wioska niedaleko Wrutek gniazdo Kossuthów gdzie żył gorliwy Słowak Djórd' (Jerzy) Košut (+1849) bratanek sławnego Madjarona Ludwika Kossutha, którego ojciec opuściwszy Koszuty był w Monok (Zemplinsk. żupaństw.) fiskałem rządowym i tam się Ludwik urodził.

Wójt (richtar, šoltys) na Słowaczyznie bywał co roku obierany przez (obce) gminę czyli gromadę (Kmeti) którą zwoływano przez obsyłanie kosiby (z pismem, (kija krzywego)) czyli drzewca krzywego. U wójta była skrzynia z aktami, a do r. 1848 przed domem kłoda i deresz, jako oznaka urzędu; podwoja zwany rečnik, 2 lub 3 starszych przysięgłych (prisažne, starši boženiky) i kilku młodszych przysiężników (desiatnici, polgary) należeli do sądu gminnego. — Na kłodzie bywał z jednej strony napis: Pokuta za hriech! — z drugiej: Beda tebe aj tvojej koži, kto dostaneš sa do mojej loži!

Kralovany (w Orawskiem) miasteczko gdzie się stykają gałęzie wszystkich pasm górskich. Tu sięgają Tatry; aż dotąd posunęła swą gałąź nadhrońska Fatra; na wschodzie ukazują się wapienne szczyty wierchów Szyp i Hrdoszin panujące nad Rosenbergiem; za niemi wznosi się olbrzym tatrzański Chocz (1613 metr.) na granicy Orawy i Liptowa. (2080 m) Dalej występują już Tatrzańskie granitowe szczyty: Rohacz, Volovec (2063 m), Krivan (2492 m). Pod Kralovanami wpada Orawa do Wagu.

Na południe oddzielają Liptów od stolic zwoleńskiej i gemerskiej Niższe Tatry czyli Góry Liptowskie, których najwyższe szczyty począwszy od zachodu: Šturec (840 m.), Prašiva (1700 m), Magurka (1208 m), Baba, Čertovica czyli Čertova svadba, Djumbier (2048 m.), Velka Vapenica (1690 m.), Kralowa Hola (1942 m.) gdzie się Liptów styka z Spiżem. – Liptów ma 3 jeziora tatrzańskie (plesa): Štrbske (1351 m.), Zielone pod Krivanem (1978 m.) i Smreczanski, z których wypływają rzeczki wpadające do Wagu: Bela, Hybianka, Bocianka, Smreczianka, Lupczianka, Rewucza. – Liptowska bryndza sławę sobie powszechną zjednała. – Liptowskie szlacheckie rodziny: Szentivanyi, Okolicsanyi, Kiszely, Pongracz, Rakovszky, Szmrecsanyi, Palugyay, Kubinyi, Bobrovniczky, Lehoczky, Thuranszky, Pruzsinszky, Porubszky, Povolny, Mattyasovszky, Kaszanicky, Lany i t.d. Podług Al. V. Šembery (Časop. Mus. česk. 1876) w Liptowie jest 7065 Polaków różniących się twardszą wymową od Słowaków.

Żupaństwo Bars (Bars-Varmegy) zowie się po słowacku Tekowska Stolice (od wsi Tekow gdzie są ruiny zamku Bars czyli Bersenburg nad Hronem).

Socynianów (Unitarinszów) jest w Siedmiogrodzie: 1 biskup, 8 seniorów, 108 proboszczów, 1 kapelan, 266 szkół, z 2959 uczniami w roku 1885.

Rosenberg (Ružomberk – Rosahegy) miasteczko w Liptowie nad Wagiem przez który prowadzi most; przy nim r. 1849 zadali Węgrzy Rossyanom porażkę. Pijarzy utrzymują tu gimnazyum o 4 klasach. W pobliżu leżą kąpiele wody kwaśnej (medokisne lazne): Zelezno i Korytnica.

Likava potężne ruiny obszernego i wysokiego zamku (miejscami do 4 piętr mającego) na skale pół mili na północ od miasta Rosenberga, w dolinie otoczonej górami: od północnego wschodu sterczy Mały czyli Liptowski Chocz (u którego stóp zamek), od południa skała Mnich z kościołkiem Św. Marcina, od zachodu Čebrat, a za Rosembergiem wierzchy liptowsko-zwoleńskie: Sidorovo, Magurka, Satalin, Uhlisko, Jaworzyna. Między ruinami a miastem Rosembergiem leży wieś Likavka.

Likawę zamek podług dzieła Stef. Nik. Hyroš (Zamok Lykava
a jeho pani. V Turč. Sv. Martinĕ 1836) założyli Templariusze w XIII wie:
ku którzy tu mieli Komturstwo rozciągające się na Liptów, Orawę, Tu:
rec, Trenczyn, Zwoleń, Gemer, Spiż i Sarysz. R. 1241 dobywali go Tatarzy,
przeciw którym w bitwie pod Sajo czyli Szajawą padło 100,000 Węgrów
wraz z Templariuszami. R. 1301 władał Likawą Mateusz Trenczański
wojewoda, a r. 1315 Dóncz. Król Zygmunt Luxemburczyk nadał Likawę
po r. 1402 Bubekom z Pleszywca, a później Janowi Korwinowi Huniad:
skiemu, który zamek przez Taborytów i Sirotków zniszczony odbudował.
Zarządzał zamkiem Mikołaj Komorowski który wraz z Pankracym
żupanem liptowskim popierał partię Króla Władysława Warneńczyka prze:
ciw Jskrze z Brandysa wojującemu za utrzymaniem Królowej Elżbiety
wdowy. Po Pankracym, r. 1462 został od Króla Macieja Huniadskiego Piotr Komorowski
mianowany żupanem liptowskim i orawskim oraz panem Velkeho-
Hradu (Hradku), Św. Mikulasza, Starego Hradu, Rużomberku, Li:
kawy i innych zamków liptowskich; – jednak z powodu popierania
Jagiellonów (Jana Alberta, Kazmierza i Władysława) na tron Węgierski; r. 1474
odebrał Piotrowi Komorowskiemu Król Maciej Korwin Likawę i zam:
ki liptowskie i zmusił go do sprzedaży Królowi węgierskiemu Orawy.
Zaciężne roty Komorowskiego wcielił Maciej Korwin do swego czarnego
pułku. R. 1490 otrzymał Stefan Zapolski od Władysława II Likawę
jako palatyn. Syn jego Jan Król przedał r. 1531 Likawę Ludwikowi Pekry
następnie władał Likawą 1551 Andrzej Batory, Stefan Illeshazy 1582,
Stefan Tököly 1651. Po śmierci Emeryka Tököly (+1705 w Azji) zamek Likava
dostał się Koronie węgierskiej; dopiero r. 1707 zburzył go Franciszek II
Rakoczy.

<u>Svaty Mikulasz</u> liptowski miasto na prawym brzegu Wagu
ciągnie się długo ma bowiem 3 przedmieścia tworzące osobne gminy:
Hrusztak Vrbicki, Hrusztak Mikulaszski, i miasteczko Vrbica.
Ludności wraz z przedmieściami liczy 4595 (między temi 1742 Żydów),
która się najwięcej garbarstwem i kuśnierstwem trudni. Jest tu fabryka
spodium, zapałek, i 2 parowe piły nad brzegiem Wagu oświecone światłem
elektrycznem. D. 13 czerwca 1883 całe prawie miasto pogorzało. Tu
był pastorem Jerzy Tranovský (ur. w Cieszynie 1591 + 1637) który w Lewoczy
1635 wydał śpiewnik Cithara Sanctorum obejmujący pierwotnie 400 pieśni ułożonych po części
(po między którymi 150 oryginalnych Tranowskiego); najnowsze wydanie ma już
1154 pieśni. Tu był pastorem także Michał M. Hodża. – Za miastem na po:

Tudnie leży wieś Démanova z sławną jaskinią stalaktytową, zwaną Smocza czyli Černa jeskyně w górze Południca. – W Św. Mikulaszu został d. 13 Marca 1713 powieszony sławny rozbójnik węgierski Janoszik (właściwie Juro Janosziak) rodem ze wsi Terchow w Trenczyńskiem, który za młodu uczył się w szkołach w Kezmarku, później służył w wojsku Kuruców, zostawszy zbójcą przebywał najczęściej na Kralové Hole, pojmany wreszcie w Kokawie, więziony był w starym zamku Vrazovo we wsi Złata Paludza pod Św. Mikulaszem; po odbytych torturach stracony powieszony za żebro.

Minąwszy Liptowski Hradek (Lipto-Ujvar) miasteczko z parową piłą, fabryką tanin, szkołą rolniczą, z ruinami starego zamku Liptowskiego nad którym się wznosi wspaniały Krywan, miasteczko Hybe dalej Ważec, przybywa się do wsi Štrba (Hochwald) leżącej na wysokości 915·9 m. Od jeziora Szczyrbskiego widać szczyty: Wielki Krivan, którego północna ściana stroma spada do doliny Ťerjanskiej, Kratka, Ostra (2274 m), Solisko (2399 m), Baszta (2398 m), Vysoke czyli Tatry (2535 m), Osterva (1917 m), Tupa (2231 m), na wschodzie: Batyżowski szczyt (2552 m) za nim Gerlach najwyższy szczyt tatrzański (2663 m), Sławkowski szczyt (2438 m). Od jeziora Szczyrbskiego nie widać Szczytu Łomnickiego. – Na południu występują majestatycznie i zamykają panoramę Kralova Hola i Dumbier. – Dobry opis i przegląd gór w Pawła Dobšinského: Vysoke Tatry (v Slovenskych Pohladech IV. 246) i Pokorny Rudolf: Z potulek po Slovensku II. 39–52. Szczyty tatrzańskie: Velka Kolba (Eisthaler Spitze), Sziroka (Flörichtergern), Svištovka (Ratzenberg 2039 m)

Dobšinský Pavel redaktor Sokola, evang. farář w Drienčanech v Gemeru

Juniperus sabina, po słowacku: netata; sorbus aucuparia = skorusza; nym: phea alba = lekno

Rzeki: Tisa, Vah, Hron, Hornad, Poprad, Torisa. – Powaźie – środek Słowaczyzny tworzy Zwolenska stolica do której przytykają Liptov, Orawa, Spiż, Gemer, Tekov, Nowohrad, Velky a Maly Hont, Turec

Dólny Kubin (w Orawskiem) jest tu biblioteka złożona z 20000 dzieł w 60000 tomach którą zapisał miastu Wawrzyniec Czaplowicz (ur. 1778 †1853)

Orawski zamek r. 1474 zajął Piotr Komorowski któremu Władysław Wernerczyk nadał ten zamek i tytuł: Comes, lecz zamek odebrał mu r. 1476 król Maciej Korwin. R. 1554 był właścicielem Orawy Franciszek hr. Turzo biskup nitrzański, który zostawszy ewangelikiem pojął za żonę Katarzynę Zrynyi.

Istoty mityczne u Słowaków: 1) Betáh i Madra (choroba i niemoc) 2) Bobo, Bobosz, Bobak (straszydło nocne). 3) Czernoksiężnik (na usługi draka czyli smoka którego chowa w jaskini). 4) Czierni cap. 5) Czierni chlap. 6) Hlad (smok). 7) Lutky czyli permoniki (Bergmännchen) karzełki w kopalniach. 8) Matoha (straszydło). 9) Nocznice (skradają się do niemowląt). 10) Południca (ludzi człowieka). 11) Pikulik (inkluz). 12) Premień (podłożone dziecko, Wechselbalg). 13) Raroh, Rarach, Raraszok. 14) Slnecznica. 15) Stryon, Stryga 16) Svetlonos (Irrlicht). 17) Sziarkan (rodzaj smoka). 18) Tatosz (koń skrzydlaty) 19) Vlkolak. 20) Vodni chlap w tatrzańskich plesach. 21) Založena duša (zaklęty). 22) Zmok, Zmak (przynosi skarby) 23) Znachor (dziecię mądre). 24) Zruty, Ozruty (mieszkają w skałach tatrzańskich.)

Marzanna. Słowacy w ten sposob obchodzą święto tej bogini W niedzielę śmiertelną wynoszą dziewczęta ze wsi na tyce przystrojoną lalkę kobiety śpiewając: Muriena naša – kde si prebyvala? – V dedinskom dome, w nowoj stodole. = Vynesly sme, vynesly sme Murienu zo vsi, – priňesly sme, priňeslysme Maj novy do vsi; posejeme, posejeme suržicu z ovsy: navarime, navarime čierneho piva, – opojime, opojime Kmeťovho syna. – Ak nebude piti, budeme ho biti, troma kyjmi kyjovati, – za vlasy ruvati; – dame mu, dame šidlo i kopyto – jeho žene, jeho žene sito i koryto. = Muriena naša kde si prebyvala? – V dedinskom dome, v novej komore. =

Za dziewczętami idą chłopacy niosąc na żerdzi Królszej Dědka (Dida, Donda) wypchanego w męskiej postaci nędznie ubranego i śpiewają: Dědko naš, Dědko - požrau si nam všetko, - nič si nám nenechau: - tak si sa dobre mau.

Zapusty. W ostatki chodzą chłopacy po wsi z rożnem śpiewając: Fašiangy, Turice, - Veľka noc príde: - kto nemá kožucha - zima mu budě.

Sobotka. Śpiewają: Jano, Jano Vajano - priletela holubička včas rano, - priletela druha - z červeneho kruha - priletela tretia - zo zahrady z kvieta, - Jano, Jano, Vajano!
2) Kladzeme my Sobotečku - s rozmarijou izopočku: - Kdo na našu Sobotku neprijdze - do roku ho hlava bolec budze, - Naša Sobotečka jasna, - pri nej čeľadôčka krasna: - a Hencovska taka tmava, - a pri nej čeľadz plugava. (W gemerskiej stolicy)

290

Bicse
w Trenczyn

Jablunkau
Mosty
Czacza
Krasno
Kisutza Ujhely — Budetin
Sillein-Zsolna. (Wag do Ktorej wpada Kisutza
Teplicszka
Varin
Strezno

Trenczyn

Lucivna
Poprad-Felka
Ganocz

Rutka — Priekopa Kosuth
St. Marton

Szucsan
Turan
Suto
Kralowan
Sztankowan
Lubochna
Hrboltó
Rosenberg

Liptó

Liszkofalu
Tepla
Kis Plafsi
Barishaza
Lipto Szent Miklosz
Ilosharz
Szent Ivan Poltornya
Lipto-Ujwar
Kiraly Lehota
Vazecz
Vagfalva
Csorba

Lipto

291

1568 + olim Sebastianus S. Theol. Dr. frater Valentini Grosch pellionis civis Crac. (Sebastian zrobił testament 2 Stycznia 1566.)

~~Andrej~~ Medňanský = ~~Dušan~~ Sava Lepkin.

(~~Sládkovič~~: ~~Spisy bas. Praha~~ + ~~1822~~.

baron Leopold Popper kupił dobra 1859 i lasy wycina

~~Jan~~ Kalinčák ~~novelista~~ ur. ~~1822~~ + 1871.

Františ (pan Janko Rimavský) ur. 1822.

Rimavský

Pas

Pomiędzy Girową a Wielkim Stożek

Szance Jabłunkowskie (605.m) założone 1578

przeciw Węgrom od wschodu południa i północy ~~tą~~ stromo

spada ta góra, pod nią droga

1883
176

1866
1 7

.83

L.

L. (Lubowski) Edward: Z letniej przejażdżki (Zakopane, Pięcio-stawów, Zawrat, Morskie Oko) Kłosy warsz. 1875 Tom XXI Nr. 530 i 531.

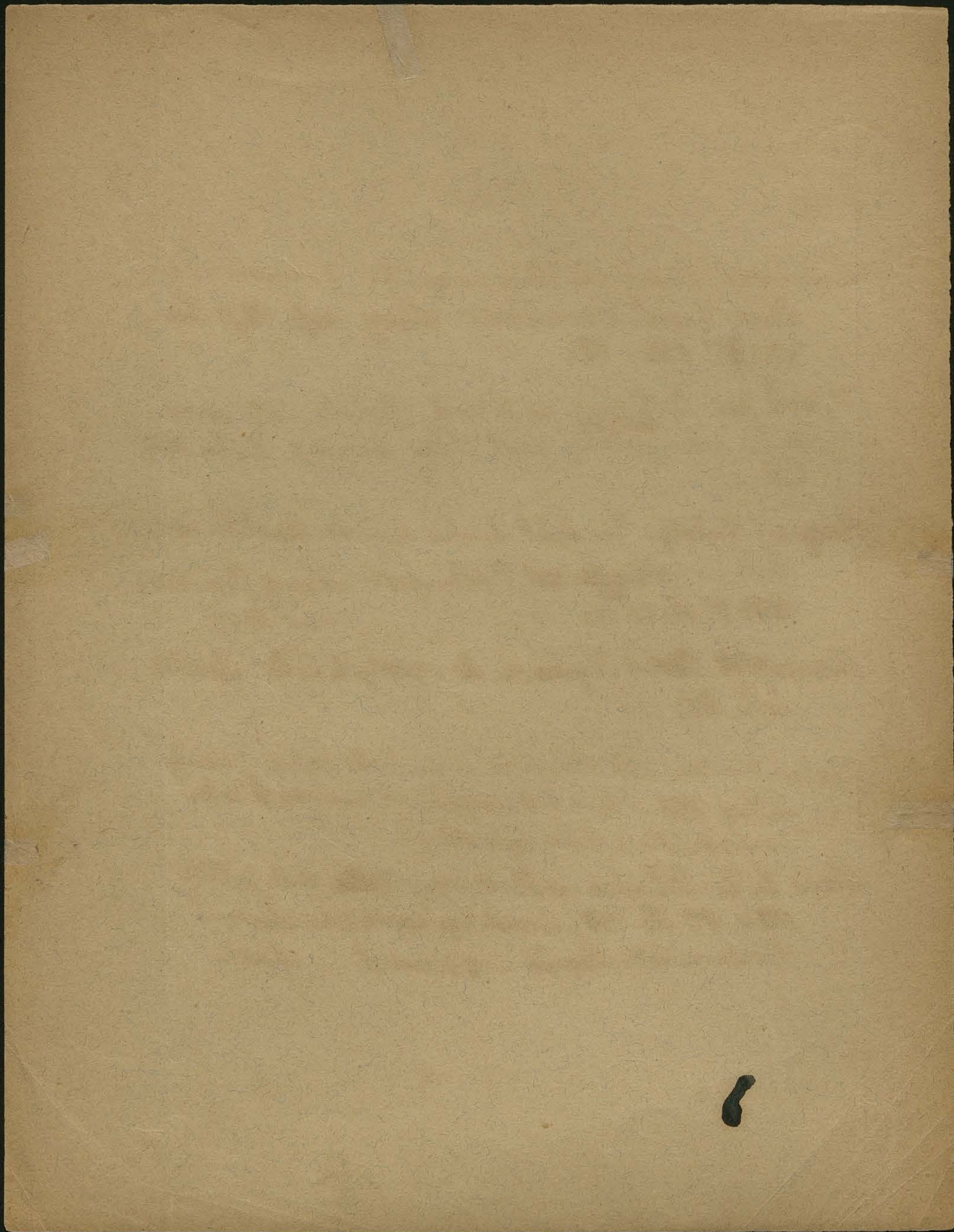
Wünsch Jos.: Cestování po Tatrach (Osvěta. Listy pro rozhled a umění, měsíčník, redakcí Vacsl. Vlčka. Ročník X. Praha 1880 Číslo 2)

Bergner Rudolf: Eine Fahrt durch's Land der Rastelbinder. Bilder und Skizzen aus Nordungarn. Leipzig (Bruckner) 1883. 8a. str. VIII i 142 1 Mrk 50 Pf.

Klemensova Bohd.: Vycházka do vysokých Tater. (Ženské Listy 1883 Nr. 1.

Ueber Krakau und Wieliczka in die hohe Tatra. (Kreutz-Zeitung 1888 w lipcu lub sierpniu ii numerów feileton - opisuje Tatry z strony węgierskiej).

Slama Fr. Dr.: Průvodce po Slovensku. Praha (Knih. J. Otty) 1889. 8vo. str. 108 z chromolitogr. mapką kolei żelaznych, widokiem na Tatry z Popradu i 18 drzeworyt. 1 f 20 kr.

Černy Ad. : Mythiske bytnosće Łužiskich Serbow. Černy Adolf Professor in Königgrätz.
I Zwjazk. Budyšin 1893. 8º str. 239 (w komis. Rühler Księgarnia)
(Odbitka z Časopis Maćicy Serbskeje. Lětnik 44. 45 (wszystkich 86 zesz.)
Zeš. 1. (Budyšin, Smolerjec Knihićišćernje, 1893 –
redaktor Michał Hórnik.)

Hórnik Michał ur. d. 1 Septembr. 1833 we Worklecach w Łużycy, kształcił się w Pradze, kapłan katolicki w Budyszynie

Statistika Łužiskich Serbow. Wobličenje a wopisanje z ethnografiskej Khartu. Spisał dr. E. Muka. Budyšin 1884–1886. 6 Mrk
Mucke Ernst Dr. Phil. Ober Lehrer am Gymnasium Albertinum in Freiberg

Ethnografiska Kharta serbskich Hł. a D. Łužic ze serbsko-němskim a němsko-serbskim alfabetiskim zapiskom wšěch městnosćow. Wudał dr. E. Muka. Budyšin 1886. 1 Mrk

Handrija Zejlerje zhromadźene spisy. I – IV. Zwjazk. Z podobiznu a žiwjenjoběhom basnika. Zrjadował a wudał dr. E. Muka. Budyšin 1883–1892. (Zeszyt po 4 Mk.)

Łužica. Měsačnik za zabawu a powučenje. Red. dr. E. Muka. Budyšin. 4to Lětniki 1882 po 2 Mk. – 1883–1891 po 3 Mk. – 1893 (Lětnik 12) – 3 hriwny (Mk.) czyli austr. 2 zł.

Kućank Jakob ur. 26 lipca 1818 w Nuknicy kształcił się w Pradze, katolicki kapłan w Łużycy wydawał pismo Jutrnička, tłomaczył powiastki dla młodzieży Kryształa Szmida.

Časopis Maćicy Serbskeje. Lětnik 1890. Zeš. 1 (całego zbioru 81
Budyšin 1891 (Zawiera: Mythiske bytnosće łužiskich Serbow, zapisał Ad. Černy – Serbske přisłowa a hrónčka, wot J. Wehle.) Wychodzi rocznie 2 zeszyty. Cena rocznie 3 Mk.
Wjela J. (Radyserb) Prof. gimnazyalny w Budyszynie.
W następnym Zeszycie Nr. 83 jest Sto přisłowow. – R. 1888 Zesz. I (Nr. 78): Serbske narodne přisłowa, zrjadował dr. E. Muka. (1 Mk 50 fen)

Karl Ernst Dr.

Mucke ~~E.~~: Historische und vergleichende Laut- und Formenlehre der niedersorbischen [(Niederlausitzisch-Wendischen)] Sprache (Gekrönte Preisschrift ~~[illegible]~~ der Jablonowskischen Gesellschaft). Leipzig [(S. Hirzel)] 1891. 8º. (20 Mk.) str. XVIII. 615.

Jordan Jan Piotr (+ 20 maja 1891 w Wiedniu mając 74 lat ur. w Čěžkecach paraf. Hodźija) wydał: Grammatik der wendisch-serbischen Sprache in der Oberlausitz 1841 – i inne; był księgarzem w Lipsku.

Kuba Ludvík: Slovanstvo ve svých zpěvech. Sborník národních a znárodnělých (vyznam.) písní všech slovanských národů. Praha (Poděbrady) 1891. dotąd wyszły:

Kuba Ludwik: Nowa zběrka melodiji k hornjołužiskim pěsnjam. Lipsk (druk. Geidel – nakład Maćicy Serbskeje) 1887. 8º (223 melodyj – Odbitka z Časop. Mać. Serb. 1887 z. 2.)

Pieśni czeskie i śląskie	(128 pieśni)	3 zł. bokr.	7-8
" morawskie	153 "	4 " – "	5-6
" słowackie (slovenske)	143 "	3 " 60 "	11
" łużyckie	85 "	2 " 80 "	10
" małoruskie	130 "	3 " 60 "	12+13
" wielkoruskie i białoruskie	145 "	4 " – "	
" słowińskie (slovinske)	123 "	4 " 40 "	
" czarnogórskie	70 "	3 " – "	
" horwatsko-słoweńskie	70 "	3 " – "	
" polskie			9

Khodolt, Kuźlarnik (czarownik)

Mitologiczne duchy u Łużyczan. Připołdnica, Přepołdnica chodzi w południe z sierpem w wieńcu z kłosów na głowie i ucina głowy śpiącym. – Směrkava chodzi o zmroku i straszy dzieci. Drěmotka napada ludzi którzy wpadają w spiączkę. – Błudnička, błudnik, błudźiś, błud chodzą w nocy z latarkami lub świecami, są to duszyczki dzieci nie ochrzczonych, pijanych sprowadzają z drogi. – Wodny muž, nykus, hodernyks, wódny kus, w postaci starca w czerwonej, białej lub zielonej szacie, lub jako szczupak, karp, z wół gęś, topi ludzi, żona jego siedzi na brzegu i czesze włosy. (Topielec). – Wicher, Wětrec holcy, Wětrec Hansko w postaci małego mężczyzny, jeżeli się w wicher nożem rzuci, to ukaże się mąż zraniony. – Nocny hajnik (jagar), Dyterbjernat (Wilder Jäger) – Nurz. Tarnica dl. ~~[illegible]~~ Chodojta, Wreginy (Czarownica). – Morawa (dl. módota), Wjelkoraz (Zmora) dusi w nocy ludzi (Wilkołak) – Přemenk, Dźiwja žona, Dźiwi ludźo (Odmienione dziecko) – Kubołk (Koboll), Zmij (Drache) (plon) –

Co znaczą wyrazy: myrlata, lado, raws, dundyr, bubak – używane w Łużycach? Ludki (małe w czerwonej lub białej sukni) wychodzą z pod ziemi (w Dolnej Łużycy); w Górnej Łużycy zowią ich Palčik (Däumling) Ob.: W. Schulenburg: Wendisches Volksthum 1882.

Czasopisma łużyckie górne na r. 1892. 1) Časopis Maćicy Serbskeje. Redaktor: Michał Hórnik. Budyšin (komis E. Rühla) 8° rocznik 2 zeszyty. 3 Mrk. Lětnik 45.

2) Łužica. Měsačnik za zabawu a powučenje. Redaktor Ernst Muka (w Freibergu). Budyšin. 4° co miesiąc numer arkuszowy. 3 Mrk. Lětnik 11.

3) Serbske Nowiny. Politiski a narodohospodarski časopis za horjołužiskich Serbow. Redaktor: Marko Smoler. Budyšin. 4to co soboty numer 1–1½ arkuszowy – Kwartalnie 1 Mrk. Lětnik 51.

4) Serbski Hospodaŕ. Časopis za serbskich ratarjow. (Přiłoha k „Serbskim Nowinam".) Redaktor G. Kubaš proboszcz w Nebjelčicach. Budyšin. 8vo 2 razy na miesiąc po pół arkusza. Rocznie 76 np. Lětnik 12.

5) Pomhaj Bóh. Serbske njedźelske łopjenka. Redaktorowie dr. F. Sella proboszcz w Krjebi, Lenik-Genč w Hletnie, Goli proboszcz w Budyšinku. Budyšin, i raz na tydzień. Kwartalnie 40 np. – Lětnik 2.

6) Katholski Posoł. Ludowy časopis, wudawany wot towaŕstwa SS. Cyrilla i Methodija w Budyšinje. Redaktor x. Jakub Skala. Budyšin, 8vo 2 razy w miesiącu po 1–1½ ark. Rocznie 2 Mrk. 25 np. – Lětnik 30.

7) Missionski Posoł. Serbski časopis z Božeho kralestwa domach a wonka (dla luter. Serbow). Redaktor M. Domaška pastor w Nosacicach i Krygaŕ pastor w Poršicach. 8vo co miesiąc zeszyt o 16 str. Wojerecy (druk. Oskar Henčel). Rocznie 60 np. Lětnik 39.

8) Missionski přećel. Powjesće z pola Berlinskeho Missionskeho towarstwa. Redaktor J. Dobrucky archidiakon w Wojerecach. Wojerecy (druk. Oskar Henčel) 8vo co ~~[illegible]~~ kwartał zeszyt o 32 stron. – Zeszyt po 25 np.

Dolnołużyckie: 9) Bramborski Casnik. Serbske nowiny za politiku a pohucenje we hokrejsach Chośebuza, Kalawy a Grodka. Redaktor C. Swjela namczyśel w Skjarbošću. Wórjejcy (dr. O. Henšelec) 4to co tydzień pół arkusza. – Kwartalnie 77 pń. – Lětnik 55. (wychodzi 28)

Oprócz tego wychodzą górnołużyckie kalendarze: Předženak. Protyka za Serbow (wydawany nakładem Maćicy serbskeje) – i Krajan. Katholska protyka (wydawany przez Towarzystwo SS. Cyryla i Methoda) w Budzyszynie.

Błoty (Spreewald) – Wołtawa (Fulda) – Smolin (Harz) – (Bodenbach) Podmokly – Ratibor (Ratzeburg) – Kwetlin (Quedlinburg) – Mišno (Meissen)

Jan Manja abo Hdźe statok mój? Powědančko ze serbskich stawiznow nowišeho časa. Spisał Jan Radyserb (Wjela). Budyšin, nakład Maćicy Serbskeje, 1889. 8°. str. 96.

Ćišinski Jakub (Bart): Formy, basnje (poezye). Budyšin, nakład autora, 1889. 8°. 2 Mark 50 fen. – Kniha sonettow 1 Mark.

Wjelemĕr (Michał Bjedrich) poeta serbsko-łužycki + przed 1889.

Pobožny Wosadnik. Modlitwy a kěrluše za katholskich Serbow. Zrjadował a wudał Michał Hornik. Budyšin 1889. 8vo. str XIV. 540 (t. j. 275 str. modlitw i 256 str. pieśni)

Časopis Maćicy Serbskeje za l. 1882. Zešiwk 2^gi obejmuje Černeho Adolfa Připosk k druhej zběrcy a dalše dodawki k textam ludowych pěsni. – Do tego osobny zeszyt: Druha zběrka narodnych hłosow łužisko-serbskich pěsni (N° 1–117) zebranych przez A. Černeho w Górnej i Dolnej Łużycy)

(Mucke Ernst Gymnasial-Oberlehrer in Freiberg. Sachsen) Muka E.: Delnjołužiske pěsnje. Budyšin 1877. 8°. str. 40 0,75 mark

" " Dodawk k ludowym pěsnjam. Budyšin 1883. 8°. str 58 i nut str. 15. 1,50 Mark (Sława)

Serbska Knihownja, wudawa A. Černy (w Hradci Kralove – Königgrätz – Böhmen). Čisło 1: Wječorne pěsnje wot W. Halka w přełožku A. Černeho. Budyšin. 1888. 12mo 50 kr. – Čisło 2: Přiroda a wutroba. Pěsnje wot J. Ćišinskeho (Jakub Bart). Budyšin 1889. 12mo. str. 81. 70 np. (poezye liryczne)

Pful Křesćan Bohuwěr ur. 28 marca 1825 w Přišecech Professor gimnaz. w Dreznie + 21 Grudnia 1889. wydał: 1) Laut- und Formenlehre der ober-lausitzisch wendischen Sprache. Bautzen, (Schmaler et Pech) 1867. 8vo 2) Lausitzisch-wendisches Wörterbuch. – Łužiski-serbski Słownik. Budyšin, nakł. Maćicy Serbsk. 1866 (w zeszytach 1857–66) 8°. str. XXXV. 1210.

Wobydlenje Łužiskich Serbow. Napisał Adolf Černy (Odbitka z Časop. Mać. serbsk.) Budyšin (nakł. Maćicy serbsk.) 1889. 8vo str. 38 (z drzeworytami – Omawione z „Wisły“)

Červinka Jn. Lad. (ksiądz w Přerowie): Dějiny literatury Srbů lužických. 1880. str. 69

Khěrluše a spěwy wot † Pětra Młónka w Dźiwoćicach. Budyšin (nakład Serbskich Nowin 1879. (416 pieśni autor był cieślą ur. 1805 + 1887)

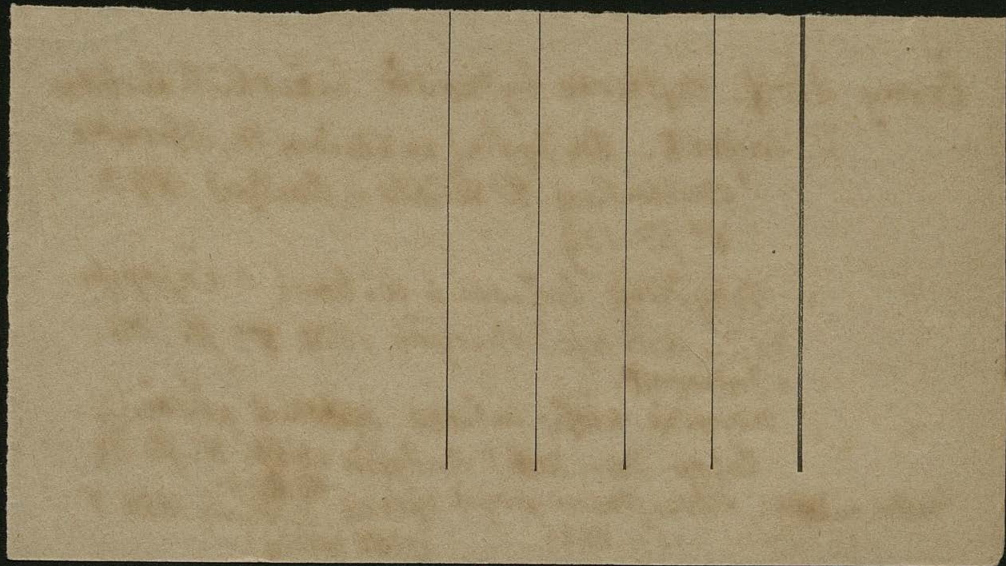
295

Černy Adolf: Mythiske bytnosće łužiskich serbow I zwjazk. Budyšin (nakładom M. Hórnika Buchhandlung Ed. Rühls in Bautzen) 1893. 8° str. 239.

" " Wobydlenje łužiskich serbow (z Časopisu Maćicy serbskeje). Budyšin 1889. 8° str. 38 z drjeworyt.

" " narodne hłosy łužisko-serbskich pěsni. (Z Časop. Mać. Serb.). Budyšin 1888. 8° str. 37 80 pfen.

Kuba Ludvík: Slovanstvo ve svých zpěvech. Poděbrady 1888. 8° 37 zešytow 13 fl. 65 kr. (1385 melodyi)

Łužica. Měsačnik za zabawu a powučenje. Zhromadny organ serbskich towaŕstwow. Redaktoŕ a wudawaŕ: Dr. phil. Ernst Muka. Budyšin, ćišć Smolerjec. 1882–1888. Lětniki 1–7. 4to (Co miesiąc i Nr. arkuszowy) Cena roczna 2 Mrk. 50 fen.

Zejler Handrij (najlepszy poeta łużycki ur. 1804 d. 1 lutego w Słonej Boršći + 1872 d. 15 paźdz. pastor w Łazu) Zhromadźene Spisy Handrija Zejlerja. ~~[illegible]~~ Zrjadował a wudał dr. Ernst Muka. Budyšin, ćišć Smolerjec 1883

I Zwjazk (1883). Mjenše basnje a pěsnje I. (z wizerunkiem poety) str. 328. 4 Mrk.

II Zwjazk, 1883. Wjetše pěsnje a basnje (Počasy, Serbski Kwas, Wěnc hórskich spěwow, Hans Wučba, Jakuba Khata, So zwoni měł, Fragmenty), str. 347. 4 Mrk. 347

Jordan W. Najrjenše ludowe bajki. I Zešiwk. We Wojerecach (G. Wenzel) 1882. 8o str. 80. (30 powieści) 40 fen.

Frencel Michał (Branĉl) ur. 1628 w Běčicach, pastor w Budyste: cach + 1706 przetożył Nowy Testament.

Křiž a połměsac abo Turkojo před Winom w l. 1683. Spisał Jan Wehla. Budyšin 1883. 8o str. 78 40 fen.

Časopis Maćicy Serbskeje. Budyšin 1848 – 1888. Lětniki I – XLI. Budyšin 8vo (: Lětnik XL 1887 (1887) Zešiwk 1 był w porządku całego zbioru Nr. 75. :)

Liebsch Georg: Syntax der Wendischen Sprache in der Oberlausitz Bautzen (Verlag von Michael Hórnik), Leipzig (J. T. Lech) 1884. 8o str. 240. 3 Mrk.

Pribislaw (Primislaw) = Crescentius.

Drježdźany = Dresden; Łob, Łobja = Elbe; Hola (gola) = die Heide.

Rakecy = Königswartha

(Przerobienie czeskie: Srbska narodnost v Dolní Lužici od Hanuša Machala – w piśmie: Osvěta. 1885 Zeszyt 9 September. :)

Statistika Łužiskich Serbow. Woblicenje a wopisanje. Dospolny wudawk z ethnografiskej kharty. Spisał dr. Ernst Muka. Budyšin 1884–86. 8o. 6 Mrk

|: Osobna odbitka z Časopis Maćicy Serbskeje 1885, Lětnik 38, Zešiwk 1, Nr. 71, str. 3–120: Statistika hornjołužiskich Serbow pruskeho kralestwa – i z innych zeszytów: |i z r. 1884 Lětnik 37, zešiwk 1, nr. 69. 70)

Ethnografiska kharta serbskich (Hornych a Dolnych) Lužic ze serbsko-němskim a němsko-serbskim alfabetiskim zapiskom. Wudał dr. Ernst Muka. Budyšin 1886. 1 mark.

Ethnografiska kharta serbskich (H. a D.) Lužic (wosebiće). Wudał dr. E. Muka. Kamjenica 1886. 75 fen.

(Ernst Bohuwěr Jakub ur. 16 Febr. 1800 w Budyšinje, pastor tamże † 4 Febr. 1854 tamże)

Sserbske horne Łužizy abo statistiski Sapisk, we sjenoczenju s Jakubom Kuczankom wudaty wot Ernsta Bohuwjera Jakuba. W Budyschini, nakł. Maziżny sserbskeje, 1848. 8o str. VIII. 133.
(Obejmuje też bibliografię górnołużycką.)

Pismowstwo a spisowarjo delnjołužiskich Serbow wot (1548) 1574–1880. Zezběrał K. A. Jenč. Lipsk (Smoler a Pjech) (Ćišć w Budyšinje) 1881. 8o str. 82
(Odbitka z Časop. Mat. serbsk. 1880 – Obejmuje bibliografię dolnołużycką.)

Bramborski Casnik. Serbske nowiny za politiku a pohucenje we hokrejsach Chośebuz, Kalawa a Grodk. Redaktor E. Schwela. We Worjejach, śiść Wencel. 4to |: wychodzi od 1 kwietnia 1885 co tydzień, jako ciąg dalszy pisma: Bramborski sserski Zassnik, które od 6 Lipca 1848 tygodniowo pastor Nowka w Khoćebuzu zaczął wydawać :| (dolnołużyckie)

Trójniki: Zběrka powědančkow wot Jana Radyserba. Budyšin, nakł. Mac. serb., 1885. 8o str. 92 (ludowe) 40 pf.

Muka Ernst Dr.: Delnjołužiske Serbowstwo w lěće 1880 (w Časop. Mać. Serbsk.) – dokładna etnografia.

Łužiski Serb. Časopis za serbski lud a studentow. Samostat=
na přiłoha „Serbskich Nowin." Redaktor Mikławš Žur.
W Budyšinje (Smolerjec) (zaczął wychodzić d. 15 Sierpnia
1885. 4to, 1 arkusz tygodniowo – literackie) Nr. 1–6.

Časopis Wojerowskeho serbskeho burskeho towaŕstwa. We
Wojerecach, ćišć G. Wencela, 1885. 8vo Nr. 1 str. 8. (agronomiczne)

Serbske Nowiny. Politiski tydźenik za Serbow. Redakt. Marko
Smoler. Budyšin. 4to maj. 1841–1888 co soboty 1–1½ ark. in
4to

Serbski Hospodaŕ. Časopis za serbskich ratarjow. Red.
G. Kubaš w Njebjelčicach. Budyšin 1880–1888. dwa razy
na miesiąc po pół arkusza, 8vo maj.

Katholski Posol. Ludowy časopis wudawany wot towarstwa
SS. Cyrilla a Methodija. Redakt. Jakub Skala. Budyšin
1862–1888. dwa razy na miesiąc po 1–1½ ark. 8vo maj.

Missionski posol. Serbski časopis z Božeho Kralestwa
domach a wonkach. Red. M. Domašk faraŕ w Noweńcicach
i J. Jakub faraŕ w Njeswačidle. We Wojerecach (ćišćer G. Wen=
cel) 1863–1888 co miesiąc arkusz in 8vo (str. 16)

Časopis Maćicy Serbskeje. Red. Michał Hornik. W Budyšinje, ćišć E. M. Monse,
1847–1888. 8vo rocznie po 2 Zeszyty (200–300 str.) za zeszyt
1 Mrk. 50 fen. wszystko 76 Zeszytów.

Łužica. Měsačnik za zabawu a powučenje. Red. Ernst Muka.
W Budyšinje 1882–1888. Co miesiąc arkusz in 4to

(Dolnołużyckie jedyne czasopismo:) Bramborski Casnik. Serbske
Nowiny za politiku a pohucenje. Red. E. Šwjela kantor w Skjar
bošcu. We ~~...~~ Worejcach (ćišć G. Wencelec) 1848–1888. Co ty=
dzień arkusz in 4to

Přenjeja čitanka za serbske šule, spisana wot K. Kant. Bartka. Budyšin (nakł. Mać. Serb. čišć. Smoljerej) 1882. 8^v. str. 40. 40 pfen.

Serbske spěwarske Kniki za evangelskich Serbow. Budyšin (nakł. i čišć. E. M. Monse) 1882. 8^v. 1 Mrk 50 pfen.

Serbske duchowne Kjarliže. (Nowe delnjoserbske spěwarske Kniki). W Khoćebuzu 1882. 8^v. ark. 48 (wyd. Broniš i Swjela).

D^r. Pful wyprowadza nazwę Faust (czarownik – Kuglar) od staropolskiego w Lignicy na Szląsku żyjącego sztacza Pjasta: albowiem łużycko-szląski wyraz „pjastj" czyli „pjasć" oznacza pięść (Faust.)" Ob: Łužica, [illegible] Měsačnik. Lětnik III 1886 N^r. 12 str. 92)

Powieści gminne oraz podania pojedynczych szczepów słowiańskich, również germańskich i w ogóle indo-europejskich trzeba pojmować jako rozproszone pozostałości (relikwie) jednego ogólnego starodawnego Mythu aryjskiego, które w każdym narodzie i w każdej oddzielnej stronie przybierały właściwy koloryt w którem przebija się prastare ogólne jędro. Toż samo dostrzegamy w pieśniach gminnych, przysłowiach, zwyczajach i t. p.

Andree Richard Dr.: Das Sprachgebiet der Lausitzer Wenden vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart. Prag (Verlag des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen. – Leipzig, in Commission bei F. A. Brockhaus) 1873. +8vo. str. 122 i mappa etnograf. histor. kolorowana. (Separatabdruck aus den Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen. XI Jahrgang Heft 5 und 6) Autor zajadły germanofil podaje w kolorach na mappie granice sorabskie z r. 1550, 1750 i 1872, oraz w texcie nazwy niemieckie i słowiańskie miejsc pogranicznych, i statystykę ludności słowiańsko-łużyckiej.

Narzecza łużyckie a) Dolnołużyckie w Prusach z miastami: Lübben, Lieberose, Guben, Lübbenau, Peitz, Vetschau, Kalau, Kottbus, Forst, Drebkau, Senftenberg, Spremberg, Wittichenau – b) Górnołużyckie w Prusach i Saksonii, z miastami Ruhland, Muskau, Hoyerswerda, Kamenz, Elstra, Bautzen, Weissen, Bischofswerda, Löbau. – Granica obu narzeczy ciągnie się od zachodu na wschód w prostej linii poczynszy od Senftenberg (Zły Komarow aż do Muskau (Mužakow)

Dučman H.: Piśmowstwo katholskich Serbow. Budyšin 1869. 8vo.

Hornik M.: Čitanka. Mały wubjerk z narodneho a nowišeho piśmowstwa hornjołužiskich Serbow. Budyšin 1863. 8vo.

Zbiory pieśni gminnych Łużyckich.

Zbiór lieutenanta von Bünau, który przy końcu zesztego wieku, z ust swoich żołnierzy zebrał 39 dolno-łużyckich i 4 górnołużyckich pieśni z melodiami. Zbiór ten jest w archiwum Towarzystwa naukowego w Zhorjelcu, (Görlitz). Wiadomość o nim podał M. Hornik, w Časopis. Mać. Serbsk. 1881. Przedrukowany w Zbiorze Smolera.

Zbiór Andrzeja Kucharskiego składający się z 11 dolnołużyckich pieśni, wydrukowany przez Franc. Čelakowskiego w Časop. Česk. Museum 1830 - oraz w Dziełach Čelakowskiego, w Vymazal: Slovenska poezyje i w Kytice spěvov slovensk. wydanej przez towarzystwo Slavia. - Przedrukowany w Zbiorze Smolera.

Zbiór Franc. Doucha, który 9 górnołużyckich pieśni wydrukował w Časop. Česk. Mus. 1840, otrzymanych od J. P. Jordana. Zużytkowany w Zbiorze Smolera. Ob. rozprawę M. Hornika w Časop. Mać. Serbsk. 1844 str. 118, gdzie przedruk pieśni.

Zbiór J. P. Jordana obejmujący 9 pieśni druk. w Budyšinie 1841. Jan Piotr Jordan profesor w Lipsku ur. 1818.

Serbske pěsnički zezběrane wot Cžěschčžanskich Wičžazea Petra 1841.

Mała Shromadžiona Sserskich spjewow a pjesničžkow; sesbjerane a wudate wot Reichela. b. r. (obejmuje 10 pieśni)

Proben aus einer Sammlung wendischer Volkslieder. b. r.

Pjesnički hornych a delnych łužiskich Serbow, wudate wot Haupta a Smolerja. 1841-1843. 4to. 2 tomy (Obejmuje 311 górnołużyckich i 200 dolnołużyckich pieśni z melodiami, przysłowiami,

powieściami i etnograficznemi zapiskami. /z spisem miejscowości mappą etnograf./ (Wydane w skutek konkursu i premii wyznaczonej przez Zhorjelskie Towarzystwo naukowe w r. 1836 w ilości 50 talarów, i r. 1837 w ilości 100 talarow. Na konkurs nadesłali zbiory: Jordan, Broniš, Markus, Smoler i Haupt. Ostatni dwaj otrzymali nagrodę i ich zbior wydany.

H. Jordan: Delnjołužiske ludowe pěsnje; napisał H. Jordan. Budyšin, z nakładom M. Hornika 1875. 8vo str. 34. (Zbior 43 pieśni z melodyami)/: Odbitka z Časop. Mać. Serbsk. 1875:)

Delnjołužiske [illegible] pěsnje, zhromadžił Ernst Muka. Budyšin 1877. 8o str. 40 (Odbitka z Časop. Mać. Serbsk. 1877. – obejmuje 61 pieśni.)

Delnjołužiske ludowe pěsnje, zhromadžił Ernst Muka. 1882. (65 pieśni i uwag, druk w Časop. Mać. Serbsk. 1882)

Dodawk k serbskim ludowym pěsnjam, zhromadžił a wudał Dr. E. Muka. Budyšin 1883. 8o. str. 58 i 15 str. melodyi. (Odbitka z Časop. Mać. Serbsk. 1883 gdzie ogłoszone pod tytułem: Namjezne ludowe pěsnje (24) – i Hornjołužiske ludowe pěsnje (65) – oraz 148 melodyj.)

Zbior Bohusława Markus'a (pastora w Popojcach † 1880 (druk. przez M. Hornika w Časop. Mać. Serbsk. 1881 – i osobno w odbitce 1882.

Delnjoserbske ludowe pěsnje. Z rukopisneje zběrki B. Markusa wupisał a z dotal ćišćanymi přirunał Michał Hórnik. (Wosebity wóćišć z Čas. Mać. S. z dodawkom. Budyšin (z nakładom M. Hórnika), 1882. 8o. str. 63 i mrk.

Zbior Ludwika Kuba professora w Kutnej horze, z melodiami w jego zbiorze: Slovanstvo ve svých zpěvech, Zeszyt 10 (V Księga). 1885.

Nowa Sběrka melodiji k hornołužiskim pěsnjam. Zhromadžił Ludwik Kuba. Budyšin, nakl. Maćicy Serbsk. 1887. str. 78 (melodye do 220 pieśni)

Jenč K. A.: Stariny serbskeje ryče a narodnosće (w Časopis towarstwa Maćicy Serbskeje 1849–1850 str. 61 i 113 – r. 1851–1852 str. 49 – r. 1853–1854 str. 76.) (Dzieje oswiaty)

Bogusławski W.: Rys dziejów Serbo-Łużyckich. Petersburg 1861. str. XV. 350 8vo z 2 mappami etnograf. historycz. i na końcu str. 338 = 348 Słowniczek miejscowości serbsko-niemiecki.

Istoty mityczne u Serbów Łużyckich: 1) Posserpanc, Serp, Serpel, chodzi w życie na polach z ognistym sierpem i urzyna głowy złym dzieciom. 2) Pšezpołnice – małe białe ludki które w południe podczas żniwa chodzą i dzieci kradną oraz psoty stroją. 3) Pumpchut zaklęty młynarz chodzący i figle wyprawiający. 4) Pšezpołnica, w postaci kobiety chodząca w południe z złotym sierpem i broniąca pola w czasie żniw podczas południowania od złodziei. 5) Dziewica chodzi w lasach borowych. 6) Serpolnica lub Anna Subata, lub Serpyšyja, w postaci niewiasty siedzi w życie lub grochu, z złotym sierpem 7) Fika niewiasta zaklęta która tytuń paliła. 8) Gibanie w postaci niewiasty chodzi podczas pieczenia kołaczy i psuje ciasto. 9) Wurlawa chodziła po 10tej godzinie w nocy pomiędzy prządkami i doglądała takowe. 10) Murawa, zmora dusząca w nocy śpiących. 11) Boża łosć, w postaci płaczącego dzieciątka przepowiada nieszczęście. 12) Ludki w postaci małych karlików pomagają ludziom. 13) Schirrmann i Schirrawa, w postaci mężczyzn lub kobiet obrosniętych włosami chodzą w nocy. 14) Jeb, topielec 15) Bludnik pokazuje się w nocy w kształcie płomyka (Irlicht). 16) Cart = diabeł. 17) Gole, duchy wygrzebujące zmarłych w postaci łaski (Wiesel) (Ob. Veckenstedt.)

Historija serbskeho naroda. Spisaštaj W. Bogusławski a Michał Hornik. Budyšin 1884. 8vo str. XII. 144, z mapką (z dodatkami)

Pypin A. N.: Das serbisch-wendische Schriftthum in Ober- und Niederlausitz. Aus dem Russischen übertragen sowie mit Berichtigungen und Ergänzungen versehen von Traugott Pech. Leipzig (Brockhaus) 1884. 8vo str. 64.

Smoleŕ Jan Ernst (Schmaler) ur. 1816 w Łuci (Merzdorf) + 13 czerwca 1884 autor.

Dolnjolužiske Serbowstwo w lěće 1880. Wopisał dr. Ernst Muka (w Časopis Maćicy Serbskeje 1884. Red. M. Hórnik. Zešit I. Budyšin 1884. 8vo str. 96.

Maćo Kósyk (ve Wrbnje): Serbska swaźba w Błótach. We Wojerecach (u G. Wenzela) 1880. 8º maj. str. 58. 50 fen. Prěnjotny Idyl w 3 spěwach.
(Dolno-łużycka idylla w hexametrach opisująca wesele)

Naša Wowka wot Boženy Němcoweje; přeserbšćił F. R. (Jezak). 1883. 4 zešyty, str. 360, Budyšin nakład Smolerja. (Tłomaczenie „Babički" z dodanemi obyczajami i powieściami ludu łużycko-serbskiego) 8vo. 2 Mrk.

Veckenstedt Edm.: Wendische Sagen, Märchen und abergläubische Gebräuche (Leusthres), gesammelt von... Graz 1880. 8vo. 5 f. Geogr. pol. str. XIX. 499. +
(Są tu powieści gminne łużyckie w tłomaczeniu i w języku łużycko-sorabskim).

Delnjołužiske ludowe pěsnje, zhromadźił Ernst Muka. Budyšin 1877. 8vo. str. 40. (61 pieśni) 0.75 mrk. (Odbitka z Časop. mac. ser. 1877)

Dodawk k serbskim ludowym pěsnjam, zhromadźił a wudał dr. E. Muka. Budyšin 1883. 8vo. (24 namjeznych i 65 górnołużyckich pieśni z 148 melodiami) str. 58 i 15. 1. 50 mrk. (Odbitka z Časop. Mac. Ser. Nr. 67) r. 1882 i 1883)
(Gymn. Oberlehrer Dr. Phil Dr. Ernst Mucke, Freiberg, Sachsen. — lub: Bürgerschullehrer Adolf Sommer, Bautzen, Sachsen.)

Lipa Serbska. Časopis młodych Serbow. Redaktor E. Muka. Lětnik 1876/77. (autografowany z obrazkami) 1 Mrk.

Łužica. Měsačnik za zabawu a powučenje. Red. a wud. dr. E. Muka. Budyšin. 4to. Lětniki 1882 (niekompl.) po 2 Mrk. — 1883–85 po 3 Mrk. — 1888 (VII Lětnik) 2 Mrk 60 pf. = 2 Zł. W.a.

Serbske (Tydźenske) Nowiny 1888.

Zhromadźene Spisy Handrija Zejlera. I a II Zwjazk. Budyšin 1888. (poezye) po 4 Mrk.

Nowa Sběrka melodiji k hornołužiskim pěsnjam. Zhromadźił Ludwik Kuba. Budyšin, z nakładom Maćicy Serbskeje 1887. str. 78. (melodye do 223 pieśni)

Ludność Łużycka w r. 1888.

Podług Andree Richard (r. 1873.) wynosiła r. 1849 92,432 dusz, r. 1861 83,443. w Prusach.
49,217 " 53,973 " w Saxonii
Razem 141649 " 137416 " (to podaje niemiec)

W Saskich Górnych Łużycach.	56.354 dusz,	w 33 parafiach	37 kościołów,	410 wsi,	4 miast
" Pruskich " "	37.303 "	30 "	31 "	161 "	3 "
" Dólnych "	72.410 "	42 "	62 "	192 "	7 "
	166.067 "	105 "	130 "	763 "	14 "

Oprócz tego znajduje się jeszcze rozsianych

Górnych Łużytów:

w Saxonii . .	3.402	7.402
" Prusiech . .	1.000	
" w obcych krajach i Ameryce . .	3.000	

Dólnych Łużytów

w Prusiech . .	3.000	3.500
w obcych krajach (1500?)	.500	

Gorno-Łużytów r. 1861
w Prusach 32,334
w Saxonii 50,609
Dólno-Łużytów w Prusach 49,871
Razem 132,814

Wogóle: Górno-Łużytów (Oberwenden) 100.059 dusz; Dólno-Łużytów (Niederwenden) 75.910 dusz = Razem wszystkich Łużytów 175.969 dusz (broniących się od zagłady niemieckiej).

Schulenburg Wilibald v.: Wendisches Volksthum in Sage, Brauch und Sitte. Berlin (Nikolai) 1882. 8°. str. 208. 4 Mark

W Essen nad Renem jest w fabrykach dużo protestantów Polaków, którym r. 1882 przejeżdzający nauczyciel Hyčka Serb Łużycki czytał kazania z Postylli Dąmbrowskiego polskie nauki. Polacy ci pracują w fabrykach i w kopalniach pobliskich Gelsenkirchen — są to Mazurzy pruscy. (Oberlehrer Nitschke in Essen, Rheinprovinz)

Serbaj d.i. der kleine Wender Erzählung von Dr. Pfuhl. 1848.

Hrod na Landskronje Erzählung von Mutschink 1850.

Nadpad pola Bukec d.i. der Überfall bei Hochkirch von Wehle. 1852.

Předzenak d.i. der Hausfreund Kalender für die Wenden 1855–1862 von L. Räde.

Serbske barnje d.i. 50 wendische Farben von P. Seiler 1855 Separatabdruck aus Časopis

Spěwy za serbske šule von Becker 1856 und 1860.

Serbski słownik von Seiler und M. Hornig herausgegeben von Dr. Pfuhl 1857–1861. 4 Hefte 40 Bogen (A–S) ~~1000~~ 1000 Aufl.

Hornjołužiska serbska ryčnica von Dr. Pfuhl. (Abdruck aus Časopis)

Časopis towarstwa 1–24 Hefte

Neues lausitzisches Magazin Görlitz 1862. 40. Bd. I Hälfte:
Sagenbuch der Lausitz von Karl Haupt pp. 1–272.

Volksthümliche Lausitzische Sagen von Gräve

1883
36
47

345688

Premenk = [illegible]

Stężona = Böse Weib

Připołdniza = Mittagsfrau

Wjetrci holcy = Windburschen

Djas

Dunder

Bawś = Unhold

Trach lub Strach, Třach

Smij = (žitny, mlokowy, penezny) (zmij) Drache

Waka, palowaka = Lindwurm

Ludki = małe karliki w gorach koło Chociebuża w dolnych Łużycach (Kottbus) (Kobolde) Kubołcik

Čart = Teufel

Připołdnica = w postaci kobiety chodziła z sierpem po polu i zostających przez południe w polu nachodziła. (górnołużyck.)

Błudnik, błudne swěčki = w nocy zwodził podróżnych z drogi

Khodojta (zmora – Alp) w kształcie kota kładła się na piersi i dusiła śpiących.

Kuzłarnica = smjertnica. Dnia 30 Kwietnia wieczorem palą kiść słomy Kuzłarnicą (Marzaną) zwaną i topią (t. j. znamię zimy – i początek najgorszego się lata.) – Z początkiem wiosny młodzież wiejska na: tenmerzy sobie gałęzi smerekowych chodzą po wsi śpiewając: Nowe lato dźe. Potem uwity z słomy wiechel oznaczający Morjanę czyli Śmiertnicę na wsią palili. Dnia 21 Czerwca święcono dzień Wandy bogini wodnej i chłopy kąpali się przed wschodem słońca. Wieczorem puszczały dziewice wianki uwite ze srocěje nóžki, dźiwizny i dlemancika z zapalonemi świeczkami, na wodę które chłopcy w czółnach łapali. Czyjwianek złapano, ta miała się w tym roku wydać był to dobry znak. Potem w wieczór zapalali sierpy i przeskakując takowe tańczyli około ognia całą noc co zwano Bylica albo Sobotka i obchodzono zwykle d. 23 Czerwca. D. 20 Lipca obchodzono święto Pjeruna i Hromownicy Krolowej błyskawic. (Ob. J. Nowak-Horjanski: Přehlad serbskeje mythologije, w piśmie Łužica. Měsačnik. Lětnik III. 1886. Nr 11, str. 85 – Časop. mać. Serb. Zwjazk III)

Haupt Karl: Sagenbuch der Lausitz pp. 1-272.

Wilke C. Chronik der Stadt Budissin 1843. 4°.

Sintenis J. G. Th. Die Oberlausitz ein Lesebuch Zittau 1812. 2 Bde. 8°.

Böhland A. Die merkwürdigen Schicksale der Oberlausitz. Bautzen 1831. 8°.

Gräve H. G. Volkssagen u. volksthümliche Denkmale der Lausitz 1839. 3 Hefte 8°.

Willkomm E. Sagen u. Märchen aus der Oberlausitz (Novellen) Hanover 1845. 8°. 2 Bde.

Köhler H: Bilder aus der Oberlausitz. Bautzen 1854. 8°.

Grässe: Sagenschatz des Königreichs Sachsen Dresden 1855. 8°.

Haupt L. und Schmaler J. E. Volkslieder der Wenden in der Ober- u. Nieder-Lausitz. Grimma 1841. 4°. 2 Th.
(Leopold Haupt pastor w Görlitz (w Zhorjelcu) + glet. 1883 mějše 8 blat.)

Ziehnert Widar: Sachsens Volkssagen, Balladen, Romanzen u. Legenden. Annaberg 1838. 4°.

Segnitz Adolf: Sagen aus der Geschichte des sächs. Volkes, Romanzen, Balladen. Meissen 1839. 8°. 4 Bde.

Bechstein: Deutsches Sagenbuch

Wodny muž Wassermann
Wodna žena
Nykus Nixe
Kołtk, Kubołčik - Kobold
Bludnik Irrwisch, Blud.

Boža łoś = Gottesklage (Weib)
Bože sedlešćo = Dorfklage (Kind)
Wreginy = Elfen
Murava = Alp

./.

